dum victimas suas coram Domino Deo patrum suorum.

D 17 Et roboraverunt regnum Juda, & confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulaverunt enim in viis David & Salomonis, annis tantùm tribus.

18 Duxit autem Roboam uxorem Mahalath, filiam Jerimoth, filii David: Abihail quoque filiam Eliab filii Isai,

19 Quæ peperit ei filios, Jehus, & Somoriam, & Zoom.

20 Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith.

21 Amavit autem Roboam Maacha filiam Absalom, super omnes uxores suas, & concubinas: nam uxores decem & octo duxerat, concubinas autem sexaginta: & genuit viginti octo filios, & sexaginta filias.

22 Constituit verò in capite, Abiam filium Maacha, ducem super omnes fratres suos: ipsum enim regem facere cogitabat,

23 Quia sapientior fuit, & potentior super omnes filios ejus, & in cunctis finibus Juda & Benjamin, & in universis civitatibus muratis: præbuítque eis escas plurimas, & multas petivit uxores.

Caput XII.

Propter peccata Roboam ac populi Juda, tradit illos Deus regi Ægypti; qui captis munitissimis civitatibus Juda, diripit Jerusalem, sublato regis ac templi thesauro, scutis quoque aureis & argenteis, pro quibus ænea fecit Roboam: quo mortuo, succedit filius Abia.

A 1 CUmque roboratum fuisset regnum Roboam & confortatum, dereliquit legem Domini, & omnis Israël cum eo.

2 Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Jerusalem (quia peccaverant Domino)

3 Cum mille ducentis curribus, & sexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes scilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes.

4 Cepítque civitates munitissimas in Juda, & venit usque in Jerusalem.

5 Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, & principes Juda, qui congregati fuerant in Jerusalem, fugientes Sesac, dixítque ad eos: Hæc dicit Dominus: vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Sesac.

B 6 Consternatíque principes Israël & rex dixerunt: Justus est Dominus.

7 Cúmque vidisset Dominus, quòd humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, dabóque eis pauxillum auxilii, & non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac.

8 Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meæ, & servitutis regni terrarum.

9 Recessit itaque Sesac rex Ægypti ab Jerusalem, sublatis thesauris domus Domini, & domus regis, omniáque secum tulit, & clypeos aureos, quos fecerat Salomon,

C 10 Pro quibus fecit rex æneos, & tradidit illos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatii.

11 Cúmque introiret rex domum Domini, veniebant scutarii, & tollebant eos, iterúmque referebant eos ad armamentarium suum.

12 Verumtamen quia humiliati sunt, aversa est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus: siquidem & in Juda inventa sunt opera bona.

13 * Confortatus est ergo rex Roboam in Jerusalem, atque regnavit: quadraginta autem & unius anni erat cùm regnare cœpisset, & decem & septem annis regnavit in Jerusalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israël: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis. *3.Reg. 14.c.21. D

14 Fecit autem malum, & non præparavit cor suum ut quæreret Dominum.

15 Opera verò Roboam prima & novissima, scripta sunt in Libris Semeiæ prophetæ, & Addo Videntis, & diligenter expósita: pugnaverúntque adversum se Roboam & Jeroboam cunctis diebus.

16 Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepultúsque est in Civitate David. Et regnavit Abia filius ejus pro eo,

Caput XIII.

Abia ad bellum contra Jeroboam accedens, dehortatur exercitum Jeroboam à bello contra se, cùm Deum haberent ducem, quem illi abjecerant, & sperans in Domino victor evadit, ac diversas cepit civitates, plurimósque ex variis uxoribus procreat liberos.

1 ANno octavo decimo regis Jeroboam, regnavit Abia super Judam. A 3.Reg. 15.a.2.

2 Tribus annis regnavit in Jerusalem, noménque matris ejus Michaia, filia Uriel de Gabaa: & erat bellum inter Abiam & Jeroboam.

3 * Cúmque iniissent Abia certamen, & haberet bellicosissimos viros, & electorum quadringenta millia: Jeroboam instruxit ecòntrà aciem octingenta millia virorum, qui & ipsi electi erant, & ad bella fortissimi. *3.Reg. 15.b.7.

4 Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, & ait: Audi Jeroboam, & omnis Israël.

5 Num ignoratis quòd Dominus Deus Israël dederit regnum David super Israël in sempiternum, ipsi & filiis ejus in pactum salis?

6 Et surrexit Jeroboam filius Nabat, servus Salomonis filii David: * & rebellavit contra dominum suum. *3.Reg. 11.c.16

7 Congregatíque sunt ad eum viri vanissimi, & filii Belial: & prævaluerunt contra Roboam filium Salomonis: porrò Roboam erat rudis, & corde pavido, nec potuit resistere eis. B

7 Nunc ergo vos dicitis quòd resistere possitis regno Domini, quod possidet per filios David, habetísque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Jeroboam in deos.

9 * Et ejecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Levitas: & fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, & initiaverit manum suam in tauro de bobus, & in arietibus septem, fit sacerdos eorum qui non sunt dii. *3.Reg. 12.g.31

10 Noster autem Dominus, Deus est, quem non relinquimus, Sacerdotésque ministrant Domino de filiis Aaron, & Levitæ sunt in ordine suo:

11 Holocausta quoque offerunt Domino per singulos

singulos dies manè & vesperè, & thymiama juxta
C legis præcepta confectum, & proponuntur panes in mensa mundissima, éstque apud nos candelabrum aureum, & lucernæ ejus, ut accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus præcepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis.

12 Ergo in exercitu nostro dux Deus est, & Sacerdotes ejus, qui clangunt tubis, & resonant contra vos: filii Israël nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit.

13 Hæc illo loquente, Jeroboam retrò moliebatur insidias. Cúmque ex adverso hostium staret, ignorantem Judam suo ambiebat exercitu.

14 Respiciénsque Judas vidit instare bellum ex adverso & post tergum, & clamavit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere cœperunt.

15 Omnésque viri Juda vociferati sunt: & ecce illis clamantibus, perterruit Deus Jeroboam, & omnem Israël qui stabat ex adverso Abia & Juda.

16 Fugerúntque filii Israël Judam, & tradidit eos Deus in manu eorum.

17 Percussit ergo eos Abia, & populus ejus, plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Israël quingenta millia virorum fortium.

D 18 Humiliatíque sunt filii Israël in tempore illo, & vehementissimè confortati filii Juda, eò quòd sperassent in Domino Deo patrum suorum.

19 Persecutus est autem Abia fugientem Jeroboam, & cepit civitates ejus, Bethel & filias ejus, & Jesana cum filiabus suis, Ephron quoque & filias ejus:

20 Nec valuit ultrà resistere Jeroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, & mortuus est.

21 Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit uxores quattuordecim: procreavítque viginti duos filios, & sedecim filias.

22 Reliqua autem sermonum Abia, viarúmque & operum ejus, scripta sunt diligentissimè in Libro Addo Prophetæ.

CAPUT XIV.

Abia succedit filius Asa; qui, pace à Deo concessa, idolorum cultum subvertit, & civitates Juda ædificat ac munit, Zarámque regem Æthiopum cum exercitu mille millium divino auxilio devicit.

A 1 DOrmivit autem Abia cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: regnavítque Asa filius ejus pro eo, in cujus diebus quievit terra annis decem.
3. Reg. 15. v. 8.

2 Fecit autem Asa quod bonum & placitum erat in conspectu Dei sui, & subvertit altaria peregrini cultus, & excelsa,

3 Et confregit statuas, lucósque succidit:

4 Et præcepit Judæ ut quæreret Dominum Deum patrum suorum, & faceret legem, & universa mandata:

5 Et abstulit de cunctis urbibus Juda aras, & fana, & regnavit in pace.

6 Ædificavit quoque urbes munitas in Juda, quia quietus erat, & nulla temporibus ejus bella surrexerant, pacem Domino largiente.

B 7 Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates istas, & vallemus muris, & roboremus turribus, & portis, & seris, donec à bellis quieta sunt omnia, eò quòd quæsierimus Dominum Deum patrum nostrorum, & dederit nobis pacem per gyrum. Ædificaverunt igitur, & nullum in extruendo impedimentum fuit.

8 Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta & hastas de Juda trecenta millia, de Benjamin verò scutariorum & sagittariorum ducenta octoginta millia, omnes isti viri fortissimi.

9 Egressus est autem contra eos Zara Æthiops C
cum exercitu suo, decies centena millia, & curribus trecentis: & venit usque Maresa.

10 Porrò Asa perrexit obviàm ei, & instruxit aciem ad bellum in Valle Sephata, quæ est juxta Maresa:

11 Et invocavit Dominum Deum, & ait: * Domine non est apud te ulla distantia, utrùm in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva nos Domine Deus noster: in te enim, & in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non prævaleat contra te homo. *1 Reg. 14. b. 6.

12 Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram D
Asa & Juda: fugerúntque Æthiopes.

13 Et persecutus est eos Asa, & populus qui cum eo erat, usque Gerara: & ruerunt Æthiopes usque ad internecionem, quia Domino cædente contriti sunt, & exercitu illius præliante. Tulerunt ergo spolia multa,

14 Et percusserunt civitates omnes per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror invaserat: & diripuerunt urbes, & multam prædam asportaverunt.

15 Sed & caulas ovium destruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, & camelorum: reversíque sunt in Jerusalem.

CAPUT XV.

Azarias prophetat Israël futurum multo tempore absque Deo vero, sacerdote & lege; cujus prophetæ exhortatione confortatus Asa, aufert sordes idolorum, suámque matrem idololatram imperio privat; populus autem jurat se Deo serviturum.

1 AZarias autem filius Obed, facto in se spiritu A
Dei,

2 Egressus est in occursum Asa, & dixit ei: Audite me Asa & omnis Juda & Benjamin: Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.

3 Transibunt autem multi dies in Israël absque Deo vero, & absque sacerdote doctore, & absque lege.

4 Cúmque reversi fuerint in angustia sua ad Dominum Deum Israël, & quæsierint eum, reperient eum.

5 In tempore illo non erit pax egredienti, & ingredienti, sed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum:

6 Pugnabit enim gens contra gentem, & civi- B
tas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni angustia.

7 Vos ergo confortamini, & non dissolvantur manus vestræ, erit enim merces operi vestro.

8 Quod cùm audisset Asa, verba scilicet & prophetiam Azariæ filii Oded prophetæ, confortatus

tatus est,& abstulit idola de omni terra Juda,& de Benjamin, & ex urbibus, quas ceperat, montis Ephraim, & dedicavit altare Domini quod erat ante porticum Domini.

9 Congregavítque universum Judam & Benjamin, & advenas cum eis de Ephraim, & de Manasse,& de Simeon: plures enim ad eum confugerant ex Israël,videntes quòd Dominus Deus illius esset cum eo.

10 Cúmque venissent in Jerusalem mense tertio anno decimoquinto regni Asa,

11 Immolaverunt Domino in die illa, de manubiis & præda quam adduxerant, boves septingentos, & arietes septem millia.

12 Et intravit ex more ad corroborandum fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum suorum in toto corde, & in tota anima sua.

13 Si quis autem,inquit, non quæsierit Dominum Deum Israël,moriatur à minimo usque ad maximum, à viro usque ad mulierem.

14 Juraverúntque Domino voce magna in jubilo,& in clangore tubæ,& in sonitu buccinarum,

15 Omnes qui erant in Juda cum execratione: in omni enim corde suo juraverunt, & in tota voluntate quæsierunt eum, & invenerunt: præstitítque eis Dominus requiem per circuitum.

16 Sed & Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio,eò quòd feciſſet in luco simulacrum Priapi: quod omne contrivit,& in frusta comminuens combussit in Torrente cedron.

17 Excelsa autem derelicta sunt in Israël: attamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus ejus.

18 Eáque quæ voverat pater suus, & ipse, intulit in domum Domini, argentum, & aurum, vasorúmque diversam supellectilem.

19 Bellum verò non fuit usque ad trigesimum quintum annum regni Asa.

Caput XVI.

Pugnante Baasa rege Israël contra Asa, vocavit Asa Benadad regem Syriæ in auxilium, & Hanani prophetam ipsum ob id increpantem in nervum conjecit; ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte spem ponens, anno regni sui 41. moritur.

1 ANno autem trigesimo sexto regni ejus, ascendit Baasa rex Israël in Judam, & muro circumdabat Rama,ut nullus tutè posset egredi & ingredi de regno Asa.

2 Protulit ergo Asa argentum & aurum de thesauris domus Domini,& de thesauris regis, misítque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens:

3 Fœdus inter me & te est,pater quoque meus & pater tuus habuere concordiam: quam ob rem misi tibi argentum & aurum, ut rupto fœdere, quod habes cùm Baasa rege Israël,facias eum à me recedere.

4 Quo comperto,Benadad misit principes exercituum suorum ad urbes Israël: qui percussérunt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & universas urbes Nephthali muratas.

5 Quod cùm audisset Baasa,desiit ædificare Rama, & intermisit opus suum.

6 Porrò Asa rex assumpsit universum Judam, & tulerunt lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi præparaverat Baasa, ædificavítque ex eis Gabaa, & Maspha.

7 In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa regem Juda, & dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ,& non in Domino Deo tuo,idcircò evasit Syriæ regis exercitus de manu tua.

8 *Nónne Æthiopes & Libyes multò plures erant, quadrigis & equitibus, & multitudine nimia: quos, cùm Domino credidisses, tradidit in manu tua?

9 Oculi enim Domini contemplantur universam terram,& præbent fortitudinem his,qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egisti, & propter hoc ex præsenti tempore adversum te bella consurgent.

10 Iratúsque Asa adversus Videntem,jussit eum mitti in nervum: valdè quippe super hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo in tempore illo plurimos.

11 Opera autem Asa prima & novissima,scripta sunt in Libro regum Juda & Israël.

12 Ægrotavit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsivit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est.

13 Dormivítque cum patribus suis: & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui.

14 Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod foderat sibi in Civitate David:posuerúntque eum super lectum suum, plenum aromatibus & unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combusserunt super eum ambitione nimia.

Caput XVII.

Pius Josaphat patri Asa succedens, divitiis potens & armis, mittit doctores legis Dei per universum Judam; cujus principes recensentur, cum numero subjectorum militum.

1 REgnavit autem Josaphat filius ejus pro eo, & invaluit contra Israël.

2 Constituítque militum numeros in cunctis urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præsidiáque dispósuit in terra Juda, & in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa pater ejus.

3 Et fuit Dominus cum Josaphat, quia ambulavit in viis David patris sui primis: & non speravit in Baalim.

4 Sed in Deo patris sui,& perrexit in præceptis illius,& non juxta peccata Israël.

5 Confirmavítque Dominus regnum in manu ejus, & dedit omnis Juda munera Josaphat: factæque sunt ei infinitæ divitiæ,& multa gloria.

6 Cúmque sumpsisset cor ejus audaciam propter vias Domini, etiã excelsa & lucos de Juda abstulit.

7 Tertio autem anno regni sui,misit de principibus suis Benhail, & Obdiam, & Zachariam, & Nathanaël, & Michæam, ut docerent in civitatibus Juda.

8 Et cum eis Levitas,Semeiam,& Nathaniam,& Zabadiam, Asaël quoque,& Semiramoth,& Jonathan,Adoniámque & Thobiam,& Thobadomiam, Levitas,& cum eis Elisama & Joram Sacerdotes,

9 Docebántque populum in Juda, habentes librum legis Domini, & circuibant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.

C 10 Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Juda, nec audebant bellare contra Josaphat.

11 Sed & Philisthæi Josaphat munera deferebant,& vectigal argenti, Arabes quoque adducebant pecora,arietum septem millia septingenta,& hircorum totidem.

12 Crevit ergo Josaphat,& magnificatus est usque in sublime : atque ædificavit in Juda domos ad instar turrium, urbésque muratas.

13 Et multa opera paravit in urbibus Juda: viri quoque bellatores,& robusti erant in Jerusalem,

14 Quorum iste numerus per domos atque familias singulorum: In Juda principes exercitus,Ednas dux, & cum eo robustissimi viri trecenta millia.

D 15 Post hunc Johanan princeps, & cum eo ducenta octoginta millia.

16 Post istum quoque Amasias filius Zechri, consecratus Domino;& cum eo ducenta millia virorum fortium.

17 Hunc sequebatur robustus ad prælia Eliada, & cum eo tenentium arcum & clypeum ducenta millia.

18 Post istum etiam Jozabad,& cum eo centum octoginta millia expeditorum militum.

19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos posuerat in urbibus muratis,in universo Juda.

CAPUT XVIII.

Josaphat impio Achab affinitate junctus, ascendit cum eo contra Ramoth Galaad, 400. pseudoprophetis victoriam promittentibus; Micheas autem contrarium prophetans, incarceratur; sed Achab juxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

A 1 FUit ergo Josaphat dives & inclytus multùm, & affinitate conjunctus est Achab.

2 Descendítque post annos ad eum in Samariam : ad cujus adventum mactavit Achab arietes & boves plurimos, ipsi, & populo qui venerat cum eo: persuasítque illi ut ascenderet in Ramoth Galaad.

3 Dixítque Achab rex Israël ad Josaphat regem Juda : Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit : Ut ego, & tu : sicut populus tuus, sic & populus meus : tecúmque erimus in bello.

4 Dixítque Josaphat ad regem Israël : Consule obsecro imprætentiarum sermonem Domini.

5 Congregavit igitur rex Israël prophetarum
B quadringentos viros, & dixit ad eos : In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus an quiescere? At illi, Ascende, inquiunt,& tradet Deus in manu regis.

6 Dixítque Josaphat: Numquid non est hîc prophetes Domini,ut ab illo etiam requiramus?

7 Et ait rex Israël ad Josaphat : Est vir unus, à quo possumus quærere Domini voluntatem : sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore : est autem Michæas filius Jemla. Dixítque Josaphat : Ne loquaris rex hoc modo.

8 Vocavit ergo rex Israël unum de eunuchis, & dixit ei : Voca citò Michæam filium Jemla.

C 9 Porrò rex Israël,& Josaphat rex Juda,uterque sedebant in solio suo, vestiti cultu regio : sedebant autem in area juxta portam Samariæ, omnésque prophetæ vaticinabantur coram eis.

10 Sedecias verò filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea, & ait : Hæc dicit Dominus : His ventilabis Syriam, donec conteras eam.

11 Omnésque prophetæ similiter prophetabant, atque dicebant : Ascende in Ramoth Galaad, & prosperaberis, & tradet eos Dominus in manu regis.

12 Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam,ait illi : En verba omniũ prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæso ergo te ut & sermo tuus ab eis non dissentiat,loquarísque prospera.

13 Cui respondit Michæas: Vivit Dominus,quia quodcumque dixerit mihi Deus meus,hoc loquar.

14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, D
ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit : Ascendite : cuncta enim prospera evenient, & tradentur hostes in manus vestras.

15 Dixítque rex : Iterùm atque iterùm te adjuro,ut mihi non loquaris, nisi quod verum est,in nomine Domini.

16 At ille ait : Vidi universum Israël dispersum in montibus,sicut oves absque pastore : & dixit Dominus : Non habent isti dominos : revertatur unusquisque in domum suam in pace.

17 Et ait rex Israël ad Josaphat : Nónne dixi tibi, quòd non prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea quæ mala sunt?

18 At ille, Idcircò, ait, audite verbum Domini : Vidi Dominum sedentem in solio suo, & omnem exercitum cæli assistentem ei à dextris & à sinistris.

19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab re- E
gem Israël, ut ascendat & corruat in Ramoth Galaad: Cúmq; diceret unus hoc modo,& alter alio:

20 Processit spiritus, & stetit coram Domino, & ait : Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies?

21 At ille respondit : Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixítque Dominus : Decipies, & prævalebis : egredere, & fac ita.

22 Nunc igitur, ecce Dominus dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum,& Dominus locutus est de te mala.

23 Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michææ maxillam,& ait: Per quam viam transivit Spiritus Domini à me,ut loqueretur tibi?

24 Dixítque Michæas : Tu ipse videbis in die illo,quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo ut abscondaris.

25 Præcepit autem rex Israël, dicens : Tollite F
Michæam, & ducite eum ad Amon principem civitatis, & ad Joas filium Amelech.

26 Et dicetis : Hæc dicit rex : mittite hunc in carcerem,& date ei panis modicum, & aquæ pauxillum, donec revertar in pace.

27 Dixítque Michæas : Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait : Audite omnes populi.

28 Igitur ascenderunt rex Israël & Josaphat rex Juda in Ramoth Galaad,

29 Dixítque rex Israël ad Josaphat : Mutabo habitum,

bitum,& sic ad pugnam vadam, tu autem induere vestibus tuis. Mutatóque rex Israël habitu, venit ad bellum.

G 30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus sui, dicens : Ne pugnetis contra minimum,aut contra maximum,nisi contra solum regem Israël.

31 Itaque cùm vidissent principes equitatus Josaphat,dixerunt : Rex Israël est iste.Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum,& auxiliatus est ei,atque avertit eos ab illo.

32 Cùm enim vidissent duces equitatus, quòd non esset rex Israël,reliquerunt eum.

33 Accidit autem ut unus è populo sagittam in incertum jaceret,& percuteret regem Israël inter cervicem & scapulas. at ille aurigæ suo ait : Converte manum tuam,& educ me de acie, quia vulneratus sum.

34 Et finita est pugna in die illo : porrò rex Israël stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam , & mortuus est occidente sole.

Caput XIX.

Josaphat à Jehu propheta correptus de præstito auxilio Achab, constitutos à se judices admonet de servanda justitia,& Levitas de promovendo cultu divino, populóque rectè instituendo.

A 1 Reversus est autem Josaphat rex Juda in domum suam pacificè in Jerusalem.

2 Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns , & ait ad eum : Impio præbes auxilium , & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris , & idcircò iram quidem Domini merebaris :

3 Sed bona opera inventa sunt in te , eò quòd abstuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.

4 Habitavit ergo Josaphat in Jerusalem : rursúmque egressus est ad populum de Bersabee us-

B que ad montem Ephraim,& revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum.

5 Constituítque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca,

6 Et præcipiens judicibus, Videte,ait, quid faciatis : non enim hominis exercetis judicium, sed Domini : & quodcumque judicaveritis,in vos redundabit.

C 7 Sit timor Domini vobiscum,& cum diligentia cuncta facite : non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, * nec personarum acceptio, nec cupido munerum.

8 In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Israël, ut judicium & causam Domini judicarent habitatoribus ejus.

9 Præcepítque eis, dicens : Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto.

10 Omnem causam,quæ venerit ad vos,fratrum vestrorum , qui habitant in urbibus suis inter cognationem , & cognationem, ubicumque quæstio est de lege,de mandato, de ceremoniis, de justificationibus : ostendite eis , ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira super vos & super fratres vestros : sic ergo agentes non peccabitis.

11 Amarias autem sacerdos & pontifex vester,in his , quæ ad Deum pertinent, præsidebit : porrò Zabadias filius Ismahel,qui est dux in domo Juda, super ea opera erit , quæ ad regis officium pertinent : habetísque magistros Levitas coram vobis, confortamini , & agite diligenter , & erit Dominus vobiscum in bonis.

* Deut. 10 d.17. Sap.6. b.8. Eccl.35 b.15. Actor. 10.e.34 Rom.2. b.11. Gal.2. b.6. Eph.6. b.9. Coloss 3. d.25. 1.Pet.1. e.17.

Caput XX.

Ammonitis, Moabitis,ac Syris contra Josaphat insurgentibus, ipse prædicato jejunio unà cum populo suo supplex ad Deum confugit , sicque ab eis se mutuò cædentibus liberatus , spolia colligit : verùm ob fœdus cum impio Ochozia à propheta corripitur.

1 POst hæc congregati sunt filii Moab , & filii A Ammon, & cum eis de Ammonitis, ad Josaphat, ut pugnarent contra eum.

2 Venerúntque nuntii,& indicaverunt Josaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna,de his locis quæ trans mare sunt,& de Syria,& ecce consistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi.

3 Josaphat autem timore perterritus , totum se contulit ad rogandum Dominum,& prædicavit jejunium universo Juda.

4 Congregatúsque est Judas ad deprecandum Dominum : sed & omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum.

5 Cúmque stetisset Josaphat in medio cœtu Juda, & Jerusalem,in domo Domini ante atrium novum.

6 Ait : Domine Deus patrum nostrorum , tu es B Deus in cælo , & dominaris cunctis regnis Gentium , in manu tua est fortitudo & potentia , nec quisquam tibi potest resistere.

7 Nónne tu Deus noster interfeci sti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Israël, & dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum?

8 Habitaverúntque in ea,& extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes :

9 Si irruerint super nos mala , gladius judicii, pestilentia,& fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo,in qua invocatum est nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus nostris, & exaudies , salvósque facies.

10 Nunc igitur ecce filii Ammon, & Moab, & mons Seir,* per quos non concessisti Israël ut transirent quando egrediebantur de Ægypto , sed declinaverunt ab eis,& non interfecerunt illos. * Deut. 2.18.19.

11 Econtrariò agunt,& nituntur ejicere nos de possessione, quam tradidisti nobis.

12 Deus noster,ergo non judicabis eos?In nobis quidem non est tanta fortitudo , ut possimus huic multitudini resistere,quæ irruit super nos.Sed cùm ignoremus quid agere debeamus , hoc solum habemus residui,ut oculos nostros dirigamus ad te.

13 Omnis verò Juda stabat coram Domino,cum parvulis, & uxoribus, & liberis suis.

14 Erat autem Jahaziel filius Zachariæ,filii Ba- C naiæ, filii Jehiel , filii Mathaniæ, Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ.

15 Et ait : Attendite omnis Juda,& qui habitatis Jerusalem,& tu rex Josaphat : Hæc dicit Dominus vobis : Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem : non est enim vestra pugna, sed Dei.

16 Cras descendetis contra eos:ascēsuri enim sunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in summitate torrentis,qui est contra solitudinem Jeruel.

17 Non eritis vos qui dimicabitis, ſed tantummodò confidenter ſtate,& videbitis auxilium Do-
D mini ſuper vos, ô Juda, & Jeruſalem: nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini contra eos, & Dominus erit vobiſcum.

18 Joſaphat ergo,& Juda, & omnes habitatores Jeruſalem, ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt eum.

19 Porrò Levitæ de filiis Caath, & de filiis Core,laudabant Dominum Deum Iſraël voce magna, in excelſum.

20 Cúmque manè ſurrexiſſent, egreſſi ſunt per deſertum Thecue: profectíſque eis,ſtans Joſaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: credite in Domino Deo veſtro,& ſecuri eritis:credite prophetis ejus, & cuncta evenient proſpera.

21 Dedítque conſilium populo,& ſtatuit cantores Domini,ut laudarent eum in turmis ſuis,& antecederent exercitum, ac voce conſona dicerent:
*Pſ.135 a.1. * Confitemini Domino, quoniam in æternum miſericordia ejus.

E 22 Cúmque cœpiſſent laudes canere,vertit Dominus inſidias eorum in ſemetipſos, filiorum ſcilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egreſſi fuerant ut pugnarẽt contra Judam,& percuſſi ſunt.

23 Namque filii Ammon,& Moab,conſurrexerunt adverſum habitatores montis Seir,ut interficerent & delerent eos: cúmque hoc opere perpetraſſent, etiam in ſemetipſos verſi, mutuis concidêre vulneribus.

24 Porrò Juda cùm veniſſet ad ſpeculam, quæ reſpicit ſolitudinem, vidit procul omnem latè regionem plenam cadaveribus,nec ſupereſſe quemquam, qui necem potuiſſet evadere.

25 Venit ergo Joſaphat, & omnis populus cum eo,ad detrahenda ſpolia mortuorum:invenerúntque inter cadavera variam ſupellectilem, veſtes quoque,& vaſa pretioſiſſima,& diripuerunt, ita ut omnia portare non poſſent,nec per tres dies ſpolia auferre præ prædæ magnitudine.

26 Die autem quarto congregati ſunt in Valle
F benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum Vallis benedictionis uſque in præſentem diem.

27 Reverſúſque eſt omnis vir Juda, & habitatores Jeruſalem, & Joſaphat ante eos, in Jeruſalem cum lætitia magna,eò quòd dediſſet eis Dominus gaudium de inimicis ſuis.

28 Ingreſſíque ſunt in Jeruſalem cum pſalteriis, & citharis, & tubis, in domum Domini.

29 Irruit autem pavor Domini ſuper univerſa regna terrarum, cùm audiſſent quòd pugnaſſet Dominus contra inimicos Iſraël.

30 Quievítque regnum Joſaphat,& præbuit ei Deus pacem per circuitum.

31 Regnavit igitur Joſaphat ſuper Judam,& erat triginta quinque annorum cùm regnare cœpiſſet: viginti autem & quinque annis regnavit in Jeruſalem,& nomen matris ejus Azuba filia Selahi,

G 32 Et ambulavit in via patris ſui Aſa, nec declinavit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino.

33 Veruntamen excelſa non abſtulit, & adhuc populus non direxerat cor ſuum ad Dominum Deum patrum ſuorum.

34 Reliqua autem geſtorum Joſaphat priorum & noviſſimorum, ſcripta ſunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digeſſit in Libros regum Iſraël.

35 Poſt hæc iniit amicitias Joſaphat rex Juda cum Ochozia rege Iſraël,cujus opera fuerunt impiiſſima.

36 Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in Tharſis: feceruntque claſſem in Aſiongaber.

37 Prophetavit autem Eliezer filius Dodaü de Mareſa ad Joſaphat,dicens: Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus opera tua, contritæque ſunt naves,nec potuerunt ire in Tharſis.

CAPUT XXI.

Impius Joram filius Joſaphat occidit fratres ſuos, & quoſdam principes Juda, cui Elias per litteras peſſimam ægritudinem ac mortem, & domus ſuæ ac regni direptionem prædicit, quæ tandem ſubſecuta ſunt.

1 DOrmivit autem Joſaphat cum patribus ſuis, A
& ſepultus eſt cum eis in Civitate David: 3.Reg. 22.g.51
regnavítque Joram filius ejus pro eo.

2 Qui habuit fratres, filios Joſaphat, Azariam, & Jahiel,& Zachariam,& Azariam,& Michaël,& Saphatiam. omnes hi, filii Joſaphat regis Juda,

3 Dedítque eis pater ſuus multa munera argenti,& auri,& penſitationes cum civitatibus munitiſſimis in Juda: regnum autem tradidit Joram, eò quòd eſſet primogenitus.

4 Surrexit ergo Joram ſuper regnum patris ſui: cúmque ſe confirmaſſet,occidit omnes fratres ſuos gladio,& quoſdam de principibus Iſraël.

5 Triginta duorum annorum erat Joram cùm B
regnare cœpiſſet: & octo annis regnavit in Jeruſalem.

6 Ambulavítque in viis regum Iſraël, ſicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus,& fecit malum in conſpectu Domini.

7 Noluit autem Dominus diſperdere domum David, propter pactum quod inierat cum eo: & quia promiſerat ut daret ei lucernam,& filiis ejus omni tempore.

8 In diebus illis rebellavit Edom, ne eſſet ſubditus Judæ: & conſtituit ſibi regem.

9 Cúmque tranſiſſet Joram cum principibus ſuis, & cuncto equitatu qui erat ſecum, ſurrexit nocte, & percuſſit Edom, qui ſe circumdederat, & omnes duces equitatus ejus.

10 Attamen rebellavit Edom, ne eſſet ſub ditione Juda, uſque ad hanc diem: eo tempore & Lobna receſſit ne eſſet ſub manu illius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum ſuorum:

11 Inſuper & excelſa fabricatus eſt in urbibus C
Juda, & fornicari fecit habitatores Jeruſalem, & prævaricari Judam.

12 Allatæ ſunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus ſcriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulaſti in viis Joſaphat patris tui, & in viis Aſa regis Juda,

13 Sed inceſſiſti per iter regum Iſraël, & fornicari feciſti Judam, & habitatores Jeruſalem,imitatus fornicationem domus Achab,inſuper & fratres tuos,

tuos, domum patris tui meliores te, occidisti:

14 Ecce Dominus percutiet te plaga magna, cum populo tuo,& filiis,& uxoribus tuis,universáque substantia tua.

15 Tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies.

16 Suscitavit ergo Dominus contra Joram spiritum Philisthinorum, & Arabum, qui confines sunt Æthiopibus.

17 Et ascenderunt in Terram Juda, & vastaverunt eam, diripuerúntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper & filios ejus,& uxores: nec remansit ei filius, nisi Joachaz, qui minimus natu erat.

D 18 Et super hæc omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili.

19 Cúmque diei succederet dies, & temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: & sic longa consumptus tabe,ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter & vita caruit. Mortuúsque est in infirmitate pessima, & non fecit ei populus secundùm morem combustionis,exequias,sicut fecerat majoribus ejus.

20 Triginta duorum annorum fuit, cùm regnare cœpisset,& octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavítque non rectè, & sepelierunt eum in Civitate David:verumtamen non in sepulchro regum.

CAPUT XXII.

Impium Ochoziam filium Joram occidit Jehu, simul & Joram regem Israël: occidente autem Athalia filios regis, servavit Josaphat Joas natu minimum.

A 1 COnstituerunt autem habitatores Jerusalem Ochoziam filium ejus minimum,regem pro eo: omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant,interfecerant latrones Arabum,qui irruerant in castra: regnavítque Ochozias filius Joram regis Juda. 4.Reg. 8.f.25.

2 Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cúm regnare cœpisset, & uno anno regnavit in Jerusalem,& nomen matris ejus Athalia filia Amri.

3 Sed & ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum ut impiè ageret.

B 4 Fecit igitur malum in conspectu Domini sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui, in interitum ejus.

5 Ambulavítque in consiliis eorum.Et perrexit cum Joram filio Achab rege Israël,in bellum contra Hazaël regem Syriæ in Ramoth Galaath:vulneraverúntque Syri Joram.

6 Qui reversus est ut curaretur in Jezrahel:multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias filius Joram rex Juda, descendit ut inviseret Joram filium Achab in Jezrahel ægrotantem. C

7 Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam,ut veniret ad Joram:& cùm venisset,& egrederetur cum eo adversum Jehu filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab.

8 Cùm ergo everteret Jehu domum Achab, invenit principes Juda, & filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei,& interfecit illos.

9 Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductúmque ad se,occidit,& sepelierunt eum: eò quòd esset filius Josaphat,qui quæsierat Dominum in toto corde suo. nec erat ultrà spes aliqua,ut de stirpe quis regnaret Ochoziæ. D

10* Si quidem Athalia mater ejus, videns quòd mortuus esset filius suus,surrexit,& interfecit omnem stirpem regiam domus Joram. *4.Reg. 11. 8.1.

11 Porrò Josabeth filia regis tulit Joas filium Ochoziæ, & furata est eum de medio filiorum regis, cùm interficerentur: abscondítque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum: Josabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Joiadæ pontificis, soror Ochoziæ, & idcircò Athalia non interfecit eum.

12 Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis,quibus regnavit Athalia super terram.

CAPUT XXIII.

Joiada Pontifex unxit Joas in regem Juda, curavítque ut Athalia occideretur, & cultus Dei restitueretur; populus autem destruit domum, altaria ac simulacra Baal.

1 ANno autem septimo confortatus Joiada,assúpsit centuriones, Azariam videlicet filium Jeroham,& Ismahel filium Johanam,Azariam quoque filium Obed,& Maasiam filium Adaiæ,& Elisaphat filium Zechri: & iniit cum eis fœdus. A 4.Reg. 11.8.4.

2 Qui circumeuntes Judam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes familiarum Israël, venerúntque in Jerusalem.

3 Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixítque ad eos Joiada: Ecce filius regis regnabit,sicut locutus est Dominus super filios David.

4 Iste est ergo sermo quem facietis:

5 Tertia pars vestrûm qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, & Levitarum, & janitorum, erit in portis: tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam,quæ appellatur Fundamenti:omne verò reliquum vulgus sit in atriis domus Domini.

6 Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes, & qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodò ingrediantur, quia sanctificati sunt: & omne reliquum vulgus obsérvet custodias Domini. B

7 Levitæ autem circumdent regem, habentes singuli arma sua: (& si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) síntque cum rege & intrante & egrediente.

8 Fecerunt ergo Levitæ, & universus Juda,juxta omnia quæ præceperat Joiada pontifex: & assumpserunt singuli viros qui subse erant, & veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleverant sabbatum, & egressuri erant, siquidem Joiada pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant.

9 Dedítque Joiada sacerdos centurionibus lanceas,clypeósque & peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini.

10 Constituítque omnem populum tenentium pugiones, à parte templi dextra, usque ad partem templi sinistram, coram altari, & templo, per circuitum regis.

11 Et eduxerunt filium regis,& imposuerunt ei diadema, & testimonium, dederúntque in manu

ejus tenendam legem,& constituerunt eum regem: unxit quoque illum Joiada pontifex, & filii ejus: imprecatíque sunt ei,atque dixerunt: Vivat rex.

C 12 Quod cùm audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini.

13 Cúmque vidisset regem stantem super gradum in introitu, & principes, turmásque circa eum,omnémque populum terræ gaudentem,atque clangentem tubis,& diversi generis organis concinentem,vocémque laudantium,scidit vestimenta sua, & ait: Insidiæ, insidiæ.

14 Egressus autem Joiada pontifex ad centuriones & principes exercitus,dixit eis:Educite illam extra septa templi, & interficiatur foris gladio. Præcepítque sacerdos ne occideretur in domo Domini.

15 Et imposuerunt cervicibus ejus manus: cúmque intrasset portam equorum domus regis,interfecerunt eam ibi.

16 Pepigit autem Joiada fœdus inter se,universúmque populum, & regem, ut esset populus Domini.

D 17 Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, & destruxerunt eam: & altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras.

18 Constituit autem Joiada præpositos in domo Domini sub manibus Sacerdotum, & Levitarum, quos distribuit David in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio & canticis, juxta dispositionem David.

19 Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re.

20 Assumpsítque centuriones,& fortissimos viros ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt descendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ superioris in domum regis,& collocaverunt eum in solio regali.

21 Lætatúsque est omnis populus terræ, & urbs quievit: porrò Athalia interfecta est gladio.

CAPUT XXIV.

Joas vivente Joiada bonus ac pius, jussit ad sartatecta templi congregari pecuniam; deinde factus impius, jubet occidi Zachariam filium Joiada: Juda & Jerusalem à Syris diripiuntur, & Joas à servis suis occiditur.

A 1 SEptem annorum erat Joas cùm regnare cœpisset: & quadraginta annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Sebia de Bersabee.

4.Reg. 11.d.21 12.a.1.

2 Fecítque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Joiadæ sacerdotis.

3 Accepit autem ei Joiada uxores duas, è quibus genuit filios & filias.

4 Post quæ placuit Joas ut instauraret domum Domini.

5 Congregavítque Sacerdotes, & Levitas, & dixit eis: Egredimini ad civitates Juda,& colligite de universo Israël pecuniam ad sartatecta templi Dei vestri,per singulos annos,festinatóque hoc facite. porrò Levitæ egêre negligentiùs.

B 6 Vocavítque rex Joiadam principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda & de Jerusalem pecuniam, quæ constituta est à Moyse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israël in tabernaculum testimonii?

7 Athalia enim impiissima,& filii ejus,destruxerunt domum Dei; & de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim.

8 Præcepit ergo rex,& fecerunt arcam: posuerúntque eam juxta portam domus Dñi forinsecus.

9 Et prædicatum est in Juda & Jerusalem,ut deferrent singuli pretium Domino,* quod constituit Moyses servus Dei super omnem Israël in deserto.

* Exod. 30.b.12

10 Lætatíque sunt cuncti principes & omnis C populus: & ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt ita ut impleretur.

11 Cúmque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, & quem primus sacerdos constituerat: effundebántque pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum suum: sícque faciebant per singulos dies,& congregata est infinita pecunia.

12 Quam dederunt rex & Joiada his, qui præerant operibus domus Dñi: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, & artifices operum singulorum,ut instaurarent domum Domini: fabros quoq; D ferri & æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur.

13 Egerúntque hi qui operabantur industriè,& obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum,& firmiter eam stare fecerunt.

14 Cúmque complessent omnia opera, detulerunt coram rege & Joiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, & ad holocausta,phialæ quoque,& cetera vasa aurea & argentea: & offerebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadæ.

15 Senuit autem Joiada plenus dierum, & mor- E tuus est cùm esset centum triginta annorum.

16 Sepelierúntque eum in Civitate David cum regibus,eò quòd fecisset bonum cum Israël,& cum domo ejus:

17 Postquam autem obiit Joiada, ingressi sunt principes Juda, & adoraverunt regem;qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis.

18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servierúntque lucis & sculptilibus, & facta est ira contra Judam & Jerusalem propter hoc peccatum.

19 Mittebátque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes, illi audire nolebant.

20 Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadæ sacerdotem,& stetit in conspectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dñs Deus: Quare transgredimini præceptum Dñi,quod vobis non proderit, & dereliquistis Dominum ut derelinqueret vos? F

21 Qui congregati adversus eum,miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini.

22 Et non est recordatus Joas rex misericordiæ, quam fecerat Joiada pater illius secum,* sed interfecit filium ejus. Qui cùm moreretur,ait: Videat Dominus, & requirat.

* Matt. 23.d.35

23 Cúm

23 Cúmque evolutus eſſet annus, aſcendit contra eum exercitus Syriæ: venítque in Judam & Jeruſalem, & interfecit cunctos principes populi, atque univerſam prædam miſerunt regi in Damaſcum.

G 24 Et certè cùm permodicus veniſſét numerus Syrorum, trádidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eò quòd dereliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum: in Joas quoque ignominioſa exercuere judicia.

25 Et abeúntes dimiſerunt eum in languoribus magnis: ſurrexerunt autem contra eum ſervi ſui, in ultionem ſanguinis filii Joiadæ ſacerdotis, & occiderunt eum in lectulo ſuo, & mortuus eſt: ſepelierúntque eum in Civitate David, ſed non in ſepulchris regum.

26 Inſidiati verò ſunt ei, Zabad filius Semmaath Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith Moabitidis.

27 Porrò filii ejus, ac ſumma pecuniæ quæ adunata fuerat ſub eo, & inſtauratio domus Dei, ſcripta ſunt diligentiùs in Libro regum: regnavit autem Amaſias filius ejus pro eo.

CAPUT XXV.

Amaſias patri Joas ſuccedens, interfecit eos qui patrem occiderant; & poſt habitam de Idumæis victoriam, adoravit deos illorum, & ob id capitur à Joas rege Iſraël, quem ad prælium provocarat, ac Jeruſalem diripitur, tandémque Joas in Lachis fugiens occiditur.

A 1 VIgintiquinque annorum erat Amaſias cùm regnare cœpiſſet, & vigintinovem annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Joadan de Jeruſalem. 4. Reg. 14. a. 2.

2 Fecítque bonum in conſpectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

3 Cúmque roboratum ſibi videret imperium, jugulavit ſervos, qui occiderant regem patrem ſuum,

4 Sed filios eorum non interfecit, ſicut ſcriptum eſt in Libro legis Moyſi, ubi præcepit Dominus, * Deut. 16. c. 16. dicens: * Non occidentur patres pro filiis, neque 4. Reg. 14. b. 6. filii pro patribus ſuis, ſed unuſquiſque in ſuo pec- Ezech. 18. c. 20 cato morietur.

B 5 Congregavit igitur Amaſias Judam, & conſtituit eos per familias, tribunóſque & centuriones in univerſo Juda & Benjamin: & recenſuit à viginti annis ſuprà, invenítque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent haſtam & clypeum.

6 Mercede quoque conduxit de Iſraël centum millia robuſtorum, centum talentis argenti.

7 Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſraël: non eſt enim Dominus cum Iſraël, & cunctis filiis Ephraim:

8 Quòd ſi putas in robore exercitus bella conſiſtere, ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus: Dei quippe eſt adjuvare, & in fugam convertere.

9 Dixítque Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſraël? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare poſſit multò his plura.

C 10 Separavit itaque Amaſias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum ſuum: at illi contra Judam vehementer irati, reverſi ſunt in regionem ſuam.

11 Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abiit in Vallem ſalinarum, percuſſítque filios Seir decem millia.

12 Et alia decem millia virorum ceperunt filii Juda, & adduxerunt ad præruptum cujuſdam petræ, præcipitaverúntque eos de ſummo in præceps, qui univerſi crepuerunt.

13 At ille exercitus, quem remiſerat Amaſias D ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in civitatibus Juda, à Samaria uſque ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam.

14 Amaſias verò poſt cædem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſum.

15 Quamobrem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adoraſti deos, qui non liberaverunt populum ſuum de manu tua?

16 Cúmque hæc ille loqueretur, reſpondit ei: E Num conſiliarius regis es? quieſce ne interficiam te. Diſcedénſque propheta, Scio, inquit, quòd cogitaverit Deus occidére te, quia feciſti hoc malum, & inſuper non acquieviſti conſilio meo.

17 Igitur Amaſias rex Juda, inito peſſimo conſilio, miſit ad Joas filium Joachaz fili Jehu, regem Iſraël, dicens: Veni, videamus nos mutuò.

18 At ille remiſit nuntios, dicens: Carduus, qui eſt in Libano, miſit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ecce beſtiæ, quæ erant in ſilva Libani, tranſierunt, & conculcaverunt carduum.

19 Dixiſti: Percuſſi Edom, & idcircò erigitur F cor tuum in ſuperbiam: ſede in domo tua, cur malum adverſum te provocas, ut cadas & tu, & Juda tecum?

20 Noluit audire Amaſias, eò quòd Domini eſſet voluntas ut traderetur in manus hoſtium propter deos Edom.

21 Aſcendit igitur Joas rex Iſraël, & mutuos ſibi præbuere conſpectus: Amaſias autem rex Juda erat in Bethſames Juda:

22 Corruítque Juda coram Iſraël, & fugit in tabernacula ſua.

23 Porrò Amaſiam regem Juda, filium Joas filii Joachaz, cepit Joas rex Iſraël in Bethſames, & adduxit in Jeruſalem: deſtruxítque murum ejus à porta Ephraim uſque ad portam anguli, quadringentis cubitis.

24 Omne quoque aurum, & argentum, & uni- G verſa vaſa, quæ repererat in Domo Dei, & apud Obededom, in theſauris etiam domus regiæ, necnon & filios obſidum, reduxit in Samariam.

25 Vixit autem Amaſias filius Joas rex Juda, poſtquam mortuus eſt Joas filius Joachaz rex Iſraël, quindecim annis.

26 Reliqua autem ſermonum Amaſiæ priorum & noviſſimorum, ſcripta ſunt in Libro regum Juda & Iſraël.

27 Qui poſtquam receſſit à Domino, tetenderunt ei inſidias in Jeruſalem. Cúmque fugiſſet in Lachis, miſerunt, & interfecerunt eum ibi.

28 Reportantéſque ſuper equos, ſepelierunt eum cum patribus ſuis in Civitate David.

CAPUT XXVI.

Oziæ filii Amasiæ pietas commendatur, qui adversus Philisthiim, Arabes, & Ammonitas triumphat, multásque extruit civitates: ac postmodum ob nimiam felicitatem elatus, præsumpsit incensum adolere; quamobrem ad diem usque mortis à Domino lepra percussus est, gubernante regnum filio Joatham, qui successit in regnum.

A 1 OMnis autem populus Juda, filium ejus Oziam annorum sedecim, constituit regem
*4. Reg. 14. f. 21. pro Amasia patre suo.

2 Ipse ædificavit Ailath, & restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis.

3 Sedecim annorum erat Ozias cùm regnare cœpisset, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

4 Fecítque quod erat rectum in oculis Domini, juxta omnia quæ fecerat Amasias pater ejus.

5 Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deum: cúmque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

6 Denique egressus est, & pugnavit contra Philisthiim, & destruxit murum Geth, & murum Jabniæ, murúmque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, & in Philistiim.

7 Et adjuvit eum Deus contra Philisthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammonitas.

B 8 Appendebántque Ammonitæ munera Oziæ: & divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Ægypti propter crebras victorias.

9 Ædificavítque Ozias turres in Jerusalem super portam anguli, & super portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmavítque eas.

10 Extruxit etiam turres in solitudine, & effodit cisternas plurimas, eò quòd haberet multa pecora, tam in campestribus, quam in eremi vastitate: vineas quoque habuit & vinitores in montibus, & in carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia, sub manu Jehiel scribæ, Maasiæque doctoris, & sub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis.

12 Omnísque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum.

13 Et sub eis universus exercitus trecentorum & septem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro rege contra adversarios dimicabant.

C 14 Præparavit quoque eis Ozias, id est, cuncto exercitui, clypeos, & hastas, & galeas, & loricas, arcúsque & fundas ad jaciendos lapides.

15 Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, & in angulis murorum, ut mitterent sagittas, & saxa grandia: egressúmque est nomen ejus procul, eò quòd auxiliaretur ei Dominus, & corroborasset illum.

16 Sed cùm roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum: ingressúsque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis.

17 Statímq; ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo Sacerdotes Dñi octoginta, viri fortissimi,

18 Restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officii Ozia, ut adoleas incensum Domino: sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo.

19 Iratúsque Ozias, tenens in manu thuribulum D ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statímque orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis.

20 Cúmque respexissent eum Azarias pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & festinatò expulerunt eum. Sed & ipse perterritus, acceleravit egredi, eò quòd sensisset illicò plagam Domini.

21 * Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad *4. Reg. 15. a. 5 diem mortis suæ, & habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porrò Joathan filius ejus rexit domum regis, & judicabat populum terræ.

22 Reliqua autem sermonum Oziæ priorum & novissimorum, scripsit Isaias filius Amos, propheta.

23 Dormivítque Ozias cum patribus suis, & sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eò quòd esset leprosus: regnavítque Joatham filius ejus pro eo.

CAPUT XXVII.

Joatham pietas commendatur, qui devicto rege Ammon magnam ab eo mulctam accepit; cui succedit impius filius Achaz.

1 VIginti quinque annorum erat Joatham cùm A regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit 4. Reg. 15. g. 33 in Jerusalem: nomen matris ejus Jerusa filia Sadoc.

2 Fecítque quod rectum erat coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, excepto quòd non est ingressus templum Domini, & adhuc populus delinquebat.

3 Ipse ædificavit portam domus Domini excelsam, & in muro Ophel multa construxit. B

4 Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, & in saltibus castella & turres.

5 Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederúntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præ- C buerunt filii Ammon, in anno secundo & tertio.

6 Corroboratúsque est Joatham, eò quòd direxisset vias suas coram Domino Deo suo.

7 Reliqua autem sermonum Joatham, & omnes pugnæ ejus, & opera, scripta sunt in Libro regum Israël & Juda.

8 Vigintiquinque annorum erat cùm regnare D cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem.

9 Dormivítque Joatham cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XXVIII.

Propter scelera Achaz multipliciter affligitur Juda, primùm ab Assyriis, deinde à filiis Israël (qui ob id crudelitatis arguti à propheta, remittunt Judæos captivos cum præda) rursum etiam ab Idumæis & Philisthæis: Achaz tamen post omnem plagam adhuc auget impietatem; cui pius succedit filius Ezechias.

1 VIginti annorum erat Achaz cùm regnare A cœpisset: sedecim annis regnavit in Je- *4. Reg. 16. a. 2. rusalem: non fecit rectum in conspectu Domini

sicut

ſicut David pater ejus:

2 Sed ambulavit in viis regum Iſraël, inſuper & ſtatuas fudit Baalim.

3 Ipſe eſt, qui adolevit incenſum in Vallebenennom, & luſtravit filios ſuos in igne, juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Iſraël.

4 Sacrificabat quoque, & thymiama ſuccendebat in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno frondoſo.

5 Tradidítque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percuſſit eum, magnámque prædam cepit de ejus imperio, & adduxit in Damaſcum: manibus quoque regis Iſraël traditus eſt, & percuſſus plaga grandi.

6 Occidítque Phacee, filius Romeliæ, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores: eò quòd reliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum.

7 Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maaſiam filium regis, & Ezricam ducem domus ejus, Elcanam quoque ſecundum à rege.

8 Ceperúntque filii Iſraël de fratribus ſuis ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædã: pertulerúntque eam in Samariam.

B 9 Ea tempeſtate erat ibi propheta Domini, nomine Oded: qui egreſſus obviàm exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum veſtrorum contra Juda, tradidit eos in manibus veſtris, & occidiſtis eos atrociter, ita ut ad cælum pertingeret veſtra crudelitas.

10 Inſuper filios Juda & Jeruſalem vultis vobis ſubjicere in ſervos & ancillas. quod nequaquam facto opus eſt: peccaſtis enim ſuper hoc Domino Deo veſtro.

11 Sed audite conſilium meum, & reducite captivos, quos adduxiſtis de fratribus veſtris, quia magnus furor Domini imminet vobis.

12 Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias filius Moſollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amaſa filius Adali, contra eos qui veniebant de prælio,

13 Et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adjicere ſuper peccata noſtra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum eſt, & ira furoris Domini imminet ſuper Iſraël.

14 Dimiſerúntque viri bellatores prædam, & univerſa quæ ceperant, coram principibus, & omni multitudine.

C 15 Steterúntque viri, quos ſuprà memoravimus, & apprehendentes captivos, omnéſque qui nudi erant, veſtierunt de ſpoliis: cúmque veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent cibo ac potu, unxiſſéntque propter laborem, & adhibuiſſent eis curam: quicumque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, impoſuerunt eos jumentis, & adduxerunt Jericho Civitatem palmarum ad fratres eorum, ipſíque reverſi ſunt in Samariam.

16 Tempore illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyriorum, poſtulans auxilium.

17 Venerúntque Idumæi, & percuſſerunt multos ex Juda, & ceperunt prædam magnam.

18 Philiſthiim quoque diffuſi ſunt per urbes campeſtres, & ad Meridiem Juda: ceperúntque Bethſames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo, cum viculis ſuis, & habitaverunt in eis.

19 Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda, eò quòd nudaſſet eum auxilio, & contemptui habuiſſet Dominum.

20 Adduxítque contra eum Thelgathphalnaſar regem Aſſyriorum, qui & afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſtavit. D

21 Igitur Achaz, ſpoliata domo Domini, & domo regum ac principum, dedit regi Aſſyriorum munera, & tamen nihil ei profuit.

22 Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit contemptum in Dominum, ipſe per ſe rex Achaz,

23 Immolavit diis Damaſci victimas percuſſoribus ſuis, & dixit: Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt mihi, cùm econtrariò ipſi fuerint ruinæ ei, & univerſo Iſraël.

24 Direptis itaque Achaz omnibus vaſis domus Dei, atque confractis, clauſit januas templi Dei, & fecit ſibi altaria in univerſis angulis Jeruſalem.

25 In omnibus quoque urbibus Juda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum ſuorum.

26 Reliqua autem ſermonum ejus, & omnium operum ſuorum priorum & noviſſimorum, ſcripta ſunt in Libro regum Juda & Iſraël.

27 Dormivítque Achaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate Jeruſalem: neque enim receperunt eum in ſepulchra regum Iſraël. Regnavítque Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, reſtitutíſque ſacerdotibus, Levitis & cantoribus, inſtauravit; oblatis plurimis holocauſtis & ſacrificiis cum ingenti lætitia.

1 GItur Ezechias regnare cœpit, cùm viginti A
quinque eſſet annorum, & viginti novem annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ. 4. Reg. 18. a. 2.

2 Fecítque quod erat placitum in conſpectu Domini, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.

3 Ipſe anno & menſe primo regni ſui, aperuit valvas domus Domini, & inſtauravit eas.

4 Adduxítque Sacerdotes atque Levitas, & congregãvit eos in plateam Orientalem.

5 Dixítque ad eos: Audite me Levitæ, & ſanctificamini, mundate domum Dñi Dei patrum veſtrorum, & auferte omnem immunditiã de ſanctuario.

6 Peccaverunt patres noſtri, & fecerunt malum in conſpectu Domini Dei noſtri, derelinquentes eum: averterunt facies ſuas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorſum.

7 Clauſerunt oſtia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incenſúmque non adoleverunt, & holocauſta non obtulerunt in ſanctuario Deo Iſraël.

8 Concitatus eſt itaque furor Domini ſuper Judam & Jeruſalem, tradidítque eos in commotionem, & in interitum, & in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis veſtris.

9 En, corruerunt patres noſtri gladiis; filii noſtri, & filiæ noſtræ, & conjuges captivæ ductæ ſunt, propter hoc ſcelus.

10 Nunc

10 Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino Deo Iſraël, & avertet à nobis furorem iræ ſuæ.

11 Filii mei nolite negligere: vos elegit Dominus ut ſtetis coram eo, & miniſtretis illi, colatíſque eum, & cremetis ei incenſum.

C 12 Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amaſai, & Joel filius Azariæ, de filiis Caath: Porrò de filiis Merari, Cis filius Abdi: & Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerſom, Joah filius Zemma, & Eden filius Joah.

13 At verò de filiis Eliſaphan, Samri, & Jahiel. De filiis quoque Aſaph, Zacharias, & Mathanias:

14 Necnon de filiis Heman, Jahiel, & Semei: Sed & de filiis Idithun, Semeias, & Oziel.

15 Congregaverúntque fratres ſuos, & ſanctificati ſunt, & ingreſſi ſunt juxta mandatum regis & imperium Domini, ut expiarent domum Dei.

16 Sacerdotes quoque ingreſſi templum Domini ut ſanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intrò repererant in veſtibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, & aſportaverunt ad Torrentem cedron foras.

D 17 Cœperunt autem prima die menſis primi mundare, & in die octavo ejuſdem menſis ingreſſi ſunt porticum templi Domini, expiaverúntque templum diebus octo, & in die ſextadecima menſis ejuſdem, quod cœperant impleverunt.

18 Ingreſſi quoque ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, & altare holocauſti, vaſáque ejus, necnon & menſam propoſitionis cum omnibus vaſis ſuis,

19 Cunctámque templi ſupellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno ſuo, poſtquam prævaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt omnia coram altare Domini.

20 Conſurgénſque diluculò Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, & aſcendit in domum Domini:

21 Obtulerúntque ſimul tauros ſeptem, & arietes ſeptem, agnos ſeptem, & hircos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſanctuario, pro Juda, dixítque ſacerdotibus filiis Aaron ut offerrent ſuper altare Domini.

22 Mactaverunt igitur tauros, & ſuſceperunt ſanguinem Sacerdotes, & fuderunt illum ſuper al-
E tare, mactaverunt etiam arietes, & illorum ſanguinem ſuper altare fuderunt, immolaverúntque agnos, & fuderunt ſuper altare ſanguinem.

23 Applicuerunt hircos pro peccato, coram rege & univerſa multitudine, impoſuerúntque manus ſuas ſuper eos:

24 Et immolaverunt illos Sacerdotes, & aſperſerunt ſanguinem eorum coram altare pro piaculo univerſi Iſraëlis: pro omni quippe Iſraël præceperat rex ut holocauſtum fieret, & pro peccato.

F 25 Conſtituit quoque Levitas in domo Domini, cum cymbalis, & pſalteriis, & citharis, ſecundùm diſpoſitionem David regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: ſiquidem Domini præceptum fuit per manum prophetarum ejus.

26 Steterúntque Levitæ tenentes organa David, & Sacerdotes tubas.

27 Et juſſit Ezechias ut offerrent holocauſta, ſuper altare: cúmque offerrentur holocauſta, cœperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diverſis organis, quæ David rex Iſraël præparaverat, concrepare.

28 Omni autem turba adorante, cantores, & ii qui tenebant tubas, erant in officio ſuo, donec compleretur holocauſtum.

29 Cúmque finita eſſet oblatio, incurvatus eſt rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraverunt.

30 Præcepítque Ezechias & principes Levitis, G ut laudarent Dominum ſermonibus David, & Aſaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, & incurvato genu adoraverunt.

31 Ezechias autem etiam hæc addidit: Impleſtis manus veſtras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes in domo Domini. Obtulit ergo univerſa multitudo hoſtias, & laudes, & holocauſta, mente devota.

32 Porrò numerus holocauſtorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos.

33 Sanctificaverúntque Domino boves ſexcentos, & oves tria millia.

34 Sacerdotes verò pauci erant, nec poterant ſufficere ut pelles holocauſtorum detraherent: unde & Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, & ſanctificarentur antiſtites. Levitæ quippe faciliori ritu ſanctificantur, quàm Sacerdotes.

35 Fuerunt ergo holocauſta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocauſtorum: & completus eſt cultus domus Domini.

36 Lætatúſque eſt Ezechias, & omnis populus, eò quòd miniſterium Domini eſſet expletum. De repentè quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

Ezechias miſſis in omnem Iſraël & Judam nuntiis, populum convocat, & ſua oratione exhortatur ad immolandum Phaſe; quo facto, celebrarunt ſollemnitatem azymorum bis ſeptem diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

1 MIſit quoque Ezechias ad omnem Iſraël & A Judam: ſcripſítque epiſtolas ad Ephraim & Manaſſen, ut venirent ad domum Domini in Jeruſalem, & facerent Phaſe Domino Deo Iſraël.

2 Inito ergo conſilio regis & principum, & univerſi cœtus Jeruſalem, decreverunt ut facerent Phaſe menſe ſecundo.

3 Non enim potuerant facere in tempore ſuo, quia ſacerdotes, qui poſſent ſufficere, ſanctificati non fuerant, & populus nondum congregatus fuerat in Jeruſalem.

4 Placuítque ſermo regi, & omni multitudini.

5 Et decreverunt ut mitterent nuntios in univerſum Iſraël, de Berſabee uſque Dan, ut venirent, & facerent Phaſe Domino Deo Iſraël in Jeruſalem: multi enim non fecerant ſicut lege præſcriptum eſt.

6 Perrexerúntque curſores cum epiſtolis ex regis imperio, & principum ejus, in univerſum Iſraël & Judam, juxta id, quod rex juſſerat, prædicantes: Filii Iſraël revertimini ad Dominum Deum Abraham, & Iſaac, & Iſraël: & revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Aſſyriorum.

7 Nolite fieri ſicut patres veſtri & fratres, qui B receſſe

recesserunt à Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis.

8 Nolite indurare cervices vestras sicut patres vestri: tradite manus Domino, & venite ad sanctuarium ejus, quod sanctificavit in æternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, & avertetur à vobis ira furoris ejus.

9 Si enim vos reversi fueritis ad Dominum: fratres vestri, & filii habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, & revertentur in terram hanc: pius enim & clemens est Dominus Deus vester, & non avertet faciem suam à vobis, si reversi fueritis ad eum.

10 Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem, per terram Ephraim & Manasse usque ad Zabulon, illis irridentibus & subsannantibus eos.

11 Attamen quidam viri ex Aser, & Manasse, & Zabulon, acquiescentes consilio, venerunt Jerusalem.

12 In Juda verò facta est manus Domini ut daret eis cor unum: ut facerent juxta præceptum regis & principum verbum Domini.

13 Congregatíque sunt in Jerusalem populi multi, ut facerent sollemnitatem azymorum, in mense secundo:

C 14 Et surgentes destruxerunt altaria quæ erant in Jerusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes, projecerunt in Torrentem cedron.

15 Immolaverunt autem Phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitæ tandem sanctificati, obtulerunt holocausta in domo Domini:

16 Steterúntque in ordine suo, juxta dispositionem & legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes verò suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum,

17 Eò quòd multa turba sanctificata non esset: & idcircò immolarent Levitæ Phase his, qui non occurrerant sanctificari Domino.

18 Magna etiam pars populi de Ephraim, & Manasse, & Issachar, & Zabulon, quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase, non juxta quod scriptum est: & oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur

19 Cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: & non imputabit eis quòd minùs sanctificati sunt.

20 Quem exaudivit Dominus, & placatus est populo.

21 Fecerúntque filii Israël, qui inventi sunt in Jerusalem, sollemnitatem azymorum septem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Levitæ quoque & Sacerdotes, per organa, quæ suo officio congruebant.

D 22 Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: & comederunt septem diebus sollemnitatis, immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deum patrum suorum.

23 Placuítque universæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies septem: quod & fecerunt cum ingenti gaudio.

24 Ezechias enim rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, & septem millia ovium: principes verò dederant populo tauros mille, & oves decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo.

25 Et hilaritate perfusa omnis turba Juda, tam Sacerdotum & Levitarum, quàm universæ frequentiæ, quæ venerat ex Israël: proselytorum quoque de Terra Israël, & habitantium in Juda.

26 Factáque est grandis celebritas in Jerusalem, qualis à diebus Salomonis filii David regis Israël in ea urbe non fuerat.

27 Surrexerunt autem Sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: & exaudita est vox eorum: pervenítque oratio in habitaculum sanctum cæli.

CAPUT XXXI.

Populus idola lucósque in Juda & Ephraim demolitur, Ezechias Sacerdotes & Levitas componit in ordinem ministerii; populo autem abundantissimè offerente, constituuntur, factis horreis, qui servarent ac distribuerent Levitico generi quæ oblata erant.

1 CUmque hæc fuissent ritè celebrata, egressus A est omnis Israël, qui inventus fuerat in urbibus Juda, & fregerunt simulacra, succiderúntque lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, non solùm de universo Juda & Benjamin, sed & de Ephraim quoque & Manasse, donec penitus everterent: reversíque sunt omnes filii Israël in possessiones & civitates suas.

2 Ezechias autem constituit turmas Sacerdotales & Leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quàm Levitarum, ad holocausta & pacifica, ut ministrarent & confiterentur, caneréntque in portis castrorum Domini.

3 Pars autem regis erat, ut de propria ejus substantia offerretur holocaustum, manè semper & vesperè. Sabbatis quoque & Calendis, & sollemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi.

4 Præcepit etiam populo habitantium Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus, & Levitis, ut possent vacare legi Domini.

5 Quod cùm percrebruisset in auribus multitu- B dinis, plurimas obtulere primitias filii Israël frumenti, vini, & olei, mellis quoque: & omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt.

6 Sed & filii Israël & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum & ovium, decimáque sanctorum, quæ voverant Domino Deo suo: atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos.

7 Mense tertio cœperunt acervorum jacere fundamenta, & mense septimo compleverunt eos.

8 Cúmque ingressi fuissent Ezechias & principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino ac populo Israël.

9 Interrogavítque Ezechias Sacerdotes & Levitas, cur ita jacerent acervi.

10 Respondit illi Azarias Sacerdos primus de C stirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, & saturati sumus, & remanserunt plurima, eò quòd benedixerit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia est ista, quam cernis.

11 Præcepit

11 Præcepit igitur Ezechias ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cùm fecissent,

12 Intulerunt, tam primitias, quàm decimas, & quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, & Semei frater ejus, secundus,

13 Post quem Jahiel, & Azarias, & Nahath, & Asael, & Jerimoth, Jozabad quoque, & Eliel, & Jesmachias, & Mahath, & Banaias, præpositi sub manibus Choneniæ, & Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis & Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant.

14 Core verò filius Jemna Levites & Janitor Orientalis portæ, præpositus erat iis quæ sponte offerebantur Domino, primitiisque & consecratis in Sancta sanctorum.

15 Et sub cura ejus Eden, & Benjamin, Jesue, & Semeias, Amarias quoque & Sechenias, in civitatibus Sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque majoribus:

C 16 Exceptis maribus ab annis tribus & supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque observationibus juxta divisiones suas,

17 Sacerdotibus per familias, & Levitis à vigesimo anno & supra, per ordines & turmas suas,

18 Universæque multitudini, tam uxoribus, quàm liberis eorum utriusque sexus, fideliter cibi, de his quæ sanctificata fuerant, præbebantur.

19 Sed & filiorum Aaron per agros, & suburbana urbium singularum, dispositi erant viri, qui partes distribuerent universo sexui masculino de Sacerdotibus & Levitis.

20 Fecit ergo Ezechias universa quæ diximus in omni Juda: operatúsque est bonum & rectum & verum, coram Domino Deo suo,

21 In universa cultura ministerii domus Domini, juxta legem & cærimonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecítque & prosperatus est.

CAPUT XXXII.

Sennacherib Judam invadente, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, à quo ille minis & blasphemiis nititur eum avertere: orantibus autem Ezechia & Isaia, Angelus dissipat exercitum Sennacherib; qui fugiens, à filiis occiditur: porro Ezechias nimia felicitate elatus, Deum offendit; cui impius filius Manasses succedit.

A 1 POst quæ & hujusmodi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum, & ingressus Judam, obsedit civitates munitas, volens eas capere.

4. Reg. 18. c. 13. Eccli. 48 c. 20 Isai. 36. a. 1.

2 Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Jerusalem,

3 Inito cum principibus consilio, viríque fortissimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: & hoc omnium decernente sententia,

4 Congregavit plurimam multitudinem, & obturaverunt cunctos fontes, & rivum qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, & inveniant aquarum abundantiam.

5 Ædificavit quoque, agens industriè, omnem murum, qui fuerat dissipatus, & extruxit turres desuper, & forinsecùs alterum murum: instauravítque Mello in Civitate David, & fecit universi generis armaturam & clypeos.

6 Constituítque principes bellatorum in exercitu: & convocavit universos in platea portæ civitatis, ac locutus est ad cor eorum, dicens: B

7 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, & universam multitudinem, quæ est cum eo: multò enim plures nobiscum sunt, quàm cum illo.

8 Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnátque pro nobis. Confortatúsque est populus hujuscemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

9 Quæ postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Jerusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, & ad omnem populum qui erat in urbe, dicens:

10 Hæc dicit Sennacherib rex Assyriorum: In C quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Jerusalem?

11 Num Ezechias decepit vos, ut tradat morti in fame & siti, affirmans quòd Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum?

12 Numquid non iste est Ezechias qui destruxit excelsa illius, & altaria, & præcepit Juda & Jerusalem, dicens: Coram altari uno adorabitis, & in ipso comburetis incensum?

13 An ignoratis quæ ego fecerim, & patres mei, cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt dii gentium, omniúmque terrarum, liberare regionem suam de manu mea?

14 Quis est de universis diis gentium quas vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu? D

15 Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit Deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea, & de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea.

16 Sed & alia multa locuti sunt servi ejus contra Dñm Deum, & contra Ezechiam servum ejus.

17 Epistolas quoque scripsit plenas blasphemiæ in Dominum Deum Israël, & locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic & Deus Ezechiæ eruere non poterit populum suum de manu ista.

18 Insuper & clamore magno, lingua Judaica, contra populum qui sedebat in muris Jerusalem, personabat, ut terreret eos, & caperet civitatem.

19 Locutúsque est contra Deum Jerusalem, sicut adversum deos populorum terræ, opera manuum hominum.

20 Oraverunt igitur, Ezechias rex, & Isaias filius Amos prophetes, adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in cælum.

21 * Et misit Dominus angelum, qui percussit omnem virum robustum, & bellatorem, & principem exercitus regis Assyriorum: reversúsque est cum ignominia in terram suam. Cúmque ingressus esset domum Dei sui, filii qui egressi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio. * Tob. 1. d. 21.

22 Salvavítque Dominus Ezechiam & habitatores Jerusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum,

riorum, & de manu omnium, & præstitit eis quietem per circuitum.

23 Multi etiam deferebant hostias & sacrificia
F Domino in Jerusalē, & munera Ezechiæ regi Juda: qui exaltatus est post hæc coram cunctis gentibus.

*4.Reg. 20. a.1. Isai. 38. a.1. 24 * In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, & oravit Dominum: exaudivítque eum, & dedit ei signum.

25 Sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatum est cor ejus: & facta est contra eum ira, & contra Judam & Jerusalem.

26 Humiliatúsque est postea, eò quòd exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse, quàm habitatores Jerusalem: & idcircò non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

27 Fuit autem Ezechias dives, & inclytus valdè, & thesauros sibi plurimos congregavit argenti & auri & lapidis pretiosi, aromatum, & armorum universi generis, & vasorum magni pretii.

28 Apothecas quoque frumenti, vini, & olei, & præsepia omnium jumentorum, caulásq; pecorum,

29 Et urbes ædificavit sibi: habebat quippe greges ovium & armentorum innumerabiles, eò quòd dedisset ei Dominus substantiam multam nimis.

G 30 Ipse est Ezechias, qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, & avertit eas subter ad Occidentem Urbis David: in omnibus operibus suis fecit prosperè quæ voluit.

31 Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus ut tentaretur, & nota fierent omnia quæ erant in corde ejus.

32 Reliqua autem sermonum Ezechiæ, & misericordiarum ejus, scripta sunt in visione Isaiæ filii Amos prophetæ, & in Libro regum Juda & Israël.

33 Dormivítque Ezechias cum patribus suis, & sepelierunt eum super sepulchra filiorum David: & celebravit ejus exequias universus Juda, & omnes habitatores Jerusalem: regnavítque Manasses filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

Manasses ob suas impietates captivus in Babylonem ducitur: in qua afflictione ad Deum conversus, suo regno restituitur, & idolis abjectis Dei cultum restaurat: cui impius filius Amon succedit: & hoc à suis interfecto, regnat pius ejus filius Josias.

A 1 DUodecim annorum erat Manasses cùm regnare cœpisset, & quinquagintaquinque annis regnavit in Jerusalem.
4. Reg. 21. a.1.

2 Fecit autem malum coram Domino, juxta abominationes gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israël:

3 Et conversus instauravit excelsa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus: construxítque aras Baalim, & fecit lucos, & adoravit omnem militiam cæli, & coluit eam.

4 Ædificavit quoque altaria in domo Domini,
*2.Reg. 7.b.10. de qua dixerat Dominus: * In Jerusalem erit nomen meum in æternum.

5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui cæli in duobus atriis domus Domini.

6 Transiréque fecit filios suos per ignem in Vallebenennom: observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos, & incantatores: multáque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum.

7 Sculptile quoque & conflatile signum posuit B
*3.Reg. 8.b.18. in domo Dei, * de qua locutus est Deus ad David, & ad Salomonem filium ejus, dicens: In domo hac & in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israël, ponam nomen meum in sempiternum.

8 Et moveri non faciam pedem Israël de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctámque legem & cærimonias, atque judicia per manum Moysi.

9 Igitur Manasses seduxit Judam, & habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus à facie filiorum Israël.

10 Locutúsque est Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt.

11 Idcircò superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperúntque Manassen, & vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem.

12 Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: & egit pœnitentiam valdè coram Deo patrum suorum.

13 Deprecatúsque est eum, & obsecravit intentè: & exaudivit orationem ejus, reduxítque eum Jerusalem in regnum suum, & cognovit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus. C

14 Post hæc ædificavit murum extra Civitatem David, ad Occidentem Gihon in convalle, ab introitu portæ piscium per circuitum usque ad Ophel, & exaltavit illum vehementer: constituítque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis:

15 Et abstulit deos alienos, & simulachrum de domo Domini; aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Jerusalem, & projecit omnia extra urbem.

16 Porrò instauravit altare Domini, & immolavit super illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepítque Judæ ut serviret Domino Deo Israël.

17 Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.

18 Reliqua autem gestorum Manasse: & obsecratio ejus ad Deum suum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israël, continentur in sermonibus regū Israël.

19 Oratio quoque ejus & exauditio, & cuncta D
peccata atque contemptus, loca etiam in quibus ædificavit excelsa, & fecit lucos & statuas, antequam ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai.

20 Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, & sepelierunt eum in domo sua: regnavítque pro eo filius ejus Amon.

21 Viginti duorum annorum erat Amon cùm regnare cœpisset, & duobus annis regnavit in Jerusalem.

22 Fecítque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus: & cunctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immolavit atque servivit.

23 Et non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses pater ejus: & multò majora deliquit.

24 Cúmque conjurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua.

25 Porrò reliqua populi multitudo, cæsis iis, qui Amon percusserant, constituit regem Josiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

Josias, idolorum cultu sublato, templum instaurat: repertóque legis libro, conterritus est, & convocato populo lectóque libro, fœdus cum Domino percussit.

A 1 OCto annorum erat Josias cùm regnare cœpisset, & triginta & uno anno regnavit in
4. Reg. 22. 1. Jerusalem.

2 Fecítque quod erat rectum in conspectu Domini, & ambulavit in viis David patris sui: non declinavit neque ad dextram, neque ad sinistram.

3 Octavo autem anno regni sui, cùm adhuc esset puer, cœpit quærere Deum patris sui David: & duodecimo anno postquam regnare cœperat, mundavit Judam & Jerusalem ab excelsis, & lucis, simulacrísque & sculptilibus.

4 Destruxerúntque coram eo aras Baalim: & simulacra quæ superposita fuerant, demoliti sunt: lucos etiam, & sculptilia succîdit atque comminuit: & super tumulos eorum, qui eis immolare consueverant, fragmenta dispersit.

B 5 Ossa prætereà sacerdotum combussit in altaribus idolorum, mundavítque Judam & Jerusalem.

6 Sed & in urbibus Manasse, & Ephraim, & Simeon usque Nephtali, cuncta subvertit.

7 Cúmque altaria dissipasset, & lucos, & sculptilia contrivisset in frusta, cúnctáque delubra demolitus esset de universa terra Israël, reversus est in Jerusalem.

8 Igitur anno octavodecimo regni sui, mundata jam terra, & templo Domini, misit Saphan filium Eseliæ, & Maasiam principem civitatis, & Joha filium Joachaz à commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui.

9 Qui venerunt ad Helciam sacerdotem magnum: acceptámque ab eo pecuniam, quæ illata
C fuerat in domum Domini, & quam congregaverant Levitæ, & janitores de Manasse, & Ephraim, & universis reliquiis Israël, ab omni quoque Juda, & Benjamin, & habitatoribus Jerusalem,

10 Tradiderunt in manibus eorum qui præerant operariis in domo Domini, ut instaurarent templum, & infirma quæque sarcirent.

11 At illi dederunt eam artificibus, & cæmentariis, ut emerent lapides de lapicidinis, & ligna ad commissuras ædificii, & ad contignationem domorum, quas destruxerant reges Juda.

12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium, Jahath, & Abdias de filiis Merari, Zacharias & Mosollam de filiis Caath, qui urgebant opus: omnes Levitæ scientes organis canere.

13 Super eos verò, qui ad diversos usus onera portabant, erant scribæ, & magistri de Levitis janitores.

D 14 Cúmque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias sacerdos Librum legis Domini per manum Moysi.

15 Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo Domini: Et tradidit ei.

16 At ille intulit volumen ad regem, & nuntiavit ei dicens: Omnia quæ dedisti in manu servorum tuorum, ecce complentur.

17 Argentum quod repertum est in domo Domini, conflaverunt: datúmque est præfectis artificum, & diversa opera fabricantium.

18 Prætereà tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum. Quem cùm rege præsente recitasset,

19 Audissétque ille verba legis, scidit vestimenta sua:

20 Et præcepit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quoque scribæ, & Asaæ servo regis, dicens:

21 Ite, & orate Dominum pro me, & pro reli- E
quiis Israël & Juda, super universis sermonibus Libri istius, qui repertus est: magnus enim furor Domini stillavit super nos, eò quòd non custodierint patres nostri verba Domini, ut facerent omnia quæ scripta sunt in isto volumine.

22 Abiit ergo Helcias, & hi qui simul à rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem, uxorem Sellum filii Thecuath, filii Hasra custodis vestium: quæ habitabat in Jerusalem in Secunda: & locuti sunt ei verba, quæ suprà narravimus.

23 At illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Dicite viro, qui misit vos ad me.

24 Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum, & super habitatores ejus, cunctáque maledicta, quæ scripta sunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda.

25 Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt F
diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuũ suarum, idcircò stillabit furor meus super locum istum, & non extinguetur.

26 Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dñs Deus Israël: Quoniam audisti verba voluminis,

27 Atque emollitum est cor tuum, & humiliatus es in conspectu Dei, super his quæ dicta sunt contra locum hunc, & habitatores Jerusalem, reveritúsque faciem meam, scidisti vestimenta tua, & flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.

28 Jam enim colligam te ad patres tuos, & inferêris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum, & super habitatores ejus. * Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat. *4. Reg. 23. 1.

29 At ille convocatis universis majoribus natu Juda & Jerusalem,

30 Ascendit in domum Domini, unáque omnes G
viri Juda & habitatores Jerusalem, Sacerdotes & Levitæ, & cunctus populus à minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis:

31 Et stans in tribunali suo, percussit fœdus coram Domino, ut ambularet post eum, & custodiret præcepta, & testimonia, & justificationes ejus, in toto corde suo, & in tota anima sua, facerétque quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat.

32 Adjuravit quoque super hoc omnes, qui reperti fuerant in Jerusalem & Benjamin: & fecerunt habitatores Jerusalem juxta pactum Domini Dei patrum suorum.

33 Abstulit

33 Abstulit ergo Josias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israël : & fecit omnes, qui residui erant in Israël, servire Domino Deo suo. Cunctis diebus ejus non recesserunt à Domino Deo patrum suorum.

CAPUT XXXV.

Immolato Phase maxima cum sollemnitate plurimísque victimis, Josias festum azymorum septem diebus celebravit; deinde contra regem Ægypti pugnare tentans, gravitérque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, & præsertim Jeremiæ.

A 1 FEcit autem Josias in Jerusalem Phase Domino, quod immolatum est quartadecima die
4. Reg. 23. v. 21. mensis primi:

2 Et constituit Sacerdotes in officiis suis, hortatúsque est eos ut ministrarent in domo Domini.

3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israël sanctificabatur Domino, locutus est : Ponite arcam in sanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Israël, nequaquam enim eam ultrà portabitis : nunc autem ministrate Domino Deo vestro, & populo ejus Israël.

4 Et præparate vos per domos & cognationes vestras, in divisionibus singulorum, sicut præcepit David rex Israël, & descripsit Salomon filius ejus.

5 Et ministrate in sanctuario per familias turmásque Leviticas,

6 Et sanctificati immolate Phase : fratres etiam vestros, ut possint juxta verba quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præparate.

7 Dedit præterea Josias omni populo, qui ibi fuerat inventus in sollemnitate Phase, agnos & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis universa substantia.

8 Duces quoque ejus, sponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quàm Sacerdotibus & Levitis. Porrò Helcias, & Zacharias, & Jahiel, prin-
B cipes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta, & boves trecentos.

9 Chonenias autem, & Semeias, etiam Nathanaël, fratres ejus, necnon Hasabias, & Jehiel, & Jozabad, principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phase quinque millia pecorum, & boves quingentos.

10 Præparatúmque est ministerium, & steterunt sacerdotes in officio suo : Levitæ quoque in turmis, juxta regis imperium.

11 Et immolatum est Phase : aspersérúntque Sacerdotes manu sua sanguinem, & Levitæ detraxerunt pelles holocaustorum :

12 Et separaverunt ea ut darent per domos & familias singulorum, & offerrentur Domino, sicut scriptum est in Libro Moysi : de bobus quoque fecerunt similiter.

13 Et assaverunt Phase super ignem, juxta quod in lege scriptum est : pacificas verò hostias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & festinatò distribuerunt universæ plebi :

14 Sibi autem, & Sacerdotibus postea paraverunt : nam in oblatione holocaustorum & adipum usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati :
C unde Levitæ sibi, & sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis.

15 Porrò cantores filii Asaph stabant in ordine suo, juxta præceptum David, & Asaph, & Heman, & Idithun, prophetarum regis : Janitores verò per portas singulas observabant, ita ut nec puncto quidem discederent à ministerio : quam ob rem & fratres eorum Levitæ paraverunt eis cibos.

16 Omnis igitur cultura Domini ritè completa est in die illa, ut facerent Phase, & offerrent holocausta super altare Domini, juxta præceptum regis Josiæ.

17 Fecerúntque filii Israël, qui reperti fuerant ibi, Phase in tempore illo, & sollemnitatem azymorum septem diebus.

18 Non fuit Phase simile huic in Israël à diebus Samuelis prophetæ : sed nec quisquam de cunctis regibus Israël fecit Phase sicut Josias, Sacerdotibus, & Levitis, & omni Judæ, & Israël qui repertus fuerat, & habitantibus in Jerusalem.

19 Octavodecimo anno regni Josiæ hoc Phase celebratum est.

20 * Postquam instauraverat Josias templum, *4. Reg. 23. f. 29 ascendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis juxta Euphratem : & processit in occursum ejus Josias.

21 At ille missis ad eum nuntiis, ait : Quid D mihi & tibi est rex Juda ? non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinatò ire præcepit : desine adversum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te.

22 Noluit Josias reverti, sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei : * verùm perrexit ut dimicaret in * Zachi 12. d. 11. campo Mageddo.

23 Ibíque vulneratus à sagittariis, dixit pueris suis : Educite me de prælio, quia oppidò vulneratus sum.

24 Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum, qui sequebatur eum more regio, & asportaverunt eum in Jerusalem, mortuúsque est, & sepultus in mausoleo patrum suorum : & universus Juda & Jerusalem luxerunt eum :

25 Jeremias maximè : cujus omnes cantores atque cantatrices, usque in præsentem diem, lamentationes super Josiam replicant ; & quasi lex obtinuit in Israël : Ecce scriptum fertur in lamentationibus.

26 Reliqua autem sermonum Josiæ & misericordiarum ejus, quæ lege præcepta sunt Domini ;

27 Opera quoque illius prima & novissima, scripta sunt in Libro regum Juda & Israël.

CAPUT XXXVI.

Josiæ succedit ejus filius Joachaz, quem rex Ægypti transfert in Ægyptum, fratremque Eliakim, quem Joakim nominat, substituit: quo in Babylonem ducto, regnat filius Joachim, & hunc rex Assyriorum una cum vasis templi in Babylonem abducit, patruúmque illius impium Sedeciam substituit : qui Assyriis rebellans, templo ac Jerusalem incensis, transfertur una cum populo in Babylonem, propter regum & populi peccata, donec per Cyrum regem Persarum redeundi datur facultas.

1 TUlit ergo populus terræ Joachaz filium Jo- A
siæ, & constituit regem pro patre suo in 4. Reg. 23. f. 30
Jerusalem.

2 Viginti trium annorum erat Joachaz cùm regnare cœpisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem.

3 Amovit autem eum rex Ægypti cùm venisset in Jerusalem, & condemnavit terram centum talentis argenti, & talento auri.

* Matt. 1. b. 11. 4 Constituítque pro eo regem, * Eliakim fratrem ejus, super Judam & Jerusalem: & vertit nomen ejus Joakim: ipsum verò Joachaz tulit secum, & abduxit in Ægyptum.

5 Vigintiquinque annorum erat Joakim cùm regnare cœpisset, & undecim annis regnavit in Jerusalem: fecítque malum coram Domino Deo suo.

6 Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldæorum, & vinctum catenis duxit in Babylonem.

B 7 Ad quam & vasa Domini transtulit, & posuit ea in templo suo.

8 Reliqua autem verborum Joakim, & abominationum ejus, quas operatus est, & quæ inventa sunt in eo, continentur in Libro regum Juda & Israël. Regnavit autem Joachin filius ejus pro eo.

9 Octo annorum erat Joachin cùm regnare cœpisset, & tribus mensibus, ac decem diebus, regnavit in Jerusalem, fecítque malum in conspectu Domini.

10 Cúmque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis *4. Reg. 24. d. 17 Jer. 37. a. 1. domus Domini. * Regem verò constituit Sedeciam patruum ejus super Judam & Jerusalem.

11 Viginti & unius anni erat Sedecias cùm regnare cœpisset, & undecim annis regnavit in Jerusalem.

C 12 Fecítque malum in oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore Domini.

13 A rege quoque Nabuchodonosor recessit, qui adjuraverat eum per Deum: & induravit cervicem suam & cor, ut non reverteretur ad Dominum Deum Israël.

14 Sed & universi principes sacerdotum, & populus, prævaricati sunt iniquè juxta universas abominationes Gentium, & polluerunt domum Domini, quam sanctificaverat sibi in Jerusalem.

15 Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie commonens: eò quòd parceret populo & habitaculo suo.

16 At illi subsannabant nuntios Dei, & parvipendebant sermones ejus, illudebántque prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, & esset nulla curatio.

17 Adduxit enim super eos regem Chaldæorum, & interfecit juvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui: non est misertus adolescentis, & virginis, & senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus ejus.

18 Universáque vasa domus Domini, tam majora, quàm minora, & thesauros templi, & regis, & principum, transtulit in Babylonem. D

19 Incenderunt hostes domum Dei, destruxerúntque murum Jerusalem, universas turres combusserunt, & quidquid pretiosum fuerat demoliti sunt.

20 Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi & filiis ejus, donec imperaret rex Persarum,

21 Et compleretur sermo Domini ex ore Jeremiæ, & celebraret terra sabbata sua: cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur septuaginta anni.

22 * Anno autem primo Cyri regis Persarum, ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritũ Cyri regis Persarum: qui jussit prædicari in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens: *1. Esd. 1. a. 1. 6. a. 3. Jer. 25. c. 12 29. c. 10

23 Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa: quis ex vobis est in omni populo ejus? sit Dominus Deus suus cum eo, & ascendat.

LIBER PRIMUS
ESDRÆ.

CAPUT PRIMUM.

Cyrus divinitus inspiratus, redditis vasis templi Salomonis 5400. captivitatem Israëlitis relaxat, concedens templi reædificationem.

A 1 IN anno primo Cyri regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & traduxit vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens: 2. Par. 36. d. 22. Jer. 25. c. 12. 29. 6. 10.

2 Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia re-
B gna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa.

3 Quis est in vobis de diverso populo ejus? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Jerusalem, quæ est in Judæa, & ædificet domum Domini Dei Israël, ipse est Deus qui est in Jerusalem.

4 Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adjuvent eum viri de loco suo, argento & auro, & substantia, & pecoribus, excepto quod voluntariè offerunt templo Dei, quod est in Jerusalem. C

5 Et surrexerunt principes patrum de Juda, & Benjamin, & Sacerdotes, & Levitæ, & omnis cujus Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Jerusalem.

6 Universíque qui erant in circuitu, adjuverunt

runt manus eorum in vasis argenteis & aureis, in substantia & jumentis, in supellectili, exceptis his quæ sponte obtulerant.

7 Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, D & posuerat ea in templo dei sui.

8 Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filii Gazabar, & annumeravit ea Sassabasar principi Juda.

9 Et hic est numerus eorum : Phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri viginti novem, scyphi aurei triginta,

10 Scyphi argentei secundi quadringenti decem : vasa alia mille.

11 Omnia vasa aurea & argentea, quinque millia quadringenta : universa tulit Sassabasar, cum his qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Jerusalem.

CAPUT II.

Numerus revertentium duce Zorobabel è captivitate Babylonica in Jerusalem, ac donorum in reædificationem templi oblatorum.

A 1. Esd. 7. b. 6. 1 HI sunt autem provinciæ filii, qui ascenderunt de captivitate, quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, & reversi sunt in Jerusalem & Judam, unusquisque in civitatem suam.

2 Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Reum, Baana. Numerus virorum populi Israël :

3 Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duo.

4 Filii Sephatia, trecenti septuagintaduo.

5 Filii Area, septingenti septuagintaquinque.

6 Filii Phahath Moab, filiorum Josue: Joab, duo millia octingenti duodecim.

7 Filii Ælam, mille ducenti quinquaginta quattuor.

8 Filii Zethua, nongenti quadragintaquinque.

9 Filii Zachai, septingenti sexaginta.

10 Filii Bani, sexcenti quadragintaduo.

11 Filii Bebai, sexcenti vigintitres.

12 Filii Azgad, mille ducenti vigintiduo.

13 Filii Adonicam, sexcenti sexagintasex.

14 Filii Beguai, duo millia quinquagintasex.

15 Filii Adin, quadringenti quinquaginta quattuor.

16 Filii Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto.

B 17 Filii Besai, trecenti vigintitres.

18 Filii Jora, centum duodecim.

19 Filii Hasum, ducenti vigintitres.

20 Filii Gebbar, nonagintaquinque.

21 Filii Bethlehem, centum vigintitres.

22 Viri Netupha, quinquaginta sex.

23 Viri Anathoth, centum vigintiocto.

24 Filii Azmaveth, quadragintaduo.

25 Filii Cariathiarim, Cephira, & Beroth, septingenti quadragintatres.

26 Filii Rama & Gabaa, sexcenti viginti unus.

27 Viri Machmas, centum vigintiduo.

28 Viri Bethel & Hai, ducenti vigintitres.

29 Filii Nebo, quinquaginta duo.

30 Filii Megbis, centum quinquagintasex.

31 Filii Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquattuor.

32 Filii Harin, trecenti viginti.

33 Filii Lod, Hadid, & Ono, septingenti vigintiquinque.

34 Filii Jericho, trecenti quadragintaquinque.

35 Filii Senaa, tria millia sexcenti triginta.

36 Sacerdotes : Filii Jadaia in domo Josue, nongenti septuagintatres.

37 Filii Emmer, mille quinquagintaduo.

38 Filii Pheshur, mille ducēti quadraginta septē.

39 Filii Harim, mille decem & septem.

40 Levitæ : Filii Josue & Cedmihel filiorum Odoviæ, septuaginta quattuor.

41 Cantores : Filii Asaph, centum vigintiocto.

42 Filii Janitorum : filii Sellum, filii Ater, filii C Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai : universi centum trigintita novem.

43 Nathinæi : filii Siha, filii Hasupha, filii Tabbaoth,

44 Filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon,

45 Filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub,

46 Filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan,

47 Filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaia,

48 Filii Rasin, filii Necoda, filii Gazam,

49 Filii Aza, filii Phasea, filii Besee,

50 Filii Asena, filii Munim, filii Nephusim,

51 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,

52 Filii Besluth, filii Mahida, filii Harsa,

53 Filii Bercos, filii Sisara, filii Thema,

54 Filii Nasia, filii Hatipha,

55 Filii servorum Salomonis, filii Sotai, filii Sopheret, filii Pharuda,

56 Filii Jala, filii Dercon, filii Geddel,

57 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Asebaim, filii Ami.

58 Omnes Nathinæi, & filii servorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.

59 Et hi qui ascenderunt de Thelmala, Thelhalsa, Cherub, & Adon, & Emer : & non potuerunt indicare domum patrum suorum & semen suum, utrùm ex Israël essent.

60 Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sex- D centi quinquagintaduo.

61 Et de filiis Sacerdotum: Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, uxorem, & vocatus est nomine eorum:

62 Hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, & non invenerunt, & ejecti sunt de sacerdotio.

63 Et dixit Athersatha eis, ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus.

64 Omnis multitudo quasi unus, quadraginta-duo millia trecenti sexaginta :

65 Exceptis servis eorum, & ancillis, qui erant septem millia trecenti trigintasептem : & in ipsis cantores atque cantatrices ducenti.

66 Equi eorum septingenti triginta sex, muli eorum ducenti quadragintaquinque,

67 Cameli eorum, quadringenti trigintaquinque, asini eorum, sex millia septingenti viginti.

68 Et de principibus patrū, cùm ingrederentur tē-plum Dñi, quod est in Jerusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo.

69 Secundùm vires ſuas dederunt impenſas operis, auri ſolidos ſexaginta millia & mille, argenti mnas quinque millia,& veſtes ſacerdotales centũ.

70 Habitaverunt ergo Sacerdotes, & Levitæ,& de populo, & cantores, & janitores,& Nathinæi, in urbibus ſuis, univerſúſque Iſraël in civitatibus ſuis.

CAPUT III.

Convocato populo in Jeruſalem, extruitur altare,ſuper quo victimæ offeruntur; celebratur quoque ſeptem diebus feſtum tabernaculorum: & ſecundo reverſionis anno templum fundatur, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu.

A 1 JAmque venerat menſis ſeptimus,& erant filii Iſraël in civitatibus ſuis: congregatus eſt ergo populus quaſi vir unus in Jeruſalem.

2 Et ſurrexit Joſue filius Joſedec, & fratres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel,& fratres ejus, & ædificaverunt altare Dei Iſraël, ut offerrent in eo holocautomata, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi viri Dei:

3 Collocaverunt autem altare Dei ſuper baſes ſuas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum,& obtulerunt ſuper illud holocauſtum Domino manè & veſpere:

4 Fecerúntque ſollemnitatem tabernaculorum, ſicut ſcriptum eſt, & holocauſtum diebus ſingulis per ordinem ſecundùm præceptum opus diei in die ſuo.

B 5 Et poſt hæc holocauſtum juge,tam in Calendis quàm in univerſis ſollemnitatibus Domini, quæ erant conſecratæ, & in omnibus in quibus ultrò offerebatur munus Domino.

6 A primo die menſis ſeptimi cœperunt offerre holocauſtum Domino: porrò templum Dei nondum fundatum erat.

7 Dederunt autem pecunias latomis & cæmentariis: cibum quoque, & potum, & oleum, Sidoniis Tyriíſque,ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Perſarum eis.

C 8 Anno autem ſecundo adventus eorum ad templum Dei in Jeruſalem,menſe ſecundo,cœperunt Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec,& reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, & Levitæ, & omnes qui venerant de captivitate in Jeruſalem, & conſtituerunt Levitas à viginti annis & ſupra, ut urgerent opus Domini.

9 Stetítque Joſue & filii ejus, & fratres ejus, Cedmihel & filii ejus, & filii Juda,quaſi vir unus, ut inſtarent ſuper eos qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, & filii eorum, & fratres eorum Levitæ.

10 Fundato igitur à cæmentariis templo Domini, ſteterunt ſacerdotes in ornatu ſuo cum tubis:& Levitæ filii Aſaph in cymbalis,ut laudarent Deum per manus David regis Iſraël.

D 11 Et concinebant in hymnis & confeſſione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus ſuper Iſraël. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum; eò quòd fundatum eſſet templum Domini.

12 Plurimi etiam de Sacerdotibus & Levitis, & principes patrum, & ſeniores, qui viderant templum priùs cùm fundatum eſſet, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna:& multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem.

13 Nec poterat quiſquam agnoſcere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi. commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

Iſraëlis hoſtes qui ab Aſſur miſſi fuerant ad inhabitandas urbes Samariæ, impediunt templi & urbis inſtaurationem, quòd non admitterentur ut ſimul ædificarent;& uſque ad ſecundum Darii annum intermitti procurant.

1 AUdierunt autem hoſtes Judæ & Benjamin, A quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Iſraël:

2 Et accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum,dixerunt eis: Ædificemus vobiſcum,quia ita ut vos, quærimus Deum veſtrum: ecce nos immolavimus victimas à diebus Aſor Haddan regis Aſſur, qui adduxit nos huc.

3 Et dixit eis Zorobabel, & Joſue, & reliqui principes patrum Iſraël: Non eſt vobis & nobis ut ædificemus domum Deo noſtro, ſed nos ipſi ſoli ædificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.

4 Factum eſt igitur, ut populus terræ impediret manus populi Judæ, & turbaret eos in ædificando.

5 Conduxerunt autem adverſus eos conſiliatores, ut deſtruerent conſilium eorum omnibus diebus Cyri regis Perſarum, & uſque ad regnum Darii regis Perſarum.

6 In regno autem Aſſueri, in principio regni ejus, ſcripſerunt accuſationem adverſus habitatores Judæ & Jeruſalem.

7 Et in diebus Artaxerxis ſcripſit Beſelam Mithridates, & Thabeel, & reliqui qui erant in conſilio eorum, ad Artaxerxem regem Perſarum:epiſtola autem accuſationis ſcripta erat Syriacè,& legebatur ſermone Syro. B

8 Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, ſcripſerunt epiſtolam unam de Jeruſalem Artaxerxi regi, hujuſcemodi:

9 Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, & reliqui conſiliatores eorum, Dinæi, & Apharſathachæi, Terphalæi, Apharſæi, Erchuæi, Babylonii, Suſanechæi, Dievi, & Ælamitæ,

10 Et ceteri de Gentibus, quas tranſtulit Aſenaphar magnus & glorioſus: & habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans flumen in pace:

11 (Hoc eſt exemplar epiſtolæ, quam miſerunt ad eum) Artaxerxi regi, ſervi tui, viri qui ſunt trans Fluvium, ſalutem dicunt.

12 Notum ſit regi, quia Judæi, qui aſcenderunt à te ad nos, venerunt in Jeruſalem civitatem rebellem & peſſimam, quam ædificant, extruentes muros ejus, & parietes componentes.

13 Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi civitas illa ædificata fuerit, & muri ejus inſtaurati,tributum, & vectigal, & annuos reditus non dabunt, & uſque ad reges hæc noxa perveniet. C

14 Nos autem memores ſalis, quod in palatio comedimus, & quia læſiones regis videre nefas ducimus, idcircò miſimus & nuntiavimus regi,

15 Ut recenſeas in libris hiſtoriarum patrum tuorum,

tuorum,& invenies ſcriptum in commentariis: & ſcies quoniam urbs illa, urbs rebellis eſt, & nocens regibus & provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem & civitas ipſa deſtructa eſt.

16 Nuntiamus nos regi, quoniam ſi civitas illa ædificata fuerit,& muri ipſius inſtaurati,poſſeſſionem trans Fluvium non habebis.

17 Verbum miſit rex ad Reum Beelteem, & Samſai ſcribam, & ad reliquos qui erant in conſilio eorum habitatores Samariæ, & ceteris trans Fluvium, ſalutem dicens & pacem.

D 18 Accuſatio, quam miſiſtis ad nos, manifeſtè lecta eſt coram me.

19 Et à me præceptum eſt: & recenſuerunt,invenerúntque quoniam civitas illa à diebus antiquis adverſum reges rebellat,& ſeditiones,& prælia concitantur in ea:

20 Nam & reges fortiſſimi fuerunt in Jeruſalem,qui & dominati ſunt omni regioni, quæ trans Fluvium eſt: tributum quoque & vectigal, & reditus accipiebant.

21 Nunc ergo audite ſententiam: Prohibeatis viros illos,ut urbs illa non ædificetur,donec ſi fortè à me juſſum fuerit.

22 Videte ne negligenter hoc impleatis,& paulatim creſcat malum contra reges.

23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum eſt coram Reum Beelteem,& Samſai ſcriba, & conſiliariis eorum: & abierunt feſtini in Jeruſalem ad Judæos, & prohibuerunt eos in brachio & robore.

24 Tunc intermiſſum eſt opus domus Domini in Jeruſalem,& non fiebat uſque ad annum ſecundum regni Darii regis Perſarum.

Caput V.

Aggæi & Zachariæ exhortatione templi ædificatio repetitur, fruſtrà conantibus hoc impedire principibus qui trans Flumen in Samaria conſtituti erant à rege Aſſyriorum.

A 1 PRophetaverunt autem Aggæus Propheta & Zacharias filius Addo, prophetantes ad Judæos, qui erant in Judæa & Jeruſalem, in nomine Dei Iſraël.

2 Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & cœperunt ædificare templum Dei in Jeruſalem, & cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.

3 In ipſo autem tempore venit ad eos, Thathanai, qui erat dux trans Flumen, & Stharbuzanai, & conſiliarii eorum: ſícque dixerunt eis: Quis dedit vobis conſilium ut domum hanc ædificaretis,& muros ejus inſtauraretis?

4 Ad quod reſpondimus eis,quæ eſſent nomina hominum auctorum ædificationis illius.

5 Oculus autem Dei eorum factus eſt ſuper ſenes Judæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuítque ut res ad Darium referretur, & tunc ſatisfacerent adverſus accuſationem illam.

6 Exemplar epiſtolæ, quam miſit Thathanai
B dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & conſiliatores ejus Arphaſachæi, qui erant trans Flumen,ad Darium regem.

7 Sermo, quem miſerant ei, ſic ſcriptus erat: Dario regi pax omnis.

8 Notum ſit regi, iſſe nos ad Judæam provinciam,ad domum Dei magni,quæ ædificatur lapide impolito,& ligna ponuntur in parietibus:opúſque illud diligenter extruitur, & creſcit in manibus eorum.

9 Interrogavimus ergo ſenes illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis poteſtatem ut domum hanc ædificaretis,& muros hos inſtauraretis?

10 Sed & nomina eorum quæſivimus ab eis,ut C
nuntiaremus tibi: ſcripſimúſque nomina eorum virorum, qui ſunt principes in eis.

11 Hujuſcemodi autem ſermonem reſponderunt nobis,dicentes: Nos ſumus Servi Dei cæli & terræ, & ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos, quodque rex Iſraël magnus ædificaverat, & extruxerat.

12 Poſtquam autem ad iracundiam provocaverunt patres noſtri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc deſtruxit, & populum ejus tranſtulit in Babylonem.

13 Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex propoſuit edictum ut domus Dei hæc ædificaretur.

14 Nam & vaſa templi Dei aurea & argentea, D
quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo, quod erat in Jeruſalem, & aſportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data ſunt Saſſabaſar vocabulo: quem & principem conſtituit,

15 Dixítque ei: Hæc vaſa tolle,& vade,& pone ea in templo, quod eſt in Jeruſalem, & domus Dei ædificetur in loco ſuo.

16 Tunc itaque Saſſabaſar ille venit & poſuit fundamenta templi Dei in Jeruſalem, & ex eo tempore uſque nunc ædificatur, & necdum completum eſt.

17 Nunc ergo, ſi videtur regi bonum, recenſeat in bibliotheca regis, quæ eſt in Babylone, utrúmnam à Cyro rege juſſum fuerit ut ædificaretur domus Dei in Jeruſalem, & voluntatem regis ſuper hac re mittat ad nos.

Caput VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca ſua inventum jubet compleri, ſuppeditato ſumptu; templum autem ſexto Darii anno abſolutum,cum ingenti lætitia plurimiſque victimis dedicatur, ac Paſcha ſeptem diebus celebratur.

1 TUnc Darius rex præcepit: & recenſuerunt A
in bibliotheca librorum, qui erant repoſiti in Babylone,

2 Et inventum eſt in Ecbatanis, quod eſt caſtrum in Medena provincia,volumen unum,taliſque ſcriptus erat in eo commentarius:

3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit ut domus Dei ædificaretur, quæ eſt in Jeruſalem, in loco ubi immolent hoſtias, & ut ponant fundamenta ſupportantia altitudinem cubitorum ſexaginta,& latitudinem cubitorum ſexaginta,

4 Ordines de lapidibus impolitis tres, & ſic ordines de lignis novis: ſumptus autem de domo regis dabuntur.

5 Sed & vaſa templi Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo Jeruſalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referan-

tur in templum in Jerusalem in locum suum, quæ & posita sunt in templo Dei.

B 6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen, Stharbuzanai, & consiliarii vestri Apharsachæi, qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis,

7 Et dimittite fieri templum Dei illud à duce Jadæorum, & à senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo.

8 Sed & à me præceptum est, quid oporteat fieri à presbyteris Judæorum illis, ut ædificetur domus Dei, scilicet ut de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiosè sumptus dentur viris illis ne impediatur opus.

9 Quòd si necesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holocaustum Deo cœli, frumentum, sal, vinum, & oleum, secundùm ritum Sacerdotum, qui sunt in Jerusalem, detur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia.

10 Et offerant oblationes Deo cæli, oréntque pro vita regis, & filiorum ejus.

11 A me ergo positum est decretum: Ut omnis homo qui hanc mutaverit jussionem, tollatur lignum de domo ipsius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem ejus publicetur.

C 12 Deus autem, qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, & populum qui extenderit manum suam ut repugnet, & dissipet domum Dei illam, quæ est in Jerusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiosè impleri volo.

13 Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliarii ejus, secundùm quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt.

14 Seniores autem Judæorum ædificabant, & prosperabantur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ filii Addo: & ædificaverunt & construxerunt, jubente Deo Israël, & jubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe, regibus Persarum:

15 Et compleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis.

16 Fecerunt autem filii Israël, Sacerdotes & Levitæ, & reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem Domus Dei in gaudio.

D 17 Et obtulerunt in dedicationem Domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israël duodecim, juxta numerum tribuum Israël.

18 Et statuerunt Sacerdotes in ordinibus suis, & Levitas in vicibus suis, super opera Dei in Je-
* *Num.* rusalem,* sicut scriptum est in libro Moysi.
3. a 6. 8. b. 9. 19 Fecerunt autem filii Israël transmigrationis, Pascha, quartadecima die mensis primi.

20 Purificati enim fuerant Sacerdotes & Levitæ quasi unus: omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis, & fratribus suis Sacerdotibus, & sibi.

21 Et comederunt filii Israël, qui reversi fuerant de transmigratione, & omnes qui se separaverant à coinquinatione Gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum Deum Israël.

22 Et fecerunt sollemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, & converterat cor regis Assur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israël.

CAPUT VII.

Esdras scriba, assumptis comitibus, Jerusalem ascendit, cum edicto regis magnisque muneribus, legem Dei docturus, populúmque recturus; & refertur regis edictum.

1 POst hæc autem verba, in regno Artaxerxis A
regis Persarum, Esdras filius Saraiæ, filii Azariæ, filii Helciæ,

2 Filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob,

3 Filii Amariæ, filii Azariæ, filii Maraioth,

4 Filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci,

5 Filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron sacerdotis ab initio.

6 Ipse Esdras ascendit de Babylone, & ipse scriba velox in lege Moysi, quam Dominus Deus dedit Israël: & dedit ei rex, secundùm manum Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus.

7 Et ascenderunt de filiis Israël, & de filiis Sacerdotum, & de filiis Levitarum, & de cantoribus, & de janitoribus, & de Nathinæis, in Jerusalem, anno septimo Artaxerxis regis.

8 Et venerunt in Jerusalem mense quinto, ipse est annus septimus regis.

9 Quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, & in primo die mensis quinti venit in Jerusalem, juxta manum Dei sui bonam super se.

10 Esdras enim paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, & faceret & doceret in Israël præceptum & judicium.

11 Hoc est autem exemplar epistolæ edicti, B
quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribæ erudito in sermonibus & præceptis Domini, & ceremoniis ejus in Israël.

12 Artaxerxes rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cæli doctissimo, salutem.

13 A me decretum est, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israël, & de Sacerdotibus ejus, & de Levitis, ire in Jerusalem, tecum vadat.

14 A facie enim regis, & septem consiliatorum ejus, missus es, ut visites Judæam & Jerusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua:

15 Et ut feras argentum & aurum, quod rex & consiliatores ejus sponte obtulerunt Deo Israël, cujus in Jerusalem tabernaculum est.

16 Et omne argentum & aurum quodcumque inveneris in universa provincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de Sacerdotibus quæ sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Jerusalem,

17 Liberè accipe, & studiosè eme de hac pe- C
cunia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia & libamina eorum, & offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Jerusalem.

18 Sed & si quid tibi & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei vestri facite.

19 Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Jerusalem.

20 Sed & cetera, quibus opus fuerit in domum Dei

Dei tui, quantumcumque necesse est ut expendas, dabitur de thesauro, & de fisco regis,

21 Et à me. Ego Artaxerxes, rex statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans Flumen, ut quodcumque petierit à vobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei cæli, absque mora detis,

22 Usque ad argenti talenta centum, & usque ad frumenti coros centum, & usque ad vini batos centum, & usque ad batos olei centum, sal verò absque mensura.

23 Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli, ne fortè irascatur contra regnum regis, & filiorum ejus.

D 24 Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas, non habeatis potestatem imponendi super eos.

25 Tu autem Esdra secundùm sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue judices & præsides, ut judicent omni populo qui est trans Flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, sed & imperitos docete liberè.

26 Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ ejus, vel certè in carcerem.

27 Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ est in Jerusalem,

28 Et in me inclinavit misericordiam suam coram rege & consiliatoribus ejus, & universis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Israël principes qui ascenderent mecum.

CAPUT VIII.

Recensentur qui de Babylone ascenderunt cum Esdra: qui indicto jejunio pro directione itineris Deum precantes, prosperè perveniunt in Jerusalem, ac vasa, quæ secum attulerunt, in templum afferunt cum victimis.

A 1 HI sunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum, qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone.

2 De filiis Phinees, Gersom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus.

3 De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias: & cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta.

4 De filiis Phahath Moab, Elioënai filius Zarchæ, & cum eo ducenti viri.

5 De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo trecenti viri.

6 De filiis Adan, Abed filius Jonathan, & cum eo quinquaginta viri.

7 De filiis Alam, Isaias filius Athaliæ, & cum eo septuaginta viri.

8 De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michaël, & cum eo octoginta viri.

B 9 De filiis Joab, Obedia filius Jahiel, & cum eo ducenti decem & octo viri.

10 De filiis Selomith, filius Iosphiæ, & cum eo centum sexaginta viri.

11 De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo viginti octo viri.

12 De filiis Azgad, Johanan filius Eccetan, & cum eo centum & decem viri.

13 De filiis Adonicam, qui erant novissimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Jehiel, & Samaias, & cum eis sexaginta viri.

14 De filiis Begui, Uthai & Zachur, & cum eis septuaginta viri.

15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, & mansimus ibi tribus diebus: quæsivíque in populo & in sacerdotibus de filiis Levi, & non inveni ibi.

16 Itaque misi Eliezer, & Ariel, & Semeiam, C & Elnathan, & Jarib, & alterum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Mosollam principes: & Joiarib, & Elnathan sapientes.

17 Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, & posui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus Nathinæos, in loco Chasphiæ, ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri.

18 Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi filii Levi filii Israël, & Sarabiam & filios ejus & fratres ejus decem & octo,

19 Et Hasabiam, & cum eo Isaiam de filiis Merari, fratrésque ejus & filios ejus viginti:

20 Et de Nathinæis, quos dederat David, & prin- D cipes ad ministeria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti: omnes hi sui nominibus vocabantur.

21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis nostris, universæque substantiæ nostræ.

22 Erubui enim petere à rege auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium ejus & fortitudo ejus, & furor super omnes, qui derelinquunt eum.

23 Jejunavimus autem, & rogavimus Deum nostrum per hoc: & evenit nobis prosperè.

24 Et separavi de principibus Sacerdotum duo- E decim, Sarabiam, & Hasabiam, & cum eis de fratribus eorum decem.

25 Appendíque eis argentum & aurum, & vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex & consiliatores ejus, & principes ejus, universúsque Israël eorum, qui inventi fuerant:

26 Et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, & vasa argentea centum, auri centum talenta:

27 Et crateres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, & vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra, ut aurum.

28 Et dixi eis: Vos sancti Domini, & vasa san- F cta, & argentum & aurum quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum:

29 Vigilate & custodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, & Levitarum, & ducibus familiarum Israël in Jerusalem, in thesaurum domus Domini.

30 Susceperunt autem Sacerdotes & Levitæ pondus argenti, & auri, & vasorum, ut deferrent Jerusalem in domum Dei nostri.

31 Pro

31 Promovimus ergo à flumine Ahava duodecimo die menſis primi ut pergeremus Jeruſalem: & manus Dei noſtri fuit ſuper nos, & liberavit nos de manu inimici & inſidiatoris in via.

32 Et venimus Jeruſalem, & manſimus ibi tribus diebus.

G 33 Die autem quarta appenſum eſt argentum, & aurum, & vaſa in domo Dei noſtri per manum Meremoth filii Uriæ Sacerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees, cúmque eis Jozabed filius Joſue, & Noadaia filius Bennoi Levitæ,

34 Juxta numerum & pondus omnium: deſcriptúmque eſt omne pondus in tempore illo.

35 Sed & qui venerant de captivitate filii tranſmigrationis, obtulerunt holocautomata Deo Iſraël, vitulos duodecim pro omni populo Iſraël, arietes nonaginta ſex, agnos ſeptuaginta ſeptem, hircos pro peccato duodecim: omnia in holocauſtum Domino.

36 Dederunt autem edicta regis ſatrapis, qui erant de conſpectu regis, & ducibus trans Flumen, & elevaverunt populum & domum Dei.

CAPUT IX.

Audiens Eſdras Judæos matrimonia contraxiſſe cum gentibus, ſcindit veſtimenta ſua, & populi peccata confitetur, lugétque coram Domino.

A 1 POſtquam autem hæc completa ſunt, acceſſerunt ad me principes, dicentes: Non eſt ſeparatus populus Iſraël, Sacerdotes & Levitæ, à populis terrarum, & abominationibus eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Jebuſæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum:

2 Tulerunt enim de filiabus eorum ſibi & filiis ſuis, & commiſcuerunt ſemen ſanctum cum populis terrarum: manus etiam principum & magiſtratuum fuit in tranſgreſſione hac prima.

3 Cúmque audiſſem ſermonem iſtum, ſcidi pallium meum & tunicam, & evelli capillos capitis mei & barbæ, & ſedi mœrens.

4 Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Iſraël, pro tranſgreſſione eorum qui de captivitate venerant, & ego ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium veſpertinum:

B 5 Et in ſacrificio veſpertino ſurrexi de afflictione mea, & ſciſſo pallio & tunica, curvavi genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum,

6 Et dixi: Deus meus confundor & erubeſco levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput noſtrum, & delicta noſtra creverunt uſque ad cælum,

7 A diebus patrum noſtrorum: ſed & nos ipſi peccavimus graviter uſque ad diem hanc, & in iniquitatibus noſtris traditi ſumus ipſi, & reges noſtri, & Sacerdotes noſtri, in manu regum terrarum, & in gladium, & in captivitatem, & in rapinam, & in confuſionem vultus, ſicut & die hac.

8 Et nunc quaſi parum & ad momentum facta eſt deprecatio noſtra ad Dominum Deum noſtrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis paxillus in loco ſancto ejus, & illuminaret oculos noſtros Deus noſter, & daret nobis vitam modicam in ſervitute noſtra,

9 Quia ſervi ſumus, & in ſervitute noſtra non C
dereliquit nos Deus noſter, ſed inclinavit ſuper nos miſericordiam coram rege Perſarum, ut daret nobis vitam, & ſublimaret domum Dei noſtri, & exſtrueret ſolitudines ejus, & daret nobis ſepem in Juda & Jeruſalem.

10 Et nunc quid dicemus Deus noſter poſt hæc? quia dereliquimus mandata tua,

11 Quæ præcepiſti in manu ſervorum tuorum prophetarum, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini ut poſſideatis eam, terra immunda eſt, juxta immunditiam populorum, ceterarúmque terrarum, abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore uſque ad os in coinquinatione ſua.

12 Nunc ergo * filias veſtras ne detis filiis eo- * Deut. 7. a. 3.
rum, & filias eorum ne accipiatis filiis veſtris, & D
non quæratis pacem eorum, & proſperitatem eorum, uſque in æternum: ut confortemini, & comedatis quæ bona ſunt terræ, & heredes habeatis filios veſtros uſque in ſæculum.

13 Et poſt omnia quæ venerunt ſuper nos in operibus noſtris peſſimis, & in delicto noſtro magno, quia tu Deus noſter liberaſti nos de iniquitate noſtra, & dediſti nobis ſalutem ſicut eſt hodie,

14 Ut non converteremur, & irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationum iſtarum. Numquid iratus es nobis uſque ad conſummationem ne dimitteres nobis reliquias ad ſalutem.

15 Domine Deus Iſraël juſtus es tu: quoniam derelicti ſumus, qui ſalveremur ſicut die hac. Ecce coram te ſumus in delicto noſtro, non enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAPUT X.

Eſdras, convocatis univerſis filiis tranſmigrationis, præcepit repudiari uxores alienigenas: quod cùm ſe facturos ſpopondiſſent, recenſentur qui huic operi præſint, & qui hujuſmodi matrimonia contraxerant.

1 SIc ergo orante Eſdra, & implorante eo, & A
flente, & jacente ante templum Dei, collectus eſt ad eum de Iſraël cœtus grandis nimis virorum & mulierum & puerorum, & flevit populus fletu multo.

2 Et reſpondit Sechenias filius Jehiel de filiis Ælam, & dixit Eſdræ: Nos prævaricati ſumus in Deum noſtrum, & duximus uxores alienigenas de populis terræ: & nunc, ſi eſt pœnitentia in Iſraël ſuper hoc,

3 Percutiamus fœdus cum Domino Deo noſtro, ut projiciamus univerſas uxores, & eos qui de his nati ſunt, juxta voluntatem Domini, & eorum qui timent præceptum Domini Dei noſtri: ſecundùm legem fiat.

4 Surge, tuum eſt decernere, nóſque erimus tecum: confortare, & fac.

5 Surrexit ergo Eſdras, & adjuravit principes Sacerdotum & Levitarum, & omnem Iſraël, ut facerent ſecundùm verbum hoc, & juraverunt.

6 Et ſurrexit Eſdras ante Domum Dei, & abiit B
ad cubiculum Johanan filii Eliaſib, & ingreſſus eſt illuc, panem non comedit, & aquam non bibit: lugebat enim tranſgreſſionem eorum, qui venerant de captivitate.

7 Et miſſa eſt vox in Juda, & in Jeruſalem omnibus filiis trāſmigrationis, ut congregarētur in Jeruſalē.

8 Et

8 Et omnis qui non venerit in tribus diebus juxta consilium principum & seniorum, auferetur universa substantia ejus, & ipse abjicietur de cœtu transmigrationis.

9 Convenerunt igitur omnes viri Juda & Benjamin in Jerusalem tribus diebus, ipse est mensis nonus, vigesimo die mensis: & sedit omnis populus in platea domus Dei, trementes pro peccato, & pluviis.

10 Et surrexit Esdras sacerdos, & dixit ad eos: Vos transgressi estis, & duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israël.

11 Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, & facite placitum ejus, & separamini à populis terræ, & ab uxoribus alienigenis.

12 Et respondit universa multitudo, dixítque voce magna: Juxta verbum tuum ad nos, sic fiat.

13 Veruntamen quia populus multus est, & tempus pluviæ, & non sustinemus stare foris, & opus non est diei unius vel duorum (vehementer quippe peccavimus in sermone isto.)

C 14 Constituantur principes in universa multidine: & omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas, veniant in temporibus statutis, & cum his seniores per civitatem & civitatem, & judices ejus, donec avertatur ira Dei nostri à nobis super peccato hoc.

15 Igitur Jonathan filius Azahel, & Jaasia filius Thecue, steterunt super hoc, & Mesollam & Sebethai Levites adjuverunt eos:

16 Fecerúntque sic filii transmigrationis. Et abierunt, Esdras Sacerdos, & viri principes familiarum in domos patrum suorum, & omnes per nomina sua, & sederunt in die primo mensis decimi ut quærerent rem.

17 Et consummati sunt omnes viri, qui duxerant uxores alienigenas, usque ad diem primam mensis primi.

18 Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienigenas. De filiis Josuë filii Josedec, & fratres ejus, Maasia, & Eliezer, & Jarib, & Godolia.

19 Et dederunt manus suas ut ejicerent uxores suas, & pro delicto suo arietem de ovibus offerrẽt.

20 Et de filiis Emmer, Hanani, & Zebedia.

21 Et de filiis Harim, Maasia, & Elia, & Semeia, & Jehiel, & Ozias.

22 Et de filiis Pheshur, Elioënai, Maasia, Ismaël, Nathanaël, Jozabed, & Elasa.

23 Et de filiis Levitarum, Jozabed, & Semei, & Celaia, ipse est Calita, Phataia, Juda, & Eliezer.

24 Et de cantoribus, Eliasib. Et de janitoribus, Sellum, & Telem, & Uri.

25 Et ex Israël, de filiis Pharos, Remeia, & Jezia, & Melchia, & Miamin, & Eliezer, & Melchia, & Banea. D

26 Et de filiis Ælam, Mathania, Zacharias, & Jehiel, & Abdi, & Jerimoth, & Elia.

27 Et de filiis Zethua, Elioënai, Eliasib, Mathania, & Jerimuth, & Zabad, & Aziza.

28 Et de filiis Bebai, Johanan, Hanania, Zabbai, Athalai.

29 Et de filiis Bani, Mosollam, & Melluch, & Adaia, Jasub, & Saal, & Ramoth.

30 Et de filiis Phahath Moab, Edna, & Chalal, Banaias, & Maasias, Mathanias, Beseleel, Bennui, & Manasse.

31 Et de filiis Herem, Eliezer, Josue, Melchias, Semeias, Simeon,

32 Benjamin, Maloch, Samarias.

33 Et de filiis Hasom, Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Jermai, Manasse, Semei.

34 De filiis Bani, Maaddi, Amram, & Vel,

35 Baneas, & Badaias, Cheliau,

36 Vania, Marimuth, & Eliasib,

37 Mathanias, Mathanai, & Jasi,

38 Et Bani, & Bennui, Semei,

39 Et Salmias, & Nathan, & Adaias,

40 Et Mechnedebai, Sisai, Sarai,

41 Ezrel, & Selemiau, Semeria,

42 Sellum, Amaria, Joseph.

43 De filiis Nebo, Jehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Jeddu, & Joël, & Banaia.

44 Omnes hi acceperant uxores alienigenas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ, QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR.

Caput Primum.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Judæorum qui à captivitate residui erat afflictione, flet, ac multis diebus jejunat, populi peccata confitens, & misericordiam à Deo petens.

A 1 Verba Nehemiæ filii Helchiæ. Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, & ego eram in Susis castro.

2 Et venit Hanani unus de fratribus meis, ipse & viri ex Juda: & interrogavi eos de Judæis, qui remanserant & supererant de captivitate, & Jerusalem.

3 Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, & relicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, & in opprobrio: & murus Jerusalem dissipatus est, & portæ ejus combustæ sunt igni.

4 Cùm

4 Cúmque audiſſem verba hujuſcemodi, ſedi, & flevi, & luxi diebus multis: jejunabam, & orabam ante faciem Dei cæli.

* Dan. 9. a 4. 5 Et dixi: * Quæſo Domine Deus cæli fortis, magne atque terribilis, qui cuſtodis pactum & miſericordiam cum his qui te diligunt, & cuſtodiunt mandata tua.

6 Fiant aures tuæ auſcultantes, & oculi tui aperti, ut audias orationem ſervi tui, quam ego oro C coram te hodie, nocte & die, pro filiis Iſraël ſervis tuis: & confiteor pro peccatis filiorum Iſraël, quibus peccaverunt tibi: ego & domus patris mei peccavimus,

7 Vanitate ſeducti ſumus, & non cuſtodivimus mandatum tuum, & ceremonias, & judicia, quæ præcepiſti Moyſi famulo tuo.

8 Memento verbi, quod mandaſti Moyſi ſervo tuo, dicens: Cùm tranſgreſſi fueritis, ego diſpergam vos in populos:

9 Et ſi revertamini ad me, & cuſtodiatis præcepta mea, & faciatis ea; etiamſi abducti fueritis D ad extrema cæli, inde congregabo vos, & reducam in locum, quem elegi ut habitaret nomen meum ibi.

10 Et ipſi ſervi tui, & populus tuus: quos redemiſti in fortitudine tua magna, & in manu tua valida.

11 Obſecro Domine, ſit auris tua attendens ad orationem ſervi tui, & ad orationem ſervorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: & dirige ſervum tuum hodie, & da ei miſericordiam ante virum hunc. ego enim eram pincerna regis.

CAPUT II.

Nehemias, impetratis à rege litteris, venit Jeroſolymam, & ad murorum inſtaurationem hortatur.

A 1 FActum eſt autem in menſe Niſan, anno vigeſimo Artaxerxis regis: & vinum erat ante eum, & levavi vinum, & dedi regi: & eram quaſi languidus ante faciem ejus.

2 Dixítque mihi rex: Quare vultus tuus triſtis eſt, cùm te ægrotum non videam: non eſt hoc fruſtrà, ſed malum neſcio quod in corde tuo eſt. Et timui valdè, ac nimis.

3 Et dixi regi: Rex in æternum vive: quare non mœreat vultus meus, quia civitas domus ſepulchrorum patris mei deſerta eſt, & portæ ejus combuſtæ ſunt igni?

4 Et ait mihi rex: Pro qua re poſtulas? Et oravi Deum cæli,

5 Et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, & ſi placet ſervus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam, ad civitatem ſepulchri patris mei, & ædificabo eam.

B 6 Dixítque mihi rex, & regina quæ ſedebat juxta eum: uſque ad quod tempus erit iter tuum, & quando revertêris? & placuit ante vultum regis, & miſit me: & conſtitui ei tempus.

7 Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epiſtolas det mihi ad duces regionis trans Flumen, ut traducant me, donec veniam in Judæam:

8 Et epiſtolam ad Aſaph cuſtodem ſaltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere poſſim portas turris domus, & muros civitatis, & domum, quam ingreſſus fuero. Et dedit mihi rex juxta manum Dei mei bonam mecum.

9 Et veni ad duces regionis trans Flumen, dedíque eis epiſtolas regis. Miſerat autem rex mecum principes militum, & equites.

10 Et audierunt, Sanaballat Horonites, & To- C bias ſervus Ammanites: & contriſtati ſunt afflictione magna, quòd veniſſet homo, qui quæreret proſperitatem filiorum Iſraël.

11 Et veni Jeruſalem, & eram ibi tribus diebus,

12 Et ſurrexi nocte ego, & viri pauci mecum, & non indicavi cuiquam quid Deus dediſſet in corde meo ut facerem in Jeruſalem, & jumentum non erat mecum, niſi animal, cui ſedebam.

13 Et egreſſus ſum per portam vallis nocte, & ante fontem draconis, & ad portam ſtercoris, & conſiderabam murum Jeruſalem diſſipatum, & portas ejus conſumptas igni.

14 Et tranſivi ad portam fontis, & ad aquæductum regis, & non erat locus jumento, cui ſedebam, ut tranſiret.

15 Et aſcendi per torrentem nocte, & conſiderabam murum, & reverſus veni ad portam vallis, & redii.

16 Magiſtratus autem neſciebant quò abiiſſem, aut quid ego facerem: ſed & Judæis & ſacerdotibus, & optimatibus & magiſtratibus, & reliquis qui faciebant opus, uſque ad id loci nihil indicaveram.

17 Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem in qua ſumus; quia Jeruſalem deſerta eſt, & portæ ejus conſumptæ ſunt igni: venite, & ædificemus muros Ieruſalem, & non ſimus ultrà opprobrium. D

18 Et indicavi eis manum Dei mei, quòd eſſet bona mecum, & verba regis, quæ locutus eſſet mihi, & aio: Surgamus, & ædificemus. Et confortatæ ſunt manus eorum in bono.

19 Audierunt autem, Sanaballat Horonites, & Tobias ſervus Ammanites, & Goſem Arabs, & ſubſannaverunt nos, & deſpexerunt, dixerúntque: Quæ eſt hæc res, quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis?

20 Et reddidi eis ſermonem, dixíque ad eos: Deus cæli ipſe nos juvat, & nos ſervi ejus ſumus: ſurgamus & ædificemus: vobis autem non eſt pars, & juſtitia, & memoria in Jeruſalem.

CAPUT III.

Jeruſalem in muris, turribus, ac portis, ædificatur à variis qui hîc recenſentur.

1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, & fra- A tres ejus ſacerdotes, & ædificaverunt portam gregis: ipſi ſanctificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & uſque ad turrim centum cubitorum ſanctificaverunt eam, uſque ad turrim Hananeel.

2 Et juxta eum ædificaverunt viri Jerico: & juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.

3 Portam autem piſcium ædificaverunt filii Aſnaa: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes. Et juxta eos ædificavit Marimuth filius Uriæ, filii Accus.

4 Et juxta eum ædificavit Moſollam filius Barachiæ, filii Meſezebel: & juxta eos ædificavit Sadoc filius Baana:

5 Et

5 Et juxta eos ædificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non suppoſuerunt colla ſua in opere Domini ſui.

6 Et portam veterem ædificaverunt, Joiada filius Phaſea, & Moſollam filius Beſodia: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes:

7 Et juxta eos ædificaverunt, Meltias Gabaonites, & Jadon Meronathites, viri de Gabaon & Maſpha, pro duce qui erat in regione trans Flumen.

8 Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araia aurifex: & juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii: & dimiſerunt Jeruſalem uſque ad murum plateæ latioris.

C 9 Et juxta eum ædificavit Raphaia filius Hur, princeps vici Jeruſalem.

10 Et juxta eum ædificavit Jedaia filius Haromaph contra domum ſuam: & juxta eum ædificavit Hattus filius Haſeboniæ.

11 Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, & Haſub filius Phahath Moab, & turrim furnorum.

12 Et juxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps mediæ partis vici Jeruſalem, ipſe & filiæ ejus.

13 Et portam vallis ædificavit Hanun, & habitatores Zanoë: ipſi ædificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes, & mille cubitos in muro uſque ad portam ſterquilinii.

14 Et portam ſterquilinii ædificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharã: ipſe ædificavit eam, & ſtatuit valvas ejus, & ſeras, & vectes.

D 15 Et portam fontis ædificavit Sellum filius Cholhoza, princeps pagi Maſpha: ipſe ædificavit eam, & texit, & ſtatuit valvas ejus, & ſeras, & vectes, & muros piſcinæ Siloë in hortum regis, & uſque ad gradus, qui deſcendunt de Civitate David.

16 Poſt eum ædificavit Nehemias filius Azboc, princeps dimidiæ partis vici Bethſur, uſque contra ſepulchrum David, & uſque ad piſcinam, quæ grandi opere conſtructa eſt, & uſque ad domum fortium.

17 Poſt eum ædificaverunt Levitæ, Rehum filius Benni: poſt eum ædificavit Haſebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo.

18 Poſt eum ædificaverunt fratres eorum, Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.

E 19 Et ædificavit juxta eum Azer filius Joſue, princeps Maſpha, menſuram ſecundam, contra aſcenſum firmiſſimi anguli.

20 Poſt eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai menſuram ſecundam, ab angulo uſque ad portam domus Eliaſib ſacerdotis magni.

21 Poſt eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filii Haccus, menſuram ſecundam, à porta domus Eliaſib, donec extenderetur domus Eliaſib.

22 Et poſt eum ædificaverunt ſacerdotes, viri de campeſtribus Jordanis.

23 Poſt eum ædificavit Benjamin & Haſub contra domum ſuam: & poſt eum ædificavit Azarias filius Maaſiæ filii Ananiæ contra domum ſuam.

F 24 Poſt eum ædificavit Bennui filius Henadad menſuram ſecundam, à domo Azariæ uſque ad flexuram, & uſque ad angulum.

25 Phalel filius Ozi contra flexuram & turrim, quæ eminet de domo regis excelſa, id eſt, in atrio carceris: poſt eum Phadaia filius Pharos.

26 Nathinæi autem habitabant in Ophel uſque contra portam aquarum ad Orientem, & turrim, quæ prominebat.

27 Poſt eum ædificaverunt Thecueni menſuram ſecundam è regione, à turre magna & eminente uſque ad murum templi.

28 Surſum autem à porta equorum ædificaverunt ſacerdotes, unuſquiſque contra domum ſuam. G

29 Poſt eos ædificavit Sadoc filius Emmer contra domum ſuam. Et poſt eum ædificavit Semaia filius Secheniæ, cuſtos portæ Orientalis.

30 Poſt eum ædificavit Hanania filius Selemiæ, & Hanun filius Seleph ſextus, menſuram ſecundam: poſt eum ædificavit Moſollam filius Barachiæ, contra gazophylacium ſuum. Poſt eum ædificavit Melchias filius aurificis uſque ad domum Nathinæorum, & ſcruta vendentium contra portam judicialem, & uſque ad cœnaculum anguli.

31 Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices & negotiatores.

CAPUT IV.

Adverſantibus Sanaballat & Tobia cum ceteris gentibus, Judæi altera manu ædificant, altera gladium tenent; & Nehemia contra illorum ſubſannationes & inſidias Deum orante opus perficitur.

1 FActum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat A quòd ædificaremus murum, iratus eſt valdè: & motus nimis ſubſannavit Judæos.

2 Et dixit coram fratribus ſuis, & frequentia Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num ſacrificabunt, & complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combuſti ſunt?

3 Sed & Tobias Ammanites proximus ejus, ait: Ædificent: ſi aſcenderit vulpes, tranſiliet murum eorum lapideum.

4 Audi Deus noſter, quia facti ſumus deſpectui converte opprobrium ſuper caput eorum, & da eos in deſpectionem in terra captivitatis.

5 Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriſerunt ædificantes.

6 Itaque ædificavimus murum, & conjunximus B totum uſque ad partem dimidiam: & provocatum eſt cor populi ad operandum.

7 Factum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotii, quòd obducta eſſet cicatrix muri Jeruſalem, & quòd cœpiſſent interrupta concludi, irati ſunt nimis.

8 Et congregati ſunt omnes pariter, ut venirent, & pugnarent contra Jeruſalem, & molirentur inſidias.

9 Et oravimus Deum noſtrum, & poſuimus cuſtodes ſuper murum die ac nocte contra eos.

10 Dixit autem Judas: Debilitata eſt fortitudo portantis, & humus nimia eſt, & nos non poterimus ædificare murum.

11 Et dixerunt hoſtes noſtri: Neſciant, & ig- C norent, donec veniamus in medium eorum, & interficiamus eos, & ceſſare faciamus opus.

12 Factum est autem, venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos, & dicentibus nobis per decem vices, ex omnibus locis quibus venerant ad nos,

13 Statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, & lanceis, & arcubus.

14 Et perspexi atque surrexi: & aio ad optimates & magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini magni & terribilis mementote, & pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, & filiabus vestris, & uxoribus vestris, & domibus vestris.

15 Factum est autem, cùm audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum.

D 16 Et factum est à die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceæ, & scuta, & arcus, & loricæ, & principes post eos in omni domo Juda

17 Ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: una manu sua faciebat opus, & altera tenebat gladium:

18 Ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina juxta me.

19 Et dixi ad optimates, & ad magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande est & latum, & nos separati sumus in muro procul alter ab altero:

20 In loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis.

21 Et nos ipsi faciamus opus: & media pars nostrûm teneat lanceas, ab ascensu auroræ donec egrediantur astra.

22 In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Jerusalem, & sint nobis vices per noctem, & diem, ad operandum.

23 Ego autem & fratres mei, & pueri mei, & custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: unusquisque tantùm nudabatur ad baptismum.

CAPUT V.

In magna fame Nehemias divites avaros increpat, usuráisque prohibet, sua indigentibus sponte elargiens.

A 1 ET factus est clamor populi & uxorum ejus magnus, adversus fratres suos Judæos.

2 Et erant qui dicerent: Filii nostri, & filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, & comedamus, & vivamus.

3 Et erant qui dicerent: Agros nostros, & vineas, & domos nostras opponamus, & accipiamus frumentum in fame.

4 Et alii dicebant: Mutuò sumamus pecunias in tributa regis, demúsque agros nostros & vineas:

5 Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostræ sunt: & sicut filii eorum, ita & filii nostri. Ecce nos subjugamus filios nostros & filias nostras in servitutem, & de filiabus nostris sunt famulæ, nec habemus unde possint redimi, & agros nostros, & vineas nostras alii possident.

6 Et iratus sum nimis cùm audissem clamorem eorum secundùm verba hæc:

7 Cogitavítque cor meum mecum: & increpavi optimates & magistratus, & dixi eis: Usuráisne singuli à fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam, B

8 Et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros Judæos, qui venditi fuerant gentibus, secundùm possibilitatem nostram: & vos igitur vendetis fratres vestros, & redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent.

9 Dixíque ad eos: Non est bona res, quam facitis: quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis à gentibus inimicis nostris?

10 Et ego, & fratres mei, & pueri mei, commodavimus plurimis pecuniam & frumentum: non repetamus in commune istud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis.

11 Reddite eis hodie agros suos, & vineas suas, & oliveta sua, & domos suas: quin potiùs & centesimam pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis.

12 Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus: sícque faciemus ut loqueris. Et vocavi Sacerdotes, & adjuravi eos, ut facerent juxta quod dixeram. C

13 Insuper excussi sinum meum, & dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit verbum istud, de domo sua, & de laboribus suis: sic excutiatur, & vacuus fiat. Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus sicut erat dictum.

14 A die autem illa, qua præceperat rex mihi ut essem dux in terra Juda, ab anno vigesimo usque ad annum trigesimum secundum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego & fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus.

15 Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, & acceperunt ab eis, in pane, & vino, & pecunia, quotidie siclos quadraginta: sed & ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei:

16 Quin potiùs in opere muri ædificavi, & agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant. D

17 Judæi quoque & magistratus, centum quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant.

18 Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diversa, & alia multa tribuebam: insuper & annonas ducatus mei non quæsivi: valdè enim attenuatus erat populus.

19 Memento mei Deus meus in bonum, secundùm omnia quæ feci populo huic.

CAPUT VI.

Sanaballat cum sociis Judæis ad fœdus insidiosis litteris invitans, ac sic ædificationem impedire nitens, non terret, nec immutat propositum Nehemiæ: completóque muro, timuerunt omnes finitimæ gentes.

A 1 FACtum est autem, cùm audisset Sanaballat, & Tobias, & Gossem Arabs, & ceteri inimici nostri, quòd ædificassem ego murum, & non esset in

in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis)

2 Miserunt Sanaballat & Gossem ad me, dicentes : Veni, & percutiamus fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum.

3 Misi ergo ad eos nuntios, dicens : Opus grande ego facio, & non possum descendere : ne fortè negligatur, cùm venero & descendero ad vos.

4 Miserunt autem ad me secundùm verbum hoc per quattuor vices : & respondi eis juxta sermonem priorem.

B 5 Et misit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum suum, & epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo :

6 In gentibus auditum est, & Gossem dixit, quòd tu & Judæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum, & levare te velis super eos regem : propter quam causam

7 Et prophetas posueris, qui prædicent de te in Jerusalem, dicentes : Rex in Judæa est. Auditurus est rex verba hæc : idcircò nunc veni, ut ineamus consilium pariter.

8 Et misi ad eos, dicens : Non est factum secundùm verba hæc, quæ tu loqueris : de corde enim tuo tu componis hæc.

9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quòd cessarent manus nostræ ab opere, & quiescemus. Quam ob causam magis confortavi manus meas :

C 10 Et ingressus sum domum Semaiæ filii Dalaiæ filii Metabeel secretò. Qui ait : Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, & claudamus portas ædis : quia venturi sunt ut interficiant te, & nocte venturi sunt ad occidendum te.

11 Et dixi : Num quisquam similis mei fugit ? & quis ut ego ingredietur templum, & vivet ? non ingrediar.

12 Et intellexi quòd Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, & Tobias & Sanaballat conduxissent eum.

13 Acceperat enim pretium, ut territus facerem, & peccarem, & haberent malum, quod exprobrarent mihi.

14 Memento mei Domine pro Tobia & Sanaballat, juxta opera eorum talia : sed & Noadiæ prophetæ, & ceterorum prophetarum, qui terrebant me.

D 15 Completus est autem murus vigesimo quinto die mensis Elul, quinquaginta duobus diebus.

16 Factum est ergo cùm audissent omnes inimici nostri, ut timerent universæ gentes, quæ erant in circuitu nostro, & conciderent intra semetipsos, & scirent quòd à Deo factum esset opus hoc.

17 Sed & in diebus illis, multæ optimatum Judæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam, & à Tobia veniebant ad eos.

18 Multi enim erant in Judæa habentes juramentum ejus, quia gener erat Secheniæ filii Area, & Johanan filius ejus acceperat filiam Mosollam filii Barachiæ :

19 Sed & laudabant eum coram me, & verba mea nuntiabant ei : & Tobias mittebat epistolas ut terreret me.

Caput VII.

Per Nehemiam constituuntur custodes in Jerusalem : deinde convocato populo recensentur hi qui primùm ascenderant Jerusalem, unà cum jumentis ipsorum ; dantúrque munera ad opus ædificationis.

1 Postquam autem ædificatus est murus, & posui valvas, & recensui janitores, & cantores, & Levitas : A *Eccli. 49. d. 18*

2 Præcepi Hanani fratri meo, & Hananiæ principi domus de Jerusalem (ipse enim quasi vir verax & timens Deum plus ceteris videbatur)

3 Et dixi eis : Non aperiantur portæ Jerusalem usque ad calorem solis. Cúmque adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, & oppilatæ : & posui custodes de habitatoribus Jerusalem, singulos per vices suas, & unumquemque contra domum suam.

4 Civitas autem erat lata nimis & grandis, & populus parvus in medio ejus, & non erant domus ædificatæ.

5 Deus autem dedit in corde meo, & congregavi optimates, & magistratus, & vulgus, ut recenserem eos : & inveni librũ census eorum, qui ascenderant primùm, & inventum est scriptum in eo.

6 * Isti filii provinciæ, qui ascenderunt de captivitate migrantium, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis, & reversi sunt in Jerusalem, & in Judæam unusquisque in civitatem suam. * 1. Esdr. 2. a. 1.

7 Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belsam, Mespharath, Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum populi Israël : B

8 Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duo :

9 Filii Saphatia', trecenti septuaginta duo :

10 Filii Area, sexcenti quinquaginta duo :

11 Filii Phahathmoab filiorum Josue & Joab, duo millia octingenti decem & octo :

12 Filii Ælam, mille ducenti quinquaginta quattuor :

13 Filii Zethua, octingenti quadraginta quinque :

14 Filii Zachai, septingenti sexaginta :

15 Filii Bannui, sexcenti quadraginta octo : C

16 Filii Bebai, sexcenti viginti octo :

17 Filii Azgad, duo millia trecenti viginti duo :

18 Filii Adonicam, sexcenti sexaginta septem : Filii Beguai, duo millia sexaginta septem :

19 Filii Adin, sexcenti quinquaginta quinque :

20 Filii Ater, filii Hezeciæ, nonaginta octo :

21 Filii Hasem, trecenti viginti octo :

22 Filii Besai, trecenti viginti quattuor :

23 Filii Hareph, centum duodecim :

24 Filii Gabaon, nonagintaquinque :

25 Filii Bethlehem & Netupha, centum octoginta octo.

26 Viri Anathoth, centum viginti octo.

27 Viri Bethazmoth, quadraginta duo.

28 Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth, septingenti quadraginta tres.

29 Viri Rama & Geba, sexcenti viginti unus. D

30 Viri Machmas, centum viginti duo.

31 Viri Bethel & Hai, centum viginti tres.

32 Viri Nebo alterius, quinquaginta duo.

33 Viri Ælam alterius, mille ducenti quinquaginta quattuor.

34 Filii Harem, trecenti viginti.

35 Filii Jericho, trecenti quadraginta quinque.
36 Filii Lod Hadid & Ono, septingenti viginti unus.
37 Filii Senaa, tria millia nongenti triginta.
38 Sacerdotes: Filii Idaia in domo Josue, nongenti septuagintatres.
39 Filii Emmer, mille quinquagintaduo.
40 Filii Phashur, mille ducẽti quadraginta septẽ.
41 Filii Arem, mille decem & septem.
42 Levitæ:
43 Filii Josue & Cedmihel filiorum
44 Oduiæ, septuagintaquattuor. Cantores:
E 45 Filii Asaph, centum quadragintaocto.
46 Janitores: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: centum trigintaocto.
47 Nathinæi: filii Soha, filii Hasupha, filii Tebbaoth,
48 Filli Ceros, filii Siaa, filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai,
49 Filii Anan, filii Geddel, filii Gaher,
50 Filii Raaia, filii Rasin, filii Necoda,
51 Filii Gezen, filii Aza, filii Phasea,
52 Filii Besai, filii Munim, filii Nephussim,
53 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
54 Filii Besloth, filii Mahida, filii Harsa,
55 Filii Bercos, filii Sisara, filii Thema,
56 Filii Nasia, filii Hatipha,
57 Filii servorum Salomonis, filii Sothai, filii Sophereth, filii Pharida,
58 Filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddel,
59 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon.
60 Omnes Nathinæi, & filii servorum Salomonis, trecenti nonaginta duo.
61 Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thelmela, Thelharsa, Cherub, Addon, & Emmer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum, & semen suum, utrùm ex Israël essent.
F 62 Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadraginta duo.
63 Et de Sacerdotibus, filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem: & vocatus est nomine eorum.
64 Hi quæsierunt scripturam suam in censu, & non invenerunt: & ejecti sunt de sacerdotio.
65 Dixítque Athersatha eis ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec staret Sacerdos doctus & eruditus.
66 Omnis multitudo quasi vir unus, quadragintaduo millia trecenti sexaginta,
67 Absque servis & ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti triginta septem, & inter eos cantores, & cãtatrices, ducẽti quadragintaquinque
68 Equi eorum, septingenti triginta sex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque:
69 Cameli eorum, quadringenti trigintaquinque: asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, exin Nehemiæ historia texitur.

G 70 Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta.

71 Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas.
72 Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia, & tunicas sacerdotales sexaginta septem.
73 Habitaverunt autem Sacerdotes, & Levitæ, & janitores, & cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis Israël, in civitatibus suis.

CAPUT VIII.

Esdras distinctè populo verba Legis recitat, facto per Levitas silentio, & contristatum populum Nehemias consolatur, allatísque frondibus celebrant septem diebus festum tabernaculorum; legente singulis diebus Esdra in libro Legis.

1 ET venerat mensis septimus: filii autem Israël erant in civitatibus suis. Congregatúsque est omnis populus quasi vir unus, ad plateam quæ est ante portam aquarum: & dixerunt Esdræ scribæ ut afferret librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israëli. A
2 Attulit ergo Esdras Sacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctísque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi.
3 Et legit in eo apertè in platea, quæ erat ante portam aquarum, de manè usque ad mediam diem, in conspectu virorum & mulierum & sapientium: & aures omnis populi erant erectæ ad Librum.
4 Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum: & steterunt juxta eum, Mathathias, & Semeia, & Ania, & Uria, & Helcia, & Maasia, ad dexteram ejus: & ad sinistram, Phadaia, Misaël, & Melchia, & Hasum, & Hasbadana, Zacharia, & Mosollam. B
5 Et aperuit Esdras librum coram omni populo: super universum quippe populum eminebat: & cùm aperuisset eum, stetit omnis populus.
6 Et benedixit Esdras Domino Deo magno: & respondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus suas, & incurvati sunt, & adoraverunt Deum proni in terram.
7 Porrò Josue, & Bani, & Serebia, Jamin, Accub, Septhai, Odia, Maasia, Celitha, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaia, Levitæ, silentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem stabat in gradu suo.
8 Et legerunt in Libro legis Dei distinctè, & apertè ad intelligendum: & intellexerunt cùm legeretur.
9 Dixit autem Nehemias (ipse est Athersatha) & Esdras sacerdos & scriba, & Levitæ interpretantes universo populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, & nolite flere. Flebat enim omnis populus cùm audiret verba legis. C
10 Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, & bibite mulsum, & mittite partes his qui non præparaverũt sibi: quia sanctus dies Domini est, & nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra.
11 Levitæ autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus est, & nolite dolere.
12 Abiit itaque omnis populus, ut comederet & biberet, & mitteret partes, & faceret lætitiam magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.
13 Et in die secundo congregati sunt principes familiarum

familiarum universi populi, Sacerdotes & Levitæ, ad Esdram scribam, ut interpretaretur eis verba Legis.

D 14 Et invenerunt scriptum in Lege, præcepisse Dominum in manu Moysi, ut habitent filii Israël in tabernaculis, in die sollemni, mense septimo:

15 Et ut prædicent, & divulgent vocem in universis urbibus suis, & in Jerusalem, dicentes: Egredimini in montem, & afferte frondes olivæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni nemorosi, ut fiant tabernacula, sicut scriptum est.

16 Et egressus est populus, & attulerunt. Fecerúntque sibi tabernacula unusquisque in domate suo, & in atriis suis, & in atriis domus Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea portæ Ephraim.

17 Fecit ergo universa Ecclesia eorum qui redierant de captivitate, tabernacula, & habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant à diebus Josue filii Nun taliter filii Israël usque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis.

18 Legit autem in Libro legis Dei per dies singulos, à die primo usque ad diem noviſſimum. & fecerunt sollemnitatem septem diebus, & in die octavo collectam juxta ritum.

CAPUT IX.

Populus in jejunio & saccis pœnitens separat se ab alienigenis: Levitæ confitentur Dei beneficia, Israëlitarúmque scelera, & pro populo orant, ac ita fœdus cum Domino feriunt.

A 1 IN die autem vigesimoquarto mensis hujus, convenerunt filii Israël in jejunio & in saccis, & humus super eos.

2 Et separatum est semen filiorum Israël ab omni filio alienigena: & steterunt, & confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum.

3 Et consurrexerunt ad standum: & legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum suum.

4 Surrexerunt autem super gradum Levitarum, Josue, & Bani, & Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, & Canani: & clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum.

5 Et dixerunt Levitæ, Josue, & Cedmihel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phatahia: Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum: & benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione & laude.

B 6 Tu ipse Domine, solus, tu fecisti cælum, & cælum cælorum, & omnem exercitum eorum: terram, & universa quæ in ea sunt: maria, & omnia quæ in eis sunt: & tu vivificas omnia hæc, & exercitus cæli te adorat.

7 Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram, & * eduxisti eum de igne Chaldæorum, & posuisti nomen ejus Abraham.

* Gen. 11. d. 31

8 Et inveniſti cor ejus fidele coram te: & percussisti cum eo fœdus, ut dares ei Terram Chananæi, Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Jebusæi, & Gergesæi, ut dares semini ejus: & implesti verba tua, quoniam justus es.

9 Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto: clamorémque eorum audisti super Mare rubrum.

10 Et dedisti signa atque portenta in Pharaone, & in universis servis ejus, & in omni populo terræ illius: cognovisti enim quia superbè egerant contra eos: & fecisti tibi nomen, sicut & in hac die.

11 Et mare divisisti ante eos, & transierunt per medium maris in sicco: persecutores autem eorum projecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas.

12 Et in columna nubis ductor eorum fuisti per C diem, & in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingrediebantur.

13 Ad montem quoque Sinai descendisti, & locutus es cum eis de cælo, & dedisti eis judicia recta, & legē veritatis, ceremonias, & præcepta bona:

14 Et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis, & mandata, & ceremonias, & legem præcepisti eis, in manu Moysi servi tui.

15 Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, & aquam de petra eduxisti eis sitientibus, & dixisti eis ut ingrederentur & possiderent terrā, super quam levasti manum tuam, ut traderes eis.

16 Ipsi verò & patres nostri superbè egerunt, & induraverunt cervices suas, & non audierunt mandata tua.

17 Et noluerunt audire, & non sunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, & dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam, quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens & misericors, longaminis & multæ miserationis, non dereliquisti eos, D

18 Et quidem cùm fecissent sibi vitulum conflatilem, & dixissent: iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto: fecerúntque blasphemias magnas.

19 Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto: columna nubis non recessit ab eis per diem, ut duceret eos in viam, & columna ignis per noctem, ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur.

20 Et spiritum tuum bonum dedisti qui doceret eos, & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, & aquam dedisti eis in siti.

21 Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihílque eis defuit: vestimenta eorum non inveteraverunt, & pedes eorum non sunt attriti.

22 Et dedisti eis regna, & populos, & partitus es eis sortes: & possederunt terram Sehon, & terram regis Hesebon, & terram Og regis Basan.

23 Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli, & adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur & possiderent.

24 Et venerunt filii, & possederunt terram, & humiliasti coram eis habitatores terræ Chananæos, & dedisti eos in manu eorum, & reges eorum & populos terræ, ut facerent eis sicut placebat illis. E

25 Ceperunt itaque urbes munitas, & humum pinguem, & possederunt domos plenas cunctis bonis; cisternas ab aliis fabricatas, vineas, & oliveta, & ligna pomifera multa: & comederunt, & saturati sunt, & impinguati sunt, & abundaverunt deliciis in bonitate tua magna.

26 Provocaverunt autem te ad iracundiam, & recesserunt à te, & projecerunt legem tuam post terga sua: & prophetas tuos occiderunt, qui con-

testaban ur eos ut reverterentur ad te : fecerúntque blasphemias grandes.

F 27 Et dedisti eos in manu hostium suorum . & afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, & tu de cælo audisti, & secundùm miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum.

28 Cúmque requievissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo : & dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, & possederunt eos. Conversíque sunt, & clamaverunt ad te : tu autem de cælo exaudisti, & liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus.

29 Et contestatus es eos ut reverterentur ad Legem tuam. Ipsi verò superbè egerunt, & non audierunt mandata tua, & in judiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, & vivet in eis : & dederunt humerum recedentem, & cervicem suam induraverunt, nec audierunt.

30 Et protraxisti super eos annos multos, & contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum : & non audierunt, & tradidisti eos in manu populorum terrarum.

31 In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos : quoniam Deus miserationum, & clemens es tu.

32 Nunc itaque Deus noster magne, fortis, & terribilis, custodiens pactum & misericordiam, ne avertas à facie tua omnem laborem, qui invenit
G nos, reges nostros, & principes nostros, & sacerdotes nostros, & prophetas nostros, & patres nostros, & omnem populum tuum, à diebus regis Assur usque in diem hanc.

33 Et tu justus es in omnibus, quæ venerunt super nos : quia veritatem fecisti, nos autem impiè egimus.

34 Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, & patres nostri, non fecerunt legem tuam, & non attenderunt mandata tua, & testimonia tua quæ testificatus es in eis.

35 Et ipsi in regnis suis, & in bonitate tua multa, quam dederas eis, & in terra latissima & pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt à studiis suis pessimis.

36 Ecce nos ipsi hodie servi sumus : & terra, quam dedisti patribus nostris ut comederent panem ejus, & quæ bona sunt ejus, & nos ipsi servi sumus in ea.

37 Et fruges ejus multiplicantur regibus, quos posuisti super nos propter peccata nostra, & corporibus nostris dominantur, & jumentis nostris secundùm voluntatem suam, & in tribulatione magna sumus.

38 Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus fœdus, & scribimus, & signant principes nostri, Levitæ nostri, & Sacerdotes nostri.

CAPUT X.

Designantur qui fœdus initum signarunt, quo pollicentur se servaturos universa Dei præcepta, maximè de non commiscendo cum alienigenis, de servandis sabbato, anno septimo, oblationibus, primitiis ac decimis.

A 1 SIgnatores autem fuerunt, Nehemias, Athersatha filius Hachelai, & Sedecias,

2 Saraias, Azarias, Jeremias,

3 Pheshur, Amarias, Melchias,

4 Hattus, Sebenia, Melluch,

5 Harem, Merimuth, Obdias,

6 Daniel, Genthon, Baruch,

7 Mosollam, Abia, Miamin,

8 Maazia, Belgai, Semeia : hi Sacerdotes.

9 Porrò Levitæ, Josue filius Azaniæ, Bennui de filiis Henadad, Cedmihel,

10 Et fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan,

11 Micha, Rohob, Hasebia,

12 Zachur, Serebeia, Sabania,

13 Odaia, Bani, Baninu.

14 Capita populi, Pharos, Phahathmoab, Aelam, Zethu, Bani,

15 Bonni, Azgad, Bebai, B

16 Adonia, Begoai, Adin,

17 Ater, Hezecia, Azur,

18 Odaia, Hasum, Besai,

19 Hareph, Anathoth, Nebai,

20 Megphias, Mosollam, Hazir,

21 Mesizabel, Sadoc, Jeddua,

22 Pheltia, Hanan, Anaia,

23 Osee, Hanania, Hasub,

24 Alohes, Phalea, Sobec,

25 Rehum, Hasebna, Maasia,

26 Echaia, Hanan, Anan,

27 Melluch, Haran, Baana :

28 Et reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, janitores, & cantores, Nathinæi, & omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, & filiæ eorum.

29 Omnes qui poterant sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, & qui veniebant ad pollicendum & jurandum ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent & custodirent universa mandata Domini Dei nostri, & judicia ejus & ceremonias ejus.

30 Et ut non daremus filias nostras populo terræ, & filias eorum non acciperemus filiis nostris.

31 Populi quoque terræ, qui important venalia, C & omnia ad usum per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato & in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum, & exactionem universæ manus.

32 Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri,

33 Ad panes propositionis, & ad sacrificium sempiternum, & in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in sollemnitatibus, & in sanctificatis, & pro peccato : ut exoretur pro Israël, & in omnem usum domus Dei nostri.

34 Sortes ergo misimus super oblationem lignorum, inter Sacerdotes, & Levitas, & populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, à temporibus anni usque ad annum : ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi :

35 Et ut afferremus primogenita terræ nostræ, & primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini.

36 Et primitiva filiorum nostrorum, & pecorum nostrorum,

D noſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in lege, & primitiva boum noſtrorum,& ovium noſtrarum,ut offerrentur in domo Dei noſtri, Sacerdotibus qui miniſtrant in domo Dei noſtri:

37 Et primitias ciborum noſtrorum, & libaminum noſtrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque & olei, afferemus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei noſtri, & decimam partem terræ noſtræ Levitis. Ipſi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum noſtrorum.

38 Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent decimam partem decimæ ſuæ in domo Dei noſtri, ad gazophylacium in domum theſauri.

39 Ad gazophylacium enim deportabunt filii Iſraël,& filii Levi,primitias frumenti,vini,& olei: & ibi erunt vaſa ſanctificata, & Sacerdotes, & cantores, & janitores, & miniſtri, & non dimittemus domum Dei noſtri.

CAPUT XI.

Recenſentur incolæ Jeruſalem & civitatum Juda poſt inſtaurationem.

A 1 HAbitaverunt autem principes populi in Jeruſalem: reliqua verò plebs miſit ſortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi eſſent in Jeruſalem civitate ſancta,novem verò partes in civitatibus.

2 Benedixit autem populus omnibus viris qui ſe ſponte obtulerant ut habitarent in Jeruſalem.

3 Hi ſunt itaque principes provinciæ,qui habitaverunt in Jeruſalem, & in civitatibus Juda. Habitavit autem unuſquiſque in poſſeſſione ſua, in urbibus ſuis,Iſraël, Sacerdotes, Levitæ, Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis.

4 Et in Jeruſalem habitaverunt de filiis Juda,& de filiis Benjamin: de filiis Juda, Athaias filius Aziam,filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel: de filiis Phares,

5 Maaſia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Joiarib, filius Zachariæ, filius Silonitis:

6 Omnes hi filii Phares,qui habitaverunt in Jeruſalem,quadringenti ſexagintaocto viri fortes.

B 7 Hi ſunt autem filii Benjamin: Sellum filius Moſollam,filius Joed,filius Phadaia, filius Colaia, filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaia,

8 Et poſt eum Gebbai,Sellai, nongenti vigintiocto.

9 Et Joël filius Zechri præpoſitus eorum,& Judas filius Senua ſuper civitatem ſecundus.

10 Et de ſacerdotibus,Idaia filius Joarib,Jachin.

11 Saraia filius Helciæ, filius Moſollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps domus Dei,

12 Et fratres eorum facientes opera templi: octingenti viginti duo. Et Adaia filius Jeroham, filius Phelelia, filius Amſi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ,

13 Et fratres ejus principes patrum: ducenti quadraginta duo. Et Amaſſai filius Azreel, filius Ahazi, filius Moſollamoth, filius Emmer,

14 Et fratres eorum potentes nimis: centum vigintiocto, & præpoſitus eorum Zabdiel filius potentium.

15 Et de Levitis Semeia filius Haſub, filius Azaricam, filius Haſabia, filius Boni,

16 Et Sabathai de Jozabed,ſuper omnia opera, C quæ erant forinſecus in domo Dei, à principibus Levitarum.

17 Et Mathania filius Micha,filius Zebedei,filius Aſaph,princeps ad laudandum & ad confitendũ in oratione,& Becbecia ſecundus de fratribus ejus,& Abda filius Samua,filius Galal,filius Idithum:

18 Omnes Levitæ in civitate ſancta ducenti octoginta quattuor.

19 Et janitores,Accub,Telmon,& fratres eorum, qui cuſtodiebant oſtia:centum ſeptuaginta duo.

20 Et reliqui ex Iſraël Sacerdotes & Levitæ in univerſis civitatibus Juda, unuſquiſque in poſſeſſione ſua.

21 Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel, & Siaha, & Gaſpha de Nathinæis.

22 Et epiſcopus Levitarum in Jeruſalem,Azzi filius Bani, filius Haſabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Aſaph, cantores in miniſterio domus Dei.

23 Præceptum quippe regis ſuper eos erat, & ordo in cantoribus per dies ſingulos,

24 Et Phathahia filius Meſezebel, de filiis Za- D ra filii Juda in manu regis, juxta omne verbum populi,

25 Et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe & in filiabus ejus: & in Dibon,& in filiabus ejus: & in Cabſeel, & in viculis ejus,

26 Et in Jeſue, & in Molada, & in Bethphaleth,

27 Et in Haſerſual, & in Berſabee, & in filiabus ejus,

28 Et in Siceleg,& in Mochona,& in filiabus ejus,

29 Et in Remmon, & in Saraa, & in Jerimuth,

30 Zanoa, Odollam, & in villis earum, Lachis & regionibus ejus,& Azeca,& filiabus ejus. Et manſerunt in Berſabee uſque ad vallem Ennom.

31 Filii autem Benjamin, à Geba, Mechmas,& Hai, & Bethel, & filiabus ejus:

32 Anathoth, Nob, Anania,

33 Aſor, Rama, Gethaim,

34 Hadid, Seboim, & Neballat, Lod

35 Et Ono valle artificum.

36 Et de Levitis portiones Judæ & Benjamin.

CAPUT XII.

Nomina & officia Sacerdotum ac Levitarum qui cum Zorobabel in Jeruſalem aſcenderunt, & cuſtodes theſaurorum: magna ſollemnitate convocatis undique Levitis celebrant dedicationem muri Jeruſalem.

1 HI ſunt autem Sacerdotes & Levitæ, qui aſ- C cenderunt cum Zorobabel filio Salathiel,& Joſue: Saraia, Jeremias, Eſdras,

2 Amaria, Melluch, Hattus,

3 Sebenias, Rheum, Merimuth,

4 Addo, Genthon, Abia,

5 Miamin, Madia, Belga,

6 Semeia, & Joiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias,

7 Idaia. Iſti principes Sacerdotum, & fratres eorum, in diebus Joſue.

8 Porrò Levitæ,Jeſua,Bennui,Cedmihel,Sarebia, Juda,Mathanias, ſuper hymnos ipſi & fratres eorũ,

9 Et Becbecia atque Hanni, & fratres eorum, unuſquiſque in officio ſuo.

10 Joſue autem genuit Joacim, & Joacim genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Joiada,

11 Et Joiada genuit Jonathan, & Jonathan genuit Jeddoa.

12 In diebus autem Joacim erant Sacerdotes & principes familiarum: Saraiæ, Maraia: Jeremiæ, Hanania:

13 Eſdræ, Moſollam: Amariæ, Johanan:

14 Milicho, Jonathan: Sebeniæ, Joſeph:

15 Haram, Edna: Maraioth, Helci:

16 Adaiæ, Zacharia: Genthon, Moſollam:

17 Abiæ, Zechri: Miamin & Moadiæ, Phelti:

18 Belgæ, Sammua: Semaiæ, Jonathan:

19 Joiarib, Mathanai: Jodaiæ, Azzi:

20 Sellai, Celai: Amoc, Heber:

21 Helciæ, Haſebia: Idaiæ, Nathanaël.

B 22 Levitæ in diebus Eliaſib, & Joiada, & Johanan, & Jeddoa, ſcripti principes familiarum, & Sacerdotes in regno Darii Perſæ.

23 Filii Levi principes familiarum, ſcripti in Libro verborum dierum, & uſque ad dies Jonathan, filii Eliaſib.

24 Et principes Levitarum, Haſebia, Serebia, & Joſue filius Cedmihel: & fratres eorum per vices ſuas, ut laudarent & confiterentur juxta præceptum David viri Dei, & obſervarent æquè per ordinem,

25 Mathania, & Becbecia, Obedia, Moſollam, Telmon, Accub, cuſtodes portarum & veſtibulorum ante portas,

26 Hi in diebus Joacim filii Joſue filii Joſedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis ſcribæque.

27 In dedicatione autem muri Jeruſalem, requiſierunt Levitas de omnibus locis ſuis, ut adducerent eos in Jeruſalem, & facerent dedicationem & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, pſalteriis, & citharis.

28 Congregati ſunt autem filii cantorum de campeſtribus circa Jeruſalem, & de villis Nethuphati,

29 Et de domo Galgal, & de regionibus Geba & Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt ſibi cantores in circuitu Jeruſalem.

C 30 Et mundati ſunt Sacerdotes & Levitæ, & mundaverunt populum, & portas, & murum.

31 Aſcendere autem feci principes Juda ſuper murum, & ſtatui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram ſuper murum ad portam ſterquilinii.

32 Et ivit poſt eos Oſaias, & media pars principum Juda,

33 Et Azarias, Eſdras, & Moſollam, Judas, & Benjamin, & Semeia, & Jeremias.

34 Et de filiis ſacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Aſaph,

35 Et fratres ejus, Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanaël, & Judas, & Hanani, in vaſis cantici David viri Dei: & Eſdras ſcriba ante eos in porta Fontis.

36 Et contra eos aſcenderunt in gradibus Civitatis David, in aſcenſu muri ſuper domum David, & uſque ad portam Aquarum ad Orientem.

37 Et chorus ſecundus gratias referentium ibat ex adverſo, & ego poſt eum, & media pars populi ſuper murum & ſuper turrim furnorum, & uſque ad murum latiſſimum,

38 Et ſuper portam Ephraim, & ſuper portam antiquam, & ſuper portam piſcium & turrim Hananeel, & turrim Emath: & uſque ad portam gregis: & ſteterunt in porta cuſtodiæ,

39 Steterúntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magiſtratuum mecum.

40 Et Sacerdotes, Eliachim, Maaſia, Miamin, D Michæa, Elioënai, Zacharia, Hanania in tubis,

41 Et Maaſia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Johanan, & Melchia, & Ælam, & Ezer. Et clarè cecinerunt cantores, & Jezraia præpoſitus:

42 Et immolaverunt in die illa victimas magnas, & lætati ſunt: Deus enim lætificaverat eos lætitia magna: ſed & uxores eorum & liberi gaviſi ſunt, & audita eſt lætitia Jeruſalem procul.

43 Recenſuerunt quoque in die illa viros ſuper gazophylacia theſauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes & Levitas: quia lætificatus eſt Juda in Sacerdotibus & Levitis aſtantibus.

44 Et cuſtodierunt obſervationem Dei ſui, & obſervationem expiationis, & cantores, & janitores juxta præceptum David, & Salomonis filii ejus,

45 Quia in diebus David & Aſaph ab exordio erant principes conſtituti cantorum, in carmine laudantium & confitentium Deo.

46 Et omnis Iſraël, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus & janitoribus per dies ſingulos, & ſanctificabant Levitas, & Levitæ ſanctificabant filios Aaron.

CAPUT XIII.

Lecto Deuteronomio ejiciuntur alienigenæ, partes Levitis aſſignantur, è quo tamen gazophylacio vaſa domus Tobiæ projiciuntur, & ſabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Judæos qui uxores duxerant alienigenas.

1 IN die autem illo lectum eſt in volumine Moyſi A audiente populo: & inventum eſt ſcriptum in *Deut. 23. a. 3.* eo, quòd non debeant introire Ammonites & Moabites in Eccleſiam Dei uſque in æternum:

2 Eò quòd non occurrerint filiis Iſraël cum pane & aqua: & conduxerint adverſum eos Balaam, ad maledicendum eis: & convertit Deus noſter maledictionem in benedictionem.

3 Factum eſt autem, cùm audiſſent legem, ſeparaverunt omnem alienigenam ab Iſraël.

4 Et ſuper hoc erat Eliaſib ſacerdos, qui fuerat præpoſitus in gazophylacio domus Dei noſtri, & proximus Tobiæ.

5 Fecit ergo ſibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vaſa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & janitorum, & primitias ſacerdotales.

6 In omnibus autē his non fui in Jeruſalem, quia anno trigeſimo ſecundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum rogavi regem.

7 Et veni in Jeruſalem, & intellexi malum, quod

quod fecerat Eliasib Tobiæ, ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei.

B 8 Et malum mihi visum est valdè. Et projeci vasa domus Tobiæ foras de gazophylacio:

9 Præcepíque, & emundaverunt gazophylacia: & retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, & thus.

10 Et cognovi quòd partes Levitarum non fuissent datæ: & fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis, & cantoribus, & de his qui ministrabant:

11 Et egi causam adversus magistratus, & dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, & feci stare in stationibus suis.

12 Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, & olei, in horrea.

13 Et constituimus super horrea Selemiam Sacerdotem, & Sadoc scribam, & Phadaiam de Levitis, & juxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, & ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum.

14 Memento mei Deus meus pro hoc, & ne deleas misericordiones meas, quas feci in domo Dei mei, & in ceremoniis ejus.

15 In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, & onerantes super asinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Jerusalem die sabbati. Et contestatus sum, ut in die qua vendere liceret, venderent.

C 16 Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes pisces, & omnia venalia: & vendebant in sabbatis filiis Juda in Jerusalem:

17 Et objurgavi optimates Juda, & dixi eis: Quæ est hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem sabbati?

18 Numquid non hæc fecerunt patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israël violando Sabbatum.

19 Factum est autem, cùm quievissent portæ Jerusalem in die Sabbati, dixi: & clausérunt januas, & præcepi ut non aperirent eas usque post Sabbatum: & de pueris meis constitui super portas ut nullus inferret onus in die Sabbati.

20 Et mansérunt negotiatores, & vendentes universa venalia, foris Jerusalem semel & bis.

21 Et contestatus sum eos, & dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? si secundò hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato.

22 Dixi quoque Levitis ut mundarentur, & venirent ad custodiendas portas, & sanctificandam diem Sabbati: & pro hoc ergo memento mei Deus meus, & parce mihi secundùm multitudinem misérationum tuarum. D

23 Sed & in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas.

24 Et filii eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Judaicè, & loquebantur juxta linguam populi & populi.

25 Et objurgavi eos, & maledixi. Et cecîdi ex eis viros, & decalvavi eos, & adjuravi in Deo, ut non darent filias suas filiis eorum, & non acciperent de filiabus eorum filiis suis, & sibimetipsis, dicens:

26 * Numquid non in hujuscemodi re peccavit Salomon rex Israël? & certè in gentibus multis non erat rex similis ei, & dilectus Deo suo erat, & posuit eum Deus regem super omnem Israël: * & ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres aliegenæ. *3. Reg. 3. a. 1. 11. a. 1. *3. Reg. 11. a. 4.

27 Numquid & nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prævaricemur in Deo nostro, & ducamus uxores peregrinas?

28 De filiis autem Joiada filii Eliasib Sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi à me.

29 Recordare Domine Deus meus, adversum eos qui polluunt sacerdotium, júsque Sacerdotale & Leviticum.

30 Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, & constitui ordines Sacerdotum & Levitarum, unumquemque in ministerio suo:

31 Et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, & in primitivis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

Caput Primum.

Tobias in captivitate constitutus, à lege Dei non recedit, & filium Tobiam ex Anna uxore susceptum, Deum timere docet: gratus regi Salmanasar, pergit quocumque vult: confratres captivos consolatur: Gabelo mutuat decem argenti talenta: Sennacherib, quòd mortuos sepelíret, eum persequitur.

A 1 TOBIAS ex tribu & civitate Nephthali (quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson, post viam quæ ducit ad Occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet.)

*4. Reg. 17. a. 3. 18. b. 9. 2 * Cùm captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit,

3 Ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, impertiret.

4 Cúmque esset junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere.

5 Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, * quos Jeroboam fecerat rex Israël, hic solus fugiebat consortia omnium, *3. Reg. 12. g. 28

6 Sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israël, omnia primitiva sua, & decimas suas fideliter offerens, B

7 Ita ut in tertio anno proselytis & advenis ministraret omnem decimationem.

8 Hæc & his similia secundùm legem Dei puerulus observabat.

9 Cùm verò factus esse vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuítque ex ea filium, nomen suum imponens ei,

10 Quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato.

11 Igitur

11 Igitur, cùm per captivitatem deveniſſet cum uxore ſua, & filio in civitatem Niniven cum omni tribu ſua.

12 (Cùm omnes ederent ex cibis Gentilium) iſte cuſtodivit animam ſuam, & numquam contaminatus eſt in eſcis eorum.

C 13 Et quoniam memor fuit Domini in toto corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in conſpectu Salmanaſar regis,

14 Et dedit illi poteſtatem quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluiſſet.

15 Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate, & monita ſalutis dabat eis.

16 Cùm autem veniſſet in Rages civitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuiſſet decem talenta argenti:

17 Et cùm in multa turba generis ſui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus, ſub chyrographo dedit illi memoratum pondus argenti.

18 Poſt multum verò temporis, mortuo Salmanaſar rege, cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, & filios Iſraël exoſos haberet in conſpectu ſuo.

19 Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem ſuam, & conſolabatur eos, dividebátque unicuique, prout poterat, de facultatibus ſuis:

D 20 Eſurientes alebat, nudíſque veſtimenta præbebat, & mortuis atque occiſis ſepulturam ſolicitus exhibebat.

*4. Reg. 19. g. 34 Eccli. 48. d. 24 2. Mac. 8. e. 19. 21 * Denique cùm reverſus eſſet rex Sennacherib, fugiens à Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam, & iratus multos occideret ex filiis Iſraël, Tobias ſepeliebat corpora eorum.

22 At ubi nuntiatum eſt regi, juſſit eum occidi, & tulit omnem ſubſtantiam ejus.

23 Tobias verò cum filio ſuo & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.

*4. Reg. 19. g. 37 2. Par. 32. e. 21 Iſai. 37. g. 38. 24 * Poſt dies verò quadragintaquinque occiderunt regem filii ipſius,

25 Et reverſus eſt Tobias in domum ſuam, omníſque facultas ejus reſtituta eſt ei.

CAPUT II.

Tobias mortuorum defatigatus ſepulturâ, hirundinis ſtercore in patientiæ probationem excæcatur, & ab uxore ac amicis ipſum irridentibus afficitur opprobrio.

A 1 POſt hæc verò, cùm eſſet dies feſtus Domini, & factum eſſet prandium bonum in domo Tobiæ,

2 Dixit filio ſuo: Vade, & adduc aliquos de tribu noſtra, timentes Deum, ut epulentur nobiſcum.

3 Cúmque abiiſſet, reverſus nuntiavit ei, unum ex filiis Iſraël jugulatum jacere in platea. Statímque exiliens de accubitu ſuo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus:

4 Tollénſque illud portavit ad domum ſuam occultè, ut, dum ſol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum.

5 Cúmque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu & tremore,

B 6 Memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus * per Amos Prophetam: Dies feſti veſtri

* Amos 8. c. 10. convertentur in lamentationem & luctum. 1. Mach. 1. e. 41.

7 Cùm verò ſol occubuiſſet, abiit, & ſepelivit eum.

8 Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes: Jam hujus rei cauſa interfici juſſus es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterùm ſepelis mortuos?

9 * Sed Tobias plus timens Deum, quàm regem, rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea. *Sup. 1. d. 21.

10 Contigit autem ut quadam die fatigatus à ſepultura, veniens in domum ſuam jactaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet,

11 Et ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus, fierétque cæcus.

12 Hanc autem tentationem ideò permiſit Dominus evenire illi, ut poſteris daretur exemplum patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job.

13 Nam cùm ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis evenerit ei, C

14 Sed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ.

15 Nam ſicut beato Job inſultabant reges, ita iſti parentes & cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes:

16 Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas?

17 Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui:

18 Quoniam filii ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam numquam mutant ab eo.

19 Anna verò uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidie, & de labore manuum ſuarum victum, quem conſequi poterat, deferebat. D

20 Unde factum eſt, ut hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi:

21 Cujus cùm vocem balantis vir ejus audiſſet, dixit: Videte, ne fortè furtivus ſit, reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.

22 * Ad hæc uxor ejus irata reſpondit: Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua, & eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt. *Job. 2. c. 9.

23 Atque his & aliis hujuſcemodi verbis exprobrabat ei.

CAPUT III.

Tobiæ mori petentis oratio ad Deum, & Saræ filiæ Raguelis humilis cum triduano jejunio oratio, ad ancillæ improperium propter ſeptem ipſius maritos à dæmonio interemptos: utriuſque autem preces exaudiuntur, Angelo Raphaele ad eos curandos miſſo.

1 TUnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lacrymis, A

2 Dicens: Juſtus es Domine, & omnia judicia tua juſta ſunt, & omnes viæ tuæ, miſericordia, & veritas, & judicium.

3 Et nunc Domine memor eſto mei, & ne vindictam ſumas de peccatis meis, neque reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum.

4 * Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideò * Deut. 28. b. 15

ideò traditi sumus in direptionem, & captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos.

5 Et nunc Domine magna judicia tua, quia non egimus secundùm præcepta tua, & non ambulavimus sinceriter coram te.

B 6 Et nunc Domine secundùm voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi spiritum meũ: expedit enim mihi mori magis quàm vivere.

7 Eadem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, & ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui,

8 Quoniam tradita fuerat septem viris, & dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam.

9 Ergo cùm pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum.

10 Numquid & occidere me vis, sicut jam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit:

11 Sed in oratione persistẽs, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut isto improperio liberaret eam.

12 Factum est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum,

C 13 Dixit: Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum: qui cùm iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te.

14 Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo.

15 Peto Domine ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certè desuper terram eripias me.

16 Tu scis Domine, quia numquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia.

17 Numquam cum ludentibus miscui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui.

18 Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere.

19 Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni: quia forsitan viro alii conservasti me.

20 Non est enim in hominis potestate consilium tuum.

D 21 Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quòd vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit.

22 Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: & post lachrymationem & fletum, exultationem infundis.

23 Sit nomen tuum Deus Israël benedictum in sæcula.

24 In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei:

25 Et missus est Angelus Domini sanctus Raphaël, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

CAPUT IV.

Tobias cùm se brevi putaret moriturum, filio piissima salutis monita inculcat; eleemosynæ virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuò datis indicat.

1 IGitur cùm Tobias putaret orationem suam A exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum,

2 * Dixítque ei: Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi fundamentum construe. * Rom. 8. d. 17.

3 Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: * & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus: * Exod. 20. c. 12. Eccli. 7. c. 29.

4 Memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo.

5 Cùm autem & ipsa compleverit tempus vitæ B suæ, sepelias eam circa me.

6 Omnibus autẽ diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri.

7 * Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini. * Prov. 3. b. 9. Eccli. 4. a. 1. 14. b. 13. Luc. 14. c. 13.

8 * Quo modo potueris, ita esto misericors.

9 Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. * Eccli. 35. b. 12.

10 Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis.

11 * Quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. * Eccli. 29. b. 15

12 Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. C

13 * Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. * 1 Thes. 4. a. 3.

14 Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: * in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. * Gen. 3. a. 5.

15 * Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, & merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. * Lev. 19. c. 13 Deut. 24. c. 14

16 * Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. * Matt. 7. b. 12. Luc. 6. d. 31.

17 * Panem tuum cum esurientibus & egenis comede, & de vestimentis tuis nudos tege. * Luc. 14. c. 13.

18 Panem tuum & vinum tuum super sepulturam justi constitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. D

19 Consilium semper à sapiente perquire.

20 Omni tempore benedic Deum: & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.

21 Indico etiam tibi fili mi, dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirographum ejus apud me habeo:

22 Et ideò perquire quo modo ad eum pervenias, & recipias ab eo suprà memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum suum.

23 Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed * multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus benè. * Rom. 8. d. 17.

CAPUT

Caput V.

Tobiæ socium ac ducem itineris in Rages Medorum quærenti Raphaël Angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit, quibus profectis mater filii deflet absentiam.

A 1 TUnc respondit Tobias patri suo, & dixit: Omnia quæcumque præcepisti mihi faciam pater.

2 Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. ille me nescit, & ego eum ignoro: quod signum dabo ei? sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.

3 Tunc pater suus respondit illi, & dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet.

4 Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

B 5 Tunc egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum.

6 Et ignorans quòd Angelus Dei esset, salutavit eum, & dixit: Unde te habemus bone juvenis.

7 At ille respondit: Ex filiis Israël. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum?

8 Cui respondit: Novi: & omnia itinera ejus frequenter ambulavi, & mansi apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis.

9 Cui Tobias ait: Sustine me obsecro, donec hæc ipsa nuntiem patri meo.

10 Tunc ingressus Tobias, indicavit universa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, rogavit ut introiret ad eum.

11 Ingressus itaque salutavit eum, & dixit: Gaudium tibi sit semper.

12 Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?

13 Cui ait juvenis: Forti animo esto, in proximo est ut à Deo cureris.

C 14 Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? & cùm redieris, restituam tibi mercedem tuam.

15 Et dixit ei Angelus: Ego ducam & reducam eum ad te.

16 Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?

17 Cui Raphaël Angelus dixit: Genus quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat?

18 Sed ne fortè solicitum te reddam, Ego sum Azarias Ananiæ magni filius.

19 Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quòd voluerim cognoscere genus tuum.

20 Dixit autem illi Angelus: Ego sanum ducam, & sanum tibi reducam filium tuum.

21 Respondens autem Tobias, ait: Benè ambuletis, & sit Deus in itinere vestro, & Angelus ejus comitetur vobiscum.

D 22 Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo & matri suæ, & ambulaverunt ambo simul.

23 * Cúmque profecti essent, cœpit mater ejus flere, & dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti à nobis. * Inf. 10.a.4.

24 Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum.

25 Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quòd videbamus filium nostrum.

26 Dixítque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster, & salvus revertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum.

27 Credo enim quòd Angelus Dei bonus comitetur ei, & benè disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.

28 Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, & tacuit.

Caput VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piscem apprehendit & exenterat, cor ejus, fel, & jecur ad medicamenta reservans: & ad Raguelem divertunt, ut jussu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram; cujus septem viros occiderat dæmonium, discens ab Angelo quo fine suscipiendum ac servandum sit conjugium.

1 PRofectus est autem Tobias, & canis secutus A
est eum, & mansit prima mansione juxta fluvium Tigris.

2 Et exivit ut lavaret pedes suos, & ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum.

3 Quem expaveſcens Tobias clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me.

4 Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm fecisset, attraxit eum in siccum, & palpitare cœpit ante pedes ejus.

5 Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter.

6 Quod cùm fecisset, assavit carnes ejus, & secum tulerunt in via: cetera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit B
ei: Obsecro te Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare jussisti?

8 Et respondens Angelus, dixit ei: Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, sive à viro, sive à muliere, ita ut ultrà non accedat ad eos.

9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.

10 Et dixit ei Tobias: Ubi vis ut maneamus?

11 Respondénsque Angelus, ait: Est hîc Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hîc habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam.

12 * Tibi debetur omnis substantia ejus, & oportet eam te accipere conjugem. * Num. 27. b.8. 36.c.8.

13 Pete ergo eam à patre ejus, & dabit tibi eam in uxorem. C

14 Tunc respondit Tobias, & dixit: Audio quia tradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audivi, quia dæmonium occidit illos.

15 Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eveniant: & cùm sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos.

16 Tunc

16 Tunc Angelus Raphaël dixit ei : Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.

17 Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos.

D 18 Tu autem cùm acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.

19 Ipsa autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur dæmonium.

20 Secunda verò nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admittêris.

21 Tertia autem nocte, benedictionem consequêris, ut filii ex vobis procreentur incolumes.

22 Transacta autem tertia nocte, acipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

CAPUT VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in uxorem tradit consilio Raphaëlis, & scriptis conjugii litteris nuptiæ celebrantur.

A 1 INgressi sunt autem ad Raguelem, & suscepit eos Raguel cum gaudio.

2 Intuénsque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ : Quàm similis est juvenis iste consobrino meo!

3 Et cùm hæc dixisset, ait : Unde estis juvenes fratres nostri? At illi dixerunt : Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive.

4 Dixítque illis Raguel : Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt : Novimus.

5 Cúmque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem : Tobias, de quo interrogas, pater istius est.

B 6 Et misit se Raguel, & cum lacrymis osculatus est eum, & plorans supra collum ejus,

7 Dixit : Benedictio sit tibi fili mi, quia boni & optimi viri filius es.

8 Et Anna uxor ejus, & Sara ipsorum filia, lacrymatæ sunt.

9 Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cúmque hortaretur eos discumbere ad prandium,

10 Tobias dixit: Hîc ego hodie non manducabo neque bibam, nisi priùs petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam tuam.

C 11 Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens quid evenerit illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam : & timere cœpit ne fortè & huic similiter contingeret : & cùm nutaret, & non daret petenti ullum responsum,

12 Dixit ei Angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur conjux filia tua : propterea alius non potuit habere illam.

13 Tunc dixit Raguel : Non dubito quòd Deus preces & lacrymas meas in conspectu suo admiserit,

14 Et credo quoniam ideò fecit vos venire ad
* *Num.* 36. c. 6. me, ut ista conjungeretur cognationi suæ * secundùm legem Moysi : & nunc noli dubium gerere quòd tibi eam tradam.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ D Tobiæ tradidit, dicens : Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob vobiscum sit, & ipse conjungat vos, impleátque benedictionem suam in vobis.

16 Et accepta charta, fecerunt conscriptionem conjugii.

17 Et post hæc epulati sunt, benedicêtes Deum.

18 Vocavítq; Raguel ad se Annam uxorem suã, & præcepit ei ut præpararet alterum cubiculum.

19 Et introduxit illuc Saram filiam suam, & lacrymata est.

20 Dixítque ei : Forti animo esto filia mea : Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod perpessa es.

CAPUT VIII.

Tobias thalamum ingressus, partem jecoris piscis assat; & dæmonio à Raphaële ligato, Tobias & Sara simul orantes noctem transigunt incolumes : quapropter repleto quod paratum erat sepulchro, actisque Deo gratis à Saræ parentibus, lætum apparatur convivium; & pro dote medietas bonorum assignatur, cedente & reliqua medietate post parentum obitum.

1 POstquam verò cœnaverunt, introduxerunt A juvenem ad eam.

2 Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassidili suo partem jecoris, posuítque eam super carbones vivos.

3 Tunc Raphaël Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deserto superioris Ægypti.

4 Tunc hortatus est virginem Tobias, dixítque ei : Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras : quia his tribus noctibus Deo jungimur : tertia autem transacta nocte, in nostro erimus conjugio.

5 Filii quippe sanctorum sumus, & non possumus ita conjungi, sicut gentes quæ ignorant Deum.

6 Surgentes autem pariter, instanter orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis.

7 Dixítque Tobias : Domine Deus patrum no- B strorum, benedicant te cæli & terræ, maréque & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.

8 * Tu fecisti Adam de limo terræ, dedistíque * *Gen.* 2. a. 7. ei adjutorium Hevam.

9 Et nunc Domine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam conjugem, sed solâ posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum.

10 Dixit quoque Sara : Miserere nobis Domine, miserere nobis, & consenescamus ambo pariter sani.

11 Et factum est circa pullorum cantum, accersíri jussit Raguel servos suos, & abierunt cum eo pariter ut foderent sepulchrum.

12 Dicebat enim : ne fortè simili modo evenerit ei, quo & ceteris illis septem viris, qui sunt in- C gressi ad eam.

13 Cúmque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei :

14 Mitte unam ex ancillis tuis, & videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat dies.

15 At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos & incolumes, secum pariter dormientes.

16 Et reversa, nuntiavit bonum nuntium : &

benedixerunt Dominum, Raguel videlicet & Anna uxor ejus,

17 Et dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Israël, quia nõ cõtigit quemadmodum putabamus.

18 Feciſti enim nobiſcum miſericordiam tuam, & excluſiſti à nobis inimicum perſequentem nos.

19 Miſertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine pleniùs benedicere te: & ſacrificium tibi laudis tuæ & ſuæ ſanitatis offerre, ut cognoſcat
D univerſitas gentium, quia tu es Deus ſolus in univerſa terra.

20 Statímque præcepit ſervis ſuis Raguel, ut replerent foſſam, quam fecerant, priuſquam eluceſceret.

21 Uxori autem ſuæ dixit ut inſtrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria.

22 Duas quoque pingues vaccas, & quattuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis ſuis, cunctíſque amicis.

23 Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud ſe.

24 De omnibus autem, quæ poſſidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, & fecit ſcripturam, ut pars dimidia, quæ ſupererat poſt obitum eorum, Tobiæ dominio deveniret.

CAPUT IX.

Raphaël Tobiæ rogatu ad Gabelum pergit; quem recepta pecunia ad Tobiæ nuptias adducit: ille autem Tobiæ ac Saræ benedicit.

A 1 TUnc vocavit Tobias Angelum ad ſe, quem quidem hominem exiſtimabat, dixítque ei: Azaria frater, peto ut auſcultes verba mea.

2 Si me ipſum tradam tibi ſervum, non ero condignus providentiæ tuæ.

3 Tamen obſecro te, ut aſſumas tibi animalia ſive ſervitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddáſque ei chirographum ſuum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas.

B 4 Scis enim ipſe quoniam numerat pater meus dies: & ſi tardavero una die plus, contriſtatur anima ejus.

5 Et certè vides quomodo adjuravit me Raguel, cujus adjuramentum ſpernere non poſſum.

6 Tunc Raphaël aſſumens quattuor ex ſervis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum ſuum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

C 7 Indicavítque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ geſta ſunt: fecítque eum ſecum venire ad nuptias.

8 Cúmque ingreſſus eſſet domum Raguelis, invenit Tobiam diſcumbentem: & exiliens, oſculati ſunt ſe invicem: & flevit Gabelus, benedixítque Deum,

9 Et dixit: Benedicat te Deus Israël, quia filius es optimi viri, & juſti, & timentis Deum, & elecmoſynas facientis:

10 Et dicatur benedictio ſuper uxorem tuam, & ſuper parentes veſtros:

D 11 Et videatis filios veſtros, & filios filiorum veſtrorum, uſque in tertiam & quartam generationem: & ſit ſemen veſtrum benedictum à Deo Iſraël, qui regnat in ſæcula ſæculorum.

12 Cúmque omnes dixiſſent, Amen, acceſſerunt ad convivium: ſed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

Parentes Tobiæ longam ejus moram anxiè queruntur; ille autem ægrè obtinet, ut à Raguele dimittatur, accepta dote & uxore: porrò Raguel illis benè precando, admonet filiam de officio matris familias.

A 1 CUm verò moras faceret Tobias, cauſa nuptiarum, ſolicitus erat pater ejus Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus eſt ibi?

2 Putáſne Gabelus mortuus eſt, & nemo reddet illi pecuniam?

3 Cœpit autem contriſtari nimis ipſe, & Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo ſimul flere: eò quòd die ſtatuto minimè reverteretur filius eorum ad eos.

4 *Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me fili mi, ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? *Sup. 5. d. 23.

B 5 Omnia ſimul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis.

6 Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt vir ille, cum quo miſimus eum.

7 Illa autem nullo modo conſolari poterat, ſed quotidie exiliens circumſpiciebat, & circuibat vias omnes, per quas ſpes remeandi videbatur, ut procul videret eum, ſi fieri poſſet, venientem.

C 8 At verò Raguel dicebat ad generum ſuum: Mane hîc, & ego mittam nuntium ſalutis de te ad Tobiam patrem tuum.

9 Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater meus & mater mea modò dies computant, & cruciatur ſpiritus eorum in ipſis.

10 Cúmque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa: & ſalvum atque gaudentem dimiſit eum à ſe,

D 11 Dicens: Angelus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro, perducátque vos incolumes, & inveniatis omnia rectè circa parentes veſtros, & videant oculi mei filios veſtros priuſquam moriar.

12 Et apprehendentes parentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam, & dimiſerunt ire:

13 Monentes eam honorare ſoceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & ſe ipſam irreprehenſibilem exhibere.

CAPUT XI.

Relictis in itinere Sara reliquáque familia, Tobias & Raphaël præcedentes, lætè à parentibus Tobiæ excipiuntur: quo patris oculos felle jecoris liniente, ille viſum recipit; quapropter actis Deo gratiis, poſt adventum Saræ ac familiæ ſeptem diebus læti epulantur.

A 1 CUmque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quæ eſt in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

2 Dixítque Angelus: Tobia frater, ſcis quemadmodum

admodum reliquisti patrem tuum.

3 Si placet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum conjuge tua, & cum animalibus.

4 Cúmque hoc placuisset ut irent, dixit Raphaël ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.

5 Anna autem sedebat secus viam, quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo.

B 6 Et dum ex eodem loco specularetur adventum ejus, vidit à longè, & illicò agnovit venientem filium suum: currénsque nuntiavit viro suo, dicens: Ecce venit filius tuus.

7 Dixítque Raphaël ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum.

8 Statímque lini super oculos ejus ex felle isto piscis, quod portas tecum. scias enim quoniam mox aperientur oculi ejus, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aspectu tuo gaudebit.

C 9 Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via: & quasi nuntius adveniens, blandimento suæ caudæ gaudebat.

10 Et consurgens cæcus pater ejus, cœpit offendens pedibus currere: & data manu puero, occurrit obviàm filio suo.

11 Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.

12 Cúmque adorassent Deum, & gratias egissent, confederunt.

13 Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui.

14 Et sustinuit quasi dimidiã ferè horã: & cœpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi.

15 Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, statímque visum recepit.

16 Et glorificabant Deum, ipse videlicet, & uxor ejus, & omnes qui sciebant eum.

17 Dicebátque Tobias: Benedico te Domine
D Deus Israël, quia tu castigasti me, & tu salvasti me: & ecce ego video Tobiam filium meum.

18 Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia sana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: sed & illa pecunia, quam receperat à Gabelo.

19 Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem qui eum duxerat.

20 Venerúntque Achior & Nabath consobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostẽderat Deus.

21 Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

CAPUT XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaëlis consultans, auditísque quæ sibi ac filio præstiterat beneficiis, medietatem offert omnium quæ attulerant: at ille se Dei Angelum declarat, & post revelata alia mysteria in cælum sublevatur; quo facto, illi in terram proni ruentes Deum benedicunt.

A 1 TUnc vocavit ad se Tobias filium suum, dixítque ei: Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum?

2 Respondens Tobias, dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus?

3 Me duxit & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipsum à devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

4 Sed peto te pater mi, ut roges eum, si fortè B
dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.

5 Et vocantes eum, pater scilicet & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

6 Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam.

7 Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare & confiteri honorificum est.

8 Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere:

9 Quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam & vitam æternam.

10 Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ. C

11 Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam à vobis occultum sermonem.

12 Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationẽ tuam Domino.

13 Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.

14 Et nunc misit me Dominus ut curarem te, & Saram uxorem filii tui à dæmonio liberarem.

15 Ego enim sum Raphaël Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum.

16 Cúmque hæc audissent, turbati sunt, & tremente ceciderunt super terram in faciem suam.

17 Dixítq; eis Angelus: Pax vobis, nolite timere.

18 Etenim cùm essem vobiscum, per voluntatem D
Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi.

19 Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo invisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.

20 Tempus est ergo ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.

21 Et cùm hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, & ultrà eum videre non potuerunt.

22 Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAPUT XIII.

Tobias senior benedicit ac confitetur Domino, & universos ad id ipsum hortatur; prophetat quoque de restitutione & magna felicitate futura Jerusalem.

1 APeriens autem Tobias senior os suum, be- A
nedixit Dominum, & dixit: Magnus es

Domine in æternum, & in omnia sæcula regnum tuum:

* Deut. 32.f.39 1.Reg.2. b.6. Sap.16. b.13. 2 * Quoniam tu flagellas & salvas: deducis ad inferos, & reducis: & non est qui effugiat manum tuam.

3 Confitemini Domino filii Israël, & in conspectu gentium laudate eum:

4 Quoniam ideò dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia ejus, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum.

5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: & ipse salvabit nos propter misericordiam suam.

B 6 Aspicite ergo quæ fecit nobiscum, & cum timore & tremore confitemini illi: regémque sæculorum exaltate in operibus vestris.

7 Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi: quoniam ostendit majestatem suam in gentem peccatricem.

8 Convertimini itaque peccatores, & facite justitiam coram Deo, credentes quòd faciat vobiscum misericordiam suam.

9 Ego autem, & anima mea in eo lætabimur.

10 Benedicite Dominum omnes electi ejus: agite dies lætitiæ, & confitemini illi.

11 Jerusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.

C 12 Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum sæculorum, ut reædificet in te tabernaculum suum, & revocet ad te omnes captivos, & gaudeas in omnia sæcula sæculorum.

13 Luce splendida fulgebis: & omnes fines terræ adorabunt te.

* Isa. 60.a.5. 14 * Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebunt.

15 Nomen enim magnum invocabunt in te.

16 Maledicti erunt qui contempserint te: & condemnati erunt omnes qui blasphemaverint te: benedictíque erunt qui ædificaverint te.

D 17 Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dominum,

18 Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua.

19 Anima mea benedic Dominum, quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam à cunctis tribulationibus ejus, Dominus Deus noster.

20 Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Jerusalem.

* Apoc. 21.f.19. 21 * Portæ Jerusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus.

22 Ex lapide candido & mundo omnes plateæ ejus sternentur: & per vicos ejus alleluia cantabitur,

23 Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, & sit regnum ejus in sæcula sæculorum super eam. Amen.

CAPUT XIV.

Tobias senior moriturus completis 102. ætatis suæ annis, filium ac nepotes ad pietatem hortatur, útque sepultis parentibus è Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Jerusalem instaurandam: quod filius observans, tandem ad soceros revertitur, ibique completis 99. annis moritur.

1 ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus, & vidit filios nepotum suorũ. A

2 Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorificè in Ninive.

3 Quinquaginta namque & sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius verò recepit.

4 Reliquum verò vitæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.

5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, & septem juvenes filios ejus nepotes suos, dixítque eis:

6 Propè erit interitus Ninive: non enim excidit verbum Domini: & * Fratres nostri, qui dispersi sunt à terra Israël, revertentur ad eam. B *1.Esd. 3.c.8.

7 Omnis autem deserta terra ejus replebitur, & domus Dei, quæ in ea incensa est, iterùm reædificabitur: ibíque revertentur omnes timentes Deum,

8 Et relinquent gentes idola sua, & venient in Jerusalem, & inhabitabunt in ea,

9 Et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israël.

10 Audite ergo filii mei patrem vestrum: Servite Domino in veritate, & inquirite ut faciatis quæ placita sunt illi:

11 Et filiis vestris mandate ut faciant justitias & eleemosynas, ut sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute sua. C

12 Nunc ergo filii audite me, & nolite manere hîc: sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc:

13 Video enim quia iniquitas ejus finem dabit ei.

14 Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, & filiis, & filiorum filiis, & reversus est ad soceros suos. D

15 Invenítque eos incolumes in senectute bona: & curam eorum gessit, & ipse clausit oculos eorum: & omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: vidítque quintam generationem, filios filiorum suorum.

16 Et completis annis nonagintanovem in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum.

17 Omnis autem cognatio ejus, & omnis generatio ejus in bona vita, & in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH.

Caput Primum.

Nabuchodonosor victo rege Medorum, cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit; quibus absque honore remissis, indignatus jurat se id ulturum.

A 1 Arphaxad itaque, rex Medorum, subjugaverat multas gentes imperio suo, & ipse ædificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis,

2 Ex lapidibus quadratis & sectis: fecit muros ejus in latitudinem cubitorum septuaginta, & in altitudinem cubitorum triginta, turres verò ejus posuit in altitudinem cubitorum centum.

B 3 Per quadrum verò earum latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuítque portas ejus in altitudinem turrium:

4 Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum.

5 Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, & obtinuit eum

C 6 In campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, & Jadason, in campo Erioch regis Elicorum.

7 Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, & cor ejus elevatum est: & misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia, & Damasco, & Libano,

8 Et ad gentes quæ sunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrelon,

D 9 Et ad omnes qui erant in Samaria, & trans flumen Jordanē usque ad Jerusalē, & omnem terram Jesse, quousq; perveniatur ad terminos Æthiopiæ.

10 Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum:

11 Qui omnes uno animo contradixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine honore abjecerunt.

12 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum & regnum suum, quòd defenderet se de omnibus regionibus his.

Caput II.

Holofernes à Nabuchodonosor mittitur, omnia regna & populos vastaturus: describitur potentia exercitus ipsius; multísque locis per ipsum expugnatis, vehemens timor universos invasit.

A 1 Anno tertio decimo Nabuchodonosor regis, vigesima & secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ut defenderet se.

2 Vocavítque omnes majores natu, omnésque duces, & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium consilii sui:

3 Dixítque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio.

4 Quod dictum cùm placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ,

5 Et dixit ei: Egredere adversus omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè, qui contempserunt imperium meum.

6 Non parcet oculus tuus ulli regno, omnémque urbem munitam subjugabis mihi. E

7 Tunc Holofernes vocavit duces, & magistratus virtutis Assyriorum: & dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorum, & equitum sagittariorum duodecim millia.

8 Omnémque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiosè, boum quoque armenta, gregésq; ovium, quorū non erat numerus.

9 Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit.

10 Aurum verò & argentum, de domo regis assumpsit multum nimis.

11 Et profectus est ipse, & omnis exercitus, cum C quadrigis, & equitibus, & sagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ.

12 Cúmque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt à sinistro Ciliciæ, ascendítque omnia castella eorum, & obtinuit omnem munitionem.

13 Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavítque omnes filios Tharsis, & filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, & ad austrum terræ Cellon.

14 Et transivit Euphraten, & venit in Mesopo- D tamiam: & fregit omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, à torrente Mambre usquequò perveniatur ad mare:

15 Et occupavit terminos ejus, à Cilicia usque ad fines Japheth, qui sunt ad austrum.

16 Abduxítque omnes filios Madian, & prædavit omnem locupletationem eorum, omnésque resistentes sibi occidit in ore gladii.

17 Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, & succendit omnia sata, omnésque arbores & vineas fecit incîdi:

18 Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

Caput III.

Holoferni se ultrò dedunt universarum urbium ac provinciarum principes; ex quibus auxiliares sibi assumit; & tamen ipsorum civitates ac deos destruit, quò solus Nabuchodonosor deus habeatur.

1 Tunc miserunt legatos suos, universarū urbium A ac provinciarū reges ac principes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Lybiæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt:

2 Desinat indignatio tua circa nos: Melius est enim ut vivētes serviamus Nabuchodonosor regi magno, & subditi simus tibi, quàm morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ dāna patiamur.

3 Omnis civitas nostra, omnísque possessio, om- B nes montes, & colles, & campi, & armenta boum, gregésque ovium, & caprarum, equorúmque & camelorum, & universæ facultates nostræ, atque familiæ, in conspectu tuo sunt:

4 Sint omnia nostra sub lege tua.

5 Nos, & filii nostri, servi tui sumus.

6 Veni nobis pacificus dominus, & utere servitio nostro, sicut placuerit tibi.

7 Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna,& obtinuit omnem civitatem,& omnem inhabitantem terram.

C 8 De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes,& electos ad bellum.

9 Tantúsque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes,& honorati simul cum populis exirent obviàm venienti,

10 Excipientes eum cum coronis,& lampadibus, ducentes choros in tympanis, & tibiis.

11 Nec ista tamen facientes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt:

12 Nam & civitates eorum destruxit, & lucos eorum excîdit.

D 13 Præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentia subjugari.

14 Pertransiens autem Syriam Sobal,& omnem Apameam, omnémque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa,

15 Accepítque civitates eorum, & sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit universum exercitum virtutis suæ.

Caput IV.

Filii Israël vehementer Holofernem metuentes, hortatu Eliachim sacerdotis sese jejuniis ac oratione humiliant & affligunt, auxiliúmque à Domino implorant.

A 1 TUnc audientes hæc filii Israël, qui habitabant in Terra Juda, timuerunt valdè à facie ejus.

2 Tremor & horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Jerusalem & templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus & templis earum.

3 Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Jericho, & præoccupaverunt omnes vertices montium:

4 Et muris circumdederunt vicos suos, & congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ.

B 5 Sacerdos etiam Eliachim, scripsit ad universos qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem campi magni juxta Dothain, & universos, per quos viæ transitus esse poterat,

6 Ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, & illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes.

7 Et fecerunt filii Israël,secundùm quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.

8 Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, & humiliaverunt animas suas in jejuniis, & orationibus, ipsi & mulieres eorum.

9 Et induerunt se Sacerdotes ciliciis,& infantes prostraverunt contra faciem templi Domini,& altare Domini operuerunt cilicio:

C 10 Et clamaverunt ad Dominum Deum Israël unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores eorum in divisionem, & civitates eorum in exterminium,& sancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium Gentibus.

11 Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circuivit omnem Israël,allocutúsque est eos,

12 Dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis,& orationibus in conspectu Domini.

13 * Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua,& in potentia sua,& in exercitu suo,& in clypeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit: * *Exod.* 17.d.12. D

14 Sic erunt universi hostes Israël: si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis.

15 Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini,

16 Ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocausta,præcincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, & erat cinis super capita eorum.

17 Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israël.

Caput V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Israëlitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Israëliticum,monétque ne temerè contra illos pugnet: quibus auditis, indignantur ipsi Achior principes Holofernis.

1 NUntiatúmque est Holoferni principi militiæ Assyriorum, quòd filii Israël præpararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent, A

2 Et furore nimio exarsit in iracundia magna,vocavítq; omnes principes Moab & duces Ammon,

3 Et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ,& quales, & quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum:

4 Et quare præ omnibus, qui habitant in Oriente,isti contempserunt nos,& non exierunt obviàm nobis, ut susciperent nos cum pace?

5 Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo, de populo isto qui in montanis habitat, & non egredietur verbum falsum ex ore meo.

6 Populus iste ex progenie Chaldæorum est:

7 * Hic primùm in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum,qui erant in Terra Chaldæorum. B * *Gen.* 11.d.31.

8 Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant,

9 Unum Deum cæli coluerunt, * qui & præcepit eis ut exirent inde, & habitarent in Charan. Cúmque operuisset omnem terram fames, * descenderunt in Ægyptum,illícque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus. * *Gen.* 12.a.1. * *Gen.* 46.a.6.

10 Cúmque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium suarum in luto & latere subjugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, & percussit totam Terram Ægypti plagis variis.

11 * Cúmque ejecissent eos Ægyptii à se,& cessasset plaga ab eis,& iterùm eos vellent capere, & ad suum servitium revocare, * *Exod.* 12.e.33.

12 * Fugientibus his Deus cæli mare aperuit,ita ut hinc inde aquæ quasi murus solidarẽtur, & isti pede sicco fundũ maris perambulando transirent. * *Exod.* 14.g.29.

13 In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptio

Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nuntiaret.

14 Egressi verò mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit.

15 Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, & per annos quadraginta annonam de cælo consecuti sunt.

C 16 Ubicumque ingressi sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit.

17 Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui.

18 Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium.

19 Quotiescumque autem pœnituerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cæli virtutem resistendi.

20 Denique Chananæum regem, & Jebusæum, & Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum, & omnes potentes in Hesebon prostraverunt, & terras eorum, & civitates eorum ipsi possederunt:

21 Et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.

D 22 Nam & ante hos annos, cùm recessissent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis à multis nationibus, & plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suã.

23 Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, & ascenderunt montana hæc omnia, & iterùm possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum.

24 Nunc ergo mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ.

25 Si verò non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos: & erimus in opprobrium universæ terræ.

26 Et factum est, cùm cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eũ, dicentes ad alterutrum:

27 Quis est iste, qui filios Israël posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus ejus, homines inermes, & sine virtute, & sine peritia artis pugnæ.

28 Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur:

29 Ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAPUT VI.

Iratus Holofernes jubet Achior duci in Bethuliam, ut ea devicta simul puniatur; at servi à fundibulariis repulsi, eum arbori alligant: quem solutum filii Israël cognita causa benignè consolantur, Deum humiliter implorantes.

A 1 FActum est autem cùm cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior:

2 Quoniam prophetasti nobis dicens, quòd gens Israël defendatur à Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor:

3 Cùm percusserimus eos omnes, sicut hominem unum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israël tecum perditione disperiet:

4 Et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universæ terræ: túncque gladius militiæ meæ transiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Israël, & non respirabis ultrà, donec extermineris cum illis.

5 Porrò autem si prophetiam tuam veram exi- B
stimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat à te, si verba mea hæc putas impleri non posse.

6 Ut autem noveris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas mei gladii pœnas excepe-
rint, ipse simul ultioni subjaceas.

7 Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Israël.

8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cùm appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii.

9 Illi autem divertentes à latere montis ligaverunt Achior ad arborem manibus & pedibus, & sic vinctum restibus dimiserunt eum, & reversi sunt ad dominum suum.

10 Porrò filii Israël descendentes de Bethulia, C
venerunt ad eum: Quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset, quòd illum vinctum Assyrii reliquissent.

11 In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribus Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel.

12 In medio itaque seniorum, & in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: & qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum,

13 Et quemadmodum ipse Holofernes iratus jusserit eum Israëlitis hac de causa tradi: ut, dum vicerit filios Israël, tunc & ipsum Achior diversis jubeat interire suppliciis, propter hoc quòd dixisset: Deus cæli defensor eorum est.

14 * Cúmque Achior universa hæc exposuisset, *Sup. 5. omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione & fletu unanimes preces suas Domino effuderunt,

15 Dicentes: Domine Deus cæli & terræ, intuere superbiam eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem sanctorum tuorum attende, D
& ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se, & de sua virtute gloriantes, humilias.

16 Finito itaque fletu, & per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior,

17 Dicentes: Deus patrum nostrorum, cujus tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas.

18 Cùm verò Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit & tecum Deus in

medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus conversèris nobiscum.

19 Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei cœnam magnam.

20 Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio refecerunt.

21 Posteà verò convocatus est omnis populus, & per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium à Deo Israël.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obsidet, ac præciso aquæductu jubet fontes omnes custodiri: quapropter cives siti cruciati civitatem tradere cupiunt; Ozias tamen princeps populi persuadet ut ad quinque dies hoc differatur.

A 1 HOlofernes autem altera die præcepit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliã.

2 Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas, & abducti fuerant de provinciis & urbibus universæ juventutis.

3 Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israël, & venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, à loco qui dicitur Belma, usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon.

4 Filii autem Israël ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israël misericordiam suam ostenderet super populum suum.

5 Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitẽ dirigunt inter montosa, & erant custodientes ea tota die & nocte.

B 6 Porrò Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quòd fons, qui influebat, aquæ ductum illorum à parte australi extra civitatem dirigeret: & incîdi præcepit aquæ ductum illorum.

7 Erant tamen non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potiùs quàm ad potandum.

8 Sed filii Ammon & Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israël non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, & muniunt illos colles in præcipitio constituti.

9 Ut ergo sine congressione pugnæ possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & sine gladio interficies eos, vel certè fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse.

10 Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram satellitibus ejus, & constituit per gyrum centenarios per singulos fontes.

C 11 Cúmque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie.

12 Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæque, juvenes & parvuli, omnes simul una voce

* Exod. 5. d. 21. 13 Dixerunt: * Judicet Deus inter nos & te, quoniam feci sti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Assyriis, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum.

14 Et ideò non est qui adjuvet, cùm prosternamur ante oculos eorum in siti, & perditione magna.

15 Et nunc congregate universos qui in civitate sunt, ut spontè tradamus nos omnes populo Holofernis.

16 Melius est enim ut captivi benedicamus Dominum, viventes, quàm moriamur, & simus opprobrium omni carni, cùm viderimus uxores nostras, & infantes nostros, mori ante oculos nostros.

17 Contestamur hodie cælum & terram, & Deum D patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundùm peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, & sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis.

18 Et cùm hæc dixissent, factus est fletus & ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, & per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes:

19 * Peccavimus cum patribus nostris, injustè egimus, iniquitatem fecimus. * Ps. 105 a. 6.

20 Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, & noli tradere confitentes te, populo qui ignorat te,

21 Ut non dicant inter Gentes: Ubi est Deus eorum?

22 Et cùm fatigati his clamoribus, & his fletibus lassati siluissent,

23 Exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit: Æquo animo estote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam.

24 Forsitan enim indignationem suam abscindet, & dabit gloriam nomini suo.

25 Si autem transactis quinque diebus non venerit adjutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

CAPUT VIII.

Judith, cujus laus describitur, vacillantes presbyteros & præ angustia deditionem quinto die meditantes objurgat, quòd tempus Domini miserationi præscripserint, eósque hortatur ut patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro se Deum precentur, nec factum suum scrutentur.

1 ET factum est, cùm audisset hæc verba Judith A vidua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joseph, filii Oziæ, filii Elai, filii Jamnor, filii Gedeõ, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enã, filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeõ, filii Rubẽ:

2 Et vir ejus fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceæ:

3 Instabat enim super alligantes manipulos in campo, & venit æstus super caput ejus, & mortuus est in Bethulia civitate sua, & sepultus est illic cum patribus suis.

4 Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus, & mensibus sex.

5 Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculũ, in quo cum puellis suis clausa morabatur,

6 Et habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, & neomenias, & festa domus Israël.

7 Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis boum & gregibus ovium plenas.

8 Et erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.

9 Hæc

9 Hæc itaque cùm audiſſet, quoniam Ozias promiſiſſet quòd tranſacto quinto die traderet civitatem, miſit ad presbyteros Chabri & Charmi.

B 10 Et venerunt ad illam, & dixit illis: Quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit Ozias, ut tradat civitatem Aſſyriis, ſi intra quinque dies non venerit vobis adjutorium?

11 Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum?

12 Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potiùs qui iram excitet, & furorẽ accendat.

13 Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum, diem conſtituiſtis ei.

14 Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus:

15 Non enim quaſi homo, ſic Deus comminabitur, neque ſicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

16 Et ideò humiliemus illi animas noſtras, & in ſpiritu conſtituti humiliato, ſervientes illi,

17 Dicamus flentes Domino, ut ſecundùm voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam: ut ſicut conturbatum eſt cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam de noſtra humilitate gloriemur:

18 Quoniam non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum ſuum, & adoraverunt deos alienos,

19 Pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapinam, & in confuſionem inimicis ſuis: nos autem alterum Deum neſcimus præter ipſum.

C 20 Expectemus humiles conſolationem ejus, & exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum, & humiliabit omnes Gentes, quæcumque inſurgunt contra nos, & faciet illas ſine honore Dominus Deus noſter.

21 Et nunc fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, ut memores ſint, quia tentati ſunt patres noſtri ut probarentur, ſi verè colerent Deum ſuum.

*Gen. 22. a. 1. 22 * Memores eſſe debent, quomodo pater noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt.

23 Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles.

24 Illi autem, qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam & improperium murmurationis ſuæ contra Dominum protulerunt,

*1. Cor. 10. b. 9. 25 * Exterminati ſunt ab exterminatore, & à ſerpentibus perierunt.

26 Et nos ergo non ulciſcamur nos pro his quæ patimur,

D 27 Sed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe, flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem noſtram eveniſſe credamus.

28 Et dixerunt illi Ozias & presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermonibus tuis ulla reprehenſio.

29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier ſancta es, & timens Deum.

30 Et dixit illis Judith: Sicut quod potui loqui, Dei eſſe cognoſcitis:

31 Ita quod facere diſpoſui, probate ſi ex Deo eſt, & orate ut firmum faciat Deus conſilium meum.

32 Stabitis vos ad portam nocte iſta, & ego exeam cum abra mea: & orate, ut ſicut dixiſtis, in diebus quinque reſpiciat Dominus populum ſuum Iſrael.

33 Vos autem nolo ut ſcrutemini actum meum, & uſque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum Deum noſtrum.

34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda: Vade in pace, & Dominus ſit tecum in ultionem inimicorum noſtrorum. Et revertentes abierunt.

CAPUT IX.

Judith ſeſe affligens ac humilians, pro populi liberatione proſtrata precatur, útque ſibi virtus detur evertendi Holofernem.

A 1 QUibus abſcedentibus, Judith ingreſſa eſt oratorium ſuum: & induens ſe cilicio, poſuit cinerem ſuper caput ſuum: & proſternens ſe Domino, clamabat ad Dominum, dicens:

*Gen. 34. d. 26 2 Domine Deus patris mei Simeon, * qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, & denudaverunt femur virginis in confuſionem:

3 Et dediſti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captivitatem; & omnem prædam in diviſionem ſervis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: ſubveni quæſo te Domine Deus meus mihi viduæ.

4 Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa cogitaſti: & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti.

B 5 Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti.

*Exod. 14. b. 9 6 * Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut tunc caſtra Ægyptiorũ videre dignatus es, quando poſt ſervos tuos armati currebãt, confidentes in quadrigis, & in equitatu ſuo, & in multitudine bellatorũ.

7 Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, & tenebræ fatigaverunt eos.

8 Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ operuerunt eos.

9 Sic fiant & iſti, Domine, qui confidunt in multitudine ſua, & in curribus ſuis, & in contis, & in ſcutis, & in ſagittis ſuis, & in lanceis gloriantur,

C 10 Et neſciunt quia tu ipſe es Deus noſter, qui conteris bella ab initio, & Dominus nomen eſt tibi.

11 Erige brachium tuum ſicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt ſe violare ſancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gladio ſuo cornu altaris tui.

12 Fac Domine, ut gladio proprio ejus ſuperbia amputetur:

13 Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me, & percuties eum ex labiis charitatis meæ.

14 Da mihi in animo conſtantiam, ut contemnam illum; & virtutem, ut evertam illum.

D 15 * Erit enim hoc memoriale nominis tui, cùm manus feminæ dejecerit eum.

*Jud. 4. d. 21. 5. d. 26. 16 Non enim in multitudine eſt virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi: ſed humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio.

17 Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius

totius creaturæ,exaudi me miſeram deprecantem, & de tua miſericordia præſumentem.

18 Memento Domine teſtamenti tui,& da verbum in ore meo,& in corde meo conſilium corrobora,ut domus tua in sãctificatione tua permaneat:

19 Et omnes Gentes agnoſcant,quia tu es Deus, & non eſt alius præter te.

CAPUT X.

Judith pulcherrima aptiſſimè ornata Bethuliam cum ſua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehenſa ducitur ad Holofernem, qui mox ejus capitur pulchritudine.

A 1 FActum eſt autem, cùm ceſſaſſet clamare ad Dominum, ſurrexit de loco, in quo jacuerat proſtrata ad Dominum.

2 Vocavítque abram ſuam,& deſcendens in domum ſuam, abſtulit à ſe cilicium, & exuit ſe veſtimentis viduitatis ſuæ,

3 Et lavit corpus ſuum,& unxit ſe myro optimo, & diſcriminavit crinem capitis ſui,& impoſuit mitram ſuper caput ſuum,& induit ſe veſtimentis jucunditatis ſuæ, induítque ſandalia pedibus ſuis, aſſumsítque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis ſuis ornavit ſe.

4 Cui etiam Dominus contulit ſplendorem:quoniam omnis iſta compoſitio, non ex libidine, ſed ex virtute pendebat : & ideò Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit,ut incomparabili decore omnium oculis appareret.

B 5 Impoſuit itaque abræ ſuæ aſcoperam vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caſeum, & profecta eſt.

6 Cúmque veniſſent ad portam civitatis,invenerunt expectantem Oziam & presbyteros civitatis.

7 Qui cùm vidiſſent eam, ſtupentes mirati ſunt nimis pulchritudinem ejus.

8 Nihil tamen interrogantes eam, dimiſerunt tranſire,dicentes: Deus patrum noſtrorum det tibi gratiam, & omne conſilium tui cordis ſua virtute corroboret, ut glorietur ſuper te Jeruſalem, & ſit nomen tuum in numero ſanctorum & juſtorum.

9 Et dixerunt hi qui illic erant,omnes una voce: Fiat, fiat.

10 Judith verò orans Dominum tranſivit per portas ipſa & abra ejus.

C 11 Factum eſt autem,cùm deſcenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Aſſyriorum, & tenuerunt eam,dicentes: Unde venis? aut quò vadis?

12 Quæ reſpondit: Filia ſum Hæbræorum,ideò ego fugi à facie eorum,quoniam futurum agnovi, quòd dentur vobis in deprædationem,pro eo quòd contemnentes vos,noluerunt ultrò tradere ſeipſos, ut invenirent miſericordiam in conſpectu veſtro.

13 Hac de cauſa cogitavi mecum,dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis,ut indicem illi ſecreta illorum,& oſtendam illi quo aditu poſſit obtinere eos,ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.

14 Et cùm audiſſent viri illi verba ejus,conſiderabant faciem ejus,& erat in oculis eorum ſtupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis.

15 Et dixerunt ad eam : Conſervaſti animam tuam, eò quòd tale reperiſti conſilium, ut deſcenderes ad dominum noſtrum.

D 16 Hoc autem ſcias, quoniam cùm ſteteris in conſpectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratiſſima in corde ejus. Duxerúntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam.

17 Cúmque intraſſet ante faciem ejus, ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holofernes.

18 Dixerúntque ad eum ſatellites ejus : Quis contemnat populum Hebræorum,qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?

19 Videns itaque Judith Holofernem ſedentem in conopeo, quod erat ex purpura,& auro, & ſmaragdo, & lapidibus pretioſis intextum:

20 Et cùm in faciem ejus intendiſſet, adoravit eum, proſternens ſe ſuper terram. Et elevaverunt eam ſervi Holofernis, jubente domino ſuo.

CAPUT XI.

Judith ab Holoferne ſuper cauſa fugæ ſuæ interrogata imponit illi, ſpecioſam pollicens victoriam.

A 1 TUnc Holofernes dixit ei : Æquo animo eſto, & noli pavere in corde tuo : quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit ſervire Nabuchodonoſor regi.

2 Populus autem tuus, ſi non contempſiſſet me, non levaſſem lanceam meam ſuper eum.

3 Nunc autem dic mihi, qua ex cauſa receſſiſti ab illis, & placuit tibi ut venires ad nos?

4 Et dixit illi Judith : Sume verba ancillæ tuæ, quoniam ſi ſecutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.

5 Vivit enim Nabuchodonoſor rex terræ,& vivit virtus ejus, quæ eſt in te ad correptionem omnium animarum errantium : quoniam non ſolùm homines ſerviunt illi per te, ſed & beſtiæ agri obtemperant illi.

B 6 Nuntiatur enim animi tui induſtria univerſis gentibus,& indicatum eſt omni ſæculo, quoniam tu ſolus bonus & potens es in omni regno ejus, & diſciplina tua omnibus provinciis prædicatur.

* *up. 5. a. 3.* 7 * Nec hoc latet, quod locutus eſt Achior; nec illud ignoratur, quod ei juſſeris evenire.

8 Conſtat enim, Deum noſtrum ſic peccatis offenſum,ut mandaverit per prophetas ſuos ad populum, quòd tradat eum pro peccatis ſuis.

9 Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuum filii Iſraël, tremor tuus ſuper ipſos eſt.

10 Inſuper etiam fames invaſit eos,& ab ariditate aquæ jam inter mortuos computantur.

11 Denique hoc ordinant,ut interficiant pecora ſua, & bibant ſanguinem eorum :

C 12 Et ſancta Domini Dei ſui,quæ præcepit Deus nõ contingi,in frumento,vino,& oleo,hæc cogitaverunt impendere, & volunt conſumere quæ nec manibus deberent contingere:ergo quoniam hæc faciunt, certum eſt quòd in perditionem dabũtur.

13 Quod ego ancilla tua cognoſcens,fugi ab illis, & miſit me Dominus hæc ipſa nuntiare tibi.

14 Ego enim ancilla tua Deum colo,etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum,

15 Et dicet mihi quando eis reddat peccatum ſuum,& veniens nuntiabo tibi,ita ut ego adducam te per mediam Jeruſalem,& habebis omnem populum Iſraël, ſicut oves, quibus non eſt paſtor, & non latrabit vel unus canis contra te :

D 16 Quoniã hæc mihi dicta sũt per providẽtiã Dei.

17 Et

17 Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nuntiare tibi.

18 Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne,& coram pueris ejus, & mirabantur sapientiam ejus, & dicebant alter ad alterum:

19 Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum.

20 Et dixit ad illam Holofernes:Benefecit Deus qui misit te ante populum,ut des illum tu in manibus nostris:

21 Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum nominabitur in universa terra.

CAPUT XII.

Judith in locum thesaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis vescendi cibis,noctéque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducta, coram Holoferne comedit & bibit: qui ejus concupiscentia ardens, vehementer inebriatur.

A 1 TUnc jussit eam introire ubi repositi erant thesauri ejus, & jussit illic manere eam, & constituit quid daretur illi de convivio suo.

2 Cui respondit Judith, & dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo.

3 Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi?

4 Et dixit Judith: Vivit anima tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi ejus in tabernaculum, quod præceperat.

B 5 Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum.

6 Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret & introiret ad orandum Deum suum, per triduum:

7 Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ,& baptizabat se in fonte aquæ.

8 Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israël, ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi sui.

9 Et introiens, munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam suam in vespere.

10 Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis,& dixit ad Vagao eunuchum
C suum: Vade, & suade Hebræam illam, ut spontè consentiat habitare mecum.

11 Fœdum est enim apud Assyrios, si femina irrideat virum,agendo ut immunis ab eo transeat.

12 Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus,ut manducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate.

13 Cui Judith respondit: Quæ ego sum,ut contradicam domino meo?

14 Omne quod erit ante oculos ejus bonum & optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.

D 15 Et surrexit, & ornavit se vestimento suo,& ingressa stetit ante faciem ejus.

16 Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia ejus.

17 Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in jucunditate, quoniam inveniisti gratiam coram me.

18 Et dixit Judith: Bibam domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis.

19 Et accepit,& manducavit, & bibit coram ipso, ea quæ paraverat illi ancilla ejus.

20 Et jucundus factus est Holofernes ad eam, bibítque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua.

CAPUT XIII.

Judith facta ad Deum oratione præscidit caput ebrii Holofernis: quod ad concives Bethuliæ efferens, eos ad gratiarum actionem hortatur; ipsa verò ab omnibus benedicitur, & Achior viso Holofernis capite obstupescit.

1 UT autem serò factum est, festinaverunt A servi illius ad hospitia sua,& concluśit Vagao ostia cubiculi, & abiit.

2 Erant autem omnes fatigati à vino:

3 Erátque Judith sola in cubiculo.

4 Porrò Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus.

5 Dixítque Judith puellæ suæ,ut staret foris ante cubiculum, & observaret.

6 Stetítque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, & labiorum motu in silentio,

7 Dicens:Confirma me Domine Deus Israël,& respice in hac hora ad opera manuum mearum,ut, sicut promisisti, Jerusalem civitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam.

8 Et cùm hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exolvit.

9 Cúmque evaginasset illum, apprehendit comam capitis ejus, & ait: Confirma me Domine Deus in hac hora.

10 Et percussit bis in cervicem ejus,& abscidit caput ejus, & abstulit conopeum ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum.

11 Et post pusillum exivit,& tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, & jussit ut mitteret illud in peram suam.

12 Et exierunt duæ, secundùm consuetudinem B suam, quasi ad orationem, & transierunt castra, & gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis.

13 Et dixit Judith à longè custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israël.

14 Et factum est, cùm audissent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.

25 Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam jam non esse venturam.

16 Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, jussit fieri silentium. Cúmque omnes tacuissent,

17 Dixit Judith: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se:

18 Et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israël: & interfecit

terfecit in manu mea hoſtem populi ſui hac nocte.

19 Et proferens de pera caput Holofernis, oſtendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Aſſyriorum, & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate ſua, ubi per manum feminæ percuſſit illum Dominus Deus noſter.

C 20 Vivit autem ipſe Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria ſua, in evaſione mea, & in liberatione veſtra.

*Iſ.105 a 1.106. a. 1. 21 * Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

22 Univerſi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros.

23 Porrò Ozias princeps populi Iſraël, dixit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino Deo excelſo, præ omnibus mulieribus ſuper terram.

24 Benedictus Dominus, qui creavit cælum & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum noſtrorum:

25 Quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui me-

D mores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercifti animæ tuæ, propter anguſtias & tribulationem generis tui, ſed ſubveniſti ruinæ ante conſpectum Dei noſtri.

26 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

27 porrò Achior vocatus venit, & dixit ei Judith: Deus Iſraël, cui tu teſtimonium dediſti quòd ulciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.

28 Et ut probes quia ita eſt, ecce caput Holofernis, qui in contemptu ſuperbiæ ſuæ Deum Iſraël contempſit, & tibi interitum minabatur, dicens: Cùm captus fuerit populus Iſraël, gladio perforari præcipiam latera tua.

29 Videns autem Achior caput Holofernis, anguſtiatus præ pavore, cecidit in faciem ſuam ſuper terram, & æſtuavit anima ejus.

30 Poſteà verò quàm reſumpto ſpiritu recreatus eſt, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit:

31 Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur ſuper te Deus Iſraël.

CAPUT XIV.

Holofernis capite in muro ſuſpenſo, Achiórque circumciſo, Judæi in Aſſyrios irruunt; qui Holofernem excitantes, mortuúmque invenientes, vehementi timore concutiuntur.

A 1 DIxit autem Judith ad omnem populum: Audite me fratres, ſuſpendite caput hoc ſuper muros noſtros:

2 Et erit, cùm exierit Sol, accipiat unuſquiſque arma ſua, & exite cum impetu, non ut deſcendatis deorſum, ſed quaſi impetum facientes.

3 Tunc exploratores neceſſe erit ut fugiant ad principem ſuum excitandum ad pugnam.

4 Cúmque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & invenerint eum truncum in ſuo ſanguine volutatum, decidet ſuper eos timor.

5 Cúmque cognoveritis fugere eos, ite poſt il- B
los ſecuri, quoniam Dominus conteret eos ſub pedibus veſtris.

6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Iſraël, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputii ſui, & appoſitus eſt ad populum Iſraël, & omnis ſucceſſio generis ejus uſque in hodiernum diem.

7 Mox autem ut ortus eſt dies, ſuſpenderunt ſuper muros caput Holofernis, accepítque unuſquiſque vir arma ſua, & egreſſi ſunt cum grandi ſtrepitu & ululatu.

8 Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.

9 Porrò hi qui in tabernaculo erant, venientes, C
& ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes, excitãdi gratia, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, ſed à ſonãtibus Holofernes evigilaret.

10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis Aſſyriorum pulſando aut intrando aperire.

11 Sed cùm veniſſent ejus duces ac tribuni, & univerſi majores exercitus regis Aſſyriorum, dixerunt cubiculariis:

12 Intrate, & excitate illum, quoniam egreſſi mures de cavernis ſuis, auſi ſunt provocare nos ad prælium.

13 Tunc ingreſſus Vagao cubiculum ejus, ſtetit ante cortinam, & plauſum fecit manibus ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Judith dormire.

14 Sed cùm nullum motum jacentis ſenſu aurium D
caperet, acceſſit proximans ad cortinam, & elevans eam, vidénſque cadaver abſque capite Holofernis in ſuo ſanguine tabefactum jacere ſuper terram, exclamavit voce magna cum fletu, & ſcidit veſtimenta ſua.

15 Et ingreſſus tabernaculum Judith, non invenit eam, & exiliit foras ad populum;

16 Et dixit: Una mulier Hebræa fecit confuſionem in domo regis Nãbuchodonoſor, ecce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus nõ eſt in illo.

17 Quod cùm audiſſent principes virtutis Aſſyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta ſua, & intolerabilis timor & tremor cecidit ſuper eos, & turbati ſunt animi eorum valdè.

18 Et factus eſt clamor incomparabilis in medio caſtrorum eorum.

CAPUT XV.

Aſſyrii perſequentes Hebræos, omnibus relictis fugiunt; at illi ſpoliis collectis, plurimum ditati ſunt: Judith autem à pontifice & populo benedicitur; & quæ Holofernis propria fuerant, ipſi traduntur.

1 CUmque omnis exercitus decollatum Holo- A
fernem audiſſet, fugit mens & conſilium ab eis, & ſolo tremore & metu agitati, fugæ præſidium ſumunt,

2 Ita ut nullus loqueretur cum proximo ſuo, ſed inclinato capite, relictis omnibus, evadere feſtinabant Hebræos, quos armatos ſuper ſe venire audiebant, fugientes per vias camporũ & ſemitas colliũ.

3 Videntes itaque filii Iſraël fugientes, ſecuti ſunt illos. Deſcenderúntque clangentes tubis, & ululantes poſt ipſos.

4 Et quoniam Aſſyrii non adunati, in fugam ibant præcipites: filii autem Iſraël uno agmine perſequẽtes, debilitabant omnes, quos invenire potuiſſent.

5 Miſit

5 Misit itaque Ozias nuntios per omnes civitates & regiones Israël.

6 Omnis itaque regio, omnísque urbs, electam juventutem armatam misit post eos, & persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum.

7 Reliqui autem qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, & prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, & onustati sunt valdè.

C 8 Hi verò, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, & jumentis, & universis mobilibus eorum, ut à minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus eorum.

9 Joacim autem summus pontifex, de Jerusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis, ut videret Judith.

10 Quæ cùm exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israël, tu honorificentia populi nostri:

D 11 Quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eò quòd castitatem amaveris, & post virum tuum, alterum nescieris: ideò & manus Domini confortavit te, & ideò eris benedicta in æternum.

12 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

13 Per dies autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum à populo Israël.

14 Porrò autem universa, quæ Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Judith in auro, & argento, & vestibus, & gemmis, & omni supellectili, & tradita sunt omnia illi à populo.

15 Et omnes populi gaudebant, cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis & citharis.

CAPUT XVI.

Canticum Judith ob victoriam: venit populus Jerusalem holocausta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandémque Judith plena dierum moritur; & dies hujus victoriæ perpetuò apud Judæos in numero sanctorum dierum celebratur.

A 1 TUnc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens:

2 Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum novum, exaltate & invocate nomen ejus.

3 Dominus conterens bella, Dominus nomen est illi.

4 Qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.

5 Venit Assur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis suæ: cujus multitudo obturavit torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.

6 Dixit se incensurum fines meos, & juvenes meos occisurum gladio, infantes meos dare in prædam, & virgines in captivitatem.

7 Dominus autem omnipotens nocuit eum, &

B tradidit eum in manus feminæ, & confodit eum.

8 Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Judith filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum.

9 Exuit enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimento lætitiæ in exultatione filiorũ Israël.

10 Unxit faciem suam unguento, & colligavit cincinnos suos mitra, accepit stolam novam ad decipiendum illum.

11 Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervicem ejus.

12 Horruerunt Persæ constantiam ejus, & Medi audaciam ejus.

13 Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.

14 Filii puellarum compunxerunt eos, & sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in prælio à facie Domini Dei mei.

15 Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro.

16 Adonai Domine magnus es tu, & præclarus C in virtute tua, & quem superare nemo potest.

17 Tibi serviat omnis creatura tua: * quia dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat voci tuæ. * *Genes. 1. Psal. 32. v. 9.*

18 Montes à fundamentis movebuntur cum aquis: petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.

19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

20 Væ genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii visitabit illos.

21 Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum.

22 Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Jerusalem adorare Dominum: & mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta, & vota, & repromissiones suas.

23 Porrò Judith, universa vasa bellica Holo- D fernis, quæ dedit illi populus, & conopeum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis.

24 Erat autem populus jucundus secundùm faciem sanctorum, & per tres menses gaudium hujus victoriæ celebratum est cum Judith.

25 Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam, & Judith magna facta est in Bethulia, & præclarior erat universæ terræ Israël.

26 Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir ejus.

27 Erat autem diebus festis procedens cum magna gloria.

28 Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, & dimisit abram suam liberam, & defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia.

29 Luxitque illam omnis populus diebus septem.

30 In omni autem spatio vitæ ejus non fuit qui perturbaret Israël, & post mortem ejus annis multis.

31 Dies autem victoriæ hujus festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem.

LIBER ESTHER.

Caput Primum.

Assuero ad potentiæ & gloriæ suæ ostentationem splendidum celebrante convivium, regina Vasthi accersita venire recusat, ideóque repudiatur : & sapientum consilio edictum promulgatur, ut uxores maritis deferant honorem.

A 1 IN diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Æthiopiam, super centum viginti septem provincias:

2 Quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni ejusexordium fuit.

3 Tertio igitur anno imperii sui, fecit grande convivium cunctis principibus, & pueris suis, fortissimis Persarum, & Medorum inclytis, & præfectis provinciarum coram se,

4 Ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videlicet & octoginta diebus.

B 5 Cúmque implerentur dies convii, invitavit omnem populum, qui inventus est in Susan, à maximo usque ad minimum : & jussit septem diebus convivium præparari in vestibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu consitum erat.

6 Et pendebant ex omni parte tentoria aërii coloris, & carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei & argentei, super pavimentum smaragdino & pario stratum lapide, dispositi erant : quod mira varietate pictura decorabat.

7 Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur.

8 Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis, ut sumeret unusquisque quod vellet.

9 Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum, in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat.

C 10 Itaque die septimo, cùm rex esset hilarior, & post nimiam potationem incaluisset mero, præcepit Maümam, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu ejus ministrabant,

11 Ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput ejus diademate, ut ostenderet cunctis populis & principibus pulchritudinem illius : erat enim pulchra valdè.

12 Quæ renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempsit. Unde iratus rex, & nimio furore succensus,

13 Interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges ac jura majorum.

14 (Erant autem primi & proximi, Charsena, & Sethar, & Admatha, & Tharsis, & Mares, & Marsana, & Mamuchan, septem duces Persarum atque Medorum, qui videbant faciem regis, & primi post eum residere soliti erant)

15 Cui sententiæ Vasthi regina subjaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluisset.

16 Respondítque Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non solùm regem læsit regina Vasthi, sed & omnes populos, & principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri.

17 Egredietur enim sermo reginæ ad omnes D mulieres, ut contemnant viros suos, & dicant: Rex Assuerus jussit ut regina Vasthi intraret ad eum, & illa noluit.

18 Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Persarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum : unde regis justa est indignatio.

19 Si tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & scribatur juxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri illicitum est, ut nequaquam ultrà Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius, altera, quæ melior est illa, accipiat.

20 Et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam majorum, quàm minorum, deferant maritis suis honorem.

21 Placuit consilium ejus regi, & principibus : fecítque rex juxta consilium Mamuchan,

22 Et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire & legere poterat, diversis linguis & litteris, esse viros principes ac majores in domibus suis : & hoc per cunctos populos divulgari.

Caput II.

Præ cæteris virginibus Assuero quæsitis Esther neptis occulta Mardochæi Judæi placens, regina loco Vasthi facta est, celebrato nuptiarum magnifico convivio, ac datis muneribus. Porrò Mardochæus ad ostium palatii manens, eunuchos regi insidiantes prodit; quod factum Mardochæi, annalibus inscribitur.

1 HIs ita gestis, postquam regis Assueri indi- A gnatio deferbuerat, recordatus est Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ passa esset :

2 Dixerúntque pueri regis, ac ministri ejus : Quærantur regi puellæ virgines ac speciosæ,

3 Et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas & virgines : & adducant eas ad civitatem Susan, & tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus & custos mulierum regiarum : & accipiant mundum muliebrem, & cætera ad usus necessaria.

4 Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi : & ita, ut suggesserant, jussit fieri.

5 Erat vir Judæus in Susan civitate, vocabulo *Inf. 11 Mardochæus, * filius Jair, filii Semei, filii Cis, b. 2. de stirpe Jemini,

6 Qui translatus fuerat de Jerusalem eo tempore

*quo

*4.Reg. 24.d.15 Infr.11. 6.4. * quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat,

7 Qui fuit nutritius filiæ fratris sui Ediſſæ,quæ altero nomine vocabatur Esther: & utrumque parentem amiserat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuisque patre ejus ac marte, Mardochæus sibi eam adoptavit in filiam.

B 8 Cúmque percrebruisset regis imperium, & juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Susan, & Egeo traderentur eunucho; Esther quoque inter ceteras puellas ei tradita est, ut servaretur in numero feminarum.

9 Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conspectu illius. Et præcepit eunucho, ut acceleraret mundum muliebrem, & traderet ei partes suas, & septem puellas speciosissimas de domo regis, & tam ipsam quàm pediſſequas ejus ornaret atque excoleret.

10 Quæ noluit indicare ei populum & patriam suam: Mardochæus enim præceperat ei,ut de hac re omnino reticeret:

11 Qui deambulabat quotidie ante vestibulum domus, in qua electæ virgines servabantur, curam agens salutis Esther, & scire volens quid ei accideret.

12 Cùm autem veniſſet tempus singularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus quæ ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrrhino, & aliis sex quibusdam pigmentis & aromatibus uterentur.

C 13 Ingredientésque ad regem,quidquid postulaſſent ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat,compositæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant.

14 Et quæ intraverat vespere,egrediebatur manè,atque inde in secundas ædes deducebatur,quæ sub manu Susagazi eunuchi erant,qui concubinis regis præsidebat: nec habebat potestatem ad regem ultrà redeundi, nisi voluiſſet rex, & eam venire jussiſſet ex nomine.

15 Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail fratris Mardochæi,quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæsivit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus custos virginum,hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valdé, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa & amabilis videbatur.

16 Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth,septimo anno regni ejus.

17 Et adamavit eam rex plus quàm omnes mulieres, habuítque gratiam & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diadema regni in
D capite ejus, fecítque eam regnare in loco Vasthi.

18 Et jussit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, & servis suis, pro conjunctione & nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis,ac dona largitus est juxta magnificentiam principalem.

19 Cúmque secundò quærerentur virgines & cõgregarentur,Mardochæus manebat ad januã regis:

20 Necdum prodiderat Esther patriam, & populum suum,juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutriebat.

21 Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur,irati sunt Bagathan & Thares duos eunuchi regis, qui janitores erant, & in primo palatii limine præsidebant: voluerúntque insurgere in regem, & occidere eum.

22 Quod Mardochæum non latuit, statímque nuntiavit reginæ Esther; & illa regi, ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat.

23 Quæsitum est, & inventum: & appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatúmque est historiis, & annalibus traditum coram rege.

CAPUT III.

Aman à rege sublimatus, indignatur quòd solus Mardochæus Judæus ipsum non adoret: quapropter omnium Judæorum interitum ab Assuero impetrat; mittítque ad universas provincias litteras regis annulo signatas, ut tertiodecimo die mensis duodecimi universi ubique Judæi occidantur.

1 POst hæc rex Assuerus exaltavit Aman filium A
Amadathi, qui erat de stirpe Agag: & posuit solium ejus super omnes principes, quos habebat.

2 Cunctíque servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, & adorabant Aman: sic enim præceperat eis imperator. solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præsidebant: Cur præter ceteros non observas mandatum regis?

4 Cúmque hoc crebriùs dicerent, & ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes utrùm perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Judæum.

5 Quod cùm audiſſet Aman, & experimento B
probaſſet quòd Mardochæus non flecteret sibi genu,nec se adoraret, iratus est valdè,

6 Et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus suas:audierat enim quòd esset gentis Judææ. magísque voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

7 Mense primo (cujus vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri,missa est sors in urnam,quæ Hebraicè dicitur phur,coram Aman,quo die & quo mense gens Judæorum deberet interfici: & exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar.

8 Dixítque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, & à se mutuò separatus, novis utens legibus & ceremoniis, insuper & regis scita contemnens. Et optimè nosti quòd non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam.

9 Si tibi placet,decerne ut pereat,& decem mil- C
lia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ:

10 Tulit ergo rex annulum, quo utebatur, de manu sua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Judæorum,

11 Dixítque ad eum: Argentum,quod tu polliceris, tuum sit. de populo age quod tibi placet.

12 Vocatíque sunt scribæ regis mense primo

Nisan, tertiadecima die ejusdem mensis: & scriptum est, ut jusserat Aman, ad omnes satrapas regis & judices provinciarum, diversarúmque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: & litteræ signatæ ipsius annulo,

13 Missæ sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Judæos, à puero usque ad senem, parvulos & mulieres, uno die, hoc est, tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14 Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ scirent, & pararent se ad prædictam diem.

15 Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statímque in Susan pependit edictum, rege & Aman celebrante convivium, & cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

Caput IV.

Luctus Mardochæi ac reliquorum Judæorum ob paratum ipsis interitum: Esther autem ut jussu Mardochæi Judæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur, jubet cum jejunio pro se triduo orari, idem ipsa faciente.

A 1 QUæ cùm audissset Mardochæus, scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti: & in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui,

2 Et hoc ejulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare.

3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ credule regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus, sacco & cinere multis pro strato utentibus.

4 Ingressæ autem sunt puellæ Esther & eunuchi, nuntiaverúntque ei. Quod audiens consternata est: & vestem misit, ut ablato sacco induerent eum, quam accipere noluit.

B 5 Accitóque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei ut iret ad Mardochæum, & disceret ab eo cur hoc faceret.

6 Egressúsque Atach, ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii:

7 Qui indicavit ei omnia quæ acciderant, quo modo Aman promisisset, ut in thesauros regis pro Judæorum nece inferret argentum.

8 Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet, & moneret eam, ut intraret ad regem, & deprecaretur eum pro populo suo.

C 9 Regressus Athach, nuntiavit Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat.

10 Quæ respondit ei, & jussit ut diceret Mardochæo:

11 Omnes servi regis, & cunctæ, quæ sub ditione ejus sunt, norunt provinciæ, quòd sive vir, sive mulier, non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi fortè rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta jam diebus non sum vocata ad eum?

12 Quod cùm audissset Mardochæus,

13 Rursum mandavit Esther, dicens: Ne putes D quòd animam tuam tantùm liberes, quia in domo regis es præ cunctis Judæis:

14 Si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judæi: & tu, & domus patris tui, peribitis. Et quis novit, utrùm idcircò ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

15 Rursúmque Esther hæc Mardochæo verba mandavit:

16 Vade & congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter jejunabo, & tunc ingrediar ad regem, contra legem faciens, non vocata, tradénsque me morti & periculo.

17 Ivit itaque Mardochæus, & fecit omnia, quæ ei Esther præceperat.

Caput V.

Esther ad regem ingressa postulat ut cum Aman ad suum veniat convivium; in quo ab exhilarato rege de sua petitione interrogata, rursum utrumque ad sequentis diei convivium invitat: interea Aman indignatus se à Mardochæo non honorari, crucem illi parat.

1 DIe autem tertio induta est Esther regalibus A vestimentis, & stetit in atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus.

2 Cúmque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ ejus.

3 Dixítque ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.

4 At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut B venias ad me hodie, & Aman tecum, ad convivium quod paravi.

5 Statímque rex, Vocate, inquit, citò Aman, ut Esther obediat voluntati. Venerunt itaque rex & Aman ad convivium, quod eis regina paraverat.

6 Dixítque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi? & pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

7 Cui respondit Esther: Petitio mea, & preces sunt istæ:

8 Si inveni in conspectu regis gratiam, & si C regi placet ut det mihi quod postulo, & meam impleat petitionem: veniat rex & Aman ad convivium quod paravi eis, & cras aperiam regi voluntatem meam.

9 Egressus est itaque illo die Aman lætus & alacer. Cúmque vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatii, & non solùm non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valdè:

10 Et dissimulata ira reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, & Zares uxorem suam:

11 Et expósuit illis magnitudinem divitiarum D suarum, filiorúmque turbam, & quanta eum gloria super omnes principes & servos suos rex elevasset.

12 Et

12 Et poſt hæc ait: Regina quoque Eſther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me: apud quam etiam cras cum rege pranſurus ſum.

13 Et cùm hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum ſedentem ante fores regias.

14 Reſponderúntque ei, Zares uxor ejus, & ceteri amici: Jube parari excelſam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, & dic manè regi ut appendatur ſuper eam Mardochæus, & ſic ibis cum rege lætus ad convivium. Placuit ei conſilium, & juſſit excelſam parari crucem.

CAPUT VI.

Rex in lectis ſibi nocte annalibus Mardochæi fidelitatem in detectis adverſus regem eunuchorum inſidiis reperiens, jubet ipſum ut ſecundum à rege per Aman honorari.

A 1 NOctem illam duxit rex inſomnem, juſſítque ſibi afferri hiſtorias & annales priorum temporum. Quæ cùm illo præſente legerentur,

2 Ventum eſt ad illum locum ubi ſcriptum erat, quo modo nuntiaſſet Mardochæus inſidias Bagathan & Thares eunuchorum, regem Aſſuerum jugulare cupientium.

3 Quod cùm audiſſet rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac præmii Mardochæus conſecutus eſt? Dixerunt ei ſervi illius ac miniſtri: Nihil omnino mercedis accepit.

B 4 Statímque rex, Quis eſt, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiæ intraverat, ut ſuggereret regi, & juberet Mardochæum affigi patibulo, quod ei fuerat præparatum.

5 Reſponderunt pueri: Aman ſtat in atrio. Dixítque rex: Ingrediatur.

6 Cúmque eſſet ingreſſus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare deſiderat? Cogitans autem in corde ſuo Aman, & reputans quòd nullum alium rex, niſi ſe, vellet honorare,

7 Reſpondit: Homo, quem rex honorare cupit,

8 Debet indui veſtibus regiis, & imponi ſuper equum, qui de ſella regis eſt, & accipere regium diadema ſuper caput ſuum,

C 9 Et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum ejus, & per plateam civitatis incedens clamet, & dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare.

10 Dixítque ei rex: Feſtina, & ſumpta ſtola & equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Judæo, qui ſedet ante fores palatii. Cave ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas.

11 Tulit itaque Aman ſtolam & equum, indutúmque Mardochæum in platea civitatis, & impoſitum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus eſt, quemcumque rex voluerit honorare.

D 12 Reverſúſque eſt Mardochæus ad jánuam palatii: & Aman feſtinavit ire in domum ſuam, lugens & operto capite:

13 Narravítque Zares uxori ſuæ, & amicis, omnia quæ eveniſſent ſibi. Cui reſponderunt ſapientes, quos habebat in conſilio, & uxor ejus: Si de ſemine Judæorum eſt Mardochæus, ante quem cadere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere, ſed cades in conſpectu ejus.

14 Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, & citò eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

CAPUT VII.

Eſther in convivio regem pro ſua & populi ſui vita precatur, & Aman Judæorum adverſarium accuſat; quem rex in cruce ab illo parata Mardochæo ſuſpendi jubet.

1 INtravit itaque rex & Aman, ut biberent cum A regina.

2 Dixítque ei rex etiam ſecunda die, poſtquam vino incaluerat: Quæ eſt petitio tua Eſther ut detur tibi? & quid vis fieri? etiam ſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

3 Ad quem illa reſpondit: Si inveni gratiam in oculis tuis ô rex, & ſi tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum meum pro quo obſecro.

4 Traditi enim ſumus ego & populus meus, ut B conteramur, jugulemur, & pereamus. Atque utinam in ſervos & famulas venderemur: eſſet tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hoſtis noſter eſt, cujus crudelitas redundat in regem.

5 Reſpondénſque rex Aſſuerus ait: Quis eſt iſte, & cujus potentiæ, ut hæc audeat facere?

6 Dixítque Eſther: Hoſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman. Quod ille audiēs, illicò obſtupuit, vultum regis ac reginæ ferre non ſuſtinens.

7 Rex autem iratus ſurrexit, & de loco convivii C intravit in hortum arboribus conſitum. Aman quoque ſurrexit ut rogaret Eſther reginam pro anima ſua; intellexit enim à rege ſibi paratum malum.

8 Qui cùm reverſus eſſet de horto nemoribus conſito, & intraſſet convivii locum, reperit Aman ſuper lectulum corruiſſe, in quo jacebat Eſther, & ait: Etiam reginam vult opprimere, me præſente, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, & ſtatim operuerunt faciem ejus.

9 Dixítque Harbona, unus de eunuchis, qui ſta- D bant in miniſterio regis: En lignum, quod paraverat Mardochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10 Suſpenſus eſt itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardochæo: & regis ira quievit.

CAPUT VIII.

Eſther exaltato Mardochæo veteres Aman litteras novis irritans, Judæis ſecuritatem impetrat, & ut ſe de ſuis inimicis ulciſcantur; unde maxima ubique lætitia exoritur.

1 DIe illo dedit rex Aſſuerus Eſther reginæ A domum Aman adverſarii Judæorum, & Mardochæus ingreſſus eſt ante faciem regis. Confeſſa eſt enim ei Eſther quòd eſſet patruus ſuus.

2 Tulítque rex annulum, quem ab Aman recipi juſſerat, & tradidit Mardochæo. Eſther autem conſtituit Mardochæum ſuper domum ſuam.

3 Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevítque, & locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagitæ, & machinationes ejus peſſimas, quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri.

4 At ille ex more ſceptrum aureum protendit manu, quo ſignum clementiæ monſtrabatur: illáque conſurgens ſtetit ante eum,

5 Et ait: Si placet regi, & ſi inveni gratiam in

oculis ejus, & deprecatio mea nón ei videtur esse
contraria, obsecro, ut novis epistolis, veteres Aman
B litteræ, insidiatoris & hostis Judæorum, quibus eos
in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur.

6 Quomodo enim potero sustinere necem &
interfectionem populi mei?

7 Respondítque rex Assuerus Esther reginæ, &
Mardochæo Judæo: Domum Aman concessi Esther,
& ipsum jussi affigi cruci, quia ausus est manum
mittere in Judæos.

8 Scribite ergo Judæis, sicut vobis placet, regis
nomine, signantes litteras annulo meo. Hæc enim
consuetudo erat, ut epistolis, quæ ex regis nomine
mittebantur, & illius annulo signatæ erant, nemo
auderet contradicere.

9 Accitísque scribis & librariis regis (erat au-
tem tempus tertii mensis, qui appellatur Siban) vi-
gesima & tertia die illius, scriptæ sunt epistolæ, ut
Mardochæus voluerat, ad Judæos, & ad principes,
C procuratorésque & Judices, qui centum vigintíse-
ptem provinciis ab India usque ad Æthiopiam
præsidebant; provinciæ atque provinciæ, populo
& populo, juxta linguas & litteras suas, & Judæis,
prout legere poterant, & audire.

10 Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mitte-
bantur, annulo ipsius obsignatæ sunt, & missæ per
veredarios: qui per omnes provincias discurrentes,
veteres litteras novis nuntiis prævenirent.

11 Quibus imperavit rex, ut convenirent Ju-
dæos per singulas civitates, & in unum præcipe-
rent congregari, ut starent pro animabus suis, &
omnes inimicos suos, cum conjugibus ac liberis &
universis domibus, interficerent atque delerent, &
spolia eorum diriperent.

12 Et constituta est per omnes provincias una
ultionis dies, id est, tertiadecima mensis duode-
cimi Adar.

D 13 Summáque epistolæ hæc fuit, ut in omnibus
terris ac populis, qui regis Assueri subjacebant im-
perio, notum fieret, paratos esse Judæos ad capien-
dam vindictam de hostibus suis.

14 Egressíque sunt veredarii celeres nuntia per-
ferentes, & edictum regis pependit in Susan.

15 Mardochæus autem, de palatio & de conspe-
ctu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hya-
cinthinis videlicet & aëreis, coronam auream por-
tans in capite, & amictus serico pallio atque purpu-
reo. Omnísque civitas exultavit, atque lætata est.

16 Judæis autem nova lux oriri visa est, gau-
dium, honor, & tripudium.

17 Apud omnes populos, urbes, atque provin-
cias, quocumque regis jussa veniebant, mira exul-
tatio, epulæ atque convivia, & festus dies: in tan-
tum ut plures alterius gentis & sectæ, eorum reli-
gioni & ceremoniis jungerentur. Grandis enim
cunctos Judaici nominis terror invaserat.

Caput IX.

Judæi passim hostes suos trucidant; & suspensis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc est Sortium, perpetuò sollemnem Mardochæus instituit.

A 1 IGitur duodecimi mensis, quem Adar vocari
antè jam diximus, tertiadecima die, quando
cunctis Judæis interfectio parabatur, & hostes co-
rum inhiabant sanguini, versa vice Judæi superio-
res esse cœperunt, & se de adversariis vindicare.

2 Congregatíque sunt per singulas civitates,
oppida, & loca, ut extenderent manum contra ini-
micos & persecutores suos. Nullúsque ausus est re-
sistere, eò quòd omnes populos magnitudinis eo-
rum formido penetrarat.

3 Nam & provinciarum judices, & duces, &
procuratores, omnísque dignitas, quæ singulis locis
ac operibus præerat, extollebant Judæos timore
Mardochæi:

4 Quem principem esse palatii, & plurimum B
posse cognoverant: famá quoque nominis ejus cre-
scebat quotidie, & per eunctorum ora volitabat.

5 Itaque percusserunt Judæi inimicos suos plaga
magna, & occiderunt eos, reddentes eis quod sibi
paraverant facere:

6 In tantum ut etiam in Susan quingentos viros
interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ
hostis Judæorum: quorum ista sunt nomina:

7 Pharsandatha, & Delphon, & Esphatha,

8 Et Phoratha, & Adalia, & Aridatha,

9 Et Phermesta, & Arisai, & Aridai, & Jezatha.

10 Quos cùm occidissent, prædas de substantiis
eorum tangere noluerunt.

11 Statímque numerus eorum, qui occisi erant
in Susan, ad regem relatus est.

12 Qui dixit reginæ: In urbe Susan interfece- C
runt Judæi quingentos viros, & alios decem filios
Aman: quantam putas eos exercere cædem in
universis provinciis? Quid ultrà postulas, & quid
vis ut fieri jubeam?

13 Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas
Judæis, ut sicut fecerũt hodie in Susã, sic & cras fa-
ciant, & decẽ filii Aman in patibulis suspendantur.

14 Præcepítque rex ut ita fieret. Statímque in
Susan pependit edictum, & decem filii Aman sus-
pensi sunt.

15 Congregatis Judæis quartadecimá die men-
sis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec
eorum ab illis direpta substantia est.

16 Sed & per omnes provincias, quæ ditioni re-
gis subjacebant, pro animabus suis steterunt Judæi,
interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in tan-
tum ut septuaginta quinque millia occisorum im-
plerentur, & nullus de substantiis eorum quid-
quam contingeret.

17 Dies autem tertiusdecimus mensis Adar, pri- D
mus apud omnes interfectionis fuit: & quartadeci-
ma die cædere desierunt. Quem constituerunt esse
sollemnem, ut in eo omni tempore deinceps va-
carent epulis, gaudio atque conviviis.

18 At hi qui in urbe Susan cædem exercuerant,
tertiodecimo & quartodecimo die ejusdem mensis
in cæde versati sunt: quintodecimo autem die per-
cutere desierunt. Et idcircò eumdem diem consti-
tuerunt sollemnem epularum atque lætitiæ.

19 Hi verò Judæi, qui in oppidis non muratis
ac villis morabantur, quartumdecimum diem men-
sis Adar conviviorum & gaudii decreverunt, ita
ut exultent in eo, & mittant sibi mutuò partes epu-
larum & ciborum.

20 Scripsit itaque Mardochæus omnia hæc, & lit-
teris comprehensa misit ad Judæos, qui in omnibus
regis

regis provinciis morabantur, tam in vicino positis, quàm procul,

21 Ut quartamdecimam & quintamdecimam
E diem mensis Adar pro festis susciperent, & revertente semper anno sollemni celebrarent honore:

22 Quia in ipsis diebus se ulti sunt Judæi de inimicis suis, & luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiúmque conversa sunt, essentq; dies isti epularum atque lætitiæ, & mitterent sibi invicem ciborũ partes, & pauperibus munuscula largirentur.

23 Susceperúntque Judæi in sollemnem ritum cuncta quæ eo tempore facere cœperant, & quæ Mardochæus litteris facienda mandaverat.

24 Aman enim, filius Amadathai stirpis Agag, hostis & adversarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret: & misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem.

F 25 Et posteà ingressa est Esther ad regem, obsecrans ut conatus ejus, litteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Judæos cogitaverat, reverteretur in caput ejus. Denique & ipsum & filios ejus affixerunt cruci,

26 Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium: eò quòd phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri hujus, volumine continentur:

27 Quæque sustinuerunt, & quæ deinceps immutata sunt, susceperunt Judæi super se & semen suum, & super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque sollemnitate transigere: quod scriptura testatur, & certa expetunt tempora, annis sibi jugiter succedentibus.

G 28 Isti sunt dies, quos nulla umquam delebit oblivio: & per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec est ulla civitas, in qua dies phurim, id est sortium, non observentur à Judæis, & ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

29 Scripserúntque Esther regina filia Abihail & Mardochæus Judæus, etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista sollemnis sanciretur in posterum.

30 Et miserunt ad omnes Judæos, qui in centum vigintiseptem provinciis regis Assueri versabantur, ut haberent pacem, & susciperent veritatem,

31 Observantes Dies sortium, & suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardochæus & Esther, & illi observanda susceperunt à se, & à semine suo, jejunia & clamores, & Sortium dies,

32 Et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Esther, historia continentur.

CAPUT X.

Somnii Mardochæi declaratio, reducto Judæorum populo in libertatem.

A 1 REx verò Assuerus, omnem terram & cunctas maris insulas fecit tributarias:

2 Cujus fortitudo & imperium, & dignitas atque sublimitas, qua exaltavit Mardochæum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum:

3 Et quomodo Mardochæus Judaici generis secundus à rege Assuero fuerit: & magnus apud Judæos, & acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, & loquens ea quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & interim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta consuetudinem nostram obelo, id est, veru, prænotavimus.

4 Dixítque Mardochæus: A Deo facta sunt ista. B

5 Recordatus sum somnii, quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritũ fuit.

6 Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in lucem solémque conversus est, & in aquas plurimas redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, & voluit esse reginam.

7 Duo autem dracones: ego sum, & Aman.

8 Gentes quæ convenerant: hi sunt, qui conati C sunt delere nomen Judæorum.

9 Gens autem mea: Israël est, quæ clamavit ad Dominum, & salvum fecit Dominus populum suum: liberavítque nos ab omnibus malis, & fecit signa magna atque portenta inter Gentes:

10 Et duas sortes esse præcepit, unam Populi Dei, & alteram cunctarum Gentium.

11 Venítque utraque sors in statutum ex illo jam tempore diem coram Deo universis gentibus:

12 Et recordatus est Dominus populi sui, ac mi- D sertus est hereditatis suæ.

13 Et observabuntur dies isti in mense Adar; quartadecima & quintadecima die ejusdem mensis, cum omni studio & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israël.

CAPUT XI.

Somnium Mardochæi.

1 ANno quarto regnantibus Ptolemæo & A Cleopatra, attulerunt, Dositheus, qui se Sacerdotem & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum, Ptolemæi filium in Jerusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

2 Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, B prima die mẽsis Nisan, vidit somniũ Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin:

3 Homo Judæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.

4 * Erat autem de eo numero captivorum, quos *4. Reg. 24. d. 1 § Sup. 2. n. 6. transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Jerusalem cum Jeconia rege Juda:

5 Et hoc ejus somnium fuit: Apparuerunt voces, & tumultus, & tonitrua, & terræ motus, & conturbatio super terram:

6 Et ecce duo dracones magni, paratíque contra C se in prælium.

7 Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ sunt nationes, ut pugnarent contra gentem justorum.

8 Fuítq; dies illa tenebrarũ & discriminis, tribulationis & angustiæ, & ingens formido super terrã.

9 Conturbatáque est gens justorum timentium mala sua, & præparata ad mortem:

10 Clamaverúntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, D & in aquas plurimas redundavit.

11 Lux & sol ortus est, & humiles exaltati sunt, & devoraverunt inclytos.

12 Quod cùm vidisset Mardochæus, & surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo scire cupiens quid significaret somnium.

CAPUT XII.

Manifestatio insidiarum eunuchorum in regem à Mardochæo, ex secundo capite repetita.

A 1 MOrabatur autem eo tempore in aula regis, cum Bagatha & Thara eunuchis regis, qui janitores erant palatii.

Supr. 2. d. 21. 6. a. 2.

B 2 Cúmque intellexisset cogitationes eorum, & curas diligentiùs pervidisset, didicit quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nuntiavit super eo regi.

3 Qui de utroque habita quæstione, confessos jussit duci ad mortem.

C 4 Rex autem quod gestum erat, scripsit in commentariis: sed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit.

5 Præcepítque ei rex, ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus.

D 6 Aman verò filius Amadathi bugæus, erat gloriosissimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo & populo ejus, pro duobus eunuchis regis qui fuerant interfecti.

Hucusque procœmium.
Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine.

Et diripuerunt bona, vel substantias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPUT XIII.

Exemplar epistolæ quam misit Aman ad principes provinciarum super cæde Judæorum, & Mardochæi oratio pro eorum liberatione.

A 1 REx maximus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciarum principibus & ducibus, qui ejus imperio subjecti sunt, salutem.

2 Cùm plurimis gentibus imperarem, & universum orbem meæ ditioni subjugassem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subjectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.

3 Quærente autem me à consiliariis meis, quomodo posset hoc impleri, unus qui sapientia & fide ceteros præcellebat, & erat post regem secundus, Aman nomine,

B 4 Indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, & contra omnium Gentium consuetudinem faciens, Regum jussa contemneret, & universarum concordiam nationum sua dissensione violaret.

5 Quod cùm didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus, nostrísque jussionibus contraïre, & turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam,

6 Jussimus, ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus à rege, & quem patris loco colimus, monstraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullúsque eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Adar anni præsentis:

7 Ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem, quam turbaverant. C

Hucusque exemplar epistolæ.
Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur.

Pergénsque Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandaverat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum ejus,

9 Et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israël.

10 Tu fecisti cælum & terram, & quidquid cæli ambitu continetur.

11 Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tuæ.

12 Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia D & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate, fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum,

13 (Libenter enim pro salute Israël etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem)

14 Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem excepto Deo meo.

15 Et nunc Domine rex Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, & hereditatem tuam delere.

16 Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Ægypto.

17 Exaudi deprecationem meam, & propitius esto sorti & funiculo tuo, & converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.

18 Omnis quoque Israël pari mente & obsecratione clamavit ad Dominum, eò quòd eis certa mors impenderet.

CAPUT XIV.

Plangit Esther, Deum in spiritu humilitatis obsecrans.

1 ESther quoque regina confugit ad Dominum, A pavens periculum, quod imminebat.

2 Cúmque deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, & pro unguentis variis, cinere & stercore implevit caput, & corpus suum humiliavit jejuniis: omniáque loca, in quibus anteà lætari consueverat, crinium laceratione complevit.

3 Et deprecabatur Dominum Deum Israël, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adjuva me solitariam, & cujus præter te nullus est auxiliator alius.

4 Periculum meum in manibus meis est.

5 * Audivi à patre meo, quòd tu Domine tu- * *Deut. 4. c. 20. c. 34. 32 b. 9.*
lisses Israël de cunctis Gentibus, & patres nostros ex omnibus retrò majoribus suis, ut possideres hereditatẽ sempiternam, feciſtíq; eis sicut locutus es. B

6 Peccavimus in conspectu tuo, & idcircò tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum:

7 Coluimus enim deos eorum. Justus es Domine:

8 Et nunc non eis sufficit, quòd duríssima nos premunt

opprimunt servitute, sed robur manuum suarum, idolorum potentiæ deputantes,

9 Volunt tua mutare promissa, & delere hereditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi & altaris tui,

10 Ut aperiant ora Gentium, & laudent idolorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in sempiternum.

11 Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed con-
C verte consilium eorum super eos, & eum, qui in nos cœpit sævire, disperde.

12 Memento Domine, & ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam Domine rex deorum, & universæ potestatis:

13 Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri, ut & ipse pereat, & ceteri qui ei consentiunt.

14 Nos autem libera manu tua, & adjuva me, nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam,

15 Et nosti quia oderim gloriã iniquorum, & detester cubile incircumcisorũ, & omnis alienigenæ.
D 16 Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentii mei,

17 Et quòd non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum libaminum:

18 Et numquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham.

19 Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me à timore meo.

CAPUT XV.

Mandante Mardochæo, intrat Esther ad regem, vultu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

A 1 ET mandavit ei (haud dubium quin Esther Mardochæus) ut ingrederetur ad regem, & rogaret pro populo suo & pro patria sua.

2 Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus à rege locutus est contra nos in mortem:

3 Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

4 Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, & circumdata est gloria sua.
B 5 Cúmque regio fulgeret habitu, & invocasset omnium rectorem & salvatorem Deum, assumpsit duas famulas,

6 Et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis & nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens:

7 Altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans.

8 Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis tristem cælabat animum, & nimio timore contractum.

9 Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auróque fulgens, & pretiosis lapidibus, erátque terribilis aspectu.

10 Cúmque elevasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, &, C
in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput.

11 Convertítque Deus spiritum regis in mansuetudinem, & festinus ac metuens exilivit de solio, & sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur:

12 Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere.

13 Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.

14 Accede igitur, & tange sceptrum.

15 Cúmque illa reticeret, tulit auream virgam, D
& posuit super collum ejus, & osculatus est eam, & ait: Cur mihi non loqueris?

16 Quæ respondit: Vidi te domine quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ.

17 Valdè enim mirabilis es domine, & facies tua plena est gratiarum.

18 Cúmque loqueretur, rursus corruit, & penè exanimata est.

19 Rex autem turbabatur, & omnes ministri ejus consolabantur eam.

CAPUT XVI.

Assueri epistola pro Judæorum salute cum inimicorum suorum interemptione, ad singulas regni provincias, irritando epistolam missam ab Aman.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni sui provincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

1 REx magnus Artaxerxes ab India usque A
Æthiopiam, centum vigintiseptem pro- Sup. 11. a. 2.
vinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit.

2 Multi bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam:

3 Et non solùm subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias.

4 Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam.

5 Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere,

6 Dum aures principum simplices, & ex sua na- B
tura alios æstimantes, callida fraude decipiunt.

7 Quæ res & ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ gerũtur quotidie, quomodo malis quorumdam suggestionibus regum studia depraventur.

8 Unde providendũ est paciomniũ provinciarum.

9 Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri venire levitate; sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas, ferre sententiam.

10 Et ut manifestiùs, quod dicimus, intelligatis; * Sup. 3. a. 1.
* Aman filius Amadathi, & animo & gente Macedo,

cedo,alienúsque à Persarum sanguine,& pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est:

11 Et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secundus:

12 Qui in tantum arrogantiæ tumorem sublatus est,ut regno privare nos niteretur & spiritu.

C 13 Nam Mardochæum, cujus fide & beneficiis vivimus, & consortem regni nostri Esther, cum omni gente sua, novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem:

14 Hoc cogitans,ut illis interfectis,insidiaretur nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas.

15 Nos autem, à pessimo mortalium Judæos neci destinatos,in nulla penitus culpa reperimus,sed econtrariò justis utentes legibus,

16 Et filios altissimi & maximi, sempérq; viventis Dei,cujus beneficio & patribus nostris & nobis regnum est traditum, & usque hodie custoditur.

17 Unde eas litteras,quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas.

18 Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est, Susan, & ipse qui machinatus est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei quod meruit.

19 Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, D in cunctis urbibus proponatur,ut liceat Judæis uti legibus suis.

20 Quibus debetis esse adminiculo,ut eos,qui se ad necem eorũ paraverãt,possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi,qui vocatur Adar.

21 Hanc enim diem,Deus omnipotens,mœroris & luctus, eis vertit in gaudium.

22 Unde & vos, inter ceteros festos dies, hanc habetote diem,& celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur,

23 Omnes,qui fideliter Persis obediunt,dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere.

24 Omnis autem provincia & civitas, quæ noluerit sollemnitatis hujus esse particeps, gladio & igne pereat, & sic deleatur,ut non solùm hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

LIBER JOB.

Caput Primum.

Job sanctus & dives, pro filiis vicissim convivia celebrantibus Domino sacrificat, cujus possessiones petenti satanæ Dominus diripiendas exponit: per quem perdita omni illius substantia,interemptísque filiis, ipse cum signis mœstitiæ patiens, in Dei laudes prorumpit.

A 1 VIR erat in Terra Hus, nomine Job, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo:

2 Natíque sunt ei septem filii, & tres filiæ.

3 Et fuit possessio ejus, septem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum,& quingentæ asinæ,ac familia multa nimis: erátque vir ille magnus inter omnes Orientales.

4 Et ibant filii ejus, & faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent & biberent cum eis.

5 Cúmque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos, consurgénsque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne fortè peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis diebus.

B 6 Quadam autem die, cùm venissent filii Dei ut assisterent coram Domino,adfuit inter eos etiam satan.

7 Cui dixit Dominus:Unde venis? Qui respondens,ait: Circuivi terram,& perambulavi eam.

8 Dixítque Dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Job, quòd non sit ei similis in terra,homo simplex,& rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?

9 Cui respondens satan,ait: Numquid Job frustrà timet Deum?

10 Nónne tu vallasti eum,ac domum ejus, universámque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, & possessio ejus crevit in terra?

11 Sed extende paululùm manum tuam, & tange cuncta quæ possidet,nisi in faciẽ benedixerit tibi. C

12 Dixit ergo Dñs ad satan:Ecce,universa quæ habet,in manu tua sunt: tantùm in eum ne extendas manum tuam.Egressúsq; est satan à facie Dñi.

13 Cùm autem quadam die filii & filiæ ejus comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti,

14 Nuntius venit ad Job,qui diceret: Boves arabant, & asinæ pascebantur juxta eos,

15 Et irruerunt Sabæi, tulerúntque omnia, & pueros percussérunt gladio, & evasi ego solus ut nuntiarem tibi.

16 Cúmque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oves pueróque consumpsit, & effugi ego solus ut nuntiarem tibi.

17 Sed & illo adhuc loquente,venit alius,& dixit. D Chaldæi fecerunt tres turmas,& invaserunt camelos,& tulerunt eos, necnon & pueros percussérunt gladio, & ego fugi solus ut nuntiarem tibi.

18 Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intravit, & dixit:Filiis tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti,

19 Repentè ventus vehemens irruit à regione deserti,& concussit quattuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos,& mortui sunt, & effugi ego solus ut nuntiarem tibi.

20 Tunc surrexit Job,& scidit vestimenta sua,& tonso capite corruens in terram,adoravit,

21 Et dixit: * Nudus egressus sum de utero matris meæ,& nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum

*Eccle. 5.c.14. 1.Tim. 6.b.7.

ctum est : sit nomen Domini benedictum.

22 In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

Caput II.

Satanas obtenta à Deo facultate, percutit Job ulcere pessimo ; cui etiam propria uxor insultat : tres autem ipsius amici eum visitantes, septem diebus compatientes in terra cum eo taciti sedent.

A 1 FActum est autem, cùm quadam die venissent filii Dei, & starent coram Domino, venisset quoque satan inter eos, & staret in conspectu ejus,

2 Ut diceret Dominus ad satan : Unde venis? Qui respondens ait : Circuivi terram, & perambulavi eam.

3 Et dixit Dominus ad satan : Numquid considerasti servum meum Job, quòd non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustrà.

B 4 Cui respondens satan, ait : Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua :

5 Alioquin mitte manum tuam, & tange os ejus & carnem, & tunc videbis quòd in faciem benedicat tibi.

6 Dixit ergo Dominus ad satan : Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva.

7 Egressus igitur satan à facie Domini, percussit Job ulcere pessimo, à planta pedis usque ad verticem ejus :

8 Qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio.

C 9 Dixit autem illi uxor sua : Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo & morere.

10 Qui ait ad illam : Quasi una de stultis mulieribus locuta es. si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? In omnibus his non peccavit Job labiis suis.

11 Igitur audientes tres amici Job omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Condixerant enim, ut pariter venientes visitarent eum, & consolarentur.

D 12 Cúmque elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, & exclamantes ploraverunt, scisísque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in cælum.

13 Et sederunt cum eo in terra septem diebus septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum : videbant enim dolorem esse vehementem.

Caput III.

Job maledicit diei nativitatis suæ præsentique vitæ, ostendens à quot malis liberatur qui hac luce statim privatus est.

A 1 POst hæc aperuit Job os suum, & maledixit diei suo,

2 Et locutus est.

Jer. 20. d. 14 3 * Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est : Conceptus est homo.

4 Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus desuper, & non illustretur lumine.

5 Obscurent eum tenebræ, & umbra mortis, occupet eum caligo, & involvatur amaritudine.

6 Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus.

7 Sit nox illa solitaria, nec laude digna :

8 Maledicant ei qui maledicunt, diei qui paB rati sunt suscitare Leviathan :

9 Obtenebrentur stellæ caligine ejus : expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis auroræ :

10 Quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis.

11 Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii?

12 Quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus?

13 Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem :

14 Cum regibus & consulibus terræ, qui ædificC cant sibi solitudines :

15 Aut cum principibus, qui possident aurum, & replent domos suas argento :

16 Aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem.

17 Ibi impii cessaverunt à tumultu, & ibi requieverunt fessi robore.

18 Et quondam vincti pariter sine molestia, non audierunt vocem exactoris.

19 Parvus & magnus ibi sunt, & servus liber à domino suo.

20 Quare misero data est lux, & vita his, qui in D amaritudine animæ sunt?

21 Qui expectant mortem, & non venit, quasi effodientes thesaurum :

22 Gaudéntque vehementer cùm invenerint sepulchrum.

23 Viro cujus abscondita est via, & circumdedit eum Deus tenebris?

24 Antequam comedam suspiro : & tamquam inundantes aquæ, sic rugitus meus :

25 Quia timor, quem timebam, evenit mihi : & quod verebar accidit.

26 Nónne dissimulavi? nónne silui? nónne quievi? & venit super me indignatio.

Caput IV.

Eliphaz arguit Jobi impatientiæ : quódque propter peccata sua flagelletur à Deo, qui innocenti adversa non immittit.

A 1 REspondens autem Eliphaz Themanites, dixit :

2 Si cœperimus loqui tibi, forsitan molestè accipies, sed conceptum sermonem tenere quis poterit?

3 Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti :

4 Vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti :

5 Nunc autem venit super te plaga, & defecisti : B tetigit te, & conturbatus es.

6 Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum?

7 Recordare obsecro te, quis umquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt?

8 Quin potiùs vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos,

9 Flante Deo perisse, & spiritu iræ ejus esse consumptos :

10 Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt.

11 Tigris periit, eò quòd non haberet prædam, C catuli leonis dissipati sunt.

12 Porrò

12 Porrò ad me dictum est verbum absconditũ,& quasi furtivè susceptit auris mea venas susurri ejus.

13 In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines,

14 Pavor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt :

15 Et cùm spiritus me præsente transiret,inhorruerunt pili carnis meæ.

16 Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quasi auræ lenis audivi.

D 17 * Numquid homo, Dei comparatione justificabitur,aut factore suo purior erit vir?

* *Inf.* 25.a.4. 18 * Ecce qui serviunt ei,non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem :

* *Inf.* 15.b.15. 2 *Pet.* 2 a. 4. *Judæ* b. 6. 19 Quantò magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut à tinea ?

20 De manè usque ad vesperam succidentur: & quia nullus intelligit,in æternum peribunt.

21 Qui autem reliqui fuerint,auferentur ex eis: morientur, & non in sapientia.

CAPUT V.

Eliphaz rursum arguit Job iniquitatis, quòd nemo sine culpa sua à Deo puniatur:ideóque hortatur Job ut ad Deum convertatur,& ita cuncta fore illi prospera polliceatur, ac divinæ providentiæ opera circa creaturas extollit.

A 1 VOca ergo,si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum convertere.

2 Verè stultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia.

3 Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim.

4 Longè fient filii ejus à salute, & conterentur in porta, & non erit qui eruat.

5 Cujus messem famelicus comedet, & ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes divitias ejus.

6 Nihil in terra sine causa fit, & de humo non oritur dolor.

B 7 Homo nascitur ad laborem,& avis ad volatum.

8 Quam ob rem ego deprecabor Dominum,& ad Deum ponam eloquium meum :

9 Qui facit magna & inscrutabilia & mirabilia absque numero :

10 Qui dat pluviam super faciem terræ, & irrigat aquis universa :

11 Qui ponit humiles in sublime, & mœrentes erigit sospitate :

12 Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperant :

C 13 * Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium pravorum dissipat :

* 1.*Cor* 3.*d*.19. 14 Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie.

15 Porrò salvum faciet egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.

16 Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum.

17 Beatus homo, qui corripitur à Deo : increpationem ergo Domini ne reprobes :

18 Quia ipse vulnerat, & medetur : percutit, & manus ejus sanabunt.

19 In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum.

20 In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladii.

21 A flagello linguæ absconderis, & non timebis calamitatem cùm venerit. D

22 In vastitate & fame ridebis,& bestias terræ non formidabis.

23 Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, & bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.

24 Et scies quòd pacem habeat tabernaculum tuum,& visitans speciem tuam, non peccabis.

25 Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum, & progenies tua quasi herba terræ.

26 Ingredieris in abundantia sepulchrum,sicut infertur acervus tritici in tempore suo.

27 Ecce, hoc, ut investigavimus, ita est : quod auditum, mente pertracta.

CAPUT VI.

Ostendit Job se longè graviora pati quàm meritus sit,conquerens se ab amicis deseri, graviter arguens, & hos tres qui ad se venerant; ac se quoque patienter audiri petit.

1 RESpondens autem Job, dixit :

2 Utinam appenderentur peccata mea, A quibus iram merui : & calamitas, quam patior, in statera.

3 Quasi arena maris hæc gravior appareret: unde & verba mea dolore sunt plena :

4 Quia sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, & terrores Domini militant contra me.

5 Numquid rugiet onager cùm habuerit herbam ? aut mugiet bos cùm ante præsepe plenum steterit ?

6 Aut poterit comedi insulsum, quod non est B sale conditum ? aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem ?

7 Quæ priùs nolebat tangere anima mea,nunc præ angustia, cibi mei sunt.

8 Quis det ut veniat petitio mea : & quod expecto, tribuat mihi Deus ?

9 Et qui cœpit,ipse me conterat : solvat manum suam, & succidat me ?

10 Et hæc mihi sit consolatio,ut affligens me dolore,non parcat,nec contradicã sermonibus Sancti.

11 Quæ est enim fortitudo mea ut sustineam ? aut quis finis meus, ut patienter agam ?

12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est.

13 Ecce, non est auxilium mihi in me, & ne- C cessarii quoque mei recesserunt à me.

14 Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit.

15 Fratres mei præterierunt me, sicut torrens qui raptim transit in convallibus.

16 Qui timent pruinam, irruet super eos nix.

17 Tempore, quo fuerint dissipati,peribunt : & ut incaluerit, solventur de loco suo.

18 Involutæ sunt semitæ gressuum eorum : ambulabunt in vacuum, & peribunt.

19 Considerate semitas Thema, itinera Saba, & expectate paulisper.

20 Confusi sunt, quia speravi : venerunt quoque usque ad me, & pudore cooperti sunt.

21 Nunc venistis : & modò videntes plagam meam timetis.

22 Numquid

22 Numquid dixi, Afferte mihi, & de substantia vestra donate mihi ?

23 Vel, Liberate me de manu hostis,& de manu robustorum eruite me ?

D 24 Docete me, & ego tacebo: & si quid fortè ignoravi, instruite me.

25 Quare detraxistis sermonibus veritatis, cùm è vobis nullus sit qui possit arguere me ?

26 Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis,& in ventum verba profertis.

27 Super pupillum irruitis, & subvertere nitimini amicum vestrum.

28 Verumtamen quod cœpistis explete : præbete aurem, & videte an mentiar.

29 Respondete obsecro absque contentione : & loquentes id quod justum est, judicate.

30 Et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

Caput VII.

Job humanæ vitæ suásque calamitates varias explicat, nec reditum sibi fore verisimilem ad præsentis vitæ felicitatem : petit quoque à Deo liberari à miseriis, admirans Dei erga miserum hominem providentiam.

A 1 Militia est vita hominis super terram : & sicut dies mercenarii, dies ejus.

2 Sicut servus desiderat umbram,& sicut mercenarius præstolatur finem operis sui :

3 Sic & ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeravi mihi.

4 Si dormiero, dicam : Quando consurgam ? & rursum expectabo vesperam,& replebor doloribus usque ad tenebras.

5 Induta est caro mea putredine & sordibus pulveris, cutis mea aruit, & contracta est.

B 6 Dies mei velociùs transierunt quàm à texente tela succiditur, & consumpti sunt absque ulla spe.

7 Memento quia ventus est vita mea, & non revertetur oculus meus ut videat bona.

8 Nec aspiciet me visus hominis : oculi tui in me, & non subsistam.

9 Sicut consumitur nubes,& pertransit : sic qui descenderit ad inferos, non ascendet.

10 Nec revertetur ultrà in domum suam, neque cognoscet eum ampliùs locus ejus.

C 11 Quapropter & ego non parcam ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei : confabulabor cum amaritudine animæ meæ.

12 Numquid mare ego sum, aut cetus,quia circumdedisti me carcere ?

13 Si dixero : Consolabitur me lectulus meus,& revelabor loquens mecum in strato meo :

14 Terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties.

15 Quam ob rem elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea.

D 16 Desperavi, nequaquam ultrà jam vivam: parce mihi, nihil enim sunt dies mei.

17 Quid est homo, quia magnificas eum ? aut quid apponis erga eum cor tuum ?

18 Visitas eum diluculo, & subitò probas illum :

19 Usquequò non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivam meam ?

20 Peccavi, quid faciam tibi ô custos hominum ? quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi gravis ?

21 Cur non tollis peccatum meum,& quare non aufers iniquitatem meam ? ecce, nunc in pulvere dormiam : & si manè me quæsieris,non subsistam.

Caput VIII.

Baldad Job de impio sermone arguit, & eum ut ad Deum meliorémque vitam se convertat hortatur, atque ita fore omnia illi feliciora promittit ; explicat etiam quàm sit vana spes hypocritarum,asserens Deum bonis bona, & malis mala tantùm tribuere.

1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit : A

2 Usquequò loquêris talia, & spiritus multiplex sermones oris tui ?

3 Numquid Deus supplantat judicium : aut Omnipotens subvertit quod justum est :

4 Etiam si filii tui peccaverunt ei, & dimisit eos in manu iniquitatis suæ :

5 Tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus :

6 Si mundus & rectus incesseris, statim evigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ : B

7 In tantum, ut si priora tua fuerint parva, & novissima tua multiplicentur nimis.

8 Interroga enim generationem pristinam, & diligenter investiga patrum memoriam :

9 (Hesterni quippe sumus, & ignoramus quoniam sicut * umbra dies nostri sunt super terram.) *Inf.14 a 2. Ps.143. b.4.

10 Et ipsi docebunt te : loquentur tibi, & de corde suo proferent eloquia.

11 Numquid virere potest scirpus absque humore ? aut crescere carectum sine aqua ?

12 Cùm adhuc sit in flore, nec carpatur manu, C ante omnes herbas arescit.

13 Sic viæ omnium qui obliviscuntur Deum, & spes hypocritæ peribit :

14 Non ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearum fiducia ejus.

15 Innitetur super domum suam, & non stabit: fulciet eam, & non consurget :

16 Humectus videtur antequam veniat Sol, & in ortu suo germen ejus egredietur.

17 Super acervum petrarum radices ejus densabuntur,& inter lapides commorabitur. D

18 Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, & dicet : Non novi te.

19 Hæc est enim lætitia viæ ejus, ut rursum de terra alii germinentur.

20 Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis :

21 Donec impleatur risu os tuum, & labia tua jubilo.

22 Qui oderunt te, induentur confusione : & tabernaculum impiorum non subsistet.

CAPUT IX.

Homo, inquit Job, comparatus Deo non potest justificari: divinæ potentiæ ac sapientiæ magnitudo ostenditur, ut nemo ei resistere aut respondere valeat: porrò Deus & impium percutit & innocentem: suam quoque innocentiam contra amicos tuetur, commemorans suam afflictionem.

A 1 ET respondens Job, ait:
2 Verè scio quòd ita sit, & quòd non justificetur homo compositus Deo.
3 Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille.
4 Sapiens corde est, & fortis robore: quis restitit ei, & pacem habuit?
5 Qui transtulit montes, & nescierunt hi quos subvertit in furore suo.
6 Qui commovet terram de loco suo, & columnæ ejus concutiuntur.
7 Qui præcipit Soli, & non oritur: & stellas claudit quasi sub signaculo:
8 Qui extendit cælos solus, & graditur super fluctus maris.
9 Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora austri.
B 10 Qui facit magna, & incomprehensibilia, & mirabilia, quorum non est numerus.
11 Si venerit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam.
12 Si repentè interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis?
13 Deus, cujus iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur qui portant orbem.
14 Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum eo?
15 Qui etiam si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor.
16 Et cùm invocantem exaudierit me, non credo quòd audierit vocem meam.
17 In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam sine causa.
18 Non concedit requiescere spiritum meum, & implet me amaritudinibus.
C 19 Si fortitudo quæritur, robustissimus est: si æquitas judicii, nemo audet pro me testimonium dicere.
20 Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.
21 Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 Unum est quod locutus sum, & innocentem & impium ipse consumit.
23 Si flagellat, occidat semel, & non de pœnis innocentum rideat.
24 Terra data est in manus impii, vultum judicum ejus operit. Quòd si non ille est, quis ergo est?
25 Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt, & non viderunt bonum.
26 Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam.
D 27 Cùm dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor.
28 Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti.
29 Si autem & sic impius sum, quare frustrà laboravi?
30 Si lotus fuero quasi aquis nivis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ:
31 Tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea.
32 Neque enim viro qui similis mei est, respondebo: nec qui mecum in judicio ex æquo possit audiri.
33 Non est qui utrumque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus.
34 Auferat à me virgam suam, & pavor ejus non me terreat.
35 Loquar, & non timebo eum: neque enim possum metuens respondere.

CAPUT X.

Job suam afflictionem lamentatur, illius causam à Deo inquirens: quam ostendit non fuisse suam malitiam, neque Dei ignorantiam, qui creatum à se hominem exactè novit; rursumque propter pœnarum exuberantiam plangit se natum.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimittam A
adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ.
2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi cur me ita judices.
3 Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjuves?
4 Numquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut videt homo, & tu videbis?
5 Numquid sicut dies hominis dies tui, & anni B
tui sicut humana sunt tempora,
6 Ut quæras iniquitatem meam, & peccatum meum scruteris?
7 Et scias quia nihil impium fecerim, cùm sit nemo qui de manu tua possit eruere.
8 Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu: & sic repentè præcipitas me?
9 Memento quæso quòd sicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me.
10 Nónne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti?
11 Pelle & carnibus vestisti me: ossibus & nervis compegisti me:
12 Vitam & misericordiam tribuisti mihi, & C
visitatio tua custodivit spiritum meum.
13 Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris.
14 Si peccavi, & ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?
15 Et si impius fuero, væ mihi est: & si justus, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.
16 Et propter superbiam quasi leænam capies me, reversúsque mirabiliter me crucias.
17 Instauras testes tuos contra me, & multiplicas iram tuam adversum me, & pœnæ militant in me.
18 Quare de vulva eduxisti me? qui utinam D
consumptus essem ne oculus me videret.
19 Fuissem quasi non essem, de utero translatus ad tumulum.
20 Numquid

20 Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevî ? dimitte ergo me ut plangam paululùm dolorem meum :

21 Antequam vadam & non revertar, ad terram tenebrosam,& opertam mortis caligine:

22 Terram miseriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

CAPUT XI.

Sophar iniquè asserit, Job propter multa ipsius peccata, quæ recenset, fuisse à Deo percussum, ostendens Deum incomprehensibilem resipiscenti tamen Job felicissima quæque pollicetur.

A 1 RESpondens autem Sophar Naamathites, dixit :

2 Numquid qui multa loquitur, non audiet ? aut vir verbosus justificabitur ?

3 Tibi soli tacebunt homines ? & cùm ceteros irriseris, à nullo confutaberis ?

4 Dixisti enim : Purus est sermo meus, & mundus sum in conspectu tuo.

5 Atque utinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia sua tibi,

B 6 Ut ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quòd multiplex esset lex ejus, & intelligeres quòd multò minora exigaris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.

7 Forsitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad perfectum Omnipotentem reperies ?

8 Excelsior cælo est, & quid facies ? profundior inferno, & unde cognosces ?

9 Longior terra mensura ejus, & latior mari.

10 Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei ?

C 11 Ipse enim novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nónne considerat ?

12 Vir vanus in superbiam erigitur, & tamquam pullum onagri se liberum natum putat.

13 Tu autem firmasti cor tuum, & expandisti ad eum manus tuas.

14 Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo injustitia :

15 Tunc levare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis.

D 16 Miseriæ quoque oblivisceris, & quasi aquarum quæ præterierunt recordaberis.

17 Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam & cùm te consumptum putaveris, orieris ut lucifer.

18 Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, & defossus securus dormies.

*Levit. 26.a.6. 19 Requiescens, & * non erit qui te exterreat : & deprecabuntur faciem tuam plurimi.

*Levit. 26.b.16 20 * Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & spes illorum abominatio animæ.

CAPUT XII.

Job ut amicorum confundat jactantiam, asserit neminem ignorare Dei potentiam ac sapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum status pro suo variat arbitrio.

A 1 RESpondens autem Job, dixit :

2 Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia.

3 * Et mihi est cor, sicut & vobis, nec inferior vestri sum : quis enim hæc, quæ nostis, ignorat ? * Inf. 21.a.3.

4 * Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum & exaudiet eum : deridetur enim justi simplicitas. * Prov. 14. a.2.

5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum.

6 Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cùm ipse dederit omnia in manus eorum.

7 Nimirum interroga jumenta, & docebunt te: B & volatilia cæli, & indicabunt tibi.

8 Loquere terræ, & respondebit tibi : & narrabunt pisces maris.

9 Quis ignorat quòd omnia hæc manus Domini fecerit ?

10 In cujus manu anima omnis viventis, & spiritus universæ carnis hominis.

11 * Nónne auris verba dijudicat, & fauces comedentis, saporem ? * Inf. 34. a.3.

12 In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.

13 Apud ipsum est sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & intelligentiam.

14 * Si destruxerit, nemo est qui ædificet : si C incluserit hominem, nullus est qui aperiat. *Isa. 22. f.22.

15 Si continuerit aquas, omnia siccabuntur : & si emiserit eas, subvertent terram. Apoc. 3. b.7.

16 Apud ipsum est fortitudo & sapientia : ipse novit & decipientem, & eum qui decipitur.

17 Adducit consiliarios in stultum finem, & judices in stuporem.

18 Balteum regum dissolvit, & præcingit funes renes eorum.

19 Ducit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat :

20 Commutans labium veracium, & doctrinam D senum auferens.

21 Effundit despectionem super principes, eos, qui oppressi fuerant, relevans,

22 Qui revelat profunda de tenebris, & producit in lucem umbram mortis.

23 Qui multiplicat gentes & perdit eas, & subversas in integrum restituit.

24 Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos ut frustrà incedant per invium :

25 Palpabunt quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.

CAPUT XIII.

Job amicos suos ex ipsorum verbis confutans, à Deo arguendos asserit ; suam quoque justitiam ac patientiam contra amicos tuetur, quærens à Deo propter quæ peccata tam graviter affligatur.

A 1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi singula.

2 Secundùm scientiam vestram & ego novi : nec inferior vestri sum.

3 Sed tamen ad omnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio :

4 Priùs vos ostendens fabricatores mendacii, & cultores perversorum dogmatum.

5 Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes.

6 Audite ergo correptionem meam, & judicium labiorum meorum attendite.
B 7 Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?
8 Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?
9 Aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo, vestris fraudulentiis?
10 Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis.
11 Statim ut se commoverit, turbabit vos, & terror ejus irruet super vos.
12 Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices vestræ.
13 Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit.
C 14 Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?
15 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam.
16 Et ipse erit salvator meus: non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita.
17 Audite sermonem meum, & ænigmata percipite auribus vestris.
18 Si fuero judicatus, scio quòd justus inveniar.
19 Quis est qui judicetur mecum? veniat: quare tacens consumor?
20 Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua non abscondar:
21 Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat.
22 Voca me, & ego respondebo tibi: aut certè loquar, & tu responde mihi.
D 23 Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi.
24 Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?
25 Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris:
26 Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27 Posuisti in nervo pedem meum: & observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti:
28 Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur à tinea.

CAPUT XIV.

Job, considerata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quòd post hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur resurrectionem.

A 1 HOmo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.
* Sup. 8.b.9. Ps.143. b.4. 2 * Qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem statu permanet.
3 Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in judicium?
*Ps.50. a.4. 4 * Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nónne tu qui solus es?
5 Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.
6 Recede paululùm ab eo, ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus. B
7 Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami ejus pullulant.
8 Si senuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius,
9 Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quasi cùm primùm plantatum est:
10 Homo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quæso est?
11 Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluvius vacuefactus arescat:
12 Sic homo cùm dormierit, non resurget; donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo. C
13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?
14 Putásne mortuus homo rursum vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.
15 Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.
16 * Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. *Inf.31 a.4. 34. c.21.
17 Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Prov.5. d.21.
18 Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo. D
19 Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra consumitur: & hominem ergo similiter perdes.
20 Roborasti eum paululùm ut in perpetuum transiret: immutabis faciem ejus, & emittes eum.
21 Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.
22 Attamen caro ejus dum vivet dolebit, & anima illius super semetipso lugebit.

CAPUT XV.

Eliphaz Job arguit jactantiæ, impatientiæ, & blasphemiæ in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, describens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

1 REspondens autem Eliphaz Themanites, dixit: A
2 Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens, & implebit ardore stomachum suum?
3 Arguis verbis eum qui non est æqualis tibi, & loqueris quod tibi non expedit.
4 Quantum in te est, evacuasti timorem, & tulisti preces coram Deo.
5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blasphemantium.
6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua respondebunt tibi.
7 Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?

8 Numquid

8 Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit ejus sapientia?

9 Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus?

*Eccli. 18. b. 8. 10 * Et senes & antiqui sunt in nobis, multò vetustiores quàm patres tui.

B 11 Numquid grande est ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent.

12 Quid te elevat cor tuum, & quasi magna cogitans, attonitos habes oculos?

13 Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujusce modi sermones?

14 Quid est homo, ut immaculatus sit, & ut justus appareat natus de muliere?

*Sup. 4. d. 18. 15 * Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu ejus.

16 Quantò magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?

17 Ostendam tibi, audi me: quod vidi narrabo tibi.

C 18 Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos.

19 Quibus solis data est terra, & non transivit alienus per eos.

20 Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.

21 Sonitus terroris semper in auribus illius: & cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur.

22 Non credit quòd reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium.

23 Cùm se moverit ad quærendum panem, novit quòd paratus sit in manu ejus tenebrarum dies.

24 Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem qui præparatur ad prælium.

25 Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.

26 Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est.

D 27 Operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus aruina dependet.

28 Habitavit in civitatibus desolatis, & in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.

29 Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terra radicem suam.

30 Non recedet de tenebris: ramos ejus arefaciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.

31 Non credet frustrà errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus sit.

32 Antequam dies ejus impleantur, peribit: & manus ejus arescent.

33 Lædetur quasi vinea in primo flore botrus ejus, & quasi oliva projiciens florem suum.

34 Congregatio enim hypocritæ sterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

*Psal. 7. b. 15. Isa. 59. a. 4. 35 * Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus ejus præparat dolos.

CAPUT XVI.

Job amicorum auctoritate commotus, dolorem suum plangit, calamitatis magnitudinem ostendens, seque pati citra iniquitatem, cujus conscium esse Deum asserit.

1 RESpondens autem Job, dixit: A

2 Audivi frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis.

3 Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris?

4 Poteram & ego similia vestri loqui: atque utinam esset anima vestra pro anima mea:

5 Consolarer & ego vos sermonibus, & moverem caput meum super vos:

6 Roborarem vos ore meo: & moverem labia mea, quasi parcens vobis.

7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non B quiescet dolor meus: & si tacuero, non recedet à me.

8 Nunc autem oppressit me dolor meus, & in nihilum redacti sunt omnes artus mei.

9 Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, & suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi.

10 Collegit furorem suum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.

11 Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis. C

12 Conclusit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.

13 Ego ille quondam opulentus, repentè contritus sum: tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.

14 Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra viscera mea.

15 Concîdit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.

16 Saccum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.

17 Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligaverunt.

18 Hæc passus sum absque iniquitate manus D meæ, cùm haberem mundas ad Deum preces.

19 Terra ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum latendi clamor meus.

20 Ecce enim in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis.

21 Verbosi amici mei, ad Deum stillat oculus meus.

22 Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo.

23 Ecce enim breves anni transeunt, & semitam, per quam non revertar, ambulo.

Caput XVII.

Job ex afflictionis suæ magnitudine sibi hic nihil præter mortem restare contendit; & amicos præsentem tantùm remunerationem statuentes insipientiæ arguens, ipse futuram requiem præstolatur.

A 1 Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, & solum mihi supereſt ſepulchrum.
2 Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus.
3 Libera me Domine, & pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me.
B 4 Cor eorum longè feciſti à diſciplina, propterea non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur ſociis, & oculi filiorum ejus deficient.
6 Poſuit me quaſi in proverbium vulgi, & exemplum ſuum coram eis.
7 Caligavit ab indignatione oculus meus, & membra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.
C 8 Stupebunt juſti ſuper hoc, & innocens contra hypocritam ſuſcitabitur.
9 Et tenebit juſtus viam ſuam, & mundis manibus addet fortitudinem.
10 Igitur omnes vos convertimini, & venite, & non inveniam in vobis ullum ſapientem.
11 Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum.
D 12 Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt tenebras ſpero lucem.
13 Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, & in tenebris ſtravi lectulum meum.
14 Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, & ſoror mea, vermibus.
15 Ubi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & patientiam meam quis conſiderat?
16 In profundiſſimum infernum deſcendent omnia mea: putáſne ſaltem ibi erit requies mihi?

Caput XVIII.

Baldad arguens Job jactantiæ & impatientiæ, deſcribit impiorum maledictiones, ut ſuam contra Job ſententiam ſtatuat, nempe ipſum tantùm propter peccata ſua puniri.

A 1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit:
2 Uſque ad quem finem verba jactabitis? intelligite priùs, & ſic loquamur.
3 Quare reputati ſumus ut jumenta, & ſorduimus coram vobis?
4 Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco ſuo?
B 5 Nónne lux impii extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis ejus?
6 Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ ſuper eum eſt, extinguetur.
7 Arctabuntur greſſus virtutis ejus, & præcipitabit eum conſilium ſuum.
8 Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis ejus ambulat.
9 Tenebitur planta illius laqueo, & exardeſcet contra eum ſitis.
10 Abſcondita eſt in terra pedica ejus, & decipula illius ſuper ſemitam.
11 Undique terrebunt eum formidines, & in- C
volvent pedes ejus.
12 Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat coſtas illius.
13 Devoret pulchritudinem cutis ejus, conſumat brachia illius primogenita mors.
14 Avellatur de tabernaculo ſuo fiducia ejus, & calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.
15 Habitent in tabernaculo illius ſocii ejus, qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo ejus ſulphur.
16 Deorſum radices ejus ſiccentur, ſurſum au- D
tem atteratur meſſis ejus.
17 * Memoria illius pereat de terra, & non ce- * *Prov. 2. d. 22.*
lebretur nomen ejus in plateis.
18 Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum.
19 Non erit ſemen ejus, neque progenies in populo ſuo, nec ullæ reliquiæ in regionibus ejus.
20 In die ejus ſtupebunt noviſſimi, & primos invadet horror.
21 Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, & iſte locus ejus qui ignorat Deum.

Caput XIX.

Job crudelitatis amicos arguens, ſe à Deo flagellari dicit immeritò, oſtendens afflictionis acerbitatem, & ſe ab amicis deſtitutum; ac ſuper futura reſurrectione ſeipſum conſolatur.

1 Respondens autem Job, dixit:
2 Uſquequò affligitis animam meam, & A
atteritis me ſermonibus?
3 En, decies confunditis me, & non erubeſcitis opprimentes me.
4 Nempe, etſi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.
5 At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.
6 Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo judicio afflixerit me, & flagellis ſuis me cinxerit.
7 Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: vociferabor, & non eſt qui judicet.
8 Semitam meam circumſepſit, & tranſire non B
poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.
9 Spoliavit me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo.
10 Deſtruxit me undique, & pereo, & quaſi evulſæ arbori abſtulit ſpem meam.
11 Iratus eſt contra me furor ejus, & ſic me habuit quaſi hoſtem ſuum.
12 Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum.
13 Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quaſi alieni receſſerunt à me.
14 Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me noverant, obliti ſunt mei.
15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, ſicut C
alienum habuerunt me, & quaſi peregrinus fui in oculis eorum.

16 Servum

16 Servum meum vocavi, & non respondit, ore proprio deprecabar illum.
17 Halitum meum exhorruit uxor mea, & orabam filios uteri mei.
18 Stulti quoque despiciebant me, & cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi.
19 Abominati sunt me quondam consiliarii mei: & quem maximè diligebam, aversatus est me.
20 Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodò labia circa dentes meos.
21 Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
22 Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini?
D 23 Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro
24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?
25 Scio enim quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum:
26 Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.
27 Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.
28 Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, & radicem verbi inveniamus contra eum?
29 Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse judicium.

Caput XX.

Sophar verbis Job motus, correptionem ipsius se dicit auditurum; & quæ sit apud Deum pars impii, multis verbis prosequitur.

A 1 Respondens autem Sophar Naamathites, dixit:
2 Idcircò cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mens in diversa rapitur.
3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, & spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
4 Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram,
5 Quòd laus impiorum brevis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.
6 Si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit:
7 Quasi sterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Ubi est?
B 8 Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna.
9 Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultrà intuebitur eum locus suus.
10 Filii ejus atterentur egestate, & manus illius reddent ei dolorem suum.
11 Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.
12 Cùm enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua.
13 Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo.
14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.
15 Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.
16 Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ.
17 (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri.) C
18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: juxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebit.
19 Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, & non ædificavit eam.
20 * Nec est satiatus venter ejus: & cùm habuerit quæ concupierat, possidere non poterit. *Eccle. 5. c. 9.
21 Non remansit de cibo ejus, & propterea nihil permanebit de bonis ejus.
22 Cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum.
23 Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum. D
24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.
25 Eductus, & egrediens de vaginâ sua, & fulgurans in amaritudine sua: vadent & venient super eum horribiles.
26 Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo.
27 Revelabunt cæli iniquitatem ejus, & terra consurget adversus eum.
28 Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.
29 Hæc est pars hominis impii à Deo, & hereditas verborum ejus à Domino.

Caput XXI.

Job patienter ab amicis audiri postulans, causam inquirit quare impiorum nonnulli in finem usque vitæ prosperentur, alii contrà adversis cædantur; & respondet, impium in diem perditionis à Deo servari, falsam amicorum consolationem per hoc convellens.

1 Respondens autem Job, dixit:
2 Audite quæso sermones meos, & agite A pœnitentiam.
3 Sustinete me, & ego loquar, & pòst mea, si videbitur, verba ridete.
4 Numquid contra hominem disputatio mea est, ut meritò non debeam contristari?
5 Attendite me, & obstupescite, & superponite digitum ori vestro:
6 Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, & concutit carnem meam tremor.
7 * Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatíque divitiis? *Jerem. 12. a. 1. Habac. 1. a. 3. d. 13.
8 Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conspectu eorum.
9 Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non B est virga Dei super illos.
10 Bos eorum concepit, & non abortivit: vacca peperit, & non est privata fœtu suo.
11 Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus.

B 12 Tenent tympanum, & cytharam, & gaudent ad sonitum organi.

13 Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

14 Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.

*Mal 3 d.14. 15 * Quis est Omnipotens ut serviamus ei? & quid nobis prodest si oraverimus illum?

16 Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longè sit à me.

17 Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui?

C 18 Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut favilla quam turbo dispergit.

19 Deus servabit filiis illius dolorem patris: & cùm reddiderit, tunc sciet.

20 Videbunt oculi ejus interfectionem suam, & de furore Omnipotentis bibet.

21 Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se? & si numerus mensium ejus dimidietur?

22 Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat?

23 Iste moritur robustus & sanus, dives & felix.

24 Viscera ejus plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur:

25 Alius verò moritur in amaritudine animæ absque ullis opibus:

D 26 Et tamen simul in pulvere dormient, & vermes operient eos.

27 Certè novi cogitationes vestras, & sententias contra me iniquas.

28 Dicitis enim: Ubi est domus principis? & ubi tabernacula impiorum?

29 Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis.

30 Quia in diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris ducetur.

31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?

32 Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.

33 Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.

34 Quomodo igitur consolamini me frustrà, cùm responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

Caput XXII.

Eliphaz arguit Job immisericordiæ in pauperum oppressione, & aliorum facinorum; ostendens ipsum de divina providentia non rectè sentire, ac pœnitenti bona promittens.

A 1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Numquid Deo potest comparari homo, etiam cùm perfectæ fuerit scientiæ?

3 Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?

4 Numquid timens arguet te, & veniet tecum in judicium,

5 Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?

6 Abstuliisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus.

7 Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem.

B 8 In fortitudine brachii tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam.

9 Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comminuisti.

10 Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita.

11 Et putabas te tenebras non visurum, & impetu aquarum inundantium non oppressum iri?

12 An non cogitas quòd Deus excelsior cælo sit, & super stellarum verticem sublimetur?

13 Et dicis: Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat.

14 Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.

15 Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?

C 16 Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluvius subvertit fundamentum eorum:

17 Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum:

18 Cùm ille implesset domos eorum bonis: quorum sententia procul sit à me.

*Psl.106 d.42. 19 * Videbunt justi, & lætabuntur, & innocens subsannabit eos.

20 Nónne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum devoravit ignis?

21 Acquiesce igitur ei, & habeto pacem; & per hæc habebis fructus optimos.

22 Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones ejus in corde tuo.

D 23 Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo.

24 Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos.

25 Erítque Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coacervabitur tibi.

26 Tunc super Omnipotentem deliciis affluës, & elevabis ad Deum faciem tuam.

27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.

28 Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis splendebit lumen.

*Prov. 29.d.23 29 * Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur.

30 Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.

Caput XXIII.

Job divinum judicium humiliter invocans, ostendit se non puniri propter peccata sua, rectéque sentire de providentia Dei incomprehensibilis, omnia pro sua voluntate facientis.

1 Respondens autem Job, ait:

A 2 Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum.

3 Quis mihi tribuat ut cognoscam & inveniam illum, & veniam usque ad solium ejus?

4 Ponam coram eo judicium, & os meum replebo increpationibus.

5 Ut sciam verba quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi.

6 Nolo

B 6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat.

7 Proponat æquitatem contra me, & perveniat ad victoriam judicium meum.

8 Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum.

9 Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.

C 10 Ipse verò scit viam meam, & probavit me quasi aurum, quod per ignem transit.

11 Vestigia ejus secutus est pes meus, viam ejus custodivi, & non declinavi ex ea.

12 A mandatis labiorum ejus non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris ejus.

13 Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem ejus: & anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.

D 14 Cùm expleverit in me voluntatem suam, & alia multa similia præstò sunt ei.

15 Et idcircò à facie ejus turbatus sum, & considerans eum, timore sollicitor.

16 Deus mollivit cor meum, & omnipotens conturbavit me.

17 Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

Caput XXIV.

Job ut rectè se sentire ostendat de divina providentia, dicit Deo nota esse tempora, & hominum varias recensèt iniquitates, ab ipso puniendas.

A 1 AB Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.

2 Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.

3 Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bovem viduæ.

4 Subverterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.

5 Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.

B 6 Agrum non suum demetunt: & vineam ejus, quem vi oppresserint, vindemiant.

7 Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore.

8 Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.

9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliaverunt.

10 Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas.

11 Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.

12 De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum

C abire non patitur.

13 Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas ejus.

14 Manè primò consurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem verò erit quasi fur.

15 Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum suum.

16 Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem.

17 Si subitò apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.

18 Levis est super faciem aquæ: maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum.

19 Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, D & usque ad inferos peccatum illius.

20 Obliviscatur ejus misericordia: dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.

21 Pavit enim sterilem, quæ non parit, & viduæ benè non fecit.

22 Detraxit fortes in fortitudine sua: & cùm steterit, non credet vitæ suæ.

23 * Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille * *Apoc.* abutitur eo in superbiam: oculi autem ejus sunt *2. f. 21.* in viis illius.

24 Elevati sunt ad modicum, & non subsistent, & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.

25 Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

Caput XXV.

Baldad ex Dei sublimitate & hominis humilitate, negat hominem Deo comparatum justificari posse.

1 REspondens autem Baldad Suhites, dixit: A

2 Potestas & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.

3 Numquid est numerus militum ejus? & super quem non surget lumen illius?

4 Numquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?

5 Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus:

6 Quantò magis homo putredo, & filius hominis vermis.

Caput XXVI.

Job dicit nullum Deo ab homine auxilium præstari posse, Dei incomprehensibilem potentiam ex ipsius operibus demonstrans.

1 REspondens autem Job, dixit:

2 Cujus adjuto res? numquid imbecillis? A & sustentas brachium ejus, qui non est fortis?

3 Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, & prudentiam tuam ostendisti plurimam.

4 Quem docere voluisti? nónne eum, qui fe- B cit spiramentum?

5 Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.

6 Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.

7 Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.

8 Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erum- C pant pariter deorsum.

9 Qui tenet vultum solii sui, & expandit super illud nebulam suam.

10 Termi

10 Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux & tenebræ.

D 11 Columnæ cæli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus.

12 In fortitudine illius repentè maria congregata sunt, & prudentia ejus percussit superbum.

13 Spiritus ejus ornavit cælos: & obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus.

14 Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum ejus: & cùm vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

Caput XXVII.

Job perpetuò constans in sui justificatione, rejecta amicorum calumnia, ostendit quo modo impii ex præsentis vitæ brevi prosperitate in mortem rapiantur à Deo ad supplicia.

A 1 Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, & dixit:

2 Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.

3 Quia donec supereſt halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis,

4 Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur medacium.

5 Absit à me ut justos vos esse judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

B 6 Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.

7 Sit ut impius, inimicus meus: & adversarius meus quasi iniquus.

8 Quæ est enim spes hypocritæ si avarè rapiat, & non liberet Deus animam ejus?

9 Numquid Deus audiet clamorem ejus, cùm venerit super eum angustia?

10 Aut poterit in omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?

11 Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.

C 12 Ecce, vos omnes nostis, & quid sine causa vana loquimini?

13 Hæc est pars hominis impii apud Deum, & hereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.

14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, & nepotes ejus non saturabuntur pane.

15 Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.

16 Si comportaverit quasi terram argentum, & sicut lutum præparaverit vestimenta:

17 Præparabit quidem, sed justus vestietur illis: & argentum innocens dividet.

18 Ædificavit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum.

*Psal. 48. d. 18. 19 * Dives cùm dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inveniet.

D 20 Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas.

21 Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo.

22 Et mittet super eum, & non parcet: de manu ejus fugiens fugiet.

23 Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum, intuens locum ejus.

Caput XXVIII.

Job sapientiam ostendit auro longè esse præstantiorem, tum origine tum rei dignitate; Deo autem perspecta esse quæque occultissima naturæ, & sapientiam è cælo dari, non auro emi.

1 Habet argentum venarum suarum principia: & auro locus est, in quo conflatur. A

2 Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus calore, in æs vertitur.

3 Tempus posuit tenebris, & universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, & umbram mortis.

4 Dividit torrens à populo peregrinante, eos, quos oblitus est pes egentis hominis, & invios.

5 Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est.

6 Locus sapphiri lapides ejus, & glebæ illius aurum.

7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis.

8 Non calcaverunt eam filii institorum, nec B pertransivit per eam leæna.

9 Ad silicem extendit manum suam, subvertit à radicibus montes.

10 In petris rivos excidit, & omne pretiosum vidit oculus ejus.

11 Profunda quoque fluviorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.

12 Sapientia verò ubi invenitur? & quis est locus intelligentiæ.

13 Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium.

14 Abyssus dicit: Non est in me: & mare loquitur: Non est mecum.

15 * Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec *Sap. 7. a. 9. appendetur argentum in commutatione ejus. C

16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi Sardonicho pretiosissimo, vel sapphiro.

17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri:

18 Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem sapientia de occultis.

19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.

20 Unde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?

21 Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli latet. D

22 Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam ejus.

23 Deus intelligit viam ejus, & ipse novit locum illius.

24 Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.

25 Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.

26 Quando

26 Quando ponebat pluviis legem, & viam procellis sonantibus:

27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & investigavit.

28 Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia.

Caput XXIX.

Job pristinæ cupiens restitui felicitati, multis verbis illam enarrat, una cum bonis suis operibus, quò se de contraria amicorum calumnia vindicet.

A 1 Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, & dixit:

2 Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundùm dies quibus Deus custodiebat me?

3 Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?

4 Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo?

5 Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei?

6 Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei?

B 7 Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi?

8 Videbant me juvenes, & abscondebantur: & senes assurgentes stabant.

9 Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.

10 Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.

11 Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.

12 Eò quòd liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adjutor.

C 13 Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum.

14 Justitia indutus sum: & vestivi me, sicut vestimento & diademate, judicio meo.

15 Oculus fui cæco, & pes claudo.

16 Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissimè investigabam.

17 Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.

18 Dicebámque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.

19 Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea.

D 20 Gloria mea semper innovabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.

21 Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum.

22 Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.

23 Expectabant me sicut pluviam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.

24 Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.

25 Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cúmque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

Caput XXX.

Plangit Job pristinam illam felicitatem, versam sibi permittente Deo, in summam calamitatem.

1 Nunc autem derident me juniores tempore, A
quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:

2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.

3 Egestate & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate & miseria.

4 Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum.

5 Qui de convallibus ista rapientes, cùm singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.

6 In desertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel super glaream.

7 Qui inter hujuscemodi lætabantur, & esse B
sub sentibus delicias computabant.

8 Filii stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.

9 Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in proverbium.

10 Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur.

11 Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frænum posuit in os meum.

12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illicò surrexerunt: pedes meos subverterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.

13 Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit qui ferret auxilium.

14 Quasi rupto muro, & aperta janua, irrue- C
runt super me, & ad meas miserias devoluti sunt.

15 Redactus sum in nihilum: abstuliisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea.

16 Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.

17 Nocte os meum perforatur doloribus: [& qui me comedunt, non dormiunt.

18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitio tunicæ succinxerunt me.

19 Comparatus sum luto, & assimilatus sum favillæ & cineri.

20 Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me.

21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi.

22 Elevasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me validè.

23 Scio quia morti trades me, ubi constituta D
est domus omni viventi.

24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse salvabis.

25 Flebam quondam super eo qui afflictus erat,

erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.

27 Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.

28 Mœrens incedebam, sine furore; consurgens, in turba clamabam.

29 Frater fui draconum, & socius struthionum.

30 Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.

31 Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

CAPUT XXXI.

Job ut de amicorum calumnia se purget, summum judicem innocentiæ suæ testem invocans, suas enarrat virtutes.

A 1 PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.

2 Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hereditatem Omnipotens de excelsis?

3 Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus injustitiam?

4 Nónne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat?

5 Si ambulavi in vanitate, & festinavit in dolo pes meus:

6 Appendat me in statera justa, & sciat Deus simplicitatem meam.

7 Si declinavit gressus meus de via, & si secutum est oculos meos cor meum, & si manibus meis adhæsit macula:

8 Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur.

9 Si deceptum est cor meum super muliere, & si ad ostium amici mei insidiatus sum:

B 10 Scortum alterius sit uxor mea, & super illam incurventur alii.

11 Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.

12 Ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.

13 Si contempsi subire judicium cum servo meo, & ancilla mea, cùm disceptarent adversum me.

14 Quid enim faciam cùm surrexerit ad judicandum Deus? & cùm quæsierit, quid respondebo illi?

15 Numquid non in utero fecit me qui & illum operatus est: & formavit me in vulva unus?

16 Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci.

17 Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea:

18 (Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio: & de utero matris meæ egressa est mecum.)

19 Si despexi pereuntem, eò quòd non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem:

C 20 Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus est.

21 Si levavi super pupillum manum meam, etiam cùm viderem me in porta superiorem:

22 Humerus meus à junctura sua cadat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur.

23 Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.

24 Si putavi aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea.

25 Si lætatus sum super multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.

26 Si vidi Solem cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè:

27 Et lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo.

28 Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum.

29 Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat, & exultavi quòd invenisset eum malum.

30 Non enim dedi ad peccandum guttur meum, D ut expeterem maledicens animam ejus.

31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus ut saturemur?

32 Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.

33 Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celavi in sinu meo iniquitatem meam.

34 Si expavi ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium.

35 Quis mihi tribuat auditorem, ut desiderium meum audiat Omnipotens: & librum scribat ipse qui judicat.

36 Ut in humero meo portem illum, & circumdem illum quasi coronam mihi?

37 Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi principi offeram eum.

38 Si adversum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci ejus deflent:

39 Si fructus ejus comedi absque pecunia, & animam agricolarum ejus afflixi:

40 Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.

Finita sunt verba Job.

CAPUT XXXII.

Job silentio amicis impositio, arguitur una cum illis insipientiæ ab Eliu, qui suam jactat sapientiam.

1 OMiserunt autem tres viri isti respondere A Job, eò quòd justus sibi videretur.

2 Et iratus, indignatúsque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus est autem adversum Job, eò quòd justum se esse diceret coram Deo.

3 Porrò adversum amicos ejus indignatus est, eò quòd non invenissent responsionem rationabilem, sed tantummodò condemnassent Job.

4 Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eò quòd seniores essent qui loquebantur.

5 Cùm

B 5 Cùm autem vidisset quòd tres respondere non potuissent, iratus est vehementer.

6 Respondénsque Eliu filius Barachel Buzites, dixit:

Junior sum tempore, vos autem antiquiores, idcircò demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam.

7 Sperabam enim quòd ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam.

8 Sed, ut video, Spiritus est in hominibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

9 Non sunt longævi sapientes, nec senes intelligunt judicium.

C 10 Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego meam sapientiam.

11 Expectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus:

12 Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, ut video, non est qui possit arguere Job, & respondere ex vobis sermonibus ejus.

13 Ne fortè dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.

14 Nihil locutus est mihi, & ego non secundùm sermones vestros respondebo illi.

D 15 Extimuerunt, nec responderunt ultrà, abstulerúntque à se eloquia.

16 Quoniam igitur expectavi, & non sunt locuti: steterunt, nec ultrà responderunt.

17 Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam.

18 Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me spiritus uteri mei.

19 En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit.

20 Loquar, & respirabo paululùm: aperiam labia mea, & respondebo.

21 Non accipiam personam viri, & Deum homini non æquabo.

22 Nescio enim quàm diu subsistam, & si post modicum tollat me Factor meus.

CAPUT XXXIII.

Eliu ex sermonibus Job ostendere nititur eum esse justum, docens quomodo Deus homini loquatur ut erudiat & increpet, ac respiscenti propitietur.

A 1 AUdi igitur Job eloquia mea, & omnes sermones meos ausculta.

2 Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.

3 Simplici corde meo sermones mei, & sententiam puram labia mea loquentur.

4 Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipotentis vivificavit me.

5 Si potes, responde mihi, & adversus faciem meam consiste.

6 Ecce, & me sicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum.

7 Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi gravis.

8 Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi.

9 Mundus sum ego, & absque delicto: immaculatus, & non est iniquitas in me.

10 Quia querelas in me reperit, ideò arbitratus est me inimicum sibi. B

11 Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas.

12 Hoc est ergo, in quo non es justificatus: respondebo tibi, quia major sit Deus homine.

13 Adversus eum contendis, quòd non ad omnia verba responderit tibi?

14 Semel loquitur Deus, & secundò idipsum non repetit.

15 Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo:

16 Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina,

17 Ut avertat hominem ab his quæ facit, & liberet eum de superbia, C

18 Eruens animam ejus à corruptione: & vitam illius, ut non transeat in gladium.

19 Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa ejus marcescere facit.

20 Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus antè desiderabilis.

21 Tabescet caro ejus, & ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.

22 Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.

23 Si fuerit pro eo Angelus loquens, unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem:

24 Miserebitur ejus, & dicet: Libera eum, ut non descendat in corruptionem: inveni in quo ei propitier.

25 Consumpta est caro ejus à suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ.

26 Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: & videbit faciem ejus in jubilo, & reddet homini justitiam suam. D

27 Respiciet homines, & dicet: Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi.

28 Liberavit animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret.

29 Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos:

30 Ut revocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viventium.

31 Attende Job, & audi me: & tace, dum ego loquor.

32 Si autem habes quod loquaris, respondе mihi, loquere: volo enim, te apparere justum.

33 Quòd si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.

CAPUT XXXIV.

Eliu rursum ex verbis Job accusat eum blasphemiæ aliorúmque criminum, æquitatem ostendens divini judicii, ejus quoque potentiæ & notitiæ cuncta subesse.

A 1 PRonuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus est:

2 Audite sapientes verba mea, & eruditi auscultate me.

*Sup 12. b. 11. 3 * Auris enim verba probat, & guttur escas gustu dijudicat.

4 Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus quid sit melius.

5 Quia dixit Job: Justus sum, & Deus subvertit judicium meum.

6 In judicando enim me, mendacium est: violenta sagitta mea absque ullo peccato.

7 Quis est vir ut est Job, qui bibit subsannationem quasi aquam:

8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?

9 Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam si cucurrerit cum eo.

10 Ideò viri cordati audite me, absit à Deo impi-

B etas, & ab Omnipotente iniquitas.

11 Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias singulorum restituet eis.

12 Verè enim Deus non condemnabit frustrà, nec Omnipotens subvertet judicium.

13 Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?

14 Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius & flatum ad se trahet.

15 Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem revertetur.

16 Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & ausculta vocem eloquii mei.

17 Numquid qui non amat judicium, sanari potest? & quomodo tu eum, qui justus est, in tantum condemnas?

18 Qui dicit regi, apostata: qui vocat duces impios.

C 19 * Qui non accipit personas principum: nec cognovit tyrannum, cùm disceptaret contra pauperem: opus enim manuum ejus sum universi.

*Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Sap. 6. b. 8. Eccl. 35 b. 15. Act. 10. e. 34. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Eph. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. 1. Pet. 1. e. 17.

20 Subitò morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertransibunt, & auferent violentum absque manu.

21 Oculi enim ejus super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat.

22 Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.

23 Neque enim ultrà in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in judicium.

24 Conteret multos & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis.

25 Novit enim opera eorum: & idcircò inducet noctem, & conterentur.

26 Quasi impios percussit eos in loco videntium.

27 Qui quasi de industria recesserunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt:

28 Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.

29 Ipso enim concedente pacem, quis est qui D condemnet? ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum & super gentes & super omnes homines?

30 Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.

31 Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.

32 Si erravi, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, ultrà non addam.

33 Numquid à te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, & non ego: quòd si quid nosti melius loquere.

34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me.

35 Job autem stultè locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.

36 Pater mi, probetur Job usque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis.

37 Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur: & tunc ad judicium provocet sermonibus suis Deum.

CAPUT XXXV.

Eliu colligens Job dixisse Deo non placere quod rectum est, ostendit non Deo sed homini & pietatem prodesse & impietatem obesse.

1 IGitur Eliu hæc rursum locutus est: A

2 Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Justior sum Deo?

3 Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccavero?

4 Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & amicis tuis tecum.

5 Suscipe cœlum & intuere, & contemplare æthera quòd altior te sit.

6 Si peccaveris, quid ei nocebis? & si multi- B plicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?

7 Porrò si justè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?

8 Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit justitia tua.

9 Propter multitudinem calumniatorum cla- C mabunt: & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.

10 Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte?

11 Qui docet nos super jumenta terræ, & super volucres cæli erudit nos.

12 Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter superbiam malorum.

13 Non ergo frustrà audiet Deus, & Omnipotens causas singulorum intuebitur.

14 Etiam cùm dixeris: Non considerat: judi- D care coram illo, & expecta eum.

15 Nunc

15 Nunc enim non infert furorem ſuum, nec ulciſcitur ſcelus valdè.

16 Ergo Job fruſtra aperit os ſuum, & abſque ſcientia verba multiplicat.

CAPUT XXXVI.

Eliu æquitatem divini judicii tuetur, qui percutit ut erudiat, loquitur ut ad ſe redeant; redeuntes à flagellis liberat: hortatur itaque Job ad reſipiſcentiam, promittens cuncta proſpera.

A 1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt:

2 Suſtine me paululùm, & indicabo tibi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.

3 Repetam ſcientiam meam à principio, & operatorem meum probabo juſtum.

4 Verè enim abſque mendacio ſermones mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.

5 Deus potentes non abjicit, cùm & ipſe ſit potens.

6 Sed non ſalvat impios, & judicium pauperibus tribuit.

7 Non auferet à juſto oculos ſuos, & reges in ſolio collocat in perpetuum, & illi eriguntur.

8 Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis:

B 9 Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eorum, quia violenti fuerunt.

10 Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: & loquetur, ut revertantur ab iniquitate.

11 Si audierint & obſervaverint, complebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria:

12 Si autem non audierint, tranſibunt per gladium, & conſumentur in ſtultitia.

13 Simulatores & callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cùm vincti fuerint.

14 Morietur in tempeſtate anima eorum, & vita eorum inter effeminatos.

15 Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & revelabit in tribulatione aurem ejus.

16 Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſimè, & non habente fundamentum ſubter ſe. requies autem menſæ tuæ erit plena pinguedine.

C 17 Cauſa tua quaſi impii judicata eſt, cauſam judiciúmque recipies.

18 Non te ergo ſuperet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.

19 Depone magnitudinem tuam abſque tribulatione, & omnes robuſtos fortitudine.

20 Ne protrahas noctem, ut aſcendant populi pro eis.

21 Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam.

22 Ecce, Deus excelſus in fortitudine ſua, & nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.

23 Quis poterit ſcrutari vias ejus? aut quis poteſt ei dicere: Operatus es iniquitatem?

24 Memento quòd ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.

25 Omnes homines vident eum, unuſquiſque intuetur procul.

26 Ecce, Deus magnus vincens ſcientiam noſtram: numerus annorum ejus inæſtimabilis. D

27 Qui aufert ſtillas pluviæ, & effundit imbres ad inſtar gurgitum.

28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta deſuper.

29 Si voluerit extendere nubes quaſi tentorium ſuum,

30 Et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet.

31 Per hæc enim judicat populos, & dat eſcas multis mortalibus.

32 In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei ut rurſus adveniat.

33 Annuntiat de ea amico ſuo, quòd poſſeſſio ejus ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAPUT XXXVII.

Eliu ex mirabilibus Dei operibus declarat Dei ſapientiam, potentiam ac juſtitiam, & inſcrutabile judicium ipſius: quibus vult Job detraxiſſe.

1 SUper hoc expavit cor meum, & emotum eſt de loco ſuo. A

2 Audite auditionem in terrore vocis ejus, & ſonum de ore illius procedentem.

3 Subter omnes cælos ipſe conſiderat, & lumen illius ſuper terminos terræ.

4 Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudinis ſuæ; & non inveſtigabitur, cùm audita fuerit vox ejus.

5 Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna & inſcrutabilia.

6 Qui præcipit nivi ut deſcendat in terram, & hiemis pluviis, & imbri fortitudinis ſuæ.

7 Qui in manu omnium hominum ſignat, ut noverint ſinguli opera ſua. D

8 Ingredietur beſtia latibulum, & in antro ſuo morabitur.

9 Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab Arcturo frigus.

10 Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum latiſſimæ funduntur aquæ.

11 Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum.

12 Quæ luſtrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum:

13 Sive in una tribu, ſive in terra ſua, ſive in quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas juſſerit inveniri. C

14 Auſculta hæc Job: ſta, & conſidera mirabilia Dei.

15 Numquid ſcis quando præceperit Deus pluviis, ut oſtenderent lucem nubium ejus?

16 Numquid noſti ſemitas nubium magnas, & perfectas ſcientias?

17 Nónne veſtimenta tua calida ſunt, cùm perflata fuerit terra Auſtro?

18 Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos, qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt.

19 Oſtende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris.

D 20 Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si locutus fuerit homo, devorabitur:

21 At nunc non vident lucem: subitò aër cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.

22 Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidolosa laudatio.

23 Dignè eum invenire non possumus: magnus fortitudine, & judicio, & justitia, & enarrari non potest.

24 Ideò timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

CAPUT XXXVIII.

Deus arguit Job, ostendens ex conditis à se operibus non posse illum divinam potentiam ac sapientiam comprehendere.

A 1 RESpondens autem Dominus Job de turbine, dixit:

2 Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?

3 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & responde mihi.

4 Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam.

5 Quis posuit mensuras ejus, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam?

6 Super quo bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem ejus.

7 Cùm me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei?

8 Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens:

9 Cùm ponerem nubem vestimentum ejus, & caligine illud quasi pannis infantiæ obvolverem?

B 10 Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem, & ostia;

11 Et dixi: Usque huc venies, & non procedes ampliùs, & hîc confringes tumentes fluctus tuos.

12 Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum?

13 Et tenuisti concutiens extrema terræ, & excussisti impios ex ea?

14 Restituetur ut lutum signaculum, & stabit sicut vestimentum:

15 Auferetur ab impiis lux sua, & brachium excelsum confringetur.

16 Numquid ingressus es profunda maris, & in novissimis abyssi deambulasti?

17 Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti?

18 Numquid consideràsti latitudinem terræ? indica mihi, si nosti, omnia,

19 In qua via lux habitet, & tenebrarum quis locus sit:

20 Ut ducas unumquodque ad terminos suos, & intelligas semitas domus ejus.

C 21 Sciebas tunc quòd nascituras esses? & numerum dierum tuorum noveras?

22 Numquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti?

23 Quæ præparavi in tempus hostis, in diem pugnæ & belli?

24 Per quam viam spargitur lux, dividitur æstus super terram?

25 Quis dedit vehementissimo imbri cursum, & viam sonantis tonitrui,

26 Ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur,

27 Ut impleret inviam & desolatam, & produceret herbas virentes?

28 Quis est pluviæ pater? vel quis genuit stillas roris?

29 De cujus utero egressa est glacies? & gelu de cælo quis genuit?

30 In similitudinem lapidis aquæ durantur, & superficies abyssi constringitur. D

31 Numquid conjungere valebis micantes stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare.

32 Numquid producis Luciferum in tempore suo, & Vesperum super filios terræ consurgere facis?

33 Numquid nosti ordinem cæli, & pones rationem ejus in terra?

34 Numquid elevabis in nebula vocem tuam, & impetus aquarum operiet te?

35 Numquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi: Adsumus?

36 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?

37 Quis enarrabit cælorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet?

38 Quando fundebatur pulvis in terra, & glebæ compingebantur?

39 Numquid capies leænæ prædam, & animam catulorum ejus implebis,

40 Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur?

41 * Quis præparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes, eò quòd non habeant cibos? *Psal. 146. 9.

CAPUT XXXIX.

Deus ipsi Job ostendit mirabilia opera sua in ibicibus, onagro, rhinocerote, struthione, equo, & aquila; arguens eum quòd cum ipso contendere voluerit: quibus Job commotus, agnoscit se temerè locutum.

A 1 NUmquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti?

2 Dinumerasti menses conceptus earum, & scisti tempus partus earum?

3 Incurvantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt.

4 Separantur filii earum, & pergunt ad pastum: egrediuntur, & non revertuntur ad eas.

5 Quis dimisit onagrum liberum, & vincula ejus quis solvit?

6 Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula ejus in terra salsuginis.

7 Contem

7 Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit.

B 8 Circumspicit montes pascuæ suæ, & virentia quæque perquirit.

9 Numquid volet rhinoceros servire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum.

10 Numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te?

11 Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus, & derelinques ei labores tuos?

12 Numquid credes illi quòd sementem reddat tibi, & aream tuam congreget?

13 Penna struthionis similis est pennis herodii, & accipitris.

14 Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea?

15 Obliviscitur quòd pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.

16 Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustrà laboravit nullo timore cogente.

17 Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.

C 18 Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet equum & ascensorem ejus.

19 Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum?

20 Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium ejus terror.

21 Terram ungula fodit, exultat audacter: in occursum pergit armatis.

22 Contemnit pavorem, nec cedit gladio.

23 Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus.

24 Fervens & fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem.

25 Ubi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & ululatum exercitus.

26 Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum?

D 27 Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum?

28 In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.

29 Inde contemplatur escam, & de longè oculi ejus prospiciunt.

30 Pulli ejus lambent sanguinem: & ubicumque cadaver fuerit, statim adest.

31 Et adjecit Dominus, & locutus est ad Job:

32 Numquid qui contendit cum Deo, tam facilè conquiescit? utique qui arguit Deum, debet respondere ei.

33 Respondens autem Job Domino, dixit:

34 Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum.

35 Unum locutus sum, quod utinam non dixissem; & alterum, quibus ultrà non addam.

CAPUT XL.

Deus arguens Job quòd visus sit justitiæ ipsius detraxisse, ostendit ei suam potentiam in Behemoth & Leviathan, silentium ei imponens.

1 RESpondens autem Dominus Job de turbine, A dixit:

2 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo tes, & indica mihi.

3 Numquid irritum facies judicium meum: & condemnabis me, ut tu justificeris?

4 Et si habes brachium sicut Deus, & si voce simili tonas?

5 Circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus.

6 Disperge superbos in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia.

7 Respice cunctos superbos, & confunde eos, B & contere impios in loco suo.

8 Absconde eos in pulvere simul, & facies eorum demerge in foveam:

9 Et ego confitebor quòd salvare te possit dextera tua.

10 Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet:

11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus.

12 Stringit caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum ejus perplexi sunt.

13 Ossa ejus velut fistulæ æris, cartilago illius quasi laminæ ferreæ.

14 Ipse est principium viarum Dei, qui fecit C eum, applicabit gladium ejus.

15 Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi.

16 Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus.

17 Protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum salices torrentis.

18 Ecce, absorbebit fluvium, & non mirabitur: & habet fiduciam quòd influat Jordanis in os ejus.

19 In oculis ejus quasi hamo capiet eum, & in sudibus perforabit nares ejus.

20 An extrahere poteris leviathan hamo, & fune ligabis linguam ejus?

21 Numquid pones circulum in naribus ejus, D aut armilla perforabis maxillam ejus?

22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?

23 Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum servum sempiternum?

24 Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?

25 Concident eum amici, dividentillum negotiatores?

26 Numquid implebis sagenas pelle ejus, & gurgustium piscium capite illius?

27 Pone super eum manum tuam: memento belli, nec ultrà addas loqui.

28 Ecce, spes ejus frustrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

CAPUT XLI.

Malitia Behemoth arguitur juxta illius membra, duritiam & superbiam.

A 1 NOn quasi crudelis suscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo?
2 Quis antè dedit mihi, ut reddam ei? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt.
3 Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compositis.
4 Quis revelabit faciem indumenti ejus? & in medium oris ejus quis intrabit?
5 Portas vultus ejus quis aperiet? per gyrum dentium ejus formido.
6 Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus.
B 7 Una uni conjungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas:
8 Una alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.
9 Sternutatio ejus splendor ignis, & oculi ejus, ut palpebræ diluculi.
10 De ore ejus lampades procedunt, sicut tedæ ignis accensæ.
11 De naribus ejus procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque ferventis.
12 Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur.
13 In collo ejus morabitur fortitudo, & faciem ejus præcedit egestas.
C 14 Membra carnium ejus cohærentia sibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.
15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.
16 Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, & territi purgabuntur.
17 Cùm apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax.
18 Reputabit enim quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum, æs.
19 Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides fundæ.
20 Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam.
D 21 Sub ipso erunt radii solis, & sternet sibi aurum quasi lutum.
22 Ferveſcere faciet quasi ollam profundum mare, & ponet quasi cùm unguenta bulliunt.
23 Post eum lucebit semita, æstimabit abyssum quasi senescentem.
24 Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est ut nullum timeret.
25 Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiæ.

CAPUT XLII.

Agnoscit Job se insipienter locutum, & à Domino præfertur amicis, ac pro illis orat, duplicia recipiens eorum quæ amiserat; tandémque plenus dierum in pace quievit.

1 REspondens autem Job Domino, dixit: A
2 Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio.
3 Quis est iste, qui celat consilium absque scientia? ideò insipienter locutus sum, & quæ ultra modum excederent scientiam meam.
4 Audi, & ego loquar: interrogabo te, & responde mihi.
5 Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.
6 Idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere.
7 Postquam autem locutus est Dominus verba B hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job.
8 Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad servum meum Job, & offerte holocaustum pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam ut non vobis imputetur stultitia: neque enim locuti estis ad me recta, sicut servus meus Job.
9 Abierunt ergo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, & suscepit Dominus faciem Job.
10 Dominus quoque conversus est ad pœnitentiam Job, cùm oraret ille pro amicis suis. Et addidit Dominus omnia quæcunque fuerant Job, duplicia. C
11 Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, & universæ sorores suæ, & cuncti qui noverant eum priùs, & comederunt cum eo panem in domo ejus: & moverunt super eum caput, & consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eum: & dederunt ei, unusquisque ovem unam, & inaurem auream unam.
12 Dominus autem benedixit novissimis Job D magis quàm principio ejus. Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium, & sex millia camelorum, & mille juga boum, & mille asinæ.
13 Et fuerunt ei septem filii, & tres filiæ.
14 Et vocavit nomen unius Diem, & nomen secundæ Cassiam, & nomen tertiæ Cornustibii.
15 Non sunt autem inventæ mulieres speciosæ sicut filiæ Job in universa terra: dedítque eis pater suus hereditatem inter fratres earum.
16 Vixit autem Job post hæc, centum quadraginta annis, & vidit filios suos, & filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, & mortuus est senex & plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

PSALMUS I.

A 1 BEATUS vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit :

Jos. 1. b. 8. 2 * Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte.

Jer. 17. b. 8. 3 * Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo :

Et folium ejus non defluet : & omnia quæcumque faciet prosperabuntur.

4 Non sic impii, non sic : sed tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.

5 Ideò non resurgent impii in judicio : neque peccatores in concilio justorum.

6 Quoniam novit Dominus viam justorum : & iter impiorum peribit.

Psalm. II.

A 1 QUare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania ?

Actor. 4 c. 25. 2 Astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.

3 Dirumpamus vincula eorum : & projiciamus à nobis jugum ipsorum.

B 4 Qui habitat in cælis irrridebit eos : & Dominus subsannabit eos.

5 Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.

6 Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus.

Actor. 13. c. 33. Heb. 1. b. 5. 5. b. 5. 7 * Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te.

8 Postula à me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.

Apoc. 2. 8. 27. 19. c. 15. 9 * Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.

10 Et nunc reges intelligite : erudimini qui judicatis terram.

11 Servite Domino in timore : & exultate ei cum tremore.

12 Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.

13 Cùm exarserit in brevi ira ejus, beati omnes, qui confidunt in eo.

1 Psalmus David, cùm fugeret à facie Absalom filii sui, (2. *Reg.* 15. 14.) III.

2 DOmine quid multiplicati sunt qui tribu- A'
lant me ? multi insurgunt adversum me.

3 Multi dicunt animæ meæ : Non est salus ipsi in Deo ejus.

4 Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.

5 Voce mea ad Dominum clamavi : & exaudivit me de monte sancto suo.

6 Ego dormivi, & soporatus sum : & exurrexi, quia Dominus susceptit me.

7 Non timebo millia populi circumdantis me : exurge Domine, salvum me fac Deus meus.

8 Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa, dentes peccatorum contrivisti.

9 Domini est salus : & super populum tuum benedictio tua.

1 In finem in carminibus. Psalmus David. IV.

2 CUm invocarem exaudivit me Deus justitiæ A
meæ : in tribulatione dilatasti mihi.
Miserere mei, & exaudi orationem meam.

3 Filii hominum usquequò gravi corde ? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium ?

4 Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum : Dominus exaudiet me cùm clamavero ad eum.

5 * Irascimini, & nolite peccare : quæ dicitis *Ephes. 4 f. 26.* in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

6 Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino : multi dicunt : Quis ostendit nobis bona ?

7 Signatum est super nos lumen vultus tui Do- B
mine : dedisti lætitiam in corde meo.

8 A fructu frumenti, vini, & olei sui, multiplicati sunt.

9 In pace in ipsum dormiam, & requiescam ;

10 Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

1. In finem pro ea, quæ hereditatem consequitur, Psalmus David. V.

2 VErba mea auribus percipe Domine, intel- A
lige clamorem meum.

3 Intende voci orationis meæ, rex meus & & Deus meus.

4 Quoniam ad te orabo : Domine manè exaudies vocem meam.

5 Manè astabo tibi & videbo : quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.

6 Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt injusti ante oculos tuos.

7 Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium.

B Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus, 8 Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ,

Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

C 9 Domine deduc me in justitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.

10 Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.

* *Inf.* 13. *a.* 3. *Rom.* 3. *b.* 13. 11 * Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, judica illos Deus.

Decidant à cogitationibus suis, secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te Domine.

12 Et lætentur omnes, qui sperant in te, in æternum exultabunt: & habitabis in eis.

Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum, 13 Quoniam tu benedices justo.

Domine ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus David, pro octava. VI.

A 2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

3 Miserere mei Domine quoniam infirmus sum: sana me Domine quoniam conturbata sunt ossa mea.

4 Et anima mea turbata est valdè: sed tu Domine usquequo?

B 5 Convertere Domine, & eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam.

6 Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.

8 Turbatus est à furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

* *Matt.* 7. *c.* 23. 25. *d.* 41 *Luc.* 13. *f.* 27. 9 * Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

10 Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

11 Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur & erubescant valdè velociter.

1 Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini (2. *Reg.* 16.) VII.

A 2 DOmine Deus meus in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me.

3 Nequando rapiat ut leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.

4 Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:

5 Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.

6 Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem deducat.

7 Exurge Domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum.

Et exurge Domine Deus meus in præcepto quod mandasti: 8 Et synagoga populorum circumdabit te.

Et propter hanc in altum regredere: 9 Dominus judicat populos. B

Judica me Domine secundùm justitiam meam, & secundùm innocentiam meam super me.

10 Consumetur nequitia peccatorum, & diriges justum, * scrutans corda & renes Deus. * 1. *Par.* 28. *b.* 9. *Jer.* 11. *d.* 20. 17. *b.* 10. 20. *c.* 12.

Justum 11 adjutorium meum à Domino, qui salvos facit rectos corde.

12 Deus judex justus, fortis, & patiens, numquid irascitur per singulos dies?

13 Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, & paravit illum.

14 Et in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.

15 * Ecce parturiit injustitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatem. * *Job* 15. *d.* 35. *Isa.* 59. *a.* 4.

16 Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foveam, quam fecit.

17 Convertetur dolor ejus in caput ejus: & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

18 Confitebor Domino secundùm justitiam ejus: & psallam nomini Domini altissimi.

1 In finem pro torcularibus, Psalmus David. VIII.

2 DOmine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! A

Quoniam elevata est magnificentia tua super cælos.

3 Ex ore infantium & lactentium perfeciisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem.

4 Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum: lunam & stellas, quæ tu fundasti.

5 Quid est homo, quòd memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?

6 * Minuisti eum paulò minùs ab Angelis, gloria & honore coronasti eum: 7 Et constituisti B eum super opera manuum tuarum. * *Hebr.* 2. *b.* 7.

8 * Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi; * *Genes.* 1. *d.* 28. 1. *Cor.* 15. *d.* 26.

9 Volucres cæli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris.

10 Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra!

1 In finem pro occultis filii, Psalmus David. IX.

2 COnfitebor tibi Domine in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua. A

3 Lætabor

3 Lætabor & exultabo in te: psallam nomini tuo Altissime.

4 In convertendo inimicum meum retrorsum: infirmabuntur, & peribunt à facie tua.

5 Quoniam fecisti judicium meum & causam meam: sedisti super thronum qui judicas justitiam.

6 Increpasti Gentes, & periit impius: nomen eorum delesti in æternum, & in sæculum sæculi.

7 Inimici defecerunt frameæ in finem: & civitates eorum destruxisti.

Periit memoria eorum cum sonitu: 8 Et Dominus in æternum permanet.

B Paravit in judicio thronum suum: 9 Et ipse judicabit orbem terræ in æquitate, judicabit populos in justitia.

10 Et factus est Dominus refugium pauperi: adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.

11 Et sperent in te qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti quærentes te Domine.

12 Psallite Domino, qui habitat in Sion: annuntiate inter Gentes studia ejus:

C 13 Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum.

14 Miserere mei Domine: vide humilitatem meam de inimicis meis.

15 Qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.

16 Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt Gentes in interitu, quem fecerunt.

In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

17 Cognoscetur Dominus judicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.

18 Convertantur peccatores in infernum, omnes Gentes quæ obliviscuntur Deum.

19 Quoniam non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem.

20 Exurge Domine, non confortetur homo: judicentur Gentes in conspectu tuo.

21 Constitue Domine legislatorem super eos: ut sciant gentes quoniam homines sunt.

Psalm. X. secundùm Hebræos.

A 1 Ut quid Domine recessisti longè, despicis in opportunitatibus, in tribulatione?

2 Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis quibus cogitant.

3 Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ: & iniquus benedicitur.

4 Exacerbavit Dominum peccator, secundùm multitudinem iræ suæ non quæret.

B 5 Non est Deus in conspectu ejus: inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.

Auferuntur judicia tua à facie ejus: omnium inimicorum suorum dominabitur.

6 Dixit enim in corde suo: Non movebor à generatione in generationem, sine malo.

7 * Cujus maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo: sub lingua ejus labor & dolor. *Inf. 13 a. 1. Rom. 3. b. 14.

8 Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.

9 Oculi ejus in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. C

Insidiatur ut rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.

10 In laqueo suo humiliabit eum, inclinabit se, & cadet cùm dominatus fuerit pauperum.

11 Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus, avertit faciem suam ne videat in finem.

12 Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliviscaris pauperum.

13 Propter quid irritavit impius Deum? dixit D enim in corde suo: Non requiret.

14 Vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras: ut tradas eos in manus tuas.

Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adjutor.

15 Contere brachium peccatoris & maligni: quæretur peccatum illius, & non invenietur.

16 Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi: peribitis Gentes de terra illius.

17 Desiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua.

18 Judicare pupillo & humili, ut non apponat ultrà magnificare se homo super terram.

1 In finem, Psalmus David. X.

2 IN Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra in montem sicut passer? A

3 Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.

4 Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt: justus autem quid fecit?

5 * Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes ejus: B *Habac. 2. d. 20.

Oculi ejus in pauperem respiciunt: palpebræ ejus interrogant filios hominum.

6 Dominus interrogat justum & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.

7 Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.

8 Quoniam justus Dominus & justitias dilexit: æquitatem vidit vultus ejus.

1 In finem pro octava, Psalmus David. XI.

2 SALVUM me fac Domine, quoniam defecit A sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum.

3 Vana

3 Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in corde & corde locuti sunt.

4 Disperdat Dominus universa labia dolosa,& linguam magniloquam.

5 Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus,labia nostra à nobis sunt,quis noster Dominus est?

B 6 Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.

Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.

*Prov. 30.a.5. 7 * Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum,probatum terræ, purgatum septuplum.

8 Tu Domine servabis nos: & custodies nos à generatione hac in æternum.

9 In circuitu impii ambulant: secundùm altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

1 In finem, Psalmus David. XII.

A USquequò Domine oblivisceris me in finem? Usquequò avertis faciem tuam à me?

2 Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem?

3 Usquequò exaltabitur inimicus meus super me? 4 Respice, & exaudi me Domine Deus meus.

Illumina oculos meos ne umquam obdormiam in morte: 5 Ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adversus eum.

Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero: 6 Ego autem in misericordia tua speravi.

Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo Domino qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi.

1 In finem, Psalmus David. XIII.

A DIxit insipiens in corde suo: Non est Deus.

Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

2 Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.

3 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labiis eorum.

Quorum os maledictione & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum.

B 4 Nónne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem,qui devorant plebem meam sicut escam panis?

5 Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

6 Quoniam Dominus in generatione justa est, consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes ejus est.

7 Quis dabit ex Sion salutare Israël? cùm averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, & lætabitur Israël.

1 Psalmus David. XIV.

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? A aut quis requiescet in monte sancto tuo?

2 Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam.

3 Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua:

Nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit adversus proximos suos.

4 Ad nihilum deductus est in conspectu ejus B malignus: timentes autem Dominum glorificat.

5 Qui jurat proximo suo, & non decipit, qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit.

Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

1 Tituli inscriptio ipsi David. XV.

COnserva me Domine, quoniam speravi in A te.

2 Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

3 Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis.

4 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: posteà acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

5 Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam mihi.

6 Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hereditas mea præclara est mihi.

7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi in- B tellectum: insuper & usque ad noctem increpuerunt me renes mei.

8 * Providebam Dominum in conspectu meo *Act.2. semper: quoniam à dextris est mihi, ne commo- d.25. vear.

9 Propter hoc lætatum est cor meum,& exultavit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

10 * Quoniam non derelinques animam meam *Act.2. in inferno: nec dabis sanctum tuum videre cor- e.31.13. e.35. ruptionem.

11 Notas mihi fecisti vias vitæ,adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem.

1 Oratio David. XVI.

EXaudi Domine justitiam meam: intende de- A precationem meam.

Auribus percipe orationem meam,non in labiis dolosis.

2 De

2 De vultu tuo judicium meum prodeat : oculi tui videant æquitates.

3 Probasti cor meum, & visitasti nocte : igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas.

4 Ut non loquatur os meum opera hominum : propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras.

B 5 Perfice gressus meos in semitis tuis : ut non moveantur vestigia mea.

6 Ego clamavi, quoniam exaudisti me Deus : inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.

7 Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te.

8 A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, ut pupillam oculi.

C Sub umbra alarum tuarum protege me : 9 A facie impiorum qui me afflixerunt.

Inimici mei animam meam circumdederunt,

10 Adipem suum concluserunt : os eorum locutum est superbiam.

11 Projicientes me nunc circumdederunt me : oculos suos statuerunt declinare in terram.

D 12 Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam: & sicut catulus leonis habitans in abditis.

13 Exurge Domine, præveni eum, & supplanta eum : eripe animam meam ab impio, frameam tuam 14 ab inimicis manus tuæ.

Domine à paucis de terra divide eos in vita eorum : de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.

Saturati sunt filiis : & dimiserunt reliquias suas parvulis suis.

15 Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo : satiabor cùm apparuerit gloria tua.

1 In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici hujus, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul, & dixit : (2. *Reg.* 22.2.)

XVII.

A 2 DIligam te Domine fortitudo mea :

3 Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.

* *Hebr.* 2. d. 13. * Deus meus adjutor meus, & sperabo in eum.

Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.

4 Laudans invocabo Dominum : & ab inimicis meis salvus ero.

5 Circumdederunt me dolores mortis : & torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

6 Dolores inferni circumdederunt me : præoccupaverunt me laquei mortis.

7 In tribulatione mea invocavi Dominum, & ad Deum meum clamavi :

Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: & clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus.

8 Commota est, & contremuit terra : fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.

9 Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarsit : carbones succensi sunt ab eo.

10 Inclinavit cælos, & descendit : & caligo sub pedibus ejus.

11 Et ascendit super cherubim, & volavit : volavit super pennas ventorum.

12 Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu ejus tabernaculum ejus : tenebrosa aqua in nubibus aëris. B

13 Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando, & carbones ignis.

14 Et intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam : grando & carbones ignis.

15 Et misit sagittas suas, & dissipavit eos : fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.

16 Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum;

Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.

17 Misit de summo, & accepit me : & assumpsit me de aquis multis.

18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me : quoniam confortati sunt super me.

19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ : & factus est Dominus protector meus.

20 Et eduxit me in latitudinem : salvum me fecit, quoniam voluit me.

21 Et retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam : & secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi :

22 Quia custodivi vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo.

23 Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo : & justitias ejus non repuli à me.

24 Et ero immaculatus cum eo : & observabo me ab iniquitate mea. C

25 Et retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam : & secundùm puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.

26 Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris :

27 Et cum electo electus eris : & cum perverso pervertêris.

28 Quoniam tu populum humilem salvum facies : & oculos superborum humiliabis.

29 Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine : Deus meus illumina tenebras meas.

30 Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.

31 Deus meus impolluta via ejus : eloquia Domini igne examinata : protector est omnium sperantium in se.

32 Quoniam quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum?

33 Deus qui præcinxit me virtute : & posuit immaculatam viam meam.

34 * Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum, & super excelsa statuens me. * *2. Reg.* 22. *e.* 34

35 * Qui docet manus meas ad prælium : & posuisti ut arcum æreum, brachia mea. * *2. Reg.* 22. *e.* 35

36 Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ : & dextera tua suscepit me :

Et disciplina tua correxit me in finem : & disciplina tua ipsa me docebit.

37 Dilatasti

D 37 Dilatasti gressus meos subtus me : & non sunt infirmata vestigia mea.

38 Persequar inimicos meos, & comprehendam illos : & non convertar donec deficiant.

39 Confringam illos, nec poterunt stare : cadent subtus pedes meos.

40 Et præcinxisti me virtute ad bellum : & supplantasti insurgentes in me subtus me.

41 Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti.

42 Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret; ad Dominum, nec exaudivit eos.

43 Et comminuam eos, ut pulverem ante faciem venti : ut lutum platearum delebo eos.

44 Eripies me de contradictionibus populi : constitues me in caput Gentium.

45 Populus, quem non cognovi, servivit mihi : in auditu auris obedivit mihi.

46 Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, & claudicaverunt à semitis suis.

47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meæ.

48 Deus qui das vindictas mihi, & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.

49 Et ab insurgentibus in me exaltabis me : à viro iniquo eripies me.

*2.Reg. 22.d.50 Rom.15. c.9. 50 * Propterea confitebor tibi in nationibus Domine : & nomini tuo psalmum dicam.

51 Magnificans salutes regis ejus, & faciens misericordiam christo suo David, & semini ejus usque in sæculum.

1 In finem, Psalmus David. XVIII.

A 2 CÆli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

3 Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.

4 Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.

* Rom. 10.a.18 5 * In omnem terram exivit sonus eorum : & in fines orbis terræ verba eorum.

B 6 In sole posuit tabernaculum suum : * & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo : * Luc. 24.g.46 Exultavit ut gigas ad currendam viam, 7 A summo cælo egressio ejus :

Et occursus ejus usque ad summum ejus : nec est qui se abscondat à calore ejus.

8 Lex Domini immaculata convertens animas : testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.

9 Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda : præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10 Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi : judicia Domini vera, justificata in semetipsa.

11 Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum : & dulciora super mel & favum.

C 12 Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.

13 Delicta quis intelligit ? ab occultis meis munda me : 14 Et ab alienis parce servo tuo.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero : & emundabor à delicto maximo.

15 Et erunt ut complaceant eloquia oris mei : & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.

Domine adjutor meus, & redemptor meus.

1 In finem, Psalmus David. XIX.

2 EXaudiat te Dominus in die tribulationis : A protegat te nomen Dei Jacob.

3 Mittat tibi auxilium de sancto : & de Sion tueatur te.

4 Memor sit omnis sacrificii tui : & holocaustum tuum pingue fiat.

5 Tribuat tibi secundùm cor tuum : & omne consilium tuum confirmet.

6 Lætabimur in salutari tuo : & in nomine Dei B nostri magnificabimur.

7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas : nunc cognovi quoniam salvum fecit Dominus CHRISTUM suum.

Exaudiet illum de cælo sancto suo : in potentatibus salus dexteræ ejus.

8 Hi in curribus, & hi in equis : nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.

9 Ipsi obligati sunt, & ceciderunt : nos autem surreximus & erecti sumus.

10 Domine salvum fac regem : & exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

1 In finem, Psalmus David. XX.

2 DOmine in virtute tua lætabitur rex : & A super salutare tuum exultabit vehementer.

3 Desiderium cordis ejus tribuisti ei : & voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.

4 Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis : posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.

5 Vitam petiit à te : & tribuisti ei longitudinem B dierum in sæculum, & in sæculum sæculi.

6 Magna est gloria ejus in salutari tuo : gloriam & magnum decorem impones super eum.

7 Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi : lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8 Quoniam rex sperat in Domino : & in misericordia Altissimi non commovebitur.

9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis : dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.

10 Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui : Dominus in ira sua conturbabit eos, & devorabit eos ignis. C

11 Fructum eorum de terra perdes : & semen eorum à filiis hominum.

12 Quoniam declinaverunt in te mala ; cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire.

13 Quoniam

13 Quoniam pones eos dorsum : in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

Exaltare Domine in virtute tua : cantabimus & psallemus virtutes tuas.

1 In finem pro susceptione matutina, Psalmus David. XXI.

A 2 DEus Deus meus respice in me : quare me dereliquisti ? longè à salute mea verba delictorum meorum.

Matt. 27.c.46 Marc. 15.d.34

3 Deus meus clamabo per diem, & non exaudies : & nocte, & non ad insipientiam mihi.

4 Tu autem in sancto habitas, Laus Israël.

5 In te speraverunt patres nostri : speraverunt, & liberasti eos.

6 Ad te clamaverunt, & salvi facti sunt : in te speraverunt, & non sunt confusi.

7 Ego autem sum vermis, & non homo : opprobrium hominum, & abjectio plebis.

*Matt. 27.c.39 Marc. 15.c.29

8 * Omnes videntes me, deriserunt me : locuti sunt labiis, & moverunt caput.

*Matt. 27.c.43

9 * Speravit in Domino, eripiat eum : salvum faciat eum, quoniam vult eum.

B 10 Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre : spes mea ab uberibus matris meæ.

11 In te projectus sum ex utero : de ventre matris meæ Deus meus es tu, 12 Ne discesseris à me :

Quoniam tribulatio proxima est : quoniam non est qui adjuvet.

13 Circumdederunt me vituli multi : tauri pingues obsederunt me.

14 Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens & rugiens.

15 Sicut aqua effusus sum : & dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei.

16 Aruit tanquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis : & in pulverem mortis deduxisti me.

C 17 Quoniam circumdederunt me canes multi : consilium malignantium obsedit me. 18 Foderunt manus meas & pedes meos : dinumeraverunt omnia ossa mea.

Ipsi verò consideraverunt & inspexerunt me :

*Matt. 27.d.35 Joan.19. d.23.24

19 * Divisérunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.

20 Tu autem Domine ne elongaveris auxilium tuum à me : ad defensionem meam conspice.

21 Erue à framea Deus animam meam : & de manu canis unicam meam.

22 Salva me ex ore leonis : & à cornibus unicornium humilitatem meam.

*Hebr. 2.c.12.

23 * Narrabo nomen tuum fratribus meis : in medio ecclesiæ laudabo te.

24 Qui timetis Dominum laudate eum : universum semen Jacob glorificate eum :

25 Timeat eum omne semen Israël : quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis :

Nec avertit faciem suam à me : & cùm clamarem ad eum exaudivit me.

26 Apud te laus mea in ecclesia magna ? D vota mea reddam in conspectu timentium eum.

27 Edent pauperes, & saturabuntur : & laudabunt Dominum qui requirunt eum : vivent corda eorum in sæculum sæculi.

28 Reminiscentur & convertentur ad Dominum universi fines terræ :

Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ Gentium.

29 Quoniam Domini est regnum : & ipse dominabitur Gentium.

30 Manducaverunt & adoraverunt omnes pingues terræ : in conspectu ejus cadent omnes qui descendunt in terram.

31 Et anima mea illi vivet : & semen meum serviet ipsi.

32 Annuntiabitur Domino generatio ventura : & annuntiabunt cæli justitiam ejus populo qui nascetur, quem fecit Dominus.

1. Psalmus David. XXII.

A DOminus regit me, & nihil mihi deerit : *Isa. 40. c. 11. Jerem. 23.a.4. Ezech. 34.c.11. f. 23. 1. Pet. 2. d. 25. 5. b. 4.*

2 In loco pascuæ ibi me collocavit.

Super aquam refectionis educavit me : 3 Animam meam convertit.

Deduxit me super semitas justitiæ, propter nomen suum.

4 Nam, & si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala : quoniam tu mecum es. B

Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

5 Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me.

Impinguasti in oleo caput meum : & calix meus inebrians quàm præclarus est !

6 Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ :

Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

1 Prima sabbati, Psalmus David. XXIII.

A DOmini est terra, & plenitudo ejus : orbis terrarum, & universi qui habitant in eo. *Ps. 49. c. 12. 1. Cor. 10. f. 26.*

2 Quia ipse super maria fundavit eum : & super flumina præparavit eum.

3 Quis ascendet in montem Domini ? aut quis stabit in loco sancto ejus ?

4 Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.

5 Hic accipiet benedictionem à Domino : & B misericordiam à Deo salutari suo.

6 Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob.

7 Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales : & introibit rex gloriæ.

8 Quis est iste rex gloriæ ? Dominus fortis & potens : Dominus potens in prælio.

9 Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales : & introibit rex gloriæ.

10 Quis est iste rex gloriæ ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

1 In finem, Psalmus David. XXIV.

A AD te Domine levavi animam meam :

2 Deus meus in te confido, non erubescam :

3 Neque irrideant me inimici mei : etenim universi, qui sustinent te, non confundentur.

4 Confundantur omnes iniqua agentes supervacuè.

Vias tuas Domine demonstra mihi : & semitas tuas edoce me.

5 Dirige me in veritate tua, & doce me : quia tu es Deus salvator meus, & te sustinui tota die.

6 Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à sæculo sunt.

B 7 Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.

Secundùm misericordiam tuam memento mei tu : propter bonitatem tuam Domine.

8 Dulcis & rectus Dominus : propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

9 Diriget mansuetos in judicio : docebit mites vias suas.

10 Universæ viæ Domini, misericordia & veritas, requirentibus testamentum ejus & testimonia ejus.

C 11 Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo : multum est enim.

12 Quis est homo qui timet Dominum ? legem statuit ei in via, quam elegit.

13 Anima ejus in bonis demorabitur : & semen ejus hereditabit terram.

14 Firmamentum est Dominus timentibus eum : & testamentum ipsius ut manifestetur illis.

15 Oculi mei semper ad Dominum : quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.

16 Respice in me, & miserere mei : quia unicus & pauper sum ego.

D 17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt : de necessitatibus meis erue me.

18 Vide humilitatem meam, & laborem meum : & dimitte universa delicta mea.

19 Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, & * odio iniquo oderunt me.

* Joan. 15. d. 25

20 Custodi animam meam, & erue me : non erubescam quoniam speravi in te.

21 Innocentes & recti adhæserunt mihi : quia sustinui te.

22 Libera Deus Israël, ex omnibus tribulationibus suis.

1 In finem, Psalmus David. XXV.

JUdica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum : & in Domino sperans non infirmabor. A

2 Proba me Domine, & tenta me : ure renes meos & cor meum.

3 Quoniam misericordia tua ante oculos meos est : & complacui in veritate tua.

4 Non sedi cum concilio vanitatis : & cum iniqua gerentibus non introibo. B

5 Odivi ecclesiam malignantium : & cum impiis non sedebo.

6 Lavabo inter innocentes manus meas : & circumdabo altare tuum Domine :

7 Ut audiam vocem laudis, & enarrem universa mirabilia tua.

8 Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.

9 Ne perdas cum impiis Deus animam meam, C & cum viris sanguinum vitam meam :

10 In quorum manibus iniquitates sunt : dextera eorum repleta est muneribus.

11 Ego autem in innocentia mea ingressus sum : redime me, & miserere mei.

12 Pes meus stetit in directo : in ecclesiis benedicam te Domine.

1 Psalmus David priusquam liniretur. XXVI.

DOminus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo ? A

Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo ?

2 Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas :

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt.

3 Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.

Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo. B

4 Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ :

Ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.

5 Quoniam abscondit me in tabernaculo suo : in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.

6 In petra exaltavit me : & nunc exaltavit caput meum super inimicos meos. C

Circuivi, & immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis : cantabo, & psalmum dicam Domino.

7 Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te : miserere mei, & exaudi me.

8 Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea : faciem tuam Domine requiram.

9 Ne avertas faciem tuam à me : ne declines in ira à servo tuo.

Adjutor meus esto : ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.

10 Quoniam

10 Quoniam pater meus, & mater mea, dereliquerunt me : Dominus autem assumpsit me.

D 11 Legem pone mihi Domine in via tua : & dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.

12 Ne tradideris me in animas tribulantium me : quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi.

13 Credo videre bona Domini in terra viventium.

14 Expecta Dominum, viriliter age : & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.

Psalmus ipsi David. XXVII.

A 1 AD te Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me : ne quando taceas à me, & assimilabor descendentibus in lacum.

2 Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te : dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.

3 Ne simul trahas me cum peccatoribus : & cum operantibus iniquitatem ne perdas me :

Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.

4 Da illis secundùm opera eorum, & secundùm nequitiam adinventionum ipsorum.

Secundùm opera manuum eorum tribue illis : redde retributionem eorum ipsis.

B 5 Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum ejus destrues illos, & non ædificabis eos.

6 Benedictus Dominus : quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.

7 Dominus adjutor meus, & protector meus : in ipso speravit cor meum, & adjutus sum.

Et refloruit caro mea : & ex voluntate mea confitebor ei.

8 Dominus fortitudo plebis suæ : & protector salvationum Christi sui est.

9 Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hereditati tuæ : & rege eos, & extolle illos usque in æternum.

1 Psalmus David, In consummatione tabernaculi. XXVIII.

A AFferte Domino filii Dei : afferte Domino filios arietum.

2 Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus : adorate Dominum in atrio sancto ejus.

B 3 Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit : Dominus super aquas multas.

4 Vox Domini in virtute : vox Domini in magnificentia.

5 Vox Domini confringentis cedros : & confringet Dominus cedros Libani :

6 Et comminuet eas tanquam vitulum Libani : & dilectus quemadmodum filius unicornium.

7 Vox Domini intercidentis flammam ignis :

8 Vox Domini concutientis desertum : & commovebit Dominus desertum Cades.

9 Vox Domini præparantis cervos, & revelabit condensa : & in templo ejus omnes dicent gloriam. C

10 Dominus diluvium inhabitare facit : & sedebit Dominus rex in æternum.

11 Dominus virtutem populo suo dabit : Dominus benedicet populo suo in pace.

1 Psalmus Cantici In dedicatione domus David. XXIX.

2 EXaltabo te Domine quoniam suscepisti me : nec delectasti inimicos meos super me. A

3 Domine Deus meus clamavi ad te, & sanasti me.

4 Domine eduxisti ab inferno animam meam : salvasti me à descendentibus in lacum.

5 Psallite Domino sancti ejus : & confitemini memoriæ sanctitatis ejus.

6 Quoniam ira in indignatione ejus : & vita in voluntate ejus. B

Ad vesperum demorabitur fletus ; & ad matutinum lætitia.

7 Ego autem dixi in abundantia mea : Non movebor in æternum.

8 Domine in voluntate tua, præstitisti decori meo virtutem.

Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. C

9 Ad te Domine clamabo : & ad Deum meum deprecabor.

10 Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem ?

Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam ?

11 Audivit Dominus, & misertus est mei : Dominus factus est adjutor meus.

12 Convertisti planctum meum in gaudium mihi : conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia :

13 Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar : Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

1 In finem, Psalmus David, pro extasi. XXX.

2 IN te Domine speravi, non confundar in æternum : in justitia tua libera me. A

3 Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.

Esto mihi in Deum protectorem ; & in domum refugii, ut salvum me facias.

4 Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu : & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.

5 Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi : quoniam tu es protector meus.

6 * In manus tuas commendo spiritum meum : redemisti me Domine Deus veritatis. * Luc. 23. f. 46

7 Odisti observantes vanitates, supervacuè.

Ego autem in Domino speravi: 8 Exultabo, & lætabor in misericordia tua.

Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam.

9 Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.

B 10 Miserere mei Domine quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus:

11 Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.

Infirmata est in paupertate virtus mea: & ossa mea conturbata sunt.

12 Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium & vicinis meis valdè, & timor notis meis.

C Qui videbant me, foras fugerunt à me: 13 Oblivioni datus sum, tamquam mortuus à corde.

Factus sum tamquam vas perditum: 14 Quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.

In eo dum convenirent simul adversum me, accipere animam meam consiliati sunt.

15 Ego autem in te speravi Domine: dixi: Deus meus es tu: 16 In manibus tuis sortes meæ.

Eripe me de manu inimicorum meorum, & à persequentibus me.

17 Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua: 18 Domine non confundar, quoniam invocavi te.

Erubescant impii, & deducantur in infernum: 19 muta fiant labia dolosa.

Quæ loquuntur adversùs justum iniquitatem, in superbia, & in abusione.

D 20 Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.

Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.

21 Abscondes eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.

22 Benedictus Dominus: quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.

23 Ego autem dixi in excessu mentis meæ: Projectus sum à facie oculorum tuorum.

Ideò exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.

24 Diligite Dominum omnes sancti ejus: quoniam veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam.

25 Virilirer agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.

Ipsi David intellectu. XXXI.

A 1 BEati, quorum remissæ sunt iniquitates: & quorum tecta sunt peccata.

2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus.

3 Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die.

4 Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.

5 Delictum meum cognitum tibi feci: & injustitiam meam non abscondi. B

* Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. *Isa 65 d. 24.

6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno.

Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.

7 Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea erue me à circumdantibus me. C

8 Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

9 Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.

In camo & fræno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.

10 Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.

11 Lætamini in Domino & exultate justi, & gloriamini omnes recti corde.

Psalmus David. XXXII.

1 EXultate justi in Domino: rectos decet col- A laudatio.

2 Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi.

3 Cantate ei canticum novum: benè psallite ei in vociferatione.

4 Quia rectum est verbum Domini, & omnia opera ejus in fide.

5 Diligit misericordiam & judicium: misericordia Domini plena est terra.

6 Verbo Domini cæli firmati sunt: & spiritu B oris ejus omnis virtus eorum.

7 Congregans sicut in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos.

8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.

9 * Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt. *Judith 16.c.17.

10 Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat consilia principum.

11 Consilium autem Domini in æternum ma- C net: cogitationes cordis ejus in generatione & generationem.

12 Beata gens, cujus est Dominus, Deus ejus; populus, quem elegit in hæreditatem sibi.

13 De cælo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum.

14 De præparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram.

15 Qui

15 Qui finxit ſigillatim corda eorum : qui intelligit omnia opera eorum.

16 Non ſalvatur rex per multam virtutem : & gigas non ſalvabitur in multitudine virtutis ſuæ.

D 17 Fallax equus ad ſalutem : in abundantia autem virtutis ſuæ non ſalvabitur.

18 Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum : & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

19 Ut eruat à morte animas eorum : & alat eos in fame.

20 Anima noſtra ſuſtinet Dominum : quoniam adjutor & protector noſter eſt.

21 Quia in eo lætabitur cor noſtrum : & in nomine ſancto ejus ſperavimus.

22 Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos : quemadmodum ſperavimus in te.

1 Davidi, cùm immutavit vultum ſuum coram Achimelech, & dimiſit eum & abiit.
(1. *Reg.*21.) XXXIII.

A 2 BEnedicam Dominum in omni tempore : ſemper laus ejus in ore meo.

3 In Domino laudabitur anima mea : audiant manſueti, & lætentur.

4 Magnificate Dominum mecum : & exaltemus nomen ejus in idipſum.

5 Exquiſivi Dominum, & exaudivit me : & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.

6 Accedite ad eum, & illuminamini : & facies veſtræ non confundentur.

B 7 Iſte pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum : & de omnibus tribulationibus ejus ſalvavit eum.

8 Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum : & eripiet eos.

9 Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus : beatus vir, qui ſperat in eo.

10 Timete Dominum omnes ſancti ejus : quoniam non eſt inopia timentibus eum.

*Luc.1. f.53. C 11 * Divites eguerunt & eſurierunt : inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono.

12 Venite Filii, audite me : timorem Domini docebo vos.

*1.Pet. 3.b.10. 13 * Quis eſt homo qui vult vitam : diligit dies videre bonos?

14 Prohibe linguam tuam à malo : & labia tua ne loquantur dolum.

15 Diverte à malo, & fac bonum : inquire pacem, & perſequere eam.

*Eccli. 15.d.20. Hebr.4. d.13. 16 Oculi Domini * ſuper juſtos : & aures ejus in preces eorum.

17 Vultus autem Domini ſuper facientes mala : ut perdat de terra memoriam eorum.

18 Clamaverunt juſti, & Dominus exaudivit eos : & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.

19 Juxtà eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde : & humiles ſpiritu ſalvabit.

20 Multæ tribulationes juſtorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus.

21 Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum : unum ex his non conteretur.

22 Mors peccatorum peſſima : & qui oderunt juſtum delinquent.

23 Redimet Dominus animas ſervorum ſuorum : & non delinquent omnes qui ſperant in eo.

1 Ipſi David. XXXIV.

JUdica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. A

2 Apprehende arma & ſcutum : & exurge in adjutorium mihi.

3 Effunde frameam, & conclude adverſus eos, qui perſequuntur me : dic animæ meæ : Salus tua ego ſum.

4 * Confundantur & revereantur, quærentes animam meam. *Inf.39. d.15.

Avertantur retrorſum, & confundantur cogitantes mihi mala.

5 Fiant tanquam pulvis ante faciem venti : & angelus Domini coarctans eos.

6 Fiat via illorum tenebræ & lubricum : & angelus Domini perſequens eos. B

7 Quoniam gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui : ſupervacuè exprobraverunt animam meam.

8 Veniat illi laqueus, quem ignorat, & captio, quam abſcondit, apprehendat eum : & in laqueum cadat in ipſum.

9 Anima autem mea exultabit in Domino : & delectabitur ſuper ſalutari ſuo.

10 Omnia oſſa mea dicent : Domine, quis ſimilis tibi?

Eripiens inopem de manu fortiorum ejus : egenum & pauperem à diripientibus eum.

11 Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me.

12 Retribuebant mihi mala pro bonis : ſterilitatem animæ meæ. C

13 Ego autem cùm mihi moleſti eſſent; induebar cilicio.

Humiliabam in jejunio animam meam : & oratio mea in ſinu meo convertetur.

14 Quaſi proximum, & quaſi fratrem noſtrum, ſic complacebam : quaſi lugens & contriſtatus ſic humiliabar.

15 Et adverſum me lætati ſunt, & convenerunt : congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi.

16 Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentaverunt me, ſubſannaverunt me ſubſannatione : frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.

17 Domine quando reſpicies? reſtitue animam meam à malignitate eorum, à leonibus unicam meam.

18 Confitebor tibi in eccleſia magna, in populo gravi laudabo te.

19 Non ſupergaudeant mihi qui adverſantur mihi iniquè : * qui oderunt me gratis & annuunt oculis. *Joan. 15.d.25

20 Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur : & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.

21 Et dilataverunt super me os suum : dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri.

22 Vidisti Domine, ne sileas : Domine ne discedas à me.

D 23 Exurge & intende judicio meo ; Deus meus, & Dominus meus, in causam meam.

24 Judica me secundùm justitiam tuam Domine Deus meus, & non supergaudeant mihi.

25 Non dicant in cordibus suis : Euge', euge, animæ nostræ : nec dicant : Devoravimus eum.

26 Erubescant & revereantur simul, qui gratulantur malis meis.

Induantur confusione & reverentia qui magna loquuntur super me.

27 Exultent & lætentur qui volunt justitiam meam : & dicant semper : Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus.

28 Et lingua mea meditabitur justitiam tuam, tota die laudem tuam.

1 In finem, servo Domini ipsi David.

XXXV.

A 2 DIxit injustus, ut delinquat in semetipso : non est timor Dei ante oculos ejus.

* Sup. 13. a. 3. 3 * Quoniam dolosè egit in conspectu ejus : ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.

4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus : noluit intelligere ut benè ageret.

5 Iniquitatem meditatus est in cubili suo : astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit.

6 Domine in cælo misericordia tua : & veritas tua usque ad nubes.

7 Justitia tua sicut montes Dei : judicia tua abyssus multa.

Homines, & jumenta salvabis Domine: 8 Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.

B Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum sperabunt.

9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ : & torrente voluptatis tuæ potabis eos.

10 Quoniam apud te est fons vitæ : & in lumine tuo videbimus lumen.

11 Prætende misericordiam tuam scientibus te, & justitiam tuam his, qui recto sunt corde.

12 Non veniat mihi pes superbiæ : & manus peccatoris non moveat me.

13 Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem : expulsi sunt, nec potuerunt stare.

1 Psalmus ipsi David. XXXVI.

A NOli æmulari in malignantibus : neque zelaveris facientes iniquitatem.

2 Quoniam tanquam fœnum velociter arescent : & quemadmodum olera herbarum citò decident.

3 Spera in Domino, & fac bonitatem : & inhabita terram, & pascêris in divitiis ejus.

4 Delectare in Domino : & dabit tibi petitiones cordis tui.

5 Revela Domino viam tuam, & spera in eo : & ipse faciet.

6 Et educet quasi lumen justitiam tuam', & judicium tuum tanquam meridiem : 7 Subditus esto Domino, & ora eum.

7 Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua; in homine faciente injustitias.

8 Desine ab ira, & derelinque furorem : noli æmulari ut maligneris.

9 Quoniam qui malignantur, exterminabuntur : sustinentes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram.

10 Et adhuc pusillum, & non erit peccator : & B quæres locum ejus, & non invenies.

11 * Mansueti autem hereditabunt terràm, & * Matt. 5. a. 4. delectabuntur in multitudine pacis.

12 Observabit peccator justum : & stridebit super eum dentibus suis.

13 Dominus autem irridebit eum : quoniam prospicit quòd veniet dies ejus.

14 Gladium evaginaverunt peccatores : intenderunt arcum suum,

Ut dejiciant pauperem & inopem : ut trucident rectos corde.

15 Gladius eorum intret in corda ipsorum : & arcus eorum confringatur.

16 Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas.

17 Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem justos Dominus.

18 Novit Dominus dies immaculatorum : & hereditas eorum in æternum erit.

19 Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur : 20 Quia peccatores peribunt.

Inimici verò Domini mox ut honorificati fuerint & exaltati : deficientes, quemadmodum fumus deficient. C

21 Mutuabitur peccator, & non solvet : justus autem miseretur & tribuet.

22 Quia benedicentes ei hereditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt.

23 Apud Dominum gressus hominis dirigentur : & viam ejus volet.

24 Cùm ceciderit, non collidetur : quia Dominus supponit manum suam.

25 Junior fui, etenim senui : & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem.

26 Tota die miseretur & commodat : & semen illius in benedictione erit.

27 Declina à malo, & fac bonum : & inhabita in sæculum sæculi.

28 Quia Dominus amat judicium, & non derelinquet sanctos suos : in æternum conservabuntur.

Injusti punientur : & semen impiorum peribit.

29 Justi autem hereditabunt terram : & inhabitabunt in sæculum sæculi super eam. D

30 * Os justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur judicium. * Prov. 31. d. 26.

31 * Lex Dei ejus in corde ipsius : & non supplantabuntur gressus ejus. * Isai. 51. c. 7.

32 Conside

32 Considerat peccator justum: & quærit mortificare eum.

33 Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus: nec damnabit eum cùm judicabitur illi.

34 Expecta Dominum, & custodi viam ejus: & exaltabit te ut hereditate capias terram: cùm perierint peccatores videbis.

35 Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani.

36 Et transivi, & ecce non erat: & quæsivi eum, & non est inventus locus ejus.

37 Custodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.

38 Injusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt.

39 Salus autem justorum à Domino: & protector eorum in tempore tribulationis.

40 Et adjuvabit eos Dominus, & liberabit eos: & eruet eos à peccatoribus, & salvabit eos: quia speraverunt in eo.

1 Psalmus David in rememorationem de sabbatho. XXXVII.

A Sap. 6. a. 2. 2 DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

3 Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam.

4 Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.

5 Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus grave gravatæ sunt super me.

6 Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ.

7 Miser factus sum & curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar.

B 8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: & non est sanitas in carne mea.

9 Afflictus sum, & humiliatus sum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei.

10 Domine, ante te omne desiderium meum: & gemitus meus à te non est absconditus.

11 Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.

12 Amici mei, & proximi mei adversum me appropinquaverunt, & steterunt.

Et qui juxta me erant, de longè steterunt:

C 13 Et vim faciebant qui quærebant animam meam.

Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: & dolos tota die meditabantur.

14 Ego autem tamquam surdus non audiebam: & sicut mutus non aperiens os suum.

15 Et factus sum sicut homo non audiens: & non habens in ore suo redargutiones.

16 Quoniam in te Domine speravi: tu exaudies me Domine Deus meus.

17 Quia dixi: Nequando supergaudeant mihi inimici mei: & dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.

18 Quoniam ego in flagella paratus sum: & dolor meus in conspectu meo semper. D

19 Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: & cogitabo pro peccato meo.

20 Inimici autem mei vivunt, & confirmati sunt super me: & multiplicati sunt qui oderunt me iniquè.

21 Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.

22 Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne discesseris à me.

23 Intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meæ.

1 In finem, ipsi Idithun, Canticum David. XXXVIII.

2 DIxi: Custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea. A

Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversum me.

3 Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis: & dolor meus renovatus est.

4 Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardescet ignis.

5 Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi Domine finem meum,

Et numerum dierum meorum qui est: ut sciam B quid desit mihi.

6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea tamquam nihilum ante te.

Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens.

7 Verumtamen in imagine pertransit homo: sed & frustrà conturbatur,

Thesaurizat: & ignorat cui congregabit ea.

8 Et nunc quæ est expectatio mea? nónne Dominus? & substantia mea apud te est.

9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me.

10 Obmutui, & non aperui os meum, quoniam C tu fecisti: 11 Amove à me plagas tuas.

12 A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem.

Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus: verumtamen vanè conturbatur omnis homo.

13 Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.

Ne sileas: quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.

14 Remitte mihi, ut refrigerer priùs quàm abeam, & ampliùs non ero.

1 In finem, Psalmus ipsi David. XXXIX.

2 EXpectans expectavi Dominum, & intendit A mihi.

3 Et exaudivit preces meas: & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.

Et ſtatuit ſuper petram pedes meos : & direxit greſſus meos.

4 Et immiſit in os meum canticum novum, carmen Deo noſtro.

Videbunt multi & timebunt : & ſperabunt in Domino.

5 Beatus vir, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus : & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas.

6 Multa feciſti tu Domine Deus meus mirabilia tua : & cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi.

Annuntiavi & locutus ſum : multiplicati ſunt ſuper numerum.

B 7 * Sacrificium & oblationem noluiſti : aures autem perfeciſti mihi.

* Heb. 10. b. 5. Holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti : 8 tunc dixi : Ecce venio.

In capite libri ſcriptum eſt de me 9 ut facerem voluntatem tuam : Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.

10 Annunciavi juſtitiam tuam in eccleſia magna, ecce labia mea non prohibebo : Domine tu ſciſti.

11 Juſtitiam tuam non abſcondi in corde meo: veritatem tuam & ſalutare tuum dixi.

C Non abſcondi miſericordiam tuam, & veritatem tuam, à concilio multo.

12 Tu autem Domine ne longè facias miſerationes tuas à me : miſericordia tua & veritas tua ſemper ſuſceperunt me.

13 Quoniam circumdederunt me mala, & quorum non eſt numerus : comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.

Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei : & cor meum dereliquit me.

* Inf. 69. a. 1. 14 Complaceat tibi Domine ut eruas me: * Domine, ad adjuvandum me reſpice.

* Sup. 34. a 4. 15 * Confundantur & revereantur ſimul, qui

D quærunt animam meam, ut auferant eam.

Convertantur retrorſum, & revereantur qui volunt mihi mala.

16 Ferant confeſtim confuſionem ſuam, qui dicunt mihi : Euge, euge.

17 Exultent & lætentur ſuper te omnes quærentes te : & dicant ſemper : Magnificetur Dominus qui diligunt ſalutare tuum.

18 Ego autem mendicus ſum, & pauper : Dominus ſolicitus eſt mei.

Adjutor meus, & protector meus es tu : Deus meus ne tardaveris.

1 In finem, Pſalmus ipſi David. XL.

A 2 BEatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem. in die mala liberabit eum Dominus.

3 Dominus conſervet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra : & non tradat eum in animam inimicorum ejus.

4 Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris ejus : univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus.

5 Ego dixi : Domine miſerere mei : ſana animam meam, quia peccavi tibi. B

6 Inimici mei dixerunt mala mihi : Quando morietur, & peribit nomen ejus ?

7 Et ſi ingrediebatur ut videret, vana loquebatur, cor ejus congregavit iniquitatem ſibi.

Egrediebatur foras, & loquebatur 8 in idipſum.

Adverſum me ſuſurrabant omnes inimici mei: adverſum me cogitabant mala mihi.

9 Verbum iniquum conſtituerunt adverſum me : Numquid qui dormit non adjiciet ut reſurgat ?

10 * Etenim homo pacis meæ, in quo ſperavi: * Act. 1. qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me c. 16. C ſupplantationem.

11 Tu autem Domine miſerere mei, & reſuſcita me : & retribuam eis.

12 In hoc cognovi quoniam voluiſti me: quoniam non gaudebit inimicus meus ſuper me.

13 Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti: & confirmaſti me in conſpectu tuo in æternum.

14 Benedictus Dominus Deus Iſraël à ſæculo, & uſque in ſæculum : fiat, fiat.

1 In finem, Intellectus filiis Core. XLI.

2 QUemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum : ita deſiderat anima mea ad A te Deus.

3 Sitivit anima mea ad Deum * fortem vivum : quando veniam & apparebo ante faciem Dei ? * Fontem.

4 Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte : dum dicitur mihi quotidie : Ubi eſt Deus tuus ?

5 Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam : quoniam tranſibo in locum tabernaculi B admirabilis, uſque ad domum Dei :

In voce exultationis, & confeſſionis : ſonus epulantis.

6 Quare triſtis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei : 7 Et Deus meus.

Ad meipſum anima mea conturbata eſt : propterea memor ero tui de terra Jordanis, & Hermoniim à monte modico.

8 Abyſſus abyſſum invocat, in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper me tranſierunt. C

9 In die mandavit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte canticum ejus.

Apud me oratio Deo vitæ meæ, 10 Dicam Deo : Suſceptor meus es.

Quare oblitus es mei : & quare contriſtatus incedo, dum affligit me inimicus ?

11 Dum confringuntur oſſa mea, exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei :

Dum dicunt mihi per ſingulos dies : Ubi eſt Deus tuus ? 12 Quare triſtis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 Psalmus David. XLII.

A JUdica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso erue me.

2 Quia tu es Deus fortitudo mea : quare me repulisti ? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus ?

3 Emitte lucem tuam & veritatem tuam : ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

B 4 Et introibo ad altare Dei : ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus: 5 Quare tristis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filiis Core ad intellectum. XLIII.

A 2 DEus auribus nostris audivimus, patres nostri annuntiaverunt nobis,

Opus, quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis.

3 Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos :

4 Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos :

Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui : quoniam complacuisti in eis.

5 Tu es ipse rex meus & Deus meus : qui mandas salutes Jacob.

B 6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

7 Non enim in arcu meo sperabo : & gladius meus non salvabit me.

8 Salvasti enim nos de affligentibus nos : & odientes nos confudisti.

9 In Deo laudabimur tota die : & in nomine tuo confitebimur in sæculum.

10 Nunc autem repulisti & confudisti nos : & non egredieris Deus in virtutibus nostris.

11 Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros: & qui oderunt nos, diripiebant sibi.

12 Dedisti nos tamquam oves escarum : & in gentibus dispersisti nos.

C 13 Vendidisti populum tuum sine pretio : & non fuit multitudo in commutationibus eorum.

14 Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro.

15 Posuisti nos in similitudinem Gentibus ; commotionem capitis in populis.

16 Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me,

17 A voce exprobrantis & obloquentis, à facie inimici & persequentis.

18 Hæc omnia venerunt super nos, nec oblíti sumus te : & iniquè non egimus in testamento tuo.

19 Et non recessit retrò cor nostrum : & declinasti semitas nostras à via tua : D

20 Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.

21 Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad deum alienum :

22 Nónne Deus requiret ista ? ipse enim novit abscondita cordis.

* Quoniam propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis. *Rom. 8.g.36.

23 Exurge, quare obdormis Domine ? exurge, & ne repellas in finem.

24 Quare faciem tuam avertis, obliviscéris inopiæ nostræ & tribulationis nostræ ?

25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra : conglutinatus est in terra venter noster.

26 Exurge Domine, adjuva nos : & redime nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto. XLIV.

2 ERuctavit cor meum verbum bonum : dico ego opera mea regi. A

Lingua mea calamus scribæ, velociter scribentis.

3 Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis : propterea benedixit te Deus in æternum.

4 Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.

5 Specie tua & pulchritudine tua intende, prosperè procede, & regna, B

Propter veritatem & mansuetudinem, & justitiam : & deducet te mirabiliter dextera tua.

6 Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.

7 * Sedes tua Deus in sæculum sæculi : virga directionis virga regni tui. *Heb.1.c.8.

8 Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem : propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.

9 Myrrha, & gutta, & casia à vestimentis tuis, C à domibus eburneis : ex quibus delectaverunt te

10 filiæ regum in honore tuo.

Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.

11 Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam : & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.

12 Et concupiscet rex decorem tuum : quoniam ipse est Dominus Deus tuus : & adorabunt eum.

13 Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur, omnes divites plebis.

14 Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis 15 circumamicta varietatibus. D

Adducentur regi virgines post eam : proximæ ejus afferentur tibi.

16 Afferen

16 Afferentur in lætitia & exultatione : adducentur in templum regis.

17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii : constitues eos principes super omnem terram.

18 Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, & in sæculum sæculi.

1 In finem, Filiis Core pro arcanis, Psalmus XLV.

A 2 DEus noster refugium, & virtus ; adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

3 Propterea non timebimus dum turbabitur terra : & transferentur montes in cor maris.

4 Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ eorum : conturbati sunt montes in fortitudine ejus.

5 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei : sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

B 6 Deus, in medio ejus, non commovebitur : adjuvabit eam Deus manè diluculo.

7 Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna : dedit vocem suam, mota est terra.

8 Dominus virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Jacob.

9 Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram : 10 Auferens bella usque ad finem terræ.

C Arcum conteret, & confringet arma : & scuta comburet igni.

11 Vacate, & videte quoniam ego sum Deus : exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.

12 Dominus virtutum nobiscum : susceptor noster Deus Jacob.

1 In finem, pro filiis Core Psalmus XLVI.

A 2 OMnes Gentes plaudite manibus : jubilate Deo in voce exultationis.

3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis : Rex magnus super omnem terram.

4 Subjecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris.

5 Elegit nobis hereditatem suam, speciem Jacob, quam dilexit.

*2. Reg. 6. c. 15. 6 * Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ.

B 7 Psallite Deo nostro, psallite : psallite Regi nostro, psallite.

8 Quoniam Rex omnis terræ Deus : psallite sapienter.

9 Regnabit Deus super Gentes : Deus sedet super sedem sanctam suam.

10 Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham : quoniam dii fortes terræ, vehementer elevati sunt.

1 Psalmus Cantici filiis Core secunda sabbati. XLVII.

2 MAgnus Dominus, & laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. A

3 Fundatur exultatione universæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.

4 Deus in domibus ejus cognoscetur, cùm suscipiet eam.

5 Quoniam ecce reges terræ congregati sunt : convenerunt in unum.

6 Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt : 7 Tremor apprehendit eos.

Ibi dolores ut parturientis, 8 In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.

9 Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri : Deus fundavit eam in æternum. B

10 Suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui.

11 Secundùm nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ : justitia plena est dextera tua.

12 Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Judæ, propter judicia tua Domine.

13 Circumdate Sion, & complectimini eam : narrate in turribus ejus.

14 Ponite corda vestra in virtute ejus : & distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.

15 Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, & in sæculum sæculi : ipse reget nos in sæcula.

1 In finem, Filiis Core Psalmus XLVIII.

2 AUdite hæc omnes Gentes : auribus percipite omnes, qui habitatis orbem. A

3 Quique terrigenæ, & filii hominum : simul in unum dives & pauper.

4 Os meum loquetur sapientiam : & meditatio cordis mei prudentiam.

5 * Inclinabo in parabolam aurem meam : aperiam in psalterio propositionem meam. *Ps. 77 a. 2. Matt. 13 c. 35.

6 Cur timebo in die mala ? iniquitas calcanei mei circumdabit me.

7 Qui confidunt in virtute sua : & in multitudine divitiarum suarum gloriantur.

8 Frater non redimit, redimet homo : non dabit Deo placationem suam.

9 Et pretium redemptionis animæ suæ : & laborabit in æternum, 10 Et vivet adhuc in finem. B

11 Non videbit interitum, cùm viderit sapientes morientes : simul insipiens, & stultus peribunt.

Et relinquent alienis divitias suas : 12 Et sepulchra eorum domus illorum in æternum.

Tabernacula eorum in progenie, & progenie : vocaverunt nomina sua in terris suis.

13 Et homo, cùm in honore esset, non intellexit:

tellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.

14 Hæc via illorum scandalum ipsis: & posteà in ore suo complacebunt.

15 Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos.

Et dominabuntur eorum justi in matutino: & auxilium eorum veterascet in inferno à gloria eorum.

16 Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cùm acceperit me.

D 17 Ne timueris cùm dives factus fuerit homo: & cùm multiplicata fuerit gloria domus ejus.

18 Quoniam cùm interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria ejus.

19 Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.

20 Introibit usque in progenies patrum suorum: & usque in æternum non videbit lumen.

21 Homo, cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.

1 Psalmus Asaph. XLIX.

A DEus deorum Dominus locutus est: & vocavit terram,

A solis ortu usque ad occasum: 2 Ex Sion species decoris ejus.

3 Deus manifestè veniet: Deus noster & non silebit.

Ignis in conspectu ejus exardescet: & in circuitu ejus tempestas valida.

4 Advocabit cælum desursum, & terram discernere populum suum.

5 Congregate illi sanctos ejus: qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.

B 6 Et annuntiabunt cæli justitiam ejus: quoniam Deus judex est.

7 Audi populus meus, & loquar; Israël, & testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.

8 Non in sacrificiis tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

9 Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos.

10 Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum, jumenta in montibus & boves.

11 Cognovi omnia volatilia cæli: & pulchritudo agri mecum est.

C 12 Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terræ, & plenitudo ejus.

13 Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo?

14 Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo vota tua.

15 Et invoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me.

16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?

17 Tu verò odisti disciplinam: & projecisti sermones meos retrorsum.

18 Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas.

19 Os tuum abundavit malitia: & lingua tua D concinnabat dolos.

20 Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum:

21 Hæc fecisti, & tacui.

Existimasti iniquè quòd ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam.

22 Intelligite hæc qui obliviscimini Deum: nequando rapiat, & non sit qui eripiat.

23 Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

1 In finem, Psalmus David,
2 Cùm venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabee.
(2. *Reg.* 22.) L.

3 MIserere mei Deus, secundùm magnam mi- A sericordiam tuam:

Et secundùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

4 Amplius lava me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me.

5 Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper.

6 Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: * ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm judicaris. * *Rom.* 3. 4.

7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & B in peccatis concepit me mater mea.

8 Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

9 * Asperges me hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor. * *Levit.* 14. *Num.* 19

10 Auditui meo dabis gaudium & lætitiam: & exultabunt ossa humiliata.

11 Averte faciem tuam à peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.

12 Cor mundum crea in me Deus: & spiritum rectum innova in visceribus meis.

13 Ne projicias me à facie tua: & spiritum san- C ctum tuum ne auferas à me.

14 Redde mihi lætitiam salutaris tui: & spiritu principali confirma me.

15 Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te convertentur.

16 Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ: & exultabit lingua mea justitiam tuam.

17 Domine, labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam.

18 Quoniam si voluisses sacrificium dedissem D utique: holocaustis non delectaberis.

19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

20 Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion: ut ædificentur muri Jerusalem.

21 Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes, & holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

1 In finem, Intellectus David,
2 Cùm venit Doëg Idumæus, & nuntiavit Sauli : Venit David in domum Achimelech.
(1. *Reg.* 22. 9.) LI.

A 3 QUid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?
4 Tota die injustitiam cogitavit lingua tua : sicut novacula acuta fecisti dolum.
5 Dilexisti malitiam super benignitatem ; iniquitatem magis quàm loqui æquitatem.
6 Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa.
7 Propterea Deus destruet te in finem : evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo ; & radicem tuam de terra viventium.
B 8 Videbunt justi, & timebunt, & super eum ridebunt, & dicent : 9 Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum.
Sed speravit in multitudine divitiarum suarum : & prævaluit in vanitate sua.
10 Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in æternum, & in sæculum sæculi.
11 Confitebor tibi in sæculum quia fecisti : & expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

1 In finem, Pro Maëleth intelligentiæ David. LII.

A DIxit insipiens in corde suo : Non est Deus.
Psal.13. a.1. 2 Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus : non est qui faciat bonum.
** Ps.13 a.2.* 3 * Deus de cælo prospexit super filios hominum : ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.
** Rom. 3.b.12.* 4 * Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt : non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.
B 5 Nónne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis?
6 Deum non invocaverunt : illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.
Quoniam Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent : confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israël? cùm converterit Deus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, & lætabitur Israël.

1 In finem, In carminibus intellectus David,
2 Cùm venissent Ziphæi, & dixissent ad Saul : Nónne David absconditus est apud nos. (1. *Reg.* 23. 19. & 26. 1.) LIII.

A 3 DEus in nomine tuo salvum me fac : & in virtute tua judica me.
4 Deus exaudi orationem meam : auribus percipe verba oris mei.
5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & fortes quæsierunt animam meam : & non proposuerunt Deum ante conspectum suum.
6 Ecce enim Deus adjuva me : & Dominus B susceptor est animæ meæ.
7 Averte mala inimicis meis : & in veritate tua disperde illos.
8 Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine : quoniam bonum est.
9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me : & super inimicos meos despexit oculus meus.

1 In finem, In carminibus intellectus David. LIV.

2 EXaudi Deus orationem meam, & ne des- A pexeris deprecationem meam : 3 Intende mihi, & exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea : & conturbatus sum 4 à voce inimici, & à tribulatione peccatoris.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates : & in ira molesti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum est in me : & formido mortis cecidit super me.
6 Timor & tremor venerunt super me : & contexerunt me tenebræ :
7 Et dixi : Quis dabit mihi pennas sicut colum- B bæ, & volabo, & requiescam?
8 Ecce elongavi fugiens : & mansi in solitudine.
9 Expectabam eum, qui salvum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate.
10 Præcipita Domine, divide linguas eorum : quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate.
11 Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas : & labor in medio ejus, 12 Et injustitia.
Et non defecit de plateis ejus usura, & dolus.
13 Quoniam si inimicus meus maledixisset C mihi, sustinuissem utique.
Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset : abscondissem me forsitan ab eo.
14 Tu verò homo unanimis, dux meus, & notus meus :
15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos : in domo Dei ambulavimus cum consensu.
16 Veniat mors super illos : & descendant in infernum viventes :
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in medio eorum.
17 Ego autem ad Deum clamavi : & Dominus salvabit me.
18 Vespere, & manè, & meridie narrabo & annuntiabo : & exaudiet vocem meam.
19 Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi : quoniam inter multos erant mecum.
20 Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui est D ante sæcula.
Non enim est illis commutatio, & non timuerunt Deum : 21 Extendit manum suam in retribuendo.
Contaminaverunt testamentum ejus, 22 Divisi sunt ab ira vultus ejus : & appropinquabit cor illius.

Molliti

Molliti sunt sermones ejus super oleum : & ipsi sunt jacula.

* Matt. 6. c. 25. Luc. 12. c. 22. 1. Petr. 5. b. 7. 23 * Jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet : non dabit in æternum fluctuationem justo.

24 Tu verò Deus deduces eos, in puteum interitus.

Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos : ego autem sperabo in te Domine.

In finem,

1 Pro populo, qui à Sanctis longè factus est, David in tituli inscriptionem, cùm tenuerunt eum Allophyli in Geth. (1. *Reg.* 21. 12.)

LV.

A 2 Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo : tota die impugnans tribulavit me.

3 Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.

4 Ab altitudine diei timebo: ego verò in te sperabo.

5 In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi : non timebo quid faciat mihi caro.

6 Tota die verba mea execrabantur : adversum me omnes cogitationes eorum, in malum.

B 7 Inhabitabunt, & abscondent : ipsi calcaneum meum observabunt.

Sicut sustinuerunt animam meam, 8 pro nihilo salvos facies illos : in ira populos confringes.

Deus, 9 vitam meam annuntiavi tibi : posuisti lacrymas meas in conspectu tuo,

Sicut & in promissione tua : 10 tunc convertentur inimici mei retrorsum :

In quacumque die invocavero te : ecce cognovi quoniam Deus meus es.

11 In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem : in Deo speravi, non timebo quid faciat mihi homo.

12 In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.

13 Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu : ut placeam coram Deo in lumine viventium.

In finem,

1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cùm fugeret à facie Saul in speluncam. (2. *Reg.* 22. 1. & 24. 4.)

LVI.

A 2 Miserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.

3 Clamabo ad Deum altissimum : Deum qui benefecit mihi.

4 Misit de cælo, & liberavit me : dedit in opprobrium conculcantes me.

Misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam, 5 & eripuit animam meam de medio catulorum leonum : dormivi conturbatus.

Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ : & lingua eorum gladius acutus.

B 6 Exaltare super cælos Deus : & in omnem terram gloria tua.

7 Laqueum paraverunt pedibus meis : & incurvaverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam : & inciderunt in eam.

8 Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & psalmum dicam:

9 Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara : exurgam diluculo.

10 Confitebor tibi in populis Domine : & psalmum dicam tibi in gentibus :

11 Quoniam magnificata est usque ad cælos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

12 Exaltare super cælos Deus; & super omnem terram gloria tua.

In finem,

1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem.

LVII.

2 Si verè utique justitiam loquimini : recta judicate filii hominum. A

3 Etenim in corde iniquitates operamini: in terra injustitias manus vestræ concinnant.

4 Alienati sunt peccatores à vulva, erraverunt ab utero : locuti sunt falsa.

5 Furor illis secundùm similitudinem serpentis : sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas,

6 Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.

7 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: B
molas leonum confringet Dominus.

8 Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens : intendit arcum suum donec infirmentur.

9 Sicut cera, quæ fluit, auferentur : supercecidit ignis, & non viderunt solem.

10 Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum : sicut viventes, sic in ira absorbet eos.

11 Lætabitur justus cùm viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.

12 Et dicet homo : Si utique est fructus justo: utique est Deus judicans eos in terra.

In finem,

1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, quando misit Saul, & custodivit domum ejus, ut eum interficeret, (1. *Reg* 19. 11.) LVIII.

2 Eripe me de inimicis meis Deus meus : & A
ab insurgentibus in me libera me.

3 Eripe me de operantibus iniquitatem : & de viris sanguinum salva me.

4 Quia ecce ceperunt animam meam : irruerunt in me fortes.

5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine : sine iniquitate cucurri, & direxi.

6 Exurge in occursum meum, & vide, & tu Do- B
mine Deus virtutum, Deus Israël,

Intende ad visitandas omnes gentes : non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

7 Convertentur ad vesperam : & famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem.

8 Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum : quoniam quis audivit ?

9 Et tu Domine deridebis eos : ad nihilum deduces omnes gentes.

10 Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es :

11 Deus meus, misericordia ejus præveniet me.

12 Deus oſtendet mihi ſuper inimicos meos,
C ne occidas eos : nequando obliviſcantur populi mei.
Diſperge illos in virtute tua : & depone eos protector meus Domine :
13 Delictum oris eorum, ſermonem labiorum ipſorum : & comprehendantur in ſuperbia ſua.
Et de execratione & mendacio annuntiabuntur
14 in conſummatione : in ira conſummationis, & non erunt.
Et ſcient quia Deus dominabitur Jacob, & finium terræ.
15 Convertentur ad veſperam, & famem patientur ut canes : & circuibunt civitatem.
D 16 Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi verò non fuerint ſaturati, & murmurabunt.
17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam, & exultabo manè miſericordiam tuam.
Quia factus es ſuſceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meæ.
18 Adjutor meus tibi pſallam, quia Deus ſuſceptor meus es : Deus meus miſericordia mea.

1 In finem,
Pro his qui immutabuntur, in tituli inſcriptionem ipſi David in doctrinam, 2 cùm ſuccendit Meſopotamiam Syriæ, & Sobal, & convertit Joab, & percuſſit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia. (2. *Reg.* 8. 1. & 10. 7. & 1. *Par.* 18. 1.)

LIX.

A 3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos : iratus es, & miſertus es nobis.
4 Commoviſti terram, & conturbaſti eam : ſana contritiones ejus, quia commota eſt.
B 5 Oſtendiſti populo tuo dura : potaſti nos vino compunctionis.
6 Dediſti metuentibus te ſignificationem : ut fugiant à facie arcus :
Ut liberentur dilecti tui : 7 ſalvum fac dextera tua, & exaudi me.
8 Deus locutus eſt in ſancto ſuo : Lætabor & partibor Sichimam : & convallem tabernaculorum metibor.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes : & Ephraim fortitudo capitis mei.
Juda rex meus : 10 Moab olla ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
C 11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me uſque in Idumæam ?
12 Nónne tu Deus, qui repuliſti nos : & non egredieris Deus in virtutibus noſtris ?
13 Da nobis auxilium de tribulatione : quia vana ſalus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem : & ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,
1 In hymnis David. LX.
A 2 EXaudi Deus deprecationem meam : intende orationi meæ.
3 A finibus terræ ad te clamavi : dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti me.
Deduxiſti me, 4 quia factus es ſpes mea : turris fortitudinis à facie inimici.
5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſæcula: protegar in velamento alarum tuarum.
6 Quoniam tu Deus meus exaudiſti orationem B
meam : dediſti hereditatem timentibus nomen tuum.
7 Dies ſuper dies regis adjicies : annos ejus uſque in diem generationis & generationis.
8 Permanet in æternum in conſpectu Dei : miſericordiam & veritatem ejus quis requiret ?
9 Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæculum ſæculi : ut reddam vota mea de die in diem.

In finem,
1 Pro Idithun, Pſalmus David. LXI.
2 NOnne Deo ſubjecta erit anima mea? ab A
ipſo enim ſalutare meum.
3 Nam & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus: ſuſceptor meus, non movebor ampliùs.
4 Quouſque irruitis in hominem ? interficitis univerſi vos : tamquam parieti inclinato & maceriæ depulſæ ?
5 Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in ſiti : ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant.
6 Verumtamen Deo ſubjecta eſto anima mea: quoniam ab ipſo patientia mea.
7 Quia ipſe Deus meus, & ſalvator meus : ad- B
jutor meus non emigrabo.
8 In Deo ſalutare meum, & gloria mea : Deus auxilii mei, & ſpes mea in Deo eſt.
9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda veſtra : Deus adjutor noſter in æternum.
10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in ſtateris : ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum.
11 Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiſcere : divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.
12 Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi, quia poteſtas Dei eſt, 13 & tibi Domine miſericordia : * quia tu reddes unicuique juxta opera ſua.

Pſalmus David,
1 Cùm eſſet in deſerto Idumææ.
(1. *Reg.* 22. 5.) LXII.
2 DEus Deus meus ad te de luce vigilo. A
Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea.
3 In terra deſerta, & invia, & inaquoſa : ſic in ſancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.
4 Quoniam melior eſt miſericordia tua ſemper vitas : labia mea laudabunt te.
5 Sic benedicam te in vita mea : & in nomine B
tuo levabo manus meas.
6 Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea : & labiis exultationis laudabit os meum.
7 Si memor fui tui ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabor in te : 8 quia fuiſti adjutor meus.
Et in velamento alarum tuarum exultabo, 9. adhæſit anima mea poſt te : me ſuſcepit dextera tua.
10 Ipſi verò in vanum quæſierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ : 11 tradentur

*Matt. 16. d. 27 Rom. 2. a. 6 1. Cor. 3. b. 8. Gal. 6. b. 5.

dentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

12 Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui jurant in eo : quia obstructum est os loquentium iniqua.

In finem,

1 Psalmus David. LXIII.

A 2 EXaudi Deus orationem meam cùm deprecor : à timore inimici eripe animam meam.

4 Protexisti me à conventu malignantium, à multitudine operantium iniquitatem.

4 Quia exacuerunt ut gladium linguas suas : intenderunt arcum rem amaram, 5 ut sagittent in occultis immaculatum.

6 Subitò sagittabunt eum, & non timebunt : firmaverunt sibi sermonem nequam.

Narraverunt ut absconderent laqueos : dixerunt : Quis videbit eos ?

B 7 Scrutati sunt iniquitates : defecerunt scrutantes scrutinio.

Accedet homo ad cor altum : 8 & exaltabitur Deus.

Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum : 9 & infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.

Conturbati sunt omnes qui videbant eos : 10 & timuit omnis homo.

Et annuntiaverunt opera Dei : & facta ejus intellexerunt.

11 Lætabitur justus in Domino, & sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus David,

1 Canticum Jeremiæ, & Ezechielis populo transmigrationis, cùm inciperent exire.

LXIV.

A 2 TE decet hymnus Deus in Sion : & tibi reddetur votum in Jerusalem.

3 Exaudi orationem meam : ad te omnis caro veniet.

4 Verba iniquorum prævaluerunt super nos : & impietatibus nostris tu propitiaberis.

5 Beatus, quem elegisti, & assumpsisti : inhabitabit in atriis tuis.

Replebimur in bonis domus tuæ, sanctum est

B templum tuum, 6 mirabile in æquitate.

Exaudi nos Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, & in mari longè.

7 Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia : 8 qui conturbas profundum maris sonum fluctuum ejus.

Turbabuntur gentes, 9 & timebunt qui habitant terminos à signis tuis : exitus matutini & vespere delectabis.

C 10 Visitasti terram & inebriasti eam : multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum : quoniam ita est præparatio ejus.

11 Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus : in stillicidiis ejus lætabitur germinans.

12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ : & campi tui replebuntur ubertate.

13 Pinguescent speciosa deserti : & exultatione colles accingentur.

14 Induti sunt arietes ovium, & valles abundabunt frumento : clamabunt, etenim hymnum dicent.

1 In finem, Canticum Psalmi resurrectionis. LXV.

JUbilate Deo omnis terra, 2 psalmum dicite nomini ejus : date gloriam laudi ejus. A

3 Dicite Deo quàm terribilia sunt opera tua Domine ! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.

4 Omnis terra adoret te, & psallat tibi : psalmum dicat nomini tuo.

4 Venite, & videte opera Dei : terribilis in consiliis super filios hominum.

6 Qui convertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede : ibi lætabimur in ipso.

7 Qui dominatur in virtute sua in æternum, B oculi ejus super gentes respiciunt : qui exasperant non exaltentur in semetipsis.

8 Benedicite Gentes Deum nostrum : & auditam facite vocem laudis ejus.

9 Qui posuit animam meam ad vitam : & non dedit in commotionem pedes meos.

10 Quoniam probasti nos Deus : igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.

11 Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro : 12 imposuisti homines super C capita nostra.

Transivimus per ignem & aquam : & eduxisti nos in refrigerium.

13 Introibo in domum tuam in holocaustis : reddam tibi vota mea, 14 quæ distinxerunt labia mea.

Et locutum est os meum, in tribulatione mea.

15 Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum : offeram tibi boves cum hircis.

16 Venite, audite, & narrabo, omnes qui time- D tis Deum, quanta fecit animæ meæ.

17 Ad ipsum ore meo clamavi, & exaltavi sub lingua mea.

18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.

19 Propterea exaudivit Deus, & attendit voci deprecationis meæ.

20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, & misericordiam suam à me.

In finem,

1 In hymnis, Psalmus Cantici David.

LXVI.

2 DEus misereatur nostri, & benedicat nobis : A illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.

3 Ut cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum.

4 Confiteantur tibi populi Deus : confiteantur tibi populi omnes.

5 Lætentur & exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.

6 Confiteantur tibi populi Deus : confiteantur tibi populi omnes : 7 terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster, 8 benedicat nos Deus : & metuant eum omnes fines terræ.

In finem,
1 Psalmus Cantici ipsi David.

LXVII.

A 2 EXurgat Deus, & dissipentur inimici ejus: & fugiant qui oderunt eum, à facie ejus.
3 Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.
4 Et justi epulentur, & exultent in conspectu Dei: & delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus: iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu ejus: turbabuntur à facie ejus, 6 patris orphanorum, & judicis viduarum.
Deus in loco sancto suo: 7 Deus qui inhabitare facit unius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris.
8 Deus cùm egredereris in conspectu populi tui, cùm pertransires in deserto:
9 Terra mota est, etenim cæli distillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israël.
B 10 Pluviam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ: & infirmata est, tu verò perfecisti eam.
11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.
12 Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.
13 Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus dividere spolia.
14 Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri.
15 Dum discernit cælestis reges super eam, nive dealbabuntur in Selmon: 16 Mons Dei, mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis: 17 ut quid suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sina in sancto.
C 19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem:
Ephes. 4.b.8. accepisti dona in hominibus:
Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.
20 Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.
21 Deus noster, Deus salvos faciendi: & Domini Domini exitus mortis.
22 Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.
23 Dixit Dominus: Ex Basan convertam, convertam in profundum maris:
24 Ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.
25 Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei; regis mei qui est in sancto.
26 Prævenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum.
27 In Ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israël.
28 Ibi Benjamin adolescentulus, in mentis excessu. D
Principes Juda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.
29 Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.
30 A templo tuo in Jerusalem, tibi offerent reges munera.
31 Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: ut excludant eos, qui probati sunt argento.
Dissipa gentes, quæ bella volunt: 32 venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus ejus Deo.
33 Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino: psallite Deo, 34 qui ascendit super cælum cæli, ad Orientem.
Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, 35 date gloriam Deo super Israël, magnificentia ejus, & virtus ejus in nubibus.
36 Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus.
1 In finem, pro iis qui commutabuntur, David. LXVIII.
2 SAlvum me fac Deus: quoniam intraverunt A aquæ usque ad animam meam.
3 Infixus sum in limo profundi: & non est substantia.
Veni in altitudinem maris: & tempestas demersit me.
4 Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.
Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei injustè: quæ non rapui, tunc exolvebam.
6 Deus tu scis insipientiam meam: & delicta mea à te non sunt abscondita.
7 Non erubescant in me qui expectant te Domine, Domine virtutum.
Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israël.
8 Quoniam propter te sustinui opprobrium: B operuit confusio faciem meam.
9 Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.
10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit me: * & *Joan. 2.c.17.* opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me. *Rom. 15.a.3.*
11 Et operui in jejunio animam meam: & factum est in opprobrium mihi.
12 Et posui vestimentum meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.
13 Adversum me loquebantur qui sedebant in porta: & in me psallebant qui bibebant vinum.
14 Ego verò orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ.
15 Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis qui oderunt me, & de profundis aquarum.
16 Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum.
17 Exaudi

17 Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundùm multitudinem miserationum tuarum respice in me.

18 Et ne avertas faciem tuam à puero tuo, quoniam tribulor, velociter exaudi me.

C 19 Intende animæ meæ, & libera eam: propter inimicos meos eripe me.

20 Tu scis improperium meum, & confusionem meam, & reverentiam meam.

21 In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me: improperium expectavit cor meum & miseriam.

Et sustinui qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non inveni.

*Matt. 27.f.48 22 *Et dederunt in escam meam fel: & in siti mea potaverunt me aceto.

*Rom. 11.b.9. 23 *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.

24 Obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurva.

25 Effunde super eos iram tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos.

*Act.1. d.20. 26 *Fiat habitatio eorum deserta: & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.

27 Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

D 28 Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: & non intrent in justitiam tuam.

29 Deleantur de Libro viventium: & cum justis non scribantur.

30 Ego sum pauper & dolens: salus tua Deus suscepit me.

31 Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude:

32 Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem & ungulas.

33 Videant pauperes & lætentur: quærite Deum, & vivet anima vestra:

34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus: & vinctos suos non despexit.

35 Laudent illum cæli & terra, mare, & omnia reptilia in eis.

36 Quoniam Deus salvam faciet Sion: & ædificabuntur civitates Juda.

Et inhabitabunt ibi, & hereditate acquirent eam.

37 Et semen servorum ejus possidebit eam; & qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

In finem, Psalmus David,

1 In rememorationem, quòd salvum fecerit eum Dominus. LXIX.

A 2 DEus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me festina.

3 Confundantur, & revereantur, qui quærunt animam meam:

4 Avertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala:

Avertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.

5 Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te, & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.

6 Ego verò egenus, & pauper sum: Deus adjuva me.

Adjutor meus, & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

Psalmus David,

1 Filiorum Jonadab, & priorum captivorum. LXX.

IN te Domine speravi, non confundar in æternum: 2 In justitia tua libera me, & eripe me. A

Inclina ad me aurem tuam, & salva me.

3 Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: ut salvum me facias:

Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.

4 Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis & iniqui:

5 Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine spes mea à juventute mea.

6 In te confirmatus sum ex utero: de ventre B matris meæ tu es protector meus.

In te cantatio mea semper; 7 tamquam prodigium factus sum multis: & tu adjutor fortis.

8 Repleâtur os meum laude, ut cantem gloriam tuam; tota die magnitudinem tuam.

9 Ne projicias me in tempore senectutis: cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.

10 Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum,

11 Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum: quia non est qui eripiat.

12 Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum respice.

13 Confundantur, & deficiant detrahentes ani- C mæ meæ: operiantur confusione & pudore qui quærunt mala mihi.

14 Ego autem semper sperabo: & adjiciam super omnem laudem tuam.

15 Os meum annuntiabit justitiam tuam; tota die salutare tuum.

Quoniam non cognovi litteraturam, 16 Introibo in potentias Domini: Domine memorabor justitiæ tuæ solius.

17 Deus docuisti me à juventute mea: & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua:

18 Et usque in senectam & senium: Deus ne derelinquas me,

Donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est;

Potentiam tuam, 19 & justitiam tuam Deus us- D que in altissima, quæ fecisti magnalia: Deus quis similis tibi?

20 Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, & malas: & conversus vivificasti me: & de abyssis terræ iterùm reduxisti me:

21 Multiplicasti magnificentiam tuam: & conversus consolatus es me.

22 Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israël.

23 Exultabunt labia mea cùm cantavero tibi; & anima mea, quam redemisti.

24 Sed & lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam: cùm confusi & reveriti fuerint qui quærunt mala mihi.

Psalmus,
1 In Salomonem. LXXI.

A 2 DEus judicium tuum regi da : & justitiam tuam filio regis :

Judicare populum tuum in justitia, & pauperes tuos in judicio.

3 Suscipiant montes pacem populo, & colles justitiam.

4 Judicabit pauperes populi, & salvos faciet filios pauperum : & humiliabit calumniatorem.

5 Et permanebit cum Sole, & ante Lunam, in generatione & generationem.

B 6 Descendet sicut pluvia in vellus : & sicut stillicidia stillantia super terram.

7 Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis : donec auferatur luna.

8 Et dominabitur à mari usque ad mare ; & à flumine usque ad terminos orbis terrarum.

9 Coram illo procident Æthiopes : & inimici ejus terram lingent.

10 Reges Tharsis & insulæ munera offerent : reges Arabum & Saba dona adducent :

C 11 Et adorabunt eum omnes reges terræ : omnes gentes servient ei :

12 Quia liberabit pauperem à potente ; & pauperem, cui non erat adjutor.

13 Parcet pauperi & inopi : & animas pauperum salvas faciet.

14 Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum : & honorabile nomen eorum coram illo.

15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper : tota benedicent ei.

D 16 Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus ejus : & florebunt de civitate sicut fœnum terræ.

17 Sit nomen ejus benedictum in sæcula : ante Solem permanet nomen ejus.

Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ : omnes gentes magnificabunt eum.

18 Benedictus Dominus Deus Israël, qui facit mirabilia solus :

19 Et benedictum nomen majestatis ejus in æternum : & replebitur majestate ejus omnis terra : fiat, fiat.

20 Defecerunt laudes David filii Jesse.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

A QUàm bonus Israël Deus his, qui recto sunt corde ?

2 Mei autem pænè moti sunt pedes : pænè effusi sunt gressus mei.

3 Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.

4 Quia non est respectus morti eorum ; & firmamentum in plaga eorum.

5 In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur :

B 6 Ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquite & impietate sua.

7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum : transierunt in affectum cordis.

8 Cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam : iniquitatem in excelso locuti sunt.

9 Posuerunt in cælum os suum : & lingua eorum transivit in terra.

10 Ideò convertetur populus meus hic : & dies pleni invenientur in eis.

11 Et dixerunt : Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso ?

12 Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias.

13 Et dixi : Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas :

14 Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.

15 Si dicebam : Narrabo sic : ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. C

16 Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me :

17 Donec intrem in Sanctuarium Dei : & intelligam in novissimis eorum.

18 Verumtamen propter dolos posuisti eis : dejecisti eos dum allevarentur.

19 Quomodo facti sunt in desolationem, subitò defecerunt : perierunt propter iniquitatem suam.

20 Velut somnium surgentium Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.

21 Quia inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt :

22 Et ego ad nihilum redactus sum, & nescivi.

23 Ut jumentum factus sum apud te : & ego semper tecum.

24 Tenuisti manum dexteram meam : & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. D

25 Quid enim mihi est in cælo ? & à te quid volui super terram ?

26 Defecit caro mea, & cor meum : Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

27 Quia ecce, qui elongant se à te, peribunt : perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.

28 Mihi autem adhærere Deo bonum est : ponere in Domino Deo spem meam :

Ut annuntiem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

1 Intellectus Asaph. LXXIII.

UT quid Deus repulisti in finem : iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ ? A

2 Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam hereditatis tuæ : mons Sion, in quo habitasti in eo.

3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem : quanta malignatus est inimicus in sancto !

4 Et gloriati sunt qui oderunt te, in medio sollemnitatis tuæ.

Posuerunt signa sua, signa :

5 Et non cognoverunt sicut in exitu super summum.

Quasi in silva lignorum securibus 6 Excederunt januas ejus in idipsum : in securi & ascia dejecerunt eam.

7 * Incenderunt igni Sanctuarium tuum : in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. *4. Reg. 25. b. 9.

8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul : Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra. B

9 Signa nostra non vidimus, jam non est propheta : & nos non cognoscet amplius.

10 Usquequò Deus improperabit inimicus : irritat adversarius nomen tuum in finem ?

11 Ut

11 Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?

*Luc.1. g. 68. 12 * Deus autem rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ.

C 13 Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.

14 Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.

15 Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluvios Ethan.

16 Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram & solem.

17 Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem & ver tu plasmasti ea.

18 Memor esto hujus, inimicus improperavit Domino: & populus insipiens incitavit nomen tuum.

19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi, &
D animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.

21 Ne avertatur humilis factus confusus: pauper & inops laudabunt nomen tuum.

22 Exurge Deus, judica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.

23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

1 In finem, Ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph. LXXIV.

A 2 COnfitebimur tibi Deus: confitebimur, & invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua: 3 Cùm accepero tempus, ego justitias judicabo.

4 Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.

5 Dixi iniquis: Nolite iniquè agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu.

6 Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitatem.

B 7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à desertis montibus:

8 Quoniam Deus judex est.

Hunc humiliat, & hunc exaltat: 9 Quia calix in manu Domini vini meri plenus misto.

Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.

10 Ego autem annuntiabo in sæculum: cantabo Deo Jacob.

11 Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua justi.

1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph, Canticum ad Assyrios. LXXV.

A 2 NOtus in Judæa Deus: in Israël magnum nomen ejus.

3 Et factus est in pace locus ejus: & habitatio ejus in Sion.

4 Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum.

5 Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis:

6 Turbati sunt omnes insipientes corde. B

Dormierunt somnum suum: & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.

7 Ab increpatione tua Deus Jacob dormitaverunt qui ascenderunt equos.

8 Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua.

9 De cælo auditum fecisti judicium: terra tremuit & quievit, C

10 Cùm exurgeret in judicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terræ.

11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.

12 Vovete, & reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu ejus affertis munera

Terribili 13 & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph. LXXVI.

2 VOce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi. A

3 In die tribulationis meæ Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus.

Renuit consolari anima mea, 4 Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: & defecit spiritus meus.

5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus.

6 Cogitavi dies antiquos: & annos æternos in mente habui.

7 Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. B

8 Numquid in æternum projiciet Deus: aut non apponet ut complacitior sit adhuc?

9 Aut in finem misericordiam suam abscindet, à generatione in generationem?

10 Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?

11 Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi.

12 Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum. C

13 Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in adinventionibus tuis exercebor.

14 Deus in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster? 15 Tu es Deus qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam: 16 Redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob, & Joseph.

17 Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: D
& timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.

18 Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes.

Etenim sagittæ tuæ transeunt: 19 Vox tonitrui tui in rota.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: commota est & contremuit terra.

20 In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis: & vestigia tua non cognoscentur.

21 * Deduxisti sicut oves populum tuum, in manu Moysi & Aaron. 14.g.2. * Exod.

1 Intellectus Asaph. LXXVII.

A ATtendite populo meus legem meam : inclinate aurem vestram in verba oris mei.

2 Aperiam in parabolis os meum : loquar propositiones ab initio.

3 Quanta audivimus & cognovimus ea : & patres nostri narraverunt nobis.

4 Non sunt occultata à filiis eorum, in generatione altera.

Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus, & mirabilia ejus quæ fecit.

5 Et suscitavit testimonium in Jacob : & legem posuit in Israël.

Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis :

6 Ut cognoscat generatio altera.

Filii qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filiis suis,

7 Ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur operum Dei : & mandata ejus exquirant.

8 Ne fiant sicut patres eorum, generatio prava & exasperans ;

Generatio, quæ non direxit cor suum : & non est creditus cum Deo spiritus ejus.

B 9 Filii Ephrem intendentes & mittentes arcum, conversi sunt in die belli.

10 Non custodierunt testamentum Dei : & in lege ejus noluerunt ambulare.

11 Et obliti sunt benefactorum ejus, & mirabilium ejus quæ ostendit eis.

12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos.

* Exod. 14. e. 22. 13 * Interrupit mare, & perduxit eos : & statuit aquas quasi in utre.

14 Et deduxit eos in nube diei : & tota nocte in illuminatione ignis.

* Exod. 17. b. 6. Ps. 104. d. 41. 15 * Interrupit petram in eremo : & adaquavit eos velut in abyssо multa.

16 Et eduxit aquam de petra : & deduxit tanquam flumina aquas.

17 Et apposuerunt adhuc peccare ei : in iram excitaverunt Excelsum in inaquoso.

18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis : ut peterent escas animabus suis.

C 19 Et malè locuti sunt de Deo : dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto ?

20 Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt.

Numquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo ?

* Num. 11. a. 1. 21 * Ideò audivit Dominus, & distulit : & ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit in Israël :

22 Quia non crediderunt in Deo, nec speraverunt in salutari ejus,

23 Et mandavit nubibus desuper, & januas cæli aperuit.

* Exod. 16. b. 4. Num. 11 b. 7. 24 * Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis.

* Joan. 6 d. 31. 1. Cor. 10. a. 3. 25 * Panem angelorum manducavit homo : cibaria misit eis in abundantia.

* Num. 11. g. 31. 26 * Transtulit Austrum de cælo : & induxit in virtute sua Africum.

27 Et pluit super eos sicut pulverem carnes : & sicut arenam maris volatilia pennata.

28 Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum.

29 Et manducaverunt & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis : 30 Non sunt fraudati à desiderio suo.

D * Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum : 31 * Num. 11. g. 33. & ira Dei ascendit super eos.

Et occidit pingues eorum, & electos Israël impedivit.

32 In omnibus his peccaverunt adhuc : & non crediderunt in mirabilibus ejus.

33 Et defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum, cum festinatione.

34 Cùm occideret eos, quærebant eum : & revertebantur, & diluculò veniebant ad eum.

35 Et rememorati sunt quia Deus adjutor est eorum : & Deus excelsus redemptor eorum est.

36 Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei :

37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo : nec fideles habiti sunt in testamento ejus.

38 Ipse autem est misericors, & propitius fiet peccatis eorum : & non disperdet eos.

Et abundavit ut averteret iram suam : & non accendit omnem iram suam :

39 Et recordatus est quia caro sunt : spiritus vadens, & non rediens.

40 Quoties exacerbaverunt eum in deserto : in iram concitaverunt eum in inaquoso ?

41 Et conversi sunt, & tentaverunt Deum : & sanctum Israël exacerbaverunt.

42 Non sunt recordati manus ejus, die qua redemit eos de manu tribulantis,

E 43 Sicut posuit in Ægypto signa sua, & prodigia sua in campo Taneos.

* Exod. 7 d. 20. 44 * Et convertit in sanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent.

* Exod. 8. f. 24. 45 * Misit in eos cœnomyiam, & comedit eos ; * Exod. 8. b. 6. & ranam, & disperdidit eos.

* Exod. 10. e. 15. 46 * Et dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locustæ.

* Exod. 9. f. 25. 47 * Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina.

48 Et tradidit grandini jumenta eorum, & possessionem eorum igni.

49 Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immissiones per angelos malos.

F 50 Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit à morte animabus eorum: & jumenta eorum in morte conclusit.

* Exod. 12. e. 29. 51 * Et percussit omne primogenitum in terra Ægypti, primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.

52 Et abstulit sicut oves populum suum : & perduxit eos tanquam gregem in deserto.

53 Et deduxit eos in spe, & non timuerunt : & * Exod. 14. f. 27. * inimicos eorum operuit mare.

54 Et induxit eos in montem sanctificationis suæ ; montem, quem acquisivit dextera ejus.

* Jos. 13. b. 7. Et ejecit à facie eorum Gentes : & * sorte divisit eis terram in funiculo distributionis.

55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israël. 56 Et tentaverunt, & exacerbaverunt Deum

Deum excelsum: & testimonia ejus non custodierunt.

57 Et averterunt se,& non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum, conversi sunt in arcum pravum.

58 In iram concitaverunt eum in collibus suis: & in sculptilibus suis ad æmulationem eum provocaverunt.

G 59 Audivit Deus, & sprevit: & ad nihilum redegit valdè Israël.

*1.Reg. 4.a.4. Jerem. 7.b.12. 60 * Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus.

61 Et tradidit in captivitatem virtutem eorum: & pulchritudinem eorum in manus inimici.

62 Et conclusit in gladio populum suum: & hereditatem suam sprevit.

63 Juvenes eorum comedit ignis: & virgines eorum non sunt lamentatæ.

64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: & viduæ eorum non plorabantur.

65 Et excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino.

66 Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis.

67 Et repulit tabernaculum Joseph: & tribum Ephraim non elegit:

68 Sed elegit tribum Juda,montem Sion quem dilexit.

69 Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra, quam fundavit in sæcula.

70 Et elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium: de post fœtantes accepit eum.

71 Pascere Jacob servum suum, & Israël hereditatem suam.

72 Et pavit eos in innocentia cordis sui: & in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

1. Psalmus Asaph. LXXVIII.

A DEus venerunt Gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.

2 Posuerunt morticina servorum tuorum, escas volatilibus cæli; carnes sanctorum tuorum, bestiis terræ.

3 Effuderunt sanguinem eorum tanquam aquam in circuitu Jerusalem: & non erat qui sepeliret.

B 4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris; subsannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt.

5 Usquequò Domine irascêris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?

*Jerem. 10.d.25 6 * Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non noverunt; & in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt:

7 Quia comederunt Jacob: & locum ejus desolaverunt.

*Isa.74 c.9. 8 * Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, citò anticipent nos misericordiæ tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.

C 9 Adjuva nos Deus salutaris noster: & propter gloriam nominis tui Domine libera nos: & propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum:

10 Ne fortè dicant in Gentibus: ubi est Deus eorum? & innotescat in nationibus coram oculis nostris,

Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est: 11 Introëat in conspectu tuo gemitus compeditorum. D

Secundùm magnitudinem brachii tui, possides filios mortificatorum.

12 Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi Domine.

13 Nos autem populus tuus, & oves pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum:

In generationem & generationem annuntiabimus laudem tuam.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus.

LXXIX.

2 QUi regis Israël, intende: qui deducis velut ovem Joseph. A

Qui sedes super cherubim, manifestare 3 Coram Ephraim, Benjamin, & Manasse.

Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos.

4 Deus converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

5 Domine Deus virtutum, quousque irascêris super orationem servi tui?

6 Cibabis nos pane lacrymarum: & potum dabis nobis in lacrymis in mensura? B

7 Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris: & inimici nostri subsannaverunt nos.

8 Deus virtutum converte nos: & ostende faciem tuam: & salvi erimus.

9 Vineam de Ægypto transtulisti: ejecisti Gentes, & plantasti eam.

10 Dux itineris fuisti in conspectu ejus: plantasti radices ejus, & implevit terram. C

11 Operuit montes umbra ejus: & arbusta ejus cedros Dei.

12 Extendit palmites suos usque ad mare: & usque ad flumen propagines ejus.

13 Ut quid destruxisti maceriam ejus: & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?

14 Exterminavit eam aper de silva: & singularis ferus depastus est eam.

15 Deus virtutum convertere: respice de cælo, & vide, & visita vineam istam.

16 Et perfice eam, quam plantavit dextera tua: & super filium hominis, quem confirmasti tibi. D

17 Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.

18 Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ; & super filium hominis, quem confirmasti tibi.

19 Et non discedimus à te, vivificabis nos: & nomen tuum invocabimus.

20 Domine Deus virtutum converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

In finem,

1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.

LXXX.

2 EXultate Deo adjutori nostro: Jubilate Deo Jacob. A

3 Sumite psalmum, & date tympanum; psalterium jucundum cum cithara.

4 Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die sollemnitatis vestræ.

5 Quia

5 Quia præceptum in Iſraël eſt : & judicium Deo Jacob.

6 * Teſtimonium in Joſeph poſuit illud, cùm exiret de Terra Ægypti : linguam, quam non noverat, audivit.

B 7 Divertit ab oneribus dorſum ejus : manus ejus in cophino ſervierunt.

8 In tribulatione invocaſti me, & liberavi te : exaudivi te in abſcondito tempeſtatis : * probavi te apud aquam contradictionis.

9 Audi populus meus, & conteſtabor te : Iſraël ſi audieris me, 10 Non * erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.

C 11 Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti : dilata os tuum, & implebo illud.

12 Et non audivit populus meus vocem meam : & Iſraël non intendit mihi.

13 * Et dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.

14 * Si populus meus audiſſet me : Iſraël ſi in viis meis ambulaſſet :

D 15 Pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem : & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam.

16 Inimici Domini mentiti ſunt ei : & erit tempus eorum in ſæcula.

17 Et cibavit eos ex adipe frumenti : & de petra, melle ſaturavit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXXI.

A DEus ſtetit in ſynagoga deorum : in medio autem deos dijudicat.

2 Uſquequò judicatis iniquitatem : & facies peccatorum ſumitis ?

3 Judicate egeno, & pupillo : humilem, & pauperem juſtificate.

4 * Eripite pauperem : & egenum de manu peccatoris liberate.

B 5 Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant : movebuntur omnia fundamenta terræ.

6 * Ego dixi : Dii eſtis, & filii Excelſi omnes.

7 Vos autem ſicut homines moriemini : & ſicut unus de principibus cadetis.

8 Surge Deus, judica terram : quoniam tu hereditabis in omnibus Gentibus.

1 Canticum Pſalmi Aſaph.

LXXXII.

A 2 DEus, quis ſimilis erit tibi ? ne taceas, neque compeſcaris Deus :

3 Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt : & qui oderunt te, extulerunt caput.

4 Super populum tuum malignaverunt conſilium : & cogitaverunt adverſus ſanctos tuos.

5 Dixerunt : Venite, & diſperdamus eos de gente : & non memoretur nomen Iſraël ultrà.

B 6 Quoniam cogitaverunt unanimiter, ſimul adverſum te teſtamentum diſpoſuerunt, 7 Tabernacula Idumæorum & Iſmahelitæ :

Moab, & Agareni, 8 Gebal, & Ammon, & Amalec : alienigenæ cum habitantibus Tyrum.

9 Etenim Aſſur venit cum illis : facti ſunt in adjutorium filiis Lot.

10 Fac illis ſicut * Madian, * & Siſaræ ; ſicut * Jabin in torrente Ciſſon.

11 Diſperierunt in Endor : facti ſunt ut ſtercus terræ.

12 * Pone principes eorum ſicut Oreb, & Zeb, & * Zebee, & Salmana ;

C Omnes principes eorum, 13 Qui dixerunt : Hereditate poſſideamus Sanctuarium Dei.

14 Deus meus pone illos ut rotam : & ſicut ſtipulam ante faciem venti :

15 Sicut ignis, qui comburit ſilvam : & ſicut flamma comburens montes :

16 Ita perſequêris illos in tempeſtate tua : & in ira tua turbabis eos.

17 Imple facies eorum ignominia : & quærent D nomen tuum, Domine.

18 Erubeſcant, & conturbentur in ſæculum ſæculi : & confundantur, & pereant.

19 Et cognoſcant quia nomen tibi Dominus : tu ſolus Altiſſimus in omni terra.

In finem,

1 Pro torcularibus filiis Core, Pſalmus.

LXXXIII.

2 QUàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum ! 3 Concupiſcit, & deficit anima A mea in atria Domini.

Cor meum, & caro mea, exultaverunt in Deum vivum.

4 Etenim paſſer invenit ſibi domum, & turtur B nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos.

Altaria tua Domine virtutum : rex meus, & Deus meus.

5 Beati, qui habitant in domo tua Domine : in ſæcula ſæculorum laudabunt te.

6 Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te : aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, 7 In valle lacrymarum in loco, quem poſuit.

8 Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibunt C de virtute in virtutem : videbitur Deus deorum in Sion.

9 Domine Deus virtutum exaudi orationem meam : auribus percipe Deus Jacob.

10 Protector noſter aſpice Deus : & reſpice in faciem Chriſti tui :

11 Quia melior eſt dies una in atriis tuis ſuper D millia.

Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

12 Quia miſericordiam, & veritatem diligit Deus : gratiam, & gloriam dabit Dominus.

13 Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia : Domine virtutum, beatus homo, qui ſperat in te.

1 In finem, filiis Core, Pſalmus.

LXXXIV.

2 BEnedixiſti Domine terram tuam : avertiſti A captivitatem Jacob.

3 Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ : operuiſti omnia peccata eorum.

4 Mitigaſti omnem iram tuam : avertiſti ab ira indignationis tuæ.

5 Converte nos Deus ſalutaris noſter : & averte iram tuam à nobis.

6 Numquid in æternum iraſcêris nobis ? aut B extendes iram tuam à generatione in generationem ?

7 Deus

---

*Gen. 41.d.29

*Exod. 17.b.5.

*Exod. 20.a.3.

*Actor. 14.c.15.

*Baruc. 3.b.15.

*Prov. 24.a.11.

*Joan. 10.f.34.

*Judic. 7.f.22.

*Judic. 4.c.15.

*Judic. 4.d.24.

*Judic. 7.g.25.

*Judic. 8.e.21.

7 Deus tu converſus vivificabis nos : & plebs tua lætabitur in te.

8 Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam: & ſalutare tuum da nobis.

C 9 Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem ſuam ;

Et ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor.

10 Verumtamen prope timentes eum ſalutare ipſius : ut inhabitet gloria in terra noſtra.

11 Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi : juſtitia & pax oſculatæ ſunt.

12 Veritas de terra orta eſt : & juſtitia de cælo proſpexit.

D 13 Etenim Dominus dabit benignitatem : & terra noſtra dabit fructum ſuum.

14 Juſtitia ante eum ambulabit : & ponet in via greſſus ſuos.

Oratio ipſi David. LXXXV.

A 1 INclina Domine aurem tuam, & exaudi me : quoniam inops & pauper ſum ego.

2 Cuſtodi animam meam , quoniam ſanctus ſum : ſalvum fac ſervum tuum, Deus meus, ſperantem in te.

3 Miſerere mei Domine, quoniam ad te clamavi tota die : 4 Lætifica animam ſervi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi.

*Joel. 2.c.13. 5 * Quoniam tu Domine ſuavis , & mitis , & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus te.

B 6 Auribus percipe Domine orationem meam : & intende voci deprecationis meæ.

7 In die tribulationis meæ clamavi ad te: quia exaudiſti me.

8 Non eſt ſimilis tui in diis Domine : & non eſt ſecundùm opera tua.

9 Omnes gentes quaſcumque feciſti, venient, & adorabunt coram te Domine : & glorificabunt nomen tuum.

C 10 Quoniam magnus es tu , & faciens mirabilia : tu es Deus ſolus.

11 Deduc me Domine in via tua , & ingrediar in veritate tua : lætetur cor meum ut timeat nomen tuum.

12 Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo , & glorificabo nomen tuum in æternum:

13 Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me : & eruiſti animam meam ex inferno inferiori.

D 14 Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me, & ſynagoga potentium quæſierunt animam meam : & non propoſuerunt te in conſpectu ſuo.

15 Et tu Domine Deus miſerator & miſericors, patiens, & multæ miſericordiæ , & verax ,

16 Reſpice in me , & miſerere mei , da imperium tuum puero tuo : & ſalvum fac filium ancillæ tuæ.

17 Fac mecum ſignum in bonum , ut videant qui oderunt me , & confundantur : quoniam tu Domine adjuviſti me, & conſolatus es me.

1 Filiis Core , Pſalmus Cantici.

LXXXVI.

A FUndamenta ejus in montibus ſanctis : 2 diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Jacob.

3 Glorioſa dicta ſunt de te , civitas Dei.

4 Memor ero Rahab & Babylonis ſcientium me. B Ecce alienigenæ , & Tyrus , & populus Æthiopum , hi fuerunt illic.

5 Numquid Sion dicet : Homo, & homo natus eſt in ea : & ipſe fundavit eam Altiſſimus ?

6 Dominus narrabit in ſcripturis populorum, & principum ; horum , qui fuerunt in ea.

7 Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te.

Canticum Pſalmi.

1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad reſpondendum , intellectus Eman Ezrahitæ. LXXXVII.

2 DOmine Deus ſalutis meæ , in die clamavi, A & nocte coram te.

3 Intret in conſpectu tuo oratio mea : inclina aurem tuam ad precem meam :

4 Quia repleta eſt malis anima mea : & vita mea inferno appropinquavit.

5 Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum: factus ſum ſicut homo ſine adjutorio , 6 Inter mortuos liber ,

Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris , quorum non es memor ampliùs : & ipſi de manu tua repulſi ſunt.

7 Poſuerunt me in lacu inferiori : in tenebroſis, B & in umbra mortis.

8 Super me confirmatus eſt furor tuus : & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.

9 Longè feciſti notos meos à me : poſuerunt me abominationem ſibi.

Traditus ſum, & non egrediebar : 10 Oculi mei languerunt præ inopia.

Clamavi ad te Domine tota die : expandi ad te manus meas.

11 Numquid mortuis facies mirabilia : aut medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi ? C

12 Numquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione ?

13 Numquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua, & juſtitia tua in terra oblivionis ?

14 Et ego ad te Domine clamavi : & manè oratio mea præveniet te.

15 Ut quid Domine repellis orationem meam : avertis faciem tuam à me ?

16 Pauper ſum ego , & in laboribus à juventute D mea : exaltatus autem , humiliatus ſum & conturbatus.

27 In me tranſierunt iræ tuæ : & terrores tui conturbaverunt me.

28 Circumdederunt me ſicut aqua tota die : circumdederunt me ſimul.

19 Elongaſti à me amicum, & proximum, & notos meos à miſeria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.

LXXXVIII.

2 MIſericordias Domini in æternum cantabo. A In generationem & generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo.

3 Quoniam dixiſti: In æternum miſericordia ædificabitur in cælis : præparabitur veritas tua in eis.

4 Diſpoſui teſtamentum electis meis , * juravi *1.Reg. David ſervo meo: 5 Uſque in æternum præparabo 7. b.12. ſemen tuum.

Et

Et ædificabo in generationem & generationem sedem tuam.

6 Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine: etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.

B 7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino: similis erit Deo in filiis Dei?

8 Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus & terribilis super omnes qui in circuitu ejus sunt.

9 Domine Deus virtutum quis similis tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.

10 Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus tu mitigas.

11 Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.

*Gen. 1. a. 1. C 12 * Tui sunt cæli, & tua est terra, orbem terræ & plenitudinem ejus tu fundasti: 13 Aquilonem & mare tu creasti.

Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt: 14 Tuum brachium cum potentia.

Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua: 15 Justitia & judicium præparatio sedis tuæ.

Misericordia & veritas præcedent faciem tuam: 16 Beatus populus, qui scit jubilationem.

Domine in lumine vultus tui ambulabunt, 17 Et in nomine tuo exultabunt tota die: & in justitia tua exaltabuntur.

18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.

19 Quia Domini est assumptio nostra, & sancti Israël regis nostri.

20 Tunc locutus es in visione sanctis tuis, & dixisti: Posui adjutorium in potente: & exaltavi electum de plebe mea.

*1. Reg. 16. a. 1. c. 12. Act. 13. d. 22. D 21 * Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum.

22 Manus enim mea auxiliabitur ei: & brachium meum confortabit eum.

23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei.

24 Et concidam à facie ipsius inimicos ejus: & odientes eum in fugam convertam.

25 Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso: & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.

26 Et ponam in mari manum ejus, & in fluminibus dexteram ejus.

27 Ipse invocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor salutis meæ:

28 Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.

29 In æternum servabo illi misericordiam meam: & testamentum meum fidele ipsi.

E 30 Et ponam in sæculum sæculi semen ejus, & thronum ejus sicut dies cæli.

31 Si autem dereliquerint filii ejus legem meam: & in judiciis meis non ambulaverint:

32 Si justitias meas profanaverint: & mandata mea non custodierint:

33 Visitabo in virga iniquitates eorum: & in verberibus peccata eorum.

34 Misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea:

35 Neque profanabo testamentum meum: & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.

36 Semel juravi in sancto meo, si David mentiar: 37 semen ejus in æternum manebit.

38 Et * thronus ejus sicut Sol in conspectu meo, *2. Reg. 7. c. 16. F & sicut Luna perfecta in æternum: & testis in cælo fidelis.

39 Tu verò repulisti & despexisti: distulisti Christum tuum.

40 Evertisti testamentum servi tui: profanasti in terra Sanctuarium ejus.

41 Destruxisti omnes sepes ejus: posuisti firmamentum ejus formidinem.

42 Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis.

43 Exaltasti dexteram deprimentium eum: lætificasti omnes inimicos ejus.

44 Avertisti adjutorium gladii ejus: & non es G auxiliatus ei in bello.

45 Destruxisti eum ab emundatione: & sedem ejus in terram collisisti.

46 Minorasti dies temporis ejus: perfudisti eum confusione.

47 Usquequò Domine avertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua?

48 Memorare quæ mea substantia: numquid enim vanè constituisti omnes filios hominum?

49 Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi?

50 Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine, * sicut jurasti David in veritate tua? *2 Reg. 7. b. 11.

51 Memor esto Domine opprobrii servorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium.

52 Quod exprobraverunt inimici tui Domine, quod exprobraverunt commutationem Christi tui.

53 Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 Oratio Moysi hominis Dei.

LXXXIX.

DOmine, refugium factus es nobis, à gene- A rationem in generationem.

2 Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis; à sæculo & usque in sæculum tu es Deus.

3 Ne avertas hominem in humilitatem; & dixisti: Convertimini filii hominum.

4 Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna, quæ præteriit,

Et custodia in nocte, 5 Quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.

6 Manè sicut herba transeat, manè floreat, & B transeat: vesperè decidat, induret, & arescat.

7 Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus.

8 Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.

9 Quoniam omnes dies nostri defecerunt: & in ira tua defecimus.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur: 10 C *Eccli. 18. a. 8. * Dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni.

Si autem in potentatibus, octoginta anni: & amplius eorum, labor & dolor.

Quoniam supervenit mansuetudo, & corripiemur.

11 Quis

11 Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam 12 Dinumerare?

Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos corde in ſapientia.

13 Convertere Domine uſquequò? & deprecabilis eſto ſuper ſervos tuos.

D 14 Repleti ſumus manè miſericordia tua: & exultavimus, & delectati ſumus omnibus diebus noſtris.

15 Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti; annis, quibus vidimus mala.

16 Reſpice in ſervos tuos, & in opera tua: & dirige filios eorum.

17 Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos: & opus manuum noſtrarum dirige.

Laus Cantici David. XC.

A 1 QUi habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cæli commorabitur.

2 Dicet Domino: Suſceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus ſperabo in eum.

3 Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero.

4 Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pennis ejus ſperabis.

B 5 Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno,

6 A ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano.

7 Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.

8 Verumtamen oculis tuis conſiderabis: & retributionem peccatorum videbis.

C 9 Quoniam tu es Domine ſpes mea: Altiſſimum poſuiſti refugium tuum.

10 Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

* Matt. 4. a. 6. Luca 4. b. 10. 11 * Quoniam angelis ſuis mandavit de te: ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.

12 In manibus portabunt te: ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

D 13 Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.

14 Quoniam in me ſperavit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.

15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum.

16 Longitudine dierum replebo eum: & oſtendam illi ſalutare meum.

1 Pſalmus Cantici,
In die ſabbati. XCI.

A 2 BOnum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini tuo Altiſſime;

3 Ad annuntiandum manè miſericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem;

4 In decachordo, pſalterio; cum cantico, in citharа.

B 5 Quia delectaſti me Domine in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo.

6 Quàm magnificata ſunt opera tua Domine: nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ.

7 Vir inſipiens non cognoſcet: & ſtultus non intelliget hæc.

8 Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœnum: & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem.

Ut intereant in ſæculum ſæculi: 9 Tu autem Altiſſimus in æternum Domine.

10 Quoniam ecce inimici tui Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt: & diſpergentur omnes, qui operantur iniquitatem.

11 Et exaltabitur ſicut unicornis cornu meum: C & ſenectus mea in miſericordia uberi.

12 Et deſpexit oculus meus inimicos meos: & in inſurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.

13 Juſtus, ut palma florebit: ſicut cedrus Libani multiplicabitur.

14 Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei noſtri florebunt.

15 Adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi: & benè patientes erunt, 16 Ut annuntient:

Quoniam rectus Dominus Deus noſter: & non eſt iniquitas in eo.

Laus Cantici ipſi David in die ante ſabbatum, quando fundata eſt terra.

XCII.

1 DOminus regnavit, decorem indutus eſt: A indutus eſt Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.

Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.

2 Parata ſedes tua ex tunc: à ſæculo tu es.

3 Elevaverunt flumina Domine: elevaverunt flumina vocem ſuam.

Elevaverunt flumina fluctus ſuos, 4 A vocibus B aquarum multarum.

Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.

5 Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis: domum tuam decet ſanctitudo Domine in longitudinem dierum.

Pſalmus ipſi David,
Quarta ſabbati.

XCIII.

1 DEus ultionum Dominus: Deus ultionum A liberè egit.

2 Exaltare qui judicas terram: redde retributionem ſuperbis.

3 Uſquequò peccatores Domine, uſquequò peccatores gloriabuntur:

4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem: loquentur omnes, qui operantur injuſtitiam?

5 Populum tuum Domine humiliaverunt: & hereditatem tuam vexaverunt.

6 Viduam & advenam interfecerunt: & pupillos occiderunt.

7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec in- B telliget Deus Jacob.

8 Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti aliquando ſapite.

9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non conſiderat?

10 Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem ſcientiam?

11 Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.

22 Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum:

C 13 Ut mitiges ei à diebus malis: donec fodiatur peccatori fovea.

14 Quia non repellet Dominus plebem suam: & hereditatem suam non derelinquet.

15 Quoadusque justitia convertatur in judicium: & qui juxta illã omnes qui recto sunt corde.

16 Quis consurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?

17 Nisi quia Dominus adjuvit me: paulominùs habitasset in inferno anima mea.

D 18 Si dicebam: Motus est pes meus: misericordia tua Domine adjuvabat me.

19 Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.

20 Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fingis laborem in præcepto?

21 Captabunt in animam justi: & sanguinem innocentem condemnabunt.

22 Et factus est mihi Dominus in refugium, & Deus meus in adjutorium spei meæ.

23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum: & in malitia eorum disperdet eos: disperdet illos Dominus Deus noster.

Laus Cantici ipsi David. XCIV.

A 1 VEnite, exultemus Domino: jubilemus Deo salutari nostro.

2 Præoccupemus faciem ejus in confessione: & in psalmis jubilemus ei.

3 Quoniam Deus magnus Dominus: & Rex magnus super omnes deos.

4 Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ: & altitudines montium ipsius sunt.

5 Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud: & siccam manus ejus formaverunt.

6 Venite adoremus, & procidamus: & ploremus ante Dominum, qui fecit nos.

B 7 Quia ipse est Dominus Deus noster: & nos populus pascuæ ejus, & oves manus ejus.

*Heb.3. b.7.4. b.7. 8 * Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra;

9 Sicut in irritatione secundùm diem tentationis in deserto: ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, & viderunt opera mea.

* Num. 14 f.34 10 * Quadraginta annis offensus fui generationi illi, & dixi: Semper hi errant corde.

*Heb.4 a.3. 11 Et isti non cognoverunt vias meas: * ut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

Canticum ipsi David,

1 Quando domus ædificabatur post captivitatem. (1. *Par.*15.) XCV.

A CAntate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra.

2 Cantate Domino, & benedicite nomini ejus: annuntiate de die in diem salutare ejus.

3 Annuntiate inter Gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus.

4 Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.

5 Quoniam omnes dii Gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit.

6 Confessio & pulchritudo in conspectu ejus: sanctimonia & magnificentia in sanctificatione ejus. B

7 Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam & honorem: 8 Afferte Domino gloriam nomini ejus.

Tollite hostias, & introite in atria ejus: 9 Adorate Dominum in atrio sancto ejus.

Commoveatur à facie ejus universa terra: 10 C Dicite in Gentibus quia Dominus regnavit.

Etenim correxit orbem terræ qui non commovebitur: judicabit populos in æquitate.

11 Lætentur cæli, & exultet terra, commoveatur mare & plenitudo ejus: 12 Gaudebunt campi, & omnia quæ in eis sunt.

Tunc exultabunt omnia ligna silvarum 13 A facie Domini, quia venit: quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.

Huic David,

1 Quando terra ejus restituta est. XCVI.

DOminus regnavit, exultet terra: lætentur A insulæ multæ.

2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: justitia, & judicium correctio sedis ejus.

3 Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.

4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ: vidit, & commota est terra.

5 Montes, sicut cera fluxerunt à facie Domini; à facie Domini omnis terra.

6 Annuntiaverunt cæli justitiam ejus: & viderunt omnes populi gloriam ejus.

7 * Confundantur omnes, qui adorant sculptilia: & qui gloriantur in simulachris suis. B

* Adorate eum omnes angeli ejus: 8 Audivit, & lætata est Sion.

Et exultaverunt filiæ Judæ, propter judicia tua Domine.

9 Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.

10 * Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.

11 Lux orta est justo, & rectis corde lætitia.

12 Lætamini justi in Domino: & confitemini memoriæ sanctificationis ejus.

*Exod. 20.a.4. Levit.26 a.1. Deut 5. a.8. *Heb.1. b.6.

*Amos 5.d.15. Rom.12 b.9.

1 Psalmus ipsi David. XCVII.

CAntate Domino canticum novum: quia mi- A rabilia fecit.

Salvabit sibi dextera ejus, & brachiũ sanctũ ejus.

2 Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

3 Recordatus est misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israël.

* Viderunt omnes termini terræ salutare Dei. nostri.

*Isa.52. c.10. Luc. 3. b.6.

4 Jubilate Deo omnis terra: cantate, & exul- B tate, & psallite.

5 Psallite Domino in cithara, in cithara & voce psalmi: 6 in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.

Jubilate

Jubilate in conſpectu regis Domini : 7 moveatur mare, & plenitudo ejus ; orbis terrarum, & qui habitant in eo.

8 Flumina plaudent manu, ſimul montes exultabunt 9 à conſpectu Domini : quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terrarum in juſtitia, & populos in æquitate.

1 Pſalmus ipſi David. XCVIII.

A DOminus regnavit, iraſcantur populi ; qui ſedet ſuper cherubim, moveatur terra.

2 Dominus in Sion magnus : & excelſus ſuper omnes populos.

3 Confiteantur nomini tuo magno : quoniam terribile, & ſanctum eſt : 4 Et honor regis judicium diligit.

Tu paraſti directiones : judicium & juſtitiam in Jacob tu feciſti.

5 Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum ejus : quoniam ſanctum eſt.

B 6 Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ejus : & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus :

Invocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos : 7 In columna nubis loquebatur ad eos.

Cuſtodiebant teſtimonia ejus, & præceptum quod dedit illis.

8 Domine Deus noſter tu exaudiebas eos : Deus tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum.

9 Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate in monte ſancto ejus : quoniam ſanctus Dominus Deus noſter.

1 Pſalmus in confeſſione. XCIX.

A 2 JUbilate Deo omnis terra : ſervite Domino in lætitia.

Introite in conſpectu ejus, in exultatione.

3 Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus : ipſe fecit nos, & non ipſi nos.

Populus ejus, & oves paſcuæ ejus : 4 Introite portas ejus in confeſſione, atria ejus in hymnis confitemini illi.

B Laudate nomen ejus : 5 Quoniam ſuavis eſt Dominus, in æternum miſericordia ejus, & uſque in generationem & generationem veritas ejus.

1 Pſalmus ipſi David. C.

A MIſericordiam, & judicium cantabo tibi Domine :

Pſallam, 2 Et intelligam in via immaculata, quando venies ad me.

Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.

3 Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam : facientes prævaricationes odivi.

Non adhæſit mihi 4 Cor pravum : declinantem à me malignum non cognoſcebam.

B 5 Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar.

Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam.

6 Oculi mei ad fideles terræ ut ſedeant mecum : ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.

7 Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam : qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum.

8 In matutino interficiebam omnes peccatores terræ : ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis, Cùm anxius fuerit, & in conſpectu Domini effuderit precem ſuam. CI.

DOmine exaudi orationem meam : & clamor meus ad te veniat. A

3 Non avertas faciem tuam à me : in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me :

4 Quia defecerunt ſicut fumus dies mei : & oſſa mea ſicut ſicut cremium aruerunt.

5 Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor meum : quia oblitus ſum comedere panem meum.

6 A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ.

7 Similis factus ſum pellicano ſolitudinis : factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.

8 Vigilavi, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius B in tecto.

9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei : & qui laudabant me adverſum me jurabant.

10 Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.

11 A facie iræ & indignationis tuæ : quia elevans allisiſti me.

12 Dies mei ſicut umbra declinaverunt : & ego ſicut fœnum arui.

13 Tu autem Domine in æternum permanes : & memoriale tuum in generationem & generationem.

14 Tu exurgens miſereberis Sion : quia tempus C miſerendi ejus, quia venit tempus.

15 Quoniam placuerunt ſervis tuis lapides ejus : & terræ ejus miſerebuntur.

16 Et timebunt Gentes nomen tuum Domine, & omnes reges terræ gloriam tuam.

17 Quia ædificavit Dominus Sion : & videbitur in gloria ſua.

18 Reſpexit in orationem humilium : & non ſprevit precem eorum.

19 Scribantur hæc in generatione altera : & populus, qui creabitur, laudabit Dominum :

20 Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo : Dominus de cælo in terram aſpexit :

21 Ut audiret gemitus compeditorum : ut ſolveret filios interemptorum :

22 Ut annuntient in Sion nomen Domini : & D laudem ejus in Jeruſalem.

23 In conveniendo populos in unum, & reges ut ſerviant Domino.

24 Reſpondit ei in via virtutis ſuæ : Paucitatem dierum meorum nuntia mihi.

25 Ne revoces me in dimidio dierum meorum : in generationem & generationem anni tui.

26 Initio tu Domine terram fundaſti : & opera manuum tuarum ſunt cæli.

27 Ipſi peribunt, tu autem permanes : & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.

Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur :

28 tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.
29 Filii servorum tuorum habitabunt: & semen eorum in sæculum dirigetur.

1 Ipsi David. CII.

A BEnedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus.
2 Benedic anima mea Domino: & noli oblivisci omnes retributiones ejus.
3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
4 Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia & miserationibus.
5 Qui replet in bonis desiderium tuum: renovabitur ut aquilæ juventus tua.
B 6 Faciens misericordias Dominus, & judicium omnibus injuriam patientibus.
7 Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israël voluntates suas.
* Exod. 34. a. 6. Num. 14 c. 18 8 * Miserator, & misericors Dominus: longanimis, & multùm misericors.
9 Non in perpetuum irascetur: neque in æternum comminabitur.
10 Non secundùm peccata nostra fecit nobis: neque secundùm iniquitates nostras retribuit nobis.
11 Quoniam secundùm altitudinem cæli à terra, corroboravit misericordiam suã super timentes se.
C 12 Quantum distat Ortus ab Occidente: longè fecit à nobis iniquitates nostras.
13 Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: 14 Quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.
Recordatus est quoniam pulvis sumus: 15 Homo, sicut fœnum dies ejus, tanquam flos agri sic efflorebit.
16 Quoniam spiritus pertransibit in illo, & non subsistet: & non cognoscet amplius locum suum.
17 Misericordia autem Domini ab æterno, & usque in æternum super timentes eum.
D Et justitia illius in filios filiorum, 18 His qui servant testamentum ejus:
Et memores sunt mandatorum ipsius, ad faciendum ea.
19 Dominus in cælo paravit sedem suam: & regnum ipsius omnibus dominabitur.
20 Benedicite Domino omnes angeli ejus: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.
21 Benedicite Domino omnes virtutes ejus: ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
22 Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus, benedic anima mea Domino.

1 Ipsi David CIII.

A BEnedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es vehementer.
Confessionem, & decorem induisti: 2 Amictus lumine sicut vestimento:
Extendens cælum sicut pellem: 3 Qui tegis aquis superiora ejus.
Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pennas ventorum.
*Heb. 1. c. 7. 4 * Qui facis angelos tuos, spiritus; & ministros tuos, ignem urentem.
5 Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in sæculum sæculi.
6 Abyssus, sicut vestimentum, amictus ejus: super montes stabunt aquæ.
7 Ab increpatione tua fugient: à voce tonitrui tui formidabunt.
8 Ascendunt montes, & descendunt campi, in locum quem fundasti eis.
9 Terminum posuisti, quem non transgredientur: neque convertentur operire terram. B
10 Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aquæ.
11 Potabunt omnes bestiæ agri: expectabunt onagri in siti sua.
12 Super ea volucres cæli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.
13 Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra:
14 Producens fœnum jumentis, & herbam servituti hominum:
Ut educas panem de terra: 15 Et vinum lætificet cor hominis:
Ut exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet.
16 Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantavit: 17 Illic passeres nidificabunt.
Herodii domus dux est eorum: 18 Montes excelsi cervis: petra refugium herinaciis.
19 Fecit lunam in tempora: sol cognovit occa- C
sum suum.
20 Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ.
21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant à Deo escam sibi.
22 Ortus est sol, & congregati sunt: & in cubilibus suis collocabuntur.
23 Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperum.
24 Quàm magnificata sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.
25 Hoc mare magnum, & spatiosum manibus: illic reptilia, quorum non est numerus.
Animalia pusilla cum magnis: 26 Illic naves pertransibunt.
Draco iste, quem formasti ad illudendum ei: 27 D
omnia à te expectant ut des illis escam in tempore.
28 Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 Avertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.
30 Emittes spiritum tuum, & creabuntur: & renovabis faciem terræ.
31 Sit gloria Domini in sæculum: lætabitur Dominus in operibus suis:
32 Qui respicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant.
33 * Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo quamdiu sum. * Inf. 145. a. 2
34 Jucundum sit ei eloquium meum: ego verò delectabor in Domino.
35 Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita ut non sint: benedic anima mea Domino.

Alleluia

Alleluia. (1. *Par.* 16. 8.)

CIV.

A 1 COnfitemini Domino, & invocate nomen ejus: annuntiate inter Gentes opera ejus.
1. *Par.* 16. *a.* 8. *Isa.* 12. *b.* 4.
2 Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia mirabilia ejus.

3 Laudamini in nomine sancto ejus: lætetur cor quærentium Dominum.

4 Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem ejus semper.

5 Mementote mirabilium ejus, quæ fecit: prodigia ejus, & judicia oris ejus.

6 Semen Abraham, servi ejus: filii Jacob electi ejus.

7 Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.

8 Memor fuit in sæculum testamenti sui; verbi, quod mandavit in mille generationes:

* *Gen.* 22. *c.* 16 9 * Quod disposuit ad Abraham: & juramenti sui ad Isaac:

10 Et statuit illud Jacob in præceptum: & Israël in testamentum æternum:

11 Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.

12 Cùm essent numero brevi, pauciſſimi & incolæ ejus:

B 13 Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum:

14 Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges.

* 2. *Reg* 1. *c.* 14. 1. *Par.* 16. *c.* 22. 15 * Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.

16 Et vocavit famem super terram: & omne firmamentum panis contrivit.

* *Gen.* 37. *g.* 36 17 Misit ante eos * virum: in servum venumdatus est Joseph.

* *Gen.* 39. *d.* 20 18 * Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertransiit animam ejus, 19 Donec veniret verbum ejus.

Eloquium Domini inflammavit eum:

* *Gen.* 41. *b.* 14 20 * Misit rex, & solvit eum; princeps populorum, & dimisit eum.

21 Constituit eum dominum domus suæ: & principem omnis possessionis suæ.

22 Ut erudiret principes ejus sicut semetipsum: C & senes ejus prudentiam doceret.

* *Gen.* 46. *a.* 6. 23 * Et intravit Israël in Ægyptum: & Jacob accola fuit in Terra Cham.

* *Exod.* 1. *a.* 7. *Act.* 7. *c.* 17. 24 * Et auxit populum suum vehementer: & firmavit eum super inimicos ejus.

25 Convertit cor eorum ut odirent populum ejus: & dolum facerent in servos ejus.

* *Exod.* 3. *c.* 10. 4. *g.* 19. 26 * Misit Moysen servum suum; Aaron, quem elegit ipsum.

* *Exod.* 7. *b.* 10. 27 * Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in Terra Cham.

* *Exod.* 10. *f.* 21 28 * Misit tenebras, & obscuravit: & non exacerbavit sermones suos.

* *Exod.* 7. *d.* 20. 29 * Convertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum.

* *Exod.* 8. *b.* 6. 30 * Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum.

* *Exod.* 8. *d.* 16. *f.* 24. 31 * Dixit, & venit cœnomyia: & cinifes in omnibus finibus eorum.

32 Posuit pluvias eorum grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum.

33 Et percussit vineas eorum, & ficulneas eorum: & contrivit lignum finium eorum.

* *Exod.* 10. *d.* 12. 34 * Dixit, & venit locusta, & bruchus, cujus non erat numerus:

D 35 Et comedit omne fœnum in terra eorum: & comedit omnem fructum terræ eorum.

* *Exod.* 12. *e.* 29 36 * Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum.

* *Exod.* 12. *e.* 35 37 * Et eduxit eos cum argento & auro: & non erat in tribubus eorum infirmus.

38 Lætata est Ægyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos.

* *Exod.* 13. *d.* 21 *Ps.* 77. *b.* 14. 1. *Cor.* 10. *a.* 1. 39 * Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem ut luceret eis per noctem.

40 * Petierunt, & venit coturnix: & pane cæli saturavit eos.

* *Exod.* 16. *c.* 13. 41 * Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina;

* *Num.* 20. *b.* 11 * *Gen.* 17. *a.* 7. 42 * Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.

43 Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia.

44 Et dedit illis regiones Gentium: & labores populorum possederunt:

45 Ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant.

Alleluia. (*Judith* 13 21.)

CV.

A 1 COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.
Judith. 13. *c.* 21
* *Eccli.* 43 *d.* 35 2 * Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?

3 Beati, qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore.

4 Memento nostri Domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo:

5 Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: ut lauderis cum hereditate tua.

* *Judith.* 7. *d.* 19. 6 * Peccavimus cum patribus nostris: injustè egimus, iniquitatem fecimus.

B 7 Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.

Et irritaverunt ascendentes in mare, Mare rubrũ.

8 Et salvavit eos propter nomen suum: ut notam faceret potentiam suam.

* *Exod.* 14. *e.* 21 9 * Et increpuit Mare rubrum, & exiccatum est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

10 Et salvavit eos de manu odientium: & redemit eos de manu inimici.

* *Exod.* 14. *f.* 27 11 * Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit.

12 Et crediderunt verbis ejus: & laudaverunt laudem ejus.

13 Citò fecerunt, obliti sunt operum ejus: & non sustinuerunt consilium ejus.

* *Exod.* 17. *a.* 2. C 14 * Et concupierunt concupiscentiam in deserto: & tentaverunt Deum in inaquoso.

* *Num.* 11. *g* 31. 15 * Et dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum.

16 Et irritaverunt Moysen in castris, Aaron sanctum Domini.

* Num. 16.e.32 17 * Aperta est terra, & deglutivit Dathan : & operuit super congregationem Abiron.

18 Et exarsit ignis in synagoga eorum : flamma combussit peccatores.

* Exod. 32.a.4. 19 * Et fecerunt vitulum in Horeb : & adoraverunt sculptile.

20 Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.

21 Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit magnalia in Ægypto, 22 mirabilia in Terra Cham: terribilia in mari rubro.

* Exod. 32.c.10 D 23 * Et dixit ut disperderet eos : si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus :

Ut averteret iram ejus ne disperderet eos : 24 Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem :

Non crediderunt verbo ejus, 25 Et murmuraverunt in tabernaculis suis : non exaudierunt vocem Domini.

* Num. 14.e.32 26 * Et elevavit manum suam super eos : ut prosterneret eos in deserto :

27 Et ut dejiceret semen eorum in Nationibus: & dispergeret eos in regionibus.

28 Et initiati sunt Beelphegor : & comederunt sacrificia mortuorum.

29 Et irritaverunt eum in adinventionibus suis: & multiplicata est in eis ruina.

E 30 * Et stetit Phinees, & placavit : & cessavit * Num. 25 b.7. quassatio.

31 Et reputatum est ei in justitiam, in generationem & generationem usque in sempiternum.

* Num. 20.b.10 32 * Et irritaverunt eum ad Aquas contradictionis : & vexatus est Moyses propter eos : 33 Quia exacerbaverunt spiritum ejus.

Et distinxit in labiis suis : 34 Non disperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.

35 Et commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum : 36 Et servierunt sculptilibus eorum: & factum est illis in scandalum.

37 Et immolaverunt filios suos, & filias suas dæmoniis.

F 38 Et effuderunt sanguinem innocentem : sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan.

Et infecta est terra in sanguinibus, 39 Et contaminata est in operibus eorum : & fornicati sunt in adinventionibus suis.

40 Et iratus est furore Dominus in populum suum : & abominatus est hereditatem suam.

41 Et tradidit eos in manus gentium : & dominati sunt eorum qui oderunt eos.

42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, & humiliati sunt sub manibus eorum : 43 sæpè liberavit eos.

Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: & humiliati sunt in iniquitatibus suis.

44 Et vidit cùm tribularentur : & audivit orationem eorum.

* Deut. 30.a.1. G 45 * Et memor fuit testamenti sui : & pœnituit eum secundùm multitudinem misericordiæ suæ.

46 Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos.

47 Salvos nos fac Domine Deus noster : & congrega nos de Nationibus:

Ut confiteamur nomini sancto tuo : & gloriemur in laude tua.

48 Benedictus Dominus Deus Israël à sæculo & usque in sæculum : & dicet omnis populus: Fiat, fiat.

Alleluia. (*Iudith.* 13. 21.) C V I.

1 COnfitemini Domino quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus. A

2 Dicant qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici : & de regionibus congregavit eos,

3 A solis ortu, & occasu ; ab aquilone, & mari.

4 Erraverunt in solitudine in inaquoso : viam civitatis habitaculi non invenerunt.

5 Esurientes, & sitientes : anima eorum in ipsis defecit.

6 Et clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur : & de necessitatibus eorum eripuit eos.

7 Et deduxit eos in viam rectam : ut irent in civitatem habitationis.

8 Confiteantur Domino misericordiæ ejus : & mirabilia ejus filiis hominum.

9 Quia satiavit animam inanem : & animam esurientem satiavit bonis.

10 Sedentes in tenebris, & in umbra mortis : vinctos in mendicitate, & ferro.

11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei : & consilium Altissimi irritaverunt.

12 Et humiliatum est in laboribus cor eorum : infirmati sunt, nec fuit qui adjuvaret.

13 Et clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur : & de necessitatibus eorum liberavit eos. B

14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra mortis: & vincula eorum disrupit.

15 Confiteantur Domino misericordiæ ejus : & miserabilia ejus filiis hominum.

16 Quia contrivit portas æreas : & vectes ferreos confregit.

17 Suscepit eos de via iniquitatis eorum : propter injustitias enim suas humiliati sunt.

18 Omnem escam abominata est anima eorum : & appropinquaverunt usque ad portas mortis.

19 Et clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur : & de necessitatibus eorum liberavit eos.

20 Misit verbum suum, & sanavit eos : & eripuit eos de interitionibus eorum.

21 Confiteantur Domino misericordiæ ejus : & C mirabilia ejus filiis hominum :

22 Et sacrificent sacrificium laudis : & annuntient opera ejus in exultatione.

23 Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis.

24 Ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia ejus in profundo.

25 Dixit, & stetit spiritus procellæ : & exaltati sunt fluctus ejus.

26 Ascendunt usque ad cælos, & descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat.

27 Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius : & omnis sapientia eorum devorata est.

28 Et clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos.

29 Et statuit procellam ejus in auram : & siluerunt fluctus ejus.

30 Et

30 Et lætati ſunt quia ſiluerunt: & deduxit eos in portum voluntatis eorum.

31 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.

31 Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in cathedra ſeniorum laudent eum.

33 Poſuit flumina in deſertum, & exitus aquarum in ſitim;

D 34 Terram fructiferam in ſalſuginem, à malitia inhabitantium in ea.

35 Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: & terram ſine aqua in exitus aquarum.

36 Et collocavit illic eſurientes: & conſtituerunt civitatem habitationis.

37 Et ſeminaverunt agros, & plantaverunt vineas: & fecerunt fructum nativitatis.

38 Et benedixit eis, & multiplicati ſunt nimis: & jumenta eorum non minoravit.

39 Et pauci facti ſunt: & vexati ſunt à tribulatione malorum, & dolore.

40 Effuſa eſt contemptio ſuper principes: & errare fecit eos in invio, & non in via.

41 Et adjuvit pauperem de inopia: & poſuit ſicut oves familias.

*Job. 22.c.19. 42 * Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis iniquitas oppilabit os ſuum.

43 Quis ſapiens & cuſtodiet hæc? & intelliget miſericordias Domini?

1 Canticum Pſalmi ipſi David.

(*Sup.*56.8.) CVII.

A 2 PAratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & pſallam in gloria mea.

3 Exurge gloria mea, exurge pſalterium, & cithara: exurgam diluculo.

4 Confitebor tibi in populis Domine: & pſallam tibi in nationibus.

5 Quia magna eſt ſuper cælos miſericordia tua: & uſque ad nubes veritas tua.

6 Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua: 7 ut liberentur dilecti tui.

Salvum fac dextera tua, & exaudi me:

B 8 Deus locutus eſt in ſancto ſuo:

Exultabo, & dividam Sichimam, & convallem tabernaculorum dimetiar.

9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & Ephraim ſuſceptio capitis mei.

Juda rex meus: 10 Moab lebes ſpei meæ.

In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ amici facti ſunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me uſque in Idumæam?

12 Nónne tu Deus, qui repuliſti nos, & non exibis Deus in virtutibus noſtris?

13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana ſalus hominis.

14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros.

1 In finem, Pſalmus David.

CVIII.

A 2 DEus laudem meam ne tacueris: quia os peccatoris, & os doloſi ſuper me apertum eſt.

3 Locuti ſunt adverſum me lingua doloſa, & ſermonibus odii circumdederunt me: & expugnaverunt me gratis.

4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.

5 Et poſuerunt adverſum me mala pro bonis: & odium pro dilectione mea.

6 Conſtitue ſuper eum peccatorem: & diabolus ſtet à dextris ejus.

7 Cùm judicatur, exeat condemnatus: & oratio ejus fiat in peccatum.

8 Fiant dies ejus pauci: & epiſcopatum ejus accipiat alter.

9 Fiant filii ejus orphani: & uxor ejus vidua.

10 Nutantes transferantur filii ejus, & mendicent: & ejiciantur de habitationibus ſuis. B

11 Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus.

12 Non ſit illi adjutor: nec ſit qui miſereatur pupillis ejus.

13 Fiant nati ejus in interitum: in generatione una deleatur nomen ejus.

14 In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conſpectu Domini: & peccatum matris ejus non deleatur.

15 Fiant contra Dominum ſemper, & diſpereat de terra memoria eorum: 16 pro eo quòd non eſt recordatus facere miſericordiam.

17 Et perſecutus eſt hominem inopem, & mendicum, & compunctum corde mortificare.

18 Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. C

Et induit maledictionem ſicut veſtimentum, & intravit ſicut aqua in interiora ejus, & ſicut oleum in oſſibus ejus.

19 Fiat ei ſicut veſtimentum, quo operitur; & ſicut zona, qua ſemper præcingitur.

20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum: & qui loquuntur mala adverſus animam meam.

21 Et tu Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum: quia ſuavis eſt miſericordia tua.

Libera me, 22 quia egenus & pauper ego ſum: & cor meum conturbatum eſt intra me.

23 Sicut umbra cùm declinat, ablatus ſum: & excuſſus ſum ſicut locuſtæ.

24 Genua mea infirmata ſunt à jejunio: & caro mea immutata eſt propter oleum.

25 Et ego factus ſum opprobrium illis: viderunt me, & moverunt capita ſua. D

26 Adjuva me Domine Deus meus: ſalvum me fac ſecundùm miſericordiam tuam.

27 Et ſciant quia manus tua hæc: & tu Domine feciſti eam.

28 Maledicent illi, & tu benedices: qui inſurgunt in me, confundantur: ſervus autem tuus lætabitur.

29 Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & operiantur ſicut diploide confuſione ſua.

30 Confitebor Domino nimis in ore meo: & in medio multorum laudabo eum.

31 Quia aſtitit à dextris pauperis, ut ſalvam faceret à perſequentibus animam meam.

1 Pſalmus David. CIX.

DIxit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis: A *Matth.* 22 d.44

*1 Cor. 15.d.25 Hebr. 1. d 13.10. c.13. * Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.

2 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

3 Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum genui te.

B 4 Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: *Joan. 12.e.34 Hebr. 5. b. 6.7. c.17. * Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.

5 Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges.

6 Judicabit in nationibus, implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.

7 De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Alleluia. CX.

A 1 CONfitebor tibi Domine in toto corde meo; in consilio justorum, & congregatione.

2 Magna opera Domini: exquisita in omnes voluntates ejus.

3 Confessio & magnificentia opus ejus: & justitia ejus manet in sæculum sæculi.

4 Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors & miserator Dominus: 5 escam dedit timentibus se.

Memor erit in sæculum testamenti sui: 6 virtutem operum suorum annuntiabit populo suo:

B 7 Ut det illis hereditatem gentium: opera manuum ejus, veritas & judicium.

8 Fidelia omnia mandata ejus: confirmata in sæculum sæculi, facta in veritate & æquitate.

9 Redemptionem misit populo suo: mandavit in æternum testamentum suum.

* Prov. 1.a.7.9. c.10. Sanctum & terribile nomen ejus: 10 * initium sapientiæ timor Domini.

Eccli.1. c.16. Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio ejus manet in sæculum sæculi.

Alleluia, Reversionis Aggæi, & Zachariæ. CXI.

A 1 BEatus vir, qui timet Dominum: in mandatis ejus volet nimis.

2 Potens in terra erit semen ejus: generatio rectorum benedicetur.

3 Gloria, & divitiæ in domo ejus: & justitia ejus manet in sæculum sæculi.

4 Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors, & miserator, & justus.

B 5 Jucundus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in judicio: 6 quia in æternum non commovebitur.

7 In memoria æterna erit justus: ab auditione mala non timebit.

Paratum cor ejus sperare in Domino, 8 confirmatum est cor ejus: non commovebitur donec despiciat inimicos suos.

9 Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in sæculum sæculi, cornu ejus exaltabitur in gloria.

10 Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet: desiderium peccatorum peribit.

Alleluia. CXII.

A 1 LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini.

2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & usque in sæculum.

3 * A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini. * Malac 1. c.11.

4 Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria ejus.

5 Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, 6 & humilia respicit in cælo & in terra?

7 Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem. B

8 Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.

9 Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

1 IN exitu Israël de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro: A Exod.13 a.3.

2 Facta est Judæa sanctificatio ejus, Israël potestas ejus.

3 Mare vidit, & fugit: Jordanis conversus est retrorsum.

4 Montes exultaverunt ut arietes: & colles sicut agni ovium.

5 Quid est tibi mare quòd fugisti: & tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?

6 Montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ovium.

7 A facie Dñi mota est terra, à facie Dei Jacob.

8 Qui convertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.

1 NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS: sed B nomini tuo da gloriam.

2 Super misericordia tua, & veritate tua: nequando dicant Gentes: Ubi est Deus eorum?

3 Deus autem noster in cælo: omnia quæcumque voluit, fecit.

4 * Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. * Inf. 134.c.15.

5 * Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt. * Sap. 15.c.15

6 Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt.

7 Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo.

8 Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.

9 Domus Israël speravit in Domino: adjutor C eorum & protector eorum est.

10 Domus Aaron speravit in Domino: adjutor eorum & protector eorum est.

11 Qui timent Dominum, speraverunt in Domino: adjutor eorum & protector eorum est.

12 Dominus memor fuit nostri: & benedixit nobis.

Benedixit domui Israël: benedixit domui Aaron.

13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum, pusillis cum majoribus.

14 Adjiciat Dominus super vos; super vos, & super filios vestros.

15 Benedicti vos à Domino, qui fecit cælum D & terram.

16 Cælum cæli Domino: terram autem dedit filiis hominum.

17 * Non

* Baruch. 2. d. 17. 17 * Non mortui laudabunt te Domine: neque omnes, qui deſcendunt in infernum.

18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

Alleluia. CXIV.

A 1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.

2 Quia inclinavit aurem ſuam mihi: & in diebus meis invocabo.

3 Circumdederunt me dolores mortis: & pericula inferni invenerunt me.

Tribulationem & dolorem inveni: 4 & nomen Domini invocavi.

B O Domine libera animam meam: 5 miſericors Dominus, & juſtus, & Deus noſter miſeretur.

6 Cuſtodiens parvulos Dominus: humiliatus ſum, & liberavit me.

7 Convertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.

8 Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapſu.

9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluia. CXV.

A 10 CRedidi, propter quod locutus ſum: ego autem humiliatus ſum nimis.

2. Cor. 4. c. 13. 11 Ego dixi in exceſſu meo: * Omnis homo mendax.

* Rom. 3. a. 4.

12 Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?

13 Calicem ſalutaris accipiam: & nomen Domini invocabo.

14 Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus: 15 pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.

B 16 O Domine quia ego ſervus tuus: ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ.

Dirupiſti vincula mea: 17 tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.

18 Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi ejus: 19 in atriis domus Domini, in medio tui Jeruſalem.

Alleluia. CXVI.

1 LAudate Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi:

Rom. 15. c. 11. 2 Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia ejus: * & veritas Domini manet in æternum.

* Joan. 12. e. 34

Alleluia. CXVII.

A 1 COnfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

2 Dicat nunc Iſraël quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

3 Dicat nunc domus Aaron: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

4 Dicant nunc qui timent Dominum: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

5 De tribulatione invocavi Dominum: & exaudivit me in latitudine Dominus.

6 Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo.

* Heb. 13. a. 6. 7 * Dominus mihi adjutor: & ego deſpiciam inimicos meos.

B 8 Bonum eſt confidere in Domino, quàm confidere in homine.

9 Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus.

10 Omnes gentes circuierunt me: & in nomine Domini quia ultus ſum in eos.

11 Circumdantes circumdederunt me: & in nomine Domini quia ultus ſum in eos.

12 Circumdederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Domini quia ultus ſum in eos:

13 Impulſus everſus ſum ut caderem: & Dominus ſuſcepit me.

14 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus eſt mihi in ſalutem. * Exod. 15. a. 2.

C 15 Vox exultationis & ſalutis, in tabernaculis juſtorum.

16 Dextera Domini fecit virtutem: dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem.

17 Non moriar, ſed vivam: & narrabo opera Dñi.

18 Caſtigans caſtigavit me Dominus: & morti non tradidit me.

19 Aperite mihi portas juſtitiæ, ingreſſus in eas confitebor Domino: 20 hæc porta Domini, juſti intrabunt in eam.

21 Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutem.

22 * Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. * Iſa. 28. d. 16 Matt. 21. d. 42 Luc. 20. c. 17.

23 A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris.

24 Hæc eſt dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea. D Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2. b. 7.

25 O Domine ſalvum me fac, ô Domine benè proſperare: 26 Benedictus qui venit in nomine Domini.

Benediximus vobis de domo Domini: 27. Deus Dominus: & illuxit nobis.

Conſtituite diem ſollemnem in condenſis, uſque ad cornu altaris.

28 Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te.

Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutem.

29 Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

1 BEati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini. A

2 Beati, qui ſcrutantur teſtimonia ejus: in toto corde exquirunt eum.

3 Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.

4 Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.

5 Utinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodiendas juſtificationes tuas.

6 Tunc non confundar, cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis.

7 Confitebor tibi in directione cordis, in eo quòd didici judicia juſtitiæ tuæ.

8 Juſtificationes tuas cuſtodiam: non me derelinquas uſquequaque.

BETH.

9 In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos. B

10 In

10 In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me à mandatis tuis.

11 In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi.

12 Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas.

13 In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui.

14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.

15 In mandatis tuis exercebor: & cunsiderabo vias tuas.

16 In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.

GIMEL.

C 17 Retribue servo tuo, vivifica me: & custodiam sermones tuos.

18 Revela oculos meos, & consideravo mirabilia de lege tua.

19 Incola ego sum in terra: non abscondas à me mandata tua.

20 Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.

21 Increpasti superbos: maledicti qui declinant à mandatis tuis.

22 Aufer à me opprobrium, & contemptum: quia testimonia tua exquisivi.

23 Etenim sederunt principes, & adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.

24 Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum justificationes tuæ.

DALETH.

D 25 Adhæsit pavimento anima mea: vivifica me secundùm verbum tuum.

26 Vias meas enuntiavi, & exaudisti me: doce me justificationes tuas.

27 Viam justificationum tuarum instrue me: & exercebor in mirabilibus tuis.

28 Dormitavit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis.

29 Viam iniquitatis amove à me: & de lege tua miserere mei.

30 Viam veritatis elegi: judicia tua non sum oblitus.

31 Adhæsi testimoniis tuis Domine: noli me confundere.

32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum.

HE.

E 33 Legem pone mihi Domine viam justificationum tuarum: & exquiram eam semper.

34 Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam: & custodiam illam in toto corde meo.

35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui.

36 Inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam.

37 Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.

38 Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.

39 Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia judicia tua jucunda.

40 Ecce concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me.

VAU.

41 Et veniat super me misericordia tua Domi- F
ne: salutare tuum secundùm eloquium tuum.

42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum: quia speravi in sermonibus tuis.

43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque: quia in judiciis tuis superspe ravi.

44 Et custodiam legem tuam semper, in sæculum & in sæculum sæculi.

45 Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisivi.

46 Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum: & non confundebar.

47 Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.

48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in justificationibus tuis.

ZAIN.

49 Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi G
spem dedisti.

50 Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me.

51 Superbi iniquè agebant usquequaque: à lege autem tua non declinavi.

52 Memor fui judiciorum tuorum à sæculo Domine: & consolatus sum.

53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.

54 Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.

55 Memor fui nocte nominis tui Domine: & custodivi legem tuam.

56 Hæc facta est mihi: quia justificationes tuas exquisivi.

HETH.

57 Portio mea Domine, dixi, custodire legem H
tuam.

58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundùm eloquium tuum.

59 Cogitavi vias meas: & converti pedes meos in testimonia tua.

60 Paratus sum, & non sum turbatus: ut custodiam mandata tua.

61 Funes peccatorum circumplexi sunt me: & legem tuam non sum oblitus.

62 Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justificationis tuæ.

63 Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.

64 Misericordia tua Domine plena est terra: justificationes tuas doce me.

TETH.

65 Bonitatem fecisti cum servo tuo Domine, I
secundùm verbum tuum.

66 Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.

67 Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi.

68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me justificationes tuas.

69 Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.

70 Coagulatum

70 Coagulatum est sicut lac cor eorum : ego verò legem tuam meditatus sum.

71 Bonum mihi quia humiliasti me : ut discam justificationes tuas.

72 Bonum mihi lex oris tui, super millia auri & argenti.

JOD.

K 73 Manus tuæ fecerunt me,& plasmaverunt me: da mihi intellectum, & discam mandata tua.

74 Qui timent te videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua superesperavi.

75 Cognovi Domine quia æquitas judicia tua: & in veritate tua humiliasti me.

76 Fiat misericordia tua ut consoletur me, secundùm eloquium tuum servo tuo.

77 Veniant mihi miserationes tuæ, & vivam: quia lex tua meditatio mea est.

78 Confundantur superbi, quia injustè iniquitatem fecerunt in me : ego autem exercebor in mandatis tuis.

79 Convertantur mihi timentes te, & qui noverunt testimonia tua.

80 Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar.

CAPH.

L 81 Defecit in salutare tuum anima mea : & in verbum tuum superesperavi.

82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes : Quando consolaberis me ?

83 Quia factus sum sicut uter in pruina : justificationes tuas non sum oblitus.

84 Quot sunt dies servi tui : quando facies de persequentibus me judicium ?

85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes : sed non ut lex tua.

86 Omnia mandata tua veritas : iniquè persecuti sunt me, adjuva me.

87 Paulominùs consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.

88 Secundùm misericordiam tuam vivifica me: & custodiam testimonia oris tui.

LAMED.

M 89 In æternum Domine, verbum tuum permanet in cælo.

90 In generationem & generationem veritas tua : fundasti terram, & permanet.

91 Ordinatione tua perseverat dies : quoniam omnia serviunt tibi.

92 Nisi quòd lex tua meditatio mea est : tunc fortè periissem in humilitate mea.

93 In æternum non obliviscar justificationes tuas : quia in ipsis vivificasti me.

94 Tuus sum ego, salvum me fac : quoniam justificationes tuas exquisivi.

95 Me expectaverunt peccatores ut perderent me : testimonia tua intellexi.

96 Omnis consummationis vidi finem : latum mandatum tuum nimis.

MEM.

N 97 Quomodo dilexi legem tuam Domine ? tota die meditatio mea est.

98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo : quia in æternum mihi est.

99 Super omnes docentes me intellexi : quia testimonia tua meditatio mea est.

100 Super senes intellexi : quia mandata tua quæsivi.

101 Ab omni via mala prohibui pedes meos : ut custodiam verba tua.

102 A judiciis tuis non declinavi : quia tu legem posuisti mihi.

103 Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo !

104 A mandatis tuis intellexi : propterea odivi omnem viam iniquitatis.

NUN.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, & O lumen semitis meis.

106 Juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ.

107 Humiliatus sum usquequaque Domine : vivifica me secundùm verbum tuum.

108 Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine : & judicia tua doce me.

109 Anima mea in manibus meis semper : & legem tuam non sum oblitus.

110 Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.

111 Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum : quia exultatio cordis mei sunt.

112 Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem.

SAMECH.

113 Iniquos odio habui : & legem tuam dilexi. P

114 Adjutor, & susceptor meus es tu : & in verbum tuum superesperavi.

115 Declinate à me maligni : & scrutabor mandata Dei mei.

116 Suscipe me secundùm eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea.

117 Adjuva me, & salvus ero : & meditabor in justificationibus tuis semper.

118 Spreviſti omnes discedentes à judiciis tuis: quia injusta cogitatio eorum.

119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ : ideò dilexi testimonia tua.

120 Confige timore tuo carnes meas : à judiciis enim tuis timui.

AIN.

121 Feci judicium & justitiam : non tradas me Q calumniantibus me.

122 Suscipe servum tuum in bonum : non calumnientur me superbi.

123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum : & in eloquium justitiæ tuæ.

124 Fac cum servo tuo secundùm misericordiam tuam : & justificationes tuas doce me.

125 Servus tuus sum ego : da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.

126 Tempus faciendi Domine, dissipaverunt legem tuam.

127 Ideò dilexi mandata tua, super aurum & topazion.

128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar : omnem viam iniquam odio habui.

PHE.

129 Mirabilia testimonia tua : ideò scrutata est R ea anima mea.

130 Declaratio

130 Declaratio ſermonum tuorum illuminat: & intellectum dat parvulis.

131 Os meum aperui, & attraxi ſpiritum : quia mandata tua deſiderabam.

132 Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundùm judicium diligentium nomen tuum.

133 Greſſus meos dirige ſecundùm eloquium tuum : & non dominetur mei omnis injuſtitia.

134 Redime me à calumniis hominum : ut cuſtodiam mandata tua.

135 Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum: & doce me juſtificationes tuas.

136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodierunt legem tuam.

SADE.

S 137 Juſtus es Domine : & rectum judicium tuum.

138 Mandaſti juſtitiam teſtimonia tua : & veritatem tuam nimis.

139 Tabeſcere me fecit zelus meus : quia obliti ſunt verba tua inimici mei.

140 Ignitum eloquium tuum vehementer : & ſervus tuus dilexit illud.

141 Adoleſcentulus ſum ego, & contemptus: juſtificationes tuas non ſum oblitus.

142 Juſtitia tua, juſtitia in æternum : & lex tua veritas.

143 Tribulatio & anguſtia invenerunt me: mandata tua meditatio mea eſt.

144 Æquitas teſtimonia tua in æternum : intellectum da mihi, & vivam.

COPH.

T 145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine : juſtificationes tuas requiram.

146 Clamavi ad te, ſalvum me fac : ut cuſtodiam mandata tua.

147 Prævêni in maturitate, & clamavi : quia in verba tua ſuperſperavi.

148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo : ut meditarer eloquia tua.

149 Vocem meam audi ſecundùm miſericordiam tuam Domine : & ſecundùm judicium tuum vivifica me.

150 Appropinquaverunt perſequentes me iniquitati : à lege autem tua longè facti ſunt.

151 Propè es tu Domine : & omnes viæ tuæ veritas.

152 Initio cognovi de teſtimoniis tuis : quia in æternum fundaſti ea.

RES.

V 153 Vide humilitatem meam, & eripe me : quia legem tuam non ſum oblitus.

154 Judica judicium meum, & redime me: propter eloquium tuum vivifica me.

155 Longè à peccatoribus ſalus : quia juſtificationes tuas non exquiſierunt.

156 Miſericordiæ tuæ multæ Domine : ſecundùm judicium tuum vivifica me.

157 Multi qui perſequuntur me, & tribulant me : à teſtimoniis tuis non declinavi.

158 Vidi prævaricantes, & tabeſcebam : quia eloquia tua non cuſtodierunt.

159 Vide quoniam mandata tua dilexi Domine : in miſericordia tua vivifica me.

160 Principium verborum tuorum, veritas : in æternum omnia judicia juſtitiæ tuæ.

SIN.

161 Principes perſecuti ſunt me gratis : & à X
verbis tuis formidavit cor meum.

162 Lætabor ego ſuper eloquia tua : ſicut qui invenit ſpolia multa.

163 Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum : legem autem tuam dilexi.

164 Septies in die laudem dixi tibi, ſuper judicia juſtitiæ tuæ.

165 Pax multa diligentibus legem tuam: & non eſt illis ſcandalum.

166 Expectabam ſalutare tuum Domine : & mandata tua dilexi.

167 Cuſtodivit anima mea teſtimonia tua : & dilexit ea vehementer.

168 Servavi mandata tua, & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

TAU.

169 Appropinquet deprecatio mea in conſpe- Y
ctu tuo Domine : juxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo : ſecundùm eloquium tuum eripe me.

171 Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me juſtificationes tuas.

172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.

173 Fiat manus tua ut ſalvet me: quoniam mandata tua elegi.

174 Concupivi ſalutare tuum Domine : & lux tua meditatio mea eſt.

175 Vivet anima mea, & laudabit te : & judicia tua adjuvabunt me.

176 Erravi, ſicut ovis quæ periit: quære ſervum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

1 Canticum graduum. CXIV.

AD Dominum cùm tribularer clamavi : & A
exaudivit me.

2 Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa.

3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam ?

4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus deſolatoriis.

5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus B
eſt : habitavi cum habitantibus Cedar : 6 Multum incola fuit anima mea.

7 Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.

1 Canticum graduum. CXX.

LEvavi oculos meos in montes, unde veniet A
auxilium mihi. 2. Par. 20. 6. 17

2 Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram.

3 Non det in commotionem pedem tuum : neque dormitet qui cuſtodit te.

4 Ecce non dormitabit neque dormiet, qui cuſtodit Iſraël.

5 Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua, B
ſuper manum dexteram tuam.

6 Per diem ſol non uret te, neque luna per noctem.

7 Dominus

7 Dominus cuſtodit te ab omni malo: cuſtodiat animam tuam Dominus.

8 Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum: ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXI.

LÆtatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus.

2 Stantes erant pedes noſtri, in atriis tuis Jeruſalem. A

3 Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas: cujus participatio ejus in idipſum.

4 Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Domini, teſtimonium Iſraël ad confitendum nomini Domini.

5 Quia illic ſederunt ſedes in judicio, ſedes ſuper domum David.

6 Rogate quæ ad pacem ſunt Jeruſalem: & abundantia diligentibus te.

7 Fiat pax in virtute tua: & abundantia in turribus tuis.

8 Propter fratres meos, & proximos meos, loquebar pacem de te:

9 Propter domum Domini Dei noſtri, quæſivi bona tibi.

1 Canticum graduum. CXXII.

A AD te levavi oculos meos, qui habitas in cælis.

2 Ecce ſicut oculi ſervorum, in manibus dominorum ſuorum,

Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri.

3 Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri: quia multum repleti ſumus deſpectione.

4 Quia multùm repleta eſt anima noſtra: opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

A NIſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſraël: 2 niſi quia Dominus erat in nobis,

Cùm exurgerent homines in nos, 3 fortè vivos deglutiſſent nos:

Cùm iraſceretur furor eorum in nos, 4 forſitan aqua abſorbuiſſet nos.

5 Torrentem pertranſivit anima noſtra: forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem.

B 6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

7 Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.

8 Adjutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. CXXIV.

A QUi confidunt in Domino, ſicut mons Sion: non commovebitur in æternum, qui habitat 2 in Jeruſalem.

Montes in circuitu ejus: & Dominus in circuitu populi ſui, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

3 Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum: ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas.

4 Benefac Domine bonis, & rectis corde.

5 Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: pax ſuper Iſraël.

1 Canticum graduum. CXXV.

IN convertendo Dominus captivitatem Sion: facti ſumus ſicut conſolati: A

2 Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum: & lingua noſtra exultatione.

Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis.

3 Magnificavit Dominus facere nobiſcum: facti ſumus lætantes.

4 Converte Domine captivitatem noſtram, ſicut torrens in Auſtro.

5 Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent.

6 Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua.

Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.

1 Canticum graduum Salomonis.

CXXVI.

NIſi Dominus ædificaverit domum, in vanum A laboraverunt qui ædificant eam.

Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtrà vigilat qui cuſtodit eam.

2 Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſurgite poſtquam ſederitis, qui manducatis panē doloris.

Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum: 3 ecce hereditas Domini, filii; merces, fructus ventris.

4 Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filii excuſſorum.

5 Beatus vir qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis: non confundetur cùm loquetur inimicis ſuis in porta.

1 Canticum graduum. CXXVII.

BEati omnes, qui timent Dominum, qui ambu- A lant in viis ejus.

2 Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, & benè tibi erit.

3 Uxor tua ſicut vitis abundans, in lateribus B domus tuæ.

Filii tui ſicut novellæ olivarum, in circuitu menſæ tuæ.

4 Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum.

5 Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Jeruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.

6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem ſuper Iſraël.

1 Canticum graduum. CXXVIII.

SÆpè expugnaverunt me à juventute mea, di- A cat nunc Iſraël.

2 Sæpè expugnaverunt me à juventute mea: etenim non potuerunt mihi.

3 Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem ſuam.

4 Dominus juſtus concîdit cervices peccatorum: 5 confundantur & convertantur retrorſum omnes, qui oderunt Sion.

6 Fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſ- B quam evellatur, exaruit:

7 De quo non implevit manum ſuam qui metit, & ſinum ſuum qui manipulos colligit.

8 Et non dixerunt qui præteribant : Benedictio Domini ſuper vos : benediximus vobis in nomine Domini.

1 Canticum graduum. CXXIX.

DE profundis clamavi ad te Domine : 2 Domine exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ.

3 Si iniquitates obſervaveris Domine : Domine quis ſuſtinebit ?

4 Quia apud te propitiatio eſt : & propter legem tuam ſuſtinui te Domine.

Suſtinuit anima mea in verbo ejus : 5 ſperavit anima mea in Domino.

6 A cuſtodia matutina uſque ad noctem, ſperet Iſraël in Domino.

7 Quia apud Dominum miſericordia : & copioſa apud eum redemptio.

8 Et ipſe redimet Iſraël, ex omnibus iniquitatibus ejus.

1 Canticum graduum David. CXXX.

A DOmine non eſt exaltatum cor meum : neque elati ſunt oculi mei.

Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.

2 Si non humiliter ſentiebam : ſed exaltavi animam meam.

Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retributio in anima mea.

3 Speret Iſraël in Domino, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

A MEmento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus.

2 Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob.

*2.Reg. 7.a.2. 3 * Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei.

4 Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem,

5 Et requiem temporibus meis : donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.

6 Ecce audivimus eam in Ephrata : invenimus eam in campis ſilvæ.

B 7 Introibimus in tabernaculum ejus : adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus.

*2.Par. 6.g.41. 8 * Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ.

9 Sacerdotes tui induantur juſtitiam : & ſancti tui exultent.

C 10 Propter David ſervum tuum, non avertas faciem Chriſti tui.

11 Juravit Dominus David veritatem, & non

*2.Reg. 7.b.12. Luc.1. f.55. Actor. 2. e.30. fruſtrabitur eam : * de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.

12 Si cuſtodierint filii tui teſtamentum meum, & teſtimonia mea hæc, quæ docebo eos.

Et filii eorum uſque in ſæculum, ſedebunt ſuper ſedem tuam.

D 13 Quoniam elegit Dominus Sion : elegit eam in habitationem ſibi.

14 Hæc requies mea in ſæculum ſæculi : hîc habitabo quoniam elegi eam.

15 Viduam ejus benedicens benedicam : pauperes ejus ſaturabo panibus.

16 Sacerdotes ejus induam ſalutari : & ſancti ejus exultatione exultabunt.

17 * Illuc producam cornu David, paravi lucernam Chriſto meo. *Mal.3 a.1. Luc.1. g.69.

18 Inimicos ejus induam confuſione : ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.

1 Canticum graduum David. CXXXII.

ECce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum : A

2 Sicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron,

Quod deſcendit in oram veſtimenti ejus : 3 ſicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion.

Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII.

ECce nunc benedicite Dominum, omnes ſervi Domini :

Qui ſtatis in domo Domini, in atriis domus Dei noſtri,

2 In noctibus extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Dominum.

3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum & terram.

1 Alleluia. CXXXIV.

LAudate nomen Domini, laudate ſervi Dominum. A

2 Qui ſtatis in domo Domini, in atriis domus Dei noſtri.

3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus : pſallite nomini ejus, quoniam ſuave.

4 Quoniam Jacob elegit ſibi Dominus, Iſraël in poſſeſſionem ſibi.

5 Quia ego cognovi quòd magnus eſt Dominus, & Deus noſter præ omnibus diis.

6 Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit in B cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyſſis.

7 * Educens nubes ab extremo terræ : fulgura in pluviam fecit. *Jerem. 10.b.13

Qui producit ventos de theſauris ſuis : 8 * qui percuſſit primogenita Ægypti ab homine uſque ad pecus. *Exod. 12.e.29

9 Et miſit ſigna & prodigia in medio tui Ægypte ; in Pharaonem, & in omnes ſervos ejus.

10 * Qui percuſſit gentes multas : & occidit reges fortes, *Joſ.12 a 1.c.7.

11 * Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem Baſan, & omnia regna Chanaan. *Num. 21.e.24 g.35.

12 Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Iſraël populo ſuo. C

13 Domine nomen tuum in æternum : Domine memoriale tuum in generationẽ & generationem.

14 Quia judicabit Dominus populum ſuum : & in ſervis ſuis deprecabitur.

15 * Simulachra Gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. *Sup. 113.b.4

16 * Os habent, & non loquentur : oculos habent, & non videbunt. *Sap.15 c.15.

17 Aures habent, & non audient : neque enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.

18 Similes illis fiant qui faciunt ea : & omnes, qui confidunt in eis.

19 Domus Iſraël benedicite Domino : domus Aaron benedicite Domino.

20 Domus

20 Domus Levi benedicite Domino : qui timetis Dominum, benedicite Domino.

21 Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem.

1 Alleluia. CXXXV.

A CONfitemini Domino quoniam bonus : quoniam in æternum misericordia ejus.

2 Confitemini Deo deorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

3 Confitemini Domino dominorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

4 Qui facit mirabilia magna solus : quoniam in æternum misericordia ejus.

*Gen.1. a.1. 5 * Qui fecit cælos in intellectu : quoniam in æternum misericordia ejus.

6 Qui firmavit terram super aquas : quoniam in æternum misericordia ejus.

7 Qui fecit luminaria magna : quoniam in æternum misericordia ejus.

B 8 Solem in potestatem diei : quoniam in æternum misericordia ejus.

9 Lunam & stellas in potestatem noctis : quoniam in æternum misericordia ejus.

* Exod. 12.c.29 10 * Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum: quoniam in æternum misericordia ejus.

* Exod. 13.c.17 11 * Qui eduxit Israël de medio eorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

12 In manu potenti, & brachio excelso : quoniam in æternum misericordia ejus.

13 Qui divisit Mare rubrum in divisiones: quoniam in æternum misericordia ejus.

14 Et eduxit Israël per medium ejus : quoniam in æternum misericordia ejus.

C 15 * Et excussit Pharaonem, & virtutem ejus * Exod. 14.g.28 in Mari rubro : quoniam in æternum misericordia ejus.

16 Qui traduxit populum suum per desertum: quoniam in æternum misericordia ejus.

17 Qui percussit reges magnos : quoniam in æternum misericordia ejus.

* Num. 21.c.24 18 * Et occidit reges fortes : quoniam in æternum misericordia ejus.

19 Sehon regem Amorrhæorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

* Num. 21.g.33 20 * Et Og regem Basan : quoniam in æternum misericordia ejus.

* Jos.13 b.7. 21 * Et dedit terram eorum hereditatem : quoniam in æternum misericordia ejus.

D 22 Hereditatem Israël servo suo : quoniam in æternum misericordia ejus.

23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri : quoniam in æternum misericordia ejus.

24 Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam in æternum misericordia ejus.

25 Qui dat escam omni carni : quoniam in æternum misericordia ejus.

26 Confitemini Deo cæli : quoniam in æternum misericordia ejus.

Confitemini Domino dominorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

Psalmus David, Jeremiæ.

CXXXVI.

A 1 SUper flumina Babylonis, illic sedimus & flevimus : cùm recordaremur Sion.

2 In salicibus in medio ejus, suspendimus organa nostra.

3 Quia illi interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum :

Et qui adduxerunt nos : Hymnum cantate nobis de canticis Sion.

4 Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena ?

5 Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivioni detur dextera mea.

6 Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non B meminero tui :

Si non proposuero Jerusalem, in principio lætitiæ meæ.

7 Memor esto Dñe filiorũ Edom, in die Jerusalẽ:

Qui dicunt : Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea.

8 Filia Babylonis misera : beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis.

9 Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram.

1 Ipsi David. CXXXVII.

CONfitebor tibi Domine in toto corde meo: A quoniam audisti verba oris mei.

In conspectu angelorum psallam tibi : 2 adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo,

Super misericordia tua, & veritate tua: quoniam magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.

3 In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

4 Confiteantur tibi Domine omnes reges terræ, quia audierunt omnia verba oris tui :

5 Et cantent in viis Domini : quoniam magna B est gloria Domini.

6 Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit : & alta à longè cognoscit.

7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: & super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, & salvum me fecit dextera tua.

8 Dominus retribuet pro me : Domine misericordia tua in sæculum : opera manuum tuarum ne despicias.

1 In finem, Psalmus David.

CXXXVIII.

DOmine probasti me, & cognovisti me : 2 tu A cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.

3 Intellexisti cogitationes meas de longè: semitam meam, & funiculum meum investigasti.

4 Et omnes vias meas prævidisti : quia non est sermo in lingua mea.

5 Ecce Domine tu cognovisti omnia, noviſſima & antiqua : tu formasti me, & posuisti super me manum tuam.

6 Mirabilis facta est scientia tua ex me : confortata est, & non potero ad eam.

7 Quò ibo à spiritu tuo ? & quò à facie tua fugiam ?

8 * Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. B * Amos 9.a.2.

9 Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris:

10 Etenim illuc manus tua deducet me:& tenebit me dextera tua.

11 Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.

12 Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus.

C 13 Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris meæ.

14 Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua,& anima mea cognoscit nimis.

15 Non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto: & substantia mea in inferioribus terræ.

16 Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.

17 Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui,Deus:nimis confortatus est principatus eorum.

18 Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur: exurrexi,& adhuc sum tecum.

D 19 Si occideris Deus peccatores: viri sanguinum declinate à me:

20 Quia dicitis in cogitatione: Accipient in vanitate civitates tuas.

21 Nónne qui oderunt te Domine, oderam: & super inimicos tuos tabescebam?

22 Perfecto odio oderam illos: & inimici facti sunt mihi.

23 Proba me Deus,& scito cor meum:interroga me,& cognosce semitas meas.

24 Et vide,si via iniquitatis in me est:& deduc me in via æterna.

1 In finem, Psalmus David. CXXXIX.

A 2 ERipe me Domine ab homine malo: à viro iniquo eripe me.

3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde: tota die constituebant prælia.

*Sup.5. c.11. Rom.3. b.13. 4 *Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum.

5 Custodi me Domine de manu peccatoris: & ab hominibus iniquis eripe me.

Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: 6 Absconderunt superbi laqueum mihi:

Et funes extenderunt in laqueum: juxta iter scandalum posuerunt mihi.

7 Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi Domine vocem deprecationis meæ.

B 8 Domine, Domine virtus salutis meæ: obumbrasti super caput meum in die belli:

9 Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori: cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne fortè exaltentur.

10 Caput circuitus eorum:labor labiorum ipsorum operiet eos.

11 Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos: in miseriis non subsistent.

12 Vir linguosus non dirigetur in terra: virum injustum mala capient in interitu.

13 Cognovi quia faciet Dominus judicium inopis, & vindictam pauperum.

14 Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 Psalmus David. CXL.

DOmine clamavi ad te, exaudi me: intende voci meæ, cùm clamavero ad te. A

2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

3 Pone Domine custodiam ori meo: & ostium circumstantiæ labiis meis.

4 Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo cum electis eorum.

5 Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. B

Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum: 6 Absorpti sunt juncti petræ judices eorum.

Audient verba mea quoniam potuerunt: 7 Sicut crassitudo terræ erupta est super terram.

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum:8 Quia ad te Domine, Domine oculi mei: in te speravi, non auferas animam meam.

9 Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi: & à scandalis operantium iniquitatem.

10 Cadent in retiaculo ejus peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

1 Intellectus David,
Cùm esset in spelunca, oratio.
(1. *Reg.* 24.) CXLI.

2 VOce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum: A *Sup.76. a.2.*

3 Effundo in conspectu ejus orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

4 In deficiendo ex me spiritum meum, & tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.

5 Considerabam ad dexteram, & videbam: & non erat qui cognosceret me. B

Periit fuga à me, & non est qui requirat animam meam.

6 Clamavi ad te Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.

7 Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.

Libera me à persequentibus me: quia confortati sunt super me.

8 Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant justi, donec retribuas mihi.

Psalmus David.

1 Quando persequebatur eum Absalom filius ejus. (2. *Reg.* 17.) CXLII.

DOmine exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua justitia. A

2 Et non intres in judicium cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

3 Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi: 4 Et anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

5 Memor

B 5 Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.

6 Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi:

7 Velociter exaudi me Domine: defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam à me: & similis ero descendentibus in lacum.

8 Auditam fac mihi manè misericordiam tuam: quia in te speravi.

C Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam.

9 Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: 10 doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: 11 propter nomen tuum Domine vivificabis me, in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam: 12 & in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

1 Psalmus David,
Adversus Goliath. CXLIII.

A BEnedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.

2 Misericordia mea, & refugium meum: susceptor meus, & liberator meus:

Protector meus, & in ipso speravi: qui subdit populum meum sub me.

B 3 Domine quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum?

Job.8. b.9.14 a.2. 4 Homo vanitati similis factus est: * dies ejus sicut umbra prætereunt.

5 Domine inclina cælos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt.

6 Fulgura coruscationem, & dissipabis eos: emitte sagittas tuas, & conturbabis eos.

7 Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis; de manu filiorum alienorum.

C 8 Quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum, dextera iniquitatis.

9 Deus canticum novum cantabo tibi, in psalterio, decachordo psallam tibi.

10 Qui das salutem regibus: qui redemisti David servum tuum de gladio maligno: 11 eripe me.

Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis:

12 Quorum filii, sicut novellæ plantationes in juventute sua.

Filiæ eorum compositæ: circumornatæ ut similitudo templi.

D 13 Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud.

Oves eorum fœtosæ, ambundantes in egressibus suis: 14 boves eorum crassæ.

Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum. 15 Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.

1 Laudatio ipsi David. CXLIV.

EXaltabo te Deus meus rex: & benedicam A nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæculi.

2 Per singulos dies benedicam tibi: & laudabo nomen tuum in sæculum, & in sæculum sæculi.

3 Magnus Dominus & laudabilis nimis: & magnitudinis ejus non est finis.

4 Generatio & generatio laudabit opera tua: & potentiam tuam pronuntiabunt.

5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur: & mirabilia tua narrabunt.

6 Et virtutem terribilium tuorum dicent: & B magnitudinem tuam narrabunt.

7 Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt: & justitia tua exultabunt.

8 Miserator & misericors Dominus: patiens, & multùm misericors.

9 Suavis Dominus universis: & miserationes ejus super omnia opera ejus.

10 Confiteantur tibi Domine omnia opera tua: & sancti tui benedicant tibi.

11 Gloriam regni tui dicent: & potentiam tuam loquentur:

12 Ut notam faciant filiis hominum potentiam C tuam: & gloriam magnificentiæ regni tui.

13 Regnum tuum regnum omnium sæculorum: & dominatio tua in omni generatione & generationem.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis.

14 Allevat Dominus omnes, qui corruunt: & erigit omnes elisos.

15 Oculi omnium in te sperant Domine: & tu das escam illorum in tempore opportuno.

16 Aperis tu manum tuam: & imples omne animal benedictione.

17 Justus Dominus in omnibus viis suis: & san- D ctus in omnibus operibus suis.

18 Propè est Dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate.

19 Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet: & salvos faciet eos.

20 Custodit Dominus omnes diligentes se: & omnes peccatores disperdet.

21 Laudationem Domini loquetur os meum: & benedicat omnis caro nomini sancto ejus in sæculum, & in sæculum sæculi.

1 Alleluia, Aggæi, & Zachariæ.
CXLV.

2 LAuda anima mea Dominum, * laudabo Do- A minum in vita mea: psallam Deo meo *Sup. 144.a.2* quamdiu fuero.

Nolite confidere in principibus; 3 in filiis hominum, in quibus non est salus.

4 Exibit spiritus ejus, & revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5 Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius: 6 * Qui fecit cælum *Actor. 14.c.14. Apoc 14 b* & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt.

7 Qui custodit veritatem in sæculum, facit judi- B cium injuriam patientibus: dat escam esurientibus.

Dominus solvit compeditos: 8 Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit eliſos, Dominus diligit juſtos.
9 Dominus cuſtodit advenas, pupillum & viduam ſuſcipiet: & vias peccatorum diſperdet.
10 Regnabit Dominus in ſæcula, Deus tuus Sion in generationem & generationem.

Alleluia. CXLVI.

A 1 LAudate Dominum, quoniam bonus eſt pſalmus: Deo noſtro ſit jucunda, decoráque laudatio.
2 Ædificans Jeruſalem Dominus: diſperſiones Iſraëlis congregabit.
3 Qui ſanat contritos corde: & alligat contritiones eorum.
4 Qui numerat multitudinem ſtellarum: & omnibus eis nomina vocat.
5 Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus: & ſapientiæ ejus non eſt numerus.
6 Suſcipiens manſuetos Dominus: humilians autem peccatores uſque ad terram.
B 7 Præcinite Domino in confeſſione: pſallite Deo noſtro in cithara.
8 Qui operit cælum nubibus, & parat terræ pluviam.
Qui producit in montibus fœnum, & herbam ſervituti hominum.
9 Qui dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.
11 Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum: & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

Alleluia. CXLVII.

A 12 LAuda Jeruſalem Dominum: lauda Deum tuum Sion.
13 Quoniam confortavit ſeras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te.
14 Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe frumenti ſatiat te.
15 Qui emittit eloquium ſuum terræ: velociter currit ſermo ejus.
B 16 Qui dat nivem ſicut lanam: nebulam ſicut cinerem ſpargit.
17 Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas: ante faciem frigoris ejus quis ſuſtinebit?
18 Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea: flabit ſpiritus ejus, & fluent aquæ.
19 Qui annuntiat verbum ſuum Jacob: juſtitias & judicia ſua Iſraël.
20 Non fecit taliter omni nationi: & judicia ſua non manifeſtavit eis. Alleluia.

Alleluia. CXLVIII.

A 1 LAudate Dominum de cælis: laudate eum in excelſis.
2 Laudate eum omnes angeli ejus: laudate eum omnes virtutes ejus.
3 Laudate eum ſol & luna: laudate eum omnes ſtellæ, & lumen.
4 * Laudate eum cæli cælorum: & aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt, 5 laudent nomen Domini. * Dan. 3. e. 59. 60.
Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt.
6 Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi: B
præceptum poſuit, & non præteribit.
7 Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyſſi.
8 Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum: quæ faciunt verbum ejus.
9 Montes, & omnes colles: ligna fructifera, & omnes cedri.
10 Beſtiæ, & univerſa pecora: ſerpentes, & volucres pennatæ:
11 Reges terræ, & omnes populi: principes, & omnes judices terræ.
12 Juvenes, & virgines: ſenes cum junioribus laudent nomen Domini: 13 quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius.
14 Confeſſio ejus ſuper cælum & terram: & exaltavit cornu populi ſui.
Hymnus omnibus ſanctis ejus: filiis Iſraël, populo appropinquanti ſibi. Alleluia.

Alleluia. CXLIX.

1 CAntate Domino canticum novum: laus ejus A
in eccleſia ſanctorum.
2 Lætetur Iſraël in eo, qui fecit eum: & filii Sion exultent in rege ſuo.
3 Laudent nomen ejus in choro: in tympano & pſalterio pſallant ei:
4 Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſalutem.
5 Exultabunt ſancti in gloria: lætabuntur in cubilibus ſuis.
6 Exaltationes Dei in gutture eorum: & gladii B
ancipites in manibus eorum:
7 Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.
8 Ad alligandos reges eorum in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis.
9 Ut faciant in eis judicium conſcriptum: gloria hæc eſt omnibus ſanctis ejus. Alleluia.

Alleluia. CL.

1 LAudate Dominum in ſanctis ejus: laudate A
eum in firmamento virtutis ejus.
2 Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum ſecundùm multitudinem magnitudinis ejus.
3 Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum in B
pſalterio, & cithara.
4 Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo.
5 Laudate eum in cymbalis beneſonantibus: laudate eum in cymbalis jubilationis: 6 omnis ſpiritus laudet Dominum. Alleluia.

LIBER
PROVERBIORUM,
QUEM
HEBRÆI MISLE APPELLANT.

Caput Primum.

Parabolarum utilitas : auditus sapientiæ commendatur : filius admonetur ne peccatorum sequatur blanditias : sapientia ad sui amplexum invitat, & contemptoribus minatur exitium.

A 1 PARABOLÆ Salomonis, filii David, regis Israël.

2 Ad sciendam sapientiam, & disciplinam :

3 A intelligenda verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinæ, justitiam, & judicium, & æquitatem :

4 Ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia, & intellectus.

5 Audiens sapiens, sapientior erit : & intelligens, gubernacula possidebit.

6 Animadvertet parabolam, & interpretationem, verba sapientum, & ænigmata eorum.

*Ps.110 b.10. Eccli.1. c.16. 7 * Timor Domini, principium sapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt.

8 Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ :

9 Ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.

10 Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.

11 Si dixerint: Veni nobiscũ, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontẽ frustrà:

B 12 Deglutiamus eum sicut infernus viventem, & integrum quasi descendentem in lacum.

13 Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis.

14 Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrûm.

15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum.

*Isai. 59.b.7. 16 * Pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant ut effundant sanguinem.

17 Frustrà autem jacitur rete ante oculos pennatorum.

18 Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, & moliuntur fraudes contra animas suas.

19 Sic semitæ omnis avari, animas possidentium rapiunt.

20 Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam :

C 21 In capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens :

22 Usquequò parvuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam ?

23 Convertimini ad correptionem meam : en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea.

24 * Quia vocavi, & renuistis : extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. * *Isai. 65.b.12 66.b.4. Jerem. 7.a.13.*

25 Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.

26 Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis, advenerit.

27 Cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit : quando venerit super vos tribulatio, & angustia : D

28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam : manè consurgent, & non invenient me :

29 Eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint,

30 Nec acquieverint consilio meo, & detraxerint universæ correptioni meæ.

31 Comedent igitur fructus viæ suæ, suísque consiliis saturabuntur.

32 Aversio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.

33 Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

Caput II.

Sapientiæ acquisitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat, cum qua Dei dona veniunt, & sine qua ubique erratur.

A 1 FIli mi, si susceperis sermones meos, & mandata mea absconderis penes te,

2 Ut audiat sapientiam auris tua : inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.

3 Si enim sapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ :

4 Si quæsieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam :

5 Tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei invenies :

6 Quia Dominus dat sapientiam : & ex ore ejus prudentia, & scientia.

7 Custodiet rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter,

8 Servans semitas justitiæ, & vias sanctorum B custodiens.

9 Tunc intelliges justitiam, & judicium, & æquitatem, & omnem semitam bonam.

10 Si intraverit sapientia cor tuum, & scientia animæ tuæ placuerit :

11 Consilium custodiet te, & prudentia servabit te,

12 Ut eruaris à via mala, & ab homine, qui C perversa loquitur :

13 Qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas :

14 Qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus pessimis :

15 Quorum viæ perverſæ ſunt, & infames greſſus eorum.
16 Ut eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos,
17 Et relinquit ducem pubertatis ſuæ,
D 18 Et pacti Dei ſui oblita eſt. inclinata eſt enim ad mortem domus ejus, & ad inferos ſemitæ ipſius.
19 Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ.
20 Ut ambules in via bona: & calles juſtorum cuſtodias.
21 Qui enim recti ſunt, habitabunt in terra, & ſimplices permanebunt in ea.
* Job. 18.d.17 22 * Impii verò de terra perdentur: & qui inique agunt, auferentur ex ea.

CAPUT III.

Sapientia vitam prolongat: miſericordia & veritas non deſerendæ: fiducia in Deum: timor Dei: honorandus Deus: correctio Dei cum lætitia ferenda: ſapientiæ laus: ſapientiam ſequentibus omnia proſpera: amico ſtatim dandum, nec ei malefaciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

A 1 FIli mi, ne obliviſcaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum cuſtodiat.
2 Longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi.
3 Miſericordia & veritas te non deſerant, circumda eas gutturi tuo, & deſcribe in tabulis cordis tui:
4 Et invenies gratiam, & diſciplinam bonam, coram Deo & hominibus.
5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos.
* Rom. 12.d.16 7 * Ne ſis ſapiens apud temetipſum: time Deum, & recede à malo:
8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irrigatio
B oſſium tuorum.
*Tob.4.b.7. Luc.14.c.13. 9 * Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei:
10 Et implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabunt.
*Heb.12.b.5. Apoc.3.d.19. 11 * Diſciplinam Domini, fili mi, ne abjicias: nec deficias cùm ab eo corriperis:
12 Quem enim diligit Dominus, corripit: & quaſi pater in filio complacet ſibi.
13 Beatus homo, qui invenit ſapientiam, & qui affluit prudentia:
14 Melior eſt acquiſitio ejus negotiatione argenti, & auri primi & puriſſimi fructus ejus:
15 Pretioſior eſt cunctis opibus: & omnia, quæ deſiderantur, huic non valent comparari.
16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in ſiniſtra illius divitiæ, & gloria.
17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes ſemitæ illius pacificæ.
C 18 Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, beatus.
19 Dominus ſapientia fundavit terram, ſtabilivit cælos prudentia.
20 Sapientia illius eruperunt abyſſi, & nubes rore concreſcunt.
21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Cuſtodi legem atque conſilium:
22 Et erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.
23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget:
24 Si dormieris, non timebis: quieſces, & ſuavis erit ſomnus tuus.
25 Ne paveas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.
26 Dominus enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne capiaris.
27 Noli prohibere benefacere eum, qui poteſt: D
ſi vales, & ipſe benefac.
28 Ne dicas amico tuo: Vade, & revertere: cras dabo tibi: cùm ſtatim poſſis dare.
29 Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam.
30 Ne contendas adverſus hominem fruſtrà, cùm ipſe tibi nihil mali fecerit.
31 * Ne æmuleris hominem injuſtum, nec imi- * Pſal. 36.a.1.
teris vias ejus:
32 Quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.
33 Egeſtas à Domino in domo impii: habitacula autem juſtorum benedicentur.
34 Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam.
35 Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia.

CAPUT IV.

Sapiens ſuo exemplo hortatur quærere ſapientiam, cujus explicat utilitates: via impiorum declinanda, & juſtorum amplectenda: de cuſtodia cordis, oris, & greſſuum.

A 1 AUdite filii diſciplinam patris, & attendite ut ſciatis prudentiam.
2 Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis.
3 Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea:
4 Et docebat me, atque dicebat: Suſcipiat verba mea cor tuum, cuſtodi præcepta mea, & vives.
5 Poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam: ne obliviſcaris, neque declines à verbis oris mei.
6 Ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige eam, & conſervabit te.
7 Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam, & B
in omni poſſeſſione tua, acquire prudentiam:
8 Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cùm eam fueris amplexatus.
9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.
10 Audi fili mi, & ſuſcipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.
11 Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis:
12 Quas cùm ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculum.
13 Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua.
14 Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi C
placeat malorum via.
15 Fuge ab ea, nec tranſeas per illam: declina, & deſere eam.
16 Non enim dormiunt niſi malefecerint: & rapitur ſomnus ab eis niſi ſupplantaverint.
17 Comedunt

17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.
18 Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectam diem.
19 Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant.
20 Fili mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.
21 Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui:
22 Vita enim sunt invenientibus ea, & universæ carni sanitas.
23 Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.
D 24 Remove à te os pravum, & detrahentia labia sint procul à te.
25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.
26 Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur.
27 Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: averte pedem tuum à malo. vias enim, quæ à dextris sunt, novit Dominus: perversæ verò sunt quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAPUT V.

Vitare jubet meretricem: & ne labores & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

A 1 Fili mi, attende ad sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam,
2 Ut custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallaciæ mulieris.
3 Favus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus:
4 Novissima autem illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps.
B 5 Pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.
6 Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus ejus, & investigabiles.
7 Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei.
8 Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.
9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.
10 Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena,
C 11 Et gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas:
12 Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum,
13 Nec audivi vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam?
14 Pænè fui in omni malo, in medio ecclesiæ & synagogæ.
15 Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui:
16 Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.
17 Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.
18 Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adolescentiæ tuæ:
D 19 Cerva charissima, & gratissimus hinnulus. ubera ejus inebrient te in omni tempore, in amore ejus delectare jugiter.
20 Quare seduceris fili mi ab aliena, & fovêris in sinu alterius?
21 * Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus ejus considerat. *Job 14. c. 16. 31. a. 4. 34. c. 21.
22 Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.
23 Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

CAPUT VI.

Sponsori ut fidem datam liberet laborandum: pigrum formicæ exemplo excitat ad laborem: apostatam describit: sex quæ Dominus odit: exhortatur ad legis custodiam, útque mulieris pulchritudinem non concupiscas, sed consortium vites adulteræ.

1 Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, A
2 Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus.
3 Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum:
4 Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.
5 Eruere quasi damula de manu, & quasi avis de manu aucupis.
6 Vade ad formicam ô piger, & considera vias ejus, & disce sapientiam:
7 Quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,
8 Parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.
9 Usquequò piger dormies? quando consurges è somno tuo?
10 * Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus, ut dormias: * Inf. 24. d. 33.
11 Et veniet tibi quasi viator, egestas, & pauperies quasi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet ut fons messis tua, & egestas longè fugiet à te. B
12 Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso,
13 Annuit oculis, terit pede, digito loquitur,
14 Pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia seminat.
15 Huic extemplò veniet perditio sua, & subitò conteretur, nec habebit ultrà medicinam.
16 Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus:
17 Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem,
18 Cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, C
19 Proferentem mendacia, testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias.
20 Conserva fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.
21 Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo.
22 Cùm ambulaveris, gradiantur tecum: cùm dormieris, custodiant te, & evigilans loquere cum eis.
23 Quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ:

24 Ut

24 Ut custodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.

25 Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius:

26 Pretium enim scorti vix est unius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit.

D 27 Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?

28 Aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus?

29 Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cùm tetigerit eam.

30 Non grandis est culpa, cùm quis furatus fuerit: furatur enim ut esurientem impleat animam.

31 Deprehensus quoque reddet septuplum, & omnem substantiam domus suæ tradet.

32 Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam:

33 Turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur:

34 Quia zelus & furor viri non parcet in die vindictæ,

35 Nec acquiescet cujusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

Caput VII.

Hortatur adolescentem ad sapientiæ amplexum, & mandatorum custodiam: útque scortorum blanditias, quas latè describit, evitet.

A 1 Fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili

2 Serva mandata mea, & vives: & legem meam quasi pupillam oculi tui:

3 Liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui.

4 Dic sapientiæ, soror mea es: & prudentiam voca amicam tuam,

5 Ut custodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.

6 De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi,

7 Et video parvulos, considero vecordem juvenē,

B 8 Qui transit per plateam juxta angulum, & prope viam domus illius, graditur

9 In obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris, & caligine.

10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula & vaga,

11 Quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis,

12 Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians.

13 Apprehensúmque deosculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, dicens:

14 Victimas pro salute vovi, hodie reddidi vota mea.

C 15 Idcircò egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, & reperi.

16 Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto.

17 Aspersi cubile meum myrrha, & aloë, & cinnamomo.

18 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies.

19 Non est enim vir in domo sua, abiit via longissima.

20 Sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam.

21 Irretivit eum multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.

22 Statim eam sequitur quasi bos ductus ad vi- D
ctimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans quòd ad vincula stultus trahatur,

23 Donec transfigat sagitta jecur ejus: velut si avis festinet ad laqueum; & nescit quòd de periculo animæ illius agitur.

24 Nunc ergo fili mi, audi me, & attende verbis oris mei.

25 Ne abstrahatur in viis illius mens tua: neque decipiaris semitis ejus.

26 Multos enim vulneratos dejecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea.

27 Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

Caput VIII.

Sapientia ad sui amplexum invitat, se quoque multis modis commendat, quódque sit Deo coæterna, cum ipso cuncta componens: quam quærentes, beati; spernentes verò, miseri tandem evadent.

A 1 Numquid non sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam?

2 In summis excelsísque verticibus supra viam, in mediis semitis stans,

3 Juxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur, dicens:

4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.

5 Intelligite parvuli astutiam, & insipientes animadvertite.

6 Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum: & aperientur labia mea, ut recta prædicent.

7 Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium.

8 Justi sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid, neque perversum.

9 Recti sunt intelligentibus, & æqui invenientibus scientiam.

10 Accipite disciplinam meam, & non pecu- B
niam: doctrinam magis, quàm aurum eligite.

11 Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis: & omne desiderabile ei non potest comparari.

12 Ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus.

13 Timor Domini odit malum: arrogantiam & superbiam, & viam pravam, & os bilingue detestor.

14 Meum est consilium, & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo.

15 Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt:

16 Per me principes imperant, & potentes decernunt justitiam.

17 Ego diligentes me diligo: & qui manè vigilant ad me, invenient me.

18 Mecum sunt divitiæ, & gloria, opes superbæ, & justitia.

19 Melior est enim fructus meus auro, & lapide C
pretioso, & genimina mea argento electo.

20 In viis justitiæ ambulo, in medio semitarum judicii,

21 Ut

21 Ut ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam.

22 Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.

23 Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret.

24 Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant:

25 Necdum montes gravi mole constiterant: ante colles ego parturiebar:

26 Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ.

D 27 Quando præparabat cælos, aderam: quando certa lege, & gyro vallabat abyssos:

28 Quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum.

29 Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ.

30 Cum eo eram cuncta componens: & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore;

31 Ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ, esse cum filiis hominum.

32 Nunc ergo filii audite me: Beati, qui custodiunt vias meas.

33 Audite disciplinam, & estote sapientes, & nolite abjicere eam.

34 Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & observat ad postes ostii mei.

35 Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino:

36 Qui autem in me peccaverit, lædet animam suam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAPUT IX.

Sapientia domo sibi ædificata omnes ad se allicit, vitam prorogat, & à muliere stulta ac vaga liberat: porrò eruditionem & correptionem non suscipiet impius ac derisor, sed justus & sapiens.

A 1 SApientia ædificavit sibi domum, excîdit columnas septem.

2 Immolavit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam.

3 Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis:

4 Si quis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est:

B 5 Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.

6 Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ

7 Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat.

8 Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te.

C 9 Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce justum, & festinabit accipere.

Psal. 110 b. 10. Sup. 1. a. 7. Eccli. 1 c. 16. 10 * Principium sapientiæ, timor Domini: & scientia sanctorum, prudentia.

11 Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.

12 Si sapiens fueris, tibimetipsi eris: si autem illusor, solus portabis malum.

13 Mulier stulta & clamosa, plenáque illecebris, & nihil omnino sciens,

14 Sedit in foribus domus suæ super sellam in D excelso urbis loco,

15 Ut vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo:

16 Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est:

17 Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior.

18 Et ignoravit quòd ibi sint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPUT X.

Alternat sermonem de filio sapiente & stulto, justo & impio, operante & otioso, simplici & pravo: de charitate & odio: de bono linguæ, ejúsque malo.

1 FIlius sapiens lætificat patrem: filius verò A stultus mœstitia est matris suæ.

2 * Nil proderunt thesauri impietatis: justitia verò liberabit à morte. **Infr. 11. a. 4.*

3 Non affliget Dominus fame animam justi, & insidias impiorum subvertet.

4 Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium divitias parat.

Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos, idem autem ipse sequitur aves volantes.

5 Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertit æstate, filius confusionis.

6 Benedictio Domini super caput justi: os autem impiorum operit iniquitas.

7 Memoria justi cum laudibus: & nomen im- B piorum putrescet.

8 Sapiens corde præcepta suscipit: stultus cæditur labiis.

9 Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter: qui autem depravat vias suas, manifestus erit.

10 * Qui annuit oculo, dabit dolorem: & stul- **Eccli. 27. c. 25.* tus labiis verberabitur.

11 Vena vitæ, os justi: & os impiorum operit iniquitatem.

12 Odium suscitat rixas: * & universa delicta operit charitas. **1. Cor. 13. b. 4. 1. Pet. 4. b. 8.*

13 In labiis sapientis invenitur sapientia: & virga in dorso ejus qui indiget corde.

14 Sapientes abscondunt scientiam: os autem stulti confusioni proximum est.

15 Substantia divitis, urbs fortitudinis ejus: pa- C vor pauperum, egestas eorum.

16 Opus justi ad vitam: fructus autem impii ad peccatum.

17 Via vitæ, custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat.

18 Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est.

19 In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.

20 Argentum electum, lingua justi: cor autem impiorum pro nihilo.

21 Labia justi erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur.

22 Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio.

23 Quasi per risum stultus operatur scelus: sapientia autem est viro prudentia.

24 Quod

C 24 Quod timet impius, veniet super eum: desiderium suum justis dabitur.

25 Quasi tempestas transiens non erit impius: justus autem quasi fundamentum sempiternum.

26 Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum.

27 Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breviabuntur.

28 Expectatio justorum lætitia: spes autem impiorum peribit.

29 Fortitudo simplicis via Domini: & pavor his, qui operantur malum.

30 Justus in æternum non commovebitur: impii autem non habitabunt super terram.

31 Os justi parturiet sapientiam: lingua pravorum peribit.

32 Labia justi considerant placita: & os impiorum perversa.

CAPUT XI.

Æquitatis & justitiæ ceterarúmque virtutum commoda, & vitiorum ac vanarum divitiarum incommoda.

A 1 STatera dolosa, abominatio est apud Dominum: & pondus æquum, voluntas ejus.

2 Ui fuerit superbia, ibi erit & contumelia: ubi autem est humilitas, ibi & sapientia.

3 Simplicitas justorum diriget eos: & supplantatio perversorum vastabit illos.

* Sup. 10. a. 2. 4* Non proderunt divitiæ in die ultionis: justitia autem liberabit à morte.

5 Justitia simplicis diriget viam ejus: & in impietate sua corruet impius.

6 Justitia rectorum liberabit eos: & in insidiis suis capientur iniqui.

7 Mortuo homine impio, nulla erit ultrà spes: & expectatio solicitorum peribit.

8 Justus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo.

B 9 Simulator ore decipit amicum suum: justi autem liberabuntur scientia.

10 In bonis justorum exultabit civitas: & in perditione impiorum erit laudatio.

11 Benedictione justorum exaltabitur civitas: & ore impiorum subvertetur.

12 Qui despicit amicum suum, indigens corde est: vir autem prudens tacebit.

13 Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.

14 Ubi non est gubernator, populus corruet: salus autem, ubi multa consilia.

15 Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cavet laqueos, securus erit.

16 Mulier gratiosa inveniet gloriam: & robusti habebunt divitias.

C 17 Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem crudelis est, etiam propinquos abjicit.

18 Impius facit opus instabile: seminanti autem justitiam merces fidelis.

19 Clementia præparat vitam: & sectatio malorum mortem.

20 Abominabile Domino cor pravum: & voluntas ejus in iis, qui simpliciter ambulant.

21 Manus in manu non erit innocens malus: semen autem justorum salvabitur.

22 Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.

23 Desiderium justorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor.

24 Alii dividunt propria, & ditiores fiunt: alii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.

25 Anima, quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.

26 Qui abscondit frumenta, maledicetur in D populis: benedictio autem super caput vendentium.

27 Benè consurgit diluculo qui quærit bona: qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis.

28 Qui confidit in divitiis suis, corruet: justi autem quasi virens folium germinabunt.

29 Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, serviet sapienti.

30 Fructus justi lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est.

31 Si justus in terra recipit: quantò magis impius & peccator? 1. Pet. 4. d. 18.

CAPUT XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam & eam odiente; de impio & justo, operante & otioso, stulto & sapiente, & de bonis ac malis linguæ.

A 1 QUi diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.

2 Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit.

3 Non roborabitur homo ex impietate: & radix justorum non commovebitur.

4 Mulier diligens, corona est viro suo: & putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit.

5 Cogitationes justorum judicia: & consilia impiorum fraudulenta.

6 Verba impiorum insidiantur sanguini: os justorum liberabit eos.

7 Verte impios, & non erunt: domus autem B justorum permanebit.

8 Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.

9 * Melior est pauper & sufficiens sibi, quàm * Eccli. 10. d. 30 gloriosus & indigens pane.

10 Novit justus jumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia.

11 * Qui operatur terram suam, satiabitur pani- * Eccli. 20. d. 30 bus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.

Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.

12 Desiderium impii munimentum est pessimorum: radix autem justorum proficiet.

13 Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem justus de angustia.

14 De fructu oris sui unusquisque replebitur bo- C nis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei.

15 Via stulti recta in oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia.

16 Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est.

17 Qui quod novit loquitur, index justitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

18 Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.

19 Labium

19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem teſtis eſt repentinus, concinnat linguam mendacii.

20 Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gaudium.

21 Non contriſtabit juſtum quidquid ei acciderit: impii autem replebuntur malo.

D 22 Abominatio eſt Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.

23 Homo verſutus celat ſcientiam: & cor inſipientium provocat ſtultitiam.

24 Manus fortium dominabitur: quæ autem remiſſa eſt, tributis ſerviet.

25 Mœror in corde viri humiliabit illum, & ſermone bono lætificabitur.

26 Qui negligit damnum propter amicum, juſtus eſt: iter autem impiorum decipiet eos.

27 Non inveniet fraudulentus lucrum: & ſubſtantia hominis erit auri pretium.

28 In ſemita juſtitiæ, vita: iter autem devium ducit ad mortem.

Caput XIII.

De filio ſapiente, de oris cuſtodia, & inconſiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, ſubſtantia feſtinata & dilatione ſpei: omnia cum conſilio agenda, & cum ſapientibus gradiendum: de parcente virgæ, & inſaturabili ventre impii.

A 1 Filius ſapiens, doctrina patris: qui autem illuſor eſt, non audit cùm arguitur.

2 De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua.

3 Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala.

4 Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

5 Verbum mendax juſtus deteſtabitur: impius autem confundit, & confundetur.

6 Juſtitia cuſtodit innocentis viam: impietas autem peccatorem ſupplantat.

B 7 Eſt quaſi dives, cùm nihil habeat: & eſt quaſi pauper, cùm in multis divitiis ſit.

8 Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ: qui autem pauper eſt, increpationem non ſuſtinet.

9 Lux juſtorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.

10 Inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt: qui autem agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia.

11 Subſtantia feſtinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.

12 Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ deſiderium veniens.

C 13 Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace verſabitur.

Animæ doloſæ errant in peccatis: juſti autem miſericordes ſunt, & miſerantur.

14 Lex ſapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.

15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.

16 Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui autem fatuus eſt, aperit ſtultitiam.

17 Nuntius impii cadet in malum: legatus autem fidelis, ſanitas.

18 Egeſtas, & ignominia ei, qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur.

19 Deſiderium ſi compleatur, delectat animam: D deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala.

20 Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur.

21 Peccatores perſequitur malum: & juſtis retribuentur bona.

22 Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & cuſtoditur juſto ſubſtantia peccatoris.

23 Multi cibi in novalibus patrum: & aliis congregantur abſque judicio.

24 Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit.

25 Juſtus comedit, & replet animam ſuam: venter autem impiorum inſaturabilis.

Caput XIV.

Sapientiæ & ſtultitiæ variæ conditiones: prudentia quivis ſtatus debitè regulatur, qua quis ad miſericordiam movetur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

1 Sapiens mulier ædificat domum ſuam: inſi- A
piens extructam quoque manibus deſtruet.

2 Ambulans recto itinere, & timens Deum, * Job.
* deſpicitur ab eo, qui infami graditur via. 12. a. 4.

3 In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem ſapientium cuſtodiunt eos.

4 Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt: ubi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bovis.

5 Teſtis fidelis non mentitur: profert autem mendacium doloſus teſtis.

6 Quærit deriſor ſapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.

7 Vade contra virum ſtultum, & neſcit labia prudentiæ.

8 Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam: & imprudentia ſtultorum errans.

9 Stultus illudet peccatum, & inter juſtos morabitur gratia.

10 Cor quod novit amaritudinem animæ ſuæ, B
in gaudio ejus non miſcebitur extraneus.

11 Domus impiorum delebitur: tabernacula verò juſtorum germinabunt.

12 Eſt via, quæ videtur homini juſta: noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.

13 Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudii luctus occupat.

14 Viis ſuis replebitur ſtultus, & ſuper eum erit vir bonus.

15 Innocens credit omni verbo: aſtutus conſiderat greſſus ſuos.

Filio doloſo nihil erit boni: ſervo autem ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur via ejus.

16 Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultus tranſilit, & confidit.

17 Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir ver- C
ſutus odioſus eſt.

18 Poſſidebunt parvuli ſtultitiam, & expectabunt aſtuti ſcientiam.

19 Jacebunt mali ante bonos: & impii ante portas juſtorum.

20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici verò divitum multi.

21 Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit.

Qui credit in Domino, misericordiam diligit.

22 Errant qui operantur malum: misericordia & veritas præparant bona.

23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.

24 Corona sapientium, divitiæ eorum: fatuitas stultorum, imprudentia.

25 Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis.

26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit spes.

D 27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis.

28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

29 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.

30 Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia.

*Inf. 17 a. 5. 31 * Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miseretur pauperis.

32 In malitia sua expelletur impius: sperat autem justus in morte sua.

33 In corde prudentis requiescit sapientia, & indoctos quosque erudiet.

34 Justitia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum.

35 Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam ejus inutilis sustinebit.

CAPUT XV.

Responsio mollis: lingua sapientis, & immoderata fortitudo domus justi: victimæ impiorum ingratæ: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: secura mens: vocari ad olera: vir iracundus & rixosus: laus patientis: iter pigrorum: domus superborum: fide & misericordia purgantur peccata: de abjiciente disciplinam: laus timoris Domini & humilitatis.

A 1 RESponsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem.

*Inf. 25. c. 15 2 Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam.

3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.

4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.

5 Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet.

In abundanti justitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.

6 Domus justi plurima fortitudo: & in fructibus impii conturbatio.

B 7 Labia sapientium disseminabunt scientiam: *Inf. 21 d. 27. Eccli. 34. c. 21 cor stultorum dissimile erit.

8 * Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota justorum placabilia.

9 Abominatio est Domino via impii: qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.

10 Doctrina mala deserenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.

11 Infernus, & perditio coram Domino: quantò magis corda filiorum hominum?

12 Non amat pestilens eum, qui se corripit: nec ad sapientes graditur.

13 * Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore † Inf. 17. d. 22 animi dejicitur spiritus.

14 Cor sapientis quærit doctrinam: & os stultorum pascitur imperitia.

15 Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi juge convivium.

16 Melius est parum cum timore Domini, quàm thesauri magni & insatiabiles.

17 Melius est vocari ad olera cum charitate, C quàm ad vitulum saginatum cum odio.

18 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.

19 Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via justorum absque offendiculo.

20 Filius sapiens lætificat patrem: & stultus homo despicit matrem suam.

21 Stultitia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos.

22 Dissipantur cogitationes ubi non est consilium: ubi verò sunt plures consiliarii, confirmantur.

23 Lætatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.

24 Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.

25 Domum superborum demolietur Dominus: D & firmos faciet terminos viduæ.

26 Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.

27 Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet. * Inf. 16. a. 6.

* Per misericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo.

28 Mens justi meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.

29 Longè est Dominus ab impiis: & orationes justorum exaudiet.

30 Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat ossa.

31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.

32 Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.

33 Timor Domini, disciplina sapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAPUT XVI.

Homo animam præparat, Deus spirituum ponderator, linguam viasque hominum dirigit, omnia propter seipsum operans, cui abominatio est omnis arrogans: misericordia redimuntur peccata: pondus & statera Dei judicia: indignatio & clementia regis: laus sapientiæ, prudentiæ, eruditi, ac dulcis in verbo, & patientis: vituperatur insipiens & perversus: sortes à Domino temperantur.

1 HOminis est animam præparare: & Domini A gubernare linguam.

2 * Omnes viæ hominis patent oculis ejus: spi- * Inf. 21. a. 2. rituum ponderator est Dominus.

3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4 Universa propter semetipsum operatus est Dominus

Dominus ; impium quoque ad diem malum.

5 Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.

Initium viæ bonæ, facere justitiam : accepta est autem apud Deum magis, quàm immolare hostias.

* Sup. 15.d.27 6 * Misericordia & veritate redimitur iniquitas : & in timore Domini declinatur à malo.

7 Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

B 8 Melius est parum cum justitia, quàm multi fructus cum iniquitate.

9 Cor hominis disponit viam suam : sed Domini est dirigere gressus ejus.

10 Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus.

11 Pondus & statera judicia Domini sunt : & opera ejus omnes lapides sacculi.

12 Abominabiles regi qui agunt impiè : quoniam justitia firmatur solium.

13 Voluntas regum labia justa : qui recta loquitur, diligetur.

14 Indignatio regis, nuntii mortis : & vir sapiens placabit eam.

15 In hilaritate vultus regis, vita : & clementia ejus quasi imber serotinus.

C 16 Posside sapientiam, quia auro melior est : & acquire prudentiam, quia pretiosior est argento.

17 Semita justorum declinat mala : custos animæ suæ servat viam suam.

18 Contritionem præcedit superbia : & ante ruinam exaltatur spiritus.

19 Melius est humiliari cum mitibus, quàm dividere spolia cum superbis.

20 Eruditus in verbo reperiet bona : & qui sperat in Domino, beatus est.

21 Qui sapiens est corde, appellabitur prudens : & qui dulcis eloquio, majora percipiet.

22 Fons vitæ eruditio possidentis : doctrina stultorum, fatuitas.

23 Cor sapientis erudiet os ejus : & labiis ejus addet gratiam.

24 Favus mellis, composita verba : dulcedo animæ, sanitas ossium.

D 25 Est via quæ videtur homini recta : & novissima ejus ducunt ad mortem.

26 Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum :

27 Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardescit.

28 Homo perversus suscitat lites : & verbosus separat principes.

29 Vir iniquus lactat amicum suum : & ducit eum per viam non bonam.

30 Qui attonitus oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum.

31 Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperietur.

32 Melior est patiens viro forti : & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.

33 Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.

Caput XVII.

Buccella sicca cum gaudio : servus sapiens : Dominus corda probat : despiciens pauperem : gaudens de alterius ruina : corona senum : celans delictum : fatuus in stultitia confidens : stulto inutiles divitiæ : altam faciens domum suam : omni tempore diligit amicus : animus gaudens, & spiritus tristis : stultus tacens.

1 MElior est buccella sicca cum gaudio, quàm A domus plena victimis cum jurgio.

2 * Servus sapiens dominabitur filiis stultis, & * Eccli. 10.d.28 inter fratres hereditatem dividet.

3 Sicut igne probatur argentum, & aurum camino : ita corda probat Dominus.

4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.

5 * Qui despicit pauperem, exprobrat factori * Sup. 14.d.31 ejus : & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.

6 Corona senum filii filiorum : & gloria filiorum patres eorum.

7 Non decent stultum verba composita ; nec principem labium mentiens.

8 Gemma gratissima, expectatio præstolantis : B quocumque se vertit, prudenter intelligit.

9 Qui celat delictum, quærit amicitias : qui altero sermone repetit, separat fœderatos.

10 Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum.

11 Semper jurgia quærit malus : angelus autem crudelis mittetur contra eum.

12 Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti in stultitia sua.

13 * Qui reddit mala pro bonis, non recedet * Rom. 12.d.17 malum de domo ejus. 1. Thes. 5.c.15.

14 Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum : & 1. Pet. 3. antequam patiatur contumeliam, judicium de- b.9. serit.

15 * Qui justificat impium, & qui condemnat * Isa. 5. c. 23. justum, abominabilis est uterque apud Deum. C

16 Quid prodest stulto habere divitias, cùm sapientiam emere non possit ?

Qui altam facit domum suam, quærit ruinam : & qui evitat discere, incidet in mala.

17 Omni tempore diligit qui amicus est : & frater in angustiis comprobatur.

18 Stultus homo plaudet manibus, cùm sponderit pro amico suo.

19 Qui meditatur discordias, diligit rixas : & qui exaltat ostium, quærit ruinam.

20 Qui perversi cordis est, non inveniet bo- D num : & qui vertit linguam, incidet in malum.

21 Natus est stultus in ignominiam suam : sed nec pater in fatuo lætabitur.

22 * Animus gaudens ætatem floridam facit : * Sup. 15.b.13. spiritus tristis exiccat ossa.

23 Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii.

24 * In facie prudentis lucet sapientia : oculi * Eccle. 2. c.14. 8. a 1. stultorum in finibus terræ.

25 Ira patris, filius stultus : & dolor matris quæ genuit eum.

26 Non est bonum damnum inferre justo : nec percutere principem, qui recta judicat.

27 * Qui moderatur sermones suos, doctus & * Jacob. 1. c.19. prudens est : & pretiosi spiritus vir eruditus.

28 Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur : & si compresserit labia sua, intelligens.

Caput XVIII.

De recessu ab amico : de incorrigibili : non deviandum à veritate : os stulti : justus se accusans : frater juvans fratrem : fructus oris : mulier bona & mala : locutio divitis & pauperis : vir amicabilis.

A 1 Occasiones quærit qui vult recedere ab amico : omni tempore erit exprobrabilis.

2 Non recipit stultus verba prudentiæ : nisi ea dixeris quæ versantur in corde ejus.

3 Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit : sed sequitur eum ignominia & opprobrium.

4 Aqua profunda verba ex ore viri : & torrens redundans fons sapientiæ.

5 Accipere personam impii non est bonum, ut declines à veritate judicii.

B 6 Labia stulti miscent se rixis : & os ejus jurgia provocat.

7 Os stulti contritio ejus : & labia ipsius, ruina animæ ejus.

8 Verba bilinguis, quasi simplicia : & ipsa perveniunt usque ad interiora ventris.

Pigrum dejicit timor : animæ autem effeminatorum esurient.

9 Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

10 Turris fortissima, nomen Domini : ad ipsum currit justus, & exaltabitur.

11 Substantia divitis urbs roboris ejus, & quasi mutus validus circumdans eum.

12 Antequam conteratur, exaltatur cor hominis : & antequam glorificetur, humiliatur.

C * Eccli. 32. a. 8. 13 * Qui priùs respondet quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.

14 Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam : spiritum verò ad irascendum facilem quis poterit sustinere ?

15 Cor prudens possidebit scientiam : & auris sapientium quærit doctrinam.

16 Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes spatium ei facit.

17 Justus, prior est accusator sui : venit amicus ejus, & investigabit eum.

18 Contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque dijudicat.

19 Frater, qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma : & judicia quasi vectes urbium.

D 20 De fructu oris viri replebitur venter ejus : & genimina labiorum ipsius saturabunt eum.

21 Mors, & vita in manu linguæ : qui diligunt eam, comedent fructus ejus.

22 Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum : & hauriet jucunditatem à Domino.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum : qui autem tenet adulteram, stultus est & impius.

23 Cum obsecrationibus loquetur pauper : & dives effabitur rigidè.

24 Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quàm frater.

Caput XIX.

Pauper ambulans in simplicitate : divitiæ addunt amicos : verba sectans : falsus testis : non decent stultum deliciæ : doctrina per patientiam probatur : ira & hilaritas regis : mulier litigiosa : uxor prudens datur à Deo : pigritia : præcepti custodia : misericordia in pauperem : eruditio filii : acceptio consilii : vir mendax : timor Domini : pigritia : pestilens : inobediens parentibus : testis iniquus : derisores.

1 Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quàm dives torquens labia sua, & insipiens. A

2 Ubi non est scientia animæ, non est bonum : & qui festinus est pedibus, offendet.

3 Stultitia hominis supplantat gressus ejus : & contra Deum fervet animo suo.

4 Divitiæ addunt amicos plurimos : à paupere autem & hi, quos habuit, separantur.

5 * Testis falsus non erit impunitus : & qui mendacia loquitur, non effugiet. * Dan. 13 g. 61.

6 Multi colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis. B

7 Fratres hominis pauperis oderunt eum : insuper & amici procul recesserunt ab eo.

Qui tantùm verba sectatur, nihil habebit : 8 Qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiæ inveniet bona.

9 Falsus testis non erit impunitus : & qui loquitur mendacia, peribit.

10 Non decent stultum deliciæ, nec servum dominari principibus.

11 Doctrina viri per patientiam noscitur : & gloria ejus est iniqua prætergredi.

12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira : & sicut ros super herbam, ita & hilaritas ejus.

13 Dolor patris, filius stultus : & tecta jugiter perstillantia, litigiosa mulier.

14 Domus, & divitiæ dantur à parentibus : à Domino autem propriè uxor prudens.

15 Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet. C

16 Qui custodit mandatum, custodit animam suam : qui autem negligit viam suam, mortificabitur.

17 Fœneratur Domino qui miseretur pauperis : & vicissitudinem suam reddet ei.

18 Erudi filium tuum, ne desperes : ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19 Qui impatiens est, sustinebit damnum : & cùm rapuerit, aliud apponet.

20 Audi consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis.

21 Multæ cogitationes in corde viri : voluntas autem Domini permanebit. D

22 Homo indigens misericors est : & melior est pauper, quàm vir mendax.

23 Timor Domini ad vitam : & in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima.

24 * Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. * Inf. 26. c. 15.

25 * Pestilente flagellato stultus sapientior erit : si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. * Inf. 21. b. 11.

26 Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominiosus est & infelix.

27 Non

27 Non ceſſes fili audire doctrinam, nec ignores ſermones ſcientiæ.

28 Teſtis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata ſunt deriſoribus judicia: & mallei percutientes ſtultorum corporibus.

CAPUT XX.

Luxuriosa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in solio: nemo potest dicere mundum se habere cor: pondus & pondus: somnus non diligendus: Malum est, dicit emptor: panis mendacii: revelans mysteria: non reddendum malum pro malo: devorare sanctos: festinata hereditas: misericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

A 1 LUxuriosa res, vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens.

2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam suam.

3 Honor est homini, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.

5 Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud.

6 Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?

7 Justus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet.

B 8 Rex, qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo.

*3. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. f. 36. Eccle. 7 c. 21. 1. Joan. 1 d. 8.

9 * Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum à peccato?

10 * Pondus & pondus, mensura & mensura: utrumque abominabile est apud Deum.

* Sup. 11. a. 1. Inf. d. 23.

11 Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera ejus.

12 Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus.

C 14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cùm recesserit, tunc gloriabitur.

15 Est aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretiosum labia scientiæ.

*Inf. 27 c. 13.

16 * Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.

17 Suavis est homini panis mendacii: & postea implebitur os ejus calculo.

18 Cogitationes consiliis roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella.

19 Ei, qui revelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.

*Exod. 21 c. 17. Levit. 20 b. 9. Matt. 15. a. 4.

20 * Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.

21 Hereditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.

D 22 * Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.

* Rom. 12. d 17. 1. Thess. 5. c. 15. 1. Pet. 3. b. 9.

23 Abominatio est apud Dominum pondus & pondus: statera dolosa non est bona.

24 A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam?

25 Ruina est homini devorare sanctos, & post vota retractare.

26 Dissipat impios rex sapiens, & incurvat super eos fornicem.

27 Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris.

28 Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus ejus.

29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum: & dignitas senum, canities.

30 Livor vulneris absterget mala: & plagæ in secretioribus ventris.

CAPUT XXI.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia, & judicium magis placent quam victimæ: iniquè thesaurizans: melius est sedere in angulo domatis quàm, &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro justo dabitur impius: qui custodit os suum: desideria occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum, &c.

1 SIcut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud. A

2 * Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus. * Sup. 16. d. 2.

3 Facere misericordiam & judicium, magis placet Domino, quàm victimæ.

4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.

6 Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

8 Perversa via viri, aliena est: qui autem mundus est, rectum opus ejus.

9 * Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi. B * Inf. 25. d. 24.

10 Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo.

11 Mulctato pestilente sapientior erit parvulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam.

12 Excogitat justus de domo impii, ut detrahat impios à malo.

13 Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.

14 Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam.

15 Gaudium justo est facere judicium, & pavor operantibus iniquitatem. C

16 Vir, qui erraverit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.

17 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.

18 Pro justo datur impius: & pro rectis iniquus.

19 * Melius est habitare in terra deserta, quàm cum muliere rixosa & iracunda. * Eccli. 25. c. 23

20 Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justi: & imprudens homo dissipabit illud.

21 Qui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam, justitiam, & gloriam.

22 Civitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiduciæ ejus.

23 Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. D

24 Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.

25 Desideria occidunt pigrum : noluerunt enim quidquam manus ejus operari :

26 Tota die concupiscit & desiderat : qui autem justus est, tribuet, & non cessabit.

* Sup. 15. b. 8. Eccli. 34. c. 21 27 * Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.

28 Testis mendax peribit : vir obediens loquetur victoriam.

29 Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.

30 Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

31 Equus paratur ad diem belli : Dominus autem salutem tribuit.

CAPUT XXII.

Laus boni nominis : callidus videns malum : adolescens juxta viam suam : seminans iniquitatem : derisorem ejice : diligens cordis munditiam : dicit piger, Leo, &c. os alienæ : stultitia in corde pueri : calumnians pauperem : audienda est sapientia : vitandi sponsores : termini antiqui servandi : velox in opere suo, &c.

A 1 MElius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ : super argentum & aurum, gratia bona.

Eccle 7. a. 2. 2 Dives & pauper obviaverunt sibi : utriusque operator est Dominus.

3 Callidus vidit malum, & abscondit se : innocens pertransiit, & afflictus est damno.

4 Finis modestiæ timor Domini, divitiæ & gloria & vita.

5 Arma & gladii in via perversi : custos autem animæ suæ longè recedit ab eis.

6 Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.

7 Dives pauperibus imperat : & qui accipit mutuum, servus est fœnerantis.

8 Qui seminat iniquitatem, metet mala, & virga iræ suæ consummabitur.

* Eccli. 31. c. 28 9 * Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur : de panibus enim suis dedit pauperi.

B Victoriam & honorem acquiret qui dat munera : animam autem aufert accipientium.

10 Ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium, cessabúntque causæ & contumeliæ.

11 Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.

12 Oculi Domini custodiunt scientiam: & supplantantur verba iniqui.

13 Dicit piger : Leo est foris, in medio plateárum occidendus sum.

14 Fovea profunda os alienæ : cui iratus est Dominus, incidet in eam.

C 15 Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam.

16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.

17 Inclina aurem tuam, & audi verba sapientium : appone autem cor ad doctrinam meam.

18 Quæ pulchra erit tibi, cùm servaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis :

19 Ut sit in Domino fiducia tua, unde & ostendi eam tibi hodie.

20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus & scientia :

21 Ut ostenderem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te.

22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper est : neque conteras egenum in porta : D

23 Quia judicabit Dominus causam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.

24 Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso :

25 Ne fortè discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ.

26 Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis :

27 Si enim non habes unde restituas, quid causæ est ut tollat operimentum de cubili tuo ?

28 Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.

29 Vidisti virum velocem in opere suo ? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXIII.

Quomodo sit edendum cum principe : non appetendæ divitiæ, nec cibi invidorum : non opprimendi pupilli : castigandus puer : quærenda sapientia : fugiendi peccatores & gulæ dediti : honorandi parentes : fugienda meretrix & ebrietas.

1 QUando sederis ut comedas cum principe, A diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam :

2 Et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam,

3 Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii.

4 Noli laborare ut diteris : sed prudentiæ tuæ pone modum.

5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere : quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & & volabunt in cælum.

6 Ne comedas cum homine invido, & ne desideres cibos ejus :

7 Quoniam in similitudinem arioli & conjectoris, æstimat quod ignorat.

Comede & bibe, dicet tibi : & mens ejus non est tecum.

8 Cibos, quos comederas, evomes : & perdes pulchros sermones tuos.

9 In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquii tui.

10 Ne attingas parvulorum terminos : & agrum B pupillorum ne introëas.

11 Propinquus enim illorum fortis est : & ipse judicabit contra te causam illorum.

12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba scientiæ.

13 * Noli subtrahere à puero disciplinam : si * Sup. 13. d. 41. Eccli. 30. a. 1. enim percusseris eum virga, non morietur.

14 Tu virga percuties eum : & animam ejus de inferno liberabis.

15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum :

16 Et exultabunt renes mei, cùm locuta fuerint rectum labia tua.

17 * Non æmuletur cor tuum peccatores : sed in * Inf. 24. a. 1. timore Domini esto tota die :

18 Quia habebis spem in novissimo, & præstolatio tua non auferetur.

19 Audi

19 Audi fili mi, & esto sapiens: & dirige in via animum tuum.

C 20 Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt.

21 Quia vacantes potibus, & dantes symbola consumentur, & vestietur pannis dormitatio.

22 Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne contemnas cùm senuerit mater tua.

23 Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

24 Exultat gaudio pater justi: qui sapientem genuit, lætabitur in eo.

25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet quæ genuit te.

26 Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui vias meas custodiant.

27 Fovea enim profunda est meretrix: & puteus angustus, aliena.

28 Insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet.

D 29 Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?

30 Nónne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?

31 Ne intuearis vinum quando flavescit, cùm splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè,

32 Sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.

33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa.

34 Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo:

35 Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi: quando evigilabo, & rursus vina reperiam?

CAPUT XXIV.

Æmulatio malorum: sapientia & eruditio: cogitatio stulti: eruendi oppressi: doctrina ut melle utendum: non insidiandum justo: casus inimici: detractores: justè judicandum: nullus verbis lactandus, nec malum malo reddendum: ager pigri: dormitanti pigro venit egestas.

A 1 NE æmuleris viros malos, nec desires esse cum eis: Sup. 23. b. 17.

2 Quia rapinas meditatur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.

3 Sapientia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur.

4 In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa & pulcherrima.

5 Vir sapiens, fortis est: & vir doctus, robustus & validus.

6 Quia cum dispositione initur bellum: & erit salus ubi multa consilia sunt.

7 Excelsa stulto sapientia, in porta non aperiet os suum.

8 Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.

9 Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio hominum detractor.

10 Si desperaveris lassus in die angustiæ: imminuetur fortitudo tua.

11 * Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. * Prov. 31. a. 4.

12 Si dixeris: Vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddétque homini juxta opera sua. B

13 Comede, fili mi, mel, quia bonum est, & favum dulcissimum gutturi tuo.

14 Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ: quam cùm inveneris, habebis in novissimis spem, & spes tua non peribit.

15 Ne insidieris, & quæras impietatem in domo justi, neque vastes requiem ejus.

16 Septies enim cadet justus, & resurget: impii autem corruent in malum.

17 Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum:

18 Ne fortè videat Dominus, & displiceat ei, C & auferat ab eo iram suam.

19 Ne contendas cum pessimis, nec æmuleris impios:

20 Quoniam non habent futurorum spem mali, & lucerna impiorum extinguetur.

21 Time Dominum, fili mi, & regem: & cum detractoribus non commiscearis:

22 Quoniam repentè consurget perditio eorum: & ruinam utriusque quis novit?

23 Hæc quoque sapientibus: * Cognoscere personam in judicio non est bonum. * Levit. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d. 10.

24 Qui dicunt impio: Justus es: maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus. Eccli 42. a. 1.

25 Qui arguunt eum, laudabuntur: & super ipsos veniet benedictio.

26 Labia deosculabitur, qui recta verba respondet.

27 Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum: ut postea ædifices domum tuam.

28 Ne sis testis frustrà contra proximum tuum: D nec lactes quemquam labiis tuis.

29 * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam unicuique secundùm opus suum. * Sup. 20. d. 22.

30 Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti:

31 Et ecce totum repleverant urticæ, & operuerant superficiem ejus spinæ, & maceria lapidum destructa erat.

32 Quod cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam.

33 Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conseres, ut quiescas:

34 Et veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas quasi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei & regum: cor regis: rubigo quæ & impietas est: ne te exaltes: ne detrahas: secreta tua serva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in messe: nubes sine pluvia: lingua mollis: mel inventum: sagitta acuta: dens putridus: acetum: tinea: benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis comestum: urbs absq; muro.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis Juda. A

2 Gloria Dei est celare verbum, & gloria regum investigare sermonem.

3 Cælum sursum, & terra deorsum, & cor regum inscrutabile.

4 Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum.

5 Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur juſtitia thronus ejus.

6 Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco magnorum ne ſteteris.

7 Melius eſt enim ut dicatur tibi: Adſcende huc; quàm ut humilieris coram principe.

B 8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio citò: ne poſteà emendare non poſſis, cùm dehoneſtaveris amicum tuum.

9 Cauſam tuam tracta cum amico tuo, & ſecretum extraneo ne reveles:

10 Ne fortè inſultet tibi cùm audierit, & exprobrare non ceſſet.

Gratia & amicitia liberant: quas tibi ſerva, ne exprobrabilis fias.

11 Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo.

12 Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit ſapientem, & aurem obedientem.

13 Sicut frigus nivis in die meſſis, ita legatus fidelis ei, qui miſit eum, animam ipſius requieſcere facit.

14 Nubes, & ventus, & pluviæ non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens.

C 15 Patientia lenietur princeps, * & lingua mollis confringet duritiam.

* Sup. 15. a. 1.

16 Mel inveniſti, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatiatus evomas illud.

17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando ſatiatus oderit te.

18 Jaculum, & gladius, & ſagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium.

19 Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtiæ,

20 Et amittit pallium in die frigoris.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi peſſimo.

Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi.

* Rom. 12. d. 20. 21 * Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere:

D 22 Prunas enim congregabis ſuper caput ejus, & Dominus reddet tibi.

23 Ventus aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem.

* Sup. 21. b. 9. 24 * Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.

25 Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius bonus de terra longinqua.

26 Fons turbatus pede, & vena corrupta, juſtus cadens coram impio.

27 Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: * ſic qui ſcrutator eſt majeſtatis, oppri- * Eccli. 3. c. 22 metur à gloria.

28 Sicut urbs patens & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum.

CAPUT XXVI.

Gloria in ſtulto: avis volans: flagellum equo: reſpondere ſtulto: nuntius ſtultus: parabola ſtulti: honor inſipientis: imponens ſtulto ſilentium: canis ad vomitum: ſapiens proprio judicio: commiſceri rixæ: nocens amico: fuſurro: iracundus: labia tumentia: inimicus: operiens odium: fodiens foveam: lingua fallax.

1 QUomodo nix in æſtate, & pluviæ in meſſe: A ſic indecens eſt ſtulto gloria.

2 Sicut avis ad alia tranſvolans: & paſſer quò libet vadens: ſic maledictum fruſtrà prolatum in quempiam ſuperveniet.

3 Flagellum equo, & camus aſino, & virga in dorſo imprudentium.

4 Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis.

5 Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.

6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium ſtultum.

7 Quomodo pulchras fruſtrà habet claudus tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum parabola. B

8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit inſipienti honorem.

9 Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti: ſic parabola in ore ſtultorum.

10 Judicium determinat cauſas: & qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat.

11 * Sicut canis, qui revertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam. * 2. Pet. 2. d. 22.

12 Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens.

13 Dicit piger: Leo eſt in via, & leæna in itineribus:

14 Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo.

15 * Abſcondit piger manum ſub aſcella ſua, & laborat ſi ad os ſuum eam converterit. * Sup. 19 d. 24

16 Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias. C

17 Sicut qui apprehendit auribus canem, ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ alterius.

18 Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas, & lanceas in mortem:

19 Ita vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo: & cùm fuerit deprehenſus, dicit: Ludens feci.

20 Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & ſuſurrone ſubtracto, jurgia conquieſcent.

21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, * ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. * Sup. 15. c. 18

22 Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perveniunt ad intima ventris. D

23 Quomodo ſi argento ſordido ornare velis vas fictile, ſic labia tumẽtia cum peſſimo corde ſociata.

24 Labiis ſuis intelligitur inimicus, cùm in corde tractaverit dolos.

25 Quando ſubmiſerit vocem ſuam, ne credideris ei: quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde illius.

26 Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in concilio.

27 Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.

28 Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAPUT

CAPUT XXVII.

Non gloriandum in craſtinum : ne te ipſum laudaveris : ira ſtulti quàm ſit gravis : manifeſta correctio : vulnera diligentis : anima ſaturata : vicinus juxtà : ſpondens pro extraneo : litigioſa mulier : infernus inſatiabilis : probatur homo ore laudantis : ſtultus contuſus : vultum pecoris agnoſce : lac caprarum in cibum.

A 1 NE glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperventura pariat dies.

2 Laudet te alienus, & non os tuum; extraneus, & non labia tua.

* Eccli. 22.b.18 3 * Grave eſt ſaxum, & oneroſa arena : ſed ira ſtulti utroque gravior.

4 Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor : & impetum concitati ferre quis poterit?

5 Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor abſconditus.

6 Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.

* Job 6. b.7. 7 * Anima ſaturata calcabit favum : & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet.

B 8 Sicut avis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir qui derelinquit locum ſuum.

9 Unguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici conſiliis anima dulcoratur.

10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris : & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.

Melior eſt vicinus juxtà, quàm frater procul.

11 Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor meum: ut poſſis exprobranti reſpondere ſermonem.

12 Aſtutus videns malum, abſconditus eſt: parvuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.

C 13 * Tolle veſtimentum ejus, qui ſpopondit pro extraneo : & pro alienis, aufer ei pignus.

* Sup. 20.c.16

14 Qui benedicit proximo ſuo voce grandi, de nocte conſurgens maledicenti ſimilis erit.

* Sup. 19.b.13 15 * Tecta perſtillantia in die frigoris, & litigioſa mulier comparantur :

16 Qui retinet eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dexteræ ſuæ vocabit.

17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.

18 Qui ſervat ficum, comedet fructus ejus : & qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur.

19 Quomodo in aquis reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.

20 Infernus & perditio numquam implentur: * Eccli. 14.b.9. ſimiliter & * oculi hominum inſatiabiles.

* Sup. 17.a.3. 21 * Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum : ſic probatur homo ore laudantis.

D Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit ſcientiam.

22 Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia ejus.

23 Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuóſque greges conſidera.

24 Non enim habebis jugiter poteſtatem : ſed corona tribuetur in generationem & generationem.

25 Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta ſunt fœna de montibus.

26 * Agni ad veſtimentum tuum : & hœdi, ad agri pretium. * 1. Tim. 6.b.8.

27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impii & ſecuritate juſti : propter peccata terræ multi principes ejus : pauper pauperem calumnians : pauper ſupplex, & dives pravus : nolens audire legem : exultatio juſtorum : abſcondens ſcelera ſua : beatus ſemper pavidus : princeps impius ut leo : dux indigens prudentia : terram ſuam operans : à patre ſubtrahens.

1 FUgit impius, nemine perſequente : juſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit. A

2 Propter peccata terræ multi principes ejus: & propter hominis ſapientiam, & horum ſcientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

3 Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt imbri vehementi, in quo paratur fames.

4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.

5 Viri mali non cogitant judicium : qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.

6 * Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quàm dives in pravis itineribus. * Sup. 19.a.1.

7 Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt : qui autem comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum. B

8 Qui coacervat divitias uſuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas.

9 Qui declinat aures ſuas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

10 Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet : & ſimplices poſſidebunt bona ejus.

11 Sapiens ſibi videtur vir dives : pauper autem prudens ſcrutabitur eum.

12 In exultatione juſtorum multa gloria eſt: regnantibus impiis ruinæ hominum.

13 Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.

14 Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus : qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum.

15 Leo rugiens, & urſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem.

16 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam : qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. C

17 Hominem, qui calumniatur animæ ſanguinem, ſi uſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.

18 Qui ambulat ſimpliciter, ſalvus erit : qui perverſis graditur viis, concidet ſemel.

19 * Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus : qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate. * Sup. 12.b.11 Eccli. 20.d.30

20 Vir fidelis multùm laudabitur: * qui autem feſtinat ditari, non erit innocens. * Sup. 13.b.11 20.c.21

21 Qui cognoſcit in judicio faciem, non benefacit : iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.

22 Vir, qui feſtinat ditari, & aliis invidet, ignorat quòd egeſtas ſuperveniet ei. D

23 Qui corripit hominem, gratiam poſteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

24 Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo, & à matre:

tre : & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.

25 Qui se jactat, & dilatat, jurgia concitat : qui verò sperat in Domino, sanabitur.

26 Qui confidit in corde suo, stultus est : qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.

27 Qui dat pauperi, non indigebit : qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.

28 Cùm surrexerint impii, abscondentur homines : cùm illi perierint, multiplicabuntur justi.

CAPUT XXIX.

Non audiens corripientem : multiplicatio justorum : amor sapientiæ : rex justus : blandus amicus : pestilentes : contendere cum stulto : viri sanguinum : totum proferens spiritum : verba mendacii : pauper & creditor : rex justus : correctio : multiplicatio impiorum : erudi filium : prophetia : velox ad loquendum : delicatè servum nutriens : iracundus : superbus : cum fure participans : timens hominē : justi abominantur impiū, & ediverso.

A 1 VIro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus: & eum sanitas non sequetur.

2 In multiplicatione justorum lætabitur vulgus : cùm impii sumpserint principatum, gemet populus.

3 Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem
* Luc. 15.c.13 suum : * qui autem nutrit scorta, perdet substantiam.

4 Rex justus erigit terram, vir avarus destruet eam.

5 Homo, qui blandis fictísque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.

6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & justus laudabit atque gaudebit.

B 7 Novit justus causam paùperum : impius ignorat scientiam.

8 Homines pestilentes dissipant civitatem : sapientes verò avertunt furorem.

9 Vir sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.

10 Viri sanguinum oderunt simplicem : justi autem quærunt animam ejus.

11 Totum spiritum suum profert stultus : sapiens differt, & reservat in posterum.

12 Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios.

13 Pauper & creditor obviaverunt sibi : utriusque illuminator est Dominus.

14 Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.

C 15 Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam.

16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera : & justi ruinas eorum videbunt.

17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.

18 Cùm prophetia defecerit, dissipabitur populus : qui verò custodit legem, beatus est.

19 Servus verbis non potest erudiri : quia quod dicis intelligit, & respondere contemnit.

20 Vidisti hominem velocem ad loquendum ? stultitia magis speranda est, quàm illius correptio.

21 Qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, posteà sentiet eum contumacem.

D 22 Vir iracundus provocat rixas : & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.

23 * Superbum sequitur humilitas : & humilem spiritu suscipiet gloria. * Job. 22.d.29

24 Qui cum fure participat, odit animam suam: adjurantem audit, & non indicat.

25 Qui timet hominem, citò corruet : qui sperat in Domino, sublevabitur.

26 Multi requirunt faciem principis : & judicium à Domino egreditur singulorum.

27 Abominantur justi virum impium : & abominantur impii eos, qui in recta sunt via.

Verbum custodiēs filius, extra perditionem erit.

CAPUT XXX.

Homo Deo vicinus judicat se insipientem, & opera Dei incomprehensibilia : sermo Dei ignitus, cui nihil addendum : deprecatur vanitatē, verba mendacii, mendicitatem & divitias : non accusandus servus apud dominum suum : aliquot generationes execrabiles : duæ sanguisugæ : tria insaturabilia : oculus patrem subsannans : tria difficilia : per tria movetur terra : quattuor minima terræ : tria bene gradiētia : vehemēter emungens.

A 1 VErba Congregantis filii Vomentis. Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:

2 Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum.

3 Non didici sapientiam, & non novi scientiam sanctorum.

4 Quis ascendit in cælum atque descendit ? quis continuit spiritum in manibus suis ? quis colligavit aquas quasi in vestimento ? quis suscitavit omnes terminos terræ ? quod nomen est ejus, & quod nomen filii ejus, si nosti ?

5 * Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se : * Psal. 17 b.7.

6 * Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniarísque mendax. * Deut. 4.d.2. 12.d.32

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam B moriar.

8 Vanitatem, & verba mendacia longè fac à me.

9 Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo necessaria :

9 Ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam : Quis est Dominus ? aut egestate compulsus furer, & perjurem nomen Dei mei.

10 Ne accuses servum ad dominum suum, ne fortè maledicat tibi, & corruas.

11 Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit.

12 Generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis.

13 Generatio, cujus excelsi sunt oculi, & palpebræ ejus in alta surrectæ.

14 Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

15 Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes : Affer, C Affer.

Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod numquam dicit : Sufficit.

16 Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non satiatur aqua : ignis verò numquam dicit : Sufficit.

17 Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de

de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.

18 Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro:

19 Viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentia.

20 Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum.

21 Per tria movetur terra, & quartum non potest sustinere:

22 Per servum cùm regnaverit: per stultum cùm saturatus fuerit cibo:

23 Per odiosam mulierem cùm in matrimonio fuerit assumpta: & per ancillam cùm fuerit heres dominæ suæ:

D 24 Quattuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus:

25 Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi:

26 Lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum:

27 Regem locusta non habet, & egreditur universa per turmas suas:

28 Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.

29 Tria sunt, quæ benè gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter:

30 Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum:

31 Gallus succinctus lumbos: & aries: nec est rex, qui resistat ei.

32 Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime: si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.

33 Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem: & qui provocat iras, producit discordias.

CAPUT XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dederis substantiam tuam, nec regibus vinum, sed mœrentibus: aperi os tuum mulo: vindica inopem: laus & raritas mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

A 1 VErba Lamuelis regis. Visio, qua erudivit eum mater sua.

2 Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum?

3 Ne dederis mulieribus substantiam tuam, & divitias tuas ad delendos reges.

4 Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum: qua nullum secretum est ubi regnat ebrietas.

5 Et ne fortè bibant, & obliviscantur judicium, & mutent causam filiorum pauperis.

6 Date siceram mœrentibus, & vinum his qui amaro sunt animo.

7 Bibant, & obliviscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.

8 Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum qui pertranseunt:

9 Aperi os tuum, decerne quod justum est, & judica inopem & pauperem.

10 Mulierem fortem quis inveniet? procul, & B de ultimis finibus pretium ejus.

11 Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit.

12 Reddet ei bonum, & non malum, omnibus diebus vitæ suæ.

13 Quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.

14 Facta est quasi navis institoris, de longè portans panem suum.

15 Et de nocte surrexit, dedítque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.

16 Consideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum suarum plantavit vineam.

17 Accinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum.

18 Gustavit & vidit quia bona est negotiatio ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus.

19 Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus C apprehenderunt fusum.

20 Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.

21 Non timebit domui suæ à frigoribus nivis: omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus.

22 Stragulatam vestem fecit sibi: byssus & purpura indumentum ejus.

23 Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ.

24 Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo.

25 Fortitudo & decor indumentum ejus, & ridebit in die novissimo.

26 Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus.

27 Consideravit semitas domus suæ, & panem D otiosa non comedit.

28 Surrexerunt filii ejus, & beatissimam prædicaverunt; vir ejus, & laudabit eam.

29 Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu supergressa es universas.

30 Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timens Dominum, ipsa laudabitur.

31 Date ei de fructu manuum suarum: & laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES,
QUI AB HEBRÆIS
COHELETH
APPELLATUR.

Caput Primum.

Omnia vana, & nihil sub sole novum: cunctarum quoque rerum difficilem esse inquisitionem, eámque vanam, & spiritus afflictionem.

A 1 Erba Ecclesiastæ, filii David, regis Jerusalem.

2 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes: vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

3 Quid habet amplius homo de universo labore suo, quo laborat sub sole?

B 4 Generatio præterit, & generatio advenit: terra autem in æternum stat.

5 Oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur: ibíque renascens,

6 Gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem: lustrans universa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur.

7 Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ab locum, unde exeunt flumina, revertuntur ut iterùm fluant.

8 Cunctæ res difficiles: non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur.

C 9 Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est: quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est.

10 Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: jam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.

11 Non est priorum memoria: sed nec eorum quidem, quæ posteà futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in novissimo.

12 Ego Ecclesiastes fui rex Israël in Jerusalem,

13 Et proposui in animo meo quærere & investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole.

Hanc occupationèm pessimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.

D 14 Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole, & ecce universa vanitas, & afflictio spiritus.

15 Perversi difficilè corriguntur, & stultorum infinitus est numerus.

16 Locutus sum in corde meo, dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Jerusalem: & mens mea contemplata est multa sapienter, & didici.

17 Dedíque cor meum ut scirem prudentiam, atque doctrinam, erroréque & stultitiam: & agnovi quòd in his quoque esset labor, & afflictio spiritus:

18 Eò quòd in multa sapientia, multa sit indignatio: & qui addit scientiam, addit & laborem.

Caput II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, ædificiorum, & in horum labore est vanitas & afflictio spiritus: dicit etiam quantæ sit vanitatis congregare futuro heredi, qui qualis futurus sit ignoratur.

1 Dixi ego in corde meo: Vadam, & affluam A deliciis, & fruar bonis. Et vidi quòd hoc quoque esset vanitas.

2 Risum reputavi errorem: & gaudio dixi: Quid frustrà deciperis?

3 Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitarémque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum: quo facto opus est sub sole numero dierum vitæ suæ.

4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, & plantavi vineas,

5 Feci hortos, & pomaria, & consevi ea cuncti generis arboribus,

6 Et extruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium,

7 Possedi servos & ancillas, multámque familiam habui, armenta quoque, & magnos ovium greges, ultra omnes qui fuerunt ante me in Jerusalem: B

8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, & substantias regum, ac provinciarum: feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos & urceos in ministerio ad vina fundenda:

9 Et supergressus sum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Jerusalem: sapientia quoque perseveravit mecum.

10 Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ præparaveram: & hanc ratus sum partem meam, si uterer labore meo.

11 Cùmque me convertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustrà sudaveram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.

12 Transivi ad contemplandam sapientiam, erroréque & stultitiam (quid est, inquam, homo, ut sequi possit regem Factorem suum?) C

13 Et vidi quòd tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris.

14 * Sapientis oculi in capite ejus: stultus in tenebris ambulat: & didici quòd unus utriusque esset interitus. * Prov. 17. d. 24. Inf. s. a. 1.

15 Et dixi in corde meo: Si unus & stulti & meus

meis occasus erit, quid mihi prodest quòd majorem sapientiæ dedi operam? Locutúsque cum mente mea, animadverti quòd hoc quoq; esset vanitas.

16 Non enim erit memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum, & futura tempora oblivione cuncta pariter operient: moritur doctus similiter ut indoctus.

D 17 Et idcircò tæduit me vitæ meæ, videntem mala universa esse sub sole, & cuncta vanitatem & afflictionem spiritus.

18 Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissimè laboravi, habiturus heredem post me,

19 Quem ignoro, utrùm sapiens an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus desudav & solicitus fui. & est quidquam tam vanum?

20 Unde cessavi, renuntiavítque cor meum ultrà laborare sub sole.

21 Nam cùm alius laboret in sapientia, & doctrina, & solicitudine, homini otioso quæsita dimittit: & hoc ergo vanitas, & magnum malum.

22 Quid enim proderit homini de universo labore suo, & afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est?

23 Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: & hoc nónne vanitas est?

24 Nónne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est.

25 Quis ita devorabit, & delicijs affluet ut ego?

26 Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam: ut addat, & congreget, & tradat ei qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, & cassa solicitudo mentis.

Caput II.

Quòd omnia suo proveniant tempore & transeant, quódque in nullis hic fluxis sit mentis quies; unus quoque hominis ac jumentorum interitus.

A 1 OMnia tempus habent, & suis spatiis transeunt universa sub cælo.

2 Tempus nascendi, & tempus moriendi.

Tempus plantandi, & tempus evellendi quod plantatum est.

3 Tempus occidendi, & tempus sanandi.

Tempus destruendi, & tempus ædificandi.

4 Tempus flendi, & tempus ridendi.

Tempus plangendi, & tempus saltandi.

5 Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi.

Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.

B 6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi.

Tempus custodiendi, & tempus abjiciendi.

7 Tempus scindendi, & tempus consuendi.

Tempus tacendi, & tempus loquendi.

8 Tempus dilectionis, & tempus odii.

Tempus belli, & tempus pacis.

9 Quid habet amplius homo de labore suo?

10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filis hominum, ut distendantur in ea.

11 Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.

12 Et cognovi quòd non esset melius nisi lætari, & facere benè in vita sua.

13 Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. C

14 Didici quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perseverent in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur.

15 Quod factum est, ipsum permanet: quæ futura sunt, jam fuerunt: & Deus instaurat quod abiit.

16 Vidi sub sole in loco judicii impietatem, & in loco justitiæ iniquitatem.

17 Et dixi in corde meo: Justum & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18 Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis.

19 Idcircò unus interitus est hominis & jumentorum, & æqua utriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius: cuncta subjacent vanitati, D

20 Et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus jumentorũ descendat deorsum?

22 Et deprehendi nihil esse melius quàm lætari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius. Quis enim eũ adducet, ut post se futura cognoscat?

Caput IV.

Vanitatem hujus vitæ arguit sapiens ex innocentum oppressione, & quòd industria humana sit invidiæ obnoxia: item quòd stultus securè in otio agit, alio qui heredem non habet thesaurizante: explicat commoda societatis, regum regnorúmque vanitatem, & obedientiam præfert stultorum victimis.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos. A

2 Et laudavi magis mortuos, quàm viventes:

3 Et feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt.

4 Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, & industrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura superflua est.

5 Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas, dicens: B

6 Melior est pugillus cum requie, quàm plena utraque manus cum labore, & afflictione animi.

7 Considerans reperi & aliam vanitatẽ sub sole:

8 Unus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas est, & afflictio pessima.

9 Melius, est ergo duos esse simul, quàm unum: habent enim emolumentum societatis suæ:

10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. væ soli: quia cùm ceciderit, non habet sublevantem se. C

11 Et si dormierint duo, fovebuntur mutuò: unus quomodo calefiet?

12 Et si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt

resistunt ei: funiculus triplex difficilè rumpitur.

13 Melior est puer pauper & sapiens, rege sene & stulto, qui nescit prævidere in posterum.

14 Quòd de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum: & alius natus in regno, inopia consumatur.

D 15 Vidi cunctos viventes, qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo.

16 Infinitus numerus est populi omnium, qui fuerunt ante eum: & qui posteà futuri sunt, non lætabuntur in eo. sed & hoc vanitas & afflictio spiritus.

17 Custodi pedem tuum ingrediens domum
*1.Reg. 15.e.22 Dei, & appropinqua ut audias. * Multò enim me-
Osee 6. c.6. lior est obedientia, quàm stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali.

CAPUT V.

Nil temerè de Deo & ejus providentia loquendum: vota reddenda: non mirandum de egenorum oppressione, cùm iniqui judicem habeant: item quàm sit misera conditio avari numquam impleti, & divitis coacervantis divitias, in proprium nonnumquam malum.

A 1 NE temerè quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in cælo, & tu super terram: idcircò sint pauci sermones tui.

2 Multas curas sequuntur somnia, & in multis sermonibus invenietur stultitia.

3 Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis & stulta promissio. sed quodcumque voveris, redde:

B 4 Multóque melius est non vovere, quàm post votum promissa non reddere.

5 Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam: neque dicas coram angelo: Non est providentia: ne fortè iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum.

6 Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri: tu verò Deum time.

7 Si videris calumnias egenorum, & violenta judicia, & subverti justitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii,

8 Et insuper universæ terræ rex imperat servienti.

C 9 Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis: & hoc ergo vanitas.

10 Ubi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quòd cernit divitias oculis suis?

11 Dulcis est somnus operanti, sive parum, sive multum comedat: saturitas autem divitis non sinit eum dormire.

*Job. 20.c.20 12 * Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiæ conservatæ in malum domini sui.

13 Pereunt enim in afflictione pessima: generavit filium, qui in summa egestate erit.

*Job.1. d.21. 1.Tim. 6.b.7. 14 * Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo.

15 Miserabilis prorsus infirmitas: quo modo
D venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quòd laboravit in ventum?

16 Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris & in curis multis, & in ærumna atque tristitia.

17 Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole, numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus: & hæc est pars illius.

18 Et omni homini, cui dedit Deus divitias, atque substantiam, potestatémque ei tribuit ut comedat ex eis, & fruatur parte sua, & lætetur de labore suo: hoc est donum Dei.

19 Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eò quòd Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

Misera est avari vanitas, qui ne in necessariis quidem audet partis uti.

1 EST & aliud malum, quod vidi sub sole, & A
quidem frequens apud homines:

2 Vir, cui dedit Deus divitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ, ex omnibus quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud. hoc vanitas, & miseria magna est.

3 Si genuerit quispiam centum liberos, & vixe- B
rit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non utatur bonis substantiæ suæ, sepulturáque careat: de hoc ego pronuntio quòd melior illo sit abortivus.

4 Frustrà enim venit, & pergit ad tenebras, & oblivione delebitur nomen ejus.

5 Non vidit solem, neque cognovit distantiam C
boni & mali:

6 Etiam si duobus millibus annis vixerit, & non fuerit perfruitus bonis: nónne ad unum locum properant omnia?

7 Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur.

8 Quid habet amplius sapiens à stulto? & quid pauper, nisi ut pergat illuc, ubi est vita?

9 Melius est videre quod cupias, quàm desi- D
derare quod nescias. sed & hoc vanitas est, & præsumptio spiritus.

10 Qui futurus est, jam vocatum est nomen ejus: & scitur quòd homo sit, & non possit contra fortiorem se in judicio contendere.

11 Verba sunt plurima, multámque in disputando habent vanitatem.

CAPUT VII.

Vanum est alta se quærere; & inter multa quæ quibus magis sint eligenda, sic & sapientia utilior est cum divitiis: dies malus præcavendus: ne plus quàm oportet sapiens aut justus sis: quàm sit mulieris consortium amarum & periculosum: quodq; homo sit à Deo creatus rectus.

1 QUID necesse est homini majora se quærere, A
cùm ignoret quid conducat sibi in vita sua, numero dierum peregrinationis suæ, & tempore quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit?

2 * Melius est nomen bonum, quàm unguenta * Prov. 22.a.1. pretiosa; & dies mortis die nativitatis.

3 Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum sit.

4 Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis.

5 Cor sapientium ubi tristia est, & cor stultorum ubi lætitia.

6 Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi.

7 Quia

7 Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti: sed & hoc vanitas.

8 Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius.

9 Melior est finis orationis, quàm principium. Melior est patiens arrogante.

10 Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit.

B 11 Ne dicas: Quid putas causæ est quòd priora tempora meliora fuere quàm nunc sunt? Stulta enim est hujuscemodi interrogatio.

12 Utilior est sapientia cum divitiis, & magis prodest videntibus solem.

13 Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. hoc autem plus habet eruditio & sapientia, quòd vitam tribuunt possessori suo.

14 Considera opera Dei, quòd nemo possit corrigere quem ille despexerit.

15 In die bona fruere bonis, & malam diem præcave. sicut enim hanc, sic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias.

16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Justus perit in justitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua.

17 Noli esse justus multùm: neque plus sapias quàm necesse est, ne obstupescas.

C 18 Ne impiè agas multùm: & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.

19 Bonum est te sustentare justum, sed & ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.

20 Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis.

*3. Reg. 8. e. 46. 2. Par. 6. f. 36. 21 * Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.

Prov. 20. b. 9. 1. Joan. 1. d. 8. 22 Sed & cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne fortè audias servum tuum maledicentem tibi.

23 Scit enim conscientia tua, quia & tu crebrò maledixisti aliis.

24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa longiùs recessit à me

25 Multò magis quàm erat: & alta profunditas, quis inveniet eam?

D 26 Lustravi universa animo meo, ut scirem, & considerarem, & quærerem sapientiam, & rationem: & ut cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium:

27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, vincula sunt manus illius. qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.

28 Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum & alterum, ut invenirem rationem,

29 Quam adhuc quærit anima mea, & non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.

30 Solummodò hoc inveni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus. Quis talis ut sapiens est? & quis cognovit solutionem verbi.

CAPUT VIII.

In vultu lucet sapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo novit tantùm præsentia, neque mortem potest evadere: impii ob Dei indulgentiam liberiùs peccant: vanissimum videtur quòd justis & impiis similia hic eveniunt: & operum Dei ratio non est investiganda.

1 SApientia hominis lucet in vultu ejus, & potentissimus faciem illius commutabit. A Sup. 2. c. 14.

2 Ego os regis observo, & præcepta juramenti Dei.

3 Ne festines recedere à facie ejus, neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:

4 Et sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis?

5 Qui custodit præceptum, non experietur quidquam mali. Tempus & responsionem cor sapientis intelligit.

6 Omni negotio tempus est, & opportunitas, & multa hominis afflictio:

7 Quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuntio.

8 Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium. B

9 Omnia hæc consideravi, & dedi cor meum in cunctis operibus, quæ fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum.

10 Vidi impios sepultos: qui etiam cùm adhuc viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in civitate quasi justorum operum. sed & hoc vanitas est.

11 Etenim quia non profertur citò contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala. C

12 Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognovi quòd erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus.

13 Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, sed quasi umbra transeant qui non timent faciem Domini.

14 Est & alia vanitas, quæ fit super terram. sunt justi, quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum: & sunt impii: qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant. sed & hoc vanissimum judico.

15 Laudavi igitur lætitiam, quòd non esset homini bonum sub sole, nisi quòd comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc solum secum auferret de labore suo, in diebus vitæ suæ, quos dedit ei Deus sub sole. D

16 Et apposui cor meum ut scirem sapientiam, & intelligerem distentionem quæ versatur in terra: est homo, qui diebus & noctibus somnum non capit oculis.

17 Et intellexi, quòd omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt sub sole: & quantò plus laboraverit ad quærendum, tantò minùs inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo scit an Dei odio vel amore sit dignus: quòd eadem cunctis hic eveniunt: & cùm post hanc brevem & incertam vitam non restet tempus operandi, monet nunc operibus instanter incumbendum: & licet sapientia præstet fortitudini, in paupere tamen non æstimatur.

A 1 OMnia hæc tractavi in corde meo, ut curiosè intelligerem: Sunt justi atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, utrùm amore an odio dignus sit:

2 Sed omnia in futurum servantur incerta, eò quòd universa æquè eveniant justo & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti. sicut bonus, sic & peccator: ut perjurus, ita & ille qui verum dejerat.

3 Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt. unde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita sua, & post hæc ad inferos deducentur.

B 4 Nemo est qui semper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam: melior est canis vivus leone mortuo.

5 Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui verò nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita est memoria eorum.

6 Amor quoque, & odium, & invidiæ simul perierunt, nec habent partem in hoc sæculo, & in opere quod sub sole geritur.

C 7 Vade ergo & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua.

8 Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

9 Perfruere vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ: hæc est enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras sub sole.

10 Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.

11 Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam; sed tempus, casúmque in omnibus.

12 Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplò supervenerit.

13 Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, & probavi maximam:

14 Civitas parva, & pauci in ea viri: venit contra
D eam rex magnus, & vallavit eam, extruxítque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio.

15 Inventúsque est in ea vir pauper & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

16 Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba ejus non sunt audita?

17 Verba sapientium audiuntur in silentio, plus quàm clamor principis inter stultos.

18 Melior est sapientia, quàm arma bellica: & qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

CAPUT X.

Sapientis à stulto differentia: tentationibus potentis spiritus resistendum: de stulto ac servo elevatis, & divite ac principe humiliatis: occultus detractor serpenti comparatur: de rege puero, & principibus manè comedentibus: neque regi, neque diviti detrahendum.

1 MUscæ morientes perdunt suavitatem unA guenti. Pretiosior est sapientia & gloria, parva & ad tempus stultitia.

2 Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius.

3 Sed & in via stultus ambulans, cùm ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata maxima.

5 Est malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens à facie principis:

6 Positum stultum in dignitate sublimi, & divites sedere deorsum.

7 Vidi servos in equis, & principes ambulantes B super terram quasi servos.

8 * Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. * Prov. 26.d.27 Eccli. 27.d.29

9 Qui transfert lapides, affligetur in eis: & qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis.

10 Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut priùs, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & post industriam sequetur sapientia.

11 Si mordeat serpens in silentio, nihil eo mi- C nus habet qui occultè detrahit.

12 Verba oris sapientis gratia: & labia insipientis præcipitabunt eum:

13 Initium verborum ejus stultitia, & novissimum oris illius error pessimus.

14 Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?

15 Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.

16 Væ tibi terra, cujus rex puer est, & cujus principes manè comedunt.

17 Beata terra, cujus rex nobilis est, & cujus D principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.

18 In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perstillabit domus.

19 In risum faciunt panem, & vinum ut epulentur viventes: & pecuniæ obediunt omnia.

20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas annuntiabit sententiam.

CAPUT XI.

Monet nostra aliis impartiri, & semper benè esse operandum: quòd hominis judicium post obitum sit immutabile; futuri quoque judicii memoriam retinendam, in quo de omnibus judicandi sumus: iram & malitiam à corde auferendam.

1 MItte panem tuum super transeuntes aquas: A quia post tempora multa invenies illum.

2 Da partem septem, necnon & octo: quia ignoras quid futurum sit mali super terram.

3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4 Qui

4 Qui obſervat ventum, non ſeminat : & qui conſiderat nubes, numquam metet.

B 5 Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis; ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium.

6 Manè ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua : quia neſcis quid magis oriatur, hoc aut illud; & ſi utrumque ſimul, melius erit.

7 Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre ſolem.

C 8 Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum : qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita.

D 9 Lætare ergo juvenis in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum : & ſcito quòd pro omnibus his adducet te Deus in judicium.

10 Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Adoleſcẽtia enim & voluptas vana ſunt.

CAPUT XII.

Deum præ oculis habeto in juventute, priuſquam ſuccedat moleſta ſenectus, tandémque noviſſima mors : cúmque omnia ſint vanitas, Dei præcepta obſerva; nam de omnibus eſt reddenda ratio.

A 1 MEmento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas : Non mihi placent :

2 Antequam tenebreſcat ſol, & lumen, & luna, & ſtellæ, & revertantur nubes poſt pluviam :

B 3 Quando commovebuntur cuſtodes domus, & nutabunt viri fortiſſimi, & otioſæ erunt molentes in minuto numero, & tenebreſcent videntes per foramina :

4 Et claudent oſtia in platea, in humilitate vocis molentis, & conſurgent ad vocem volucris, & obſurdeſcent omnes filiæ carminis.

5 Excelſa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locuſta, & diſſipabitur capparis : quoniam ibit homo in domum æternitatis ſuæ, & circuibunt in platea plangentes.

6 Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vitta aurea, & conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam,

7 Et revertatur pulvis in terram ſuam unde erat, C & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.

8 Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes, & omnia vanitas.

9 Cúmque eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarravit quæ fecerat : & inveſtigans compoſuit parabolas multas;

10 Quæſivit verba utilia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos.

11 Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi clavi D in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt à paſtore uno.

12 His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus eſt finis : frequénſque meditatio, carnis afflictio eſt.

13 Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata ejus obſerva : hoc eſt enim omnis homo :

14 Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum, ſive malum illud ſit.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS, QUOD HEBRAICE DICITUR SIR HASIRIM.

CAPUT PRIMUM.

Hoc canticum totum eſt myſticum, pleniſſimum incomprehenſibilis amoris Chriſti erga ſponſam ſuam, ac viciſſim ſponſæ erga Chriſtum ſponſum.

A 1 OSCULETUR me oſculo oris ſui : quia meliora ſunt ubera tua vino,

2 Fragrantia unguentis optimis. Oleum effuſum nomen tuum : ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.

3 Trahe me : poſt te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria ſua : exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum ſuper vinum : recti diligunt te.

B 4 Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis.

5 Nolite me conſiderare quòd fuſca ſim, quia decoloravit me ſol : filii matris meæ pugnaverunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis : vineam meam non cuſtodivi.

6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.

7 Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos juxta tabernacula paſtorum.

8 Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te amica mea. C

9 Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis : collum tuum ſicut monilia.

10 Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.

11 Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

D 12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

14 Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

15 Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noster floridus:

16 Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

Caput II.

A 1 Ego flos campi, & lilium convallium.

2 Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

3 Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo.

4 Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

5 Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.

6 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

B 7 Adjuro vos filiæ Jerusalem, per capreas cervósque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.

8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles:

9 Similis est dilectus meus capreæ, hinnulóque cervorum. en ipse stat post parietem nostrum: respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

C 10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.

11 Jam enim hiems transiit, imber abiit, & recessit.

12 Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit: vox turturis audita est in terra nostra:

13 Ficus protulit grossos suos: vineæ florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, & veni:

D 14 Columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.

16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia.

17 Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ. Revertere: similis esto, dilecte mi, capreæ, hinnulóque cervorum super montes Bether.

Caput III.

A 1 In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni.

2 Surgam, & circuibo civitatem: per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni.

B 3 Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem: Num quem diligit anima mea, vidistis?

4 Paululum cùm pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

5 Adjuro vos filiæ Jerusalem, per capreas cervósque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. C

6 Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii?

7 En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël:

8 Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.

9 Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani:

10 Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum: media charitate constravit propter filias Jerusalem: D

11 Egredimini & videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus.

Caput IV.

1 Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. A

2 Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.

3 Sicut vitta coccinea, labia tua: & eloquium tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet. B

4 Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

5 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis,

6 Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

7 Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

8 Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. C

9 Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.

10 Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa! pulchriora sunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.

11 Favus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua: & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

12 Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.

13 Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, D

14 Nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis.

15 Fons hortorum: puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.

16 Surge

16 Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

CAPUT V.

A 1 VEniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi favum cũ melle meo, bibi vinũ meum cum lacte meo: comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

B 2 Ego dormio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.

3 Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?

4 Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.

5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima.

6 Pessulum ostii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat, atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut locutus est: quæsivi, & non inveni illum: vocavi, & non respondit mihi.

C 7 Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem: percusserunt me, & vulneraverunt me: tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.

8 Adjuro vos filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo.

9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos?

10 Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.

11 Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.

12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluenta plenissima.

13 Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.

D 14 Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.

15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus ut libani, electus ut cedri.

16 Guttur illius suavissimum, & totus desiderabilis: talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filiæ Jerusalem.

17 Quò abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? quò declinavit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

A 1 DIlectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

3 Pulchra es amica mea, suavis, & decora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

B 4 Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ adscenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.

6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.

7 Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus.

8 Una est columba mea, perfecta mea, una est C
matris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, & beatissiam prædicaverunt; reginæ & concubinæ, & laudaverunt eam.

9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

10 Descendi in hortum nucum, ut viderem poma D
convallium, & inspicerem si floruisset vinea, & germinassent mala punica.

11 Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

1 QUid videbis in Sulamite, nisi choros ca- A
strorum? Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Junctura femorum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis: numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli B
capreæ.

4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

5 Caput tuum ut carmelus: & comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quàm pulchra es, & quàm decora charissima, in deliciis!

7 Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua botris.

8 Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam C
fructus ejus: & erunt ubera tua sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut malorum.

9 Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus. D

11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

12 Manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPUT VIII.

1 QUis mihi det te fratrem meum sugentem A
ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deosculer te, & jam me nemo despiciat?

2 Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.

11 Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

D 12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

14 Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

15 Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noster floridus:

16 Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

Caput II.

A 1 Ego flos campi, & lilium convallium.

2 Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

3 Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo.

4 Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

5 Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.

6 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

B 7 Adjuro vos filiæ Jerusalem, per capreas cervósque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.

8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles:

9 Similis est dilectus meus capreæ, hinnulóque cervorum. en ipse stat post parietem nostrum: respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

C 10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.

11 Jam enim hiems transiit, imber abiit, & recessit.

12 Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit: vox turturis audita est in terra nostra:

13 Ficus protulit grossos suos: vineæ florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, & veni:

D 14 Columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.

16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia.

17 Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ. Revertere: similis esto, dilecte mi, capreæ, hinnulóque cervorum super montes Bether.

Caput III.

A 1 In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni.

2 Surgam, & circuibo civitatem: per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni.

B 3 Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem: Num quem diligit anima mea, vidistis?

4 Paululum cùm pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

5 Adjuro vos filiæ Jerusalem, per capreas cervósque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. C

6 Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii?

7 En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël:

8 Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.

9 Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani:

10 Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum: media charitate constravit propter filias Jerusalem: D

11 Egredimini & videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus.

Caput IV.

1 Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. A

2 Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.

3 Sicut vitta coccinea, labia tua: & eloquium tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet. B

4 Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

5 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis,

6 Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

7 Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

8 Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. C

9 Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.

10 Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa! pulchriora sunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.

11 Favus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua: & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

12 Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.

13 Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, D

14 Nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis.

15 Fons hortorum: puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.

16 Surge

16 Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

CAPUT V.

A 1 VEniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi favum cũ melle meo, bibi vinũ meum cum lacte meo: comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

B 2 Ego dormio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.

3 Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?

4 Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.

5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima.

6 Pessulum ostii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat, atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut locutus est: quæsivi, & non inveni illum: vocavi, & non respondit mihi.

C 7 Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem: percusserunt me, & vulneraverunt me: tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.

8 Adjuro vos filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo.

9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ô pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos?

10 Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.

11 Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.

12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluenta plenissima.

13 Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.

D 14 Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.

15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus ut libani, electus ut cedri.

16 Guttur illius suavissimum, & totus desiderabilis: talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filiæ Jerusalem.

17 Quò abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? quò declinavit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

A 1 DIlectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

3 Pulchra es amica mea, suavis, & decora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

B 4 Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ adscenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis.

6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.

7 Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus.

8 Una est columba mea, perfecta mea, una est C matris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, & beatissiam prædicaverunt; reginæ & concubinæ, & laudaverunt eam.

9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

10 Descendi in hortum nucum, ut viderem poma D convallium, & inspicerem si floruisset vinea, & germinassent mala punica.

11 Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

1 QUid videbis in Sulamite, nisi choros ca- A strorum? Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Junctura femorum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis: numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli B capreæ.

4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

5 Caput tuum ut carmelus: & comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quàm pulchra es, & quàm decora charissima, in deliciis!

7 Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua botris.

8 Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam C fructus ejus: & erunt ubera tua sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut malorum.

9 Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus. D

11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

12 Manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPUT VIII.

1 QUis mihi det te fratrem meum sugentem A ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deosculer te, & jam me nemo despiciat?

2 Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.

3 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

4 Adjuro vos filiæ Jerusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

B 5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.

6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades ejus, lampades ignis atque flammarum.

C 7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

8 Soror nostra parva, & ubera non habet: quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est?

9 Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

10 Ego murus: & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. D

11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12 Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui custodiunt fructus ejus.

13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.

14 Fuge dilecte mi, & assimilare capreæ hinnulóque cervorum super montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

Caput Primum.

Judices sint justi: Dominus invenitur si simplici corde & fide quæratur; fugit autem à peccatoribus & vanis cogitationibus: cúmque omnia repleat, nihil eum latere potest: murmuratio, detractio, & mendacium detestanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam sibi peccatores accersierunt.

A 1 DILIGITE* justitiam, qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum:

*3. Reg. 3. b. 9. Isai. 56. a. 1.

2 * Quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum.

*2. Par. 15. a. 2.

3 Perversæ enim cogitationes separant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes.

B 4 Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

5 Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superveniente iniquitate.

*Gal. 5. d. 22. *Jer. 17 b. 10. 6 * Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis suis: * quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ ejus auditor.

*Isa. 6. b. 3. 7 * Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis.

8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens judicium.

9 In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.

C 10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur.

11 Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam.

12 Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum.

13 * Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. *Ezech 18. g. 32 33. c. 11.

14 Creavit enim, ut essent omnia: & sanabiles D fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.

15 Justitia enim perpetua est, & immortalis.

16 Impii autem manibus & verbis accersierunt illam, & æstimantes illam amicam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

Caput II.

Omnis impiorum vitæ futuræ spem non habentium scopus est frui hujus vitæ voluptatibus, ideóque justum qui diversum respicit finem ferre nequeunt, sed ad mortem usque persequuntur: sicut & diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, factus est mortalis.

1 DIXERUNT enim cogitantes apud se non rectè: A * Exiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reversus ab inferis: *Job. 7. a. 1. 14. a. 1.

2 Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus flatus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum:

3 Qua extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggravata:

4 Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum.

*1. Par. 29. d. 15 5 * Umbræ enim transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur. B

6 * Venite

*Isai. 22.d.13 56.d.12 1. Cor. 15.d.32

6 * Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tamquam in juventute celeriter.
7 Vino pretioso & unguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos temporis.
8 Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.
9 Nemo nostrûm exors sit luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors.
10 Opprimamus pauperem justum, & non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis.
11 Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ: quod enim infirmum est, inutile invenitur.
C 12 Circumveniamus ergo justum: quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.
*Matth 27.e.42 13 * Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat.
* Joan. 7. a. 7. 14 * Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum.
15 Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ ejus.
16 Tamquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris tamquam ab immunditiis, & præfert novissima justorum, & gloriatur patrem se habere Deum.
D 17 Videamus ergo si sermones illius veri sint, & tentemus quæ ventura sunt illi, & sciemus quæ erunt novissima illius.
* Psal. 21. a. 9. 18 * Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum.
19 Contumelia & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius.
*Jer. 11. d. 19. 20 * Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.
21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit enim illos malitia eorum.
22 Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum.
*1. Gen. 1. d. 27. 2. a 7. 5. a. 1. Eccli. 17. a. 1. *Gen. 3. a. 1. 23 * Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum.
24 * Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum:
25 Imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

CAPUT III.

De felicitate justorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de castitatis & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

A 1 JUstorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.
Deut. 33. a. 3. Inf. 5. a. 4. 2 Visi sunt oculis insipientium mori: & æstimata est afflictio exitus illorum;
3 Et quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace.
4 Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est.
5 In paucis vexati, in multis benè disponentur: quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.
6 Tamquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.
7 * Fulgebunt justi & tamquam scintillæ in arundineto discurrent. * Matt. 13. f. 43 *1. Cor. 6. a. 2.
8 * Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum. B
9 Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum & pax est electis ejus.
10 Impii autem secundùm quæ cogitaverunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt justum, & à Domino recesserunt.
11 Sapientiam enim, & disciplinam qui abjicit, infelix est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum.
12 Mulieres eorum insensatæ sunt, & nequissimi filii eorum. C
13 Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis: & incoinquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum:
14 * Et spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima. * Isa. 56. b. 3.
15 Bonorum enim laborum glorioſus est fructus, & quæ non concidat radix sapientiæ. D
16 Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, & ab iniquo thoro semè exterminabitur.
17 Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit novissima senectus illorum.
18 Et si celeriùs defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem.
19 Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

CAPUT IV.

Casta generatio in multis ab adulterina dissidet: de refrigerio justi morte præoccupati: quæ sit senectus venerabilis; & quòd justi sæpiùs in mundo tolluntur à Deo, ne ab impiis seducantur, & quantum finis utrorumque distet.

1 O Quàm pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota est, & apud homines. A
2 Cùm præsens est, imitantur illam: & desiderant eam cùm se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens.
3 Multigena autem impiorum multitudo non erat utilis, & spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.
4 * Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. *Jerem. 17. a. 6. Matth. 7. d. 27.
5 Confringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. B
6 Ex iniquis enim somnis filii qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua.

7 Justus

7 Justus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

8 Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata : cani autem sunt sensus hominis,

9 Et ætas senectutis vita immaculata.

* Heb. 11. a. 5. C 10 * Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est.

11 Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.

12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia.

13 Consummatus in brevi explevit tempora multa :

14 Placita enim erat Deo anima illius : propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum : populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia :

D 15 Quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in electos illius.

16 Condemnat autem justus mortuus vivos impios, & juventus celeriùs consummata, longam vitam injusti.

17 Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.

18 Videbunt & contemnent eum : illos autem Dominus irridebit.

19 Et erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum : quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur : & erunt gementes, & memoria illorum peribit.

20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

CAPUT V.

Impii in judicio admirantes gloriam justorum quos hîc contempserant, deflent suam miseriam, quódque tota eorum felicitas fuerit momentanea : justorum autem erit perpetua : porrò Deus, tum per creaturas, tum per se armatur ad puniendos impios.

A 1 TUnc stabunt justi in magna constantia, adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum.

2 Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis,

3 Dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes : Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii.

* Sup. 3. a. 2. 4 * Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore :

5 Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.

6 Ergo erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis.

7 Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.

8 Quid nobis profuit superbia ? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis ?

9 * Transierunt omnia illa tamquam umbra, & tamquam nuntius percurrens, * 1. Par. 29. d. 15 Sup. 2. b. 5.

10 * Et tamquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam : cujus, cùm præterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus : * Prov. 30. c. 19.

11 Aut tamquam avis, quæ transvolat in aëre, B cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantùm sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aërem : commotis alis transvolavit, & post hoc nullum signum invenitur itineris illius :

12 Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aër continuò in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius :

13 Sic & nos nati continuò desivimus esse : & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere : in malignitate autem nostra consumpti sumus.

14 Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt :

15 * Quoniam spes impii tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur : & tamquam spuma gracilis, quæ procella dispergitur : & tamquam fumus, qui à vento diffusus est : & tamquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. * Psal. 1. a. 4. Prov. 10 d. 28. 11 a. 7. C

16 Justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum.

17 Ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini : quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos.

18 * Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. * Psal 17. d. 40 Eph. 6. c. 13.

19 Induet pro thorace justitiam, & accipiet pro galea judicium certum.

20 Sumet scutum inexpugnabile æquitatem :

21 Acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. D

22 Ibunt directè emissiones fulgurum, & tamquam à benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient.

23 Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter.

24 Contra illos stabit spiritus virtutis, & tamquam turbo venti dividet illos : & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

CAPUT VI.

Reges & judices ad sapientiam & justitiam sectandam exhortatur, ostendens quàm grave maneat injustis rectoribus supplicium : item quàm sit obvia sapientia quærentibus eam : quódque ejus acquisitio sit utilis, cujus capax non est invidus.

1 MElior est sapientia quàm vires : & vir prudens quàm fortis. A Eccl. 9. d. 18.

2 Audite ergo reges, & intelligite, discite judices finium terræ.

3 Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum :

4 * Quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur : * Rom. 13. a. 1.

5 Quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè judicastis nec custodistis legem justi-

tiæ,

tiæ, neque ſecundùm voluntatem Dei ambulaſtis.

6 Horrendè & citò apparebit vobis : quoniam judicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet.

B 7 Exiguo enim conceditur miſericordia : potentes autem potenter tormenta patientur.

* Deut. 10.d.17 2. Par. 19.b.7. Eccli. 35.b.15 Act.10. e.34. Rom. 2. b.11. Gal.2. b.6. Eph. 6. b.9. Col.3. d.25. 1.Pet. 1.c.17.

8 * Non enim ſubtrahet perſonam cujuſquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujuſquam : quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus.

9 Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio.

10 Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, ut diſcatis ſapientiam, & non excidatis.

11 Qui enim cuſtodierint juſta juſtè, juſtificabuntur : & qui didicerint iſta, invenient quid reſpondeant.

12 Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite illos, & habebitis diſciplinam.

C 13 Clara eſt, & quæ numquam marceſcit ſapientia, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærunt illam.

14 Præoccupat qui ſe concupiſcunt, ut illis ſe prior oſtendat.

15 Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit : aſſidentem enim illam foribus ſuis inveniet.

16 Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſummatus : & qui vigilaverit propter illam, citò ſecurus erit.

17 Quoniam dignos ſe ipſa circuit quærens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.

18 Initium enim illius, veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia.

19 Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt : & dilectio, cuſtodia legum illius eſt : cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt :

20 Incorruptio autem facit eſſe proximum Deo.

D 21 Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum.

22 Si ergo delectamini ſedibus & ſceptris, ô reges populi, diligite ſapientiam, ut in perpetuum regnetis.

23 Diligite lumen ſapientiæ omnes qui præeſtis populis.

24 Quid eſt autem ſapientia, & quemadmodum facta ſit referam : & non abſcondam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio nativitatis inveſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem :

25 Neque cum invidia tabeſcente iter habebo : quoniam talis homo non erit particeps ſapientiæ.

26 Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum : & rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt.

27 Ergo accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis.

CAPUT VII.

Cùm unus ſit omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus : præ omnibus eligenda eſt ſapientia : adferens ſecum cuncta bona, habens ſecum ſpiritum intelligentiæ multiplicem ; & quæ hîc mirum in modum extollitur, quámque abundè auctor fuerat aſſecutus.

A 1 SUm quidem & ego mortalis homo, ſimilis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus eſt, & in ventre matris figuratus ſum caro,

*Job.10 b.10. 2 Decem menſium tempore * coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, & delectamento ſomni conveniente.

3 Et ego natus accepi communem aërem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.

4 In involumētis nutritus ſum, & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

6 * Unus ergo introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus. * Job.1. d.21. 1.Tim.6 b.7.

7 Propter hoc optavi, & datus eſt mihi ſenſus : & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ :

8 Et præpoſui illam regnis & ſedibus, & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.

9 * Nec comparavi illi lapidem pretioſum : quoniam omne aurum in comparatione illius, arena eſt exigua, & tamquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius. * Job. 28.c.15 Prov.8. b.11.

10 Super ſalutem & ſpeciem dilexi illam, & B propoſui pro luce habere illam : quoniam inextinguibile eſt lumen illius.

11 * Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius, * 3.Reg. 3.c.13. Matth. 6 d.33.

12 Et lætatus ſum in omnibus : quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam quoniam horum omnium mater eſt.

13 Quam ſine fictione didici, & ſine invidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo.

14 Infinitus enim theſaurus eſt hominibus : quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præſumere digna horum quæ mihi dantur : quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator :

16 In manu enim illius, & nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapientia, & operum ſcientia & diſciplina.

17 Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram : ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum,

18 Initium, & conſummationem, & medietatem C temporum, viciſſitudinum permutationes, & commutationes temporum,

19 Anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones,

20 Naturas animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum,

21 Et quæcumque ſunt abſconſa & improviſa, didici : omnium enim artifex docuit me ſapientia.

22 Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens,

23 Humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus : intelligibilis, mundus, ſubtilis.

24 Omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia : attingit autem ubique propter ſuam munditiam.

25 Vapor eſt enim virtutis Dei, & emanatio D quædam eſt claritatis omnipotentis Dei ſincera :

ra: & ideò nihil inquinatum in eam incurrit.

*Heb. 1. a. 3. 26 * Candor est enim lucis æternæ, & speculũ sine macula Dei majestatis, & imago bonitatis illius.

27 Et cùm sit una, omnia potest: & in se permanens omnia innovat, & per nationes in animas sanctas se transfert: amicos Dei & prophetas constituit.

28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat.

29 Est enim hæc speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior.

30 Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cùm sapientiam comitentur omnia desiderabilia, summè ambienda est, & à Deo petenda; à quo solo datur continentia.

A 1 ATtingit ergo à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.

2 Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius.

3 Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam.

4 Doctrix enim est disciplinæ Dei, & electrix operum illius.

5 Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia?

6 Si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex?

B 7 Et si justitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim, & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.

8 Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat: scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum: signa & monstra scit antequam fiant, & eventus temporum & sæculorum.

9 Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædii mei.

C 10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud seniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in judicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respicient, & sermocinante me plura, manus ori suo imponent.

13 Præterea habebo per hanc, immortalitatem: & memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam.

14 Disponam populos: & nationes mihi erunt subditæ.

15 Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

16 Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiam & gaudium.

D 17 Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ illius sapientia, & præclaritas in communicatione sermonum ipsius: circuibam quærens, ut mihi illam assumerem.

19 Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.

20 Et cùm essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.

21 Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordiis meis:

CAPUT IX.

Oratio sapientis cum agnitione propriæ imbecillitatis, ad impetrandam à Domino sapientiam: quæ cùm omnibus necessaria sit, potissimùm tamen rectoribus populorum; incerta est enim humana sapientia.

A 1 DEus patrum meorum, & Domine misericordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo, 1. Reg. 3. b. 9.

2 Et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te facta est,

3 Ut disponat orbem terrarum in æquitate & justitia, & in directione cordis judicium judicet:

4 Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis:

5 * Quoniam servus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum judicii & legum. * Psal. 115. b. 16.

B 6 Nam & si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur.

7 * Tu elegisti me regem populo tuo, & judicem filiorum tuorum, & filiarum: * 1. Par. 28. a. 4. 5.

8 Et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio: 2. Par. 1. c. 9.

9 * Et tecum sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ & affuit tunc cùm orbem terrarum faceres, & sciebat quid esset placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. * Prov. 8. c. 22. d. 27. Joan. 1. a. 1.

C 10 Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit & mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te:

11 Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potentia.

12 Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum justè, & ero dignus sedium patris mei.

13 * Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? * Isai. 40. c. 13 Rom. 11. d. 34. 1. Cor. 2. d. 16.

14 Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ.

15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.

16 Et difficilè æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt quis investigabit?

17 Sensum

17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam,& miseris spiritum sanctum tuum de altissimis :

18 Et sic correctæ sint semitæ eorum qui sunt in terris, & quæ tibi placent didicerint homines ?

19 Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi Domine à principio.

CAPUT X.

Commendatur sapientia quòd servaverit & à malis liberaverit Adam, Noë, Abraham, Lot, Jacob, Joseph, Moysen; per quem filios Israël de Ægypto duxit per Mare rubrum, demersis in eo Ægyptiis.

A 1 HÆc illum, qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cùm solus esset creatus, custodivit,

Gen. 1. d. 27.

* Gen. 2. a. 7. 2 * Et eduxit illum à delicto suo, & dedit illi virtutem continendi omnia.

* Gen. 4. b. 8. 3 * Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit.

* Gen. 7. d. 21. 4 * Propter quem,cùm aqua deleret terram, sanavit iterùm sapientia, per contemptibile lignum justum gubernans.

* Gen. 11. a. 2. 5 * Hæc & in consensu nequitiæ cùm se nationes contulissent, scivit justum, & conservavit sine querela Deo, & in filii misericordia fortem custodivit.

* Gen. 19 d. 17 c. 22. 6 * Hæc justum à pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in pentapolim :

B 7 Quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria stans figmentum salis.

8 Sapientiam enim prætereuntes, non tantùm in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam,ut in his, quæ peccaverunt, nec latêre potuissent.

9 Sapientia autem hos, qui se observant, à doloribus liberavit.

* Gen. 28. a. 5. b. 10. 10 * Hæc profugum iræ fratris justum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei,& dedit illi scientiam sanctorum : honestavit illum in laboribus, & complevit labores illius.

11 In fraude circumvenientium illum affuit illi, & honestum fecit illum.

C 12 Custodivit illum ab inimicis, & à seductoribus tutavit illum, & certamen forte dedit illi ut vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia.

* Gen. 37. f. 28 13 * Hæc venditum justum non dereliquit, sed à peccatoribus liberavit eum : descendítque cum illo in foveam,

* Gen. 41 e. 40 Act. 7. b. 9. 14 * Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam adversus eos,qui eum deprimebant : & mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, & dedit illi claritatem æternam.

* Exod. 1. b. 11. 15 * Hæc populum justum,& semen sine querela,liberavit à nationibus, quæ illum deprimebant.

16 Intravit in animam servi Dei, & stetit contra reges horrendos in portentis & signis.

D 17 Et reddidit justis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili : & fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum per noctem :

18 * Transtulit illos per Mare rubrum : & transvexit illos per aquam nimiam. * Exod. 14. e. 22. Is 77. b. 13.

19 Inimicos autem illorum demersit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideò justi tulerunt spolia impiorum, * Exod. 12. e. 35

20 * Et decantaverunt Domine nomen sanctum tuum, & victricem manum tuam laudaverunt pariter : * Exod. 15. a. 1.

21 Quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

CAPUT XI.

Sapientia filios Israël per desertum deduxit, devictis inimicis, datisque è petra aquis : punitis autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis : cùm tamen Deus omnium quærens salutem, longanimiter toleret peccatores, ut resipiscant, quos universos solo suo nutu continuò perdere posset.

A 1 DIrexit opera eorum in manibus prophetæ sancti. * Exod. 16. a 1.

2 Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur : & in locis desertis fixerunt casas.

3 * Steterunt contra hostes, & de inimicis se vindicaverunt. * Exod. 17. d. 13 * Num. 20. b. 11.

4 * Sitierunt, & invocaverunt te, & data est illis aqua de petra altissima, & requies sitis de lapide duro.

5 Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum, à defectione potus sui, & in eis, cùm abundarent filii Israël, lætati sunt;

6 Per hæc, cùm illis deessent, benè cum illis actum est.

7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti injustis.

8 Qui cùm minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam insperatè,

9 Ostendens per sitim,quæ tunc fuit,quemadmodum tuos exaltares, & adversarios illorum necares.

B 10 Cùm enim tentati sunt,& quidem cum misericordia disciplinam accipientes,scierunt quemadmodũ cum ira judicati impii tormenta paterentur.

11 Hos quidem tamquam pater monens probasti : illos autem tamquam durus rex interrogans condemnasti.

12 Absentes enim & præsentes similiter torquebantur.

13 Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.

14 Cùm enim audirent per sua tormenta benè secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus.

15 Quem enim in expositione prava projectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt, non similiter justis sitientes.

C 16 Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, * quòd quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias supervacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam : * Inf. 12. d. 24.

17 Ut scirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

18 Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisa, * immittere illis multitudinem ursorum, aut audaces leones, * Levit. 26. d. 22. Inf. 16. a. 1. Jer. 8. f. 17.

19 Aut novi generis ira plenas ignotas bestias,

aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:

20 Quarum non solùm læsura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere:

D 21 Sed & sine his uno spiritu poterant occidi persecutionem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.

22 Multum enim valere, tibi soli supererat semper: & virtuti brachii tui quis resistet?

23 Quoniam tamquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram.

24 Sed misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

25 Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.

26 Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset, conservaretur?

27 Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

Ostendit quanta clementia & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ sanctæ incolas, non subitò eos delens, cùm non illos tantùm, sed & omnes nationes, nulli illata injuria, tamquam solus omnium Dominus perdere posset: hac videlicet erga inimicos clementia electos suos de se suáque bonitate bene sperare faciens, eósque à peccatis revocans.

A 1 O Quàm bonus & suavis est Domine spiritus tuus in omnibus!

2 Ideóque eos, qui exerrant, partibus corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris: ut relicta malitia, credant in te Domine.

* *Deut. 9. a. 2. d. 29. 18 c. 12.* 3 * Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti,

4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & sacrificia injusta,

5 Et filiorum suorum necatores sine misericordia, & comestores viscerum hominum, & devoratores sanguinis à medio sacramento tuo,

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarũ, perdere voluisti per manus parentum nostrorum,

7 Ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est terra.

8 Sed & his tamquam hominibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent.

B 9 Non quia impotens eras in bello subjicere impios justis, aut bestiis sævis, aut verbo duro simul exterminare:

* *Exod. 23. f. 30 Deut. 7. d. 22.* 10 * Sed partibus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.

11 Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.

12 Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra judicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?

* *1. Pet. 5. b. 7.* 13 Non enim est alius Deus quàm tu, * cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non injustè judicas judicium.

14 Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti.

15 Cùm ergo sis justus, justè omnia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas à tua virtute.

16 Virtus enim tua justitiæ initium est: & ob C hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.

17 Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam traducis.

18 Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos: subest enim tibi, cùm volueris, posse.

19 Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet justum esse & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.

20 Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia;

21 Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta & conventiones dedisti bonarum promissionum?

22 Cùm ergo das nobis disciplinam, inimicos D nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cùm de nobis judicatur, speremus misericordiam tuam.

23 Unde & illis, qui in vita sua insensatè & injustè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta.

24 * Etenim in erroris via diutiùs erraverunt, * *Sup. 11. c. 16. Rom. 1. c. 23.* deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes.

25 Propter hoc tamquam pueris insensatis judicium in derisum dedisti.

26 Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei judicium experti sunt.

27 In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cùm exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

CAPUT XIII.

Vani quidem sunt qui ex creaturis Deum non agnoscentes, ipsas potiùs creaturas pro diis coluerunt: at illi longè stultiores, qui opus artificis Deum dicunt, ab insensato idolo futura interrogantes.

1 VAni autem sunt omnes homines, in quibus A non subest scientia Dei: & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex: *Rom. 1. c. 18.*

2 * Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt. * *Deut. 4. c. 19. 17. a. 3.*

3 Quorum si specie delectati, deos putaverunt: sciant quantò his dominator eorum speciosior est. speciei enim generator hæc omnia constituit.

4 Aut si virtutem & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis:

5 A magnitudine enim speciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri.

B 6 Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, & volentes invenire.

* Rom. 1. c. 21. 7 * Etenim cùm in operibus illius conversentur, inquirunt: & persuasum habent quoniam bona sunt quæ videntur.

8 Iterùm autem nec his debet ignosci.

9 Si enim tantùm potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum: quomodo hujus Dominum non faciliùs invenerunt?

10 Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

* Isa. 44 b. 12. Jer. 10. a. 3. C 11 * Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit: & hujus doctè eradat omnem corticem, & arte sua usus, diligenter fabricet vas utile in conversationem vitæ,

12 Reliquiis autem ejus operis, ad præparationem escæ abutatur:

13 Et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet illud imagini hominis,

14 Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo est, perliniens:

D 15 Et faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confirmans ferro,

16 Ne fortè cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adjuvare se: imago enim est, & opus est illi adjutorium.

17 Et de substantia sua, & de filiis suis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est:

18 Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocat:

19 Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

CAPUT XIV.

Utilis inventio navis, qua etiam tempore diluvii semen humanum servatum est: idolum autem maledictum est cum suo fabricatore: & quod fuerit idolorum idololatriæque exordium ac progressus, item quæ mala ex idololatria procedant.

A 1 ITerùm alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum invocat.

2 Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, & artifex sapientia fabricavit sua.

3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: * Exod. 14. c. 22. * quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam,

4 Ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare.

5 Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas suas, & transeuntes mare per ratem liberati sunt:

* Gen. 6. a. 4. 7. b. 7. 6 * Sed & ab initio cùm perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit sæculo semen nativitatis, quæ manu tua erat gubernata.

7 Benedictum est enim lignum, per quod fit justitia.

* Ps. 108 Baruc. 6. a. 3. 8 * Per manus autem quod fit idolum, maledictum est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille quidem operatus est: illud autem cùm esset fragile, deus cognominatus est.

9 Similiter autem odio sunt Deo impius & impietas ejus.

10 Etenim quod factum est, cum illo, qui fecit, tormenta patietur.

11 Propter hoc & in idolis nationum non erit B respectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.

12 Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum: & adinventio illorum corruptio vitæ est.

13 Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.

14 Supervacuitas enim hominum advenit in orbem terrarum, & ideò brevis illorum finis est inventus.

15 Acerbo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filii fecit imaginem: & illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cœpit, & constituit inter servos suos sacra & sacrificia.

16 Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error tamquam lex custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur figmenta.

17 Et hos quos in palàm homines honorare non poterant propter hoc quòd longè essent, è longinquo figura eorum allata, evidentè imaginem regis, quem honorare volebãt, fecerunt, ut illũ, qui aberat, tamquam præsentem colerẽt sua solicitudine.

18 Provexit autem ad horum culturam & hos qui ignorabant, artificis eximia diligentia.

19 Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte sua, ut similitudinem in melius figuraret.

20 Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum æstimaverunt. C

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt.

22 Et non sufficerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant.

* Deut. 18. b. 10 Jer. 7. b. 6. 23 * Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes,

24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat:

25 Et omnia commista sunt, sanguis, homicidiũ, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turba-

tio & perjurium, tumultus bonorum,

26 Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ.

27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, & initium & finis.

28 Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certè vaticinantur falsa, aut vivunt injustè, aut pejerant citò.

29 Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, malè jurantes noceri se non sperant.

30 Utraque ergo illis evenient dignè, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, & juraverunt injustè, in dolo contemnentes justitiam.

31 Non enim juratorum virtus, sed peccantium pœna perambulat semper in justorum prævaricationem.

CAPUT XV.

Vox fidelium suavitatem & misericordiam Dei commendantium, cujus gratia ab idololatria sunt servati: mirè quoque subsannat idolorum artifices ac cultores.

A 1 TU autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & in misericordia disponens omnia.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: & si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati.

3 Nosse enim te, consummata justitia est: & scire justitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis.

4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,

5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.

6 Malorum amatores, digni sunt qui spem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

* *Rom. 9. e. 21.* B 7 * Sed & figulus mollem terram premens, laboriosè fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, judex est figulus.

8 Et cùm labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paullò antè de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat.

9 Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus & argentariis: sed & æraria imitatur, & gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.

C 10 Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita ejus:

11 Quoniam ignoravit qui se finxit, & qui inspiravit illi animam quæ operatur, & qui insufflavit ei spiritum vitalem.

12 Sed & æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia fingit.

14 Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi:

15 Quoniam omnia idola nationum deos æstimaverunt, * quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum. * *Psal. 113. b. 5 134. c. 16.*

16 Homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere. D

17 Cùm enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia ipse quidem vixit, cùm esset mortalis, illi autem numquam.

18 Sed & animalia misserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.

19 Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna passis, Hebræi escam à Deo acceperunt: castigati tamen aliquantum morsu serpentum, erecto serpente æneo sanati sunt à Deo: impii verò morte consumpti per locustas, muscas, ignémque grandini mistum: cùm illi accepto manna, satiati sint & confortati.

1 PROpter hæc, & per his similia passi sunt dignè tormenta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt. A

2 Pro quibus tormentis benè disposuisti populum tuum, * quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, novum saporem, escam parans eis ortygometram: * *Num. 11. g. 31.*

3 Ut illi quidem concupiscentes escam propter ea, quæ illis ostensa & missa sunt, etiam à necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam.

4 Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantùm ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur.

5 * Etenim cùm illis supervenit sæva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. * *Num. 21. b. 6.*

6 Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ.

7 Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium salvatorem: B

8 In hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.

9 * Illos enim locustarum & muscarum occiderunt morsus, & non est inventa sanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujusmodi exterminari. * *Exod. 10. b. 4. 8. g. 24. Apoc. 9. b. 7.*

10 Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adveniens sanabat illos.

11 In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adjutorio.

12 Etenim neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia.

13 * Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis :

14 Homo autem occidit quidem per malitiam, & cùm exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam quæ recepta est :

15 Sed tuam manum effugere impossibile est.

16 * Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt : novis aquis, & grandinibus, & pluviis persecutionem passi, & per ignem consumpti.

17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat : vindex est enim orbis justorum.

18 Quodam enim tempore, mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa erant animalia : sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiuntur persecutionem.

19 Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis, exardescebat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.

20 * Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum : & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.

21 Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat : & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur.

22 * Nix autem & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant : ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine & pluvia coruscans.

23 Hic autem iterùm ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis oblitus est.

24 Creatura enim tibi Factori deserviens, exardescit in tormentum adversus injustos : & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntatem eorum, qui à te desiderabant :

26 Ut scirent filii tui, quos dilexisti Domine, * quoniã non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conservat.

27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat:

28 Ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

29 Ingrati enim spes tamquam hybernalis glacies tabescet, & disperiet tamquam aqua supervacua.

CAPUT XVII.

Ægyptii triduanas passi sunt invincibiles tenebras, cum incredibili timore & horrore : reliqua orbis parte illustrata lumine.

1 MAgna sunt enim judicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua : propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt.

2 * Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ : vinculis tenebrarum & longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt.

3 Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati.

4 Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat : quoniam sonitus descendens perturbabat illos, & personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant.

5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.

6 Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore plenus : & timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei, æstimabant deteriora esse quæ videbantur :

7 Et * magicæ artis appositi erant derisus, & sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.

8 Illi enim qui promittebant timores & perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant.

9 Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat : transitu animalium & serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant : & aërem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre.

10 Cùm sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis : semper enim præsumit sæva, perturbata conscientia.

11 Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum.

12 Et dum ab intus minor est expectatio, majorem computat inscientiam ejus causæ, de qua tormentum præstat.

13 Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altissimis inferis supervenientem, eumdem somnum dormientes,

14 Aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione : subitaneus enim illis & insperatus timor supervenerat.

15 Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus.

16 Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius præoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem.

17 Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquæ decurrentis nimiùm,

18 Aut sonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus Echo ; deficientes faciebant illos præ timore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

CAPUT XVIII.

Hebræi luce gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt : occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo : Hebræi in seditione Core iram Dei provocant : sed in medio incendii liberantur, offerente Aaron incensum, & pro multitudine deprecante.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, sed figu-

ram non videbant. Et quia non & ipsi eadem passi erant, magnificabant te:

2 Et qui antè læsi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut esset differentia, donum petebant.

* Exod. 14.f.24 Ps.77.b 14.104 d.39. 3 * Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & solem sine læsura boni hospitii præstitisti.

4 Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen sæculo dari.

* Exod. 1.c.16. * Exod. 2.a.3. * Exod. 14.f.27 5 * Cùm cogitarent justorum occidere infantes: & * uno exposito filio, & liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abstulisti, & * pariter illos perdidisti in aqua valida.

B 6 Illa enim nox antè cognita est à patribus nostris, ut verè scientes quibus juramentis crediderunt, animæquiores essent.

7 Suscepta est autem à populo tuo sanitas quidem justorum, injustorum autem exterminatio.

8 Sicut enim læsisti adversarios: sic & nos provocans magnificasti.

9 Absconsè enim sacrificabant justi pueri bonorum, & justitiæ legem in concordia dispositerunt: similiter & bona & mala recepturos justos, patrum jam decantantes laudes.

10 Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

* Exod. 12.e.29 11 * Simili autem pœna servus cum domino afflictus est, & popularis homo regi similia passus.

12 Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata est.

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primùm cùm fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse.

C 14 Cùm enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet,

15 Omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit,

16 Gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, & stans replevit omnia morte, & usque ad cælum attingebat stans in terra.

17 Tunc continuò visus somniorum malorũ turbaverunt illos, & timores superveneruntinsperati.

18 Et alius alibi projectus semivivus, propter quam moriebatur, causam demonstrabat mortis.

19 Visiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne insciì, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & justos tentatio mortis, & commotio in eremo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua.

* Num. 16.g.46 D 21 * Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum, orationem & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ, & finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus.

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se vexabat, subjecit, juramenta parentum, & testamentum commemorans.

23 Cùm enim jam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, & amputavit impetum, & divisit illam, quæ ad vivos ducebat viam.

24 * In veste enim podêris, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quattuor ordinibus lapidum erant sculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. * Exod. 28.b.6.

25 His autem cessit qui exterminabat, & hæc extimuit. erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

CAPUT XIX.

Hebræos persequentes Ægyptii, mari absorpti sunt, muscis & ranis anteà vexati; Hebræis verò concupitas carnes accipientibus, impii inhospitales percutiuntur cæcitate: elementa Deo serviunt in afflictione malorum, & obsequio bonorum.

1 IMpiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum: A

2 Quoniam cùm ipsi permisissent ut se educerent, & cum magna solicitudine præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentia acti.

3 * Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur: * Exod. 14.b.5.

4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis, repleret punitio:

5 Et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent.

6 Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi. B

7 Nam nubes castra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ antè erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8 Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monstra.

9 Tamquam enim equi depaverunt escam, & tamquam agni exultaverunt, magnificantes te Domine, qui liberasti illos.

10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

* Exod. 16 c.13. Num.11 g.31. Sup.16. a.2. 11 * Novissimè autem viderunt novam creaturam avium, cùm adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis.

12 In allocutione enim desiderii, ascendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus C supervenerunt, non sine illis, quæ antè facta erant, argumentis per vim fulminum: justè enim patiebantur secundùm suas nequitias.

13 Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem redigebant.

14 Et non solùm hæc, sed & alius quidam respectus

pectus illorum erat : quoniam inviti recipiebant extraneos.

15 Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant justitiis, sævissimis afflixerunt doloribus.

* Gen. 19.c.11 D 16 Percussi sunt autem cæcitate : sicut * illi in foribus justi, cùm subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostii sui quærebat.

17 In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, & omnia suum sonum custodiunt : unde æstimari ex ipso visu certò potest.

18 Agrestia enim in aquatica convertebantur: & quæcumque erant natantia, in terram transibant.

19 Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliviscebatur.

20 Flammæ econtrariò, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facilè dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine, & honorasti, & non despexisti, in omni tempore, & in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICUM, JESU FILII SIRACH PROLOGUS.

MULTORUM nobis, & magnorum, per legem & prophetas, aliósque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est : in quibus oportet laudare Israël doctrinæ & sapientiæ causa : quia non solùm ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Jesus, postquam se ampliùs dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt : voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent : ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magísque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteráque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum : & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundùm legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

CAPUT PRIMUM.

Sapientia incomprehensibilis & in creaturis relucens, ab æterno originem à solo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipsum : nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non solùm sapientiam, sed & reliquas secum affert virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est.

A 1 OMNIS sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante ævum.

3.Reg. 3 b.9.4 d.29. 2 Arenam maris, & pluviæ guttas, & dies sæculi quis dinumeravit ? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est ?

3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit ?

4 Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.

5 Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna.

6 Radix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis agnovit ?

7 Disciplina sapientiæ cui revelata est, & manifestata ? & multiplicationem ingressus illius quis intellexit ?

8 Unus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans Deus.

9 Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est.

10 Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundùm datum suum, & præbuit illam diligentibus se.

11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.

13 Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.

14 Dilectio Dei honorabilis sapientia.

15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnalium suorũ.

Ps.110 d.10. Prov.1. a.7.9. c.10. 16 * Initium sapientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, & cum justis & fidelibus agnoscitur.

C 17 Timor Domini, scientiæ religiositas.

18 Religiositas custodiet & justificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit.

19 Timenti Dominum benè erit, & in diebus consummationis illius benedicetur.

20 Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.

21 Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à thesauris illius.

22 Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, & salutis fructum:

23 Et vidit, & dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei.

24 Scientiam, & intellectum prudentiæ sapientia compatietur: & gloriam tenentium se, exaltat.

25 Radix sapientiæ est timere Dominum: & rami illius longævi.

26 In thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia.

27 Timor Domini expellit peccatum:

28 Nam qui sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim animositatis illius, subversio illius est.

29 Usque in tempus sustinebit patiens, & posteà redditio jucunditatis.

D 30 Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius.

31 In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ:

32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.

33 Fili concupiscens sapientiam, conserva justitiam, & Deus præbebit illam tibi.

34 Sapientia enim & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est illi,

35 Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius.

36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde.

37 Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.

38 Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem, & revelet Deus abscondita tua, & in medio synagogæ elidat te:

39 Quoniam accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallacia.

Caput II.

Deo servituras stet in justitia, Dei timore & patientia; timentes verò Deum credant, fidantque in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis & impatientibus: effectus quoque divini timoris explicantur.

1 FIli accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. A *Matt. 4.a.1. 2.Tim. 3.c.12.*

2 Deprime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus: & ne festines in tempore obductionis.

3 Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo vita tua.

4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe:

5 * Quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. *Sap. 3.a.6.*

6 Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viam tuam, & spera in illum. Serva timorem illius, & in illo veterasce. B

7 Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus: & non deflectatis ab illo ne cadatis.

8 Qui timetis Dominum, credite illi: & non evacuabitur merces vestra.

9 Qui timetis Dominum, sperate in illum: & in oblectationem veniet vobis misericordia.

10 Qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.

11 Respicite filii nationes hominum: & scitote quia nullus speravit in Domino, & confusus est.

12 * Quis enim permansit in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? *Ps.30 a.1.

13 Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & protector est omnibus exquirentibus se in veritate. C

13 Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori * terram ingredienti duabus viis. *3.Reg. 18.d.21

15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideò non protegentur ab eo.

16 Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.

17 Et quid facient, cùm inspicere cœperit Dominus?

18 Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: & * qui diligunt illum, conservabunt viam illius. *Joan. 14.c.23

19 Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius. D

20 Qui timent Dominum, præparabũt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

21 Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius,

22 dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dñi, & non in manus hominum.

23 Secundùm enim magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

CAPUT III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modestia animi laudatur contra curiositatem: & cor durum, nequam & superbum vituperatur, laudato sapiente & eleemosynam tribuente.

A 1 FIlii sapientiæ, ecclesia justorum : & natio illorum, obedientia & dilectio.

2 Judicium patris audite filii,& sic facite ut salvi sitis.

3 Deus enim honoravit patrem in filiis:& judicium matris exquirens,firmavit in filios.

4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis,& in oratione dierum exaudietur.

5 Et sicut qui thesaurizat,ita & qui honorificat matrem suam.

6 Qui honorat patrem suum,jucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur.

B 7 Qui honorat patrem suum,vita vivet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem.

8 Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt.

*Exod. 20.c.12 Deut.5. b.16. 9 * In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum,

Matt. 15. a.4. Marc. 7.b. 10. 10 Ut superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat.

11 * Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.

Eph.6. a 2. 12 Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, ejus confusio.

*Gen. 27 d.27 49.a.2. 13 Gloria enim hominis ex honore patris sui,& dedecus filii pater sine honore.

14 Fili susci pe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius:

15 Et si defecerit sensu,veniam da,& ne spernas eum in virtute tua : eleemosyna enim patris non erit in oblivione.

16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum,

17 Et in justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui : & sicut in sereno glacies,solventur peccata tua.

18 Quàm malæ famæ est, qui derelinquit patrem : & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem.

C 19 Filii in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligêris.

*Phil. 2.a.3. 20 * Quantò magnus es,humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam :

21 Quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.

*Prov. 25.d.27 22 * Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris : sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper,& in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus.

23 Non est enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.

24 In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter,& in pluribus operibus ejus non eris curiosus.

25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.

26 Multos quoque supplantavit suspicio illorum,& in vanitate detinuit sensus illorum.

27 Cor durum habebit malè in novissimo : & qui amat periculum, in illo peribit.

28 Cor ingrediens duas vias, non habebit successus,& pravus corde in illis scandalizabitur. D

29 Cor nequam gravabitur in doloribus,& peccator adjiciet ad peccandum.

30 Synagogæ superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis,& non intelligetur.

31 Cor sapientis intelligitur in sapientia,& auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.

32 Sapiens cor & intelligibile abstinebit se à peccatis,& in operibus justitiæ successus habebit.

33 * Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis : * Dan. 4.c.24.

34 Et Deus prospector est ejus qui reddit gratiam : meminit ejus in posterum,& in tempore casus sui inveniet firmamentum.

CAPUT IV.

Ad opera misericordiæ & sapientiam multipliciter hortatur, hujus ostendens utilitates : confusio bona & mala : non occultanda sapientia, nec veritati contradicendum : pro justitia certandum : verbo tuo opus respondeat : sis humanus erga subditos,& non avarus.

1 FIlli eleemosynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transvertas à paupere. A

Tob.4. b.7. 2 Animam esurientem ne despexeris : & non exasperes pauperem in inopia sua.

3 Cor inopis ne afflixeris,& non protrahas datum angustianti.

4 Rogationem contribulati ne abjicias: & non avertas faciem tuam ab egeno.

5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retrò maledicere :

6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ,exaudietur deprecatio illius : exaudiet autem eum, qui fecit illum.

7 Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum.

8 Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pacifica in mansuetudine. B

9 Libera eum,qui injuriam patitur de manu superbi : & non acidè feras in anima tua.

10 In judicando esto pupillis misericors ut pater, & pro viro matri illorum :

11 Et eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis quàm mater.

12 Sapientia filiis suis vitam inspirat,& suscipit inquirentes se,& præibit in via justitiæ.

13 Et qui illam diligit,diligit vitam:& qui vigilaverint ad illam,complectentur placorem ejus.

14 Qui tenuerint illam, vitam hereditabunt: & quò introibit, benedicet Deus.

15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto: & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

16 Qui audit illam, judicabit Gentes : & qui intuetur illam, permanebit confidens.

17 Si crediderit ei, hereditabit illam, & erunt in confirmatione creaturæ illius.

18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo,& in primis eligit eum. C

19 Timorem

19 Timorem & metum, & probationem inducet ſuper illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ ſuæ, donec tentet eum in cogitationibus ſuis, & credat animæ illius.

20 Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum,

21 Et denudabit abſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper illum ſcientiam & intellectum juſtitiæ.

22 Si autem oberraverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus inimici ſui.

23 Fili conſerva tempus, & devita à malo.

24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum,

25 Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam & gratiam.

26 Ne accipias faciem adverſus faciem tuam, nec adverſus animam tuam mendacium.

27 Ne reverearis proximum tuum in caſu ſuo:

D 28 Nec retineas verbum in tempore ſalutis. Non abſcondas ſapientiam tuam in decore ſuo.

29 In lingua enim ſapientia dignoſcitur: & ſenſus, & ſcientia, & doctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in operibus juſtitiæ.

30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere.

31 Non confundaris confiteri peccata tua, & ne ſubjicias te omni homini pro peccato.

32 Noli reſiſtere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii.

33 Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus eſſe in lingua tua; & inutilis, & remiſſus in operibus tuis.

35 Noli eſſe ſicut leo in domo tua, evertens domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos tibi.

36 Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

CAPUT V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juventutis, fortitudinis aut miſericordiæ Domini: ne ſis vagus, ſed firmus & manſuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne ſis ſuſurro aut bilinguis.

A 1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

2 Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui:

3 Et ne dixeris, Quomodo potui? aut quis me ſubjiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.

B 4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor.

5 De propitiatio peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum.

6 Et ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur,

* Prov. 10. a. 6. 7 * Miſericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores reſpicit ira illius.

8 Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

9 Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.

10 * Noli anxius eſſe in divitiis injuſtis, non C enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ. * Prov. 11. a. 4. d. 18.

11 Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. ſic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.

12 Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſus tui & ſcientia, & proſequatur te verbum pacis & juſtitiæ.

13 Eſto manſuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: & cum ſapientia proferas reſponſum verum.

14 Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo: ſin D autem, ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplinato, & confundaris.

15 Honor & gloria in ſermone ſenſati, lingua verò imprudentis ſubverſio eſt ipſius.

16 Non appelleris ſuſurro, & lingua tua ne capiaris, & confundaris.

17 Super furem enim eſt confuſio & pœnitentia, & denotatio peſſima ſuper bilinguem: ſuſurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia.

18 Juſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

CAPUT VI.

Proximi dilectionem repellunt, improperium, invidia, ac ferocitas: quam juvant dulcedo in verbis & pacifica converſatio: multiplices ſunt amici, ſed verus amicus non poteſt ſatis æſtimari: quantum diligenda & conſervanda ſit ſapientia: quærenda eſt prudentium ſocietas, & ſervanda Dei præcepta.

1 NOli fieri pro amico inimicus proximo: im- A properium enim & contumeliam malus hereditabit, & omnis peccator invidus & bilinguis.

2 * Non te extollas in cogitatione animæ tuæ * Rom. 12. d. 16 Phil. 2. a. 3. velut taurus: ne fortè elidatur virtus tua per ſtultitiam,

3 Et folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo.

4 Anima enim nequam diſperdet qui ſe habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in ſortem impiorum.

5 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abundat.

6 Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi unus de mille.

7 Si poſſides amicum, in tentatione poſſide eum, & ne facilè credas ei.

8 Eſt enim amicus ſecundùm tempus ſuum, & B non permanebit in die tribulationis.

9 Et eſt amicus qui convertitur ad inimicitiam: & eſt amicus qui odium & rixam & convitia denudabit.

10 Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis.

11 Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi quaſi coæqualis, & in domeſticis tuis fiducialiter aget:

12 Si humiliaverit ſe contra te, & à facie tua abſconderit ſe, unanimem habebis amicitiam bonam.

13 Ab inimicis tuis ſeparare, & ab amicis tuis attende.

14 Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit theſaurum.

15 Amico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt digna

digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius.

16 Amicus fidelis, medicamentum vitæ & immortalitatis,& qui metuunt Dominum,invenient illum.

17 Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam : quoniam secundùm illum erit amicus illius.

18 Fili à juventute tua excipe doctrinam,& usque ad canos invenies sapientiam.

19 Quasi is qui arat,& seminat,accede ad eam, & sustine bonos fructus illius.

C 20 In opere enim ipsius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius.

21 Quàm aspera est nimiùm sapientia indoctis hominibus,& non permanebit in illa excors.

22 Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur projicere illam.

23 Sapientia enim doctrinæ secundùm nomen est ejus, & non est multis manifesta : quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei.

24 Audi fili, & accipe consilium intellectus, & ne abjicias consilium meum.

25 Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum :

26 Subjice humerum tuum,& porta illam,& ne acedieris vinculis ejus.

27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserva vias ejus.

28 Investiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam :

29 In novissimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.

D 30 Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ :

31 Decor enim vitæ est in illa,& vincula illius alligatura salutaris.

32 Stolam gloriæ indues eam,& coronam gratulationis superpones tibi.

33 Fili, si attenderis mihi, disces : & si accommodaveris animum tuum, sapiens eris :

34 Si inclinaveris aurem tuam,excipies doctrinam : & si dilexeris audire, sapiens eris:

*Inf. 8.b.9. 35 * In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei possis audire, & proverbia laudis non effugiant à te.

36 Et si videris sensatum,evigila ad eum,& gradus ostiorum illius exterat pes tuus.

*Ps. 1. a.2. 37 * Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè assiduus esto : & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

CAPUT VII.

Abstinendum à malis:vetantur ambitio,præsumptio,pusillanimitas, mendacium,verbositas coram presbyteris, & præsumptio in oblationibus : laus agricultura, bonæ mulieris & servi frugi : parentes filios erudiant, & filias elocent : filii honorent parentes : Deus ac sacerdotes ipsius honorandi : ad opera misericordiæ hortatur,& ad memoriam novissimorum.

A 1 NOli facere mala,& non te apprehendent.

2 Discede ab iniquo, & deficient mala abs te.

3 Fili, non semines mala in sulcis injustitiæ, & non metes ea in septuplum.

4 Noli quærere à domino ducatum, neque à rege cathedram honoris.

5 * Non te justifices ante Deum,quoniam agnitor cordis ipse est : & penes regem noli velle videri sapiens. *Job.9. a.2.c. 20. Ps.142. a.2.

6 Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates:ne fortè extimescas faciem potentis,& ponas scandalum in æquitate tua. Eccle. 7.b.17. Luc.18. c.11.

7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum,

8 * Neque alliges duplicia peccata : nec enim in uno eris immunis. *Inf. 12.b.7.

9 Noli esse pusillanimis in animo tuo :

10 Exorare, & facere eleemosynam ne despicias.

11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet. B

12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ : * est enim qui humiliat & exaltat, circumspector Deus. *1.Reg. 2.b.7.

13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum : neque in amicum similiter facias.

14 Noli velle mentiri omne mendacium : assiduitas enim illius non est bona.

15 Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum,& non iteres verbum in oratione tua.

16 Non oderis laboriosa opera,& rusticationem creatam ab Altissimo.

17 Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.

18 Memento iræ, quoniam non tardabit.

19 Humilia valdè spiritum tuum:quoniam vindicta carnis impii, ignis & vermis.

20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris.

21 Noli discedere à muliere sensata & bona, quam sortitus es in timore Domini : gratia enim verecundiæ illius super aurum. C

22 * Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. *Levit. 19.c.13

23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

24 Pecora tibi sunt ? attende illis : & si sunt utilia, perseverent apud te.

25 Filii tibi sunt ? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.

26 Filiæ tibi sunt ? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

27 Trade filiam,& grande opus feceris, & homini sensato da illam.

28 Mulier si est tibi secundùm animam tuam, non projicias illam : & odibili non credas te. In toto corde tuo

29 * Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris. *Tob.4. a. 3.

30 Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses : & retribue illis,quomodo & illi tibi. D

31 In tota anima tua time Dominum,& sacerdotes illius sanctifica.

32 In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas.

*Deut. 12.c.18 33 *Honora Deum ex tota anima tua,& honorifica sacerdotes,& propurga te cum brachiis.

*Levit. 2.a 3. Num. 18.c.15 34 Da illis partem, *sicut mandatum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis.

35 Datum brachiorum tuorum & sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia sanctorum:

36 Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio & benedictio tua.

37 Gratia dati in conspectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam.

*Rom. 12.c.15 38 *Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula.

*Matt. 25.c.36 39 *Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis.

40 In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

CAPUT VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto: non despiciendus pœnitens, nec senex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi seniores, arguendi peccatores & contumelioſi: fœnerari: spondere: contra judicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuis: cum extraneo.

A 1 NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illus.

*Matt. 25.c.25 2 *Non contendas cum viro locuplete,ne fortè contra te constituat litem tibi.

*Inf. 31.a.6. 3 *Multos enim perdidit aurum & argentum, & usque ad cor regum extendit & convertit.

4 Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna.

5 Non communices homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur.

6 Ne despicias hominem avertentem se à peccato, *neque improperes ei. memento quoniam omnes in correptione sumus.

*2.Cor. 2.b 6. Gal.6. a. 1.

7 *Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt.

*Lev. 19.f.32

8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire..

B 9 *Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in proverbiis eorum conversare.

*Sup.6. d.35.

10 Ab ipsis enim disces sapientiam,& doctrinam intellectus, & servire magnatis sine querela.

11 Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis:

12 Quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.

13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.

14 Ne contra faciem stes contumelioſi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo.

*Inf. 29.a.4. 15 *Noli fœnerari homini fortiori te: quòd si C fœneraveris, quasi perditum habe.

16 Non spondeas super virtutem tuam: quòd si spoponderis, quasi restituens cogita.

17 Non judices contra judicem: quoniam secundùm quod justum est judicat.

*Gen. 4.b.8. 18 *Cum audace non eas in via, ne fortè gravet mala sua in te: ipse enim secundùm voluntatem suam vadit,& simul cum stultitia illius peries.

*Prov. 22.d.24 D 19 *Cum iracundo non facies rixam, & cum audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & ubi non est adjutorium, elidet te.

20 Cum fatuis consilium non habeas:non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.

21 Coram extraneo ne facias consilium: nescis enim quid pariet.

22 Non omni homini cor tuum manifestes: ne fortè inferat tibi gratiam falsam, & convitietur tibi.

CAPUT IX.

Quàm sit prudenter cum mulieribus agendum,& quàm sit societas & affectus earum viris periculoſa: amicus antiquus servandus: peccatoris gloria non zelanda: abſis ab homine poteſtatem occidendi habente: cum sapientibus tractandum,& Deus præ oculis habendus.

1 NOn zeles mulierem sinus tui, ne ostendat A super te malitiam doctrinæ nequam.

2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam,& confundaris:

3 Ne respicias mulierem multivolam: ne fortè incidas in laqueos illius.

4 Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius.

*Gen. 6.a.2. 5 *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius.

*Prov. 5.a.2. 6 *Ne des fornicariis animam tuam in ullo: ne perdas te, & hereditatem tuam.

7 Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.

*Gen. 34.a.2. 2.Reg. 11.a.4. 13.a.1. Matt.5. d.28. 8 *Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam.

9 Propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.

10 Omnis mulier,quæ est fornicaria,quasi sterB cus in via conculcabitur.

11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt. colloquium enim illius quasi ignis exardescit.

12 Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum:

13 Et non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam,& sanguine tuo labaris in perditionem.

C 14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi.

15 Vinum novum, amicus novus: veterascet, & cum suavitate bibes illud.

*Judic. 9.a.4. 2.Reg. 15.b.10 16 *Non zeles gloriam & opes peccatoris:non enim scis quæ futura sit illius subversio.

17 Non placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius.

18 Longè abesto ab homine potestatem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mortis.

19 Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere,ne fortè auferat vitam tuam.

D 20 Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolen ium arma ambulabis.

21 Secundùm virtutem tuam cave te à proximo tuo,& cum sapientibus & prudentibus tracta.

22 Viri

22 Viri justi sint tibi convivæ,& in timore Dei sit tibi gloriatio,

23 Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in sapientia sermonis sui,in sensu verò Seniorum verbum.

25 Terribilis est in civitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAPUT X.

Sapiens judex, utilis; insipiens, pernicioſus: rectorem ſubditi imitantur: omnia in manu Dei: injuriæ obliviſcendum: deteſtatio ſuperbiæ, injuſtitiæ, contumeliæ, avaritiæ: homo brevis vitæ poſt mortem vermis: diſceſſus à Deo, cauſa eſt ſuperbiæ: gentes ob ſuperbiam à Deo perditæ: laus timoris Dei: non deſpiciendus pauper juſtus, nec dives peccator honorandus: anima in manſuetudine ſervanda.

A 1 JUdex ſapiens judicabit populum ſuum, & principatus ſenſati ſtabilis erit.

*Prov. 29.b.12 2 * Secundùm judicem populi, ſic & miniſtri ejus: & qualis rector eſt civitatis, tales & inhabitantes in ea.

*3.Reg. 12.c.13 3 * Rex inſipiens perdet populum ſuum: & civitates inhabitabuntur per ſenſum potentium.

4 In manu Dei poteſtas terræ: & utilem rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam.

5 In manu Dei proſperitas hominis,& ſuper faciem ſcribæ imponet honorem ſuum.

*Levit. 19.c.13 6 Omnis injuriæ proximi ne memineris, * & nihil agas in operibus injuriæ.

7 Odibilis coram Deo eſt & hominibus ſuperbia: & execrabilis omnis iniquitas gentium.

* Dan. 4.c.14. 8 * Regnum à gente in gentem transfertur propter injuſtitias, & injurias, & contumelias, & diverſos dolos.

9 Avaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit terra, & cinis?

B 10 Nihil eſt iniquius quàm amare pecuniam. hic enim & animam ſuam venalem habet: quoniam in vita ſua projecit intima ſua.

11 Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.

12 Brevem languorem præcidit medicus: ſic & rex hodie eſt & cras morietur.

13 Cùm enim morietur homo, hereditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes.

14 Initium ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo:

15 Quoniam ab eo,qui fecit illum, receſſit cor ejus, quoniam initium omnis peccati eſt ſuperbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & ſubvertet eum in finem.

C 16 Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum,& deſtruxit eos uſque in finem.

17 Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus,& ſedere fecit mites pro eis.

18 Radices gentium ſuperbarum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipſis gentibus.

19 Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas uſque ad fundamentum.

20 Arefecit ex ipſis,& diſperdidit eos,& ceſſare fecit memoriam eorum à terra.

21 Memoriam ſuperborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium ſenſu.

22 Non eſt creata hominibus ſuperbia; neque iracundia nationi mulierum.

23 Semen hominum honorabitur hoc,quod timet Deum: ſemen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini.

24 In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent Dominum,erunt in oculis illius.

25 Gloria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei eſt:

26 Noli deſpicere hominem juſtum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem divitem.

D 27 Magnus,& judex,& potens eſt in honore: & non eſt major illo, qui timet Deum.

28 * ſervo ſenſato liberi ſervient: * & vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correptus, & inſcius non honorabitur. *Prov. 17.a.2. *2.Reg. 12.c.13

29 Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore anguſtiæ.

30 * Melior eſt qui operatur,& abundat in omnibus,quàm qui gloriatur,& eget pane. *Prov. 12.b.9.

31 Fili in manſuetudine ſerva animam tuam,& da illi honorem ſecundùm meritum ſuum.

32 Peccantem in animam ſuam quis juſtificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam ſuam?

33 Pauper gloriatur per diſciplinam & timorem ſuum: & eſt homo qui honorificatur propter ſubſtantiam ſuam.

34 Qui autem gloriatur in paupertate, quantò magis in ſubſtantia? & qui gloriatur in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

CAPUT XI.

Sapientia humilitati: ex ſpecie nemo judicandus: de veſtitu & honore non gloriandum: de re interrogandum ante judicium: non cumulanda temporalia, nec in illis fidendum aut gloriandum: bona & mala à Deo: & bonorum & malorum memor ſis: in domum non quivis inducendus; & ab inſidiis doloſi cavendum.

A 1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum cõſedere illum faciet. Gen. 41.e.40. Dan.6.a.3.

2 Non laudes virum in ſpecie ſua, neque ſpernas hominem in viſu ſuo.

3 Brevis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Joan.7.c.18.

4 * In veſtitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altiſſimi ſolius, & glorioſa, & abſconſa, & inviſa opera illius. * Act. 12.d.21. 22.

5 Multi tyranni ſederunt in throno,& inſuſpicabilis portavit diadema.

6 * Multi potentes oppreſſi ſunt validè, & glorioſi traditi ſunt in manus alterorum. *1.Reg. 15.f.28 Eſth.6.b.7.

7 Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam: & cùm interrogaveris, corripe juſtè.

8 * Priuſquam audias,ne reſpondeas verbum: & in medio ſermonum ne adjicias loqui. *Prov. 18.b.13

9 De ea re, quæ te non moleſtat, ne certeris: & B in judicio peccantium ne conſiſtas.

10 Fili ne in multis ſint actus tui: & * ſi dives fueris, non eris immunis à delicto. ſi enim ſecutus fueris, non apprehendes: & non effugies, ſi præcucurreris. *1.Tim. 6.b.9.

11 * Eſt homo laborans, & feſtinans, & dolens impius, & tantò magis non abundabit. *Eccle. 4.b.8.

12 Eſt homo marcidus egens recuperatione,

plus deficiens virtute, & abundans paupertate :

*Job. 42.c.10 13 *Et oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius,& exaltavit caput ejus : & mirati sunt in illo multi,& honoraverunt Deum.

*Job.2. c.10. 14 * Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.

15 Sapientia & disciplina,& scientia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipsum.

16 Error & tenebræ peccatoribus concreata sunt : qui autem exultant in malis, consenescunt in malo.

17 Datio Dei permanet justis, & profectus illius successus habebit in æternum.

18 Est qui locupletatur parcè agendo, & hæc est pars mercedis illius

C 19 In eo quod dicit : * Inveni requiem mihi, * Luc. 12.c.19 & nunc manducabo de bonis meis solus :

20 Et nescit quòd tempus præteriet, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur.

21 Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce.

22 Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.

23 Facile est enim in oculis Dei subitò honestare pauperem.

24 Benedictio Dei in mercedem justi festinat, & in hora veloci processus illius fructificat.

25 Ne dicas : Quid est mihi opus,& quæ erunt mihi ex hoc bona ?

26 Ne dicas : Sufficiens mihi sum : & quid ex hoc pessimabor ?

* Inf. 18.c.25 27 * In die bonorum ne immemor sis malorum : & in die malorum ne immemor sis bonorum :

28 Quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundùm vias suas.

D 29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ,& in fine hominis denudatio operum illius.

30 Ante mortem ne laudes hominem quemquam,quoniam in filiis suis agnoscitur vir.

31 Non omnem hominem inducas in domum tuam : multæ enim sunt insidiæ dolosi.

32 Sicut enim eructant præcordia fœtentium, & sicut perdix inducitur in caveam, & ut caprea in laqueum, sic & cor superborum, & sicut prospector videns casum proximi sui.

33 Bona enim in mala convertens insidiatur, & in electis imponet maculam.

34 A scintilla una augetur ignis, & ab uno doloso augetur sanguis : homo verò peccator sanguini insidiatur.

35 Attende tibi à pestifero, fabricat enim mala : ne fortè inducat super te subsannationem in perpetuum.

36 Admitte ad te alienigenam, & subvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

Caput XII.

Benefaciendum justo,impii verò & peccatores non suscipiendi : difficile est amicos ab inimicis dignoscere;nec inimicis umquam fidendum, quantumvis amicitiam simulent.

A 1 SI benefeceris,scito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa.

2 Benefac justo, & invenies retributionem magnam : & si non ab ipso, certè à Domino.

3 Non est enim ei benè qui assiduus est in malis,& eleemosynas non danti : quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & misertus est pœnitentibus.

4 * Da misericordi, & ne suscipias peccatorem : & impiis & peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindictæ. * Gal. 6.c.10.

5 Da bono, & non receperis peccatorem.

6 Benefac humili,& non dederis impio : prohibe panes illi dari,ne in ipsis potentior te sit :

7 Nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi : quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & impiis reddet vindictam. B

8 Non agnoscetur in bonis amicus, & non abscondetur in malis inimicus.

9 In bonis viri, inimici illius in tristitia : & in malitia illius, amicus agnitus est.

10 Non credas inimico tuo in æternum : sicut enim æramentum, æruginat nequitia illius :

11 Et si humiliatus vadat curvus,adjice animum tuum, & custodit te ab illo.

12 Non statuas illum penes te,nec sedeat ad dex- C teram tuam,ne fortè conversus in locum tuum,inquirat cathedram tuam : & in novissimo agnoscas verba mea,& in sermonibus meis stimuleris.

13 Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus, qui appropiant bestiis ? & sic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus est in peccatis ejus.

14 Una hora tecum permanebit : si autem declinaveris, non supportabit.

15 * In labiis suis indulcat inimicus:& in cor- D de suo insidiatur ut subvertat te in foveam. *Jer.41 b.6.

16 In oculis suis lacrymatur inimicus : & si invenerit tempus,non satiabitur sanguine :

17 Et si incurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem.

18 In oculis suis lacrymatur inimicus, & quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.

19 Caput suum movebit, & plaudet manu, & multa susurrans commutabit vultum suum.

Caput XIII.

Periculosa sunt consortia cum superbo, divite, & potentiore : dilige Deum ac proximum : non convenit diviti cum paupere, & hoc despecto ille honoratur.

1 QUi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: A * & qui communicaverit superbo, induet * Sup 7 a. 2. superbiam.

2 Pondus super se tollet,qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris.

3 Quid communicabit cacabus ad ollam ? quando enim se collisserint, confringetur.

4 Dives injustè egit, & fremet : pauper autem læsus tacebit.

5 Si largitus fueris,assumet te : & si non habueris, derelinquet te.

6 Si habes, convivet tecum, & evacuabit te, & & ipse non dolebit super te.

7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & dicet: Quid opus est tibi ?

8 Et

8 Et confundet te in cibis suis, donec te exinaniat bis, & ter: & in novissimo deridebit te: & postea videns derelinquet te, & caput suum movebit ad te.

9 Humiliare Deo, & expecta manus ejus.

10 Attende ne seductus in stultitiâ humilieris.

B 11 Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris.

12 Advocatus à potentiore discede: ex hoc enim magis te advocabit.

13 Ne improbus sis, ne impingaris: & ne longè sis ab eo, ne eas in oblivionem.

14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius. ex multa enim loquela tentabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis.

15 Immitis animus illius conservabit verba tua: & non parcet de malitia, & de vinculis.

16 Cave tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum subversione tua ambulas.

17 Audiens verò illa quasi in somnis vide, & vigilabis.

C 18 Omni vita tua dilige Deum, & invoca illum in salute tua.

19 Omne animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi.

20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur, & omnis homo simili sui sociabitur.

21 Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator justo.

Cor. 14. 22 * Quæ communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?

23 Venatio leonis, onager in eremo: sic & pascua divitum sunt pauperes.

24 Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio divitis pauper.

D 25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis: humilis autem cùm ceciderit, expelletur & à notis.

26 Diviti decepto multi recuperatores: locutus est superba, & justificaverunt illum.

27 Humilis deceptus est, insuper & arguitur: locutus est sensatè, & non est datus ei locus.

28 Dives locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius usque ad nubes perducent.

29 Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic? & si offenderit, subvertent illum.

30 Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: & nequissima paupertas in ore impii.

31 Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala.

32 Vestigium cordis boni, & faciem bonam difficilè invenies, & cum labore.

CAPUT XIV.

Beatus qui non est verbo lapsus: avaro & livido perniciosæ divitiæ, & de utriusque miseriis: de substantia benefaciendum ante mortem quæ non tardat: de hominis fragilitate: beatus sapientiæ & justitiæ studiosus.

1 BEatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti.

2 Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.

3 Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia, & homini livido ad quid aurum?

4 Qui acervat ex animo suo injustè, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.

5 Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis suis.

6 Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est malitiæ illius:

7 Et si benè fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in novissimo manifestat malitiam suam.

8 Nequam est oculus lividi: & avertens faciem B suam, & despiciens animam suam.

9 Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.

10 Oculus malus ad mala: & non satiabitur pane, sed indigens & in tristitia erit super mensam suam.

11 Fili si habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.

12 Memor esto quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum quia demonstratum est tibi: testamentum enim hujus mundi, morte morietur.

13 * Ante mortem benefac amico tuo, & secundùm vires tuas exporrigens da pauperi. *Tob. 4. b. 7. Sup. 4. a. 1.

14 Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat. Luc. 16. b. 9.

15 Nónne aliis relinques dolores & labores tuos in divisione sortis?

16 Da, & accipe, & justifica animam tuam. C

17 Ante obitum tuum operare justitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum.

18 * Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi. *Isa. 40 b. 6. Jac. 1. b. 10.

19 Alia generantur, & alia dejiciuntur: sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur, & alia nascitur. 1. Pet. 1. d. 24.

20 Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo.

21 Et omne opus electum justificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo.

22 * Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in justitia sua meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei. * Psal. 1. a. 2.

23 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in D absconditis suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, & in viis illius consistens:

24 Qui respicit per fenestras illius, & in januis illius audiens:

25 Qui requiescit juxta domum illius, & in parietibus illius figens palum statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula illius bona per ævum:

26 Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis ejus morabitur.

27 Protegetur sub tegmine illius à fervore, & in gloria ejus requiescet.

CAPUT XV.

Beatus qui in timore Dei aptat se ad sapientiam, quam stulti & mendaces non assequentur: peccata Deo non sunt adscribenda, sed homini qui ab illo conditus est libero arbitrio, propositis præceptis quæ servare poterat: Dei oculis omnia nuda sunt.

1 QUi timet Deum, faciet bona: & qui A continens est justitiæ, apprehendet illam:

2 Et obviabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate susceptet illum.

*Joan. 4.b.10. 3 Cibabit illum pane vitæ & intellectus, * & aqua sapientiæ salutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur:

4 Et continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos suos,

5 Et in medio Ecclesiæ aperiet os ejus, & adimplebit illum spiritu sapientiæ & intellectus, & stola gloriæ vestiet illum.

B 6 Jucunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hereditabit illum.

7 Homines stulti non apprehendent illam, & homines sensati obviabunt illi, homines stulti non videbunt eam: longè enim abest à superbia & dolo.

8 Viri mendaces non erunt illius memores: & viri veraces invenientur in illa, & successum habebunt usque ad inspectionem Dei.

9 Non est speciosa laus in ore peccatoris:

C 10 Quoniam à Deo profecta est sapientia. sapientiæ enim Dei astabit laus, & in ore fideli abundabit, & dominator dabit eam illi.

11 Non dixeris: Per Deum abest: quæ enim odit ne feceris.

12 Non dicas: Ille me implanavit: non enim necessarii sunt ei homines impii.

13 Omne execramentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.

14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.

15 Adjecit mandata & præcepta sua:

*Matt. 19.b.17 16 * Si volueris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere.

17 Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.

*Jer.21 c.8. 18 * Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi:

D 19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.

* Psal. 33.c.16 * Heb. 4.d.13. 20 * Oculi Domini ad timentes eum, & ipse * agnoscit omnem operam hominis.

21 Nemini mandavit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi.

22 Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAPUT XVI.

Non exultandum in filiis impiis: de ira Dei in malos & misericordia in bonos: magna sunt operum misericordiæ merita: Dei cognitioni ac judicio nemo se potest subtrahere, cujus opera sunt ab homine inscrutabilia.

A 1 NE jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.

2 Non credas vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum.

3 Melior est enim unus timens Deum, quàm mille filii impii.

4 Et utile est mori sine filiis, quàm relinquere filios impios.

5 Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur.

6 Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audivit auris mea.

7 * In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardescet ira. * In 11.b

8 * Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti: * Ge 6.a

9 Et non pepercit peregrinationi Lot, & execratus est eos præ superbia verbi illorum.

10 Non misertus est illis, gentem totam perdens, B & extollentem se in peccatis suis.

11 * Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui: & si unus fuisset cervicatus, mirum, si fuisset immunis. * Num. 14.d.23 24.26. f.31.

12 Misericordia enim & ira est cum illo. Potens exoratio, & effundens iram:

13 Secundùm misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundùm opera sua judicat.

14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia misericordiam facientis.

15 Omnis misericordia faciet locum * unicuique secundùm meritum operum suorum, & secundùm intellectum peregrinationis ipsius. * Rom. 2.a.6.

16 Non dicas: A Deo abscondar, & ex summo C quis mei memorabitur?

17 In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea in tam immensa creatura?

18 Ecce cælum, & cæli cælorum, abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur,

19 Montes simul, & colles, & fundamenta terræ: cùm conspexerit illa Deus, tremore concutientur.

20 Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo:

21 Et vias illius quis intelligit, & procellam, quam nec oculus videbit hominis?

22 Nam plurima illius opera sunt in absconsis: sed opera justitiæ ejus quis enuntiabit? aut quis substinebit? Longè enim est testamentum à quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est.

23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir D imprudens & errans, cogitat stulta.

24 Audi me fili, & disce disciplinam sensus, & in verbis meis attende in corde tuo,

25 Et dicam in æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam: & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, & in veritate enuntio scientiam ejus.

26 In judicio Dei opera ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus suis.

27 Ornavit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, & non destiterunt ab operibus suis.

28 Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum.

29 Non sis incredibilis verbo illius.

30 Post hæc Deus in terram respexit, & implevit illam bonis suis.

31 Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterùm reversio illorum.

CAPUT

CAPUT XVII.

Creatio primorum parentum, donáque ipsis collata ac præcepta proposita, distinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præposuit, illósque & ipsorum opera universa perpetuò intuetur: virtus eleemosynæ: exhortatur peccatores ad pœnitentiam dum sani sunt, proposita Dei misericordia.

A 1 DEus creavit de terra hominem, & secundùm * imaginem suam fecit illum.
* Gen. 1.d.27. 5.a.1.

2 Et iterùm convertit illum in ipsam, & secundùm se vestivit illum virtute.

3 Numerum dierum & tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum quæ sunt super terram.

4 Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum & volatilium.

* Gen. 2.c.18. 5 * Creavit ex ipso adjutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus replevit illos.

6 Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis.

7 Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum,

B 8 Ut nomen sanctificationis collaudent; & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum ejus.

9 Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hereditavit illos.

10 Testamentum æternum constituit cum illis, & justitiam & judicia sua ostendit illis.

11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.

12 Et mandavit illis unicuique de proximo suo.

13 Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.

* Rom. 13.a.1. 14 * In unamquamque gentem præposuit rectorem:

15 Et pars Dei, Israël facta est manifesta.

C 16 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: & oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum,

17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.

* Inf. 29.b.16 18 * Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit:

* Matt. 25.c.35 19 * Et posteà resurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, & convertet in interiores partes terræ.

20 Pœnitentibus autem dedit viam justitiæ, & confirmavit deficientes sustinere, & destinavit illis sortem veritatis.

21 Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua:

22 Precare ante faciem Domini, & minue offendicula.

23 Revertere ad Dominum, & avertere ab injustitia tua, & nimis odito execrationem:

24 Et cognosce justitias & judicia Dei, & sta in
D sorte propositionis, & orationis altissimi Dei.

* Ps. 6. b. 6. Isa. 38. d. 19. 25 In partes vade sæculi sancti, * cum vivis & dantibus confessionem Deo.

26 Non demoreris in errore impiorũ, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio.

27 Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius.

28 Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio illius, convertentibus ad se!

29 Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.

30 Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut quid nequius quàm quod excogitavit caro & sanguis? & hoc arguetur.

31 Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit: & omnes homines terra & cinis.

CAPUT XVIII.

Dei magnalia homini inscrutabilia: hominis miseria, & Dei erga illum miseratio: proximo miserendum: quomodo infirmus se habere debeat: quomodo sit orandum: considerandum Dei judicium, & à propriis concupiscentiis discedendum.

1 QUi vivit in æternum, creavit omnia simul. A
Deus solus justificabitur, & manet invictus rex in æternum. Gen. 1. 8. 1.

2 Quis sufficit enarrare opera illius?

3 Quis enim investigabit magnalia ejus?

4 Virtutem autẽ magnitudinis ejus quis enuntiabit? aut quis adjiciet enarrare misericordiã ejus?

5 Non est minuere, neque adjicere, nec est invenire magnalia Dei.

6 Cùm consummaverit homo, tunc incipiet: & cùm quieverit, aporiabitur.

7 Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?

8 * Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. *Ps. 89. c. 10.

9 Propter hoc patiens est Deus in illis, & ef- B
fundit super eos misericordiam suam.

10 Vidit præsumptionem cordis eorum quoniam mala est, & cognovit subversionem illorum quoniam nequam est.

11 Ideò adimplevit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.

12 Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem.

13 Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum.

14 Miseretur excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in judiciis ejus.

15 Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali.

16 Nónne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quàm datum.

17 Nónne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine justificato.

18 Stultus acriter improperabit: & datus indisciplinati tabescere facit oculos.

19 Ante judicium para justitiam tibi, & antequam loquaris disce.

20 Ante languorem adhibe medicinam, * & ante judicium interroga teipsum, & in conspectu Dei C
invenies propitiationem. *1. Cor. 11. f. 28

21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.

22 * Non impediaris orare semper, & ne verearis * Luc. 18. a. 1.

1. Theſſ. 5. c. 15. rearis uſque ad mortem juſtificari : quoniam merces Dei manet in æternum.

23 Ante orationem præpara animam tuam : & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.

* Sup. 7 b. 18. 24 * Memento iræ in die conſummationis, & tempus retributionis in converſatione faciei.

* Sup. 11. c. 27 25 * Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & neceſſitatum paupertatis in die divitiarum.

D 26 A manè uſque ad veſperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.

27 Homo ſapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.

28 Omnis aſtutus agnoſcit ſapientiam, & invenienti eam dabit confeſſionem.

29 Senſati in verbis & ipſi ſapienter egerunt: & intellexerunt veritatem & juſtitiam, & impluerunt proverbia & judicia.

* Rom. 6. b. 12. 13. d. 13 14. 30 * Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.

31 Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.

32 Nè oblecteris in turbis nec in modicis : aſſidua enim eſt commiſſio illorum.

33 Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & eſt tibi nihil in ſæculo : eris enim invidus vitæ tuæ.

CAPUT XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, citò credente, gaudente ſuper iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, diſcretione in verbis ſervanda, correptione, ficta humilitate, & laude tacentis.

A 1 OPerarius ebrioſus non locupletabitur : & qui ſpernit modica, paulatim decidet.

* Gen. 19 g. 33 3. Reg. 11. a. 1. 2 * Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos :

3 Et qui ſe jungit fornicariis, erit nequam : putredo & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus.

* Joſ. 9. c. 15. 22 c. 11. 4 * Qui credit citò, levis corde eſt, & minorabitur : & qui delinquit in animam ſuam, inſuper habebitur.

5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur : & qui odit correptionem, minuetur vita : & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.

B 6 Qui peccat in animam ſuam, pœnitebit : & qui jucundatur in malitia, denotabitur.

7 Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis.

8 Amico & inimico noli narrare ſenſum tuum : & ſi eſt tibi delictum, noli denudare.

9 Audiet enim te, & cuſtodiet te, & quaſi defendens peccatum odiet te, & ſic aderit tibi ſemper.

10 Audiſti verbum adverſus proximum tuum ? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.

11 A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.

12 Sagitta infixa femori carnis, ſic verbum in corde ſtulti.

* Levit. 19 c. 17 Matth. 18. b. 15 13 * Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat : Non feci : aut ſi fecerit, ne iterùm addat facere.

14 Corripe proximum, ne fortè non dixerit : & ſi dixerit, ne fortè iteret. Luc. 17. a. 3.

15 Corripe amicum : ſæpè enim fit commiſſio.

16 Et non omni verbo credas. eſt qui labitur C lingua, ſed non ex animo.

17 * Quis eſt enim qui non deliquerit in lingua ſua ? Corripe proximum antequam commineris. * Jac. 3. c. 8.

18 Et da locum timori Altiſſimi : quia omnis ſapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni ſapientia diſpoſitio legis.

19 Et non eſt ſapientia nequitiæ diſciplina : & non eſt cogitatus peccatorum prudentia.

20 Eſt nequitia, & in ipſa execratio : & eſt inſipiens qui minuitur ſapientia.

21 Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore, quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſimi.

21 Eſt ſolertia certa, & ipſa iniqua.

22 Et eſt qui emittit verbum certum enarrans D veritatem. Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora ejus plena ſunt dolo :

24 Et eſt qui ſe nimiùm ſubmittit à multa humilitate : & eſt qui inclinat faciem ſuam, & fingit ſe non videre quod ignoratum eſt :

25 Et ſi ab imbecillitate virium vetetur peccare, ſi invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.

26 Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus.

27 Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de illo.

28 Eſt correptio mendax in ira contumelioſi : & eſt judicium, quod non probatur eſſe bonum : & eſt tacens, & ipſe eſt prudens.

CAPUT XX.

De correptione, & correpti pœnitentia : de tacente, & loquace : de domo ſapientis, & fatui : de falſa promiſſione & mendacio : de ſapiente qui placet magnatis : de donis non accipiendis, & ſapientia abſcondita.

1 QUàm bonum eſt arguere, quàm iraſci, & A confitentem in oratione non prohibere !

2 Concupiſcentia ſpadonis devirginabit juvenculam :

3 Sic qui facit per vim judicium iniquum.

4 Quàm bonum eſt correptum manifeſtare pœnitentiam ! ſic enim effugies voluntarium peccatum.

5 Eſt tacens, qui invenitur ſapiens : & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum.

6 Eſt tacens non habens ſenſum loquelæ : & eſt tacens ſciens tempus aptum.

7 Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus : laſcivus autem & imprudens non ſervabunt tempus.

8 Qui multis utitur verbis, lædet animam B ſuam : & qui poteſtatem ſibi ſumit injuſtè, odietur.

9 Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato, & eſt inventio in detrimentum.

10 Eſt datum, quod non eſt utile : & eſt datum, cujus retributio duplex.

11 Eſt propter gloriam minoratio : & eſt qui ab humilitate levabit caput.

12 Eſt

12 Est qui multa redimat modico pretio, & restituens ea in septuplum.

13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.

14 Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt.

15 Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio est.

16 Hodie fœneratur quis, & cras expetit: odibilis est homo hujusmodi.

17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius.

C 18 Qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?

19 Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum.

20 Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet.

21 Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit.

22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo.

23 Est qui vetatur peccare præ inopia, & in requie sua stimulabitur.

24 Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab imprudenti persona perdet eam: personæ autem acceptione perdet se.

25 Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis.

26 Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assiduè erit.

D 27 Potior fur quàm assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt.

28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione.

29 Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis.

30 Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur justitiam, ipse exaltabitur: qui verò placet magnatis, effugiet iniquitatem.

* *Exod. 23. b. 8. Deut. 16 d. 19.* 31 * Xenia & dona excæcant oculos judicum, & quasi mutus in ore avertit correptiones eorum.

* *Inf. 41. c. 17* 32 * Sapientia absconsa & thesaurus invisus; quæ utilitas in utrisque?

33 Melior est qui celat insipientiam suam, quàm homo qui abscondit sapientiam suam.

Caput XXI.

Docet fugiendum peccatum: primùm in genere, deinde in specie productis variis peccatis.

A 1 Fili peccasti? non adjicias iterùm: sed & de pristinis deprecare ut tibi dimittantur.

2 Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te.

3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.

4 Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.

5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur.

6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, & judicium festinatò adveniet illi.

7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui timet Deum, convertetur ad cor suum.

8 Notus à longè potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso.

9 Qui ædificat domum suam impendiis alienis, B quasi qui colligit lapides suos in hieme.

10 * Stuppa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. * *Sup. 16. a. 7.*

11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.

12 Qui custodit justitiam, continebit sensum ejus.

13 Consummatio timoris Dei, sapientia & sensus.

14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono.

15 Est autem sapientia, quæ abundat in malo: & non est sensus ubi est amaritudo.

16 Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet.

17 Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit.

18 Verbum sapiens quodcumque audierit scius, C laudabit, & ad se adjiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, & projiciet illud post dorsum suum.

19 Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia.

20 Os prudentis quæritur in Ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis.

21 Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba.

22 Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dextram.

23 Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit.

24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & D quasi brachiale in brachio dextro.

25 Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur à persona potentis.

26 Stultus à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit.

27 Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia.

28 Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur.

29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum.

30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.

31 Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

Caput XXII.

De lapidatione pigri, filio indisciplinato, filiáque fatua, musica in luctu, docente fatuum, mortuo plorando: cum stulto non loquendum: de corde stulti ac timidi: de servanda fide cum amico, & oris custodia.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & omnes A loquentur super aspernationem illius.

2 De ſtercore boum lapidatus eſt piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.

3 Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato: filia autem in deminoratione fiet.

4 Filia prudens hereditas viro ſuo. nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utriſque autem inhonorabitur.

6 Muſica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore ſapientia.

7 Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam.

8 Qui narrat verbum non audienti, quaſi qui excitat dormientem de gravi ſomno.

9 Cum dormiente loquitur qui enarrat ſtulto ſapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis eſt hic?

* *Inf.* 38.b.16 10 * Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & ſupra fatuum plora, deficit enim ſenſus.

11 Modicum plora ſupra mortuum, quoniam requievit.

12 Nequiſſimi enim nequiſſima vita ſuper mortem fatui.

B 13 * Luctus mortui ſeptem dies; fatui autem & * *Gen.* impii, omnes dies vitæ illorum. 50.b.10

14 Cum ſtulto ne multum loquaris, & cum inſenſato ne abieris.

15 Serva te ab illo, ut non moleſtiam habeas, & non coinquinaberis peccato illius.

16 Deflecte ab illo, & invenies requiem, & non acediaberis in ſtultitia illius.

17 Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatuus?

* *Prov.* 27.a.3. 18 * Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre, quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non diſſolvetur: ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilii.

20 Cogitatus ſenſati in omni tempore, metu non depravabitur.

C 21 Sicut pali in excelſis, & cæmenta ſine impenſa poſita contra faciem venti non permanebunt:

22 Sic & cor timidum in cogitatione ſtulti contra impetum timoris non reſiſtet.

23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, ſic & qui in præceptis Dei permanet ſemper.

24 Pungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor, profert ſenſum.

25 Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: ſic & qui convitiatur amico, diſſolvit amicitiam.

26 Ad amicum etſi produxeris gladium, non deſperes: eſt enim regreſſus. Ad amicum

27 Si aperueris os triſte, non timeas: eſt enim concordatio; excepto convitio, & improperio, & ſuperbia, & myſterii revelatione, & plaga doloſa: in his omnibus effugiet amicus.

D 28 Fidem poſſide cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

29 In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut & in hereditate illius coheres ſis.

30 Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inaltatur: ſic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.

31 Amicum ſalutare non confundar, à facie illius non me abſcondam: & ſi mala mihi evenerint per illum, ſuſtinebo.

32 Omnis qui audiet, cavebit ſe ab eo.

33 * Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper la- * *Pſ.*140 bia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, *a.* 3. & lingua mea perdat me?

CAPUT XXIII.

Oratio adverſus ſuperbiam, gulam & luxuriam: conſuetudo jurandi vitanda, & indiſciplinatus ſermo adferens improperium: duo genera in peccato abundantiæ, & tertium adducens iram: confutatio hominis ad peccandum ſe hortantis: de peccatis in adulterio concurrentibus, & laude timoris Domini.

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne A derelinquas me in conſilio eorum: nec ſinas me cadere in illis.

2 Quis ſuperponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam ſapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, & non appareant delicta eorum,

3 Et ne adincreſcant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundent, & incidam in conſpectu adverſariorum meorum, & gaudeat ſuper me inimicus meus?

4 Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne deſiderium averte à me.

6 Aufer à me ventris concupiſcentias, & concubitus concupiſcentiæ ne apprehendant me, & animæ irreverenti & infrunitæ ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite filii: & qui cuſtodierit illam, non periet labiis, nec ſcandalizabitur in operibus nequiſſimis.

8 In vanitate ſua apprehenditur peccator, & ſuperbus & máledicus ſcandalizabitur in illis.

9 * Jurationi non aſſueſcat os tuum, multi enim * *Exod.* 20 *b.*7. caſus in illa. *Matth.*

10 Nominatio verò Dei non ſit aſſidua in ore 5. *e.*33. B tuo, & nominibus Sanctorum non admiſcearis: quoniam non eris immúnis ab eis.

11 Sicut enim ſervus interrogatus aſſiduè, à livore non minuitur: ſic omnis jurans, & nominans, in toto à peccato non purgabitur.

12 Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga.

13 Et ſi fruſtraverit, delictum illius ſuper ipſum erit: & ſi diſſimulaverit, delinquit dupliciter:

14 Et ſi in vacuum juraverit, non juſtificabitur: replebitur enim retributione domus illius.

15 Eſt & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hereditate Jacob.

16 Etenim à miſericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.

17 Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum: eſt enim in illa verbum peccati.

18 Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnatorum conſiſtis:

19 Ne fortè obliviſcatur te Deus in conſpectu illorum, & aſſiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, & maluiſſes non naſci, & diem nativitatis tuæ maledicas.

20 * Homo

*2.Reg. 16.b.7. C 20 * Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur.

21 Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem.

22 Anima calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid glutiat:

23 Et homo nequam in ore carnis suæ, non desinet donec incendat ignem.

24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.

* Isa. 29.c.15 25 Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens: * Quis me videt?

26 Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus.

27 Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei hujusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:

28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multò plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes.

D 29 Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia.

30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur: & ubi non speravit, apprehendetur.

31 Et erit dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Domini.

*Lev. 20.b.10 Deut. 22.c.22 32 * Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hereditatem ex alieno matrimonio:

33 Primò enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundò in virum suum deliquit: tertiò in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi.

34 Hæc in ecclesiam adducetur, & in filios ejus respicietur.

35 Non tradent filii ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.

36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.

37 Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quàm timor Dei; & nihil dulcius, quàm respicere in mandatis Domini.

38 Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

Caput XXIV.

Sapientia multiplices suas laudes & originem describit, & mirè ad sui amplexum invitat, omnia sua doctrinæ splendore illustrans.

A 1 SApientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur, & in medio populi sui gloriabitur,

2 Et in Ecclesiis Altissimi aperiet os suum, in conspectu virtutis illius gloriabitur,

3 Et in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudine sancta admirabitur,

4 Et in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:

5 Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam:

6 Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram:

7 Ego in altissimis habitavi, & thronus meus in columna nubis.

8 Gyrum cæli circuivi sola, & profundum abyssi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,

9 Et in omni terra steti: & in omni populo,

10 Et in omni gente primatum habui:

11 Et omnium excellentium & humilium corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem quæsivi: & in hereditate Domini morabor.

12 Tunc præcepit, & dixit mihi: Creator omnium: & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,

13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita, & in Israël hereditare, & in electis meis mitte radices.

14 * Ab initio, & ante sæcula creata sum, & usque ad futurum sæculum non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministravi. *Prov. 8.c.22. B

15 Et sic in Sion firmata sum, & in civitate sanctificata similiter requievi, & in Jerusalem potestas mea.

16 Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hereditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea.

17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion:

18 Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Jericho:

19 Quasi oliva speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum juxta aquam in plateis.

20 Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris:

21 Et quasi storax & galbanus, & ungula, & gutta, & quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam, & quasi balsamum non mistum odor meus.

22 Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ.

23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odorem: & flores mei fructus honoris & honestatis. C

24 Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei.

25 In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis.

26 Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini:

27 Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & favum:

28 Memoria mea in generationes sæculorum.

29 * Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient: *Joan. 6.d.35.

30 Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.

31 Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

32 Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissimi, & agnitio veritatis.

33 Legem mandavit Moyses in præceptis justitiarum, & hereditatem domui Jacob, & Israël promissiones.

34 Posui David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempiternum.

35 * Qui

* Gen. 2. b. 11. 35 * Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus novorum.

36 Qui adimplet quasi Euphrates sensum:

* Jos 3. d. 15. * qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis.

37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Gehon in die vindemiæ.

38 Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non investigabit eam.

D 39 A mari enim abundavit cogitatio ejus, & consilium illius ab abysso magna.

40 Ego sapientia effudi flumina.

41 Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio, ego quasi fluvii dioryx, & sicut aquæductus exivi de paradiso.

42 Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum.

43 Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare:

44 Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum.

45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.

46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus sapientiam, & non desinam in progenies illorum usque in ævum sanctum.

* Inf. 33 c. 18. 47 * Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

CAPUT XXV.

Tria quæ Domino placent, & tria quæ odit: novem insuspicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira detestatio: à muliere initium peccati & mortis: mulieris dominium non ferendum.

A 1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus:

2 Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes.

3 Tres species odivit anima mea, & aggravor valdè animæ illorum:

4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum & insensatum.

5 Quæ in juventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?

6 Quàm speciosum canitici judicium, & presbyteris cognoscere consilium!

7 Quàm speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, & consilium!

8 Corona senum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.

B 9 Novem insuspicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:

10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns subversionem inimicorum suorum.

* Inf. 26. a. 1. * Sup 14. a. 1. 11 * Beatus qui habitat cum muliere sensata, & * qui lingua sua non est lapsus, & qui non servivit indignis se.

19. c. 16. Jac. 3. a. 2. 12 Beatus, qui invenit amicum verum, & qui enarrat justitiam auri audienti.

13 Quàm magnus, qui invenit sapientiam, & scientiam! sed non est super timentem Dominum.

14 Timor Dei super omnia se superposuit:

15 Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur?

16 Timor Dei, initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei.

17 Omnis plaga, tristitia cordis est: & omnis malitia, nequitia mulieris.

18 Et omnem plagam, & non plagam videbit C cordis:

19 Et omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:

20 Et omnem obductum, & non obductum odientium:

21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum.

22 Non est caput nequius super caput colubri:

* Prov. 21 c. 19. 23 Et non est ira super iram mulieris. * Commorari leoni & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam.

24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus: & obcæcat vultum suum tamquam ursus: & quasi saccum ostendit. In medio proximorum ejus

25 Ingemuit vir ejus, & audiens suspiravit modicum.

26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, sors peccatorum cadat super illam.

27 Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto.

* Inf. 42. a. 6. 28 * Ne respicias in mulieris speciem, & non concupiscas mulierem in specie. D

29 Mulieris ira, & irreverentia, & confusio magna.

30 Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo.

31 Cor humile, & facies tristis, & plaga cordis, mulier nequam.

32 Manus debiles, & genua dissoluta, mulier quæ non beatificat virum suum.

* Gen. 3. a. 6. 33 * A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur.

34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum; nec mulieri nequam veniam prodeundi.

35 Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum.

36 A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur.

CAPUT XXVI.

Proponit vicissim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ ac zelotypæ: filia custodienda: tria timenda: duo contristantia, & duo periculosa.

1 MUlieris bonæ beatus vir: numerus enim A annorum illius duplex.

2 Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vitæ illius in pace implebit.

3 Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis:

4 Divitis autem & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.

5 A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit:

6 Delaturam civitatis, & collectionem populi.

7 Calumniam mendacem, super mortem omnia gravia:

8 Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa.

9 In

9 In muliere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.

10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita & mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem.

11 Mulier ebriosa, ira magna: & contumelia, & turpitudo illius non tegetur.

12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoscetur.

* *Inf.* 42. c. 11 13 * In filia non avertente se, firma custodiam: ne inventa occasione utatur se.

14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave, & ne mireris si te neglexerit.

15 Sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum sedebit, & contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat.

C 16 Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, & ossa illius impinguabit.

17 Disciplina illius, datum Dei est.

18 Mulier sensata & tacita, non est immutatio eruditæ animæ.

19 Gratia super gratiam, mulier sancta & pudorata.

20 Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ.

21 Sicut Sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus.

22 Lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species faciei super ætatem stabilem.

D 23 Columnæ aureæ super bases argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris.

24 Fundamenta æterna supra petram solidam, & mandata Dei in corde mulieris sanctæ.

25 In duobus contristatum est cor meum, & in tertio iracundia mihi advenit:

26 Vir bellator deficiens per inopiam: & vir sensatus contemptus:

27 Et qui transgreditur à justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad romphæam.

28 Duæ species difficiles & periculosæ mihi apparuerunt, difficilè exuitur negotians à negligentia: & non justificabitur caupo à peccatis labiorum.

Caput XXVII.

Ob inopiam & amorem divitiarum multi delinquunt: timor Domini constanter servandus: tentatio probat eum qui tentatur: sequenda justitia: inconstantia stulti, & modestia in verbis servanda: secreta amici non revelanda: de annuente oculo & insidioso.

A 1 PRopter inopiam multi deliquerunt: & qui quærit locupletari, avertit oculum suum.

2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic & inter medium venditionis & emptionis angustiabitur peccatum.

3 Conteretur cum delinquente delictum.

4 Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur domus tua.

5 Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius.

6 Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.

7 Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis.

8 Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum.

9 Si sequaris justitiam, apprehendes illam; & indues quasi podêrem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in sempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.

10 Volatilia ad sibi similia conveniunt: & veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur. B

11 Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus iniquitates.

12 Homo sanctus in sapientia manet sicut sol; nam stultus sicut luna mutatur.

13 In medio insensatorum serva verbum tempori: in medio autem cogitantium assiduus esto.

14 Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in deliciis peccati.

15 Loquela multum jurans, horripilationem capiti statuet: & irreverentia ipsius obturatio aurium.

16 Effusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorum auditus gravis.

17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & C non inveniet amicum ad animum suum.

18 Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.

19 Quòd si denuda veris absconsa illius, non persequêris post eum.

20 Sicut enim homo, qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amicitiam proximi sui.

21 Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies.

22 Non illum sequaris, quoniam longè abest: effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima ejus.

23 Ultrà eum non poteris colligare. Et maledicti est concordatio:

24 Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis.

25 Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abjiciet:

26 In conspectu oculorum tuorum condulcabit D os suum, & super sermones tuos admirabitur: novissimè autem pervertet os suum, & in verbis tuis dabit scandalum.

27 Multa odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.

28 Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet: & plaga dolosa, dolosi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit, peribit in illo.

30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, & non agnoscet unde adveniat illi.

31 Illusio, & improperium superborum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum: dolor autem consumet illos antequam moriantur.

33 Ira & furor, utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

Caput XXVIII.

Non quærenda vindicta, sed offensa remittenda: ab ira ac lite cessandum: mala linguæ & pericula ipsius, & de tertia lingua: aures sepiendæ adversus linguam nequam, oríque frænum imponendum.

A 1 QUi vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit.
Deut. 32. c. 35. Mat. 6. b. 14. Mar. 11. c. 25. Rom. 12 d. 19.
2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata solventur.
3 Homo homini reservat iram, & à Deo quærit medelam?
4 In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur?
5 Ipse cùm caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius?
6 Memento novissimorum, & desine inimicari:
7 Tabitudo enim & mors imminent in mandatis ejus.
8 Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo.
9 Memorare testamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi.
10 Abstine te à lite, & minues peccata:
B 11 Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.
12 Secundùm enim ligna silvæ sic ignis exardescit: & secundùm virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundùm substantiam suam exaltabit iram suam.
13 Certamen festinatum incendit ignem, & lis festinans effundit sanguinem: & lingua testificans adducit mortem.
14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit: & si exspueris super illam, extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur.
15 Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.
16 Lingua tertia multos commovit, & dispersit illos de gente in gentem.
C 17 Civitates muratas divitum destruxit, & domos magnatorum effodit.
18 Virtutes populorum concîdit, & gentes fortes dissolvit.
19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus suis.
20 Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat.
21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet ossa.
22 Multi ceciderunt in ore gladii: sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.
23 Beatus qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non est ligatus:
24 Jugum enim illius, jugum ferreum est: & vinculum illius vinculum æreum est.
25 Mors illius, mors nequissima: & utilis potiùs infernus quàm illa.
D 26 Perseverantia illius non permanebit: sed obtinebit vias injustorum: & in flamma sua non comburet justos.
27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quasi leo, & quasi pardus lædet illos.
28 Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia & seras.
29 Aurum tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito stateram, & frænos ori tuo rectos:
30 Et attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.

Caput XXIX.

Per mutuum subveniendum proximo, fidésque mutuanti servanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id cessandum ab eleemosyna, cujus laudes describit: fidejussori gratia habenda est, fidésque servanda: in quibus consistat inimium vitæ hominis differit, & de vagis & ingratis hospitibus.

1 QUi facit misericordiam, fœneratur proximo suo: & qui prævalet manu, mandata servat. A
2 Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterùm redde proximo in tempore suo.
3 Confirma verbum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies quod tibi necessarium est.
4 Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus, & præstiterunt molestiam his qui se adjuverunt.
5 Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam:
6 Et in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædii & murmurationum, & tempus causabitur:
7 Si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi inventionem:
8 Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & B
possidebit illum inimicum gratis:
9 Et convitia, & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam.
10 Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt.
11 Verumtamen super humilem animo fortior esto, & pro eleemosyna non trahas illum.
12 Propter mandatum assume pauperem: & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.
13 Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum: & non abscondas illam sub lapide in perditionem.
14 Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, & proderit tibi magis quàm aurum.
15 * Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. **Tob. 4. b. 11. Sup. 17. c. 18.*
16 Super scutum potentis, & super lanceam, adversus inimicum tuum pugnabit.
17 Vir bonus fidem facit pro proximo suo: & qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi.
18 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam.
19 Repromissorem fugit peccator & immundus.
20 Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & C
ingratus sensu derelinquet liberantem se.
21 Vir repromittit de proximo suo: & cùm perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.
22 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, & commovit illos quasi fluctus maris.

23 Viros

25 Viros potentes gyrans migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis.

26 Peccator transgrediens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam: & qui conatur multa agere, incidit in judicium.

27 Recupera proximum secundùm virtutem tuam, & attende tibi ne incidas.

*Inf 39 c. 31. D 28 * Initium vitæ hominis, aqua & panis, & vestimentum & domus protegens turpitudinem.

29 Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in peregrè sine domicilio.

30 Minimum pro magno placeat tibi, & improperium peregrinationis non audies.

31 Vita nequam hospitandi de domo in domum: & ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.

32 Hospitabitur, & pascet, & potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.

33 Transi hospes, & orna mensam: & quæ in manu habes, ciba ceteros.

34 Exi à facie honoris amicorum meorum: necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater

35 Gravia hæc homini habenti sensum: Correptio domus, & improperium fœneratoris

Caput XXX.

Filij in disciplina educandi, & quàm sit pernicioſum illis indulgere: corporis ſanitas præſtat divitiis: & quam ſit noxia & fugienda homini triſtitia, cordis verò jucunditas quàm ſit utilis.

A 1 Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in novissimo suo, & non palpet Prov. 13 d. 14. 23 b. 13. proximorum ostia.

2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur.

*Deut 6. 6. 7. 3 * Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo.

4 Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se.

5 In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis.

6 Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.

B 7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, & super omnem vocem turbabuntur viscera ejus.

8 Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps.

9 Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te.

10 Non corrideas illi, ne doleas, & in novissimo obstupescent dentes tui.

11 Non des illi potestatem in juventute, & ne despicias cogitatus illius.

*Sup. 7. c. 25 12 * Curva cervicem ejus in juventute, & tunde latera ejus dum infans est, ne fortè induret, & non credat tibi: & erit tibi dolor animæ.

13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.

14 Melior est pauper sanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis & flagellatus malitia.

C 15 Salus animæ in sanctitate justitiæ, melior est omni auro & argento; & corpus validum, quàm census immensus.

16 Non est census super censum salutis corporis: non est oblectamentum super cordis gaudium.

17 Melior est mors quàm vita amara; & requies æterna quàm languor perseverans.

18 Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ sepulchro.

19 * Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit: * Dan. 14. b. 6.

20 Sic qui effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:

21 Videns oculis, & ingemiscens, sicut spado complectens virginem, & suspirans.

D 22 * Tristitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipsum in consilio tuo. * Prov. 12 d. 25 15. b. 13 17. d. 22

23 Jucunditas cordis hæc est vita hominis; & thesaurus sine defectione sanctitatis: & exaltatio viri est longævitas.

24 Miserere animæ tuæ placens Deo, & contine: congrega cor tuum in sanctitate ejus, & tristitiam longè repelle à te.

25 * multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa. *2. Cor. 7. c. 10.

26 Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectam adducet cogitatus.

27 Splendidum cor, & bonum in epulis est: epulæ enim illis diligenter fiunt.

Caput XXXI.

Vigilia honeſtatis: cogitatus præſcientia: labor divitis & pauperis: diligens aurum: multi caſus in auro: laus divitis, ſine macula: modeſtia in menſa ſervanda: laus ſobrietatis, & vituperatio gulæ: laus uſus modici vini, & vituperatio immodici,

1 Vigilia honestatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet somnum. A

2 Cogitatus præscientiæ avertit sensum, & infirmitas gravis sobriam facit animam.

3 Laboravit dives in congregatione substantiæ, & in requie sua replebitur bonis suis.

4 Laboravit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit.

5 Qui aurum diligit, non justificabitur: & qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea. * Sup. 8. a. 3.

6 * Multi dati sunt in auri casus, & facta est in specie ipsius perditio illorum.

7 Lignum offensionis est aurum sacrificantium: væ illis qui sectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.

8 Beatus dives, qui inventus est sine macula: & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & thesauris.

9 Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.

10 Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus; facere mala, & non fecit:

11 Ideò stabilita sunt bona illius in Domino, & B eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.

12 Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior.

13 Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt:

14 Memento quoniã malus est oculus nequam.

15 Nequius oculo quid creatum est? ideò ab

omni facie ſua lacrymabitur, cùm viderit,

16 Ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubeſcas.

17 Ne comprimaris in convivio:

18 Intellige quæ ſunt proximi tui ex te ipſo:

19 Utere quaſi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm manducas multum, odio habearis.

20 Ceſſa prior cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſſe, ne fortè offendas.

C 21 Et ſi in medio multorum ſedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere.

22 Quàm ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum &, in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem.

23 Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:

24 Somnus ſanitatis in homine parco, dormiet uſque manè, & anima illius cum ipſo delectabitur.

25 Et ſi coactus fueris in edendo multum, ſurge è medio, evome: & refrigerabit te, & non abduces corpori tuo infirmitatem.

26 Audi me fili, & ne ſpernas me: & in noviſſimo invenies verba mea.

27 In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

28 Splendidum in panibus benedicent labia multorum, & teſtimonium veritatis illius fidele.

29 Nequiſſimo in pane murmurabit civitas, & teſtimonium nequitiæ illius verum eſt.

*Judith 13. a. 4. 30 Diligentes in vino noli provocare: * multos enim exterminavit vinum.

D 31 Ignis probat ferrum durum: ſic vinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum.

32 Æqua vita hominibus, vinum in ſobrietate ſi bibas illud moderatè, eris ſobrius.

33 Quæ vita eſt ei, qui minuitur vino

34 Quid defraudat vitam; Mors.

*Pſ. 103. b. 15. 35 * Vinum in jucunditatem creatum eſt, & non in ebrietatem, ab initio.

36 Exultatio animæ & cordis, vinum moderatè potatum.

37 Sanitas eſt animæ & corporis ſobrius potus.

* Prov. 31. a. 4. 38 * Vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit.

39 Amaritudo animæ vinum multum potatum.

40 Ebrietatis animoſitas, imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

41 In convivio vini non arguas proximum: & non deſpicias eum in jucunditate illius:

42 Verba improperij non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

CAPUT XXXII.

Officium boni rectoris: major natu loquatur: tacendum ubi non eſt qui audiat: jucunditas muſicæ in convivio: adoleſcenti tacendum: laus taciturnitatis: diſcutienda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitat correctionem: abſque conſilio nihil agendum.

A 1 REctorem te poſuerunt? noli extolli: eſto in illis quaſi unus ex ipſis.

2 Curam illorum habe, & ſic conſide, & omni cura tua explicita recumbe:

3 Ut lætèris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias, coronam, & dignationem conſequaris corrogationis.

4 Loquere major natu: decet enim te.

5 Primum verbum diligenti ſcientia, & non impedias muſicam.

6 Ubi auditus non eſt, non effundas ſermonem, & importunè noli extolli in ſapientia tua.

7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio muſicorum in convivio vini.

8 Sicut in fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi, ſic numerus muſicorum in jucundo & moderato vino. B

9 Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

10 Adoleſcens loquere in tua cauſa vix.

11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum.

12 In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul & quærens.

13 In medio magnatorum non præſumas: & ubi ſunt ſenes, non multum loquaris.

14 Ante grandinem præibit coruſcatio: & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

15 Et hora ſurgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude: C

16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis & verbo ſuperbo.

17 Et ſuper his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis ſuis.

18 Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: & qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.

19 Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui inſidioſè, agit, ſcandalizabitur in ea.

20 Qui timent Dominum, invenient judicium juſtum, & juſtitias quaſi lumen accendent.

21 Peccator homo vitabit correctionem, & D ſecundùm voluntatem ſuam inveniet comparationem.

22 Vir conſilij non diſperdet intelligentiam, alienus & ſuperbus non pertimeſcet timorem:

23 Etiam poſtquam fecit cum eo ſine conſilio, & ſuis inſectationibus arguetur.

24 Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis.

25 In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum,

26 Et à filiis tuis cave, & à domeſticis tuis attende.

27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc eſt enim conſervatio mandatorum.

28 Qui credit Deo, attendit mandatis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

Laudantur timens Dominum & ſapiens: inconſtantia præcordiorum fatui: amicus ſubſannator: dies & tempora à Deo ſunt, qui & reliqua omnia creavit ac diſponit, in cujus manus eſt homo ut lutum in manu figuli: malum contra bonum: poſſeſſio non in vita ſed in morte diſtribuenda aliis: & quando ſervi ſint tractandi.

A 1 TImenti Dominum non occurrent mala, ſed in tentatione Deus illum conſervabit & liberabit à malis.

2 Sapiens

2 Sapiens non odit mandata & justitias, & non illidetur quasi in procella navis

3 Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.

4 Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, & sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, & tunc respondebit.

*Sup. 21.b.17 5 * Præcordia fatui quasi rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus illius.

6 Equus emissarius, sic & amicus subsannator, sub omni suprasedente hinnit.

7 Quare dies diem superat, & iterùm lux lucem, & annus annum à sole?

8 A Domini scientia separati sunt, facto sole, & præceptum custodiente.

B 9 Et immutavit tempora, & dies festos ipsorum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam.

10 Et ipsis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo, * & ex terra, unde creatus est Adam.

*Gen. 2.v.7.

11 In multitudine disciplinæ Dominus separavit eos, & immutavit vias eorum.

12 Ex ipsis benedixit, & exaltavit: & ex ipsis sanctificavit, & ad se applicavit: & ex ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit illos à separatione ipsorum.

*Rom. 9.c.21. 13 * Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud & disponere.

14 Omnes viæ ejus secundùm dispositionem ejus: sic homo in manu illius, qui se fecit, & reddet illi secundùm judicium suum.

15 Contra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & contra virum justum peccator. Et sic intuere in omnia opera Altissimi: Duo & duo, & unum contra unum.

16 Et ego novissimus evigilavi, & quasi qui colligit acinos post vindemiatores.

17 In benedictione Dei & ipse speravi: & quasi C qui vindemiat, replevi torcular.

*Sup. 14.d.47. 18 * Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam.

19 Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Ecclesiæ auribus percipite.

20 Filio & mulieri, fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua: & non dederis alij possessionem tuam: ne fortè pœniteat te, & deprecaris pro illis.

21 Dum adhuc superes & aspiras, non immutabit te omnis caro.

22 Melius est enim ut filij tui te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum.

23 In omnibus operibus tuis præcellens esto.

24 Ne dederis maculam in gloria tua. In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam.

25 Cibaria, & virga, & onus asino: panis & disciplina, & opus servo.

D 26 Operatur in disciplina, & quærit requiescere: laxa manus illi, & quærit libertatem.

27 Jugum & lorum curvant collum durum, & servum inclinant operationes assiduæ.

28 Servo malevolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet:

29 Multam enim malitiam docuit otiositas.

30 In opera constitue eum: sic enim concedet illum. Quòd si non obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifices super omnem carnem: verùm sine judicio nihil facias grave.

31 * Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem fic eum tracta: quoniam in sanguine animæ comparasti illum. *Sup. 7.c.23.

32 Si læseris eum injustè, in fugam convertetur:

33 Et si extollens discesserit, quem quæras, & in qua via quæras illum, nescis.

CAPUT XXXIV.

Vanitas somniorum, divinationum, augurij, mendaciorum: laus expertorum: beatitudo timentium Deum: oblationes iniquorum: fraudans pauperem: unus ædificans, & alter destruens: faciens pœnitentiam, & non abstinens à peccatis.

1 VAna spes, & mendacium viro insensato: & A somnia extollunt imprudentes.

2 Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum: sic & qui attendit ad visa mendacia.

3 Hoc secundùm hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo hominis.

4 Ab immundo quid mundabitur? & à mendace quid verum dicetur?

5 Divinatio erroris, & auguria mendacia, & somnia malefacientium, vanitas est.

6 Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum:

7 Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.

8 Sine mendacio consummabitur verbum legis, & sapientia in ore fidelis complanabitur.

9 Qui non est tentatus, quid scit? Vir in mul- B tis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum.

10 Qui non est expertus, pauca recognoscit: qui autem in multis factus est multiplicat malitiam.

11 Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, abundabit nequitia.

12 Multa vidi errando, & plurimas verborum consuetudines.

13 Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa, & liberatus sum gratia Dei.

14 Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius benedicetur.

15 Spes enim illorum in salvantem illos, & oculi Dei in diligentes se.

16 Qui timet Dominum nihil trepidabit, & C non pavebit: quoniam ipse est spes ejus.

17 Timentis Dominum beata est anima ejus.

18 Ad quem respicit, & quis est fortitudo ejus?

19 * Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & umbraculum meridiani, *Ps.33. c.16.

20 Deprecatio offensionis, & adjutorium casus, exaltans animam, & illuminans oculos, dans sanitatem, & vitam & benedictionem.

21 * Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes injustorũ. *Prov. 21.d.27

22 Dominus solus sustinentibus se in via veritatis & justitiæ.

*Prov. 15.b.8. 23 *Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.

D 24 Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.

25 Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est.

26 Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum.

*Deut. 24.c.14 Sup.7.c. 22. 27 Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt.

28 Unus ædificans, & unus destruens: quid prodest illis nisi labor?

29 Unus orans, & unus maledicens: cujus vocem exaudiet Deus?

30 Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit eum, quid proficit lavatio illius?

*2.Pet. 2.d 21. 31 *Sic homo qui jejunat in peccatis suis, & iterùm eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet?

CAPUT XXXV.

Verum & acceptum Deo sacrificium: non appareas coram eo vacuus: primitiæ & oblationes hilari animo tribuendæ: sacrificium injustum: pauperem læsum, pupillum & viduam lacrymantem exaudit Dominus: orationes justorum, & potissimùm se humiliantium audit Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens juxta opera sua.

A *1.Reg. 15.c.22. 1 QUi conservat legem, multiplicat oblationem.

2 Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate.

3 Et propitiationem litare sacrificij super injustitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia.

4 Retribuet gratiam, qui offert similaginem: & qui facit misericordiam, offert sacrificium.

*Ier.7. a.3.26. d.13. 5 *Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia.

*Exod. 23.c.15. 34.c.20. Deut. 16.d.16 6 *Non apparebis ante conspectum Domini vacuus.

7 Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt.

8 Oblatio justi impinguat altare, & odor suavitatis est in conspectu Altissimi.

B 9 Sacrificium justi acceptum est, & memoriam ejus non oblivisetur Dominus.

10 Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primitias manuum tuarum.

*2 Cor. 9.b.7. 11 *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas.

*Tob.4. b.9. 12 *Da Altissimo secundùm datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum:

13 Quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

*Levit. 22.c.21. Deut.15 d.21. 14 *Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa.

*Deut. 10.d.17 Prov. 19.b.7. 15 Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, & *non est apud illum gloria personæ.

C 16 Non accipiet Dominus personam in paupere, & deprecationem læsi exaudiet.

17 Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitus.

Iob. 34. b 19. Sap.6 b. 8. Act.10. c.34. Rom. 2. b.11. Gal.2.b. 6. Col.3.d. 25. 1 Pet.1. c.17.

18 Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio ejus super deducentem eas?

19 A maxilla enim ascendunt usque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.

20 Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur, & deprecatio illius usque ad nubes propinquabit.

21 Oratio humiliantis se, nubes penetrabit: & donec propinquet non consolabitur: & non discedet donec Altissimus aspiciat.

22 Et Dominus non elongabit, sed judicabit D justos, & faciet judicium: & Fortissimus non babebit in illis patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum:

23 Et Gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum, & sceptra iniquorum contribulet:

24 Donec reddat hominibus secundùm actus suos, & secundùm opera Adæ, & secundùm præsumptionem illius:

25 Donec judicet judicium plebis suæ, & oblectabit justos misericordia sua.

26 Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

CAPUT XXXVI.

Super Israël & civitatem Ierusalem invocat Dei misericordiam super gentes verò alienas Dei timorem ejúsque manum, ut ipsius potentia glorificetur, ipsëque solus Deus agnoscatur: cor insensatum & cor pravum: species mulieris faciem viri exhilarat: bona mulieris possessio.

1 MIserere nostri Deus omnium, & respice A nos, & ostende nobis lucem miserationum tuarum:

2 Et immitte timorem tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua.

3 Alleva manum tuam super Gentes alienas, ut videant potentiam tuam.

4 Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis,

5 Ut cognoscant te, sicut & nos cognovimus quoniam non est Deus præter te Domine.

6 Innova signa, & immuta mirabilia.

7 Glorifica manum, & brachium dextrum.

8 Excita furorem, & effunde iram.

9 Tolle adversarium, & afflige inimicum.

10 Festina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia tua.

11 In ira flammæ devoretur qui salvatur: & qui pessimant plebem tuam, inveniant perditionem. B

12 Contere caput principum inimicorum, dicentium: Non est alius præter nos.

13 Congrega omnes tribus Jacob: ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua: & hereditabis eos, sicut ab initio.

14 Miserere plebi tuæ, super quam invocatum est nomen tuum; & Israël, *quem coæquasti primogenito tuo. *Exod. 4.c.22.

15 Miserere civitati sanctificationis tuæ Jerusalem, civitati requiei tuæ.

16 Reple

16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua populum tuum.

C 17 Da testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita prædicationes, quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.

18 Da mercedem sustinentibus te: ut prophetæ tui fideles inveniantur: & exaudi orationes servorum tuorum.

*Num. 6. d. 25. 19 * Secundùm benedictionem Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam justitiæ, & sciant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus conspector sæculorum.

20 Omnem escam manducabit venter, & est cibus cibo melior.

21 Fauces contingunt cibum feræ, & cor sensatum verba mendacia.

22 Cor pravum dabit tristitiam, & homo peritus resistet illi.

23 Omnem masculum excipiet mulier: & est filia melior filia.

D 24 Species mulieris exhilarat faciem viri sui, & super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium.

25 Si est lingua curationis, est & mitigationis & misericordiæ: non est vir illius secundùm filios hominum.

26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: adjutorium secundùm illum est, & columna ut requies.

27 Ubi non est sepes, diripietur possessio: & ubi non est mulier, ingemiscit egens.

28 Quis credit ei, qui non habet nidum, & deflectens ubicumque obscuraverit, quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem?

Caput XXXVII.

Detestatio ficti amici; veri amici ne obliviscaris: discretio in captandis consiliis, & cum quibus consulas, & quibus te & consilium tuum occultes: laus sententiæ viri sancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti & sapientis: qui sophisticè loquitur, odibilis est: tenta animam tuam; & si sit nequam, non des illi potestatem: pernicies crapulæ.

A 1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi: sed est amicus solo nomine amicus. Nónne tristitia ineſt usque ad mortem?

2 Sodalis autem & amicus ad inimicitiam convertentur.

3 O præsumptio nequissima; unde creata es cooperire aridam malitia, & dolositate illius?

4 Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis adversarius erit.

5 Sodalis amico condolet causa ventris, & contra hostem accipiet scutum.

6 Non obliviscaris amici tui in animo tuo, & non immemor sis illius in opibus tuis.

7 Noli consiliari cum eo qui tibi insidiatur, & à zelantibus te absconde consilium.

8 Omnis consiliarius prodit consilium, sed est
B consiliarius in semetipso.

9 A consiliario serva animam tuam, priùs scito quæ sit illius necessitas: & ipse enim animo suo cogitabit:

10 Ne fortè mittat sudem in terram, & dicat tibi.

11 Bona est via; & stet è contrario videre quid tibi eveniat.

12 Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de trajectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis,

13 Cum impio de pietate, cum inhoneſto de honestate, cum operario agrario de omni opere,

14 Cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio.

15 Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei,

16 Cujus anima est secundùm animam tuam: C
& qui, cùm titubaveris in tenebris, condolebit tibi.

17 Cor boni consilij statue tecum: non est enim tibi aliud pluris illo.

18 Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quàm septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum.

19 Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam.

20 Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile.

21 Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors: & dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum erudior, & animæ suæ inutilis est.

22 Vir peritus multos erudivit, & animæ suæ suavis est.

23 Qui sophisticè loquitur, odibilis est: in omni re defraudabitur.

24 Non est illi data à Domino gratia: omni enim sapientia defraudatus est.

25 Est sapiens, animæ suæ sapiens: & fructus D
sensus illius laudabilis.

26 Vir sapiens plebem suam erudit, & fructus sensus illius fideles sunt.

27 Vir sapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt.

28 Vita viri in numero dierum: dies autem Israël innumerabiles sunt.

29 Sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum.

30 Fili in vita tua tenta animam tuam: & si fuerit nequam, non des illi potestatem:

31 Non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ omne genus placet.

32 Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam:

33 In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.

34 Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam.

Caput XXXVIII.

Honora medicum; à Deo data est homini medicina: quomodo ægrotus se habebit erga Deum & medicum mortuus plorandus, temperandum autem à tristitia quæ mortuo non prodest & tibi obest: sed memineris etiam mortuorum: quisque artifex consideret ea in quibus operatur: & hi necessarij quidam sunt in communitate, sed in ea non præeminent dignitate vel sapientia.

1 HOnora medicum propter necessitatem: etenim illum creavit Altissimus. A

2 A Deo est enim omnis medela, & à rege accipiet donationem.
3 Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur.
4 Altissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa.
* Exod. 15. d. 25 5 * Nónne à ligno indulcata est aqua amara?
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis.
7 In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis, & non consummabuntur opera ejus.
* Isa. 38 a. 3. 8 Pax enim Dei super faciem terræ.
9 * Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te.
10 Averte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.
11 Da suavitatem & memoriam similaginis, & impigua oblationem, & da locum medico:
B 12 Etenim illum Dominus creavit: & non discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria.
13 Est enim tempus quando in manus illorum incurras:
14 Ipsi verò Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & sanitatem, propter conversationem illorum.
15 Qui delinquit in conspectu ejus qui fecit eum, incidet in manus medici.
16 Fili in mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & secundùm judicium contege corpus illius, & non despicias sepulturam illius.
17 Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, & consolare propter tristitiam,
18 Et fac luctum secundùm meritum ejus uno die, vel duobus propter detractionem.
* Prov. 15. b. 13 & 17. d. 22 19 * A tristitia enim festinat mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervicem.
20 In abductione permanet tristitia: & substantia inopis secundùm corpus ejus.
21 Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam à te: & memento novissimorum,
22 Noli oblivisci: neque enim est conversio, & huic nihil proderis, & te ipsum pessimabis.
23 Memor esto judicij mei: sic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie.
* 1. Reg. 12. e. 21 C 24 * In requie mortui requiescere fac memoriam ejus, & consolare illum in exitu spiritus sui.
25 Sapientia scribæ in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, sapientiam percipiet: qua sapientia replebitur.
26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum.
27 Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vaccarum.
28 Sic omnis faber & architectus, qui noctem tamquam diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia, & assiduitas ejus variat picturam: cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus.
29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & considerans opus ferri: Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concertatur:
30 Vox mallei innovat aurem ejus, & contra similitudinem vasis oculus ejus:
31 Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in perfectionem. D
32 Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in solicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio ejus.
33 In brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curvabit virtutem suam.
34 Cor suum dabit ut consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque in arte sua sapiens est.
36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.
37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in ecclesiam non transilient.
38 Super sellam judicis non sedebunt, & testamentum judicij non intelligent, neque palàm facient disciplinam & judicium, & in parabolis non invenientur:
39 Sed creaturam ævi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

Caput XXXIX.

Studium sapientis, ipsiúsque præclara opera & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus suis, cui nihil occultum est: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum: ad quos puniendos & cetera sunt creata.

1 SApientiam omnium antiquorum exquiret A sapiens, & in prophetis vacabit.
2 Narrationem virorum nominatorum conservabit, & in versutias parabolarum simul introibit.
3 Occulta proverbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conversabitur.
4 In medio magnatorum ministrabit, & in conspectu præsidis apparebit.
5 In terram alienigenarum gentium pertransiet: bona enim & mala in hominibus tentabit.
6 Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur.
7 Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur.
8 Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum:
9 Et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, & in oratione confitebitur Domino:
10 Et ipse diriget consilium ejus, & disciplinam, B & in absconditis suis consiliabitur.
11 Ipse palàm faciet disciplinam doctrinæ suæ, & in lege testamenti Domini gloriabitur.
12 Collaudabunt multi sapientiam ejus, & usque in sæculum non delebitur.
13 Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur à generatione in generationem.
14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit ecclesia.
15 Si permanserit, nomen derelinquet plus quàm mille: & si requieverit, proderit illi.

16 Adhuc

16 Adhuc consiliabor, ut enarrem: ut furore enim repletus sum.

17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus, & quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate.

18 Quasi Libanus odorem suavitatis habete.

19 Florete flores quasi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominum in operibus suis.

20 Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorum vestrorum, & in canticis labiorum, & cytharis, & sic dicetis in confessione:

*Gen.1. d.31. 21 *Opera Domini universa bona valdè.

Marc.7. d.37. 22 *In verbo ejus stetit aqua sicut congeries:

*Gen.8. a.3. & in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum

C 23 Quoniam in præcepto ipsius placor fit, & non est minoratio in salute ipsius.

24 Opera omnis carnis coram illo, & non est quidquam absconditum ab oculis ejus.

25 A sæculo usque in sæculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus.

26 Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quærentur.

27 Benedictio illius quasi fluvius inundavit.

*Gen.7. d.21. 28 *Quomodo cataclysmus aridam inebriavit; sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt eum, hereditabit.

* Exod. 14.c.21. 29 *Quomodo convertit aquas in siccitatem, & siccata est terra: & viæ illius viis illorum directæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira ejus.

30 Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala.

*Sup.29 d.28. 31 *Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, sal, lac, & panis similagineus, & mel, & botrus uvæ, & oleum, & vestimentum.

D 32 Hæc omnia sanctis in bona, sic & impiis & peccatoribus in mala convertentur.

33 Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmaverunt tormenta sua:

34 In tempore consummationis effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.

35 Ignis, grando, fames, & mors omnia hæc ad vindictam creata sunt;

36 Bestiarum dentes, & scorpij, & serpentes, & rhomphæa vindicans in exterminium impios.

37 In mandatis ejus epulabuntur, & super terram in necessitatem præparabuntur, & in temporibus suis non præterient verbum.

38 Propterea ab initio confirmatus sum, & consiliatus sum, & cogitavi, & scripta dimisi.

*Gen.1. d.31. Mar.6. 7.d37. 39 *Omnia opera Domini bona, & omne opus hora sua subministrabit.

40 Non est dicere: Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore suo comprobabuntur.

41 Et nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAPUT XL.

Occupationi magnæ, jugo gravi, ac variis miseris homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum suis divitiis cito delendi: laus vitæ sibi sufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit: laus timoris Domini: fac ne indigeas, nec alienam mensam respicias, à quo vir disciplinatus & eruditus se servat.

A 1 OCcupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ, in matrem omnium?

2 Cogitationes eorum, & timores cordis, adinventio expectationis, & dies finitionis:

3 A residente super sedem gloriosam, usque ad humiliatum in terra & cinere:

4 Ab eo qui utitur hyacintho, & portat coronam, usque ad eum qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perseverans, & contentio,

5 Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam ejus.

6 Modicum tamquam nihil in requie, & ab eo in somnis, quasi in die respectus.

7 Conturbatus est in visu cordis sui, tamquam B qui evaserit in die belli. In tempore salutis suæ exurrexit, & admirans ad nullum timorem:

8 Cum omni carne, ab homine usque ad pecus, & super peccatores septuplum.

9 *Ad hæc mors, sanguis, contentio, & rhomphæa, oppressiones, fames & contritio, & flagella: *Sup. 39.d 35 36. *Gen.7. b.10. *Inf.41 b.13. * Eccle. 1.b.7.

10 Super iniquos creata sunt hæc omnia; * & propter illos factus est cataclysmus.

11 *Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur, * & omnes aquæ in mare revertentur.

12 Omne munus, & iniquitas delebitur, & fides in sæculum stabit.

13 Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur: & sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt.

14 In aperiendo manus suas lætabitur: sic prævaricatores in consummatione tabescent.

15 Nepotes impiorum non multiplicabunt ra- C mos, & radices immundæ super cacumen petræ sonant.

16 Super omnem aquam viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnum evelletur.

17 Gratia sicut paradisus in benedictionibus, & misericordia in sæculum permanet.

18 Vita sibi sufficientis operarij condulcabitur, & in ea invenies thesaurum.

19 Filij, & ædificatio civitatis confirmabit nomen, & super hæc mulier immaculata computabitur.

20 Vinum & musica lætificant cor: & super utraque dilectio sapientiæ.

21 Tibiæ & psalterium suavem faciunt melodiam, & super utraque lingua suavis.

22 Gratiam & speciem desiderabit oculus tuus, & super hæc virides sationes.

23 Amicus & sodalis in tempore convenientes, D & super utrosque mulier cum viro.

24 Fratres in adjutorium in tempore tribulationis, & super eos misericordia liberabit.

25 Aurum & argentum est constitutio pedum: & super utrumque consilium beneplacitum.

26 Facultates & virtutes exaltant cor, & super hæc timor Domini.

27 Non est in timore Domini minoratio, & non est in eo inquirere adjutorium.

28 Timor Domini sicut paradisus benedictionis, & super omnem gloriam operuerunt illum.

29 Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim mori, quàm indigere.

30 Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione, victus, alit enim animam suam cibis alienis.

31 Vir autem disciplinatus & eruditus custodiet se.

32 In ore imprudentis condulcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAPUT XLI.

Memoria mortis cui est amara, & cui non: mortem non metuas, sed præteritorum & futurorum memento, contentus divina dispositione circa te: maledictio manens impios: cura boni nominis: sapientia & thesaurus absconditi inutiles: qualiter sit de peccatis erubescendum ne faciem avertas à proximo, nec respicias mulierem alterius, neque improperes post datum.

A 1 O Mors quàm amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis;

2 Viro quieto, & cujus viæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!

3 O mors, bonum est judicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus,

4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili, qui perdit patientiam!

5 Noli metuere judicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, & quæ superventura sunt tibi, hoc judicium à Domino omni carni.

6 Et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi? sive decem, sive centum, sive mille anni.

7 Non est enim in inferno accusatio vitæ.

B 8 Filij abominationum fiunt filij peccatorum, & qui conversantur secus domos impiorum.

9 Filiorum peccatorum periet hereditas, & cum semine illorum assiduitas opprobrij.

10 De patre impio queruntur filij, quoniam propter illum sunt in opprobrio.

11 Væ vobis viri impij, qui dereliquistis legem Domini Altissimi.

12 Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: & si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra.

* Sup. 40 b. 11. 13 * Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur; sic impij à maledicto in perditionem.

14 Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur.

C 15 Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni.

16 Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum.

* Sup. 20. d. 32. 17 Disciplinam in pace conservate filij; * sapientia enim abscondita, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?

18 Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quàm homo qui abscondit sapientiam suam.

19 Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.

20 Non est enim bonum omnem reverentiam observare: & non omnia omnibus benè placent in fide.

21 Erubescite à patre & à matre de fornicatione: & à præsidente & à potente de mendacio:

22 A principe & à judice de delicto: à synagoga & plebe de iniquitate:

D 23 A socio & amico de injustitia: & de loco in quo habitas,

24 De furto, de veritate Dei, & testamento: de discubitu in panibus, & ab obfuscatione dati & accepti:

25 A salutantibus de silentio: à respectu mulieris fornicariæ: & ab aversione vultus cognati.

26 Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem & non restituendo.

* Matt. 5. d. 28. 27 * Ne respicias mulierem alieni viri, & ne scruteris ancillam ejus, neque steteris ad lectum ejus.

28 Ab amicis de sermonibus improperij: & cùm dederis, ne improperes.

CAPUT XLII.

Secretum non revelandum: à respectu personarum & aliis plerisque vitiis hîc enumeratis abstinendum: datum & acceptum scribendum: de solicita custodia filiæ; & super luxuriosam firmanda custodia: commorari mulieri periculosum: melior est autem iniquitas viri quàm mulier benè faciens: opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, sunt perfecta & desiderabilia.

1 NOn duplices sermonem auditus de revela- A
tione sermonis abscónditi, & eris verè sine confusione, & invenies gratiam in conspectu omnium hominum: ne pro his omnibus confundaris, * & ne accipias personam ut delinquas. * Lev. 19 c. 15. Deut. 1. c. 17. c. 17. 16. d. 19.

2 De lege Altissimi, & testamento, & de judicio justificare impium,

3 De verbo sociorum & viatorum, & de datione hereditatis amicorum, Prov. 24. c. 23. Iac 2. n. 1.

4 De æqualitate stateræ & ponderum, de acquisitione multorum & paucorum,

5 De corruptione emptionis & negotiatorum, & de multa disciplina filiorum, & servo pessimo latus sanguinare.

6 Supe mulierem nequam bonum est signum.

7 Ubi manus multæ sunt, claude; & quodcumque trades, numera, & appende: datum verò, & acceptum omne describe.

8 De disciplina insensati & fatui, & de senio- B
ribus, qui judicantur ab adolescentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conspectu omnium vivorum.

9 Filia patris abscondita est vigilia, & solicitudo ejus aufert somnum, ne fortè in adolescentia sua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat.

10 Nequando polluatur in virginitate sua, & in paternis suis gravida inveniatur: ne fortè cum viro commorata transgrediatur, aut certè sterilis efficiatur.

11 Super filiam luxuriosam confirma custo- C
diam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, à detractione in civitate, & objectione plebis, & confundat te in multitudine populi.

12 Omni homini noli intendere in specie: & in medio mulierum noli commorari:

13 De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.

14 Melior est enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium.

15 Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi annuntiabo. In sermonibus Domini opera ejus.

16 Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenum est opus ejus.

17 Nónne

17 Nónne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua ?

18 Abyssum, & cor hominum investigavit : & in astutia eorum excogitavit.

D 19 Cognovit enim Dominus omnem scientiam, & inspexit in signum ævi, annuntians quæ præterierunt, & quæ superventura sunt revelans vestigia occultorum.

20 Non præterit illum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo.

21 Magnalia sapientiæ suæ decoravit : qui est ante sæculum & usque in sæculum, neque adjectum est,

22 Neque minuitur, & non eget alicujus consilio.

23 Quàm desiderabilia omnia opera ejus, & tamquam scintilla, quæ est considerare !

24 Omnia hæc vivunt, & manent in sæculum, & in omni necessitate omnia obaudiunt ei.

25 Omnia duplicia, unum contra unum, & non fecit quidquam deesse.

26 Uniuscujusque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns gloriam ejus ?

Caput XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in calorum ornatu & pulchritudine: nempe in cælo, luna, stellis, iride, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo sunt plurima genera belluarum : denique nemo ad Deum laudandum sufficit.

A 1 Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species cæli in visione gloriæ.

2 Sol in aspectu annuntians in exitu, vas admirabile opus Excelsi.

3 In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere ? Fornacem custodiens in operibus ardoris :

4 Tripliciter sol exurens montes, radios igneos exufflans, & refulgens radiis suis obcæcat oculos.

5 Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter.

6 Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, & signum ævi.

7 A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione.

9 Mensis secundùm nomen ejus est, crescens mirabiliter in consummatione.

9 Vas castrorum in excelsis, in firmamento cæli resplendens gloriosè.

10 Species cæli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus.

B 11 In verbis sancti stabunt ad judicium, & non deficient in vigiliis suis.

*Gen 9 b, 13. 12 Vide arcum, & benedic eum * qui fecit illum : valdè speciosus est in splendore suo.

13 Gyravit cælum in circuitu gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt illum.

14 Imperio suo acceleravit nivem, & accelerat coruscationes emittere judicij sui.

15 Propterea aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebulæ sicut aves.

16 In magnitudine sua posuit nubes, & confracti sunt lapides grandinis.

17 In conspectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aspirabit Notus.

18 Vox tonitrui ejus verberabit terram, tempestas aquilonis & congregatio spiritus :

19 Et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem, & sicut locusta demergens descensus ejus.

20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur C oculus, & superimbrem ejus expavescet cor.

21 Gelu sicut salem effundet super terram : & dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli.

22 Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit crystallus ab aqua, super omnem congregationem aquarum requiescet, & sicut lorica induet se aquis.

23 Et devorabit montes, & exuret desertum, & extinguet viride, sicut igne.

24 Medicina omnium in festinatione nebulæ : & ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.

25 In sermone ejus siluit ventus, & cogitatione sua placavit abyssum, & plantavit in illa Dominus insulas.

26 Qui navigant mare, enarrent pericula eius : & audientes auribus nostris admirabimur.

27 Illic præclara opera, & mirabilia ; varia be- D stiarum genera, & omnium pecorum, & creatura belluarum.

28 Propter ipsum confirmatus est itineris finis, & in sermone ejus composita sunt omnia.

29 Multa dicemus, & deficiemus in verbis : consummatio autem sermonum, ipse est in omnibus.

30 Gloriantes ad quid valebimus ? ipse enim omnipotens super omnia opera sua.

31 Terribilis Dominus, & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipsius.

32 Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis, supervalebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.

33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis : major enim est omni laude.

34 Exaltantes eum replemini virtute, ne laboretis : non enim comprehendetis.

35 Quis videbit eum, & enarrabit ? & * quis magnificabit eum sicut est ab initio ? *Psal. 105. a. 2.

36 Multa abscondita sunt majora his : pauca enim vidimus operum ejus,

37 Omnia autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit sapientiam.

Caput XLIV.

Laus priorum patrum ac feminis eorum : primùm in genere deinde nominatim laudantur Enoch, Noë, Abraham cui facta sunt promissiones, Isaac, & Iacob.

1 Laudemus viros glorioſos : & parentes nostros A in generatione sua.

2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua à sæculo.

3 Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, & prudentia sua præditi, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum,

4 Et imperantes in præsenti populo, & virtute prudentiæ populis sanctissima verba.

5 In peritia sua requirentes modos musicos, & narrantes carmina scripturarum.

6 Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes : pacificantes in domibus suis.

7 Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus.

8 Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:

B 9 Et sunt quorum non est memoria: perierunt quasi qui non fuerint: & nati sunt, quasi non nati, & filij ipsorum cum ipsis.

10 Sed illi viri misericordiæ sunt, quorum pietates non defuerunt:

11 Cum semine eorum permanent bona,

12 Hereditas sancta nepotes eorum, & in testamentis stetit semen eorum:

13 Et filij eorum propter illos usque in æternum manent: semen eorum & gloria eorum non derelinquetur.

14 Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorũ vivit in generationem & generationem.

C 15 Sapientiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet ecclesia.

* Gen. 5. c. 24. Heb. 11. a. 5. 16 * Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, ut det gentibus pœnitentiam.

* Gen. 9. b 9. 17 * Noë inventus est perfectus, justus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.

18 Ideò demissum est reliquum terræ, cùm factum est diluvium.

* Gen. 6. c. 14. 7. a. 1. Heb. 11. b. 7. 19 * Testamenta sæculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro.

* Gen. 12. a. 2 15. a. 4. b 5. 17. a. 4. 20 * Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem Excelsi, & fuit in testamento cum illo.

D 21 * In carne ejus stare fecit testamentum, & * in tentatione inventus est fidelis.

* Gen. 17 b. 10 Gal. 3. a. 6. * Gen. 22. a. 1. 22 Ideò jurejurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ cumulum,

23 Et ut stellas exaltare semen ejus, & † hereditare illos à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos terræ.

24 Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.

25 Benedictionem omnium Gentium dedit illi Dominus, & testamentum confirmavit super caput Iacob.

26 Agnovit eum in benedictionibus suis, & dedit illi hereditatem, & divisit illi partem in tribubus duodecim.

27 Et conservavit illi homines misericordiæ, invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAPUT XLV.

De laudibus Moysi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

A 1 DIlectus Deo & hominibus Moyses: cujus memoria in benedictione est.

Exod. 11. a. 3. 2 Similem illum fecit in gloria sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, & in verbis suis monstra placavit.

* Exod. 6 7. 8. 3 * Glorificavit illum in conspectu regum, & jussit illi coram populo suo, & ostendit illi gloriam suam.

* Num. 12. a 3. b 7. Heb 3. a. 2. b 5. 4 * In fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne.

5 Audivit enim eum, & vocem ipsius, & induxit illum in nubem.

6 Et dedit illi coràm præcepta, & legem vitæ & disciplinæ, docere Jacob testamentum suum, & judicia sua Israël.

7 Excelsum fecit Aaron fratrem ejus, & similem sibi de tribu Levi.

8 Statuit ei testamentum æternum, & dedit illi sacerdotium gentis: & beatificavit illum in gloria,

9 Et circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum stolam gloriæ, & coronavit eum in vasis virtutis:

10 Circumpedes, & femoralia, & humerale posuit ei: & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, B

* Exod. 28 f 35. 11 * Dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo, in memoriam filiis gentis suæ,

12 Stolam sanctam, auro, & hyacintho, & purpura, opus textile, viri sapientis, judicio & veritate præditi:

13 Torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarij sculptis, in memoriam secundùm numerum tribuum Israël.

14 Corona aurea super mitram ejus expressa signo sanctitatis, & gloria honoris: opus virtutis & desideria oculorum ornata.

15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem.

16 Non est indutus illa alienigena aliquis, sed C tantùm filij ipsius soli, & nepotes ejus per omne tempus.

17 Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quotidie.

* Levit. 8 12. 18 * Complevit Moyses manus ejus, & unxit illum oleo sancto.

19 Factum est illi in testamentum æternum, & semini ejus sicut dies cæli, fungi sacerdotio, & habere laudem, & ‡ orificare ℘ pulum suum in nomine ejus.

20 Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo:

21 Et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis judiciorum, docere Jacob testimonia, & in lege sua lucem dare Israël.

* Num. 16 a. 1. 3. 22 * Quia contra illum steterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Core in iracundia.

23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & consumpti sunt in impetu iracundiæ.

24 Fecit illis monstra, & comsumpsit illos in flamma ignis.

25 Et addidit Aaro gloriam, & dedit illi hereditatem, & primitias frugum terræ divisit illi.

D 26 Panem ipsis in primis paravit in satietatem: nam & sacrificia Domini edent, quæ dedit illi & semini ejus.

27 Ceterùm in terra gentes non hereditabit, & pars non est illi in gente: ipse est enim pars ejus, & hereditas.

* Num. 25 b - 1. Paralip. 2. c. 26. f. 14. 28 * Phinees filius Eleazari tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini:

29 Et stare in reverentia gentis: in bonitate &

& alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israël.

30 Ideò statuit illi testamentum pacis, principem sanctorum & gentis suæ, ut sit illi & semini ejus sacerdotij dignitas in æternum.

31 Et testamentum David regi filio Jessæ de tribu Juda, hereditas ipsi & semini ejus, ut daret sapientiam in cor nostrum judicare gentem suam in justitia, ne abolerentur bona ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

CAPUT XLVI.

Laudes Iosuè, Caleb, & Samuelis.

A 1 FOrtis in bello Jesus Nave, successor Moysi in prophetis, qui fuit magnus secundùm nomen suum,

2 Maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israël.

3 Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & jactando contra civitates rhomphæas?

4 Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dominus perduxit.

*Ios.10.c.14. 5 * An non in iracundia ejus impeditus est sol, & una dies facta est quasi duo?

6 Invocavit Altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, & audivit illum magnus & sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valdè fortis.

7 Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descensu perdidit contrarios,

B 8 Ut cognoscant gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Et secutus est à tergo potentis:

*Num.14.a.6. 9 * Et in diebus Moysi misericordiam fecit ipse, & Caleb filius Jephone, stare contra hostem, & prohibere gentem à peccatis, & perfringere murmur malitiæ,

10 Et ipsi duo constituti, à periculo liberati sunt à numero sexcentorum millium peditum, inducere illos in hereditatem, in terram quæ manat lac & mel.

11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, & usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsius obtinuit hereditatem:

12 Ut viderent omnes filij Israël, quia bonum est obsequi sancto Deo.

C 13 Et judices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui non aversi sunt à Domino,

14 Ut sit memoria illorum in benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo,

15 Et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria.

16 Dilectus à Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit principes in gente sua.

17 In lege Domini congregationem judicavit, & vidit Deus Jacob, & in fide sua probatus est propheta.

18 Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis.

D 19 Et invocavit Dominum omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes undique, in oblatione agni inviolati.

20 Et intonuit de cælo Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam,

21 Et contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Philistiim:

22 Et ante tempus finis vitæ suæ & seculi, testimonium præbuit in conspectu Domini, & Christi; pecunias & usque ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accusavit illum homo.

23 Et post hoc dormivit, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

CAPUT XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis.

1 POst hæc surrexit Nathan propheta in diebus David. A

2.Reg.12.a.1. 2 Et quasi adeps separatus à carne, sic David à filiis Israël.

*1.Reg.17.c.34. 3 * Cum leonibus lusit quasi cum agnis: & in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua.

*1.Reg.17.g.49 4 * Numquid non occidit gigantem, & abstulit opprobrium de gente?

5 In tollendo manum, saxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:

6 Nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exaltare cornu gentis suæ.

*1.Reg.18.b.7. 7 * Sic in decem millibus glorificavit eum, & laudavit eum in benedictionibus Domini, in offerendo illi coronam gloriæ:

8 Contrivit enim inimicos undique, & extirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum diem: contrivit cornu ipsorum usque in æternum.

9 In omni opere dedit confessionem Sancto, & B
Excelso in verbo gloriæ.

10 De omni corde suo laudavit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi contra inimicos potentiam:

11 Et stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos.

12 Et dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora usque ad consummationem vitæ, ut laudarent nomen sanctum Domini, & amplificarent manè Dei sanctitatem.

*2.Reg.12.c.13. 13 * Dominus purgavit peccata ipsius, & exaltavit in æternum cornu ejus: & dedit illi testamentum regni, & sedem gloriæ in Israël.

14 Post ipsum surrexit filius sensatus: & propter illum dejecit omnem potentiam inimicorum.

*3.Reg.3.a.1. 15 * Salomon imperavit in diebus pacis, cui subjecit Deus omnes hostes, ut conderet domum in nomine suo, & pararet sanctitatem in sempiternum: quemadmodum eruditus es in juventute tua,

*3.Reg.4.d.31. 16 * Et impletus es, quasi flumen sapientia, & C
tetram retexit anima tua,

17 Et replesti in comparationibus ænigmata: ad insulas longè divulgatum est nomen tuum, & dilectus es in pace tua.

18 In cantilenis, & proverbiis, & comparationibus, & interpretationibus, miratæ sunt terræ,

19 Et in nomine Domini Dei, cui est cognomen, Deus Israël.

*3.Reg. 20.d.27 20 * Collegisti quasi aurichalcum aurum, & ut plumbum complesti argentum,

21 Et inclinasti femora tua mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo,

22 Dedisti maculam in gloria tua,& profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, & incitari stultitiam tuam,

*3.Reg. 12.d.16. 23 Ut faceres imperium bipartitum, * & ex Ephraim imperare imperium durum.

D 24 Deus autem non derelinquet misericordiam suam,& non corrumpet nec delebit opera sua,neque perdet à stirpe nepotes electi sui: & semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet.

25 Dedit autem reliquum Jacob, & David de ipsa stirpe.

26 Et finem habuit Salomon cum patribus suis.

27 Et dereliquit post se de semine suo, gentis stultitiam,

28 Et imminutum à prudentia, Roboam, qui avertit gentem consilio suo:

*3 Reg. 12.g 28. 29 * Et Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israël, & dedit viam peccandi Ephraim, & plurima redundaverunt peccata ipsorum.

30 Valdè averterunt illos à terra sua.

31 Et quæsivit omnes nequitias, usque dum perveniret ad illos defensio, & ab omnibus peccatis liberavit eos.

Caput XLVIII.

Laudes Eliæ, Eliæi, Ezechiæ, & Isaiæ, quorum oratione Deus liberavit Israël ab exercitu Sennacherib.

A 3.Reg. 17.a.1. 1 ET surrexit Elias propheta, quasi ignis; & verbum ipsius quasi facula ardebat.

2 Qui induxit in illos famem, & irritantes illum invidia sua pauci facti sunt.non enim poterant sustinere præcepta Domini.

*3.Reg. 17.a.1. 4.Reg.1 & 10.12. 3 * Verbo Domini continuit cælum, & dejecit de cælo ignem ter.

4 Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi?

*3 Reg. 17.d.22. 5 * Qui suscitasti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei,

6 Qui dejecisti reges ad perniciem, & confregisti facilè potentiam ipsorum,& glorioſos de lecto suo.

7 Qui audis in Sina judicium, & in Horeb judicia defensionis.

8 Qui ungis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis successores post te.

*4 Reg. 2.b 11. 9 * Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum.

B *Mal. 4.b 6. 10 Qui scriptus es in judiciis temporum lenire iracundiam Domini: * conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Jacob.

11 Beati sunt,qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt.

12 Nam nos vita vivimus tantùm,post mortem autem non erit tale nomen nostrum.

*4 Reg 2.b.11. 13 * Elias quidem in turbine tectus est,& in Eliseo completus est spiritus ejus:in diebus suis non pertimuit principē, & potentia nemo vicit illum.

*4 Reg. 13.d.21. 14 Nec superavit illum verbum aliquod, * & mortuum prophetavit corpus ejus.

15 In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est.

16 In omnibus istis non pœnituit populus, & C non recesserunt à peccatis suis, usque dum ejecti sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem terram:

17 Et relicta est gens perpauca, & princeps in domo David.

18 Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo: alij autem multa commiserunt peccata.

19 Ezechias munivit civitatem suam, & induxit in medium ipsius aquam,& fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam puteum.

20 * In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & *4.Reg. 18.c.13 misit Rabsacen,& sustulit manum suam contra illos, & extulit manum suam in Sion, superbus factus est potentia sua.

21 Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt quasi parturientes mulieres.

22 Et invocaverunt Dominum misericordem, D & expandentes manus suas, extulerunt ad cælum: & sanctus Dominus Deus audivit citò vocem ipsorum.

23 Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.

*4.Reg. 19.g.35 Tob 1.d. 21. Isai. 37.g.36 1. Mac. 7.f 41. 2. Mac. 8 e.19. 24 * Dejecit castra Assyriorum, & contrivit illos Angelus Domini.

25 Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi Isaias propheta magnus,& fidelis in conspectu Dei.

*4 Reg. 20 b.11. Isai. 38 b.8. 26 * In diebus ipsius retrò rediit Sol, & addidit regi vitam.

27 Spiritu magno vidit ultima,& consolatus est lugentes in Sion.Usque in sempiternum

28 Ostendit futura, & abscondita antequam evenirent.

Caput XLIX.

De Iosia, & quòd omnes reges Iuda, præter David, Ezechiam, & Iosiam fuerunt peccatores:de Ieremia, Ezechiele, & Zorobabel, Iesu filio Iosedec, Nehemia, Enoch, Ioseph, Seth, & Sem.

A 4. Reg. 22.a.1. 1 MEmoria Josiæ in compositionem odoris facta opus pigmentarij.

2 In omni ore quasi mel indulcabitur ejus memoria,& ut musica in convivio vini.

3 Ipse est directus divinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis.

4 Et gubernavit ad Dominum cor ipsius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.

5 Præter David,& Ezechiam, & Josiam, omnes peccatum commiserunt:

6 Nam reliquerunt legem Altissimi reges Juda, & contempserunt timorem Dei.

7 Dederunt enim regnum suum aliis, & gloriam suam alienigenæ genti. B

*4.Reg. 25.b.9. 8 * Incenderunt electam sanctitatis civitatem, & desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ.

9 Nam malè tractaverunt illum, qui à ventre matris consecratus est Propheta,evertere, & eruere,& perdere, & iterùm ædificare, & renovare.

*Ezech. 1. b 4. 10 * Ezechiel qui vidit conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim.

11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre, benefacere illis qui ostenderunt rectas vias.

12 Et duodecim prophetarum ossa pullulent de

loco

loco suo: nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.

*1.Esd. 3.a.1. Agg.1.a. 1.d.14.2. a.1.5.d. 22.24 * Zach. 3.a.1. 13 * Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipse quasi signum in dextera manu;

14 * Sic & Jesum filium Josedech? qui in diebus suis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempiternam.

D 15 Et Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras.

16 Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam

* Gen. 41.c.40. 42.a.3. 45.b.5. 50.d.20 & ipse receptus est à terra.

17 * Neque ut Joseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi:

18 Et ossa ipsius visitata sunt, & post mortem

*Gen.4. d.25. *Gen.5. d.31. prophetaverunt.

19 * Seth & * Sem apud homines gloriam adepti sunt; & super omnem animam in origine Adam.

CAPUT L.

Simonis pontificis filij Oniæ præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ, & tertia stulta: de Jesu filio Sirach hujus libri auctore.

A 1 SImon Oniæ filius, Sacerdos magnus, qui in

1. Mac. 12.b.7. 2. Mac. 3.a.4. vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum.

2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio & excelsi parietes templi.

3 In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra modum.

4 Qui curavit gentem suam, & liberavit eam à perditione.

5 Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: & ingressum domus & atrij amplificavit.

6 Quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna plena in diebus suis lucet.

7 Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.

8 Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus redolens in diebus æstatis.

B 9 Quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne.

10 Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapice pretioso.

11 Quasi oliva pullulans, & cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum in consummatione virtutis.

12 In ascensu altaris sancti, gloriam dedit sanctitatis amictum.

13 In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, & ipse stans juxta aram. Et circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in monte Libano,

14 Sic circa illum steterunt quasi rami palmæ, & omnes filij Aaron in gloria sua.

15 Oblatio autem Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga Israël: & consummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelsi regis.

16 Protexit manum suam in libatione, & libavit de sanguine uvæ.

17 Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi.

18 Tunc exclamaverunt filij Aaron, in tubis C productilibus sonuerunt, & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo.

19 Tunc omnis populus simul properaverunt, & ceciderunt in faciem super terram, adorare Dominum Deum suum, & dare preces omnipotenti Deo excelso.

20 Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis, & in magna domo auctus est sonus suavitatis plenus.

21 Et rogavit populus Dominum excelsum in prece, usquedum perfectus est honor Domini, & munus suum perfecerunt.

22 Tunc descendens, manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israël dare gloriam Deo à labiis suis, & in nomine ipsius gloriari:

23 Et iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei.

24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna D fecit in omni terra, qui auxit dies nostros à ventre matris nostræ, & fecit nobiscum secundùm suam misericordiam:

25 Det nobis jucunditatem cordis, & fieri pacē in diebus nostris in Israël per dies sempiternos;

26 Credere Israël nobiscum esse Dei misericordiam, ut liberet nos in diebus suis.

27 Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens, quam oderim:

28 Qui sedent in monte Seir, & Philisthiim, & stultus populus qui habitat in Sichimis.

29 Doctrinam sapientiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach Jerosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo.

30 Beatus, qui in istis versatur bonis: qui ponit illa in corde suo, sapiens erit semper.

31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei vestigium ejus est.

CAPUT LI.

Dei laus, exaltatio & gratiarum actio.

1 ORatio Jesu filij Sirach: Confitebor tibi Do- A mine rex, & collaudabo te Deum salvatorem meum.

2 Confitebor nomini tuo: quoniam adjutor & protector factus es mihi,

3 Et liberasti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium, & in conspectu astantium factus es mihi adjutor:

4 Et liberasti me secundùm multitudinem misericordiæ nominis tui à rugientibus, præparatis ad escam,

5 De manibus quærentium animam meam, & de portis tribulationum quæ circumdederunt me:

6 A pressura flammæ quæ circumdedit me, & in medio ignis non sum æstuatus:

7 De altitudine ventris inferi, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacij, à rege iniquo, & à lingua injusta:

8 Laudabit usque ad mortem anima mea Dominum,

9 Et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum.

B 10 Circumdederunt me undique, & non erat qui adjuvaret. Reſpiciens eram ad adjutorium hominum, & non erat.

11 Memoratus ſum miſericordiæ tuæ Domine, & operationis tuæ, quæ à ſæculo ſunt:

12 Quoniam eruis ſuſtinentes te Domine, & liberas eos de manibus gentium.

13 Exaltaſti ſuper terram habitationem meam, & pro morte defluente deprecatus ſum.

14 Invocavit Dominum patrem Domini mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meæ, & in tempore ſuperborum ſine adjutorio.

15 Laudabo nomen tuum aſſiduè, & collaudabo illud in confeſſione, & exaudita eſt oratio mea.

16 Et liberaſti me de perditione, & eripuiſti me de tempore iniquo.

17 Propterea confitebor, & laudem dicam tibi, & benedicam nomini Domini.

C 18 Cùm adhuc junior eſſem, priuſquam oberrarem, quæſivi ſapientiam palàm in oratione mea.

19 Ante templum poſtulabam pro illa, & uſque in noviſſimis inquiram eam. Et effloruit tanquam præcox uva,

20 Lætatum eſt cor meum in ea. Ambulavit pes meus iter rectum, à juventute mea inveſtigabam eam.

21 Inclinavi modicè aurem meam, & excepi illam.

22 Multam inveni in meipſo ſapientiam, & multùm profeci in ea.

23 Danti mihi ſapientiam, dabo gloriam.

24 Conſiliatus ſum enim ut facerem illam: zelatus ſum bonum, & non confundar.

25 Colluctata eſt anima mea in illa, & in faciendo eam confirmatus ſum.

26 Manus meas extendi in altum, & inſipientiam ejus luxi.

27 Animam meam direxi ad illam, & in agnitione inveni eam.

28 Poſſedi cum ipſa cor ab initio: propter hoc non derelinquar.

29 Venter meus conturbatus eſt quærendo illam: propterea bonam poſſidebo poſſeſſionem. D

30 Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam: & in ipſa laudabo eum.

31 Appropiate ad me indocti, & congregate vos in domum diſciplinæ.

32 Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer:

33 Aperui os meum, & locutus ſum: Comparate vobis ſine argento,

34 Et collum veſtrum ſubjicite jugo, & ſuſcipiat anima veſtra diſciplinam: in proximo eſt enim invenire eam.

35 Videte oculis veſtris, qui modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem.

36 Aſſumite diſciplinam in multo numero argenti, & copioſum aurum poſſidete in ea.

37 Lætetur anima veſtra in miſericordia ejus, & non confundemini in laude ipſius.

38 Operamini opus veſtrum ante tempus, & dabit vobis mercedem veſtram in tempore ſuo.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

BIBLIA
SACRA
VERSICULIS
DISTINCTA

PARS SECUNDA

PROPHETIA ISAIÆ.

Caput Primum.

Tempus quo prophetavit Isaias super Iudam & Ierusalem, quæ ob suam ingratitudinem aliáque scelera, omni pœnarum genere à Deo percussa, non est ad eum reversa: quamobrem dicit miserrimam imminere ipsi desolationem: victimæ & solemnitates ipsius rejiciuntur: & quid facere debeat ut in gratiam à Deo recipiatur: rursum ob defectionem à pristina virtute invaria peccata, gravem vindictam, & futuram tandem ipsius liberationem & in feliciorem statum restitutionem vaticinatur.

A 1 VISIO Isaiæ filij Amos, quam vidit super Judam & Jerusalem in diebus Oziæ, Joathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Juda.

2 Audite cæli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivi, & exaltavi: ipsi autem spreverunt me.

3 Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israël autem me non cognovit, & populus meus non intellexit.

B 4 Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israël, abalienati sunt retrorsum.

5 Super quo percutiam vos ultrà, addentes prævaricationem? omne caput languidum, & omne cor mœrens.

6 A planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas: vulnus, & livor, & plaga tumẽs, non est circũligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.

* *Inf. 5. b. 6.* 7 * Terra vestra deserta, civitates vestrę succensæ igni: regionem vestram coram vobis alieni devorant, & desolabitur sicut in vastitate hostili.

C 8 Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut civitas quæ vastatur.

* *Rom. 9 g. 29.* * *Gen. 19 c. 24.* 9 * Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, * quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus.

10 Audite verbũ Dñi principes Sodomorũ, percipite auribus legẽ Dei nostri populus Gomorrhę.

* *Ier. 6. c. 20. Amos 5. f. 22.* 11 * Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? plenus sum; holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum, nolui.

12 Cùm veniretis ante conspectum meum, quis quæsivi hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis?

D 13 Ne offeratis ultrà sacrificiũ frustrà: incensum abominatio est mihi. Neomeniam, & sabbatum, & festivitates alias non ferã, iniqui sunt cœtus vestri.

14 Calendas vestras, & solemnitates vestras, odivit anima mea: facta sunt mihi molesta; laboravi sustinens.

15 Et cùm extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis: & cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam: * manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. * *Inf. 9. a. 5.* * *1. Pet. 3. b 11.*

16 * Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perversè, E

17 Discite benefacere: quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam.

18 Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

19 Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis.

20 Quòd si nolueritis, & me ad iracundiam provocaveritis: gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est.

21 Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena judicij: justitia habitavit in ea, nunc autem homicidæ.

22 Argentum tuum versum est in scoriam: vinum tuum mistum est aqua.

23 Principes tui infideles, socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. * Pupillo non judicãt: & causa viduę nõ ingreditur ad illos. F * *Ier. 5. g. 28.*

24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Israël: Heu, consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.

25 Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum.

26 Et restituam judices tuos ut fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus post hæc vocaberis civitas justi, urbs fidelis. G

27 Sion in judicio redimetur, & reducent eam in justitia:

28 Et conteret scelestos, & peccatores simul: & qui dereliquerunt Dominum, consumentur.

29 Confundẽtur enim ab idolis, quibus sacrificaverunt: & erubescetis super hortis, quos elegeratis.

30 Cùm fueritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus absque aqua.

31 Et erit fortitudo vestra, ut favilla stupæ, &

opus vestrum quasi scintilla : & succendetur utrumque simul, & non erit qui extinguat.

Caput II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec ultrà bello molestabitur: domus verò Iacob ob idololatriam, avaritiam & reliqua scelera abjicietur: superbi humiliabuntur, & solus Dominus exaltabitur.

A 1 VErbum, quod vidit Isaias, filius Amos, super Juda & Jerusalem.

* Mich. 4. a. 1. 2 *Et erit in novissimis diebus præparatus mõs domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes.

3 Et ibunt populi multi, & dicent : Venite & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus : quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.

4 Et judicabit Gentes, & arguet populos multos: & conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultrà ad prælium.

5 Domus Jacob venite, & ambulemus in lumine Domini.

6 Projecisti enim populum tuum, domum Jacob: quia repleti sunt ut olim, & augures habuerunt ut Philisthiim, & pueris alienis adhęserunt.

7 Repleta est terra argento & auro: & non est finis thesaurorum ejus:

8 Et repleta est terra ejus equis : & innumerabiles quadrigæ ejus. Et repleta est terra ejus idolis : opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.

9 Et incurvavit se homo, & humiliatus est vir: ne ergo dimittas eis.

10 Ingredere in petrã, & abscõdere in fossa humo à facie timoris Domini, & à gloria majestatis ejus.

C 11 Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incurvabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus solus in die illa.

12 Quia dies Domini exercituum super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem: & humiliabitur.

13 Et super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan,

14 Et super omnes montes excelsos, & super omnes colles elevatos.

15 Et super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum,

D 16 Et super omnes naves Tharsis, & super omne quod visu pulchrum est.

17 Et incurvabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus solus in die illa :

18 Et idola penitus conterentur:

* Osee 10. c. 8. Luc 23. c. 30 Apoc. 6. d. 16. 19 * Et introibunt in speluncas petrarum & in voragines terræ, à facie formidinis Dñi, & à gloria majestatis ejus, cùm surrexerit percutere terram.

20 In die illa projiciet homo idola argenti sui, & simulachra auri sui, quæ fecerat sibi ut adoraret, talpas & vespertiliones.

21 Et ingredietur scissuras petrarũ, & in cavernas saxorũ, à facie formidinis Domini, & à gloria majestatis ejus, cùm surrexerit percutere terram.

22 Quiescite ergo ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est, quia excelsus reputatus est ipse.

Caput III.

Futura Iudæorum ob sua peccata gravis afflictio ac desertio: & puerorum atque effeminatorum dominium: peccata superiorum arguit: item superbiam & curiosam lasciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

1 ECce enim dominator Dominus exercituum A auferet à Jerusalem, & à Juda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ;

2 Fortem, & virum bellatorem, judicem, & prophetam, & ariolum, & senem;

3 Principem super quinquaginta, & honorabilem vultu, & consiliarium, & sapientem de architectis, & prudentem eloquij mystici.

4 Et dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis.

5 Et irruet populus, vir ad virum, & unusquisque ad proximum suum : tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem.

6 Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. B

7 Respondebit in die illa, dicens: Non sum medicus, & in domo meâ non est panis, neque vestimentum: nolite constituere me principem populi.

8 Ruit enim Jerusalem, & Judas concidit: quia lingua eorum & adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majestatis ejus.

9 Agnitio vultus eorum respondit eis: & peccatũ suũ quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt: vę animę eorũ: quoniã reddita sunt eis mala.

10 Dicite justo quoniam benè, quoniam fructum adinventionum suarum comedet.

11 Væ impio in malum : retributio enim manuum ejus fiet ei.

12 Populum meum exactores sui spoliaverunt, C & mulieres dominatæ sunt eis. Populę meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.

13 Stat ad judicandum Dominus, & stat ad judicandos populos.

14 Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui, & principibus ejus: vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra.

15 Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dñs Deus exercituum?

16 Et dicit Dominus: Pro eo quòd elevatæ sunt filię Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant:

17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, D & Dominus crinem earum nudabit.

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas,

19 Et torques, & monilia, & armillas, & mitras,

20 Et discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures,

21 Et annulos, & gemmas in fronte pendentes,

22 Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & arcus,

23 Et specula, & sindones, & vittas, & theristra.

24 Et erit pro suavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine calvitium, & pro fascia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26 Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus, & desolata in terra sedebit.

Caput

CAPUT IV.

Septem mulieres unum maritum appetent: germen Domini exaltabitur: & reliquiæ Israël ablutis earum sordibus salvæ erunt, magnáque securitate & felicitate afficientur.

A 1 ET apprehendent septem mulieres virum unum in die illa dicentes: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur: tantummodò invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum.

2 In die illa, erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his qui salvati fuerint de Israël.

3 Et erat: Omnis qui relictus fuerit in Sion & residuus in Jerusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem.

4 Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu judicij, & spiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus super omnem locum Montis Sion, & ubi invocatus est, nubem per diē, & fumum & splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio.

6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, & in securitatem, & absconsionem à turbine, & à pluvia.

CAPUT V.

Sub figurâ vineæ sterilis in direptionem traditæ prophetat judicium & desertionem Judæorum, ipsorúmque peccata describuntur: avaritia in coadunandis possessionibus: ebrietas & contemptus scientiæ Dei: inferni dilatatio: humiliatio superborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque justorum & væ diversis peccatorum generibus denuntiatur: & signum in nationibus elevandum contra Judæos.

A 1 CANTABO dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei.

Jere. 2. c. 21. Mat. 21 d. 33.

2 Et sepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & edificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea: & expectavit ut faceret uvas, & fecit labruscas.

3 Nunc ergo habitatores Jerusalem, & viri Juda, judicate inter me & vineam meam.

B 4 Quid est quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci ei? an quòd expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas?

5 Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus, & erit in direptionem: diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem.

6 Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur: & ascendent vepres & spinæ, & nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem.

7 Vinea enim Domini exercituum, domus Israël est: & vir Juda, germen ejus delectabile: & expectavi ut faceret judicium, & ecce iniquitas; & justitiam, & ecce clamor:

8 Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci: numquid habitabitis vos soli in medio terræ?

C 9 In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum: Nisi domus multæ desertæ fuerint, grandes & pulchræ, absque habitatore.

10 Decem enim jugera vinearum facient lagunculam unam, & triginta modij sementis facient modios tres.

11 Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis.

12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis.

13 Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit.

14 Propterea dilatavit infernus animam suam, D & aperuit os suum absque ullo termino: & descendent fortes ejus, & populus ejus, & sublimes gloriosique ejus, ad eum.

15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur.

16 Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, & Deus sanctus sanctificabitur in justitia.

17 Et pascentur agni juxta ordinem suum, & deserta in ubertatem versa advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum claustri peccatum.

19 Qui dicitis: Festinet, & citò veniat opus ejus, E ut videamus: & appropiet, & veniat consilium sancti Israël, & sciemus illud.

20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

21 * Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.

** Prov. 3. a. 7. Rom. 12. d. 16.*

22 Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.

23 Qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi aufertis ab eo.

24 Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua F ignis, & calor flammæ exurit; sic radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israël blasphemaverunt.

25 Ideò iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum: & conturbati sunt montes, & facta sunt morticina eorum, quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

26 Et elevabit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce festinus velociter veniet.

27 Non est deficiens, neque laborans in eo: non G dormitabit, neque dormiet, neque solvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus.

28 Sagittæ ejus acutæ, & ommes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut silex, & rotæ ejus quasi impetus tempestatis.

29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam: & amplexabitur, & non erit cui eruat.

30 Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris: aspiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata est in caligine ejus.

CAPUT VI.

Isaias visa Domini majestate condemnat se quòd tacuerit, sed mandatis labiis suis offert se ad prædicandum: prædicitur excæcandus populus usque ad desolationem civitatum Judæ, & ejus quæ derelicta erat futura consolatio.

A 1 IN anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum: & ea quæ sub ipso erant, replebant templum.

2 Seraphim stabant super illud: sex alæ uni, & sex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.

B 3 Et clamabant alter ad alterum, & dicebant:
* *Apoc. 4. c. 8.* * Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.

4 Et commota sunt superliminaria cardinum à voce clamantis, & domus repletà est fumo.

5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum exercituum vidi oculis meis.

C 6 Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari.

7 Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.

8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.

* *Matt. 13. b. 14. Marc. 4 b. 12. Luc. 8. b. 10.* 9 Et dixit: Vade, & dices populo huic: * Audite audientes, & nolite intelligere: & videte visionem, & nolite cognoscere.

D *Joan. 12 f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11 b. 8.* 10 Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava: & oculos ejus claude: ne fortè videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat: & convertatur, & sanem eum.

11 Et dixi: Vsquequò Domine? Et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore, & domus sine homine, & terra relinquetur deserta.

12 Et longè faciet Dominus homines, & multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ.

13 Et adhuc in ea decimatio, & convertetur, & erit in ostensionem sicut terebinthus, & sicut quercus, quæ expandit ramos suos: semen sanctum erit id, quod steterit in ea.

CAPUT VII.

Obsessa à Syris & ab Israël Ierusalem, Isaias prophetat illos non prævalituros, dátque impio Achaz signum liberationis virginem parituram filium cujus nomen Emanuël: prædicitque desertionem Israël & gravissimam Judæ afflictionem ac solitudinem.

A *4. Reg. 16. a. 5.* 1 ET factum est in diebus Achaz filij Joathan, filij Oziæ regis Juda, ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Israël, in Jerusalem, ad præliandum contra eam: & non potuerunt debellare eam.

2 Et nuntiaverunt domui David, dicentes: Requievit Syria super Ephraim, & commotum est cor ejus, & cor populi ejus, sicut moventur ligna silvarum à facie venti.

3 Et dixit Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum Achaz tu, & qui derelictus est Jasub filius tuus, ad extremum aquæ ductus piscinæ superioris in via Agri fullonis.

4 Et dices ad eum: Vide ut sileas: noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rasin regis Siriæ, & filiæ Romeliæ:

5 Eò quòd consilium inierit contra te Siria in B malum Ephraim, & filius Romeliæ dicentes:

6 Ascendamus ad Judam, & suscitemus eum, & avellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio ejus filium Tabeel.

7 Hæc dicit Dominus Deus: Non stabit, & non erit istud:

8 Sed caput Syriæ Damascus, & caput Damasci Rasin: & adhuc sexaginta & quinque anni, & desinet Ephraim esse populus:

9 Et caput Ephraim Samaria, & caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non permanebitis.

10 Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens:

11 Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra.

12 Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum.

13 Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo?

C 14 Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum.* Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuël. * *Matt. 1. d. 22. Luc. 1 b. 31.*

15 Butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.

16 Quia antequam sciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu detestaris à facie duorum regum suorum.

17 Adducet Dominus super te, & super populum tuum, & super domum patris tui dies qui non venerunt à diebus separationis Ephraim à Juda cum rege Assyriorum.

18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti, & api, quæ est in terra Assur,

19 Et venient, & requiescent omnes in torrentibus vallium, & in cavernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in universis foraminibus.

D 20 In die illa radet Dominus in novacula conducta, in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput & pilos pedum, & barbam universam.

21 Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam boum, & duas oves,

22 Et præ ubertate lactis comedet butyrum: butyrum enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terræ.

23 Et

23 Et erit in die illa: Omnis locus ubi fuerint mille vites, mille argenteis, in spinas & in vepres erunt.

24 Cum sagittis & arcu ingredientur illuc: vepres enim & spinæ erunt in universa terra.

25 Et omnes montes, qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror spinarum & veprium, & erit in pascua bovis, & in conculcationem pecoris.

CAPUT VIII.

Iubetur Isaias in libro scribere nomen pueri nascituri: prædicit regna Israël & Syriæ destruenda, Iudæque afflictionem & futuram à Deo liberationem, licèt multi ex Iuda casuri sint: jubet ligari testimonium & legem signari, subjiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.

A 1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis: Velociter spolia detrahe, citò prædare.

2 Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ.

3 Et accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen ejus, Accelera spolia detrahere: Festina prædari.

4 Quia antequam sciat puer vocare patrem suum & matrem suã, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ, coram rege Assyriorum.

5 Et adjecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens:

B 6 Pro eo quòd adjecit populus iste aquas Siloë, quæ vadunt cum silentio, & assumpsit magis Rasin, & filium Romeliæ:

7 Propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes & multas, regem Assyriorum, & omnem gloriam ejus: & ascendet super omnes rivos ejus, & fluet super universas ripas ejus,

8 Et ibit per Judam, inundans, & transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum ejus, implens latitudinem terræ tuæ, ô Emmanuël.

9 Congregamini populi, & vincimini, & audite universæ procul terræ: confortamini, & vincimini, accingite vos & vincimini:

10 Inite consilium, & dissipabitur: loquimini verbum, & non fiet: quia nobiscum Deus.

C 11 Hæc enim ait Dominus ad me: sicut in manu forti erudivit me, ne irem in via populi hujus, dicens:

12 Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ loquitur populus iste, conjuratio est: & timorem ejus ne timeatis, neque paveatis.

13 Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pavor vester, & ipse terror vester.

Luc.2. c.34. Rom.9. §.33. 1.Pet.2. §.7. 14 Erit vobis in sanctificationem. * In lapidem autem offensionis, & in petram scandali, duabus domibus Israël; in laqueum & in ruinam habitantibus Jerusalem.

15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur, & capientur.

16 Liga testimonium, signa legem in discipulis meis.

17 Et expectabo Dominum, qui abscondit faciem suam à domo Jacob, & præstolabor eum. D

18 Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, & in portentum Israël à Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.

19 Et cùm dixerint ad vos: Quærite à pythonibus, & à divinis, qui stridunt in incantationibus suis: Nunquid non populus à Deo suo requiret, pro vivis à mortuis?

20 Ad legem magis, & ad testimonium. Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.

21 Et transibit per eam, corruet, & esuriet: & cùm esurierit, irascetur, & maledicet regi suo, & Deo suo, & suspiciet sursum.

22 Et ad terram intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ, dissolutio & angustia, & caligo persequens, & non poterit advolare de angustia sua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Christi nativitate, ipsiúsque imperio multiplicando: de liberatione Iudæ à regibus Israël & Syriæ: quorum regnorum, & præsertim regni Israël ad Deum redire nolentis, gravissimas cades intestináque dissidia prædicit.

1 PRimo tempore alleviata est Terra Zabulon, & Terra Nephthali: & novissimo aggravata est via maris trans Jordanem Galileæ Gentium. A *Mat.4. b.15.*

2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

3 Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiam. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando dividunt spolia.

4 Jugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & sceptrum exactoris ejus superasti, * sicut in die Madiam. **Iud.7. f.22.*

5 Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis.

6 PARVULUS enim NATUS est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.

7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: super solium David, & super regnum ejus sedebit: ut confirmet illud, & corroboret in judicio & justitia, modò & usque in sempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc.

8 Verbum misit Dominus in Jacob, & cecidit in Israël.

9 Et sciet omnis populus Ephraim, & habitantes Samariam, in superbia & magnitudine cordis dicentes:

10 Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus: sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.

11 Et elevabit Dominus hostes Rasin super eum, & inimicos ejus in tumultum vertet:

C 12 Syriam ab Oriente, & Philisthiim ab Occidente: & devorabunt Israël toto ore. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta:

13 Et populus non est reversus ad percutientem se, & Dominum exercituum non inquisierunt.

14 Et disperdet Dominus ab Israël caput & caudam, incurvantem & refrænantem, die una.

15 Longævus & honorabilis, ipse est caput: & propheta docens mendacium, ipse est cauda.

16 Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, præcipitati.

17 Propter hoc super adolescentulis ejus non
D lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & viduarum non miserebitur: quia omnis hypocrita est & nequam, & universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

18 Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem & spinam Vorabit: & succendetur in densitate saltus, & convolvetur superbia fumi.

19 In ira Domini exercituum conturbata est terra, & erit populus quasi esca ignis: vir fratri suo non parcet.

20 Et declinabit ad dexteram, & esuriet: & comedet ad sinistram, & non saturabitur: unusquisque carnē brachij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen, simul ipsi contra Judam.

21 In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

Caput X.

Væ condentibus leges iniquas in oppressionem pauperum & viduarum: regem Assur virgam furoris Domini prædicit ob suam superbiam & cordis arrogantiam humiliandum: consolatur Israël ne timeat ab Assur, reliquias ipsius ad Deum convertendas prædicens.

A 1 VÆ qui condunt leges iniquas: & scribentes, injustitiam scripserunt:

2 Ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: ut essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

3 Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam vestram.

4 Ne incurvemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

5 Væ Assur, virga furoris mei & baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea.

B 6 Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum.

7 Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor ejus non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor ejus, & ad internecionem gentium non paucarum.

8 Dicet enim:

9 Nunquid non principes mei simul reges sunt? numquid non ut Charcamis, sic Calano; & ut Arphad, sic Emath? numquid non ut Damascus, sic Samaria?

10 Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic & simulachra eorum de Jerusalem, & de Samaria.

11 Numquid non sicut feci Samariæ & idolis C
ejus, sic faciam Jerusalem & simulacris ejus?

12 Et erit, cùm impleverit Dominus cuncta *4. Reg. 19. g. 35. Inf. 37. g. 36.
opera sua in monte Sion, & in Jerusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis * Assur, & super gloriam altitudinis oculorum ejus.

13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi: & abstuli terminos populorum, & principes eorum deprædatus sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes.

14 Et invenit quasi nidum manus mea fortitu- D
dinem populorum: & sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi: & non fuit qui moveret pennam, & aperiret os, & ganniret.

15 Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? quomodo si elevetur virga contra elevantem se, & exaltetur baculus, qui utique lignum est.

16 Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus ejus tenuitatem: & subtus gloriam ejus succensa ardebit quasi combustio ignis.

17 Et erit lumen Israël in igne, & Sanctus ejus in flamma: & succendetur, & devorabitur spina ejus, & vepres in die una. E

18 Et gloria saltus ejus, & carmeli ejus, ab anima usque ad carnem consumetur, & erit terrore profugus.

19 Et reliquiæ ligni saltus ejus præ paucitate numerabuntur: & puer scribet eos.

20 Et erit in die illa: non adjiciet residuum Israël, & hi qui fugerint de domo Jacob, inniti super eo qui percutit eos; sed innitetur super Dominum sanctum Israël in veritate.

21 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam, Jacob ad Deum fortem.

22 * Si enim fuerit populus tuus Israël quasi *Inf. 11 c. 11. Rom. 9. f. 27.
arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: consummatio abbreviata inundabit justitiam. F

23 Consummationem enim & abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ.

24 Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion ab Assur: in virga percutiet te, & baculum suum levabit super te in via Ægypti.

25 Adhuc enim paululum modicúmque, & consummabitur indignatio & furor meus super scelus eorum.

26 * Et suscitabit super eum Dominus exer- *Inf. 37 g. 36. *Iud. 7. g. 25.
cituum flagellum, * juxta plagam Madian in petra Oreb, & virgam suam super mare, & levabit eam in via Ægypti.

27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus de G
humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computrescet jugum à facie olei.

28 Veniet

28 Veniet in Aiath, transibit in Magron: apud Machmas commendabit vasa sua.

29 Transierunt cursim, Gaba sedes nostra: obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.

30 Hinni voce tua filia Gallim, attende Laisa, paupercula Anathoth.

31 Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini.

32 Adhuc dies est, ut in Nobe stetur: agitabit manum suam super montem filiæ Sion, collem Jerusalem.

33 Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur.

34 Et subvertentur condensa saltus ferro: & Libanus cum excelsis cadet.

Caput XI.

Vaticinium de Christi nativitate, judicio, exaltatione, conversione populorum & gentium ad Christum, & gloriæ sepulchri ipsius: item de conversione reliquiarum Israël ad Deum, ac fidem Gentium.

A Act. 13. tit. 23. 1 ET egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet.

2 Et requiescet super eum spiritus Domini; spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij; & fortitudinis, spiritus, scientiæ, & pietatis.

3 Et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundùm visionem oculorum judicabit, neque secundùm auditum aurium arguet:

*2. Thes. 2. b. 8. 4 Sed judicabit in justitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ: & percutiet terram virga oris sui, * & spiritu labiorum suorum interficiet impium.

5 Et erit justitia cingulum lumborum ejus: & fides cinctorium renum ejus.

*Inf. 65 d. 25. B 6 * Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hœdo accubabit: vitulus & leo & ovis simul morabuntur, & puer parvulus minabit eos.

7 Vitulus & ursus pascentur; simul requiescent catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas.

8 Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis: & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.

9 Non nocebunt, & non occident in universo monte sancto meo: quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquæ maris operientes.

*Rom. 15. c. 12. C 10 * In die illa, radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum ejus gloriosum.

11 Et erit in die illa: Adjiciet Dominus secundò manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis, & ab Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab insulis maris.

12 Et levabit signum in nationes, & congregabit profugos Israël, & dispersos Juda colliget à quatuor plagis terræ.

D 13 Et auferetur zelus Ephraim, & hostes Juda peribunt: Ephraim non æmulabitur Judam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.

14 Et volabunt in humeros Philisthiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis: Idumæa & Moab præceptum manus eorum, & filiæ Ammon obedientes erunt.

15 Et desolabit Dominus linguam maris Ægypti, & levabit manum suam super flumen, in fortitudine spiritus sui: & percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant per eum calceati.

16 Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis: sicut fuit Israëli in die illa, quas ascendit de Terra Ægypti.

Caput XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Christi Salvatoris.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conversus est furor tuus, & consolatus es me. A

2 Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam, & non timebo: * quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. * Exod. 15. a. 2. Psal. 117. c. 14.

3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris:

4 Et dicetis in die illa: Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus: mementote quoniam excelsum est nomen ejus. B

5 Cantate Domino quoniam magnificè fecit: annunciate hoc in universa terra.

6 Exalta, & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui sanctus Israël.

Caput XIII.

Ingens ac truculenta Babyloniorum vastatio à Medis.

1 ONus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos: A

2 Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum & ingrediantur portas duces.

3 Ego mandavi sanctificatis meis, & vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.

4 Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium: vox sonitus regum, gentium congregatarum: Dominus exercituum præcepit militiæ belli.

5 Venientibus de terra procul, à summitate cœli: Dominus, & vasa furoris ejus, ut disperdat omnem terram.

6 Ululate, quia propè est dies Domini: quasi vastitas à Domino veniet.

7 Propter hoc, omnes manus dissolventur, & omne cor hominis contabescet,

8 Et conteretur. Torsiones & dolores etnebunt, quasi parturiens, dolebunt: unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum. B

9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, & indignationis plenus, & iræ furoríque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea.

10 * Quoniã stellæ cœli, & splendor earum, non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo. *Ezech. 32. b. 7. Joël. 2. b. 10. 3. c. Mat. 24. c. 29.

11 Et visitabo super orbis mala, & contra

Mar. 13 c. 24. Luc. 21. c. 25. impios iniquitatem eorum, & quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo:

12 Pretiosior erit vir auro, & homo mundo obrizo.

C 13 Super hoc cælum turbabo: & movebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

14 Et erit quasi damula fugiens, & quasi ovis: & non erit qui congreget: unusquisque ad populum suum convertetur, & singuli ad terram suam fugient.

15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: & omnis, qui supervenerit, cadet in gladio.

*Ps. 136 b. 9. 16 * Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & uxores eorum violabuntur.

17 Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint:

D 18 Sed sagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miserebuntur, & super filios non parcet oculus eorum.

19 Et erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta superbia Chaldæorum, * sicut subvertit Dominus Sodomam & Gomorrham: *Gen. 19 c. 24.

20 Non habitabitur usque in finem, & non fundabitur usque ad generationem & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi.

21 Sed requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi:

22 Et respondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, & sirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Iudæorum consolatione & à Babylonica captivitate liberatione, Babyloniorúmque contritione: quorum ingens superbia, amplitudo dominij & crudelitas explicantur, unà cum punitione Philistinorum, ac ceterorum qui ob calamitatem Iudæorum lætati sunt.

A 1 PRopè est ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Israël, & requiescere eos faciet super humum suam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui Jacob.

2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum suum: & possidebit eos domus Israël super terram Domini in servos & ancillas: & erunt capientes eos qui se seperant, & subjicient exactores suos.

3 Et erit in die illa: cùm requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concussione tua, & à servitute dura, qua antè serviſti:

4 Sumes parabolam istam contra regem Babylonis, & dices: Quomodo cessavit exactor, quievit tributum?

5 Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam Dominantium,

B 6 Cædentem populos in indignatione, plaga insanabili, subjicientem in furore gentes, persequentem crudeliter.

7 Conquievit & siluit omnis terra, gavisa est, & exultavit:

8 Abietes quoque lætatæ sunt super te, & cedri Libani: ex quo dormisti, non ascendet qui succidat nos.

9 Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ surrexerunt de soliis suis, omnes principes nationum.

10 Universi respondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut & nos, nostri similis effectus es.

11 Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum: subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. C

12 Quomodo cecidisti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes?

13 Qui dicebas in corde tuo: In cælum cõscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.

14 Adscendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.

15 Verumtamen ad infernum detrahêris in profundum laci:

16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, téque prospicient: Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna, D

17 Qui posuit orbem desertum, & urbes ejus destruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?

18 Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua.

19 Tu autem projectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis pollutus, & obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio, & descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum.

20 Non habebis consortium, neque cum eis in sepultura: tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti: non vocabitur in æternum semen pessimorum. E

21 Præparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorũ: non consurgent, nec hæreditabunt terram, neque implebũt faciem orbis civitatum.

22 Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen & progeniem, dicit Dominus.

23 Et ponam eam in possessionem ericij, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum. F

24 Juravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo mente tractavi,

25 Sic eveniet: Vt conteram Assyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus illius ab humero eorum tolletur.

26 Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram, & hæc est manus extenta super universas gentes.

27 Dominus enim exercituum decrevit: & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta: & quis evertet eam?

28 In anno, quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud:

29 Ne læteris Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & semen ejus absorbens volucrem. G

30 Et

30 Et pascentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requiescent: & interire faciam in fame radicē tuam, & reliquias tuas interficiā.

31 Ulula porta, clama civitas: prostrata est Philistæa omnis: ab Aquilone enim fumus veniet, & non est qui effugiet agmen ejus.

32 Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, & in ipso sperabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

Moabitarum ruina prædicitur, & compassio prophetæ erga Moab.

A 1 ONus Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit: quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit.

2 Ascendit domus, & Dibon ad excelsa in planctum super Nabo, & super Medaba, Moab ululavit: * in cunctis capitibus ejus calvitium, & omnis barba radetur.

*Jerem. 48. f. 37 Ezec. 7. c. 18.

3 In triviis ejus accincti sunt sacco: super tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus descendit in fletum.

B 4 Clamabit Hesebon, & Eleale, usque Jasa audita est vox eorum, super hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus ululabit sibi.

C 5 Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus usque ad Segor vitulam conternantem: per ascensum enim Luith flens ascendet, & in via Oranaim clamorem contritionis levabunt.

6 Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit.

D 7 Secundùm magnitudinem operis, & visitatio eorum: ad torrentem salicum ducent eos.

8 Quoniam circuivit clamor terminum Moab: usque ad Gallim ululatus ejus, & usque ad Puteum Elim clamor ejus.

9 Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine: ponam enim super Dibon additamenta; his qui fugerint de Moab leonem, & reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempe Christum, de Petra deserti: Moab ob arrogantiam & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

A 1 EMitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deserti ad montem filiæ Sion.

2 Et erit: Sicut avis fugiēs, & pulli de nido avolantes, sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon.

3 Ini consilium, coge consilium: pone quasi noctem umbram tuam in meridie: absconde fugientes, & vagos ne prodas.

4 Habitabunt apud te profugi mei: Moab esto latibulum eorum à facie vastatoris: finitus est enim pulvis, consummatus est miser: defecit qui conculcabat terram.

B 5 Et præparabitur in misericordia solium, & sedebit super illud in veritate in tabernaculo David, judicans & quærens judicium, & velociter reddens quod justum est.

*Jerem. 48. d. 29. 6 * Audivimus superbiam Moab, superbus est valdè: superbia ejus & arrogantia ejus, & indignatio ejus, plusquam fortitudo ejus.

7 Idcircò ululabit Moab ad Moab, universus ululabit: his, qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas.

8 Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, C & vineam Sabama Domini Gentium exciderunt: flagella ejus usque ad Jazer pervenerunt: erraverunt in deserto, propagines ejus relictæ sunt, transierunt mare.

9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama: inebriabo te lacryma mea Hesebon, & Eleale: quoniam super vindemiam tuam, & super messem tuam vox calcantium irruit.

10 Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque jubilabit, vinum in torculari non calcabit, qui calcare consueverat: vocem calcantium abstuli.

11 Super hoc venter meus ad Moab quasi citharа sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris. D

12 Et erit: cùm apparuerit quod laboravit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua ut obsecret, & non valebit.

13 Hoc verbum, quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc:

14 Et nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis, quasi anni mercenarij, auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur parvus & modicus, nequaquam multus.

CAPUT XVII.

Vastatis Damascenis auxiliaribus populi Israël, & similiter & Israël vastabitur, quia oblitus est Dei salvatoris sui, ad quem calamitate pressus reverteretur: & vaticinatur de persecutoribus populi Domini denunciatur.

1 ONus Damasci. Ecce Damascus desinet esse A civitas, & erit sicut acervus lapidū in ruina.

2 Derelictæ civitates Aroër gregibus erunt, & requiescent ibi, & non erit qui exterreat.

3 Et cessabit adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damasco: & reliquiæ Syriæ sicut gloria filiorum Israël erunt: dicit Dominus exercituum.

4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus marcescet.

5 Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium ejus spicas leget: & erit sicut quærens spicas in valle Raphaim. B

6 Et relinquetur in eo sicut racemus, & sicut excussio oleæ duarum vel trium olivarum in summitate rami, sive quatuor aut quinq; in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Israël.

7 In die illa inclinabitur homo ad Factorem suum, & oculi ejus ad sanctum Israël respicient:

8 Et non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus ejus: & quæ operati sunt digiti ejus non respiciet, lucos & delubra.

9 In die illa, erunt civitates fortitudinis ejus C derelictæ sicut aratra, & segetes quæ derelictæ sunt à facie filiorum Israël, & eris deserta.

10 Quia oblita es Dei salvatoris tui, & fortis adjutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationē fidelem, & germen alienū seminabis.

11 In die plantationis tuæ labrusca, & manè semen tuum florebit: ablata est messis in die hereditatis, & dolebit graviter.

12 Væ multitudini populorum multorum, ut D multitudo maris sonantis: & tumultus turbarum, sicut sonitus aquarum multarum.

13 Sonabunt populi sicut sonitus aquarū inundantium, & increpabit eum, & fugiet procul, & rapietur

rapietur ſicut pulvis montium à facie venti, & ſicut turbo coram tempeſtate.

14 In tempore veſpere, & ecce turbatio: in matutino,& non ſubſiſtet.Hæc eſt pars eorum qui vaſtaverunt nos,& ſors diripientium nos.

CAPUT XVIII.

Adverſus Ægyptios qui Iudæos pellexerant ad confidendum in ipſis: additur conſolatio populi Iudaici de reditu ad Ieruſalem.

A 1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt trans flumina Æthiopiæ,

2 Qui mittit in mare legatos,& in vaſis papyri ſuper aquas.Ite angeli veloces ad gentem convulſam, & dilaceratam; ad populum terribilem, poſt quem non eſt alius; ad gentē expectantem & conculcatam, cujus diripuerunt flumina terram ejus.

B 3 Omnes habitatores orbis, qui moramini in terra, cùm elevatum fuerit ſignum in montibus, videbitis, & clangorem tubæ audieritis:

4 Quia hæc dicit Dominus ad me:Quieſcam, & conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana lux clara eſt,& ſicut nubes roris in die meſſis.

C 5 Ante meſſem enim totus efflоruit,& immatura perfectio germinabit,& præcidentur ramuſculi ejus falcibus: & quæ derelicta fuerint, abſcindentur, & excutientur:

6 Et relinquentur ſimul avibus montium,& beſtiis terræ:& æſtate perpetua erunt ſuper eū volucres,& omnes beſtiæ terræ ſuper illum hiemabūt.

D 7 In tempore illo, deferetur munus Domino exercituum à populo divulſo & dilacerato: à populo terribili, poſt quem non fuit alius; à gente expectante, expectante & conculcata, cujus diripuerunt flumina terram ejus; ad locum nominis Domini exercituum, montem Sion.

CAPUT XIX.

Deſcribit plenius Ægyptiorum punitionem; & quòd ad Deum converſi miſſo ipſis ſalvatore conſolabuntur.

A 1 ONus Ægypti. Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem levem, & ingredietur Ægyptum, & commovebuntur ſimulachra Ægypti à facie ejus,& cor Ægypti tabeſcet in medio ejus.

2 Et Concurrere faciam Ægyptios adversùs Ægyptios:& pugnabit vir contra fratrem ſuum; & vir contra amicum ſuum,civitas adverſus civitatem, regnum adversùs regnum.

3 Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in viſceribus ejus,& conſilium ejus præcipitabo: & interrogabunt ſimulachra ſua,& divinos ſuos, & pythones, & ariolos.

4 Et tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium, & rex fortis dominabitur eorum,ait Dominus Deus exercituum.

5 Et areſcet aqua de mari,& fluvius deſolabitur, atque ſiccabitur.

6 Et deficient flumina attenuabuntur,& ſiccabuntur rivi aggerū.Calamus & juncus marceſcet:

7 Nudabitur alveus rivi à fonte ſuo,& omnis ſementis irrigua ſiccabitur,areſcet,& non erit.

8 Et mœrebunt piſcatores,& lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, & expandentes rete ſuper faciem aquarum emarceſcent.

9 Confundentur qui operabuntur linum, pectentes & texentes ſubtilia.

10 Et erunt irrigua ejus flaccentia:omnes qui faciebant lacunas ad capiendos piſces.

11 Stulti principes Taneos,ſapientes conſiliarij Pharaonis,dederunt conſilium inſipiens.Quomodo dicetis Pharaoni:Filius ſapientium ego,filius regum antiquorum?

12 Ubi nunc ſunt ſapientes tui?annuntient tibi, & indicent quid cogitaverit Dominus exercituum ſuper Ægyptum.

13 Stulti facti ſunt principes Taneos,emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Ægyptum: angulum populorum ejus.

14 Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum G
vertiginis:& errare fecerunt Ægyptum in omni opere ſuo,ſicut errat ebrius & vomens.

15 Et non erit Ægypto opus,quod faciat caput & caudam,incurvantem & refrænantem.

16 In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres, & ſtupebunt,& timebunt à facie cōmotionis manus Domini exercituum,quā ipſe movebit ſuper eam.

17 Et erit Terra Juda Ægypto in pavorē:omnis qui illius fuerit recordatus,pavebit à facie cōſilij Domini exercituū, quod ipſe cogitavit ſuper eā.

18 In die illa erunt quinque civitates in Terra Ægypti,loquentes lingua Chanaan,& jurātes per Dominū exercituum:Civitas ſolis vocabitur una.

19 In die illa erit altare Domini in medio Terræ Ægypti,& titulus Domini juxta terminū ejus.

20 Erit in ſignum,& in teſtimonium Domino D
exercituum in Terra Ægypti.Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis,& mittet eis ſalvatorem & propugnatorem, qui liberet eos.

21 Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto, & cognoſcent Ægyptij Dominum in die illa, & colent eum in hoſtiis & in muneribus:& vota vovebunt Domino, & ſolvent.

22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga,& ſanabit eam,& revertentur ad Dominum,& placabitur eis,& ſanabit eos.

23 In die illa erit via de Ægypto in aſſyrios,& intrabit Aſſyrius Ægyptum,& Ægyptius in Aſſyrios,& ſervient Ægyptij Aſſur.

24 In die illa erit Iſraël tertius Ægyptio & Aſſyrio, benedictio in medio terræ,

25 Cui benedixit Dominus exercituum,dicens: Benedictus populus meus Ægypti,& opus manuū mearum Aſſyrio:hereditas autem mea Iſraël:

CAPUT XX.

Ex hoc quòd Iſaias jubetur nudus & diſcalceatus incedere, prædicitur Ægyptiorum & Æthiopum captivitas ab Aſſyriis, Iudæis de illorum afflictione ſtupentibus.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Thartan in Azo- A
tum, cùm miſiſſet eum Sargon rex Aſſyriorum,& pugnaſſet contra Azotum,& cepiſſet eam:

2 In tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij Amos,dicens:Vade,& ſolve ſaccum de lumbis tuis,& calceamenta tua tolle de pedibus tuis.Et fecit ſic,vadens nudus,& diſcalceatus.

3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit ſervus meus Iſaias nudus,& diſcalceatus, trium annorum ſignum & portentum erit ſuper Ægyptum, & ſuper Æthiopiam:

4 Sic minabit rex Aſſyriorum captivitatem Æ- B
gypti,& tranſmigrationem Æthiopiæ, juvenū & ſenum,

senum nudam & discalceatam, discoopertis natibus ad ignominiam Ægypti.

5 Et timebunt, & confundentur ab Æthiopia spe sua, & ab Ægypto gloria sua.

6 Et dicet habitator insulæ hujus in die illa: Ecce hæc erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberarent nos à facie regis Assyriorum: & quo modo effugere poterimus nos?

CAPUT XXI.

Ruina Babylonis per Medos & Persas: onus Idumææ & Arabiæ.

A 1 ONus deserti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit, de terra horribili.

2 Visio dura nuntiata est mihi: qui incredulus est, infideliter agit: & qui depopulator est, vastat. Ascende Ælam, obside Mede: omnem gemitum ejus cessare feci.

3 Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis: corrui cùm audirem, conturbatus sum cùm viderem.

B 4 Emarcuit cor meum, tenebræ stupefecerunt me: Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum.

5 Pone mensam, contemplare in specula comedentes, & bibentes, surgite principes arripite clypeum.

6 Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, & pone speculatorem: & quodcumque viderit, annuntiet.

7 Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini, & ascensorem cameli: & contemplatus est diligenter multo intuitu.

8 Et clamavit leo: Super speculam Domini ego sum, stans jugiter per diem: * super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus. *Heb. 2. n. 1.*

C 9 Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum, & respondit, & dixit: * Cecidit, cecidit Babylon, & omnia sculptilia deorum ejus contrita sunt in terram. **Ier. 51 a. 8. Apoc. 14 b. 8.*

10 Tritura mea, & filij areæ meæ, quæ audivi à Domino exercituum Deo Israël, annuntiavi vobis.

11 Onus Duma ad me clamat ex Seir: Custos quid de nocte? custos quid de nocte?

12 Dixit custos: Venit manè & nox: si quæritis, quærite: convertimini, venite.

13 Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dedanim.

14 Occurrentes sitienti ferre aquam, qui habitatis terram Austri, cum panibus occurrite fugienti.

D 15 A facie enim gladiorum fugerunt, & à facie gladij imminentis, à facie arcus extenti, à facie gravis prælij.

17 Quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno, quasi in anno mercenarij, & auferetur omnis gloria Cedar.

17 Et reliquiæ numeri sagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Israël locutus est.

CAPUT XXII.

Sermo Domini contra Ierusalem, cujus deflet propheta vastitatem: & quòd neglecto Deo, frustrà se muniat ad resistendum Assyriis: carpuntur quòd cùm plangere deberent, gula indulgeant: & rejecto Sobna templi præposito substituitur Eliacim, cui magna datur potestas.

A 1 ONus vallis visionis. Quidnam quoque tibi est, quia ascendisti & tu omnis in tecta?

2 Clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello.

3 Cuncti principes tui fugerunt simul, duréque ligati sunt: omnes qui inventi sunt, vincti sunt pariter, procul fugerunt.

4 Propterea dixi: Recedite à me, amarè flebo: nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filiæ populi mei.

5 Dies enim interfectionis, & cōculcationis, & fletuum, Domino Deo exercituum in valle visionis, scrutans murum, & magnificus super montē. B

6 Et Ælam sumpsit pharetram, cutrum hominis equitis, & parietem nudavit clypeus.

7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, & equites ponent sedes suas in porta.

8 Et revelabitur operimentum Judæ, & videbis in die illa armamentarium domus saltus.

9 Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ sunt: & congregastis aquas piscinæ inferioris, C

10 Et domos Jerusalem numerastis, & destruxistis domos ad muniendum murum.

11 Et lacum fecistis inter duos muros ad aquā piscinæ veteris: & non suspexistis ad eū, qui fecerat eam, & operatorem ejus de longè non vidistis.

12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum sacci:

13 Et ecce gaudiū & lætitia, occidere vitulos & D jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinū: * Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur. **Sap. 2. b. 6. Isa. 56. d. 12. 1. Cor. 15. d. 32.*

14 Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituū: Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.

15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum templi, & dices ad eum:

16 Quid tu hîc: aut quasi quis hîc? quia excidisti tibi hîc sepulchrum, excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. E

17 Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, & quasi amictum sic sublevabit te.

18 Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam, & spatiosam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus domini tui.

19 Et expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te.

20 Et erit in die illa: Vocabo servum meum F Eliacim filium Helciæ,

21 Et induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manu ejus: & erit quasi pater habitantibus Jerusalem, & domui Juda.

22 * Et dabo clavem domus David super humerum ejus: & * aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat. ** Apoc. 3. b. 7. * Iob. 12. c. 14.*

23 Et figam illum paxillum in loco fideli, & erit in solium gloriæ domui patris ejus.

24 Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris ejus, vasorum diversa genera, omne vas parvulum, à vasis craterarum usque ad omne vas musicorum.

25 In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur

feretur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli: & frangetur, & cadet, & peribit quod pependerat in eo, quia Dominus locutus est.

CAPUT XXIII.

Tyri vastitas ad annos septuaginta prædicitur propter ejus superbiam, & post à restituetur.

A 1 ONus Tyri. Ululate naves maris: quia vastata est domus, unde venire consueverant: de Terra Cethim revelatum est eis.

2 Tacete qui habitatis in insula: negotiatores Sidonis transferentes mare, repleverunt te.

3 In aquis multis semen Nili, messis fluminis frages ejus: & facta est negotiatio gentium.

4 Erubesce Sidō: ait enim mare, fortitudo maris. dicēs: Non parturivi, & non peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad incrementum perduxi virgines.

5 Cùm auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cùm audierint de Tyro:

6 Transite maria, ululate qui habitatis in insula:

B 7 Numquid non vestra hæc est, quæ gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua? ducent eam pedes sui longè ad peregrinandum.

8 Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cujus negotiatores principes, institores ejus inclyti terræ?

9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret universos inclytos terræ.

10 Transi terram tuam quasi flumen filia maris, non est cingulum ultrà tibi.

C 11 Manum suam extendit super mare, conturbavit regna: Dominus mandavit adversus Chanaam, ut contereret fortes ejus,

12 Et dixit: Non adjicies ultrà ut glorieris, calūniam sustinens virgo filia Sidonis: in Cethim cōsurgens trāsfreta, ibi quoque non erit requies tibi.

13 Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit, Assur fundavit eam: in captivitatem traduxerunt robustos ejus, suffoderunt domos ejus, posuerunt eam in ruinam.

14 Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra.

15 Et erit in die illa: In oblivione eris ô Tyre septuaginta annis, sicut dies regis unius: post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis.

D 16 Sume citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita: benè cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit.

17 Et erit post septuaginta annos: Visitabit Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes suas, & rursum fornicabitur cum universis regnis terræ super faciem terræ.

18 Et erunt negotiationes ejus, & mercedes ejus sanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in saturitatem, & vestiantur usque ad vetustatem.

CAPUT XXIV.

Mala quæ Dominus propter peccata universo orbi facturus est, adjecta interim reliquiarum consolatione: & quàm terribilis erit dies divini judicij.

A 1 ECce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem ejus, & disperget habitatores ejus.

2 * Et erit sicut populus sic sacerdos: & sicut servus, sic dominus ejus: sicut ancilla, sic domina ejus: sicut emens, sic ille qui vendit: sicut fœnerator, sic is qui mutuum accipit: sicut qui repetit, sic qui debet. * Osee 4. b. 9.

3 Dissipatione dissipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc.

4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata est: defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terræ.

5 Et terra infecta est ab habitatoribus suis: quia transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum.

6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & B peccabunt habitatores ejus: ideóque insanient cultores ejus, & relinquentur homines pauci.

7 Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde.

8 Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.

9 Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam.

10 Attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte.

11 Clamor erit super vino in plateis: deserta est omnis lætitia: translatum est gaudium terræ.

12 Relicta est in urbe solitudo, & calamitas opprimet portas.

13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum: quomodo si paucæ olivę, quæ remanserunt, excutiantur ex olea; & racemi, cùm fuerit finita vindemia.

14 Hi levabunt vocem suam, atque laudabunt: C cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari.

15 Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in insulis maris nomen Domini Dei Israël.

16 A finibus terræ laudes audivimus, gloriam justi. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi, væ mihi: prævaricantes prævaricati sunt, & prævaricatione transgressorum prævaricati sunt.

17 Formido, & fovea, & laqueus super te, qui habitator es terræ.

18 Et erit: * Qui fugerit à voce formidinis, cadet in foveam: & qui se explicaverit de fovea, tenebitur laqueo: quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, & concutientur fundamenta terræ. * Ier. 18 g. 44.

19 Confractione confringetur terra, contritione D conteretur terra, commotione commovebitur terra,

20 Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum unius noctis: & gravabit eam iniquitas sua, & corruet, & non adjiciet ut resurgat.

21 Et erit: In die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelso, & super reges terræ, qui sunt super terram.

22 Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere: & post multos dies visitabuntur.

23 Et erubescet luna, & confundetur sol, cùm regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, & in Jerusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

CAPUT

CAPUT XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus suis mirabilibus, & beneficiis populo ipsius in monte Sion præstandis.

A 1 DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, & confitebor nomini tuo: quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles, amen.

2 Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum: ut non sit civitas, & in sempiternum non ædificetur.

3 Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te.

4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua: spes à turbine, umbraculum ab æstu, spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem.

B 5 Sicut æstus in siti, tumultum alienorum humiliabis: & quasi calore sub nube torrente, propaginem fortium marcescere facies.

6 Et faciet Dñs exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguiũ medullatorũ, vindemiæ defæcatæ.

C 7 Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quam orditus est super omnes nationes.

* *Apoc. 7. d. 21. b. 4.* 8 Præcipitabit mortem in sempiternum, * & auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de universa terra: quia Dominus locutus est.

9 Et dicet in die illa: Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, & salvabit nos: iste Dñs, sustinuimus eũ, exultabimus, & lætabimur in salutari ejus.

D 10 Quia requiescet manus Domini in monte isto: & triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in plaustro.

11 Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum: & humiliabit gloriam ejus cum allisione manuum ejus.

12 Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, & humiliabuntur, & detrahentur in terram usque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

Canticum gratiarum actionis ob exaltationem justorum & humiliationem impiorum, & de resurrectione mortuorum.

A 1 IN die illa cantabitur canticum istud in terra Juda:

Urbs fortitudinis nostræ Sion salvator, ponetur in ea murus & antemurale.

2 Aperite portas, & ingrediatur gens justa, custodiens veritatem.

3 Vetus error abiit: servabis pacem; pacem, quia in te speravimus.

4 Speratis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.

5 Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit.

Humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem.

6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum.

B 7 Semita justi recta est, rectus callis justi ad ambulandum.

8 Et in semita judiciorum tuorum Domine sustinuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum id desiderio animæ.

9 Anima mea desiderabit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordiis meis de manè vigilabo ad te.

Cùm feceris judicia tua in terra, justitiam discent habitatores orbis.

10 Misereamur impio, & non discet justitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.

11 Domine exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hostes tuos devoret.

12 Domine dabit pacem nobis: omnia enim C opera nostra operatus es nobis.

13 Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te, tãtùm in te recordemur nominis tui.

14 Morientes non vivant, gigantes non resurgant: propterea visitasti & contrivisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum.

15 Indulsisti genti Domine, indulsisti genti? numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ.

16 Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.

17 Sicut quæ concipit, cùm appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis? sic facti sumus à facie tua Domine.

18 Concepimus, & quasi parturivimus, & pe- D perimus spiritum, salutes non fecimus in terra, ideò non ceciderunt habitatores terræ.

19 Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.

20 Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio.

21 * Ecce enim Dominus egredietur de loco * *Mich 1. a. 3.* suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: & revelabit terra sanguinem suum, & non operiet ultrà interfectos suos.

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan, paterna Domini correctio in filios Israël: civitas munita desolabitur: filij Israël reversi ab Assyriis & Ægypto adorabunt Dominum in Ierusalem.

1 IN die illa visitabit Dominus in gladio suo du- A ro: & grandi, & forti, super Leviathan serpentem vectem, & super Leviathan serpentem tortuosum, & occidet cetum qui in mari est.

2 In die illa vinea meri cantabit ei.

3 Ego Dominus, qui servo eam, repentè propinabo ei: ne fortè visitetur contra eam, nocte & die servo eam.

4 Indignatio non est mihi: quis dabit me spi- B nam & veprem in prælio gradiar super eam, succendam eam pariter?

5 An potiùs tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?

6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit & germinabit Israël, & implebũt faciẽ orbis semine.

8 Numquid juxta plagam percutiẽtis se percussit eũ? aut sicut occidit interfectos ejus, si occisus est?

9 In mensura contra mensuram, cùm abjecta fuerit, judicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus.

C 9 Idcircò ſuper hoc dimittetur iniquitas domui Jacob: & iſte omnis fructus ut auferatur peccatum ejus, cùm poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides cineris alliſos, non ſtabunt luci & délubra.

10 Civitas enim munita deſolata erit, ſpecioſa relinquetur: & dimittetur quaſi deſertũ: ibi paſcetur vitulus, & ibi accubabit, & cõſumet sũmitates ejus.

D 11 In ſiccitate meſſes illius conterentur, mulieres venientes, & docentes eam: non eſt enim populus ſapiens, propterea non miſerebitur ejus, qui fecit eum; & qui formavit eum, non parcet ei.

12 Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis uſque ad torrentem Ægypti, & vos congregabimini unus & unus filij Iſraël.

13 Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, & venient qui perditi fuerant de Terra Aſſyriorum, & qui ejecti erant in Terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte ſancto in Jeruſalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis & ebriis Iſraëlitis comminatur Dominus eò quòd ſacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba & comminationes prophetarum, ponentes mendacium ſpem ſuam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illuſorum, & conſolatione paucorum bonorum.

A 1 VÆ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim, & flori decidenti, glorię exultationis ejus, qui erãt in vertice vallis pinguiſſimę, errantes à vino.

2 Ecce validus & fortis Dominus, ſicut impetus grandinis; turbo confringens, ſicut impetus aquarum multarum inundantium, & emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.

3 Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ ebriorum Ephraim.

B 4 Et erit flos decidens glorię exultationis ejus, qui eſt ſuper verticẽ vallis pinguium, quaſi tẽporaneũ ante maturitatẽ autumni: quod cùm aſpexerit videns, ſtatim ut manu tenuerit, devorabit illud.

5 In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui:

6 Et ſpiritus judicij ſedenti ſuper judicium, & fortitudo revertentibus de bello ad portam.

7 Verùm hi quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrietate erraverunt: ſacerdos & propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignoraverunt judicium.

8 Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu, ſordiúmque, ita ut non eſſet ultrà locus.

C 9 Quem docebit ſcientiã? & quem intelligere faciet auditũ? ablactatos à lacte, avulſos ab uberibus.

10 Quia manda remanda, manda, remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi,

*1.Cor. 14.d.21 11 * In loquela enim labij, & lingua altera loquetur ad populum iſtum.

12 Cui dixit: Hęc eſt requies mea, reficite laſſũ, & hoc eſt meum refrigerium: & noluerunt audire.

13 Et erit eis verbũ Dñi: Manda remanda, manda remãda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: ut vadãt, & cadãt retrorſum, & conterantur, & illaqueentur, & capiantur.

D 14 Propter hoc audite verbum Domini viri illuſores, qui dominamini ſuper populum meum, qui eſt in Jeruſalem.

15 Dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum Inundans cùm tranſierit, non veniet ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.

*Pſ.117 c.22. Mat.21 d.42. Act.4. b 11. Rom 9. g.33. 1.Pet. b. 6. 16 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: * Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretioſum, in fundamento fundatum qui crediderit, non feſtinet.

17 Et ponam in pondere judicium, & juſtitiam in menſura: & ſubvertet grando ſpem mendacij: & protectionem aquæ inundabunt. E

18 Et delebitur fœdus veſtrum cum morte, & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit: flagellum inũdans cùm tranſierit, eritis ei in conculcationẽ.

19 Quandocumque pertranſierit, tollet vos: quoniam manè diluculo pertranſibit in die & in nocte, & tantummodò ſola vexatio intellectum dabit auditui.

20 Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut alter decidat: & palliũ breve utrũq; operire non poteſt.

*2.Reg. 5.d.20. 1.Par. 14.c.11. *Ioſ.10. b. 10. 21 * Sicut enim in monte diviſionum ſtabit Dominus: * ſicut in valle, quæ eſt in Gabaon, iraſcetur: ut faciat opus ſuum, alienum opus ejus: ut operetur opus ſuum, peregrinũ eſt opus ejus ab eo.

22 Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtringantur vincula veſtra, conſummationem enim & abbreviationem audivi à Domino Deo exercituum ſuper univerſam terram. F

23 Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum.

24 Numquid tota die arabit arans ut ſerat, proſcindet & ſarriet humum ſuam?

25 Nónne cùm adæquaverit faciem ejus, ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & viciam in finibus ſuis?

26 Et erudiet illum in judicio: Deus ſuus docebit illum.

27 Non enim in ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo. G

28 Panis autem cõminuetur: verùm non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plauſtri, nec ungulis ſuis cõminuet eum.

29 Et hoc à Dño Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret conſilium, & magnificaret juſtitiam.

CAPUT XXIX.

Obſidio & afflictio Ieruſalem, contritio gentium illam obſidentium: de libro ſignato, ac cæcitate Iudæorum: væ profundis corde denuntiatur: reliquias Iacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

A 1 VÆ Ariel, Ariel, civitas, quam expugnavit David: & additus eſt annus ad annum: ſolemnitates evolutæ ſunt.

2 Et circumvallabo Ariel, & erit triſtis & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.

3 Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu tuo, & jaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidionem tuam.

4 Humiliaberis, & de terra loquêris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit quaſi pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuum muſſitabit.

5 Et

B 5 Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: & ſicut favilla pertranſiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt:

6 Eritque repentè confeſtim. A Domino exercituum viſitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis.

7 Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnę multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, & omnes qui militaverunt, & obſederunt, & prævaluerunt adverſus eam.

C 8 Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima ejus: & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima ejus vacua eſt: ſic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.

9 Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: & movemini, & non ab ebrietate.

D 10 Quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiritum ſopóris, claudet oculos veſtros, prophetas & principes veſtros, qui vident viſiones, operiet.

11 Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quem cùm dederint ſcienti litteras, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim.

12 Et dabitur liber neſcienti litteras, dicetúrque ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio litteras.

* *Matt. 15. b 8. Mar. 7. a. 6.* 13 Et dixit Dominus: * Eò quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longè eſt à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis:

E 14 Ideò ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & ſtupendo:

* *1. Cor. 1. c. 19. Abd. c. 8* * peribit enim ſapientia à ſapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus abſcondetur.

15 Vę qui profundi eſtis corde, ut à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: * Quis videt nos, & quis novit nos?

* *Eccli. 23. c. 26.* 16 Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo: Non feciſti me: & figmentum dicat, fictori ſuo: Non intelligis.

F 17 Nónne adhuc in medico & in brevi convertetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur?

18 Et audient in die illa ſurdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt.

19 Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſraël exultabunt:

20 Quoniam defecit qui prævalebat, conſummatus eſt illuſor, & ſuccíſi ſunt omnes qui vigilabant ſuper iniquitatem:

G 21 Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta ſupplantabant, & declinaverunt fruſtrà à juſto.

22 Propter hoc hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abraham: Non modò confundetur Jacob, nec modò vultus ejus erubeſcet:

23 Sed cùm viderit filios ſuos, opera manuum mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum, & ſanctificabunt ſanctum Jacob, & Deum Iſraël prædicabunt:

24 Et ſcient errantes ſpiritu intellectum, & muſſitatores dicent legem.

CAPUT XXX.

Comminatio adversùs Iudæos, qui Domino inconſulto prementibus Aſſyriis ad Ægyptios confugiebant: ipſis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, ſed vana præſidia quærentibus, gravem denuntiat afflictionem: & quam ſit Deus futurus benignus adipſum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, & judicio impiorum.

1 VÆ filij deſertores, dicit Dominus, ut faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, ut adderetis peccatum ſuper peccatum: A

2 Qui ambulatis ut deſcendatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti.

3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.

4 Erant enim in Tani principes tui, & nuntij tui uſque ad Hanes pervenerunt.

5 Omnes confuſi ſunt ſuper populo, qui eis prodeſſe non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquā utilitatē, ſed in confuſionē & in opprobrium. B

6 Onus jumentorum Auſtri. In terra tribulationis & anguſtiæ leæna, & leo ex eis, vipera & regulus volans, portantes ſuper humeros jumentorū divitias ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos, ad populum qui eis prodeſſe non poterit.

7 Ægyptus enim fruſtrà & vanè auxiliabitur: ideò clamavi ſuper hoc: Superbia tantùm eſt, quieſce.

8 Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die noviſſimo in teſtimonium uſque in æternum.

9 Populus enim ad iracundiam provocans eſt, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei.

10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre: & aſpiciētibus: Nolite aſpicere nobis ea, quę recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.

11 Auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſraël. C

12 Propterea hæc dicit ſanctus Iſraël: Pro eo quòd reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in calumnia & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo:

13 Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadēs, & requiſita in muro excelſo: quoniā ſubitò, dū non ſperatur, veniet contritio ejus.

14 Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea. D

15 Quia hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſraël: Si revertamini & quieſcatis, ſalvi eritis: in ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra: Et noluiſtis.

16 Et dixiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fugiemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò velociores erunt, qui perſequentur vos.

17 Mille homines à facie terroris unius, & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quaſi malus navis in vertice montis, & quaſi ſignum ſuper collem.

18 Propterea expectat Dominus ut miſereatur veſtri: & ideò exaltabitur parcēs vobis: quia Deus judicij Dominus: beati omnes qui expectant eū.

19 Populus enim Sion habitabit in Jeruſalem:

plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui: ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi.

E 20 Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam brevem, & non faciet avolare à te ultrà doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.

21 Et aures tuæ audient verbum post tergum monentis: Hæc est via, ambulate in ea: & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.

22 Et cõtaminabis laminas & sculptilium argẽti tui, & vestimentũ conflatilis auri tui, & disperges ea sicut immunditiã mẽstruatę. Egredere, dices ei:

23 Et dabitur pluvia semini tuo, ubicumque seminaveris in terra: & panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis pascetur in possessione tua in die illo agnus spatiosè:

24 Et tauri tui, & pulli asinorum, qui operantur terram, commistum migma comedet sicut in area ventilatum est.

F 25 Et erunt super omnem montem excelsum, & super omnem collem elevatum, rivi currentium aquarum, in die interfectionis multorum cùm ceciderint turres.

26 Et erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum, in die qua alligaverit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ ejus sanaverit.

27 Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia ejus repleta sunt indignatione, & lingua ejus quasi ignis devorans.

28 Spiritus ejus velut torrens inundans usque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frenum erroris, quod erat in maxillis populorũ.

G 29 Canticum erit vobis sicut nox sanctificatæ solẽnitatis, & lætitia cordis sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montẽ Domini ad fortem Israël.

30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, & terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris, & flamma ignis devorantis: allidet in turbine, & in lapide grandinis.

31 A voce enim Domini pavebit Assur virga percussus.

32 Et erit transitus virgę fũdatus, quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis & citharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos.

33 Præparata est enim ab heri Topheth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus, ignis & ligna multa: flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

Caput XXXI.

Iudæos qui fiducia in Deum relicta, ad Ægyptios & humana confugiunt præsidia, prædicit consumendos unà cum suis auxiliariis, revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

A 1 VÆ qui descendunt in Ægyptum ad auxilium, in equis sperantes, & habentes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt; & super equitibus, quia prævalidi nimis; & non sunt cõfisi super sanctũ Israël, & dominum non requisierunt.

B 2 Ipse autem sapiens adduxit malum, & verba sua non abstulit: & cõsurget contra domum pessimorum & contra auxiliũ operantium iniquitatem

3 Ægyptus, homo, & non Deus: & equi eorum, caro, & non spiritus: & Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium, simúlque omnes consumentur. C

4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo si rugiat leo, & catulus leonis super prædam suam, & cùm occurrerit ei multitudo pastorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit: sic descendet Dominus exercituum ut prælietur super mõtem Sion, & super collem ejus.

5 Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exercituum Jerusalem, protegens & liberans, transiens & salvans.

6 Convertimini sicut in profundum recessistis filiij Israël.

D 7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti sui, & idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestrę in peccatum.

8 Et cadet Assur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie gladij: & juvenes ejus vectigales erunt:

9 Et fortitudo ejus à terrore transibit, & pavebunt fugientes principes ejus: dixit Dominus; cujus ignis est in Sion, & caminus ejus in Jerusalẽ.

Caput XXXII.

De rege ac principibus in justitia regnaturis, & de populi subditi felicitate: stulto autem principi & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas: pacis quoque pulchritudo ac requies opulenta promittitur populo Dei.

A 1 ECce in justitia regnabit rex, & principes in judicio præerunt.

2 Et erit vir sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate, sicut rivi aquarum in siti, & umbra petræ prominentis in terra deserta.

3 Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium diligenter auscultabunt.

4 Et cor stultorum intelliget scientiam, & lingua balborum velociter loquetur & planè.

5 Non vocabitur ultrà is, qui insipiens est, princeps: neque fraudulentus appellabitur major.

6 Stultus enim futura loquetur, & cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, & loquatur ad Dominum fraudulenter, & vacuam faciat animam esurientis, & potum sitienti auferat.

B 7 Fraudulenti vasa pessima sunt: ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendaci, cùm loqueretur pauper judicium.

8 Princeps verò ea, quæ digna sunt principe, cogitabit, & ipse super duces stabit.

9 Mulieres opulẽtę surgite, & audite vocẽ meam: filiæ cõfidentes percipite auribus eloquiũ meum. C

10 Post dies enim & annum, vos conturbabimini confidentes: consummata est enim vindemia, collectio ultrà non veniet.

11 Obstupescite opulẽtę, cõturbamini cõfidentes exuite vos, & cõfũdimini, accingite lũbos vestros.

12 Super ubera plangite, super regione desiderabili, super vinea fertili.

13 Super humum populi mei spinæ & vepres ascendent: quantò magis super omnes domos gaudij civitatis exultantis?

14 Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta est, tenebrę & palpatio factę sunt super spelũcas usq; in æternũ. Gaudium onagrorũ pascua gregũ,

D 15 Donec effũdatur super nos spiritus de excelso: & erit

& erit desertum in charmel,& charmel in saltum reputabitur.

16 Et habitabit in solitudine judicium, & justitia in charmel sedebit.

17 Et erit opus justitiæ pax, & cultus justitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum.

18 Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.

19 Grando autem in descensione saltus, & humilitate humiliabitur civitas.

20 Beati, qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis & asini.

CAPUT XXXIII.

Permixtim de dejectione Sennacherib loquitur, & Judæorum liberatione ac divinæ potentiæ exaltatione: invehitur contra hypocritas: & quales esse debeant qui cum Domino habitaturi sunt in excelsis: Jerusalem verò habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex & legislator noster.

A 1 VÆ qui prædaris, nónne & ipse prædaberis? & qui spernis, nónne & ipse spernêris? cùm consummaveris deprædationem, deprædaberis: cùm fatigatus desieris contemnere, contemnêris.

2 Domine miserere nostri: te enim expectavimus: esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis.

3 A voce Angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes.

4 Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cùm fossæ plenæ fuerint de eo.

5 Magnificatus est Dominus, quoniam habitavit in excelso: implevit Sion judicio & justitia.

6 Et erit fides in temporibus tuis: divitiæ salutis sapientia & scientia: timor Domini ipse est thesaurus ejus.

B 7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amarè flebunt.

8 Dissipatæ sunt viæ, cessavit transiens per semitam, irritum factum est pactum, projecit civitates, non reputavit homines.

9 Luxit, & elanguit terra: confusus est Libanus, & obsorduit, & factus est Saron sicut desertum: & concussa est Basan, & Carmelus.

10 Nunc consurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc sublevabor.

11 Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vorabit vos.

12 Et erunt populi quasi de incendio cinis, spinæ congregatæ igni comburentur.

13 Audite qui longè estis, quæ fecerim, & cognoscite vicini fortitudinem meam.

14 Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?

C 15 * Qui ambulat in justitiis, & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum.

*Psal. 14. a 2.

16 Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus: panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt.

17 Regem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longè.

18 Cor tuum meditabitur timorem: * ubi est litteratus? ubi legi verba ponderans? ubi doctor parvulorum?

*1. Cor. 1. c. 20.

19 Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis: ita ut non possis intelligere disertitudinē linguæ ejus, in quo nulla est sapientia.

20 Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ: oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentā, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur clavi ejus in sempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur: D

21 Quia solummodò ibi magnificus est Dominus noster: locus fluviorum rivi latissimi & patentes: non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum.

22 Dominus enim judex noster, Dominus legifer noster Dominus rex noster: ipse salvabit nos.

23 Laxati sunt funiculi tui, & non prævalebunt: sic erit malus tuus ut dilatare signum non queas. Tunc dividentur spolia prædarum multarum: claudi diripient rapinam.

24 Nec dicet vicinus: Elangui: populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

Acerba Dei ultio super omnes gentes: Idumæa quoque contritio & perpetua vastitas prædicitur.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi attendite: audiat terra, & plenitudo ejus; orbis, & omne germen ejus. A

2 Quia indignatio Domini super omnes Gentes, & furor super universam militiam eorum: interfecit eos, & dedit eos in occisionem.

3 Interfecti eorum projicientur, & de cadaveribus eorum ascendet fœtor: tabescent montes à sanguine eorum.

4 Et tabescet omnis militia cælorum, & complicabuntur sicut liber cæli: & omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea & de ficu.

5 Quoniam inebriatus est in cælo gladius meus: ecce super Idumæam descendet, & super populum interfectionis meæ, ad judicium.

6 Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, de sanguine agnorū, & hircorū, de sanguine medullatorū arietum: victima enim Domini in Bosra, & interfectio magna in terra Edom.

7 Et descendent unicornes cum eis, & tauri cum potentibus: inebriabitur terra eorum sanguine, & humus eorum adipe pinguium:

8 Quia dies ultionis Domini, annus retributionum judicij Sion.

9 Et convertētur torrētes ejus in picem, & humus ejus in sulphur: & erit terra ejus in picē ardentē.

10 Nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus ejus: à generatione in generationem desolabitur, in sæcula sæculorum non erit transiens per eam. G

11 Et possidebunt illam onocrotalus & ericius: ibis & corvus habitabunt in ea: & extendetur super eam mensura, ut redigatur ad nihilum, & perpendiculum in desolationem.

12 Nobiles ejus non erunt ibi: regem potiùs invocabunt, & omnes principes ejus erūt in nihilū.

13 Et orientur in domibus ejus spinæ, & urticæ,

& paliurus in munitionibus ejus: & erit cubile
D draconum,& pascua struthionum.
14 Et occurrent dæmonia onocentauris,& pilosus clamabit alter ad alterum:ibi cubavit lamia, & invenit sibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius,& enutrivit catulos,& circumfodit,& fovit in umbra ejus:illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini,& legite: unum ex eis non defuit,alter alterum non quæsivit: quia quod ex ore meo procedit,ille mandavit,& spiritus ejus ipse congregavit ea.
17 Et ipse misit eis sortem,& manus ejus divisit eam illis in mensuram:usque in æternum possidebunt eam, in generationem & generationem habitabunt in ea.

Caput XXXV.

De futura consolatione, lætitia, securitate, & felicitate perpetua eorum qui in Christum sunt credituri.

A 1 Lætabitur deserta & invia,& exultabit solitudo,& florebit quasi lilium.
2 Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans:gloria Libani data est ei:decor Carmeli,& Saron,ipsi videbunt gloriam Domini,
B & decorem Dei nostri.
3 Confortate manus dissolutas,& genua debilia roborate.
4 Dicite pusillanimis:Confortamini,& nolite timere:Ecce Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet,& salvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt.
C 6 Tunc saliet sicut cervus claudus,& aperta erit lingua mutorum: quia scissæ sunt in deserto aquæ,& torrentes in solitudine.
7 Et quæ erat arida,erit in stagnum,& sitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus priùs dracones habitabãt,orietur viror calami, & junci.
8 Et erit ibi semita & via,& via sancta vocabitur: non transibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via,ita ut stulti non errent per eam.
9 Non erit ibi leo,& mala bestia non ascendet per eam,nec invenietur ibi: & ambulabunt qui liberati fuerint.
10 Et redempti à Domino convertentur,& venient in Sion cum laude & lætitia sempiterna super caput eorum: gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.

Caput XXXVI.

Sennacherib captis civitatibus Judæ munitis, mittit Rabsacen ad capiendam Ierusalem, qui variis in Ezechiam jactatis convitiis & blasphemiis in Deum, Ierosolymitas ad deditionem exhortatur.

A 1 ET factum est in quarto decimo anno regis Ezechię, ascẽdit Sennacherib rex Assyriorũ
4.Reg. 18.c.13. super omnes civitates Juda munitas,& cepit eas.
2.Par. 32.a.1. Eccl.48 c.20. 2 Et misit rex Assyriorum Rabsacen de Lachis in Jerusalem, ad regem Ezechiam in manu gravi, & stetit in aquæductu piscinæ superioris in via Agri fullonis.
3 Et egressus est ad eum Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph à commentariis.
4 Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus,rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia,qua confidis?
5 Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis?super quem habes fiduciam,quia recessisti à me?
6 Ecce confidis super baculum arundineum B confractum istum,super Ægyptum:cui si innixus fuerit homo,intrabit in manum ejus, & perforabit eam: sic Pharao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in eo.
7 Quod si responderis mihi: In Domino Deo nostro confidimus:nónne ipse est, cujus abstulit Ezechias excelsa & altaria,& dixit Judæ & Jerusalem: Coram altari isto adorabitis?
8 Et nunc trade te Domino meo regi Assyriorum,& dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex te præbere adscensores eorum.
9 Et quomodo sustinebis faciem judicis unius loci ex servis domini mei minoribus? Quòd si confidis in Ægypto,in quadrigis,& in equitibus:
10 Et nunc numquid sine Dño ascendi ad terram istam,ut disperderem eam?Dominus dixit ad me: Ascende super terram istam,& disperde eam.
11 Et dixit Eliacim, & Sobna,& Joahe ad Rab- C sacen: Loquere ad servos tuos Syra lingua: intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judaicè in auribus populi,qui est super murum.
12 Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad dominum tuum & ad te misit me Dominus meus,ut loquerer omnia verba ista,& non potiùs ad vivos, qui sedent in muro, ut concedant stercora sua,& bibant urinam pedum suorum vobiscum?
13 Et stetit Rabsaces, & clamavit voce magna Judaïcè,& dicit: Audite verba regis magni,regis Assyriorum.
14 Hæc dicit rex: Non seducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos.
15 Et non vobis tribuat fiduciã Ezechias super Domino, dicens: Eruens liberabit nos Dñs, non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum.
16 Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit D rex Assyriorum: Facite mecum benedictionem, & egredimini ad me,& comedite unusquisque vineam suam,& unusquisque ficum suam:& bibite unusquisque aquam cisternæ suæ,
17 Donec veniam, & tollam vos ad terram,quæ est ut terra vestra,terram frumenti & vini,terram panum & vinearum.
18 Nec conturbet vos Ezechias,dicens:Dominus liberabit nos.Numquid liberaverunt dij gentium unusquisque terram suam de manu regis Assyriorum?
19 Ubi est deus Emath, & Arphad? ubi est deus Sepharuaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea?
20 Quis est ex omnibus diis terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat Dominus Jerusalem de manu mea?
21 Et siluerunt,& non responderunt ei verbum, Mandaverat enim rex,dicens,ne respondeatis ei.
22 Et ingressus est Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph à commentariis, ad Ezechiam scissis vestibus,& nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

Caput

CAPUT XXXVII.

Consternatus Ezechias propter blasphemias tum Rabsacis tum Sennacherib, mittit ad Isaiam ut Dominus deprecetur qui ipsum confortans divinum promittit auxilium: & caso per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipse à filiis suis interimitur.

A 1 ET factum est, cùm audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & obvolutus est sacco, & intravit in domum Domini.
4. Reg. 19. a. 1.

2 Et misit Eliacim, qui erat super domum, & Sobnam scribã, & seniores de sacerdotibus, opertos saccis, ad Isaiam filium Amos prophetam,

3 Et dixerunt ad eum: Hæc dixit Ezechias: Dies tribulationis, & correptionis, & blasphemię, dies hæc: quia venerunt filij usque ad partum, & virtus non est pariendi.

4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum Deum viventem, & exprobrandum sermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.

B 5 Et venerunt servi regis Ezechiæ ad Isaiam.

6 Et dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dixit Dominus: Ne timeas à facie verborum, quæ audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.

7 Ecce ego dabo ei spiritum, & audiet nuntium, & revertetur ad terram suam, & corruere eum faciam gladio in terra sua.

8 Reversus est autem Rabsaces, & invenit regem Assyriorum prælíantem adversùs Lobnam. Audierat enim quia profectus esset de Lachis.

9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Egressus est ut pugnet contra te. Quod cùm audisset, misit nuntios ad Ezechiam, dicens:

10 Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Jerusalem in manu regis Assyriorum.

C 11 Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum omnibus terris, quas subverterunt, & tu poteris liberari?

12 Nunquid eruerunt eos dij Gentium, quos subverterunt patres mei, Gozam, & Haram, & Reseph & filios Eden, qui erant in Thalassar?

13 Ubi est rex Emath, & Rex Arphad, & rex urbs Sepharuaim, Ana, & Eva?

14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum, & legit eos, & ascendit in domum Domini, & expandit eos Ezechias coram Domino.

15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:

16 Domine exercituum Deus Israël, qui sedes super cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cœlum & terram.

D 17 Inclina Domine aurem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ad blasphemandum Deum viventem.

18 Verè enim Domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras, & regiones earum.

19 Et dederunt deos earum igni: non enim erant dij, sed opera manuum hominum, lignum & lapis: & comminuerunt eos.

20 Et nunc Domine Deus noster salva nos de manu ejus: & cognoscant omnia regna terræ, quia tu es Dominus solus.

21 Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum:

22 Hoc est verbum, quod locutus est Dominus super eum: Despexit te, & subsannavit te virgo filia Sion: post te caput movit filia Jerusalem.

23 Cui exprobrasti, & quem blasphemasti, & super quem exaltasti vocem, & levasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israël.

24 In manu servorum tuorum exprobrasti Domino: & dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, juga Libani: & succidam excelsa cedrorum ejus, & electas abietes illius, & introibo altitudinem summitatis ejus, saltum Carmeli ejus. E

25 Ego fodi, & bibi aquam, & exsiccavi vestigio pedi mei omnes rivos aggerum.

26 Numquid non audisti, quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego plasmavi illud: & nunc adduxi: & factum est in eradicationem collium compugnantium, & civitatum munitarum.

27 Habitatores earum breviata manu contremuerunt, & confusi sunt: facti sunt sicut fœnum agri, & gramen pascuæ, & herba tectorum, quæ exaruit antequam matureſceret.

28 Habitationem tuam, & egressum tuum, & introitum tuum cognovi, & insaniam tuam contra me. F

29 Cùm furores adversùm me, superbia tua ascendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam venisti.

30 Tibi autem hoc erit signum: Comede hoc anno quæ sponte nascuntur, & in anno secundo pomis vescere: in anno autem tertio seminate, & metite, & plantate vineas, & comedite fructum earum.

31 Et mittet id, quod salvatum fuerit de domo Juda, & quod reliquum est, radicem deorsum, & faciet fructum sursum:

32 Quia de Jerusalem exibunt reliquiæ, & salvatio de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet istud.

33 Propterea hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non intrabit civitatem hanc, & non jaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem. G

34 In via qua venit, per eam revertetur, & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus:

35 Et protegam civitatem istam, ut salvem eam propter me, & propter David servum meum.

36 * Egressus est autem Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et surrexerunt manè, & ecce omnes, cadavera mortuorum. *4. Reg. 19. g 35 Tob. 1. d. 21. Eccl. 48 d. 14. 1. Mat. 7. f. 41. 2. Mat. 8. c. 19.

37 Et egressus est, & abiit, & reversus est Sennacherib rex Assyriorum, & habitavit in Ninive.

38 Et factum est, cùm adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramalech & Sarasar filij ejus percusserunt eum gladio: fugerúntque in Terram Ararat, & regnavit Asarhaddon filius ejus pro eo.

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte sibi per Isaiam comminata liberatus, signo in horologio Achaz accepto, & promissa de manu Assyriorum liberatione, additisque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

A 1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: & introivit ad eum Isaias filius Amos propheta & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.
4. Reg. 20. a. 1. 2. par. 32. f. 24.

2 Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem, & oravit ad Dominum,

3 Et dixit: Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno.

4 Et factum est verbum Domini ad Isaiam, dicens:

5 Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrimas tuas: ecce ego adjiciam super dies tuos quindecim annos:

6 Et de manu regis Assyriorum eruam te, & civitatem istam, & protegam eam.

7 Hoc autem tibi erit signum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus est:

B * Eccli. 48. d. 26. 8 * Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reversus est sol decem lineis per gradus, quos descenderat.

9 Scriptura Ezechiæ regis Juda, cùm ægrotasset, & convaluisset de infirmitate sua.

10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.

Quæsivi residuum annorum meorum.

11 Dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.

Non aspiciam hominem ultrà, & habitatorem quietis.

C 12 Generatio mea ablata est, & convoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum,

Præcisa est velut à texente, vita mea: dum adhuc ordirer, succidit me: de manè usque ad vesperam finies me.

13 Sperabam usque ad manè, quasi leo sic contrivit omnia ossa mea:

De manè usque ad vesperam finies me:

14 Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba.

Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum.

Domine vim patior, responde pro me.

15 Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cùm ipse fecerit?

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

D 16 Domine si sic vivitur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me, & vivificabis me.

17 Ecce in pace amaritudo mea amarissima:

Tu autem eruisti animam meam ut non periret projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.

18 Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

19 Vivens vivens ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.

20 Domine salvum me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

21 Et jussit Isaias ut tollerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur.

22 Et dixit Ezechias: Quod erit signum quia ascendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cùm missis à rege Babylonis nuntiis suos ostendisset thesauros, ab Isaia de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

A 1 IN tempore illo misit Merodach Baladan, filius Baladan rex Babylonis, libros & munera ad Ezechiam: audierat enim quòd ægrotasset & convaluisset. 4. Reg. 20. c. 12.

2 Lætatus est autem super eis Ezechias, & ostendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & universa quæ inventa sunt in thesauris ejus. Non fuit verbum B quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua.

3 Introivit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri isti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et C dixit Ezechias: Omnia quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim eis in thesauris meis,

5 Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.

6 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizaverunt patres D tui usque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam, dicit Dominus.

7 Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

8 Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum Domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tantùm pax & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Consolatio & salus Ierusalem per Christum futura: Ioannis Baptistæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Christi in carnem adventus, ipsiusque gloria, potestas & retributio palàm annuntianda: contra idololatras Deum sculptilibus assimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac sapientiam commendat: quòdque sperantes in Domino mutent fortitudinem.

A 1 CONsolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester.

2 Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate eam: quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.

3 * Vox clamãtis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. * Matt. 3. a. 3. Mar. 1. a. 3. Luc. 3. b. 4. Ioan. 1. c. 23.

4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aspera in vias plans. B

5 Et revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est.

6 Vox

6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? * Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri.

7 Exiccatum est fœnũ, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo. Verè fœnũ est populus:

8 Exiccatum est fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Domini nostri manet in æternum.

9 Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem: exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus vester:

C 10 Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus cum eo, & opus illius coram illo.

11 * Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo levabit, fœtas ipse portabit.

12 Quis mensus est pugillo aquas, & cœlos palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & liberavit in pondere montes & colles in statera?

13 * Quis adjuvit spiritum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit, & ostendit illi?

14 Cum quo iniit consilium, & instruxit eum, & docuit eum semitam justitiæ, & erudivit eum scientiam, & viam prudentiæ ostendit illi?

D 15 Ecce Gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt: ecce insulæ quasi pulvis exiguus.

16 Et Libanus non sufficiet ad succendendum, & animalia ejus non sufficient ad holocaustum.

17 Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei.

18 * Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?

E 19 Numquid sculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, & laminis argenteis argentarius?

20 Forte lignum & imputribile elegit: artifex sapiens quærit quomodo statuat simulachrum, quod non moveatur.

21 Numquid non scitis? numquid non audistis? numquid non annuntiatum est vobis ab initio? numquid non intellexistis fundamenta terræ?

22 Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores ejus sunt quasi locustæ: qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum,

23 Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint judices terræ velut inane fecit:

F 24 Et quidem neque plantatus, neque satus, neque radicatus in terra truncus eorum: repentè flavit in eos, & aruerunt, & turbo quasi stipulam auferet eos.

25 Et cui assimilastis me, & adæquastis, dicit sanctus?

26 Levate in excelsum oculos vestros, & videte quis creavit hæc: qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis & roboris, virtutisque ejus, neque unum reliquum fuit.

G 27 Quare dicis Jacob, & loqueris Israël: Abscondita est via mea à Domino, & à Deo meo judicium meum transivit?

28 Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ: non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus.

29 Qui dat lasso virtutem: & his, qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat.

30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent.

31 Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinẽ, assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

CAPUT XLI.

Disceptat Dominus cum idololatris de potentia & variis magnisque beneficiis populo Judaico exhibitis: quibus suam comprobat potentiam & benignitatem erga homines: ostendens simul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

1 TAceant ad me insulæ, & Gentes mutent A fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, simul ad judicium propinquemus.

2 Quis suscitavit ab Oriente justum, vocavit eum ut sequeretur se? dabit in conspectu ejus Gentes, & reges obtinebit: dabit quasi pulverem gladio ejus, sicut stipulam vẽto raptam arcui ejus.

3 Persequetur eos, transibit in pace, semita in pedibus ejus non apparebit.

4 Quis hæc operatus est, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, * primus & novissimus ego sum.

5 Viderunt insulæ, & timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, appropinquaverunt, & accesserunt.

6 Unusquique proximo suo auxiliabitur, & B fratri suo dicet: Confortare.

7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum est: & confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8 Et tu Israël serve meus, Jacob quem elegi, semen Abraham amici mei.

9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, & non abjeci te.

10 Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera justi mei. C

11 Ecce confundentur & erubescent omnes, qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi.

12 Quæres eos, & non invenies, viros rebelles tuos: erunt quasi non sint: & veluti consumptio: homines bellantes adversum te.

13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicénsque tibi: Ne timeas, ago adjuvi.

14 Noli timere vermis Jacob, qui mortui estis ex Israël: ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus? D & redemptor tuus sanctus Israël.

15 Ego posui te quasi plaustrum triturans novum, habens rostra serrantia: triturabis montes, & comminues: & colles quasi pulverem pones.

16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos: & tu exultabis in Domino, in sancto Israël lætaberis.

17 Egeni & pauperes quærunt aquas, & non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam

E exaudiam eos, Deus Israël non derelinquam eos.
18 Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inviam in rivos aquarum.
19 Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum olivæ: ponam in deserto abietem, ulmum, & buxum simul:
20 Ut videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, & sanctus Israël creavit illud.
21 Propè facite judicium vestrum, dicit Dominus: afferte, si quid fortè habetis, dixit rex Jacob.
F 22 Accedant, & nuntient nobis quæcumque ventura sunt: priora quæ fuerunt nuntiate: & ponemus cor nostrum, & sciemus novissima eorum & quæ ventura sunt indicate nobis.
23 Annuntiate quæ ventura sunt futurum, & sciemus quia dij estis vos. benè quoque aut malè, si potestis, facite: & loquamur, & videamus simul.
24 Ecce, vos estis ex nihilo, & opus vestrum ex eo quod non est: abominatio est qui elegit vos.
25 Suscitavi ab Aquilone, & veniet ab Ortu solis: vocabit nomen meum, & adducet magistratus quasi lutum, & velut plastes conculcans humum.
G 26 Quis annuntiavit ab exordio ut sciamus, & à principio ut dicamus: Justus es? non est neque annuntians, neque prædicens, neque audiens sermones vestros.
27 Primus ad Sion dicet: Ecce adsunt, & Jerusalem evangelistam dabo.
28 Et vidi, & non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, & interrogatus responderet verbum.
29 Ecce omnes injusti, & vana opera eorum: ventus & inane simulachra eorum.

Caput XLII.

Pater sibi complacet in filio Christo, cujus virtutes & opera quæ facturus est, propheta explicat, exhortans universas gentes ad laudem & gratiarum actionem: addit quoque, malos idololatras & ingratos graviter à Domino puniendos, plurimùm conquerens de ingratitudine servorum Dei.

A 1 ECce servus meus, suscipiam eum: electus meus: complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, judicium Gentibus proferet.
Matt. 12. b. 18
2 Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris.
3 Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet: in veritate educet judicium.
4 Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra judicium: & legem ejus insulæ expectabunt.
5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea: dans flatum populo, qui est super eam, & spiritum calcantibus eam.
B 6 Ego Dominus vocavi te in justitia, & apprehendi manum tuam, & servavi te.* Et dedi te in fœdus populi, in lucem Gentium:
** Infr. 49. b. 6.*
7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris.
8 * Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculptilibus. ** Infr. 48 b. 11*
9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova quoque ego annuntio: antequam oriantur, audita vobis faciam.
10 Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ: qui descenditis in mare, & plenitudo ejus; insulæ & habitatores earum.
11 Sublevetur desertum, & civitates ejus: in domibus habitabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.
12 Ponent Domino gloriam, & laudem ejus in insulis nuntiabunt.
13 Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum: vociferabitur, & clamabit: super inimicos suos confortabitur.
14 Tacui semper, silui patiens fui, sicut parturiens loquar: dissipabo, & absorbebo simul.
15 Desertos faciam montes, & colles, & omne C gramen eorum exiccabo: & ponam flumina in insulas, & stagna arefaciam.
16 Et ducam cæcos in viam, quam nesciunt; & in semitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem, & prava in recta: hæc verba feci eis, & non dereliqui eos.
17 Conversi sunt retrorsum: confundantur confusione qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili: Vos dij nostri.
18 Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum.
19 Quis cæcus, nisi servus meus? & surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? quis cæcus, nisi qui venumdatus est? & qui cæcus, nisi servus Domini?
20 Qui vides multa, nónne custodies? qui apertas habes aures, nónne audies?
21 Et Dominus voluit ut sanctificaret eum, & magnificaret legem, & extolleret.
22 Ipse autem populus direptus, & vastatus: D laqueus juvenum omnes, & in domibus carcerum absconditi sunt: facti sunt in rapinam, nec est qui eruat; in direptionem, nec est qui dicat: Redde.
23 Quis est in vobis qui audiat hoc, attendat & auscultet futura?
24 Quis dedit in direptionem Jacob, & Israël vastantibus? nónne Dominus ipse cui peccavimus? Et noluerunt in viis ejus ambulare, & non audierunt legem ejus.
25 Et effudit super eum indignationem furoris sui, & forte bellum, & combussit eum in circuitu, & non cognovit: & succendit eum, & non intellexit.

Caput XLIII.

Populum credentem securum facit, ejus ex universo orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum ac futurorum Dei erga populum suum beneficiorum, quibus se solum verum Deum esse comprobat: addita gravi expostulatione adversus Judæorum ingratitudinem.

A 1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te Jacob, & formans te Israël: Noli timere, quia redemi te, & vocavi te nomine tuo: meus es tu.
2 Cùm transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cùm ambulaveris in igne, non comburêris, & flamma non ardebit in te:
3 Quia ego Dominus Deus tuus sanctus Israël salvator

salvator tuus, dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam & Saba pro te.

4 Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & gloriosus: ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua.

5 Noli timere, quia ego tecum sum: ab Oriente adducã semen tuũ, & ab Occidẽte congregabo te.

6 Dicam Aquiloni: Da; & Austro: Noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.

7 Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, & feci eum.

8 Educ foras populum cæcum, & oculos habentem; surdum, & aures ei sunt.

B 9 Omnes gentes congregatæ sunt simul, & collectæ sunt tribus: quis in vobis annuntiet istud, & quæ prima sunt, audire nos faciet? dent testes eorum, justificentur, & audiant, & dicant: Verè.

10 Vos testes mei, dicit Dominus, & servus meus, quem elegi: ut sciatis, & credatis mihi, & intelligatis quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, & post me non erit.

*Ose.13 b.4. E 11 * Ego sum, ego sum Dominus, & non est absque me salvator.

12 Ego annuntiavi, & salvavi: auditum feci, & non fuit in vobis alienus: vos testes mei, dicit Dominus, & ego Deus.

13 Et ab initio ego ipse, & non est qui de manu mea eruat: operabor, & quis avertet illud?

14 Hæc dicit Dominus redemptor vester, sanctus Israël: Propter vos misi in Babylonem, & detraxi vectes universos, & Chaldæos in navibus suis gloriantes.

15 Ego Dominus sanctus vester, creans Israël rex vester.

C 16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus semitam.

17 Qui eduxit quadrigam & equum, agmen & robustum: simul obdormierunt, nec resurgent: contriti sunt quasi linum, & extincti sunt.

18 Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini.

*2.Cor. 5.d.17. Apoc.2. b.5. 19 * Ecce ego facio nova, & nunc orientur, utique cognoscetis ea: ponam in deserto viam, & in invio flumina.

20 Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones: quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo.

21 Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.

22 Non me invocasti Jacob, nec laborasti in me Israël.

23 Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me: non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.

D 24 Non emisti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non ebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.

25 Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

26 Reduc me in memoriam, & judicemur simul: narra si quid habes ut justificeris.

27 Pater tuus primus peccavit, & interpretes tui prævaricati sunt in me.

28 Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internecionem Jacob, & Israël in blasphemiam.

CAPUT XLIV.

Deus consolatur populum suum, effusurus super eum spiritum suum, & aquas super sitientem: ipse primus & novissimus ac solus Deus, omnium creator ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum ac idololatrarum magna vanitas, imò stupor aperte convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cujus manu sunt omnia, populus revocatur.

A 1 ET nunc audi Jacob serve meus, & Israël quem elegi: *Ier 30. b.10.46 g.27

2 Hæc dicit Dominus faciens & formans te, ab utero auxiliator tuus: noli timere serve meus Jacob, & rectissime, quem elegi.

3 Effundam enim aquas super sitientem, & fluenta super aridam: effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.

4 Et germinabunt inter herbas, quasi salices juxta præterfluentes aquas.

5 Iste dicet: Domini ego sum: & ille vocabit in nomine Jacob: & hic scribet manu sua: Domino: & in nomine Israël assimilabitur.

*Sup.41 b.4. Inf.48. b.2. Apoc.1. b 8.d. 17.22 c. 13. 6 * Hæc dicit Dominus rex Israël, & redemptor ejus Dominus exercituum: Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus.

7 Quis similis mei? vocet, & annuntiet: & ordinẽ exponat mihi, ex quo constitui populum antiquũ: ventura & quæ futura sunt annuntient eis.

8 Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc audire te feci, & annuntiavi: vos estis testes mei. numquid est Deus absque me, & formator quem ego non noverim?

B 9 Plastæ idoli omnes nihil sunt, & amantissima eorum non proderunt eis. ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neq; intelligunt, ut confundãtur.

10 Quis formavit Deum, & sculptile conflavit ad nihil utile?

11 Ecce omnes participes ejus confundentur: fabri enim sunt ex hominibus: convenient omnes, stabunt & pavebunt, & confundẽtur simul.

12 * Faber ferrarius lima operatus est in prunis, & in malleis formavit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet & deficiet, non bibet aquam, & lacesset. *Sap:13 c.11.

13 Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornavit illud: & fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo.

14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ steterat inter ligna saltus: plantavit pinum, quam pluvia nutrivit.

15 Et facta est hominibus in focum: sumpsit ex eis, & calefactus est: & succendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus est deum, & adoravit: fecit sculptile, & curvatus est ante illud. C

16 Medium ejus combussit igni, & de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & saturatus est, & calefactus est, & dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum.

17 Reliquum autem ejus deum fecit & sculptile sibi: curvatur ante illud, & adorat illud, & obsecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.

18 Nescie

18 Nescierunt, neque intellexerunt: obliti enim sunt ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde suo:

19 Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt: ut dicant: Medietatem ejus combussi igni, & coxi supes carbones ejus panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidam?

D 20 Pars ejus cinis est: cor insipiens adoravit illud, & non liberabit animam suam, neque dicet: Fortè mendacium est in dextera mea.

21 Memento horum Jacob, & Israël, quoniam servus meus es tu. formavi te, servus meus es tu. Israël, ne obliviscaris mei.

22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te,

23 Laudate cæli, quoniam misericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus & omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, & Israël gloriabitur.

24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero: Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cælos solus, stabiliens terram, & nullus mecum.

25 Irrita faciens signa divinorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsum: Et scientiam eorum stultam faciens.

26 Suscitans verbum servi sui, & consilium nuntiorum suorum complens. Qui dico Jerusalem: Habitaberis; & civitatibus Juda: Ædificabimini, & deserta ejus suscitabo.

27 Qui dico profundo: Desolare, & flumina tua arefaciam.

28 Qui dico Cyro: Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jerusalem: Ædificaberis; & templo: Fundaberis.

CAPUT XLV.

Prophetia de Cyro & victoriis ipsi à Deo concedendis, cum increpatione quòd Deum in his non agnoscat, cùm ipse solus sit Deus: omnium Dominus, cui nemo potest contradicere: prædicitur Christi nativitas: & loquitur propheta permixtim de Judæorum per Cyrum liberatione, ac salute per Christum futura: quódque solus Dominus sit Deus, justus & salvans promissáque complens.

A 1 HÆc dicit Dominus Christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus Gentes, & dorsa regum vertam, & aperiam coram eo januas, portæ non claudentur.

2 Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.

3 Et dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum: ut scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israël.

4 Propter servum meum Jacob, & Israël electum meum, & vocavi te nomine tuo: assimilavi te, & non cognovisti me.

5 Ego Dominus, & non est amplius: extra me non est Deus: accinxi te, & non cognovisti me:

6 Ut sciant hi, qui ab ortu solis, & qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus, & non est alter,

7 Formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

8 Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum: B
aperiatur terra, & germinet salvatorem: & justitia oriatur simul: ego Dominus creavi eum,

9 Væ qui contradicit fictori suo, testa de samiis terræ: * numquid dicet lutum figulo suo: Quid facis & opus tuum absque manibus est? *Ier. 18 a. 6. R. m. 9. e. 20.

10 Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis?

11 Hæc dicit Dominus sanctus Israël, plastes ejus: Ventura interrogate me, super filios meos, & super opus manuum mearum mandate mihi.

12 Ego feci terram, & hominem super eam creavi ego, manus meæ tetenderunt cælos, & omni militiæ eorum mandavi.

13 Ego suscitavi eum ad justitiam, & omnes C
vias ejus dirigam: ipse ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.

14 Hæc dicit Dominus: Labor Egypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt: Post te ambulabunt, vincti manicis pergent: & te adorabunt, téque deprecabuntur: tantum in te est Deus, & non est absque te Deus.

15 Verè tu es Deus absconditus, Deus Israël salvator.

16 Confusi sunt, & erubuerunt omnes: simul abierunt in confusionem fabricatores errorum.

17 Israël salvatus est in Domino salute æterna: non confundemini, & non erubescetis usque in sæculum sæculi.

18 Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipse Deus formans terram, & faciens eam, ipse plastes ejus: non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam. ego Dominus, & non est alius.

19 Non in abscondito locutus sum in loco terræ tenebroso: non dixi semini Jacob: Frustrà quærite me. ego Dominus loquens justitiam, annuntians recta.

20 Congregamini, & venite, & accedite simul qui salvati estis ex Gentibus: nescierunt qui levant lignum sculpturæ suæ, & rogant Deum non salvantem.

21 Annuntiate, & venite, & consiliamini simul: D
quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non est ultrà Deus absque me? Deus justus, & salvans non est præter me.

22 Convertimini ad me, & salvi eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non est alius.

23 In memetipso juravi: egredietur de ore meo justitiæ verbum, & non revertetur:

24 * Quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua. * *Rom. 14. c. 11 Phil. 2. b. 10.*

25 Ergo in Domino, dicet, meæ sunt justitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei.

26 In Domino justificabitur, & laudabitur omne semen Israël.

CAPUT

CAPUT XLVI.

Ostenditur idolorum vanitas, & destructio ipsorum prædicitur: Iudæi cum reliquis Israël ad Deum revocantur, ostensa Dei magna benignitate ad ipsos, addita gravi increpatione ob ipsorum ingratitudinem & idololatriam, hortatúrque ut ad ipsum qui solus omnia novit & potest, revertantur, salutem ipsis per filium promittens.

A 1 CONfractus est Bel, contritus est Nabo: facta sunt simulachra eorum bestiis & jumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinẽ.

2 Contabuerunt, & contrita sunt simul: non potuerunt salvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit.

B 3 Audite me domus Jacob, & omne residuum domus Israël, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea vulva.

4 Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & salvabo.

5 Cui assimilastis me, & adæquastis, & comparastis me, & fecistis similem?

6 Qui confertis aurum de sacculo, & argentum statera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat deum: & procidunt, & adorant.

C 7 * Portant illum in humeris gestantes, & po-
*Bar. 6. 25. nentes in loco suo: & stabit, ac de loco suo non movebitur, sed & cùm clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non salvabit eos.

8 Mementote istud, & confundamini: redite prævaricatores ad cor.

9 Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, & non est ultrà Deus, nec est similis mei:

D 10 Annuntians ab exordio novissimum, & ab initio quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet:

11 Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. & locutus sum, & adducam illud: creavi, & faciam illud.

12 Audite me duro corde, qui lõgè estis à justitia.

13 Propè feci justitiam meam, non elongabitur, & salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, & in Israël gloriam meam.

CAPUT XLVII.

Babylonis humiliatio ac contritio prædicitur propter ipsius superbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Iudæos suos captivos, & quia in maleficis, auguribus, atque incantatoribus spem posuit.

A 1 DEscende, sede in pulvere virgo filia Babylon, sede in terra: non est solium filiæ Chaldæorũ, quia ultrà non vocaberis mollis & tenera.

2 Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, revela crura, transi flumina.

*Nah 3. 5. 3 * Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non resistet mihi homo.

4 Redemptor noster, Dominus exercituum nomen illius, sanctus Israël.

5 Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non vocaberis ultrà domina regnorum.

B 6 Iratus sum super populum meum, contaminavi hereditatem meam, & dedi eos in manu tua: non posuisti eis misericordias: super senem aggravasti jugum tuum valdè.

7 Et dixisti: In sempiternum ero domina: non posuisti hæc super cor tuum, neque recordata es novissimi tui.

C 8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans con-
* Apoc. 18. c. 7. fidenter, quæ dicis in corde tuo: * Ego sum, & non est præter me amplius: non sedebo vidua, & ignorabo sterilitatem.

*Infr. 51. f. 19. 9 * Venient tibi duo hæc subitò in die una, sterilitas & viduitas: universa venerũt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.

10 Et fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti: Non est qui videat me, sapientia tua & scientia tua hæc decipit te. Et dixisti in corde tuo: Ego sum, & præter me non est altera.

D 11 Veniet super te malum, & nescies ortũ ejus: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare: veniet super te repentè miseria, quã nescies.

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior.

13 Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & salvent te augures cæli, qui contemplabantur sidera, & supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.

14 Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam de manu flammæ: non sunt prunæ, quibus calefiant, nec focus, ut sedeant ad eum.

15 Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras: negotiatores tui ab adolescẽtia tua, unusquisque in via sua erraverunt: non est qui salvet te.

CAPUT XLVIII.

Increpat Dominus hypocrisim, ingratitudinem ac duritiam Iudæorum, se, & non idola, annuntiasse futura & illa complevisse ostendens: propter nomen suum tamen parcet ipsis; & ita benignè eos ad se revocat, probans se solum verum Deum, omnium conscium suique populi redemptorem ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum suorum prævaricatione, quibus observatis felices fuissent.

A 1 AUdite hæc domus Jacob, qui vocamini nomine Israël, & de aquis Juda existis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Israël recordamini non in veritate, neque in justitia.

2 De civitate enim sancta vocati sunt, & super Deum Israël constabiliti sunt: Dominus exercituum nomen ejus.

3 Priora ex tunc annuntiavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repentè operatus sum, & venerunt.

4 Scivi enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea.

5 Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent indicavi tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerunt hęc, & sculptilia mea & conflatilia mandaverunt ista.

6 Quæ audisti, vide omnia: vos autem num B annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conservata sunt quæ nescis:

7 Nunc creata sunt, & non ex tunc; & ante diem, & non audisti ea, ne fortè dicas: Ecce ego cognovi ea.

8 Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua: scio enim quia prævaricans prævaricaberis, & transgressorem ex utero vocavi te.

C 9 Propter

9 Propter nomen meum longè faciam furorem meum; & laude mea infrænabo te, ne intereas.

10 Ecce excoxi te, sed non quasi argentum, elegi te in camino paupertatis.

Sup. 41. b. 8. 11 Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer: * & gloriam meam alteri non dabo.

12 Audi me Jacob, & Israël quem ego voco: *Sup. 41 a. 4. 44. c. 6. Apoc. 1. b. 8. d 17 22 c. 13.* * ego ipse, ego primus, & ego novissimus.

13 Manus quoque mea fundavit terram, & dextera mea mensa est cælos: ego vocabo eos, & stabunt simul.

C 14 Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annuntiavit hæc? Dñs dilexit eũ, faciet voluntatẽ suã in Babylone, & brachiũ suũ in Chaldæis.

15 Ego ego locutus sum, & vocavi eum: adduxi eum. & directa est via ejus.

16 Accedite ad me, & audite hoc: non à principio in abscondito locutus sum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus ejus.

17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus sanctus Israël: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.

D 18 Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, & justitia tua sicut gurgites maris.

19 Et fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui ut lapilli ejus: non interisset, & non fuisset attritum nomen ejus à facie mea.

Ier. 51 a. 6. 20 * Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, in voce exultationis annuntiate: auditum facite hoc, & efferte illud usque ad extrema terræ. Dicite: Redemit Dominus servum suum Jacob.

21 Non sitierunt in deserto, cùm educeret eos: *Exod. 17. b. 6 Num 10. b. 11 *Inf. 57 d. 21.* * aquam de petra produxit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ.

22 Non est pax impiis, dicit Dominus.

CAPUT XLIX.

Constituitur Christus dux Gentium ac Judæorum salvandorum, datúrque in fœdus populi ex omni orbis parte vocandi: & ostensa magna felicitate credentium in Christum, hortatur eos ad gratiarum actionem benignè etiam consolatur Sion quæse à Deo desertam conquerebatur: promittens eam toto orbe fore gloriosam, omnibus ad ipsam confluentibus ejúsque contritis inimicis.

A 1 AUdite insulæ, & attendite populi de longè: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei.

Inf. 51 f. 16. 2 * Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittã electam: in pharetra sua abscondit me.

3 Et dixit mihi: Servus meus es tu Israël, quia in te gloriabor.

4 Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi: ergo judicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.

5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi, ut reducam Jacob ad eum, & Israël non congregabitur: & glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea.

B 6 Et dixit: Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, & fæces Israël convertendas.* Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.

Sup. 42 b. 6. Act. 13. g. 47.

7 Hæc dicit Dominus redemptor Israël, sanctus ejus ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem ad servum dominorum: Reges videbunt & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israël qui elegit te.

8 Hæc dicit Dominus: * In tempore placito C exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tui: & servavi te, & dedi te in fœdus populi, ut suscitares terram, & possideres hereditates dissipatas: *2. Cor. 6. a. 2.*

9 Ut diceres his, qui vincti sunt: Exite; & his, qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, & in omnibus planis pascua eorum.

10 * Non esurient, neque sitient, & non percutiet eos æstus & sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. *Apoc. 7. d. 17.*

11 Et ponam omnes montes meos in viam, & semitæ meæ exaltabuntur.

12 Ecce isti de longè venient, & ecce illi ab D Aquilone & mari, & isti de terra australi.

13 Laudate cæli, & exulta terra, jubilate montes laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miserebitur.

14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei.

15 Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? & si ista oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.

16 Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper.

17 Venerunt structores tui: destruentes te & dissipantes, à te exibunt.

18 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: vivo ego, E dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, & circumdabis tibi eos quasi sponsa. *Inf. 60. a. 4.*

19 Quia deserta tua, & solitudine tua, & terra ruinæ tuæ, nunc angusta erunt præ habitatoribus & longè fugabuntur qui absorbebant te.

20 Adhuc dicent in auribus tuis filiis sterilitatis tuæ: Angustus est mihi locus, fac spatium mihi ut habitem.

21 Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, & non pariens, transmigra, F & captiva: & istos quis enutrivit? ego destituta & sola: & isti ubi erant?

22 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad Gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, & filias tuas super humeros portabunt.

23 Et erunt reges nutritij tui, & reginæ nutrices G tuæ: vultu in terrã demisso adorabũt te, & pulverẽ pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dñs, super quo non confundentur qui expectant eum.

24 Numquid tolletur à forti præda? aut quod captum fuerit à robusto, salvum esse poterit?

25 Quia hæc dicit Dominus: Equidem, & captivitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à robusto, salvabitur. Eos verò, qui judicaverunt te, ego judicabo, & filios tuos ego salvabo.

26 Et cibabo hostes tuos carnibus suis: & quasi musto, sanguine suo inebriabuntur: & sciet omnis caro, quia ego Dominus salvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

CAPUT

CAPUT L.

Non ex Dei impotentia, sed propter suas iniquitates manet Synagoga repudiata. Christum nolens recipere, qui sibi prætermisit quod agendum fuerat ut ab ea reciperetur; imò illius amore seipsum in ignominiosas tradens afflictiones: idcòque Synagogam doloribus interituram denuntiat.

A 1 HÆc dicit Dominus: Quis est hic liber repudij matris vestræ, quo dimisi eam? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.

2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non *Inf. 59. a. 1. erat qui audiret,* numquid abbreviata & parvula B facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum: computrescent pisces sine aqua, & morientur in siti.

3 Induam cælos tenebris, & saccum ponam operimentum eorum.

4 Dominus dedit mihi linguã eruditam, ut sciã sustentare eum, qui lassus est verbo: erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut audiã quasi magistrũ.

5 Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico: retrorsum non abij.

C 6 * Corpus meum dedi percutientibus, & ge- *Matt. 26. g. 67. nas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me.

7 Domine Deus auxiliator meus, ideò non sum confusus: ideò posui faciem meam ut petram durissimam, & scio quoniam non confundar.

*Rom 8 f. 33. 8 * Juxtà est qui justificat me, quis contradicet mihi? stemus simul, quis est adversarius meus? accedat ad me.

9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

D 10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui: qui ambulavit in tenebris, & non est lumen ei, speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum.

11 Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAPUT LI.

Exhortatur Sion exemplo Abrahæ, cui Deus promissa complevit, ut & ipsa certò fidat se promissam à Deo consolationem accepturam: de consolatione, salute & magna felicitate Sion, hoc est Ecclesiæ, per Christum futura, & de lege Evangelica latè disserit, ac de humiliatione hostium Ecclesiæ.

A 1 AVdite me qui sequimini quod justum est, & quæritis Dominum: attendite ad petram unde excisi estis, & ad cavernam laci, de qua præcisi estis.

2 Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos: quia unum vocavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.

B 3 Consolabitur ergo Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas ejus: & ponet desertum ejus quasi delicias, & solitudinem ejus quasi hortum Domini. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis.

4 Attendite ad me populo meus, & tribus mea me audite: quia lex à me exiet, & judicium meum in lucem populorum requiescet.

5 Propè est justus meus, egressus est salvator meus, & brachia mea populos judicabunt: me insulæ expectabunt, & brachium meum sustinebunt.

6 Levate in cælum oculos vestros, & videte sub terra deorsùm: quia cæli sicut fumus liquescent, & terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores C ejus sicut hæc interibunt: * salus autem mea in *Ps. 36. d. 39. *Ps. 36. d. 39. sempiternum erit, & justitia mea non deficiet.

7 Audite me qui scitis justum, populus meus * lex mea in corde eorum: nolite timere opprobriũ hominum, & blasphemias eorum ne metuatis.

8 Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic devorabit eos tinea: Salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea in generationes generationum.

9 Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Dñi: consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sæculorum. Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem?

10 * Numquid non tu siccasti mare, aquam D abyssi vehementis: qui posuisti profundum maris viam, ut transirent liberati? *Exod. 14. d. 21.

11 Et nunc qui redempti sunt à Domino, revertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus.

12 Ego, ego ipse consolabor vos: quis tu ut timeres ab homine mortali, & à filio hominis, qui quasi fœnum ita arescet?

13 Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cælos, & fundavit terram: & formidasti jugiter tota die à facie furoris ejus qui te tribulabat, & paraverat ad perdendum: ubi nunc est furor tribulantis? E

14 Citò veniet gradiens ad aperiendum, & non interficiet usque ad internecionem, nec deficiet panis ejus.

15 Ego autem sum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, & intumescunt fluctus ejus: Dominus exercituum nomen meum.

16 * Posui verba mea in ore tuo, & in umbra F manus meæ protexi te, ut plantes cælos, & fundes * Sup. 49. a. 2. terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu.

17 Elevare, elevare, consurge Jerusalem, quæ bibisti de manu Dñi calicẽ iræ ejus: usque ad fundũ calicis soporis bibisti, & potasti usque ad fæces.

18 Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis, quos genuit: & non est qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.

19 * Duo sunt quæ occurrerunt tibi; quis con- * Sup. 47. c. 9. tristabitur super te? vastitas, & contritio, & fames, & gladius: quis consolabitur te?

20 Filij tui projecti sunt, dormierunt in capite G omnium viarum, sicut orix illaqueatus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui.

21 Idcircò audi hoc paupercula, & ebria nõ à vino.

22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicẽ soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adjicies ut bibas illum ultrà.

23 Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, & dixerunt animæ tuæ: Incurvate, ut transeamus: & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.

CAPUT LII.

Excitat Sion, hoc est, Christi Ecclesiam ad consolationem ob gratuitam sui redemptionem: meminit descensus Israël in Ægyptum, & liberationis ab Assur: prædicatores autem Evangelicæ pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Christum paratum omnibus salvatorem: & de ipsius exaltatione ac humiliatione, & fide Gentium in ipsum.

A 1 COnsurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Jerusalem, civitas, sancti: quia non adjiciet ultrà ut pertranseat per te incircumcisus & immundus.

2 Excutere de pulvere, consurge; sede Jerusalem: solve vincula colli tui captiva filia Sion.

3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venundati estis, & sine argento redimemini.

B 4 Quia hæc dicit Dñs Deus: * In Ægyptum descēdit populus meus in principio, ut colonus esset ibi: & Assur absq; nulla causa calumniatus est eum.

* Gen. 46 a.6.

5 Et numquid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores ejus iniquè agunt, dicit Dominus, * & jugiter tota die nomen meum blasphematur.

* Ezech 36.d.20 Rom.2. d.24.

6 Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum.

* Nah.1 d.15. Rom.10 c 15.

7 * Quàm pulchri super montes pedes annuntiantis & prædicantis pacem; annuntiantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus?

C 8 Vox speculatorum tuorum: levaverunt vocem, simul laudabunt; quia oculo ad oculum videbunt cum converterit Dominus Sion.

9 Gaudete, & laudate simul deserta Jerusalem: quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Jerusalem:

10 Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium Gentium: * & videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.

*. Ps. 97 a: 3.

*2 Cor. 6 4.17.

11 Recedite, recedite, exite inde, * pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini qui fertis vasa Domini.

D 12 Quoniam non in tumultu exhibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Israël.

13 Ecce intelliget servus meus, exaltabitur, & elevabitur, & sublimis erit valdè.

14 Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros adspectus ejus, & forma ejus inter filios hominum,

15 Iste aspergat gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: * quia quibus non est narratum de eo, videbunt; & qui non audierunt, contemplati sunt.

* Rom 15 c.21.

CAPUT LIII.

Non omnes Evangelij prædicationem suscipiunt: prophetia de Christi nativitate, & ignominiosa passione ac morte ipsius propter peccata nostra: contemptui habitus est qui salutem nobis peperit: de mansuetudine & voluntaria ipsius oblatione: de gloria & exaltatione ejus, credentiúmque multitudine.

A 1 QUis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est?

Rom.10 c. 16. Joan.12 f. 38.

2 Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum:

3 * Despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus ejus & despectus, unde nec reputavimus eum.

* Marc 9. f.11.

B 4 * Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit: & nos putavimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum.

*Mat.8 b.17.

*1.Cor. 15. a.3.

5 * ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostrę super eũ, & livore ejus sanati sumus

6 Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit: & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

C 7 Oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, * & non aperiet os suum.

*Matt. 26.f.63 Act 8. f. 52.

8 De angustia, & de judicio sublatus est: generationē ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventiũ: propter scelus populi mei percussi eũ.

9 Et dabit impios pro sepultura, & divitem pro morte sua: * eò quòd iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus.

* 1. Pet. 2. d.22. 1. Joan. 3. a.5.

10 Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

D 11 Pro eo quòd laboravit anima ejus, videbit & saturabitur? in scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos, & iniquitatem eorum ipse portabit.

12 Ideò dispertiam ei plurimos, & fortium dividet spolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam suam, * & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, * & pro transgressoribus rogavit.

* Marc. 15 c.28 Luc.22. d. 37. * Luc. 23.c.34.

CAPUT LIV.

Ecclesiam invitat ad lætitiam quòd ex Gentibus futura sit numerosior quam erat Synagoga, & per orbem propaganda, perpetua Dei protectione sit in securitate victura, veteris oblita calamitatis: quódque ex pretiosis ædificabitur lapidibus, in justitia fundata: omnésque in ea docti erunt à Deo multitudine pacis fruituri.

1 LAuda sterilis quæ non paris: decanta laudem, & hinni quæ non pariebas: quoniam multi filij desertæ, magis quàm ejus quæ habet virum, dicit Dominus.

A Luc.23. d. 29. Gal. 4. d. 27.

2 Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos: & clavos tuos consolida.

3 Ad dexteram enim & ad lævam penetrabis: & semen tuum Gentes hereditabit, & civitates desertas inhabitabit.

B

4 Noli timere, quia non confundêris, neque erubescas: non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris, & opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis amplius.

5 Quia dominabitur tui qui fecit te, * Dominus exercituum nomen ejus: & redemptor tuus sanctus Israël, Deus omnis terræ vocabitur.

C *Luc.1 d. 32.

6 Quia ut mulierem derelictam & mœrentem spiritu vocavit te Dominus, & uxorem ab adolescentia abjectam, dixit Deus tuus.

7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te.

8 In momento indignationis abscondi faciem meã parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus.

9 * Sicut

Gen. 9. b. 11. 9 *Sicut in diebus Noë istud mihi est, qui juravi ne inducerem aquas Noë ultrà suprà terram: sic juravi ut non irascar tibi, & non increpem te.

E 10 Montes enim commovebuntur, & colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non movebitur, dixit miserator tuus Dominus.

11 Paupercula, tempestate convulsa, absque ulla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris,

F 12 Et ponam jaspidem propugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles:

*Ioan. 6 e. 45. 13 *Universos filios tuos doctos à Domino: & multitudinem pacis filiis tuis,

14 Et in justitia fundaberis: recede procul à calumnia, quia non timebis; & à pavore, quia non appropinquabit tibi.

15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum, advena quondam tuus adjungetur tibi.

G 16 Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, & ego creavi interfectorem ad disperdendum.

17 Omne vas, quod fictum est contra te, non dirigetur: & omnem linguam resistentem tibi in judicio, judicabis. Hæc est hereditas servorum Domini, & justitia eorum apud me, dicit Dominus.

CAPUT LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum spiritualium abundantiam: revocantur à peccatis impij, cùm Dominus misericors sit & verax in promissis: de profectu prædicationis Evangelij & felicitate credentium.

1 OMnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum & lac,

2 Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra.

B 3 Inclinate aurem vestram, & venite ad me: audite: & vivet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, * misericordias David fideles,

* Act. 13 e. 34. 4 Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus.

5 Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te currunt, propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israël, quia glorificavit te.

6 Quærite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum, dum prope est.

7 Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus, & ad Deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum.

C 8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus.

9 Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris.

10 Et quomodo descendit imber, & nix de cælo, & illuc ultrà non revertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti:

11 Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud. D

12 Quia in lætitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro saliunca ascendet abies, & pro urtica crescet myrtus: & erit Dominus nominatus in signum æternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

Omnes cujusvis gentis aut conditionis hortatur Dominus ad servanda sua præcepta: consolatio eunuchorum justorum: domus Dei, domus est orationis: gravis increpatio & comminatio adversus pastores Ierusalem quos cacos & canes mutos ac impudentes appellat.

A 1 HÆc dicit Dominus: Custodite judicium, & facite justitiam: quia juxtà est salus mea ut veniat, & justitia mea ut reveletur. Sap. 1: a. 1:

2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet istud: custodiēs sabbatum ne polluat illud custodiens manus suas ne faciāt omne malū.

3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus à populo suo: Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum.

4 Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum:

5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus; nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.

6 Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut sint ei in servos: omnem custodientem sabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum: C

7 Adducam eos in montem sanctum meum: & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum, & victimæ eorum, placebunt mihi super altari meo: * quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. * Ier. 7. b. 11. Mat. 21 b. 13. Mar. 11 b. 17. Luc. 19 g. 46.

8 Ait Dominus Deus, qui congregat dispersos Israël: Adhuc congregabo ad eū congregatos ejus.

9 Omnes bestiæ agri venite ad devorandum, universæ bestiæ saltus.

10 Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia. D

11 Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignoraverunt intelligentiā: omnes in viam suam declinaverunt, * unusquisque ad avaritiam suam, à summo usque ad novissimum. * Ier. 6. d. 10.

12 Venite, sumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit sicut hodie, sic & cras, & multò ampliùs.

CAPUT LVII.

Iustorum interitus, & futura ipsorum requies non intelligitur ab impiis, cum quibus Deus hîc expostulat super idololatria aliisque ipsorum sceleribus, denuntians eos humiliandos: conversis autem pax & consolatio promittitur, cùm impij cor sit tanquam mare fervens cui non est pax.

A 1 JUstus perit, & non est qui recogitet in corde suo: & viri misericordiæ colliguntur, quia non est qui intelligat: à facie enim militiæ collectus est justus.

2 Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua.

3 Vos autem accedite huc filij auguratricis; semen adulteri, & fornicariæ.

4 Super quem lusistis? super quem dilatastis os, & ejecistis linguam? numquid non vos filij scelesti, semen mendax?

5 Qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum, immolantes parvulos in torrentibus, subter eminentes petras?

6 In partibus torrentis pars tua, hæc est sors tua; & ipsis effudisti libamen, obstulisti sacrificium, numquid super his non indignabor?

B 7 Super montem excelsum & sublimem posuisti cubile tuum, & illuc ascendisti ut immolares hostias.

8 Et post ostium, & retro postem posuisti memoriale tuum: quia juxta me discoperuisti, & suscepisti adulterum: dilatasti cubile tuum, & pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratū eorū manu aperta.

9 Et ornasti te regi unguento, & multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, & humiliata es usque ad inferos.

10 In multitudine viæ tuæ laborasti: non dixisti: Quiescam, vitam manus tuæ invenisti, propterea non rogasti.

C 11 Pro quo sollicita timuisti, quia mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es.

12 Ego annunciabo justitiam tuam, & opera tua non proderunt tibi.

13 Cùm clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus: tollet aura: Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, & possidebit montem sanctum meum.

*Inf. 62 d. 10. 14 Et dicam? * Viam facite, prębete iter, declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei.

15 Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis habitans æternitatem: & sanctum nomen ejus in excelso & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu: ut vivificet spiritum humilium, & vivificet cor contritorum.

D 16 Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar: quia spiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam.

17 Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum, & percussi eum? abscondi à te faciem meam, & indignatus sum: & abiit vagus in via cordis sui.

18 Vias ejus vidi, & sanavi eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi, & lugentibus ejus.

19 Creavi fructum labiorum pacē, pacem ei, qui longè est, & qui propè, dixit Dñs, & sanavi eum.

20 Impij autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum.

* Sap. 48. d. 22 21 * Non est pax impiis, dicit Dominus Deus.

CAPUT LVIII.

Reprehendit Judæorum hypocrisim: ostendens eorum jejunium non esse Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis multa præstantur hominibus beneficia: quomodo debeat sabbatum celebrari, abnegata propria voluntate, & quod sit præmium ita celebrantium.

A 1 CLama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.

2 Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt: quasi gens, quæ justitiam fecerit, & judicium Dei sui non dereliquerit: rogant me judicia justitiæ: appropinquare Deo volunt.

3 Quare jejunavimus, & non aspexisti: humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejunij vestri, invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis.

4 Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite jejunare sicut usque ad hanc diē, ut audiatur in excelso clamor vester. B

* Zach 7. b. 5. 5 * Numquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid cōtorquere quasi circulum caput suum, & saccum & cinerem sternere? numquid istud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino?

6 Nónne hoc est magis jejunium, quod elegi? dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes; dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe.

C 7 * Frange esurienti panem tuum, & egenos vagósque induc in domum tuam: cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. *Ezech 18. b. 7. d. 6. Matth. 25. c. 35.

8 Tunc erumpet quasi manè lumen tuum, & sanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuam justitia tua, & gloria Domini colliget te.

9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adsum, si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui quod non prodest.

10 Cùm effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies.

11 Et requiem tibi Dabit Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit, & eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ.

* Infr. 61. b. 4. 12 * Et ædificabuntur in te deserta sæculorum: fundamenta generatio is & generationis suscitabis: & vocaberis ædificator sepium, avertens semitas in quietem.

13 Si averteris à sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaveris sabbatum delicatum, & sanctum Dñi gloriosum, & glorificaveris eum dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonē:

14 Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terrę, & cibabo te hereditate Jacob patris tui os enim Domini locutum est.

CAPUT LIX.

Potens ac benignus est Deus ad salvandum Judæos: sed iniquitates eorum, quas propheta persequitur, impediunt ne exaudiantur ac salventur: propter quas & confitentur se justè à Deo desertos, & excæcatos, affligi variis malis: de furore Domini in malos, & benignitate erga pœnitentes.

A 1 ECce non est abbreviata manus Domini ut salvare nequeat, neque aggravata est auris ejus ut non exaudiat: Num. 11 c. 23 Sup. 50. a. 2.

2 Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis ne exaudiret.

3 * Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatur. *Sup. 1. d. 15.

4 Non

4 Non est est qui invocet justitiam, neque est qui judicet verè: sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: * conceperunt laborem, & peperunt iniquitatem. *Iob.15 d. 35.

5 Ova aspidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confotum est, erumpet in regulum.

B 6 Telæ eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.

*Prov.1 b. 6. Rom.3. b. 15. 7 * Pedes eorum ad malum currunt, & festinant ut effundat sanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vastitas & contritio in viis eorum.

8 Viam pacis nescierunt: & non est judicium in gressibus eorum, semitæ eorum incurvatæ sunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

9 Propter hoc elongatum est judicium à nobis, & non apprehendet nos justitia: expectavimus lucem, & ecce tenebræ; splendorem, & in tenebris ambulavimus.

10 Palpavimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis attrectavimus: impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui.

C 11 Rugiemus quasi ursi omnes, & quasi columbæ meditantes gememus: expectavimus judicium, & non est; salutem, & elongata est à nobis.

12 Multiplicatæ sunt enim iniquitates nostræ coram te, & peccata nostra responderunt nobis. quia scelera nostra nobiscum, & iniquitates nostras cognovimus,

13 Peccare & mentiri contra Dominum: & aversi sumus ne iremus post tergum Dei nostri, ut loqueremur calumniam & transgressionem: concepimus, & locuti sumus de corde verba mendacij.

14 Et conversum est retrorsum judicium, & justitia longè stetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.

15 Et facta est veritas in oblivionem: & qui recessit à malo, prædæ patuit: & vidit Dominus, & malè apparuit in oculis ejus, quia non est judicium.

D 16 Et vidit quia non est vir: & aporiatus est, quia non est qui occurrat: & salvavit sibi brachium suum, & justitia ejus ipsa confirmavit eum.

*Eph.6. c.17. 1.Thess. 5.b.8. 17 * Indutus est justitia ut lorica, & galea salutis in capite ejus: indutus est vestimentis ultionis, & opertus est quasi pallio zeli.

18 Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis & vicissitudinem inimicis suis: insulis vicem reddet.

19 Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini; & qui ab ortu solis, gloriam ejus: cùm venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit:

*Rom. 11.d.26 20 * Et venerit Sion redemptor, & eis qui redeunt ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus.

21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus, amodò & usque in sempiternum.

CAPUT LX.

Ecclesia ad exultationem excitatur, quòd in ea Domini gloria reluceat. ad quam accessura sunt plurimæ nationes, & quæ ad eam non venerint peribunt: in qua pax, justitia & laus Dei invenientur: ablata iniquitate: eritque Dominus ei in lucem sempiternam & gloriam.

1 SUrge, illuminare Jerusalem, quia venit lumen A tuum, & gloria Domini super te orta est.

2 Quia ecce tenebræ operient terram & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur.

3 Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui.

4 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere surgent. *Sup. 49.c.18

5 Tunc videbis, & affluës, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.

6 Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient, aurū & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes.

7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes B Nabajoth ministrabunt tibi: offerētur super placabili altari, meo, & domū, majestatis meæ glorificabo

8 Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas?

9 Me enim insulæ expectant, & naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longè, argentum eorum, & aurum eorum cum eis: nomini Domini Dei tui, & sancto Israël, quia glorificavit te.

10 Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi: in indignatione enim mea percussi te: & in reconciliatione mea misertus sum tui.

11 * Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo Gentium, & reges adducantur. *Apoc. 21.g.25

12 Gens enim & regnum, quod non servierit tibi, peribit: & Gentes solitudine vastabuntur.

13 Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, C & pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meæ; & locum pedum meorum glorificabo.

14 Et venient ad te curvi filij eorum qui humiliaverunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Civitatem Domini: Sion sancti Israël.

15 Pro eo quod fuisti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem & generationem: &

16 Suges lac Gentium, & mamilla regum lactaberis: & scies quia ego Dominus salvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

17 Pro ære afferam auram, & pro ferro affe- D ram argentum; & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum: & ponam visitationem tuam pacem, & præpositos tuos justitiam.

18 Non audietur ultrà iniquitas in terra tua; vastitas & contritio in terminis tuis, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio.

19 * Non erit tibi ampliùs sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. *Apoc. 21.g.23. 22.a.5.

20 Non occidet ultrà sol tuus,& luna tua non minuetur:quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

21 Populus autem tuus omnes justi, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meæ,opus manus meæ ad glorificandum.

22 Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortissimam ? ego Dominus in tempore ejus subitò faciam istud.

CAPUT LXI.

Christi salvatoris officium, & humani generis reparationem pulchrè explicat, prædicatione quoque ministrorum Christi gentes ad fidem convertendas: additur de consolatione credentium & gloria ministrorum: Ecclesia lætabunda suam felicitatem mirè sibi gratulatur.

A 1 SPiritus Domini super me: eò quòd unxerit
Luc. 4. v. 18. Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me,ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam,& clausis apertionem:

2 Ut prædicarem annum placabilem Domino,
Mat. 5 a. 5. & diem ultionis Deo nostro:* ut consolarer omnes lugentes:

B 3 Ut ponerem lugentibus Sion;& darem eis coronam pro cinere,oleum gaudij pro luctu,pallium laudis pro spiritu mœroris:& vocabuntur in ea fortes justitiæ,plantatio Domini ad glorificãdum.

Sup. 58.d.12 4 *Et ædificabunt deserta à sæculo, & ruinas antiquas erigent, & instaurabunt civitates desertas,dissipatas in generationem & generationem.

5 Et stabunt alieni,& pascent pecora vestra:& filij peregrinorũ,agricolæ & vinitores vestri erũt.

6 Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini : Ministri Dei nostri,dicetur vobis:Fortitudinem Gentiũ comedetis,& in gloria earum superbietis.

C 7 Pro confusione vestra duplici & rubore, laudabunt partem suam:propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, lætitia sempiterna erit eis.

8 Quia ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocausto:& dabo opus eorum in veritate,& fœdus perpetuum feriam eis.

9 Et scient in Gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos,cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.

D 10 Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo : quia induit me vestimentis salutis : & indumento justitiæ circumdedit me,quasi sponsum decoratum corona,& quasi sponsam ornatam monilibus suis.

11 Sicut enim terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat: sic Dominus Deus germinabit justitiam & laudem coram universis Gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non cessat propter impios Christum annuntiare, prophetans de Christi adventu & conversione Gentium: de felicitate, gloria & exaltatione Ecclesiæ ex Dei gratuito beneplacito erga ipsam: de prædicatoribus Ecclesiæ, & Evangelio per orbem divulgando.

A 1 PRopter Sion non tacebo,& propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus,& salvator ejus ut lampas accendatur.

2 Et videbunt Gentes justum tuum, & cuncti reges inclytum tuum : & vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.

3 Et eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.

4 Non vocaberis ultrà Derelicta ; & terra tua B
non vocabitur ampliùs Desolata : sed vocaberis Voluntas mea in ea,& terra tua Inhabitata, quia cõplacuit Domino in te:& terra tua inhabitabitur

5 Habitabit enim juvenis cum virgine, & habitabunt in te filij tui.Et gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus. C

6 Super muros tuos Jerusalem constitui custodes, tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini Domini,ne taceatis,

7 Et ne detis silentium ei, donec stabiliat, & donec ponat Jerusalem laudem in terra.

8 Juravit Dominus in dextera sua,& in brachio fortitudinis suæ : Si dedero triticum tuum ultrà cibum inimicis tuis:& si biberint filij alieni vinum tuum,in quo laborasti.

9 Quia qui congregant illud,comedẽt;& laudabunt Dominum : & qui comportant illud,bibent in atriis sanctis meis. D

10 Transite, transite per portas, * præparate *Sup. 57 c.14* viam populo,planum facite iter, eligite lapides, & elevate signum ad Populos.

11 Ecce Dominus auditum fecit in extremis terræ,*dicite filiæ Sion:Ecce salvator tuus venit: *Zach. 9 b 9. Mat. 21 a.5.* ecce merces ejus cum eo,& opus ejus coram illo.

12 Et vocabunt eos,Populus sanctus, redempti à Domino.Tu autem vocaberis:Quæsita civitas, & non Derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit se Dominus sanguine aspersum dum solus vicisset hostes: Deus multa præstitit Israëlitis beneficia, sed propter iniquitates suas sunt ab eo derelicti, propheta autem miserationum Domini memor, invocat ipsius misericordiam super populum suum, quem à Deo desertum conqueritur.

A 1 QUis est iste qui venit de Edom,tinctis vestibus de Bosra ? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ.Ego qui loquor justitiã,& propugnator sum ad salvandum.

2 * Quare ergo rubrum est indumentum tuũ, *Apoc. 19.c.13.* & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?

3 Torcular calcavi solus, & de Gentibus non est vir mecum:calcavi eos in furore meo,& conculcavi eos in ira mea,& aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea,& omnia indumenta inquinavi.

4 * Dies enim ultionis in corde meo, annus *Sup. 34 b. 8.* redemptionis meæ venit.

5 Circumspexi,& non erat auxiliator:quæsivi, & non fuit qui adjuvaret:& salvavit mihi brachiũ meum,& indignatio mea ipsa auxiliata est mihi. B

6 Et conculcavi populos in furore meo,& inebriavi eos in indignatione mea,& detraxi in terram virtutem eorum.

7 Miserationum Domini recordabor, laudem Dñi super omnibus quæ reddidit nobis Dominus, & super multitudinem bonorũ domui Israël,quæ largitus est eis secundùm indulgentiam suam,& secundùm multitudinẽ misericordiarum suarum.

8 Et dixit : Verumtamen populus meus est,filij non negantes:& factus est eis salvator. C

9 In omni tribulatione eorum non est tribulatus,& angelus faciei ejus salvavit eos:in dilectione sua,& in indulgentia sua ipse redemit eos,& portavit eos,& elevavit eos cunctis diebus sęculi.

10 Ipsi

10 Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt,& afflixerunt spiritum sancti ejus: & conversus est eis in inimicum,& ipse debellavit eos.

11 Et recordatus est dierum sæculi Moysi, & populi sui.*Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui?ubi est qui posuit in medio ejus spiritum sancti sui?

*Exod. 14.g.29

12 Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio majestatis suæ,qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum:

13 Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem.

14 Quasi animal in campo descendens spiritus Domini ductor ejus fuit: sic adduxisti populum

D tuum,ut faceres tibi nomen gloriæ.

15 * Attende de cœlo, & vide de habitaculo sancto tuo, & gloriæ tuæ:ubi est zelus tuus, & fortitudo tua,multitudo viscerum tuorum,& miserationum tuarum? super me continuerunt se.

* Deut. 26 c.15 Baruc. 2.c.16.

16 Tu enim pater noster, & Abraham nescivit nos,& Israël ignoravit nos: tu Domine pater noster,redemptor noster à sæculo nomen tuum.

17 Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis: indurasti cor nostrum ne timeremus te?convertere propter servos tuos,tribus hæreditatis tuæ.

18 Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum:hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam.

19 Facti sumus quasi in principio,cùm non dominareris nostri,neque invocaretur nomen tuum super nos.

Caput LXIV.

Petit propheta ut Deus nomen suum & potentiam inimicis nota faciat:facta quoque mentione felicitatis quæ Deum expectantibus præparata est, confitetur ac luget populi sui iniquitates,immunditias & exilium, orans pro liberatione.

A 1 VTinam dirumperes cœlos,& descenderes: à facie tua montes defluerent.

2 Sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni, ut notum fierent nomen tuum inimicis tuis? à facie tua gentes turbarentur.

3 Cùm feceris mirabilia,non sustinebimus:descendisti,& à facie tua defluxerunt.

B * .Cor. 2.b.9.

4 A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt: * oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te.

5 Occurristi lætanti, & facienti justitiã:in viis tuis recordabuntur tui:ecce tu iratus es, & peccavimus: in ipsis fuimus semper,& salvabimur.

6 Et facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ universæ justitiæ nostræ:& cecidimus quasi folium universi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.

C

7 Non est qui invocet nomen tuum; qui consurgat, & teneat te:abscondisti faciem tuam à nobis,& allisisti nos in manu iniquitatis nostræ.

8 Et nunc Domine,pater noster es tu,nos verò lutum:& fictor noster tu,& opera manuum tuarum omnes nos.

* Ps.78. c 8.

9 * Ne irascaris Domine satis,& ne ultrà memineris iniquitatis nostræ:ecce respice,populus tuus

D omnes nos.

10 Civitas sancti tui facta est deserta,Sion deserta facta est, Jerusalem desolata est.

11 Domus sanctificationis nostræ,& gloriæ nostræ, ubi laudaverunt te patres nostri,facta est in exustionem ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.

12 Numquid super his continebis te Domine, tacebis,& affliges nos vehementer?

Caput LXV.

Gentium conversio, & Judæorum propter iniquitates suas & idololatriam abjectio, servatis tamen paucis reliquiis ex ipsis: comminatio his qui Dei legem abjecerunt,& prospera ac nova omnia servis Dei nuntiantur: de quorum felicitate & Dei erga ipsos benignitate multis agit propheta.

1 QUæsierunt me qui ante non interrogabant, invenerunt qui non quæsierunt me. dixi: Ecce ego,ecce ego ad Gentem,quæ non invocabat nomen meum.

A * Rom. 10.d.20

2 Expandi manus meas tota die ad populum incredulum,qui graditur in via non bona post cogitationes suas.

3 Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper:qui immolant in hortis, & sacrificant super lateres.

4 Qui habitant in sepulchris,& in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem suillam, & jus profanum in vasis eorum.

5 Qui dicunt, Recede à me,non appropinques mihi quia immundus es:isti fumus erunt in furore meo,ignis ardens tota die.

6 Ecce scriptum est coram me:non tacebo,sed reddam & retribuam in sinum eorum.

7 Iniquitates vestras, & iniquitates patrum vestrorum simul,dicit Dñs,qui sacrificaverũt super montes,& super colles exprobraverunt mihi, & remetiar opus eorum primum in sinu eorum.

8 Hæc dicit Dominus: Quomodo si inveniatur granum in botro,& dicatur:Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter servos meos,ut non disperdam totum.

B

9 Et educam de Jacob semen, & de Juda possidentem montes meos:& hereditabunt eam electi mei,& servi mei habitabunt ibi.

10 Et erunt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me.

11 Et vos,qui dereliquistis Dominum,qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunæ mensam,& libatis super eam.

12 Numerabo vos in gladio,& omnes in cæde corruetis:*pro eo quòd vocavi,& non respondistis:locutus sum,& non audistis:& faciebatis malum in oculis meis,& quæ nolui elegistis.

* Prov. 1.c.24. Inf 66. b 4. Ier. 7. c.13.

13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: Ecce servi mei bibent,& vos sitietis.

14 Ecce servi mei lætabuntur & vos confundemini:Ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis,& vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabitis.

C

15 Et dimittetis nomen vestrum in juramentum electis meis:& interficiet te Dominus Deus, & servos suos vocabit nomine alio.

16 In quo qui benedictus est super terrã,benedicetur in Deo amen:& qui jurat in terra, jurabit in Deo amen:quia oblivioni traditæ sunt angustiæ priores,& quia absconditæ sunt ab oculis meis.

17 * Ecce

Inf. 66. g. 22. Apoc. 21. c. 1.

17 * Ecce enim ego creo cælos novos, & terram novam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor.

18 Sed gaudebitis & exultabitis usque in sempiternum, in his quæ ego creo: quia ecce ego creo Jerusalem exultationem, & populum ejus gaudium.

D 19 Et exultabo in Jerusalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo ultrà vox fletus & vox clamoris.

20 Non erit ibi ampliùs infans dierum, & senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit.

21 Et ædificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum.

22 Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius comedet: secundùm enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inveterabunt:

23 Electi mei non laborabunt frustrà, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domini est, & nepotes eorum cum eis.

* Ps. 31. b. 5. 24 Eritque antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.

* Sup. 1. b. 6. 25 * Lupus & agnus pascentur simul, leo & bos comedent paleas: & serpenti pulvis panis ejus: non nocebunt, neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

CAPUT LXVI.

Dominus cali & terræ non templum respicit, quod Iudæi pro loco quietis illi ædificare volebant, sed spiritum humiliatum: rejiciuntur veteris legis sacrificia: Iudæorum adversus Christum ipsumque discipulos pervicacia punienda ostenditur: de Christi nativitate & Ecclesiæ fecunditate; cui ut omnes colligantur, exhortatur, ostendens beneficia quæ à Domino recipiet; & quale futurum sit malorum judicium, & quomodo per discipulorum Christi prædicationem Gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum & bonorum

A 1 HÆc dicit Dominus: * Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum, quæ est ista Domus, quam ædificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meæ?

* Act. 7. f. 49. 17. c. 24

2 Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt universa ista, dicit Dominus: ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos?

3 Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui

B benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis suis & in abominationibus suis, anima eorum delectata est.

4 Unde & ego eligam illusiones eorum: & quæ timebant, adducam eis: * Quia vocavi, & non erat qui responderet: locutus sum, & non audierunt feceruntque malum in oculis meis, & quæ nolui elegerunt.

* Prov. 1. c. 24 Sup. 65. b. 12. Ierem. 7. c. 13.

5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres vestri odientes vos, & abjicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus. & videbimus in lætitia vestra: ipsi autem confundentur.

6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis.

7 Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit masculum. C

8 Quis audivit umquam tale? & quis vis huic simile? numquid parturiet terra in die una? aut parietur gens simul, quia parturivit & peperit Sion filios suos?

9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

10 Lætabimini cum Jerusalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio universi, qui lugetis super eum,

11 Ut sugatis, & repleamini ab ubere consolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus. D

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis: ad ubera portabimini, & super genua blandientur vobis.

13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Jerusalem consolabimini.

14 Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt: & cognoscetur manus Domini servis ejus, & indignabitur inimicis suis:

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi E turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis:

16 Quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino.

17 Qui sanctificabantur, & mundos se putabant in hortis post januam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem, & murem: simul consumentur, dicit Dominus.

18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio ut congregem cum omnibus gentibus F & linguis, & venient & videbunt gloriam meam.

19 Et ponam in eis signum, & mittam ex eis qui salvati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam. & Lydiam tendentes sagittam; in Italiam & Græciam, ad insulas longè ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus,

20 Et adducent omnes fratres vestros de cunctis Gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis. ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filij Israël munus in vase mundo in domum Domini.

21 Et assumam ex eis in Sacerdotes, & Levitas, dicit Dominus. G

22 * Quia sicut cæli novi, & terra nova, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, & nomen vestrum. * Apoc. 21. a. 1.

23 Et erit mensis ex mense. & sabbatum ex sabbatho: veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

24 Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me: * vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt usque ad satietatem visionis omni carni. * Marc. 9. f. 45.

PROPHE

PROPHETIA JEREMIÆ.

Caput Primum.

Jeremias in ventre matris sanctificatus, & tempore Iosiæ regis Juda missus à Domino ad prophetandum, causatur pueritiam, sed doctus à Deo accipit robur invincibile, jubet ùrque vaticinari destructionem Jerusalem sed nomine virgæ, & ollæ succensæ.

A 1 VERBA Jeremiæ filij Helciæ, de sacerdotibus qui fuerunt in Anathoh, in Terra Benjamin.

2 Quod factum est verbum Domini ad eũ in diebus Josiæ filij Amon regis Juda, in tertiodecimo anno regni ejus.

3 Et factum est in diebus Joakim filij Josiæ regis Juda, usque ad consummationem undecimi anni Sedeciæ filij Josiæ regis Juda, usque ad transmigrationem Jerusalem, in mense quinto.

4 Et factum est verbum Domini ad me dicens:

B 5 Priusquam te formarem in utero, novi te: & antequam exires de vulva, sanctificavi te, & prophetam in Gentibus dedi te.

6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum.

7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum quoniam ad omnia quæ mittam te, ibis: & universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris.

8 Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus.

9 Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo:

C 10 Ecce constitui te hodie super Gentes, & super regna, * ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. * Inf. 18 a. 7.

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video.

12 Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud.

13 Et factum est verbum Domini secundò ad me: dicens: Quid tu vides: Et dixi: Ollam succensam ego video, & faciẽ ejus à facie Aquilonis.

* Inf. 4. b. 6. 14 Et dixit Dominus ad me: * Ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terræ.

15 Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient & ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Jerusalem, & super omnes muros ejus in circuitu, & super universas urbes Juda.

D 16 Et loquar judicia mea cum eis, super omnem malitiam eorum qui dereliquerunt me, & libaverunt diis alienis, & adoraverunt opus manuum suarum.

17 Tu ergo accinge lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne formides à facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum.

* Inf. 6. 8. 17. 18 * Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum, super omnem terram, regibus Juda, principibus ejus, & sacerdotibus, & populo terræ.

19 Et bellabunt adversum te, & non prævalebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te.

Caput II.

Graviter expostulat Dominus cum filiis Israël & Juda, potissimùm cum pastoribus ac prophetis, quòd non respicientes accepta à Deo varia beneficia, eo qui fons est aquæ viva relicto, adoraverint idola, à quibus nihil boni expectare poterant: imò cùm toti essent in idololatria, rapinis & crudelitate, sese justificare nitebantur, & propterea à devastandos prædicit.

1 ET factum est verbum Domini ad me, dicens: A

2 Vade, & clama in auribus Jerusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam: & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra quæ non seminatur.

3 Sanctus Israël Domino, primitiæ frugum ejus: omnes qui devorant eum, delinquunt: mala venient super eos, dicit Dominus.

4 Audite verbum Domini domus Jacob, & omnes cognationes domus Israël:

5 Hæc dicit Dominus * Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt? * Mich. 6. a. 3.

6 Et non dixerunt: Ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de Terra Ægypti qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem & inviam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo? B

7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum ejus, & optima illius: & ingressi contaminastis terram meam, & hæreditatem meam posuistis in abominationem.

8 Sacerdotes non dixerunt; Ubi est Dominus? & tenentes, legem nescierunt me, & pastores prævaricati sunt in me: & prophetæ prophetaverunt in Baal, & idola secuti sunt.

9 Propterà adhuc judicio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filiis vestris disceptabo.

10 Transite ad insulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer: & videte si factum est hujuscemodi. C

11 Si mutavit gens deos suos; & certè ipsi non sunt dij, populus verò meus mutavit gloriam suam in idolum.

12 Obstupescite cæli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus.

13 Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.

14 Numquid servus est Israël, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam?

15 Super

15 Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem suam, posuerunt terram ejus in solitudinem : civitates ejus exustæ sunt, & non est qui habitet in eis.

D 16 Filij quoque Mempheos & Thaphnes constupraverunt te usque ad verticem.

17 Numquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?

18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?

19 Arguet te malitia tua, & aversio tua increpabit te. Scito, & vide, quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum.

20 A sæculo confregisti jugum meum, rupisti * Inf. 3. b. 6. vincula mea, & dixisti: Non serviam. * In omni enim colle sublimi, & sub omni ligno frondoso, tu prosternebaris meretrix.

E 21 * Ego autem plantavi te vineam electam, * Isa 5. a. 1. omne semem verum: quomodo ergo conversa es Mat 21 d. 33. mihi in pravum vinea aliena?

22 Si laveris te nitro, multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.

23 Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, scito quid feceris: cursor levis explicans vias suas.

24 Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus avertet eam: omnes qui quærunt eam, non deficient: in menstruis ejus invenient eam.

25 Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & post eos ambulabo.

F 26 Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, & prophetæ eorum,

* Inf. 32 f. 6. 27 Dicentes ligno: Pater meus es tu; & lapidi: Tu me genuisti. * verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: Surge, & libera nos.

28 Ubi sunt dij tui, quos fecisti tibi? surgant & * Inf. 11. c. 13. liberent te in tempore afflictionis tuæ: * secundùm numerum quippe civitatum tuarum erant dij tui Juda.

29 Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus.

30 Frustrà percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius vester prophetas vestros, quasi leo vastator.

31 Generatio vestra. Videte verbum Domini: Numquid solitudo factus sum Israëli, aut terra serotina? quare ergo dixi populus meus: Recessimus, non veniemus ultrà ad te?

G 32 Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus verò meus oblitus est mei diebus innumeris.

33 Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ insuper & malitias tuas docuisti vias tuas,

34 Et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum & innocentum? non in fossis inveni eos, sed in omnibus quæ suprà memoravi.

35 Et dixisti: Absque peccato & innocens ego sum: & propterea avertatur furor tuus à me. Ecce ego judicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi.

36 Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, sicut confusa es ab Assur.

37 Nam & ab ista egredieris, & manus tuæ erunt super caput tuum: quoniam obtrivit Dñs confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum in ea.

CAPUT III.

Deus incomparabili clementia populum suum ad se revocat ab idololatria, in qua Iuda etiam Israëlem excessit: promittens se assumpturum eos in filios & veros pastores eis daturum, ut Ierosolymis in pace colant Dominum: de futura gloria & exaltatione Ierusalem, ac Gentium ad eam congregatione, & de populi pœnitentia.

1 VUlgò dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, A & recedens ab eo duxerit virum alterum: numquid revertetur ad eam ultrà? numquid non polluta & contaminata erit mulier illa: tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.

2 Leva oculos tuos in directum, & vide ubi non prostrata sis: in viis sedebas, expectans eos quasi latro in solitudine: & polluisti terram in fornicationibus tuis, & in militiis tuis.

3 Quam ob rem prohibitæ sunt stillæ pluviarum, & serotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.

4 Ergo saltem amodò voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu es:

5 Numquid irascêris in perpetuum, aut perseverabis in finem? Ecce locuta es, & fecisti mala, & potuisti. B

6 Et dixit Dominus ad me in diebus Josiæ regis: * Numquid vidisti quæ fecerit aversatrix Israël? * sup 2. d. 20. abiit sibimet super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicata est ibi.

7 Et dixi, cùm fecisset hæc omnia: Ad me revertere: & non est reversa. Et vidit prævaricatrix soror ejus Juda,

8 Quia pro eo, quòd mœchata esset aversatrix C Israël, dimisissem eam, & dedissem ei libellum repudij: & non timuit prævaricatrix Juda soror ejus, sed abiit, & fornicata est etiam ipsa.

9 Et facilitate fornicationis suæ contaminavit terram, & mœchata est cum lapide & ligno.

10 Et in omnibus his non est reversa ad me prævaricatrix soror ejus Juda in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus.

11 Et dixit Dominus ad me: Justificavit animam suam aversatrix Israël, comparatione prævaricatricis Judæ.

12 Vade, & clama sermones istos contras Aquilonem, & dices: Revertere aversatrix Israël, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia sanctus ego sum, dicit Dominus, & non irascar in perpetuum. D

13 Verumta

13 Verumtamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es: & dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, & vocem meam non audisti, ait Dominus.

14 Convertimini filij revertentes, dicit Dominus: quia ego vir vester: & assumam vos unum de civitate, & quos de cognatione, & introducam vos in Sion.

15 Et dabo vobis pastores juxta cor meum, & E pascent vos scientia & doctrina.

16 Cúmque multiplicati fueritis, & creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent ultrà: Arca testamenti Domini: neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius: nec visitabitur, nec fiet ultrà.

17 In tempore illo vocabunt Jerusalem Solium Domini: & congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomine Domini in Jerusalem, & non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi.

18 In diebus illis ibit domus Juda ad domum Israël, & venient simul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi patribus vestris.

19 Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram desiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrē vocabis me? & post me ingredi non cessabis.

F 20 Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israël, dicit Dñs

21 vox in viis audita est, ploratus & ululatus filiorum Israël: quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Domini Dei sui.

22 Convertimini filij revertentes & sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster.

G 23 Verè mendaces erant colles, & multitudo montiū: verè in Domino Deo nostro salus Israël.

24 Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra, greges eorum? & armenta eorum, & filios eorum, & filias eorum.

25 Dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos, & patres nostri, ab adolescentia nostra usque ad diem hanc: & non audivimus vocem Domini Dei nostri.

CAPUT IV.

Promittit Dominus veniam si se verè convertant & corde circumcidant, comminando gravia mala, si in malis persistant; quapropter luget propheta videns terram devastandam, & insolitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat consummatio.

A 1 SI revertéris Israël, ait Dominus, ad me convertere: si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoveberis.

2 Et jurabis: Vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in justitia: & benedicent eum Gentes, ipsúmque laudabunt.

3 Hæc enim dicit Dominus viro Juda & Jerusalem: * Novate vobis novale, & nolite serere super spinas:

*Ose 10. d. 12

4 Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium vestrorum viri Juda, & habitatores Jerusalem: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum.

B 5 Annuntiate in Juda, & in Jerusalem auditum facite: loquimini & canite tuba in terra: Clamate fortiter, & dicit: Congregamini, & ingrediamur civitates munitas.

6 Levate signum in Sion, Confortamini, nolite stare, * quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam. *Sup. 1. c. 14.

7 Ascendit leo de cubili suo, & prædō Gentium se levavit: egressus est de loco suo, ut ponam terram tuam in solitudinem, civitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore.

8 Super hoc accingite vos ciliciis, plangite & C ululate: quia non est aversa ira furoris Domini à nobis.

9 Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, & cor principum, & obstupescent sacerdotes, & prophetæ consternabuntur.

10 Et dixi, Heu, heu, heu Dñe Deus, ergóne decepisti populum istum & Jerusalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce pervenit gladius usq; ad animā?

11 In tempore illo dicetur populo huic & Jerusalem: Ventus urens in viis, quæ sunt in deserto viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum & ad purgandum.

12 Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc ego loquar judicia mea cum eis.

13 Ecce quasi nubes ascendet, & quasi tempe- D stas currus ejus: velociores aquilis equi illius: væ nobis quoniam vastati sumus.

14 Lava à malitia cor tuū Jerusalem, ut salva fias: usquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ?

15 Vox enim annuntiantis à Dan, & notum facientis idolum de monte Ephraim.

16 Dicite gentibus: Ecce auditum est in Jerusalem custodes venite de terra longinqua, & date super civitates Juda vocem suam.

17 Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia me ad iracundiam provocavit, dicit Dominus.

18 * Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: ista malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum. *Sup. 1. a. 3. b. 5.

16 Ventrem meum, ventrem meum doleo, sen- E sus cordis mei turbati sunt in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima mea clamorem prælij.

20 Contritio super contritionem vocata est, & vastata est omnis terra repentè vastata sunt tabernacula mea, subitò pelles meæ.

21 Usquequò videbo fugientem, audiam vocem buccinæ?

22 Quia stultus populus meus me non cognovit: filij insipiētes sunt, & vecordes: sapientes sunt ut faciant mala, benè autem facere nescierunt.

23 Aspexi terram, & ecce vacua erat, & mihi? & cælos, & non erat lux in eis.

24 Vidi montes, & ecce movebantur: & omnes colles conturbati sunt.

25 Intuitus sum, & non erat homo: & omne volatile cæli recessit.

26 Aspexi, & ecce Carmelus desertus: omnes urbes ejus destructæ sunt à facie Domini, & à facie iræ furoris ejus. F

27 Hæc enim dicit Dominus: Deserta erit omnis terra, sed tamen consummationem non faciā.

28 Lugebit terra, & mœrebunt cæli desuper: eò quòd locutus sum, cogitavi, & non pœnituit me, nec aversus sum ab eo.

29 A Voce equitis & mittentis sagittam, fugit omnis civitas: ingressi sunt ardua, & ascenderunt rupes: universæ urbes derelictæ sunt, & non habitat in eis homo.

G 30 Tu autem vastata quid facies? cùm vestieris te coccino, cùm ornata fueris monili aureo, & pinxeris stibio oculos tuos, frustrà componeris; contempserunt te amatores tui, animam tuam quærent.

31 Vocem enim quasi parturientis audivi, angustias ut puerperæ: Vox filiæ Sion intermorientis, expandentisque manus suas: væ mihi, quia defecit anima mea propter interfectos.

CAPUT V.

Dominus in Ierusalem quærit virum justum, ut illi misereatur: sed tam plebs quàm optimates in pravitatibus suis & idololatria indurati sunt & effusi; idcò comminatur eis vastationem ab extraneo populo, eò quòd cæci & surdi facti sint, non tamen usque ad consummationem.

A 1 CIrcuite vias Jerusalem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem judicium, & quærentem fidem: & propitius ero ei.

2 Quod si etiam, Vivit Dominus, dixerint: & hoc falsò jurabunt.

3 Domine oculi tui respiciunt fidem: percussisti eos, & non doluerunt: atrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti.

4 Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt & stultis ignorantes viam Domini, judicium Dei sui.

B 5 Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognoverunt viam Domini, judicium Dei sui, & ecce magis hi simul confregerunt jugum, ruperunt vincula.

6 Idcircò percussit eos leo de silva, lupus ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans super civitates eorum: omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur: quia multiplicatæ sunt prævaricationes eorum, confortatæ sunt aversiones eorum.

7 Super quo propitius tibi esse potero: filij tui [illegible]querunt me, & jurant in his qui non sunt dij: saturavi eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur.

Ezech. 22. b. 11. 8 Equi amatores & emissarij facti sunt:* Unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat.

C 9 Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? & in gente tali non ulciscetur anima mea?

10 Ascendite muros ejus & dissipate, consummationem autem nolite facere: auferte progagines ejus, quia non sunt Domini.

11 Prævaricatione enim prævaricata est in me domus Israël, & domus Juda, ait Dominus.

12 Negaverunt Dominum, & dixerunt: Non est ipse: neque veniet super nos malum: gladium & famem non videbimus.

13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & responsum non fuit in eis: hæc ergo evenient illis.

14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti estis verbum istud: ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, & populum istum in ligna, & vorabit eos.

15 Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus Israël, ait Dominus, gentem robustam, gentem antiquam, gentem, cujus ignorabis linguam, nec intelliges quid loquar. D

16 Pharetra ejus quasi sepulchrum patens, universi fortes.

17 Et comedet segetes tuas, & panem tuum: devorabit filios tuos, & filias tuas: comedet gregem tuum, & armenta tua: comedet vineam tuam, & ficum tuam: & conteret urbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio.

18 Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in consummationem.

19 * Quòd si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me, & servistis deo alieno in terra vestra, sic servietis alienis in terra non vestra. E **Inf. 16 b. 10.*

20 Annunciate hoc domui Jacob, & auditum facite in Juda, dicentes:

21 Audi populе stulte, qui non habes cor: qui habentes oculos, non videtis; & aures, & non auditis.

22 Me ergo non timebitis, ait Dominus, & à facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit: & commovebuntur, & non poterunt: & intumescent fluctus ejus, & non transibunt illud:

23 Populo autem huic factum est cor incredulum & exasperans, recesserunt & abierunt. F

24 Et non dixerunt in corde suo? Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam temporaneam & serotinam in tempore suo; plenitudinem annuæ messis custodientem nobis.

25 Iniquitates vestræ declinaverunt hæc: & peccata vestra prohibuerunt bonum à vobis:

26 Quia inventi sunt in populo meo impij insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros.

27 Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plenæ dolo: ideò magnificati sunt & ditati.

28 Incrassati sunt & impinguati: & præterierunt sermones meos pessimè.* causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, & judicium pauperum non judicaverunt. G ** Isa. 1. f. 23. Zach. 7 f. 10.*

29 Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea?

30 Stupor & mirabilia facta sunt in terra:

31 Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis: & populus meus dilexit talia? quid igitur fiet in novissimo ejus?

CAPUT VI.

Prædicitur calamitas ac vastitas Ierosolymarum ab Assyriis, eò quòd contempserint legem Domini, nec audire voluerint increpationes; sed omnes, & potissimùm primates, prophetæ ac sacerdotes avaritiæ ac dolo studuerint, ideòque & ipsos & eorum sacrificia Deus abjicit: jubet ergo Propheta eos lugere: quoniam purgari conflatorio non potuerunt.

A 1 COnfortamini filij Benjamin in medio Jerusalem, & in Thecua clangite buccina, & super Bethacarem levate vexillum: quia malum visum est ab Aquilone, & contritio magna.

2 Speciosæ & delicatæ assimilavi filiam Sion.

3 Ad eam venient pastores, & greges eorum: fixerunt

fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet unusquisque eos, qui sub manu sua sunt.

4 Sanctificate super eam bellum: consurgite, & ascendamus in meridie: væ nobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ sunt umbræ vesperi.

5 Surgite, & ascendamus in nocte, & dissipemus domos eius.

B 6 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cædite lignum ejus, & fundite circa Jerusalem aggerem: hæc est civitas visitationis, omnis calumnia in medio ejus.

7 Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam: iniquitas & vastitas audietur in ea, coram me semper infirmitas & plaga.

8 Erudite Jerusalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te desertam, terram inhabitabilem.

9 Hæc dicit Dñs exercituum: Usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias Israël: converte manum tuã quasi vindemiator ad cartallum.

10 Cui loquar? & quem contestabor ut audiat? ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt: ecce verbum Domini factum est eis in

C opprobrium, & non suscipient illud.

11 Idcircò furore Domini plenus sum, laboravi sustinens: effunde super parvulum foris, & super consilium juvenum simul: vir enim cum muliere capietur, senex cum pleno dierum.

12 Et transibunt domus eorum ad alteros, agri & uxores pariter: quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus.

Isa. 56 & 11. Inf. 8. d. 10. 13 * A minore quippe usque ad majorem omnes avaritiæ student: & à propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum.

14 Et curabant contritionem filiæ populi mei cũ ignominia, dicentes: pax, pax: & non erat pax.

D 15 Confusi sunt, quia abominationem fecerũt: quin potiùs cõfusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. quam ob rẽ cadent inter ruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dñs.

16 Hæc dicit Dñs: State super vias, & videte, interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona,

Matt. 11 d. 29 & ambulate in ea: * & invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt: Non ambulabimus.

17 Et constitui super vos speculatores. Audite vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus.

F 18 Ideò audite Gentes, & cognosce congregatio, quanta ego faciam eis.

19 Audi terra: Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum ejus: quia verba mea non audierunt, & legem meam projecerunt.

Isa. 1. c. 11. 20 * Utquid mihi thus de Saba affertis, & calamum suave olentem de terra longinqua? holocautomata vestra non sunt accepta, & victimæ vestræ non placuerunt mihi.

F 21 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo in populum istum ruinas, & ruent in eis patres & filij simul, vicinus & proximus peribunt.

22 Hæc dicit Dominus: Ecce populus venit de Terra Aquilonis, & gens magna consurget à finibus terræ.

23 Sagittam & scutum arripiet: crudelis est, & non miserebitur. vox ejus quasi mare sonabit: & super equos ascendent, præparati quasi vir ad prælium, adversum te filia Sion.

24 Audivimus famam ejus, dissolutæ sunt manus nostræ: tribulatio apprehendit nos dolores ut parturientem.

25 Nolite exire ad agros, & in via ne ambuletis: quoniam gladius inimici, pavor in circuitu.

26 Filia populi mei accingere cilicio, & con- G spergere cinere: luctum unigeniti fac tibi, planctũ amarum, quia repentè veniet vastator super nos.

27 probatorem dedi te in populo meo robustum: & scies & probabis viam eorum.

28 Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, æs & ferrum: universi corrupti sunt.

29 Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra conflavit conflator: malitiæ enim eorum non sunt consumptæ.

30 Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos?

CAPUT VII.

Quòd frustrà confidant in templo, pessima perpetrantes, & prophetas audire nolentes, sicut & patres eorum: quapropter denuntiat templum abjiciendum, & terram Iuda redigendam in solitudinem; nec profuturam orationem I remiæ pro illis, nec oblata ab eis sacrificia propter excelsa Tophepth in valle filij Ennom, & multiplices ipsorum malitias.

1 VErbum, quod factum est ad Jeremiam à A Domino, dicens:

2 Sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum istud, & dic: Audite verbum Domini omnis Juda, qui ingredimini portas has, ut adoretis Dominum.

3 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: *Inf. 26 d. 13.* * Bonas facite vias vestras, & studia vestra: & habitabo, vobiscum in loco isto.

4 Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est.

5 Quoniam si benè direxeritis vias vestras, & studia vestra: si feceritis judicium inter virum & proximum ejus,

6 Advenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem [illegible] ritis in loco hoc, & post deos alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis:

7 Habitabo vobiscum in loco isto, in terra quam dedi patribus vestris à sæculo & usque in sæculũ.

8 Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacij, qui non proderunt vobis;

9 Furari, occidere, adulterari, jurare mẽdaciter, libare Baalim, & ire post deos alienos, quos ignoratis

10 Et venistis, & stetistis coram me in domo hac, in qua invocatum est nomen meum, & dixistis: Liberati sumus, eò quòd fecerimus omnes abominationes istas.

11 * Numquid ergo spelunca latronum facta est *Matt. 21. b. 11 Marc. 11. c. 17 Luc. 19 g. 46.* domus ista, in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris? ego, ego sum: ego vidi, dicit Dñs.

12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum à principio: & videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Israël.

13 Et nunc, quia fecistis omnia opera hæc, di- C cit Dominus: & locutus sum ad vos manè consurgens,

*Prov.1 c.24 Isa.65. b.12. *1.Reg. 4.a.2. b.10. surgens, & loquens,& non audistis: * & vocavi vos,& non respondistis:

14 *Faciam domui huic, in qua invocatum est nomen meũ,& in qua vos habetis fiduciã& loco, quẽ dedi vobis & patribus vestris,sicut feci Silo.

15 Et projiciam vos à facie mea, sicut projeci omnes fratres vestros,universum semen Ephraim.

* Inf. 11.c.14 14 b.11 16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & orationem,& non obsistas mihi:quia non exaudiam te.

17 Nónne vides quid isti faciunt in civitatibus Juda, & in plateis Jerusalem?

D 18 Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem ,.& mulieres conspergunt adipem ut faciant placentas reginæ cæli, & libent diis alienis, & me ad iracundiam provocent.

19 Numquid me ad iracundiam provocant,dicit Dominus?nónne semetipsos in confusionem vultus sui?

20 Ideò hæc dicit Dominus Deus:Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur super locum istum,super viros, & super jumenta, & super lignum regionis,& super fruges terræ,& succendetur, & non extinguetur.

E 21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Holocautomata vestra addite victimis vestris,& comedite carnes.

22 Quia non sum locutus cum patribus vestris, & non præcipi eis,in die qua eduxi eos de Terra Ægypti,de verbo holocautomatum,& victimarũ.

23 Sed hoc verbum præcepi eis dicens: Audite vocem meam,& ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus: & ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut benè sit vobis.

24 Et non audierunt,nec inclinaverunt aurem suam:sed abierunt in voluntatibus, & in pravitate cordis sui mali: factique sunt retrorsum & non in ante,

F 25 A die qua egressi sunt patres eorum de terta Ægypti, usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem consurgens diluculo, & mittens,

Inf. 11. c.12. 26 Et non audierunt me,nec inclinaverunt aurem suam:sed induraverunt cervicem suam: * & pejus operati sunt, quàm patres eorum.

27 Et loquêris ad eos omnia verba hæc,& non audient te: & vocabis eos & non respondebunt tibi.

28 Et dices ad eos:Hæc est gens, quæ non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam: periit fides, & ablata est de ore eorum.

29 Tonde capillum tuum, & projice, & sume in directum planctum: quia projecit Dominus, & reliquit generationem furoris sui,

30 Quia fecerunt filij Juda malum in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt offendicula sua in domo, in qua invocatum est nomen meum,ut polluerent eam:

31 Et ædificaverunt excelsa Topheth, quæ est G in valle filij Ennom:ut incenderent filios suos, & filias suas igni:quæ non præcepi, nec cogitavi in corde meo.

32 Ideò ecce dies venient, dicit Dominus, & non dicetur ampliùs,Topheth, & Vallis filij Ennom: sed Vallis interfectionis: & sepelient in Topheth, eò quòd non sit locus.

33 Et erit morticinũ populi hujus in cibos volucribus cæli,& bestiis terræ,& non erit qui abigat.

34 * Et quiescere faciam de urbibus Juda,& de plateis Jerusalem, vocem gaudij, & vocem lætitiæ,vocem sponsi, & vocem sponsæ: in desolationem enim erit terra. *Ezech. 26.c.13.

CAPUT VIII.

Quia tam reges,optimates, sacerdotes ac prophetæ, quàm reliquus populus ad idololatriam conversi sunt; & non considerato Domini judicio, omnes relicta veritate studuerunt avaritiæ ac idololatriæ, & Dominum provocantes noluerunt resipiscere; ideò ab hostibus crudelissimis affligentur.

1 IN illo tempore,ait Dominus:Ejicient ossa regum Juda, & ossa principum ejus,& ossa A sacerdotum,& ossa prophetarum, & ossa eorum qui habitaverunt Jerusalem,de sepulchris suis:

2 Et expandent ea ad solem, & lunam, & omnem militiam cæli,quæ dilexerunt,& quibus servierunt,& post quæ ambulaverunt,& quæ quæsierunt,& adoraverunt: non colligentur,& non sepelientur: in sterquilinium super faciem terræ erunt.

3 Et eligent magis mortem quàm vitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima in universis locis, quæ derelicta sunt, ad quæ ejeci eos, dicit Dominus exercituum.

4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus:Numquid qui cadit,non resurget? & qui aversus est, B non revertetur?

5 Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.

6 Attendi, & auscultavi: nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo,dicens: Quid feci? omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.

7 Milvus in cælo cognovit tempus suum?turtur, C & hirundo,& ciconia, custodierunt tempus adventus sui:populus autem meus non cognovit judicium Domini.

8 Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est?verè mendacium operatus est stylus mendax scribarum.

9 Confusi sunt sapientes, perterriti & capti sunt: verbum enim Domini projecerunt, & sapientia nulla est in eis.

10 Propterea dabo mulieres eorum exteris,agros D eorum heredibus:quia * à minimo usque ad maximum omnes avaritiam sequuntur: à propheta usq; ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. *Isa.56 d.11. Sup.6. c.13.

11 Et sanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam,dicentes:Pax,pax:cùm non esset pax.

12 Confusi sunt,quia abominationem fecerunt: quinimò confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt:idcircò cadent inter corruentes, in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dñs.

13 Congregans congregabo eos, ait Dominus: non est uva in vitibus, & non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit:& dedi eis quæ prætergressa sunt.

14 Quare

14 Quare sedemus? convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & sileamus ibi: quia Dominus Deus noster silere nos fecit, & potum dedit nobis * aquam fellis: peccavimus enim Domino.
15 * Expectavimus pacem, & non erat bonum; tempus medelæ, & ecce formido.
16 A Dan auditus est fremitus equorum ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus commota est omnis terra, & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus; urbem, & habitatores ejus.
17 Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus.
18 Dolor meus super dolorem, in me cor meum mœrens.
19 Ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex ejus non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis, & in vanitatibus alienis?
20 Transit messis, finita est æstas, & nos salvati non sumus.
21 Super contritione filiæ populi mei contritus sum, & contristatus, stupor obtinuit me.
22 Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPUT IX.

Luget prophetа interficiendos de Judæa: in nullo dicit esse fidendum, cùm omnes dolosè incedant; & quia Judæa vastanda est, vult omnes assumere luctum: in solo Deo ejúsque cognitione gloriandum, qui puniet tam Gentes quàm filios Israël incircumcisos corde.

1 QUis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei.
2 Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, cœtus prævaricatorum.
3 Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij & non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.
4 Unusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet.
5 Et vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt
6 Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus.
7 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?
8 * Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias.
9 Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente hujuscemodi non ulciscetur anima mea?
10 Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deserti planctum: quoniam incensa sunt, eò quòd non sit vir pertransiens: & non audierunt vocem possidentis: à volucre cæli usque ad pecora transmigraverunt & recesserunt.
11 Et dabo Jerusalem in acervos arenæ, & cubilia draconum: & civitates Juda dabo in desolationem, eò quòd non sit habitator.
12 Quis est vir sapiens qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Domini fiat ut annuntiet istud, quare perierit terra, & exusta sit quasi desertum, eò quòd non sit qui pertranseat?
13 Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea:
14 Et abierunt post pravitatem cordis sui, & post Baalim: quod didicerunt à patribus suis.
15 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: * Ecce ego cibabo populum istum absinthio, & potum dabo eis aquam fellis.
16 Et dispergam eos in Gentibus, quas non noverunt ipsi & patres eorum: & mittam post eos gladium, donec consumantur.
17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël. Contemplamini, & vocate lamentatrices, & veniant: & ad eas, quæ sapientes sunt, mittite, & properent:
18 Festinent, & assumant super nos lamentum: deducant oculi nostri lacrymas, & palpebræ nostræ defluant aquis.
19 Quia vox lamentationis audita est de Sion: Quomodo vastati sumus & confusi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta sunt tabernacula nostra.
20 Audite ergo mulieres verbum Domini: & assumant aures vestræ sermonem oris ejus: & docete filias vestras lamentum, & unaquæque proximam suam planctum.
21 Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos deforis, juvenes de plateis.
22 Loquere: Hæc dicit Dominus: & cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, & quasi fœnum post tergum metentis, & non est qui colligat.
23 Hæc dicit Dominus: * Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur dives in divitiis suis:
24 Sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire & esse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & judicium, & justitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus.
25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & visitabo super omnem qui circumcisum habet præputium,
26 Super Ægyptum, & super Juda, & super Edom, & super filios Ammon, & super Moab, & super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Israël incircumcisi sunt corde.

Caput X.

Non est timenda cælestis constellatio, nec vanissima ac imbecillia idola; sed Dominus qui solus est Deus, creator ac gubernator omnium, qui vastabit peccatores terræ: plangit suum malum Ierusalem, & cùm hominis non sit suas vias dirigere, orat Deum ne eos qui ipsum cognoscunt, ad internecionem deleat, sed in hostes potiùs Iudæorum suum effundat furorem.

A 1 AUdite verbum, quod locutus est Dominus super vos domus Israël.

2 Hæc dicit Dominus: Juxta vias Gentium nolite discere: & à signis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes:

3 Quia leges populorum vanæ sunt: quia * lignũ de saltu præcidit opus manus artificis in ascia. *Sap. 13 c. 11. 14 a. 8.

4 Argento & auro decoravit illud: clavis & malleis compegit, ut non dissolvatur.

5 In similitudinem palmæ fabricata sunt, & non loquentur: portata tollentur, quia incidere non valent nolite ergo timere ea, quia nec malè possunt facere, nec benè.

* Mich. 7. d. 18. 6 * Non est similis tui Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

* Apoc. 15. b. 4. 7 * Quis non timebit te ô rex Gentium? tuum est enim decus: inter cunctos sapientes Gentium, & in universis regnis eorum nullus est similis tui.

8 Pariter insipientes & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum est.

B 9 Argentum involutum de Tharsis affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ærarij: hyacinthus & purpura indumentum eorum, opus artificum universa hæc.

10 Dominus autem Deus verus est: ipse Deus vivens, & rex sempiternus. ab indignatione ejus commovebitur terra: & non sustinebunt Gentes comminationem ejus.

11 Sic ergo dicetis eis: Dij, qui cælos & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his quæ sub cælo sunt.

* Gen. 1 a. 1. Inf. 51. v. 15. 12 * Qui facit terram in fortitudine sua, præparat orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cælos.

13 Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo, & elevat nebulas ab extremitatibus terræ: * fulgura in pluvia facit, & educit ventum de thesauris suis. *Psal. 134 b. 7. Inf. 51. b. 16.

C 14 Stultus factus est omnis homo à scientia, confusus est artifex omnis in sculptili: quoniam falsum est quod conflavit, & non est spiritus in eis.

15 Vana sunt, & opus risu dignum: in tempore visitationis suæ peribunt.

16 Non est his similis pars Jacob: qui enim formavit omnia, ipse est: & Israël virga hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.

17 Congrega de terra confusionem tuam, quæ habitas in obsidione.

18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longè projiciam habitatores terræ in hac vice: & tribulabo eos ita ut inveniantur.

19 Væ mihi super contritione mea, pessima plaga mea. Ego autem dixi: Planè hæc infirmitas mea est, & portabo illam.

20 Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei dirupti sunt, filij mei exierunt à me, & non subsistunt: non est qui extendat ultrà tentorium meum, & erigat pelles meas.

21 Quia stultè egerunt pastores, & Dominum non quæsierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est. D

22 Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis: ut ponat civitates Juda solitudinem, & habitaculum draconum.

23 Scio Domine quia non est hominis via ejus: nec viri est ut ambulet, & dirigat gressus suos.

24 * Corripe me Domine, verumtamen in judicio; & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me. *Psal. 6. a. 2.

25 * Effunde indignationem tuam super Gentes, quæ non cognoverunt te; & super provincias, quæ nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Jacob, & devoraverunt eum: & consumpserunt illum, & decus ejus dissipaverunt. * Psal. 78 b. 6.

Caput XI.

Quia maledicitur qui non audit nec servat pactum Domini patribus datum, ideò præcipitur propheta ut illud servandum Iudæis prædicet, sed frustrà, cùm magis sequantur patrum suorum scelera variámque idololatriam; idcircò inferet Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel justorum oratio, neque quòd prius à Deo dilecti fuerint refert prava Iudæorum studia de ipso ex terra delendo: sed perdentur qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

A 1 VErbum, quod factum est à Domino ad Jeremiam, dicens:

2 Audite verba pacti hujus, & loquimini ad viros Juda, & habitatores Jerusalem,

3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Maledictus vir, qui non audierit verba pacti hujus,

4 Quod præcepi patribus vestris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens? Audite vocem meam, & facite omnia quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum:

5 Ut suscitem juramentum, quod juravi patribus vestris, daturum me eis terram fluentem lacte & melle, sicut est dies hæc. Et respondi, & dixi: Amen Domine.

6 Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Juda, & foris Jerusalem, dicens: Audite verba pacti hujus, & facite illa:

7 Quia contestans contestatus sum patres vestros, in die qua eduxi eos de Terra Ægipti, usque ad diem hanc: manè consurgens contestatus sum, & dixi: Audite vocem meam:

B 8 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali: & induxi super eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi ut facerent, & non fecerunt.

9 Et dixit Dominus ad me: Inventa est conjuratio in viris Juda, & in habitatoribus Jerusalem.

10 Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt audire verba mea: & hi ergo abierunt post deos alienos, ut servirent eis irritum fecerunt domus Israël & domus Juda pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum.

11 Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt:

poterunt: & clamabũt ad me: & non exaudiã eos.

12 Et ibunt civitates Juda, & habitatores jerusalem, & clamabunt ad deos, quibus libant, & non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum.

*Sup. 2. f. 28. 13 * Secundùm numerum enim civitatum C tuarum, erant dij tui Juda: & secundùm numerum viarum Jerusalem, posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim.

*Sup. 7. c. 16 Inf. 14. b. 11. 14 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumas pro eis laudem, & orationem: quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum.

15 Quid est, qnòd dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Numquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es?

16 Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam, vocavit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ, grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta ejus.

17 Et Dominus exercituum qui plantavit te, locutus est super te malum, pro malis domus Israël & domus Juda, quæ fecerunt sibi ad Irritandum me, libantes Baalim.

D 18 Tu autem Domine demonstrasti mihi? & cognovi: tunc ostendisti mihi studia eorum.

19 Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam: & non cognovi quia cogitaverunt super me consilia, dicentes: Mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur ampliùs.

* Inf. 17. b. 10 & 20. c. 12. 20 * Tu autem Domine Sabaoth, qui judicas justè, & probas renes & corda, videam ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam.

21 Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth, qui quærunt animam tuam, & dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus nostris

22 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos: juvenes morientur in gladio, filij eorum & filiæ eorum morientur in fame.

23 Et reliquiæ non erunt ex eis: inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum prosperitatem, qui tamen parantur ad diem occisionis, sùntque terræ causa luctus: hereditas adversata est Domino suo, & pastores demoliti sunt vineam Domini, ideo traditur in dissipationem, cujus tamen rursum miserebitur Dominus, vastatis ipsius inimicis.

A *Job. 21 a. 7. Hab. 1. d. 13. 1 JUstus quidem tu es Domine, si disputem tecum: verumtamen justa loquar ad te: * Quare via impiorum prosperatur: benè est omnibus, qui prævaricantur & inique agunt?

2 Plantasti eos, & radicem miserunt: proficiunt, & faciunt fructum, propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum.

3 Et tu Domine nosti me, vidisti me, & probasti cor meum tecum: congrega eos quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis.

4 Usquequò lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur, propter malitiam habitantium in ea? consumptum est animal, & volucre: quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra.

5 Si cum peditibus currens laborasti: quomodo contendere poteris cum equis? cùm autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Jordanis?

6 Nam & fratres tui, & domus patris tui, etiam B ipsi pugnaverunt adversùm te, & clamaverunt post te plena voce: ne credas eis cùm locuti fuerint tibi bona.

7 Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus.

8 Facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva: dedit contra me vocem, ideò odivi eam.

9 Numquid avis discolor hereditas mea mihi? numquid avis tincta per totũ? venite, congregamini omnes bestiæ terræ, properate ad devorandum.

10 Pastores multi demoliti sunt vineam meam, C conculcaverunt partem meam: dederunt portionem meam desiderabilẽ in desertum solitudinis.

11 Posuerunt eam in dissipationem, luxítque super me: desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde.

12 Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ usque ad extremum ejus: non est pax universæ carni.

13 Seminaverunt triticum, & spinas messuerunt: hereditatem conceperunt, & non eis proderit: confundemini à fructibus vestris propter iram furoris Domini. D

14 Hæc dicit Dñs adversũ omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt hæreditatem, quam distribui populo meo Israël: Ecce ego vellam eos de terra sua, & domum Juda evellam de medio eorum.

15 Et cùm evulsero eos, convertar, & miserebor eorum: & reducam eos, virum ad hereditatem suam, & virum in terram suam.

16 Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum jurare in Baal: ædificabuntur in medio populi mei.

17 Quòd si non audierint, evellam gentem illam evulsione & perditione, ait Dominus.

CAPUT XIII.

Sicut lumbare Jeremiæ absconditum in Euphrate computruit; sic Judæa primùm Domino adhærens, propter superbiam & idololatriam ab ipso abjicitur, omnésque dispergentur: revocantur tamen à propheta, ut sua pœnitentia devitent mala, alioqui Judas auferetur propter suas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratam in malis consuetudinem: interponitur etiam Prophetæ commiseratio.

1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade, & possi- A de tibi lumbare lineum, & pones illud super lumbos tuos, & in aquam non inferes illud.

2 Et possedi lumbare juxta verbum Domini, & posui circa lumbos meos.

3 Et factus est sermo Dñi ad me, secũdò, dicens:

4 Tolle lumbare, quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, & surgens vade ad Euphraten, & absconde tibi illud in foramine petræ.

5 Et abij, & abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.

6 Et factum est post dies plurimos, dixit Dñs ad me: Surge, vade ad Euphraten: & tolle inde lumbare, quod præcipi tibi ut absconderes illud ibi.

7 Et abij ad Euphraten,& fodi,& tuli lumbare de loco, ubi abſconderam illud:& ecce computruerat lumbare, ita ut nulli uſui aptum eſſet.

B 8 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

9 Hæc dicit Dominus: Sic putreſcere faciam ſuperbiam Juda,& ſuperbiam Jeruſalem multam:

10 Populum iſtum peſſimum, qui nolunt audire verba mea,& ambulant in pravitate cordis ſui: abierúntque poſt deos alienos ut ſervirent eis, & adorarent eos:& erunt ſicut lumbare iſtud, quod nulli uſui aptum eſt.

11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, ſic agglutinavi mihi omnem domum Iſraël, & omnem domum Juda, dicit Dominus: ut eſſent mihi in populum, & in nomen, & in laudem,& in gloriam: & non audierunt.

12 Dices ergo ad eos ſermonem iſtum: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino?

13 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus, & reges qui ſedent de ſtirpe David ſuper thronum ejus,& ſacerdotes,& prophetas, & omnes habitatores Jeruſalem,ebrietate:

C 14 Et diſpergam eos virum à fratre ſuo,& patres & filios pariter,ait Dominus: non parcam: & non concedam: neque miſerebor ut non diſperdã eos.

15 Audite,& auribus percipite. Nolite elevari, quia Dominus locutus eſt.

16 Date Domino Deo veſtro gloriam antequam contenebreſcat,& antequam offendant pedes veſtri ad montes caliginoſos: exſpectabitis lucem,& ponet eam in umbram mortis, & in caliginem.

17 Quòd ſi hoc non audieritis, in abſcondito *Thr n. 1. a.2. plorabit anima mea à facie ſuperbiæ: * plorans plorabit, & deducet oculus meus lacrymam: quia captus eſt grex Domini.

18 Dic regi,& dominatrici: Humiliamini,ſedete: quoniam deſcendit de capite veſtro corona gloriæ veſtræ.

19 Civitates Auſtri clauſæ ſunt,& non eſt qui aperiat: tranſlata eſt omnis Juda tranſmigratione perfecta.

20 Levate oculos veſtros,& videte qui venitis ad Aquilone: ubi eſt grex,qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuum?

D 21 Quid dices cùm viſitaverit te? tu enim docuiſti eos adverſum te, & eruditi in caput tuum: numquid non dolores apprehendent te: quaſi * Inf. 30.c.14 mulierem parturientem?

22 Quòd ſi dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi hæc? Propter multitudinem iniquitatis tuæ revelata ſunt verecundiora tua, pollutæ ſunt plantæ tuæ.

23 Si mutare poteſt æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas:& vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.

24 Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam, quæ vento raptatur in deſerto.

25 Hæc ſors tua, párſque menſuræ tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es mei,& confiſa es in mendacio.

26 Unde & ego nudavi femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua,

27 Adulteria tua,& hinnitus tuus, ſcelus fornicationis tuæ: ſuper colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi Jeruſalem, non mundaberis poſt me: uſquequò adhuc?

CAPUT XIV.

Siccitas magna in terra Juda propter peccata populi, & orans Propheta pro ejus liberatione & miſericordia, prohibetur à Domino pro ipſis orare: nec ſuſcipit Deus eorum jejunia & victimas: prophetæ etiam illis ſecuritatem promittentes unà cum ipſis peribunt: luget Ieremias mortuos gladio & fame, populique peccata confitens orat pro miſericordia.

A 1 QUod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam de ſermonibus ſiccitatis.

2 Luxit Judæa,& portæ ejus corruerunt,& obſcuratæ ſunt in terra,& clamor Jeruſalẽ aſcendit.

3 Majores miſerunt minores ſuos ad aquam: venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vaſa ſua vacua: confuſi ſunt, & afflicti, & operuerunt capita ſua.

4 Propter terræ vaſtitatem,quia non venit pluvia in terram, confuſi ſunt agricolæ, operuerut capita ſua.

5 Nam & cerva in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba.

6 Et onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt ventum quaſi dracones,defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.

7 Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis Domine: fac propter nomen tuum, quoniam multæ ſunt averſiones noſtræ, tibi peccavimus.

8 Expectatio Iſraël, ſalvator ejus in tempore tribulationis: quare quaſi colonus futurus es in terra,& quaſi viator declinans ad manendum?

B 9 Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non poteſt ſalvare? tu autem in nobis es Domine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos, ne derelinquas nos.

10 Hæc dicit Dominus populo huic,qui dilexit movere pedes ſuos, & non quievit, & Domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & viſitabit peccata eorum.

11 Et dixit Dominus ad me: * Noli orare pro *Sup.7. c.16.1 c.14. populo iſto in bonum.

12 Cùm jejunaverint, non exaudiam preces eorum: & ſi obtulerint holocautomata,& victimas,non ſuſcipiam ea: quoniam gladio,& fame, & peſte conſumam eos.

13 Et dixi,A a a,Domine Deus: Prophetæ di- *Sup.5. c.12 Inf. 23. cunt eis: * Non videbitis gladium,& fames non d.17. erit in vobis,ſed pacẽ verã dabit vobis in loco iſto. * Inf. 29.b 9.

C 14 Et dixit Dominus ad me:* Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo: non miſi eos,& non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos: viſionem mendacem,& divinationem,& fraudulentiam,& ſeductionem cordis ſui prophetant vobis.

15 Idcircò hæc dicit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo,quos ego non miſi,dicentes: Gladius& fames non erit in terra hac: In gladio & fame conſumentur prophetæ illi.

16 Et populi, quibus prophetant,erunt projecti in viis Jeruſalem præ fame & gladio,& non erit qui ſepeliat eos; ipſi & uxores eorum,filij & filiæ eorum: & effundam ſuper eos malum ſuum.

17 Et

*Thren. 1.f.16. 2.f.18. 17 Et dices ad eos verbum istud: * Deducant oculi mei lacrymam per noctem & diem, & non taceant: quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer.

D 18 Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio: & si introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque & sacerdos abierunt in terram, quam ignorabant.

19 Numquid projiciens abjecisti Judam? aut Sion abominata est anima tua? quare ergo percussisti nos, ita ut nulla sit sanitas? * expectavimus pacem, & non est bonum; & tempus curationis, & ecce turbatio.

* Sup. 8. c. 15.

20 Cognovimus Domine impietates nostras, iniquitates patrũ nostrorum, quia peccavimus tibi.

21 Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solij gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuum nobiscum.

22 Numquid sunt in sculptilibus Gentium qui pluant? aut cæli possunt dare imbres? nónne tu es Dominus Deus noster, quem expectavimus? tu enim fecisti omnia hæc.

CAPUT XV.

Nec Moysi nec Samuelis precibus flectendum se dicit Dominus, quin populum Ierusalem tradat pesti, gladio, fami, & captivitati, quia castigatus non est emendatus: conqueritur propheta quòd fuerit occasio discordiæ: rursumque quòd annuntians verbum Dei passus sit opprobrium, cui Dominus promittit auxilium cum vastatione Iudæorum: promittit præterea & robur, & liberationem, ac misericordiam his qui ad ipsum se convertent.

A 1 ET dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses & Samuel corã me, nõ est anima mea ad populum istũ: ejice illos à facie mea, & egrediantur.

2 Quòd si dixerint ad te: Quò egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: * Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captivitatem, ad captivitatem.

* Zach. 11. b. 9.

3 Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus: Gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cæli & bestias terræ ad devorandum & dissipandum.

4 Et dabo eos in fervorem universis regnis terræ: * propter Manassem filium Ezechiæ regis Juda, super omnibus quæ fecit in Jerusalem.

* 4 Reg. 21. a. 1. b. 11.

5 Quis enim miserebitur tui Jerusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua?

6 Tu reliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abiisti: & extendam manum meam super te, & interficiam te: laboravi rogans.

B 7 Et dispergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci, & disperdidi populum meum, & tamen à viis suis non sunt reversi.

8 Multiplicatæ sunt mihi viduæ ejus super arenam maris: induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie: misi super civitates repentè terrorem.

* 1. Reg. 2. a. 5. * Amos 8. c. 9.

9 * Infirmata est quæ peperit septem, defecit anima ejus: * occidit ei sol, cùm adhuc esset dies: cõfusa est, & erubuit: & residuos ejus in gladium dabo in conspectu inimicorũ eorũ, ait Dominus.

10 Væ mihi mater mea: quare genuisti me, virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi.

11 Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis in tempore tribulationis adversus inimicum. C

12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs?

13 Divitias tuas & thesauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, & in omnibus terminis tuis.

14 Et adducam inimicos tuos de terra, quam nescis: quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit.

15 Tu scis Domine, recordare mei, & visita me, & tuere me ab his qui persequuntur me, noli in patientia tua suscipere me: scito quoniam sustinui propter te opprobrium.

16 Inventi sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiam cordis mei: quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum D

17 * Non sedi in consilio ludentium, & gloriatus sum à facie manus tuæ: solus sedebam, quoniam comminatione replesti me.

* Psal. 1. a. 1. 25. b. 4.

18 Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium.

* Infr. 30 c. 15.

19 Propter hoc hæc dicit Dominus: Si convertêris, convertam te, & ante faciem meam stabis: & si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris: convertentur ipsi ad te, & tu non convertêris ad eos.

20 Et dabo te populo huic in murum æreum, fortem: & bellabunt adversum te, & non prævalebunt: quia ego tecum sum ut salvem te, & eruam te, dicit Dominus.

21 Et liberabo te de manu pessimorum, & redimam te de manu fortium.

CAPUT XVI.

Prohibet Dominus ne Propheta uxorem ducat, denuntians Iudæos vario mortis genere interituros, ita ut mortui non sepeliantur nec plangantur à vivis propter idololatriam patrum ac filiorum, & derelictam legem Domini; sed posteà per piscatores ac venatores reducet eos Dominus in terram suam, in qua ipsi Gentibus confitebuntur Domino peccata sua.

1 ET factum est verbum Domini ad me dicẽs: A

2 Non accipies uxorem, & non erunt tibi filij & filiæ in loco isto.

3 Quia hæc dicit Dominus super filios & filias qui generantur in loco isto, & super matres eorum, quæ genuerunt eos: & super patres eorum, de quorum stirpe sunt nati in terra hac?

4 Mortibus ægrotationum morientur: non plangentur, & non sepelientur, in sterquilinium super faciem terræ erunt: & gladio & fame consumentur: & erit cadaver eorum in escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.

5 Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum convivij, neque vadas ad plãgendum, neque cõsoleris eos: quia abstuli pacem meam à populo isto, dicit Dñs, misericordiã & miserationes.

6 Et morientur grandes & parvi in terra ista: non sepelientur neque plangentur, & non se incident, neque calvitium fiet pro eis.

7 Et

B 7 Et non frangent inter eos lugenti panẽ ad consolandum super mortuo, & non dabunt eis potũ calicis ad consolãdum super patre suo & matre.

8 Et domum convivij non ingrediaris ut sedeas cum eis, & comedas & bibas:

9 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris, & in diebus vestris, vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ.

10 Et cùm annuntiaveris populo huic omnia verba hæc, & dixerint tibi: * Quare locutus est Dominus super nos omne malum grande istud? quæ iniquitas nostra? & quod peccatum nostrum, quod peccavimus Domino Deo nostro?

* sup. 5. c. 29.

C 11 Dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus: & abierunt post deos alienos, & servierunt eis, & adoraverunt eos: & me dereliquerunt, & legem meam non custodierunt.

12 Sed & vos * pejus operati estis, quàm patres vestri: ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat.

* sup. 7. f. 26.

13 Et ejiciam vos de terra hac, in terram, quam ignoratis vos, & patres vestri: & servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiẽ.

14 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicetur ultrà: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israël de Terra Ægypti.

15 Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Israël de Terra Aquilonis, & de universis terris, ad quas ejeci eos: & reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum.

D 16 Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos: & post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petrarum.

17 Quia oculi mei super omnes vias eorum: non sunt absconditæ à facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis.

18 Et reddam primùm duplices iniquitates, & peccata eorum: quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum, & abominationibus suis impleverunt hereditatem meam.

19 Domine fortitudo mea, & robur meum, & refugium meum in die tribulationis: ad te Gentes venient ab extremis terræ, & dicent: Verè mendacium possederunt patres nostri, vanitatem, quæ eis non profuit.

20 Numquid faciet sibi homo deos, & ipsi non sunt dij?

21 Idcircò ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam, & virtutem meam, & scient quia nomen mihi Dominus.

CAPUT XVII.

Judæi in peccato obstinati, & ob id vastandi dicuntur: maledictus qui confidit in homine, & benedictus qui in Deo confidit. Solus Deus scrutatur corda, & cuique reddit juxta viam suam: petit prophera à Deo in quo spem habuit, liberari & inimicos confundi: præcipit Deus de observando sabbato, ut omnia sint ipsi Jerusalem pr spera, qua alioqui igne consumetur.

A 1 PEccatum Juda scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, & in cornibus aratrum eorũ.

2 Cùm recordati fuerint filij eorum ararum suarum, & lucorum suorum, lignorúmque frondentium, in montibus excelsis;

3 Sacrificantes in agro: fortitudinem tuam, & omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis.

4 Et relinquèris sola ab hereditate tua, quam dedi tibi: & servire te faciam inimicis tuis in terra, quam ignorans: quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in æternum ardebit.

* Isa. 30. a. 2. 31. a. 1. Inf. a. 7 48.

5 Hæc dicit Dominus: * Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus.

* Infr. 48. a. 6.

6 Erit enim quasi myricæ in deserto, & non videbit cùm venerit bonũ: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis, & inhabitabili.

7 Benedictus vir: qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.

8 * Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: & non timebit cùm venerit æstus. Et erit folium ejus viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum.

* Psal. 1. a. 3.

9 Pravum est cor omnium, & inscrutabile: quis B cognoscet illud?

10 Ego Dominus * scrutans cor, & probans renes? qui do unicuique juxta viam suam, & juxta fructum adinventionum suarum.

* 1. Reg. 16. Psal. 7. b. 10 Apoc. 2. g. 23.

11 Perdix fovit quæ non peperit: fecit divitias, & non in judicio: in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in novissimo suo erit insipiens.

12 Solium gloriæ altitudinis à principio, locus sanctificationis nostræ.

13 Expectatio Israël Domine: omnes, qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à te, in terra scribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum.

14 Sana me Domine, & sanabor: salvum me C fac, & salvus ero: quoniam laus mea tu es.

15 Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum Domini? veniat.

16 Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens: & diem hominis non desideravi, tu scis: Quod egressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit.

17 Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis.

18 Confundantur qui me persequuntur, & non confundar ego: paveant illi, & non paveàm ego: induc super eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos.

19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, & egrediuntur, & in cunctis portis Jerusalem.

20 Et dices ad eos: Audite verbum Domini reges Juda, & omnis Juda, cunctique habitatores Jerusalem, qui ingredimini per portas istas.

21 Hæc dicit Dominus: Custodite animas vestras, & nolite portare pondera in die sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem.

22 Et nolite ejicere onera de domibus vestris D in die sabbati, & omne opus non facietis: sanctificate diem sabbati, sicut præcepi patribus vestris.

23 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed induraverunt cervicem suam, ne audirent

dirent me, & ne acciperent disciplinam.

24 Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die sabbati: & si sanctificaveritis diem sabbati, ne faciatis in eo omne opus:

25 Ingredientur per portas civitatis hujus reges & principes, sedentes super solium David, & ascendentes in curribus & equis, ipsi & principes eorum, viri Juda, & habitatores Jerusalem: & habitabitur civitas hæc in sempiternum.

26 & venient de civitatibus Juda, & de circuitu Jerusalem, & de Terra Benjamin, & de campestribus, & de montuosis, & ab Austro, portantes holocaustum, & victimam, & sacrificium, & thus, & inferent oblationem in domum Domini.

27 Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Jerusalem in die sabbati: succendam ignem in portis ejus, & devorabit domos Jerusalem, & non extinguetur.

Caput XVIII.

Exemplo figuli ostendit Dominus in manu sua esse domum Israël, ut juxta ipsorum merita eis faciat, etiam si prius aliud se facturum dixerit: propter obstinatam Iudæorum malitiam denuntiatur eis interitus: conspiratio Iudæorum contra Ieremiam, ipsius quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum quæ inimicos sequentur denuntiatio.

A 1 Verbum, quod factum est ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Surge, & descende in domum figuli, & ibi audies verba mea.

3 Et descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam.

4 Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto manibus suis: conversúsque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis ejus ut faceret.

5 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

6 * Numquid sicut figulus iste, non potero vobis facere, domus Israël, ait Dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israël.

7 Repentè loquar adversum gentem & adversus regnum,* ut eradicem, & destruam, & dispердam illud.

8 Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam: agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi ut facerē ei.

9 Et subitò loquar de gente & de regno, ut ædificem & plantem illud.

B 10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: pœnitentiam agam super bono, quod locutus sum ut facerem ei.

11 Nunc ergo dic viro Juda, & habitatoribus Jerusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem: * revertatur unusquisque à via sua mala, & dirigite vias vestras & studia vestra.

12 Qui dixerunt: Desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus.

13 Ideò hæc dicit Dominus: Interrogate Gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Israël?

14 Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes?

15 Quia oblitus est mei populus meus, frustrà C libantes, & impingentes in viis suis, in semitis sæculi, ut ambularent per eas in itinere non trito:

16 * Ut fieret terra eorum in desolationem, & in sibilum in sempiternum, omnis qui præterierit per eam obstupescet, & movebit caput suum.

17 Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico: dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum.

18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Jeremiam cogitationes: non enim peribit lex à sacerdote, neque consilium à sapiente, nec sermo à propheta: venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad universos sermones ejus.

19 Attende Domine ad me, & audi vocem adversariorum meorum.

20 Numquid redditur pro bono malum, quia D foderunt foveam animæ meæ? Recordare quòd steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis.

21 Propterea da filios eorum in famē, & deduc eos in manus gladij: fiant uxores eorum absque liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte: juvenes eorum confodiantur gladio in prælio.

22 Audiatur clamor de domibus eorum: adducet enim super eos latronem repentè: quia foderunt foveam ut caperent me, & laqueos absconderunt pedibus meis.

23 Tu autem Domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

Caput XIX.

Ieremias per lagunculam terream quam fregit, ostendit populum Ierusalem, perdendum gladio & fame in obsidione, in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipsorum idololatriam & contemptum verbi Dei.

1 Hæc dicit Dominus: Vade, & accipe lagunculam figuli testeam à senioribus populi, A & à senioribus sacerdotum:

2 Et egredere ad vallem filij Ennom, qu[illegible] juxta introitum portæ fictilis: & prædicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.

3 Et dices: Audite verbum Domini reges Juda, & habitatores Jerusalem: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis qui audierit illam, tinniant aures ejus:

4 Eò quòd dereliquerint me: & alienum fecerint locum istum: & libaverunt in eo diis alienis, quos nescierunt ipsi, & patres eorum, & reges Juda: & repleverunt locum istum sanguine innocentum.

5 Et ædificaverunt excelsa Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: B quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.

6 Propterea ecce dies veniunt dicit Dominus & non vocabitur amplius locus iste Topheth, & Vallis filij Ennom, sed Vallis occisionis.

7 Et dissipabo consilium Juda & Jerusalem in loco

*Isa. 45 b. 9. Rom. 9. c. 20.

*Sup 1. c. 10.

*4. Reg. 17. c. 13. Inf. 25. a. 5. 35. c. 15. Ione 3. 9.

*Inf. 19 b. 8. 49. c. 13. 50 b. 13.

loco isto: & subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, & manu quærentium animas eorum: & dabo cadavera eorum, escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.

* Sup. 18 c. 18 Inf. 49. c. 13. 50. b 13. C 8 * Et ponam civitatem hanc in stuporem, & in sibilum: omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, & sibilabit super universa plaga ejus.

9 Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, & carnibus filiarum suarum: & unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione, & in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærunt animas eorum.

10 Et conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum.

11 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum, & civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultrà instaurari: & in Topheth sepelientur, eò quòd non sit alius locus ad sepeliendum.

12 Sic faciam loco huic, ait Dominus, & habitatoribus ejus: & ponam civitatem istam sicut Topheth.

D 13 Et erunt domus Jerusalem, & domus regum Juda, sicut locus Topheth, immundæ; omnes domus, in quarum domatibus sacrificaverunt omni militiæ cæli, & libaverunt libamina diis alienis.

14 Venit autem Jeremias de Topheth, quò miserat eum Dominus ad prophetandũ, & stetit in atrio domus Domini, & dixit ad omnẽ populum:

15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Ecce ego inducam super civitatem hanc, & super omnes urbes ejus, universa mala, quæ locutus sum adversum eam: quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos.

CAPUT XX.

Percussus Jeremias mittitur à Phassur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tamquam pseudopropheta & omnibus amicis ejus, totique Judææ captivitatem Babylonicam; conqueritur se rideri & pati opprobrium ac persecutionem, ob verbum Domini, maledicitque diei nativitatis suæ.

A 1 ET audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem sermones istos.

2 Et percussit Phassur Jeremiam prophetam, & misit eum in nervum, quod erat in porta Benjamin superiori, in domo Domini.

3 Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Jeremiam de nervo, & dixit ad eum Jeremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed pavorem undique.

4 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum suorum, & oculi tui videbunt: & omnem Judam dabo in manum regis Babylonis: & traducet eos in Babylonem, & percutiet eos gladio.

B 5 Et dabo universam substantiam civitatis hujus, & omnem laborem ejus, omnéque pretium & cunctos thesauros regum Juda dabo in manu inimicorum eorum: & diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonem.

6 Tu autem Phassur, & omnes habitatores domus tuæ, ibitis in captivitatem: & in Babylonem venies, & ibi morieris, ibíque sepelieris tu, & omnes amici tui, quibus prophetasti mendacium.

7 Seduxisti me Domine, & seductus sum: fortior me fuisti, & invaluisti: factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me.

8 Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem, & vastitatem clamito: & factus est mihi sermo Domini in opprobriũ, & in derisum tota die.

9 Et dixi: Non recordabor ejus, neque loquar ultrà in nomine illius: & factus est in corde meo quasi ignis exæstuans, clausúsque in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens.

C 10 Audivi enim contumelias multorum, & terram in circuitu: Persequimini, & persequamur eum: ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, & custodientes latus meum: si quo modo decipiatur, & prævaleamus adversus eum, & consequamur ultionem ex eo.

11 Dominus autem mecum est quasi bellator fortis: idcircò qui persequuntur me, cadent & infirmi erunt: confundentur vehementer, * quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod numquam delebitur. * Inf. 23. 8. 40

12 Et tu Domine exercituum probator justi, qui vides renes & cor: videam quæso ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam. *Sup. 11 d 20. 10. b 10.

13 Cantate Domino, laudate Dominum: quia liberavit animam pauperis de manu malorum.

14 * Maledicta dies, in qua natus sum: dies in qua peperit me mater mea, non sit benedicta. Iob 3. a 1. D

15 Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo, dicens: Natus est tibi puer masculus: & quasi gaudio lætificavit eum.

16 Sit homo ille ut sunt civitates, quas subvertit Dominus, & non pœnituit eum: audiat clamorem manè, & ululatum in tempore meridiano:

17 Qui non me interfecit à vulva, ut fieret mihi mater mea sepulchrum, & vulva ejus conceptus æternus.

18 Quare de vulva egressus sum, ut viderem laborem & dolorem, & consumerentur in confusione dies mei?

CAPUT XXI.

Respondet Jeremias nuntiis Sedecia regis super obsidione regis Nabuchodonosor, Judam vastandum peste, gladio, fame & captivitate, solósque eos victuros, qui transfugerint ad Chaldæos: hortatur etiam ut faciant judicium, ne indignatio Domini penitus ipsos consumat.

A 1 VERBUM, quod factum est ad Jeremiam à Domino, quando misit ad eum rex Sedecias Phassur filium Melchiæ, & Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem dicens:

2 Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis prælíatur adversum nos: si fortè faciat Dominus nobiscum secundùm omnia mirabilia sua, & recedat à nobis.

3 Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:

4 Hæc dicit Dominus Deus Israël: Ecce ego convertam vasa belli, quæ in manibus vestris sunt, & quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis, & Chaldæos, qui obsident vos in circuitu murorũ: & congregabo ea in medio civitatis hujus:

B 5 Et debellabo ego vos in manu extenta, & in brachio forti, & in furore, & in indignatione, & in ira grandi.

6 Et

6 Et percutiam habitatores civitatis hujus, homines & bestiæ pestilentia magna morientur.

7 Et post hæc ait Dñs: dabo Sedeciam regem Juda, & servos ejus, & populum ejus, & qui derelicti sunt in civitate hac à peste, & gladio, & fame, in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manu inimicorum eorum, & in manu quærentium animam eorum, & percutiet eos in ore gladij, & non flectetur, neque parcet, nec miserebitur.

8 Et ad populũ hunc dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viã mortis.

* Inf. 38.a.2. 9 * Qui habitaverit in urbe hac morietur gladio, & fame, & peste: qui autem egressus fuerit, & transfugerit ad Chaldæos, qui obsident vos, vivet, & erit ei anima sua, quasi spolium.

10 Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, & non in bonum, ait Dominus: in manu regis Babylonis dabitur, & exuret eam igni.

11 Et domui regis Juda: Audite verbũ Domini,

* Inf. 22.a.3. 12 Domus David, hæc dicit Dominus: * Judicate manè judicium, & eruite vi oppressum de manu calumniantis: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum

13 Ecce ego ad te habitatricem vallis solidæ atque campestris, ait Dominus: qui dicitis: Quis percutiet nos? & quis ingredietur domos nostras?

14 Et visitabo super vos juxta fructum studiorũ vestrorum, dicit Dominus: & succẽdam ignem in saltu ejus: & devorabit omnia in circuitu ejus.

Caput XXII.

Hortatur regem Juda & populum ejus ut faciant judicium & justitiam, quo omnia prosperè ipsis succedant: alioqui erunt omnes in direptionem: quodque Sellum sive Ioakim filius Iosia regis Iuda non sit in Ierusalem reversurus: increpat eos qui ex injustitia edificant promittentes sibi felicitatem patrum justorum: vaticinatur adversus impium Ioakim filium Iosiæ, quòd sepultura sit carituras, & hujus filius impiissimus Iechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique moriturus.

1 HÆc dicit Dominus: Descende in domum regis Juda, & loquêris ibi verbum hoc,

2 Et dices: Audi verbum Domini rex Juda, qui sedes super solium David; tu & servi tui, & populus tuus, qui ingredimini per portas istas.

* Sup. 21.d.12. 3 Hæc dicit Dominus: * Facite judicium & justitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris: & advenam, & pupillum, & viduam nolite cõtristare, neque opprimatis iniquè: & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto.

4 Si enim facientes feceritis verbum istud: ingredientur per portas domus hujus, reges sedentes de genere David super thronũ ejus, & ascẽdentes currus & equos, ipsi & servi, & populus eorum.

5 Quòd si non audieritis verba hæc: in memetipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc.

6 Quia hæc dicit Dominus super domum regis Juda: Galaad tu mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem, urbes inhabitabiles.

7 Et sanctificabo super te, interficientem virum & arma ejus: & succident electas cedros tuas: & præcipitabunt in ignem.

* Deut. 29.d.24 3 Reg. 9.b.8. 8 Et pertransibunt gentes multæ per civitatem hanc: & dicet unusquisque proximo suo: * Quare fecit Dominus sic civitati huic grandi?

9 Et respondebunt: Eò quòd dereliquerint pactum Domini Dei sui, & adoraverint deos alienos, & servierint eis.

10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultrà, nec videbit terrã nativitatis suæ.

11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Josiæ regem Juda, qui regnavit pro Josia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur huc ampliùs:

12 Sed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, & terram istam non videbit ampliùs.

13 Væ qui ædificat domum suam in injustitia, & cœnacula sua non in judicio: amicum suum opprimet frustrà, & mercedem ejus non reddet ei.

14 Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula spatiosa: qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia, cedrina, pingítque sinopide.

15 Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus numquid non comedit & bibit, & fecit judicium & justitiã tunc cùm benè erat ei?

16 Judicavit causam pauperis & egeni in bonum suum: numquid non ideò quia cognovit me, dicit Dominus?

17 Tui verò oculi & cor ad avaritiam, & ad sanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad cursum mali operis.

18 Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim filium Josiæ regem Juda: Non plangent eum: Væ frater & væ soror: non concrepabunt ei: Væ Domine, & væ inclyte.

19 Sepultura asini sepelietur, putrefactus & projectus extra portas Jerusalem.

20 Ascende Libanum, & clamà: & in Basan da vocem tuam, & clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui.

21 Locutus sum ad te in abundantia tua; & dixisti: Non audiam: hæc est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vocem meam.

22 Omnes pastores tuos pascet ventus, & amatores tui in captivitatem ibunt: & tunc confundêris, & erubesces ab omni malitia tua.

23 Quæ sedes in Libano, & nidificas in cedris, quomodo congemuisti, cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis?

24 Vivo ego, dicit Dominus: quia si fuerit Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum.

25 Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu quorum tu formidas faciem, & in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manu Chaldæorum.

26 Et mittam te, & matrem tuam quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non estis, ibíque moriemini?

27 Et in terram ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur illuc, non revertentur.

28 Numquid vas fictile atque contritum vir iste Jechonias? numquid vas absque omni voluptate? quare abjecti sunt ipse & semen ejus, & projecti in terram, quam ignoraverunt?

29 Terra, terra, terra, audi sermonem Domini.

30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, & potestatem habeat ultrà in Juda.

Caput XXIII.

Comminatur Dominus pastoribus qui gregem dispergunt ac lacerant, promittens se reducturum reliquias gregis ad locum suum, ac suscitaturum pastores & germen David justum, sub quo magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque pseudoprophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt, volentes ut obliviscatur nominis Domini, & prophetant absque Dei voluntate, sermonem Domini Onus appellantes.

A 1 VÆ pastoribus, qui disperdunt & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus
Ezech. 13 a.3. 34.a.2.
2 Ideò hæc dicit Dominus Deus Israël ad pastores, qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, & ejecistis eos, & non visitastis eos: ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus.

3 Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: & convertam eos ad rura sua: & crescent & multiplicabuntur.

*Sup. 3. d.15 *Isaiæ 4.a.2. 40.c 1. 45. b.8. Inf. 33. c 14 Ezech 34.c.12. Dan.9. f.24. Joan. 1. g 45 *Deut. 33.d.28
4 Et* suscitabo super eos pastores, & pascent eos: non formidabunt ultrà, & non pavebunt: & nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.

5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & suscitabo David germen justum: & regnabit rex, & sapiens erit: & faciet judicium & justitiam in terra.

B 6 In diebus illis salvabitur Juda, & * Israël habitabit confidenter: & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster.

7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent ultrà: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israël de Terra Ægypti:

*Sup. 16.c.14
8 Sed:* Vivit Dominus, qui eduxit & adduxit semen domus Israël de Terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc: & habitabunt in terra sua.

9 Ad prophetas: Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus à vino, à facie Dñi, & à facie verborum sanctorum ejus.

10 Quia adulteris repleta est terra, quia à facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti: factus est cursus eorum malus, & fortitudo eorum dissimilis.

C 11 Propheta namque & sacerdos polluti sunt: & in domo mea inveni malum eorum, ait Dñs.

12 Idcircò via eorum erit quasi lubricum in tenebris, impellentur enim, & corruent in ea: afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus.

13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Israël.

14 Et in prophetis Jerusalem vidi similitudinem adulterantium, & iter mendacij: & confortaverũt manus pessimorum, ut non convertentur unusquisque à malitia sua: facti sunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores ejus quasi Gomorrha.

*Sup. 9. c 15.
D 15 Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas:* Ecce ego cibabo eos absinthio, & potabo eos felle: à prophetis enim Jerusalem, egressa est pollutio super omnem terram.

*Inf. 27 b.9. 29 b.8.
16 Hæc dicit Dominus exercituum:* Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur non de ore Domini.

17 Dicunt his, qui blasphemant me: Locutus est Dñs:* Pax erit vobis: & omni, qui ambulat in pravitate cordis sui, dixerũt: nõ veniet super vos malũ. *Sup. 5. c.12.14 b.13.

18 Quis enim affuit in consilio Domini, & vidit & audivit sermonem ejus: quis consideravit verbum illius & audivit?

19* Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempestas erumpens super caput impiorum venier. *Inf. 30 c.14.

20 Non revertetur furor Dñi, usque dum faciat, E & usque dum compleat cogitationem cordis sui: in novissimis diebus intelligetis consilium ejus. *Inf. 27 c.25.29 b.9.

21 * Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.

22 Si stetissent in consilio meo, & nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos à via sua mala, & à cogitationibus suis pessimis.

23 Putásne Deus è vicino ego sum, dicit Dominus? & non Deus de longè?

24 Si occultabitur vir in absconditis: & ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus?

25 Audivi quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi. F

26 Usquequò istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium seductiones cordis sui?

27 Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum, quæ narrat unusquisque ad proximum suum: sicut obliti sunt patres eorũ nominis mei propter Baal.

28 Propheta, qui habet somnium, narret somnium: & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè: quid paleis ad triticum, dicit Dominus?

29 Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petrã?

30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dñs, qui furantur verba mea unusquisque à proximo suo.

31 Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui assumunt linguas suas, & aiunt: Dicit Dominus.

32 Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dñs, qui narraverunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis: cùm ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dñs. G

33 Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens? Quod est onus Dómini? dices ad eos: Vos estis onus. projiciam quippe vos, dicit Dominus.

34 Et propheta, & sacerdos, & populus qui dicit: Onus Domini: visitabo super virum illum, & super domum ejus.

35 Hæc dicetis unusquisque ad proximum, & ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? & quid locutus est Dominus?

36 Et onus Dñi ultrà non memorabitur: quia onus erit unicuique sermo suus: & pervertistis verba Dei viventis, Dñi exercituum Dei nostri.

37 Hæc dices ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus? & quid locutus est Dominus?

38 Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixistis sermonem istum: Onus Domini: & misi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini:

39 Propter

39 Propterea ecce ego tollam vos portans, & derelinquam vos, & civitatem quam dedi vobis & patribus vestris, à facie mea.

*Sup. 20.a.11. 40 * Et dabo vos in opprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur.

Caput XXIV.

Calathus bonarum ficuum designat captivos in Babylonia Judæos, quos dicit Dominus se reducturum in terram suam, qui toto corde ad ipsum revertentur: calathus autem malarum ficuum significat eos qui manserant Ierosolymis, ac posteà fugerant in Ægyptum, quos dicit se daturum in opprobrium & maledictionem.

A 1 Ostendit mihi Dominus: & ecce duo calathi pleni ficis, positi ante templum Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam filium Joakim regem Juda, & principes ejus, & fabrum, & incluſorem, de Jerusalem, & adduxit eos in Babylonem.

2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis: & calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant; eò quòd essent malæ.

B 3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valdè; & malas, malas valdè, quæ comedi non possunt, eò quòd sint malæ.

4 Et factum est verbum Domini ad me dicens:

5 Hæc dicit Dominus Deus Israël: Sicut ficus hæ bonæ: sic cognoscam transmigrationem Juda, quam emisi de loco isto in Terram Chaldæorum,

C in bonum.

6 Et ponam, oculos meos super eos ad placandũ. & reducam eos in terram hanc: & ædificabo eos, & non destruam: & plantabo eos, & non evellam.

*Sup. c.23 * Inf. 31.f.33. Inf 29. d.17. 7 Et dabo eis cor ut sciant me, quia ego sum Dominus: * & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deũ: quia revertentur ad me in toto corde suo.

D 8 * Et sicut ficus pessimæ, quæ comedi non possunt, eò quòd sint malæ: hæc dicit Dominus, sic dabo Sedeciam regem Juda, & principes ejus, & reliquos de Jerusalem, qui remanserunt in urbe hac, & qui habitant in terra Ægypti.

9 Et dabo eis in vexationem, afflictionémque omnibus regnis terræ; in opprobrium, & in parabolam, & in proverbium, & in maledictionem in universis locis, ad quæ ejeci eos.

10 Et mittam in eis gladium, & famem, & pestem; donec consumantur de terra, quam dedi eis, & patribus eorum.

Caput XXV.

Quia noluerunt audire Ieremiam nec reliquos Prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Ierosolymorum, & captivitatem septuaginta annorum, ac deinde perditionem regum qui ipsos tenebant captivos: quapropter jubetur Ieremias civitatibus Judæ ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque pranuntiat pastoribus ac optimatibus.

A 1 Verbum, quod factum est ad Jeremiam de omni populo Juda, in anno quarto Joakim filij Josiæ regis Juda (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis.)

2 Quod locutus est Jeremias propheta ad omnem populum Juda, & ad universos habitatores Jerusalem, dicens:

3 A tertio decimo anno Josiæ filij Ammon regis Juda usque ad diem hanc; iste tertius & vigesimus annus; factum est verbum Domini ad me, & locutus sum ad vos de nocte consurgens, & loquens: & non audistis.

4 Et misit Dñs ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mitténsque: & non audistis, neque inclinastis aures vestras ut audiretis,

*4.Reg. 17.c.13. Sup. 18. b.11. Inf 35. c.15. 5 Cùm diceret. * Revertimini unusquisque à via sua mala, & à pessimis cogitationibus vestris: & habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis & patribus vestris, à sæculo & usque in sæculum. B

6 Et nolite ire post deos alienos, ut serviatis eis, adoretísque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, & non affligam vos.

7 Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum, in malum vestrum.

8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quòd non audistis verba mea:

9 Ecce ego mittam; & assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum: & adducam eos super terram istam, & super habitatores ejus, & super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt: & interficiam eos, & ponam eos stupor ẽ & in sibilum, & in solitudines sempiternas.

10 perdámque ex eis vocem gaudij, & vocem C
lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, vocem molæ, & lumen lucernæ.

11 Et erit universa terra hæc in solitudinem, & in stuporem: & servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis.

*2.Par. 36 d.22 1 Esd.1. a.1. Inf.26. b.6. 29. c.10. Dan.9. a.2. 12 Cúmque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, & super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum & super terram Chaldæorum: & ponam illam in solitudines sempiternas.

13 Et adducam super terram illam, omnia verba mea, quæ locutus sum contra eam, omne quod scriptum est in libro isto, quæcumque prophetavit Jeremias adversum omnes gentes:

14 Quia servierunt eis, cùm essent gentes multæ, & reges magni; & reddam eis secundùm opera eorum, & secundùm facta manuum suarum.

15 Quia sic dicit Dominus exercituum Deus D
Israël: Sume calicem vini furoris hujus de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te.

16 Et bibent & turbabuntur, & insanient à facie gladij, quem ego mittam inter eos.

17 Et accepi calicem de manu Domini, & propinavi cunctis gẽtibus, ad quas misit me Dominus:

18 Jerusalem, & civitatibus Juda, & regibus ejus & principibus ejus: ut darem eos in solitudinem, & in stuporem, & in sibilum, & in maledictionem, sicut est dies ista:

19 Pharaoni regi Ægypti, & servis ejus, & principibus ejus, & omni populo ejus;

20 Et universis generaliter: cunctis regibus terræ Ausitidis, & cunctis regibus terræ Philisthiim, & Ascaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti,

21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:

22 Et cunctis regibus Tyri, & universis regibus

Sidonis: & regibus terræ insularum, qui sunt trans mare:

23 Et Dedan, & Thema, & Buz, & universis qui attonsi sunt in comam:

24 Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis regibus Occidentis, qui habitant in deserto:

E 25 Et cunctis regibus Zambri: & cunctis regibus Elam, & cunctis regibus Medorum:

26 Cunctis quoque regibus Aquilonis de propè & de longè, unicuique contra fratrem suum: & omnibus regnis terræ, quæ super faciem ejus sunt: & rex Sesach bibet post eos.

27 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Bibite, & inebriamini, & vomite: & cadite, neque surgatis à facie gladij, quem ego mittam inter vos.

F 28 Cùmque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis.

*1 Pet. 4. d. 17. 29 * Quia ecce in civitate, in qua invocatum est nomen meum, ego incipiam affligere, & vos quasi innocentes & immunes eritis? non eritis immunes: gladium enim ego voco super omnes habitatores terræ, dicit Dominus exercituum.

30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc, & dices ad illos: *Dñs de excelso rugiet & de habitaculo sancto suo dabit vocem suã: rugiens rugiet super decorem suum: celeuma quasi calcantiũ concinetur adversus omnes habitatores terræ:

*Joël. 3. c. 16. Amos 1. a. 2.

31 Pervenit sonitus usque ad extrema terræ: quia judicium Dño cum gentibus: judicatur ipse cum omni carne, impios tradidi gladio, dicit Dñs.

32 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce afflictio egredietur de gente in gentem: & turbo magnus egredietur à summitatibus terræ.

G 33 Et erunt interfecti Domini in die illa à summo terræ usque ad summum ejus: non plangentur, & non colligentur, neque sepelientur: in sterquilinium super faciem terræ jacebunt.

34 Ululate pastores, & clamate: & aspergite vos cinere optimates gregis: quia completi sunt dies vestri, ut interficiamini; & dissipationes vestræ, & cadetis quasi vasa pretiosa.

35 Et peribit fuga à pastoribus, & salvatio ab optimatibus gregis.

36 Vox clamoris pastorum, & ululatus optimatum gregis: quia vastavit Dominus pascua eorum.

37 Et conticuerunt arva pacis à facie iræ furoris Domini.

38 Dereliquit quasi leo umbraculum suum, quia facta est terra eorum in desolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Domini.

CAPUT XXVI.

Prophetans Ieremias excidium Ierosolymorum nisi resipiscant, comprehenditur à sacerdotibus & prophetis, sed liberatur per principes seniores ne occidatur, prolatis exemplis Michæa & Uriæ prophetarum.

A 1 IN principio regni Joakim filij Josiæ regis Juda factum est verbum istud à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus Domini, & loquêris ad omnes civitates Juda, de quibus veniunt ut adorent in domo Domini, universos sermones, quos ego mandavi tibi ut loquaris ad eos: noli subtrahere verbum,

3 Si fortè audiant & convertantur unusquisque à via sua mala: & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.

4 Et dices ad eos: hæc dicit Dominus: Si non B audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis,

5 Ut audiatis sermones servorum meorum Prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte consurgens, & dirigens, & non audistis:

*1. Reg. 4. a. 2. b. 10. 6 * Dabo domum istam sicut Silo, & urbem hãc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ.

7 Et audierunt sacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, Jeremiam loquentem verba hæc in domo Domini.

8 Cúmque complesset Jeremias, loquens omnia quæ præceperat ei Dominus, ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt eum sacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, dicens: Morte moriatur.

9 Quare prophetavit in nomine Domini, di- C cens: Sicut Silo domus hæc: & urbs ista desolabitur, eò quòd non sit habitator: Et congregatus est omnis populus adversus Jeremiam in domo Domini.

10 Et audierũt principes Juda verba hæc: & ascẽderunt de domo regis in domum Domini, & sederunt in introitu portæ domus Domini novæ.

11 Et locuti sunt sacerdotes & prophetæ ad principes, & ad omnem populum, dicentes: Iudicium mortis est viro huic: quia prophetavit adversus civitatẽ istam, sicut audistis auribus vestris

12 Et ait Ieremias ad omnes principes, & ad D universum populum: dicens? *Dominus misit me, ut prophetarem ad domum istam, & ad civitatem hanc, omnia verba quæ audistis.*

*Sup. 25 b. 8. *Sup. a. 13.

13 Nunc ergo bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem Dñi Dei vestri: & pœnitebit Dñm mali, quod locutus est adversum vos.

14 Ego autẽ ecce in manibus vestris sum: facite mihi quod bonum & rectum est in oculis vestris:

15 Verumtamen scitote & cognoscite, quòd si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos, & contra civitatẽ istam, & habitatores ejus. in veritate enim misit me Dñs ad E vos, ut loquerer in auribus vestris omnia verba hęc

16 Et dixerunt principes, & omnis populus, ad sacerdotes, & ad prophetas: Non est viro huic judicium mortis: quia in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos.

17 Surrexerunt ergo viri de senioribus terræ: & dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes:

18 Michæas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechiæ regis Iuda, & ait ad omnem populũ Iuda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: * Sion quasi ager arabitur: & Ierusalem in acer- F vũ lapidũ erit: & mons domus in excelsa silvarum

*Mich. 3. d. 12.

19 Numquid morte condemnavit eum Ezechias rex Iuda, & omnis Iuda? numquid non timuerunt Dominum, & deprecati sunt faciem Domini: & pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat adversum eos? Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras.

20 Fuit quoque vir prophetans in nomine Dñi, Urias filius Semei de Cariathiarim: & prophetavit

tavit adversus civitatem istam, & adversus terram hanc, juxta omnia verba Jeremiæ.

G 21 Et audivit rex Joakim, & omnes potentes, & principes ejus, verba hæc: & quæsivit rex interficere eum. Et audivit Urias, & timuit, fugitque & ingressus est Ægyptum.

22 Et misit rex Joakim viros in Ægyptum Elnathan filiũ Achobor, & viros cũ eo in Ægyptum.

23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto: & adduxerunt eum ad regem Joakim, & percussit eum, gladio ': & projecit cadaver ejus in sepulchris vulgi ignobilis.

24 Igitur manus Ahicam filij Saphan fuit cum Jeremia: ut non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

Caput XXVII.

Vinculis ad varios reges missis, dicit illos, si servire velint regi Babylonis ejũsque posteris, permansuros in terra sua; alioqui perituros gladio, fame & peste, invehens in pseudoprophetas qui aliud vaticinantur, fallentes populum: prædicit etiam sacra vasa quæ reliqua sunt transferenda in Babylonem, & tandem referenda Jerosolimam.

A 1 IN principio regni Joakim filij Josiæ regis Juda, factum est verbum istud ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula, & catenas, & pones eas in collo tuo.

3 Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis; in manu nuntiorum, qui venerunt Jerusalem ad Sedeciam regem Juda.

4 Et præcipies eis ut ad Dominos suos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Hæc dicetis ad Dominos vestros.

5 Ego feci terram, & homines, & jumenta, quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.

B 6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei: insuper & bestias agri dedi ei ut serviãt illi.

7 Et servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filij ejus: donec veniat tempus terræ ejus & ipsius: & servient ei gentes multæ, & reges magni.

8 Gens autem & regnum, quod non servierit Nabuchodonosor regi Babylonis, & quicumque non curvaverit collum suum sub jugo regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in peste visitabo super gentem illam, ait Dominus, donec consumam eos in manu ejus.

Sup. 23.d.16 Inf. 29 b.8. 9 * Vos ergo nolite audire prophetas vestros, & divinos, & somniatores, & augures, & maleficos, qui dicunt vobis: Non servietis regi Babylonis.

10 Quia mendacium prophetant vobis: ut longè vos faciãt de terra vestra, & ejiciãt vos, & pereatis.

11 Porrò gens, quæ subjecerit cervicem suam sub jugo regis Babylonis, & servierit ei: dimittam eam in terra sua, dicit Dominus: & colet eam & habitabit in ea.

C 12 Et ad Sedeciam regem Juda locutus sum secundùm omnia verba hæc, dicens. Subjicite colla vestra sub jugo regis Babylonis, & servite ei, & populo ejus, & vivetis.

13 Quare moriemini tu & populus tuus gladio, & fame, & peste, sicut locutus est Dominus gentem, quæ servire noluerit regi Babylonis?

14 Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi Babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis.

15 * Quia non misi eos, ait Dominus: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: ut ejiciant vos, & pereatis tam vos, quàm prophetæ, qui vaticinantur vobis. *Sup. 14.c.14. 23.c.21. Inf.29. b.9.*

16 Et ad sacerdotes, & ad populum istum locutus sum, dicens: Hæc dicit Dñs: Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc citò, mendacium enim prophetant vobis

17 Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babylonis, ut vivatis, quare datur hæc civitas in solitudinem?

18 Et si prophetæ sunt, & est verbum Domini D in eis: occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Dñi, & in domo regis Juda; & in Jerusalẽ, in Babylonẽ.

19 Quia hæc dicit Dominus exercituum * ad columnas, & ad mare, & ad bases, & ad reliqua vasorum, quæ remanserunt in civitate hac: *4 Reg. 25.c.13.

20 Quæ non tulit Nabuchodonosor rex Babylonis, cùm transferret Jechoniam filium Joakim regem Juda de Jerusalem in Babylonem, & omnes optimates Juda & Jerusalem.

21 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël ad vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini & in domo regis Juda & Jerusalem:

22 In Babylonem transferentur, & ibi erunt usque ad diem visitationis suæ, dicit Dominus, & afferri faciam ea, & restitui in loco isto.

Caput XXVIII.

Hananias pseudopropheta, ablatis de collo Ieremiæ catenis, vaticinatur sacra vasa cum rege & captivo populo post biennium reducenda: sed jubetur Ieremias contrarium vaticinari, & mortem illi denuntiare, quæ juxta verbum Ieremiæ eodem anno secuta est.

A 1 ET factum est in anno illo, in principio regni Sedeciæ regis Juda, in anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, in domo Domini, coram sacerdotibus & omni populo, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Contrivi jugum regis Babylonis.

3 Adhuc duo anni dierum, & ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Domini, quæ tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco isto, & transtulit ea in Babylonem.

4 Et Jechoniam filius Joakim regem Juda, & omnem transmigrationem Juda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego convertam ad locum istum, ait Dominus: conteram enim jugum regis Babylonis. B

5 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam, in oculis sacerdotum, & in oculis omnis populi, qui stabat in domo Domini.

6 Et ait Jeremias propheta: Amen, sic faciat Dominus: suscitet Dominus verba tua, quæ prophetasti: ut referantur vasa in domum Domini, & omnis transmigratio de Babylone ad locũ istũ.

7 Verumtamen audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis, & in auribus universi populi

8 Prophetæ qui fuerunt ante me & ante te ab

initio, & prophetaverunt ſuper terras multas, & ſuper regna magna, de prælio, & de afflictione, & de fame.

9 Propheta, qui vaticinatus eſt pacem: cùm venerit verbum ejus, ſcietur propheta, quem miſit Dominus in veritate.

C 10 Et tulit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, & confregit eam.

11 Et ait Hananias in conſpectu omnis populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam jugum Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt duos annos dierum de collo omnium gentium.

12 Et abiit Jeremias propheta in viam ſuam. Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, poſtquam confregit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, dicens:

13 Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas contriviſti: & facies pro eis catenas ferreas.

D 14 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Jugum ferreum poſui ſuper collum cunctarum Gentium iſtarum, ut ſerviant Nabuchodonoſor regi Babylonis, & ſervient ei: inſuper & beſtias terræ dedi ei.

15 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiã prophetam: Audi Hanania: Non miſit te Dominus, & tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio,

16 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te à facie terræ: hoc anno morieris: adverſum enim Dominum locutus es.

17 Et mortuus eſt Hananias propheta in anno illo, menſe ſeptimo.

CAPUT XXIX.

Captivos Judæos vaticinatur 70. annis in Babylone permanſuros, hortatúrque ut illic multiplicari ſtudeant, & deinde reducentur: eos verò qui Jeroſolymis remanſerunt, gladio, fame & peſte dicit conſumendos: deinde mala vaticinantur adverſus Achab, Sedeciam & Semeiam pſeudoprophetas, ſeducentes populum tranſmigrationis.

A 1 ET hæc ſunt verba libri, quem miſit Jeremias propheta de Jeruſalem ad reliquias ſeniorum tranſmigrationis, & ad ſacerdotes, & ad prophetas, & ad omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonoſor de Jeruſalem in Babylonem:

2 Poſtquam egreſſus eſt Jechonias rex, & domina, & eunuchi, & principes Juda & Jeruſalem, & faber incluſor de Jeruſalem:

3 In manu Elaſa filij Saphan, & Gamariæ filij Helciæ, quos miſit Sedecias rex Juda ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in Babylonẽ, dicẽs:

4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël omni tranſmigrationi, quam tranſtuli de Jeruſalem in Babylonem:

5 Ædificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructum eorum.

B 6 Accipite uxores, & generate filios & filias: & date filiis veſtris uxores, & filias veſtras date viris, & pariant filios & filias: & multiplicamini ibi, & nolite eſſe pauci numero.

7 Et querite pacem civitatis, ad quam tranſmigrare vos feci: & orate pro ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax vobis.

* *ſup.* 14. *b.* 13 23 *d.* 16 *f.* 26. 27. *e.* 15. 8 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: * Non vos ſeducant prophetæ veſtri, qui ſunt in medio veſtrûm, & divini veſtri: & ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis:

9 Quia falsò ipſi prophetant vobis in nomine meo: & non miſi eos, dicit Dominus.

C 10 * Quia hæc dicit Dominus: Cùm cœperint impleri in Babylone ſeptuaginta anni, viſitabo vos: & ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum iſtum.

* *Sup.* 25. *c.* 12. 2 Par 36 *d.* 22. 1. Eſd. 1. *a.* 1. Dan 9. *a.* 2.

11 Ego enim ſcio cogitationes, quas ego cogito ſuper vos, ait Dominus, cogitationes pacis, & non afflictionis, ut dem vobis finem & patientiam.

12 Et invocabitis me: & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiam vos:

13 Quæretis me, & invenietis: cùm quæſieritis me in toto corde veſtro.

D 14 Et inveniar à vobis, ait Dominus: & reducam captivitatem veſtram, & congregabo vos de univerſis gentibus, & de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus: & reverti vos faciam de loco, ad quem tranſmigrare vos feci.

15 Quia dixiſtis: Suſcitavit nobis Dominus Prophetas in Babylone.

16 Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui ſedet ſuper ſolium David, & ad omnem populum habitatorem urbis hujus, ad fratres veſtros, qui non ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigrationem.

* *Sup.* 24. *d.* 9. 10. 17 Hæc dicit Dominus exercituum: * Ecce mittam in eos gladium, & famem, & peſtem: & ponam eos quaſi ficus malas, quæ comedi non poſſunt, eò quò peſſimæ ſint.

18 Et perſequar eos in gladio, & in fame, & in peſtilentia: & dabo eos in vexationem univerſis regnis terræ; in maledictionem, & in ſtuporem, & in ſibilum, & in opprobrium cunctis Gentibus, ad quas ego ejeci eos:

E 19 Eò quòd non audierint verba mea, dicit Dominus: quæ miſi ad eos per ſervos meos prophetas de nocte conſurgens, & mittens; & non audiſtis, dicit Dominus.

20 Vos ergo audite verbum Domini, omnis tranſmigratio, quam emiſi de Jeruſalem in Babylonem.

21 Hæc dicit Dominus exercituũ Deus Iſraël ad Achab filium Coliæ, & ad Sedeciam filiũ Maaſiæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis: & percutiet eos in oculis veſtris.

22 Et aſſumetur ex eis maledictio omni tranſmigrationi Juda, quæ eſt in Babylone, dicentium: Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſicut Achab, quos frixit rex Babylonis in igne:

23 Pro eo quòd fecerint ſtultitiam in Iſraël, & mœchati ſunt in uxores amicorum ſuorum, & locuti ſũt verbũ in nomine meo mẽdaciter, quod nõ mandavi eis: ego ſum judex & teſtis, dicit Dñs.

F 24 Et ad Semeiam Nehelamiten dices:

25 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Pro eo quòd miſiſti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui eſt in Jeruſalem, & ad Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, & ad univerſos ſacerdotes, dicens:

26 Dominus dedit te Sacerdotem pro Joiade ſacerdote, ut ſis dux in domo Domini ſuper omnem virum arreptitium & prophetantem, ut mittas eum in nervum & in carcerem.

27 Et

27 Et nunc quare non increpasti Jeremiam Anathothiten, qui prophetat vobis?

G 28 Quia super hoc misit in Babylonem ad nos, dicens: Longum est: ædificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructus eorum.

29 Legit ergo Sophonias sacerdos librum istum in auribus Jeremiæ prophetæ.

30 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

31 Mitte ad omnem transmigrationem, dicens: Hæc dicit Dominus ad Semeiam Nehelamiten: Pro eo quòd prophetavit vobis Semeias, & ego non misi eum: & fecit vos confidere in mendacio:

32 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego visitabo super Semeiam Nehelamiten, & super semen ejus: non erit ei vir sedens in medio populi hujus, & non videbit bonum, quod ego faciam populo meo, ait Dominus: quia prævaricationem locutus est adversus Dominum.

Caput XXX.

Vaticinatur Judæis & filiis Israël reditum à gravi captivitate, in qua propter peccata sua detinebantur; & quòd post reditum servituri sint Domino, ac David regi, quem ille suscitabit eis in prosperitate & securitate magna, devastatis ipsorum inimicis.

A 1 Hoc verbum, quod factum est ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus Deus Israël, dicens: Scribe tibi omnia verba, quæ locutus sum ad te, in libro.

3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: & convertam conversionem populi mei Israël & Juda, ait Dominus: & convertam eos ad terram, quam dedi patribus eorum: & possidebunt eam.

4 Et hæc verba, quæ locutus est Dominus ad Israël & ad Judam:

5 Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem terroris audivimus: formido, & non est pax.

6 Interrogate, & videte si generat masculus? quare ergo vidi omnis viri manum super lumbum suum, quasi parturientis, & conversæ sunt universæ facies in æruginem?

Joël 2. a.2 c.11 Amos 5 c.18. Soph.1. d.15. 7 * Væ, quia magna dies illa, nec est similis ejus: tempúsque tribulationis est Jacob, & ex ipso salvabitur.

B 8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum: conteram jugum ejus de collo tuo, & vincula ejus dirumpã, & non dominabuntur ei ampliùs alieni:

9 Sed servient Domino Deo suo, & David regi suo, quem suscitabo eis.

Isa.43 a.1. 44. a.1. Luc 1. à 70. 10 * Tu ergo ne timeas serve meus Jacob, ait Dominus, neque paveas Israël, quia ecce ego salvabo te de terra longinqua, & semen tuum de terra captivitatis eorũ: & revertetur Jacob, & quiescet, & cunctis affluet bonis, & non erit quem formidet:

11 Quoniam tecum ego sum ait, Dominus, ut salvem te: faciam enim consummationem in cunctis Gentibus, in quibus dispersi te: te autem non faciam in consummationem: sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius.

12 Quia hæc dicit Dominus: Insanabilis factura tua, pessima plaga tua.

13 Non est qui judicet judicium tuum ad alligandum: curationum utilitas non est tibi.

14 Omnes amatores tui obliti sunt tui, téque non quærent: plaga enim inimici percussi te castigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. *Sup. 23. d.19.*

15 Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua fecihæc tibi.

16 Propterea omnes, qui comedunt te, devorabuntur: & universi hostes tui in captivitatem ducentur: & qui te vastant, vastabuntur, cunctósque prædatores tuos dabo in prædam.

17 Obducam enim cicatricem tibi, & à vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam vocaverunt te Sion: Hæc est, quæ non habebat requirentem.

18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam D conversionem tabernaculorum Jacob, & tectis ejus miserebor, & ædificabitur civitas in excelso suo, & templum juxta ordinem suum fundabitur.

19 Et egredietur de eis laus, vóxque ludentium & multiplicabo eos, & non minuentur: & glorificabo eos, & non attenuabuntur.

20 Et erunt filij ejus sicut à principio, & cœtus ejus coram me permanebit: & visitabo adversum omnes qui tribulant eum.

21 Et erit dux ejus ex eo: & princeps de medio ejus producetur: & applicabo eum, & accedet ad me, quis enim iste est, qui applicet cor suum ut appropinquet mihi, ait Dominus?

22 Et eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

23 Ecce turbo Domini, furor egrediens, procella ruens, in capite impiorum conquiescet.

24 Non avertet iram indignationis Dominus, donec faciat & compleat cogitationem cordis sui: in novissimo dierum intelligetis ea.

Caput XXXII.

Dicit Dominus se reducturum populum Israël de captivitate, ut in affluentia bonorum serviat Domino: jubetur ergo Rachel non flere amplius filios suos: agnoscit Israël se meritò castigatum, ideóque pœnitentiam agit: de novitate qua femina circumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducendum Israël de ura acerba: de novo pacto quod feriet Dominus cum domo Israël, nec [illegible] quam universum illius semen.

1 In tempore illo, dicit Dominus: Ero Deus A universis cognationibus Israël, & ipsi erunt mihi in populum.

2 Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in deserto populus, qui remanserat à gladio: vadet ad requiem suam Israël.

3 Longè Dominus apparuit mihi. Et in charitate perpetua dilexi te: ideò attraxi te, miserans.

4 Rursúmque ædificabo te, & ædificaberis virgo Israël: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium.

5 Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ: plantabunt plantantes, & donec tempus veniat, non vindemiabunt:

6 Quia erit dies, in qua clamabunt custodes in *Isa.1. a.1. Mich.4 a.2.* monte Ephraim: *Surgite, & ascendamus in Sion ad Dominum Deum nostrum.

7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia Jacob, & hinnite contra caput Gentium: personate & canite, & dicite: Salva Domine populum tuum, reliquias Israël.

8 Ecce ego adducam eos te de terra Aquilonis B

& congregabo eos ab extremis terræ : inter quos erunt cæcus & claudus, prægnans & pariens simul, cœtus magnus revertentium huc.

9 In fletu venient, & in misericordia reducam eos: & adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea, quia factus sum Israëli pater, & Ephraim primogenitus meus est.

10 Audite verbum Domini Gentes, & annuntiate in insulis quæ procul sunt, & dicite : Qui dispersit Israël, congregabit eum : & custodiet eum sicut pastor gregem suum.

11 Redemit enim Dominus Jacob, & liberavit eum de manu potentioris.

12 Et venient, & laudabunt in monte Sion, & confluent ad bona Domini, super frumento, & vino, & oleo, & fœtu pecorum & armentorum: erítque anima eorum quasi hortus irriguus, & ultrà non esurient.

C 13 Tunc lætabitur virgo in choro, juvenes & senes simul: & convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo

14 Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine : & populus meus bonis meis adimplebitur, ait Dominus.

* Mat. 2. d. 8. 15 Hæc dicit Dominus : * Vox in excelso audita est lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios suos, & nolentis consolari super eis, quia non sunt.

16 Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis: quia est merces operi tuo, ait Dominus: & revertentur de terra inimici.

17 Et est spes novissimis tuis, ait Dominus : & revertentur filij ad terminos suos.

18 Audiens audivi Ephraim transmigrantem: Castigasti me, & eruditus sum, quasi juvenculus indomitus : converte me, & convertar : quia tu Dominus Deus meus.

D 19 Postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum, & erubui, quoniam sustin[illegible] opprobrium adolescentiæ meæ.

20 Si filius honorabilis mihi Ephraim: si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor ejus. Idcircò cõturbata sunt viscera mea super eum: miserans miserebor ejus, ait Dominus.

21 Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti: revertere virgo Israël, revertere ad civitates tuas istas.

22 Usquequò deliciis dissolvêris filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram : FEMINA CIRCUMDABIT VIRUM.

E 23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Adhuc dicent verbum istud in terra Juda & in urbibus ejus, cùm convertero captivitatem eorum: benedicat tibi Dominus, pulchritudo justitiæ, mons sanctus :

24 Et habitabunt in eo Judas & omnes civitates ejus simul, agricolæ & minantes greges.

25 Quia inebriavi animam lassam, & omnem animam esurientem saturavi.

26 Ideò quasi de somno suscitatus sum : & vidi, & somnus meus dulcis mihi.

27 Ecce dies veniunt, dicit Dominus : & seminabo domum Israël & domum Juda semine hominum, & semine jumentorum.

28 Et sicut vigilavi super eos ut evellerem, & demolirer, & dissiparem, & disperderem, & affligerem : sic vigilabo super eos ut ædificem, & plantem, ait Dominus.

29 In diebus illis non dicent ultrà : * Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt. * Ezec. 18. v. 2.

30 Sed unusquisque in iniquitate sua morietur : omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obstupescent dentes ejus. F

31 * Ecce dies venient, dicit Dominus : & feriam domui Israël & domui Juda fœdus novum. * Heb. 8. c. 8.

32 Non secundùm pactum, quod pepigi cum patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de Terra Ægypti ; pactum, quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.

33 Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israël post dies illos, dicit Dominus: * Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam : & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. * Heb. 10. c. 16.

34 Et non docebit ultrà vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens : Cognosce Dominum : omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus : * quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor ampliùs. * Act. 10 g. 43.

35 Hæc dicit Dominus, qui dat solem in lumine G diei, ordinem lunæ & stellarum in lumine noctis: qui turbat mare, & sonant fluctus ejus, Dominus exercituum nomen illi.

36 Si defecerint leges istæ coram me, dicit Dominus : tunc & semen Israël deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus.

37 Hæc dicit Dominus: Si mensurari potuerint cæli sursum, & investigari fundamẽta terræ deorsum : & ego abjiciam universum semen Israël, propter omnia quæ fecerunt, dicit Dominus.

38 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ædificabitur civitas Domino, à turre Hananeel usque ad portam anguli.

39 Et exibit ultrà norma mensuræ in conspectu ejus super collem Gareb: & circuibit Goatha,

40 Et omnem vallem cadaverum, & cineris, & universam regionem mortis, usque ad torrentem Cedron, & usque ad angulum portæ equorum Orientalis, Sanctum Domini : non evelletur, & non destruetur ultrà in perpetuum.

CAPUT XXXII.

Obsidente Nabuchodonosor Ierusalem, Jeremias in atrio carceris positus agrum in Anathoth jussu Domini emit à suo patruele, jubéque servari librum emptionis : refert coram Domino beneficia Israëlitis præstita : Dominus dicit se traditurũ civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam : sed postea revocaturum ipsos in Ierusalem, ac percussurum cum eis novum fœdus ut sibi ex toto corde serviant.

1 VErbum quod factum est ad Jeremiam à Domino, in anno decimo Sedeciæ regis Juda : ipse est annus decimus octavus Nabuchodonosor. A

2 Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Ierusalem : & Ieremias Propheta erat clausus in atrio carceris, qui erat in domo regis Iuda.

3 Clauserat

3 Clauſerat enim eum Sedecias rex Juda: dicens: Quare vaticinaris, dicens; Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem iſtam in manus regis Babylonis, & capiet eam?

4 Et Sedecias rex Juda non effugiet de manu Chaldæorum: ſed tradetur in manus regis Babylonis: & loquetur os ejus cum ore illius, & oculi ejus oculos illius videbunt.

5 Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit donec viſitem eum, ait Dñs, ſi autem dimicaveritis adverſum Chaldæos, nihil proſperum habebitis.

6 Et dixit Jeremias: Factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

B 7 Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum, qui eſt in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate ut emas.

8 Et venit ad me Hanameel filius patrui mei ſecundùm verbum Domini ad veſtibulum carceris, & ait ad me: Poſſide agrum meum: qui eſt in Anathoth in terra Benjamin: quia tibi competit hereditas, & tu propinquus es ut poſſideas. Intellexi autem quòd verbum Domini eſſet.

9 Et emi agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui eſt in Anathoth: & appendi ei argentum ſeptem ſtateres, & decem argenteos.

20 Et ſcripſi in libro, & ſignavi, & adhibui teſtes: & appendi argentum in ſtatera.

11 Et accepi librum poſſeſſionis ſignatum, & ſtipulationes, & rata, & ſigna forinſecus.

12 Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri filij Maaſiæ, in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis teſtium, qui ſcripti erant in libro emptionis, & in oculis omnium Judæorum ſqui ſedebant in atrio carceris.

13 Et præcepi Baruch coram eis dicens:

C 14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Sume libros iſtos, librum emptionis hunc ſignatum, & librum hunc qui apertus eſt: & pone illos in vaſe fictili, ut permanere poſſint diebus multis.

15 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Adhuc poſſidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra iſta.

16 Et oravi ad Dominum, poſtquam tradidi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri, dicens:

17 Heu, heu, heu, Domine Deus: Ecce tu feciſti cælum & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum:

* Exod. 34. a. 7. 18 * Qui facis miſericordiam in millibus, & reddis iniquitatem patrum in ſinum filiorum meorum poſt eos: Fortiſſime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi.

19 Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu? cujus oculi aperti ſunt ſuper omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuiq; ſecundùm vias ſuas, & ſecundùm fructum adinventionum ejus.

20 Qui poſuiſti ſigna & portenta in Terra Ægypti uſque ad diem hãc, & in Iſrael, & in hominibus, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies hæc.

D 21 Et eduxi populum tuum Iſraël de Terra Ægypti, in ſignis, & in portentis, & in manu robuſta, & in brachio extento, & in terrore magno.

22 Et dediſti eis terrã hanc quam juraſti patribus eorum ut dares eis terram fluentẽ lacte & melle.

23 Et ingreſſi ſunt, & poſſederunt eam: & non obedierunt voci tuæ, & in lege tua non ambulaverunt: omnia quæ mandaſti eis, ut facerent, non fecerunt: & evenerunt eis omnia mala hæc.

24 Ecce munitiones extructæ ſunt adverſum civitatem, ut capiatur: & urbs data eſt in manus Chaldæorum, qui præliantur adverſus eam: à facie gladij, & famis, & peſtilentiæ: & quæcumque locutus es acciderunt, ut tu ipſe cernis.

25 Et tu dicis mihi Domine Deus: Eme agrum argento, & adhibe teſtes: cum urbs data ſit in manus Chaldæorum?

26 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam dicens:

27 Ecce ego Dominus Deus univerſæ carnis: E numquid mihi difficile erit omne verbum?

28 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem iſtam in manus Chaldæorum, & in manus regis Babylonis, & capient eam.

29 Et venient Chaldæi præliantes adverſum urbem hanc, & ſuccendent eam igni, & comburent eam, & domos, in quarum domatibus ſacrificabant Baal; & libabant diis alienis libamina ad irritandum me.

30 Erant enim filij Iſraël, & filij Juda, jugiter facientes malum in oculis meis ab adoleſcentia ſua: filij Iſraël qui uſque nunc exacerbant me in opere manuum ſuarum, dicit Dominus.

31 Quia in furore & in indignatione mea facta eſt mihi civitas hęc, à die qua ædificaverunt eam, uſque ad diẽ iſtã, qua auferetur de cõſpectu meo.

32 Propter malitiam filiorum Iſraël, & filiorum F Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipſi & reges eorum, principes eorum, & ſacerdotes eorum, & prophetæ eorum, viri Juda & habitatores Jeruſalem.

33 Et verterunt ad me terga & non facies: cùm docerent eos diluculo, & erudirem, & nollent audire ut acciperent diſciplinam.

34 * Et poſuerunt idola ſua in domo, in qua in- * 4. Reg. 21. v. 4. vocatum eſt nomen meum, ut polluerent eam.

35 Et ædificaverunt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij Ennom, ut initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod non mandavi eis, nec aſcendit in cor meum ut facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Jũdam.

36 Et nunc propter iſta, hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad civitatem hanc, de qua vos dicitis quòd tradetur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peſte.

37 Ecce ego congregabo eos de univerſis terris, ad quas ejeci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi: & reducam eos ad locum iſtum, & habitare eos faciam confidenter.

38 Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum.

39 Et dabo eis cor unum, & viam unam, ut timeant me univerſis diebus: & benè ſit eis & filiis G eorum poſt eos.

40 Et feriam eis pactum ſempiternum, & non deſinam eis benefacere: & timorem meum dabo in corde eorum ut non recedant à me.

41 Et

41 Et lætabor ſuper eis, cùm benè eis fecero: & plantabo eos in terra iſta in veritate, in toto corde meo & in tota anima mea.

42 Quia hæc dicit Dominus: Sicut adduxi ſuper populum iſtum omne malum hoc grande: ſic adducam ſuper eos omne bonum, quod ego loquor ad eos.

43 Et poſſidebuntur agri in terra iſta: de qua vos dicitis quòd deſerta ſit, eò quòd non remanſerit homo & jumentum, & data ſit in manus Chaldæorum.

44 Agri ementur pecunia, & ſcribentur in libro, & imprimetur ſignum, & teſtis adhibebitur: in terra Benjamin, & in circuitu Jeruſalem, in civitatibus Juda, & in civitatibus montanis, & in civitatibus campeſtribus, & in civitatibus quæ ad Auſtrum ſunt: quia convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

CAPUT XXXIII.

Promittit Dominus ſe dimiſſurum peccata populi ſui, & à captivitate reducturum, multis beneficiis ſubſequentibus: germinavit David germen juſtitiæ faciens juſtitiam & judicium in terra; & firmiſſimum eſt pactum Domini cum David & ſemine Jacob vehementer multiplicando.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad Jeremiam ſecundò, cùm adhuc clauſus eſſet in atrio carceris, dicens:

2 Hæc dicit Dominus qui facturus eſt, & formaturus illud, & paraturus, Dominus nomen ejus.

3 Clama ad me, & exaudiam te: & annuntiabo tibi grandia, & firma quæ neſcis.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad domos urbis hujus, & ad domos regis Juda, quæ deſtructæ ſunt, & ad munitiones, & ad gladium.

5 Venientium ut dimicent cum Chaldæis, & impleant eas cadaveribus hominum, quos percuſſi in furore meo & in indignatione mea, abſcondens faciem meam à civitate hac, propter omnem malitiam eorum.

6 Ecce ego obducam eis cicatricem & ſanitatem, & curabo eos: & revelabo illis deprecationem pacis & veritatis.

7 Et convertam converſionem Juda, & converſionem Jeruſalem: & ædificabo eos ſicut à principio.

8 Et emundabo illos ab omni iniquitate ſua, in qua peccaverunt mihi: & propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, & ſpreverunt me.

B 9 Et erit mihi in nomen, & in gaudium, & in laudem, & in exultationem cunctis gentibus terræ quæ audierint omnia bona, quæ ego facturus ſum eis: & pavebunt, & turbabuntur in univerſis bonis, & in omni pace, quam ego faciam eis.

10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco iſto (quem vos dicitis eſſe deſertum, eò quòd non ſit homo nec jumentum: in civitatibus Juda, & foris Jeruſalem, quæ deſolatæ ſunt abſque homine, & abſque habitatore, & abſque pecore)

11 Vox gaudij & vox lætitiæ, vox ſponſi & vox ſponſæ, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum miſericordia ejus: & portantium vota in domum Domini: reducam enim converſionem terræ ſicut à principio, dicit Dominus.

12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco iſto deſerto abſque homine, & abſque jumento, & in cunctis civitatibus ejus, habitaculum paſtorum accubantium gregum.

13 In civitatibus montuoſis, & in civitatibus C campeſtribus, & in civitatibus quæ ad Auſtrum ſunt; & in terra Benjamin, & in circuitu Jeruſalem, & in civitatibus Juda, adhuc tranſibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus.

14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo verbum bonum, quod locutus ſum ad domum Iſraël & ad domum Juda.

15 In diebus illis, & in tempore illo, germinare faciam David germen juſtitiæ: & faciet judicium & juſtitiam in terra.

16 In diebus illis ſalvabitur Juda, & Jeruſalem habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.

17 Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui ſedeat ſuper thronum domus Iſraël.

18 Et de ſacerdotibus & de Levitis non interibit vir à facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat ſacrificium, & cædat victimas omnibus diebus.

19 Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicens:

20 Hæc dicit Dominus: Si irritum poteſt fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, ut non ſit dies & nox in tempore ſuo:

21 Et pactum meum irritum eſſe poterit cum Da- D vid ſervo meo, ut non ſit ex eo filius qui regnet in throno ejus, & Levitæ & Sacerdotes miniſtri mei.

22 Sicuti enumerari non poſſunt ſtellæ cæli, & metiri arena maris: ſic multiplicabo ſemen David ſervi mei, & Levitas miniſtros meos.

23 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

24 Numquid non vidiſti quid populus hic locutus ſit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abjectæ ſunt: & populum meum deſpexerunt, eò quòd non ſit ultrà gens coram eis?

25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem & noctem, & leges cælo & terræ non poſui:

26 Equidē & ſemen Jacob & David ſervi mei projiciam, ut non aſſumam de ſemine ejus principes ſeminis Abraham, Iſaac, & Jacob: reducam enim converſionem eorum, & miſerebor eis.

CAPUT XXXIV.

Prædicit Dominus ſe traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis, unà cum Ieruſalem, quam igni ſuccendet; eò quòd pactum, quod coram Domino pepigerant de dimittendis his liberis, quos ex Hebræis ſibi in ſervitutem ſubjecerant non ſervaverint.

A 1 VERBUM quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, quando Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus, univerſáque regna terræ, quæ erant ſub poteſtate manus ejus, & omnes populi bellabant contra Jeruſalem, & contra omnes urbes ejus, dicens:

2 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Vade, & loquere ad Sedeciam regem Juda: & dices ad eum: Hæc dicit Dñs: Ecce ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, & ſuccendet eam igni.

3 Et tu non effugies de manu ejus: ſed comprehenſio

prehensione capieris,& in manu ejus tradêris: & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os ejus cum ore tuo loquetur,& Babylonẽ introibis.

4 Attamen audi verbum Domini Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio,

5 Sed in pace morieris, & secundùm combustiones patrum tuorum regum priorum qui fuerũt ante te,sic comburent te:& væ Domine,plangent te:quia verbum ego locutus sum,dicit Dominus.

B 6 Et locutus est Jeremias propheta ad Sedeciam regem Juda universa verba hæc in Jerusalem.

7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Jerusalem,& contra omnes civitates Juda,quæ reliquæ erant,contra Lachis, & contra Azecha:hæ enim supererãt de civitatibus Juda,urbes munitæ.

8 Verbum,quod factum est ad Jeremiam à Domino postquam percussit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Jerusalem,prædicans:

9 Ut dimitteret unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam, Hebræum & Hebræam,liberos:& nequaquam dominarentur eis, id est, in Judæo & fratre suo.

10 Audierunt ergo omnes principes & universus populus, qui inierant pactum ut dimitteret unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam liberos, & ultrà non dominarentur eis: audierunt igitur, & dimiserunt.

C 11 Et conversi sunt deinceps: & retraxerunt servos & ancillas suas,quos dimiserant liberos, & subjugaverunt in famulos & famulas.

12 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam à Domino, dicens:

13 Hæc dicit Dominus Deus Israël: Ego percussi fœdus cum patribus vestris, die qua eduxi eos de Terra Ægypti, de domo servitutis,dicens:

*Exod. 21 a.1. Deut. 15.c.12. 14 * Cùm completi fuerint septem anni,dimittet unusquisque fratrem suum Hebræum,qui vẽditus est ei,& serviet tibi sex annis: & dimittes eum à te liberum:& non audierunt patres vestri me,nec inclinaverunt aurem suam.

15 Et conversi estis vos hodie,& fecistis quod rectum est in oculis meis, ut prædicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum: & inistis pactum in conspectu meo,in domo, in qua invocatum est nomen meum super eam.

16 Et reversi estis: & commaculastis nomen meum:& reduxistis unusquisque servum suum,& unusquisque ancillam suam, quos dimiseratis ut essent liberi & suæ potestatis? & subjugastis eos ut sint vobis servi & ancillæ.

D 17 Propterea hæc dicit Dominus: Vos non audistis me,ut prædicaretis libertatem unusquisque fratri suo, & unusquisque amico suo:ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium,ad pestem, & ad famem: & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ.

18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum,& non observaverunt verba fœderis,quibus assensi sunt in conspectu meo, vitulum quem

*Gen. 15 b.10 conciderunt in duas partes,& * transierunt inter divisiones ejus:

19 Principes Juda & principes Jerusalem,eunuchi & sacerdotes, & omnis populus terræ, qui transierunt inter divisiones nituli:

20 Et dabo eos in manus inimicorum suorum, & in manus quærentium animam eorum: & erit morticinum eorum in escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.

21 Et Sedeciam regem Juda,& principes ejus, dabo in manus inimicorum suorum,& in manus quærentium animas eorum, & in manus exercituum regis Babylonis, qui recesserunt à vobis.

22 Ecce ego præcipio,dicit Dominus, & reducam eos in civitatem hanc, & præliabuntur adversus eam, & capient eam,& incendent igni: & civitates Juda dabo in solitudinem, eò quòd non sit habitator.

CAPUT XXXV.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris sui licèt dura servantium, expostulat Dominus de pertinaci Judæorum inobedientia adversus ipsius præcepta: quapropter his pronuntiat Dominus mala, illis autem bona.

A 1 VERbum, quod factum est ad Jeremiam à Domino,in diebus Joakim filiæ Josiæ regis Juda,dicens:

2 Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis,& introduces eos in domum Domini,in unam exedram thesaurorum,& dabis eis bibere vinum.

3 Et assumpsi Jechoniam filium Jeremiæ filij Habsaniæ, & fratres ejus,& omnes filios ejus,& universam domum Rechabitarum:

4 Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan,filij Jegedeliæ hominis Dei,quod erat juxta gazophylacium principum,super thesaurum Maasiæ filij Sellum, qui erat custos vestibuli.

5 Et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum.

B 6 Qui responderunt:Non bibemus vjnum:quia Jonadab filius Rechab,pater noster, præcepit nobis,dicens: Non bibetis vinum vos,& filij vestri, usque in sempiternum:

7 Et domum non ædificabitis,& sementem non seretis,& vineas non plantabitis, nec habebitis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris,ut vivatis diebus multis super faciem terræ, in qua vos peregrinamini.

8 Obedivimus ergo voci Jonadab filij Rechab, patris nostri,in omnibus quæ præcepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris nos,& mulieres nostræ,filij, & filiæ nostræ:

9 Et non ædificaremus domos ad habitandum, & vineam,& agrum,& sementem non habuimus:

10 Sed habitavimus in tabernaculis, & obedientes fuimus,juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noster.

11 Cùm autem ascendisset Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram nostram,diximus: Venite, & ingrediamur Jerusalem à facie exercitus Chaldæorum,& à facie exercitus Syriæ: & mansimus in Jerusalem.

12 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

C 13 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Vade,& dic viris Juda & habitatoribus Jerusalem: Numquid non recipietis disciplinam

ut

ut obediatis verbis meis, dicit Dominus?

14 Prævaluerunt sermones Jonadab filij Rechab, quos præcepit filiis suis ut non biberent vinum: & non biberunt usque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui: ego autem locutus sum ad vos, de manè consurgens & loquens, & non obedistis mihi.

15 Misíque ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo, mitténsque & dicens: * Convertimini unusquisque à via sua pessima, & bona facite, studia vestra: & nolite sequi deos alienos, neque colatis eos: & habitabitis in terra, quam dedi vobis & patribus vestris: & non inclinastis aurem vestram, neque audistis me.

16 Firmaverunt igitur filij Jonadab filij Rechab præceptum patris sui, quod præceperat eis: populus autem iste non obedivit mihi.

17 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël: Ecce ego adducam super Juda, & super omnes habitatores Jerusalem, universam afflictionem, quam locutus sum adversum illos: eò quòd locutus sum ad illos, & non audierunt: vocavi illos, & non responderunt mihi.

18 Domui autem Rechabitarum dicit Jeremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Pro eo quòd obedistis præcepto Jonadab patris vestri, & custodistis omnia mandata ejus, & feciſtis universa, quæ præcepit vobis:

19 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: non deficiet vir de stirpe Jonadab filij Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.

CAPUT XXXVI.

Jussu Domini mittit Jeremias inclusus carcere per Baruch librum cominationum, quem legat coram omni populo ut respiscant: porrò rex Ioakim ipsum igni consumit, jubens Ieremiam & Baruch comprehendi, qui absconditi erant: Ieremias autem jussu Domini jubet Baruch alium scribere, & Ioakim ac semen ejus unà cum Jerusalem prædicit perdendos.

1 ET factum est in anno quarto Joakim filij Josiæ regis Juda: factum est verbum hoc ad Jeremiam a Domino, dicens:

2 Tolle volumen libri, & scribes in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi adversum Israël & Judam, & adversum omnes gentes; à die qua locutus sum ad te, ex diebus Josiæ usque ad diem hanc:

3 Si fortè audiente domo Juda universa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unusquisque à via sua pessima: & propitius ero iniquitati, & peccato eorum.

4 Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Neriæ: & scripsit Baruch ex ore Jeremiæ, omnes sermones Domini quos locutus est ad eũ, in volumine libri:

5 Et præcepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum Domini.

6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo scripsisti ex ore meo, verba Domini, audiente populo in domo Domini in die jejunij: insuper & audiente universo Juda, qui veniunt de civitatibus suis, leges eis:

7 Si fortè cadat oratio eorum in conspectu Domini, & revertatur unusquisque à via sua pessima: quoniam magnus furor & indignatio est, quam locutus est Dominus adversus populum hunc.

8 Et fecit Baruch filius Neriæ, juxta omnia, quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini.

9 Factum est autem in anno quinto Joakim filij Josiæ regis Juda, in mense nono: prædicaverunt jejunium in conspectu Domini omni populo in Jerusalem, & universæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jerusalem.

10 Legítque Baruch ex volumine sermones Jeremiæ in domo Domini, in gazophilacio Gamariæ filij Saphan, scribæ, in vestibulo superiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo.

11 Cùmque audisset Michæas filius Gamariæ filij Saphan omnes sermones ex libro:

12 Descendit in domum regis ad gazophylacium scribæ: & ecce ibi omnes principes sedebant: Elizama scriba, & Dalaias filius Semeiæ, & Elnathã filius Achobor, & Gamarias filius Saphã, & Sedecias filius Hananiæ, & universi principes.

13 Et nuntiavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14 Miserunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniæ filij Selemiæ, filij Chusi, dicentes: Volumen, ex quo legisti audiente populo, sume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu sua, & venit ad eos.

15 Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum.

16 Igitur cùm audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum, & dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes sermones istos.

17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore ejus.

18 Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos: & ego scribebam in volumine atramento.

19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & absconde te tu & Jeremias, & nemo sciat ubi sitis.

20 Et ingressi sunt ad regem in atrium: porrò volumen commendaverunt in gazophilacio Elisamæ scribæ: & nuntiaverunt audiente rege omnes sermones.

21 Misítque rex Judi ut sumeret volumen: qui tollens illud de gazophilacio Elizamæ scribæ, legit audiente rege, & universis principibus qui stabant circa regem.

22 Rex autẽ sedebat in domo hiemali in mense nono: & posita erat arula coram eo plena prunis.

23 Cùmque legisset Judi tres pagellas vel quatuor, scidit illud scapello scribæ, & projecit in ignem, qui erat super arulam, donec consumeretur omne volumen igni, qui erat in arula.

24 Et non timuerunt, neque sciderunt vestimenta sua, rex & omnes servi ejus, qui audierunt universos sermones istos.

25 Verumtamen Elnathan, & Dalaias, & Gamarias, contradixerunt regi ne combureret librum: & non audivit eos.

26 Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, & Saraiæ

F Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch scribam, & Jeremiam prophetam: abscondit autem eos Dominus.

27 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, postquam combusserat rex volumen, & sermones quos scripserat Baruch ex ore Jeremiæ, dicens:

28 Rursum tolle volumen aliud: & scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volumine, quod combussit Joakim rex Juda.

G 29 Et ad Joakim regem Juda dices: Hæc dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuntians: Festinus veniet rex Babylonis, & vastabit terram hanc, & cessare faciet ex illa hominem, & jumentum?

30 Propterea hæc dicit Dominus contra Joakim regem Juda: Non erit ex eo qui sedeat super solium David: & cadaver ejus projicietur ad æstum per diem; & ad gelu per noctem.

31 Et visitabo contra eum, & contra semen ejus, & contra servos ejus, iniquitates suas; & adducam super eos, & super habitatores Jerusalem, & super viros Juda, omne malum, quod locutus sum ad eos, & non audierunt.

32 Jeremias autem tulit volumen aliud: & dedit illud Baruch filio Neriæ scribæ: qui scripsit in eo ex ore Jeremiæ omnes sermones libri, quem combusserat Joakim rex Juda igni: & insuper, additi sunt sermones multo plures, quàm anteà fuerant.

CAPUT XXXVII.

Sedecias Iechoniæ succedens petit pro se orare Ieremiam; qui, relicta à Chaldæis Ierusalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetat Chaldæos redituros, & Ierusalem exusturos: ipse quoque Ieremias urbem egrediens, cæsus in carcerem detruditur; unde à Sedecia eductus, servatur in vestibulo carceris, assignata ipsi in dies torta panis.

A 1 ET regnavit rex Sedecias filius Josiæ pro Jechonia filio Joakim: quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis in terra Juda.

2 Et non obedivit ipse, & servi ejus, & populus terræ, verbis Domini, quæ locutus est in manu Ieremiæ prophetæ.

3 Et misit rex Sedecias Iuchal filium Selemiæ & Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, ad Ieremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum nostrum.

4 Ieremias autem liberè ambulabat in medio populi: non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Ægypto: & audientes Chaldæi, qui obsidebant Ierusalem, hujuscemodi nuntium, recesserunt ab Ierusalem.

5 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam
B prophetam dicens:

6 Hæc dicit Dominus Deus Israël: Sic dicetis regi Iuda, qui misit vos ad me interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terrã suam in Ægyptũ.

7 Et redient Chaldæi, & bellabunt contra civitatem hanc: & capient eam, & succendent eam igni.

8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent à nobis Chaldæi; quia non abibunt.

9 Sed & si percusseritis omnem exercitum Chaldæorum, qui præliantur adversum vos: & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: singuli de tentorio suo consurgent, & incendent civitatem hanc igni.

10 Ergo cùm recessisset exercitus Chaldæorum ad Jerusalem propter exercitum Pharaonis.

11 Egressus est Jeremias de Jerusalem ut iret in Terram Benjamin, & divideret ibi possessionem in conspectu civium.

12 Cúmque perveniisset ad portam Benjamin, C erat ibi custos portæ per vices, nomine Jerias, filius Selemiæ filij Hananiæ, & apprehendit Jeremiam prophetam, dicens: ad Chaldæos profugis.

13 Et respondit Jeremias: Falsum est, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: sed comprehendit Jerias Jeremiam, & adduxit eum ad principes.

14 Quam ob rem irati principes contra Jeremiam, cæsum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan scribæ: ipse enim præpositus erat super carcerem.

15 Itaque ingressus est Jeremias in domum laci & in ergastulum: & sedit ibi Jeremias diebus multis.

16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum: & D interrogavit eum in domo sua absconditè, & dixit: Putásne est sermo à Domino? Et dixit Jeremias: Est, & ait: In manus regis Babylonis tradêris.

17 Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi, & servis tuis, & populo tuo, quia misisti me in domum carceris?

18 Ubi sunt prophetæ vestri, qui prophetabant vobis, & dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos, & super terram hanc?

19 Nunc ergo audi obsecro domine mi rex: Valeat deprecatio mea in conspectu tuo: & ne me remittas in domum Jonathã scribæ, ne moriar ibi.

20 Præcepit ergo rex Sedecias ut traderetur Jeremias in vestibulo carceris: & daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento, donec consumerentur omnes panes de civitate: & mansit Jeremias in vestibulo carceris.

CAPUT XXXVIII.

Ieremias principibus à rege traditus mittitur in lacum lutosum; unde jussu regis per Abdemelech eductus in vestibulum carceris, suadet regi ut egrediatur ad Chaldæos, alioqui nec ipse eos effugiet, & civitas ab eis igne succendetur: jubet quoque rex Ieremiæ ut hoc colloquium servet secretum.

1 AUdivit autem Saphatias filius Mathan, & A Gedelias filius Phassur & Juchal filius Selemiæ, & Phassur filius Melchiæ, sermones, quos Ieremias loquebatur ad omnem populum, dicens:

2 Hæc dicit Dominus: * Quicumque manse- *Sup. 21. c. 9.
rit in civitate hac, morietur gladio, & fame, & peste: qui autem profugerit ad Chaldæos, vivet, & erit anima ejus sospes & vivens.

3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas hæc in manu exercitus regis Babylonis, & capiet eam.

4 Et dixerunt principes regi: Rogamus ut occidatur homo iste: de industria enim dissolvit manus virorum bellantium, qui remanserunt in civitate hac, & manus universi populi: loquens ad eos B

juxta verba hæc: siquidem homo iste non quærit pacem populo huic, sed malum.

5 Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse in manibus vestris est: nec enim fas est regem vobis quidquam negare.

6 Tulerunt ergo Jeremiam, & projecerunt eum in lacum Melchiæ filij Amelech, qui erat in vestibulo carceris: & submiserunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum: descendit itaque Jeremias in cœnum.

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis quod misissent Jeremiam in lacum: porrò rex sedebat in porta Benjamin.

8 Et egressus est Abdemelech de domo regis, & locutus est ad regem, dicens:

9 Domine mi rex, malefecerunt viri isti omnia quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame, non sunt enim panes ultrà in civitate.

C 10 Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros, & leva Jeremiam prophetam de lacu antequam moriatur.

11 Assumptis ergo Abdemelech secum viris, ingressus est domum regis, quæ erat sub cellario: & tulit inde veteres pannos, & antiqua quæ computruerant, & submisit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12 Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam: Pone veteres pannos, & hæc scissa & putrida, sub cubito manuum tuarum, & super funes. fecit ergos Jeremias sic.

D 13 Et extraxerunt Jeremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu: mansit autem Jeremias in vestibulo carceris.

14 Et misit rex Sedecias, & tulit ad se Jeremiam prophetam ad ostium tertium, quod erat in domo Domini: & dixit rex ad Jeremiam: Interrogo ego te sermonem, ne abscondas à me aliquid.

15 Dixit autem Jeremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? & si consilium dedero tibi, non me audies.

16 Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clàm, dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, si occidero te, & si tradidero te in manus virorum istorum, qui quærunt animam tuam.

E 17 Et dixit Jeremias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, & civitas hæc non succendetur igni: & salvus eris tu, & domus tua.

18 Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & succendent eam igni: & tu non effugies de manu eorum.

19 Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam: Solicitus sum propter Judæos, qui transfugerunt ad Chaldæos: ne fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi.

20 Respondit autem Jeremias: Non te tradent, audi quæso vocem Domini, quam ego loquor ad te, & benè tibi erit, & vivet anima tua.

F 21 Quòd si nolueris egredi: iste est sermo, quem ostendit mihi Dominus:

22 Ecce omnes mulieres, quæ remanserunt in domo regis Juda, educentur ad principes regis Babylonis: & ipsæ dicent: Seduxerunt te, & prævaluerunt adversum te viri pacifici tui, demerserunt in cœno & in lubrico pedes tuos, & recesserunt à te.

23 Et omnes uxores tuæ, & filij tui educentur ad Chaldæos: & non effugies manus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris: & civitatem hanc comburet igni.

24 Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam: Nullus sciat verba hæc, & non morieris,

25 Si autem audierint principes quia locutus sum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis quid locutus sis cum rege, ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus est tecũ rex: G

26 Dices ad eos: Prostravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonathan, & ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam, & interrogaverunt eum: & locutus est eis, juxta omnia verba quæ præceperat ei rex, & cessaverunt ab eo: nihil enim fuerat auditum.

28 Mansit verò Jeremias in vestibulo carceris usque ad diem, quo capta est Jerusalem: & factum est ut caperetur Jerusalem.

CAPUT XXXIX.

Jerusalem à rege Babylonis capta; rex Sedecias fugiens capitur unà cum principibus; cujus filij in conspectu ipsius trucidantur cum nobilibus, ipséque exoculatur, ac vinctus in Babylonem ducitur: subverso autem muro Jerusalem, & palatio aliisque domibus igne succensis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Jerosolymis relinquitur: Jeremias verò de carceris vestibulo liber educitur.

1 ANno nono Sedeciæ regis Juda, mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus ad Jerusalem, & obsidebant eam. 4. Reg. 25. a. 1. Inf. 52. a. 4. A

2 Undecimo autem anno Sedeciæ, mense quarto, quinta mensis aperta est civitas.

3 Et ingressi sunt omnes principes regis Babylonis, & sederunt in porta media: Neregel, Sereser, Semegarnabu, Sarsachim, Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4 Cúmque vidisset eos Sedecias rex Juda, & omnes viri bellatores, fugerunt: & egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egressi sunt ad viam deserti.

5 Persecutus est autem eos exercitus Chaldæorum: & cõprehenderunt Sedeciam in campo solitudinis Jerichontinæ, & captum adduxerunt ad Nabuchonosor rege Babylonis in Reblatha, quæ est in Terra Emath: & locutus est ad eum judicia. B

6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis ejus: & omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis.

7 Oculos quoque Sedeciæ eruit: & vinxit eum compedibus ut duceretur in Babylonem.

8 Domum quoque regis, & domum vulgi succenderunt Chaldæi igni, & murum Jerusalem subverterunt.

9 Et reliquias populi qui remanserant in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad eum, & superfluos

superfluos vulgi, qui remanserant, transtulit Nabuzardan magister militum in Babylonem.

C 10 Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimisit Nabuzardan magister militum in Terra Juda: & dedit eis vineas & cisternas in die illa.

11 Præceperat autem Nabuchodonosor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magistro militum, dicens:

12 Tolle illum, & pone super eum oculos tuos nihilque ei mali facias: sed, ut voluerit, sic facias ei.

13 Misit ergo Nabuzardan princeps militiæ, & Nabusezban, & Rabsares, & Neregel, & Sereser, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis;

14 Miserunt, & tulerunt Jeremiam de vestibulo carceris; & tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filij Saphan, ut intraret in domum, & habitaret in populo.

D 15 Ad Jeremiam autem factus fuerat sermo Domini, cũ clausus esset in vestibulo carceris, dicẽs:

16 Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Ecce ego inducam sermones meos super civitatem hanc in malum, & non in bonum: & erunt in conspectu tuo in die illa.

17 Et liberabo te in die illa, ait Dominus: & non tradêris in manus virorum, quos tu formida:

18 Sed eruens liberabo te, & gladio non cades: sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus.

Caput XL.

Jeremiæ permittitur liberè habitare ubicumque voluerit; qui unà cùm dispersis Judæis venit ad Godoliam præfectum reliquiis Judæorum: qui Godolias audire noluit Iohanan monentem ipsum de Ismahel intentante ei mortem.

A 1 Sermo, qui factus est ad Jeremiam à Domino, postquam dimissus est à Nabuzardan magistro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium, qui migrabant de Jerusalem & Juda, & ducebantur in Babylonem.

2 Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus est malum hoc super locum istum;

3 Et adduxit: & fecit Dominus sicut locutus est, quia peccastis Domino, & non audistis vocem ejus, & factus est vobis sermo hic.

4 Nunc ergo ecce solvi te hodie de catenis, quæ sunt in manibus tuis: si placet tibi ut venias mecum in Babylonem, veni; & ponam oculos meos super te: si autem displicet tibi venire mecum in Babylonem, reside: ecce omnis terra in conspectu tuo est: quod elegeris, & quò placuerit tibi ut vadas, illuc perge.

B 5 Et mecum noli venire: sed habita apud Godoliam filium Ahicam filij Saphan, quem præposuit rex Babylonis civitatibus Juda. habita ergo cũ eo in medio populi: vel quocumque placuerit tibi ut vadas, vade. Dedit quoque ei magister militiæ cibaria, & munuscula, & dimisit eum.

6 Venit autem Jeremias ad Godoliam filium Ahicam in Maspath, & habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.

7 Cumque audissent omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant per regiones, ipsi & socij eorum, quòd præfeciset rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, & quòd commendasset ei viros, & mulieres, & parvulos, & de pauperibus terræ, qui non fuerant translati in Babylonem:

8 Venerunt ad Godoliam in Maspath: & Ismahel filius Nathaniæ, & Johanan & Jonathan filij Caree, & Sareas filius Thanehumeth, & filij Ophi, qui erant de Netophati, & Jezonias filius Maachathi, ipsi & viri eorum. C

9 * Et juravit eis Godolias filius Ahicam filij Saphan, & comitibus eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis, habitate in terra & servite regi Babylonis, & benè erit vobis. *4 Reg. 25. f. 24

10 Ecce ego habito in Maspath, ut respondeam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam, & messem, & oleum, & condite in vasis vestris, & manete in urbibus vestris, quas tenetis.

11 Sed & omnes Judæi, qui erant in Moab, & in filis Ammon, & in Idumæa, & in universis regionibus, audito quòd dedisset rex Babylonis reliquias in Judæa, & quòd præposuisset super eos Godoliam filium Ahicam filij Saphan:

12 Reversi sunt, inquam, omnes Judæi de universis locis, ad quæ profugerant, & venerunt in terram Juda ad Godoliam in Maspath: & collegerunt vinum, & messem multam nimis. D

13 Johanan autem filius Caree, & omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Maspath.

14 Et dixerunt ei: Scito quòd Baalis rex filiorum Ammon misit Ismahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

15 Johanan autem filius Caree dixit ad Godoliam seorsum in Maspath, loquens: Ibo, & percutiam Ismahel filium Nathaniæ nullo sciente, ne interficiat animam tuam, & dissipentur omnes Judæi, qui congregati sunt ad te, & peribunt reliquiæ Juda.

16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Johanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falsum enim tu loqueris de Ismahel.

Caput XLI.

Ismahel dolo occidit Godoliam præfectum cum Judæis & Chaldæis qui cum eo erant in Maspath; aliósque octoginta interimens pepercit decem qui se thesauros habere dicebant: ac tandem veritus Iohanan ac principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo quam ceperat captivam: omnes autem qui reliqui sunt, statuunt fugere in Ægyptum à facie Chaldæorum.

1 Et factum est in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniæ, filij Elisama de semine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Maspath: & comederunt ibi panes simul in Maspath. A

2 Surrexit autem Ismahel filius Nathaniæ, & decem viri qui cum eo erant, & percusserunt Godoliam filium Ahicam filij Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem præfecerat rex Babylonis terræ.

3 Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Maspath, & Chaldæos, qui reperti sunt ibi, & viros bellatores percussit Ismahel,

4 Secundo autem die postquam occiderat Godoliam, nullo adhuc sciente,

5 Venerunt viri de Sichem,& de Silo,& de Samaria octoginta viri,rasi barba, & scissis vestibus, & squallentes: & munera & thus habebant in manu,ut offerrent in domo Domini.

B 6 Egressus ergo Ismahel filius Nathaniæ in occursum eorum de Masphat, incedens & plorans ibat:cùm autem occurrisset eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam,

7 Qui cùm venissent ad medium civitatis, interfecit eos Ismahel filius Nathaniæ circa medium laci,ipse,& viri qui erant cum eo.

8 Decem autem viri reperti sunt inter eos, qui dixerunt ad Ismahel: Noli occidere nos:quia habemus thesauros in agro, frumenti,& hordei, & olei, & mellis. Et cessavit, & non interfecit eos cum fratribus suis.

9 Lacus autem, in quem projecerat Ismahel omnia cadavera virorum, quos percussit propter Godoliam, ipse est,, quem fecit rex Asa propter Baasa regem Israël: ipsum replevit Ismahel filius Nathaniæ occisis.

C 10 Et captivas duxit Ismahel omnes reliquias populi,qui erant in Masphat; filias regis, & universum populum, qui remanserat in Masphath quos commendaverat Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius Nathaniæ,& abiit ut transiret ad filios Ammon.

11 Audivit autem Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, omne malum,quod fecerat Ismahel filius Nathaniæ.

12 Et assumptis universis viris, profecti sunt ut bellarent adversum Ismahel filium Nathaniæ, & invenerunt eum ad aquas multas, quæ sunt in Gabaon.

13 Cúmque vidisset omnis populus, qui erat cum Ismahel,Johanan filium Caree, & universos principes bellatorum, qui erant cum eo, lætati sunt.

D 14 Et reversus est omnis populus, quem ceperat Ismahel, in Masphat: reversúsque abiit ad Johanan filium Caree.

15 Ismahel autem filius Nathaniæ fugit cum octo viris à facie Johanan,& abiit ad filios Ammon.

16 Tulit ergo Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo,universas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Ismahel filio Nathaniæ de Masphath, postquam percussit Godoliam filium Ahicam; fortes viros ad prœlium, & mulieres,& pueros,& eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.

17 Et abierunt, & sederunt peregrinantes in Chamaan, quæ est juxta Bethlehem, ut pergerent, & introirent Ægyptum.

18 A facie Chaldæorum: timebant enim eos, quia percusserat Ismahel filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam,quem præposuerat rex Babylonis in Terra Juda.

Caput XLII.

Missus Ieremias ad orandum ac consulendum Dominum pro reliquis Iudæorum, respondet ipsos fore salvos si in Iudæa maneant; si autem in Ægyptum fugiant, dicit eos omnes gladio, fame, & peste morituros.

1 ET accesserunt omnes principes bellatorũ,& A
Johanã filius Caree,& Jezonias filius Osaiæ, & reliquum vulgus à parvo usque ad magnum:

2 Dixerúntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio nostra in conspectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum,pro universis reliquiis istis: quia derelicti sumus pauci de pluribus,sicut oculi tui nos intuentur:

3 Et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam, per quam pergamus, & verbum, quod faciamus.

4 Dixit autem ad eos Jeremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum vestrum secundùm verba vestra,omne verbum, quodcumque responderit mihi, indicabo vobis; nec celabo vos quidquam.

5 Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos testis veritatis & fidei,si non juxta omne verbum,in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus.

6 Sive bonum est, sive malum, voci Domini Dei nostri, ad quem mittimus te, obediemus: ut benè sit nobis cùm audierimus vocem Domini Dei nostri.

7 Cùm autem completi essent decem dies, fac- B
tumest verbum Domini ad Jeremiam.

8 Vocavítque Johanan filium Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo,& universum populum à minimo usque ad magnum.

9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israël,ad quem misistis me, ut prosternerem preces vestras in conspectu ejus:

10 Si quiescentes manseritis in terra hac, ædificabo vos,& non destruam;plantabo,& non evellam: jam enim placatus super malo quod feci vobis.

11 Nolite timere à facie regis Babylonis,quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobiscum sum ego, ut salvos vos faciam,& eruam de manu ejus.

12 Et dabo vobis misericordias, & miserebor vestri, & habitare vos faciam in terra vestra.

13 Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in C
terra ista,nec audiemus vocem Dñi Dei nostri,

14 Dicentes: Nequaquam, sed ad Terram Ægypti pergemus: ubi non videbimus bellum, & clangorem tubæ non audiemus,& famem non sustinebimus: & ibi habitabimus.

15 Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ Juda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël: Si posueritis faciem vestrã ut ingrediamini Ægyptum, & intraveritis ut ibi habitetis:

16 Gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in Terra Ægypti: & fames pro qua estis soliciti, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini.

17 Omnésque viri, qui posuerunt faciẽ suam ut ingrediantur Ægyptum,ut habitent ibi,moriẽtur gladio, & fame, & peste:nullus de eis remanebit, nec effugiet à facie mali,quod ego afferã super eos.

18 Quia

D 18 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël: Sicut conflatus est furor meus, & indignatio mea super habitatores Jerusalem: sic conflabitur indignatio mea super vos, cum ingressi fueritis Ægyptum, & eritis in jusjurandum, & in stuporem, & in maledictum, & in opprobrium: & nequaquam ultrà videbitis locum istum.

19 Verbum Domini super vos reliquiæ Juda: Nolite intrare Ægyptum: scientes scietis quia obtestatus sum vos hodie,

20 Quia decepistis animas vestras: vos enim misistis me ad Dominum Deum nostrum dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum nostrum, & juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, & faciemus.

21 Et annuntiavi vobis hodie, & non audistis vocem Domini Dei vestri, super universis pro quibus misit me ad vos.

22 Nunc ergo scientes scietis quia gladio, & fame, & peste moriemini in loco, ad quem voluistis intrare ut habitaretis ibi.

Caput XLIII.

Reliquiæ Judæorum non audientes Domini præceptum quod referebat Ieremias, proficiscuntur unà cum Ieremia & Baruch in Ægyptum: ubi constitutus Ieremias vaticinatur regem Babylonis vastaturum Terram Ægypti cum idolis suis, eique dominaturum.

A 1 FActum est autem, cùm complesset Jeremias loquens ad populum universos sermones Domini Dei eorum, pro quibus miserat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc:

2 Dixit Azarias filius Osaiæ, & Johanam filius Caree, & omnes viri superbi, dicentes ad Jeremiã: Mendacium tu loqueris: non misit te Dominus Deus noster, dicens: Ne ingrediamini Ægyptum ut habitetis illic.

B 3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adversum nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos, & traduci faciat in Babylonem.

4 Et non audivit Johannan filius Caree, & omnes principes bellatorum, & universus populus, vocem Domini, ut manerent in Terra Juda.

5 Sed tollens Johanan filius Caree, & universi princeps bellatorum, universos reliquiarum Juda, qui reversi fuerãt de cunctis Gentibus, ad quas fuerant antè dispersi, ut habitarent in Terra Juda;

6 Viros, & mulieres, & parvulos, & filias regis, & omnem animam, quam reliquerat Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam filij Saphan, & Jeremiam prophetam, & Baruch filium Neriæ.

C 7 Et ingressi sunt Terram Ægypti, quia non obedierunt voci Domini: & venerunt usque ad Taphnis.

8 Et factus est sermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens:

9 Sume lapides grandes in manu tua, & abscondes eos in crypta, quæ est sub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Judæis:

10 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Ecce ego mittam, & assumam Nabuchodonosor regem Babylonis servum meũ: & ponam thronum ejus super lapides istos, quos abscondi, & statuet solium suum super eos.

11 Veniénsque percutiet Terram Ægypti: quos in mortem, in mortem; & quos in captivitatem, in captivitatem; & quos in gladium, in gladium,

12 Et succendet ignem in delubris deorum Ægypti, & comburet ea, & captivos ducet illos: & amicietur Terra Ægypti, sicut amicitur pastor pallio suo: & egredietur inde in pace.

13 Et conteret statuas domus Solis, quæ sunt in Terra Ægypti: & delubra deorum Ægypti comburet igni.

Caput XLIV.

Judæi in Ægypto reprehensi à Ieremia super idololatria, obstinatè respondent unà cum multitudine mulierum, se permansuros in idololatria inveterata: quos Ieremias prædicit universos gladio & fame consumendos, regémque Ægypti tradendum in manus inimicorum suorum, ac terram Ægypti prorsus vastandum.

A 1 VErbum, quod factum est per Jeremiam ad omnes Judæos, qui habitabant in Terra Ægypti, habitantes in Magdalo, & in Taphnis, & in Memphis, & in Terra Phatures, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Vos vidistis omne malum istud, quod adduxi super Jerusalem, & super omnes urbes Juda: & ecce desertæ sunt hodie, & non est in eis habitator:

3 Propter malitiam, quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, & irent ut sacrificarent, & colerent deos alienos, quos nesciebant, & illi, & vos, & patres vestri.

4 Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, de nocte consurgens, mitténsque & dicens: Nolite facere verbum abominationis hujuscemodi, quam odivi.

5 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, ut converterentur à malis suis & non sacrificarent diis alienis.

B 6 Et conflata est indignatio mea & furor meus, & succensa est in civitatibus Juda, & in plateis Jerusalem: & versæ sunt in solitudinem & vastitatem secundùm diem hanc.

7 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir & mulier, parvulus & lactens de medio Judæ, nec relinquatur vobis quidquam residuum:

8 Provocantes me in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in Terra Ægypti, in quam ingressi estis ut habitetis ibi: & dispereatis, & sitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ?

9 Numquid obliti estis mala patrum vestrorum, & mala regum Juda, & mala uxorum ejus, & mala vestra, & mala uxorum vestrarum, quæ fecerunt in Terra Juda, & in regionibus Jerusalem?

10 Non sunt mundati usque ad diem hanc: & non timuerunt, & non ambulaverunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis & coram patribus vestris.

C 11 Ideò hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: * Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum: & dispérdam omnem Judam. * *Amos 9. a. 4.*

12 Et assumam reliquias Judæ, qui posuerunt facies suas ut ingrederentur Terram Ægypti, & habitarent ibi: & consumentur omnes in Terra Ægypti: cadẽt in gladio & in fame: & cõsumẽtur à

minimo usque ad maximum, in gladio & in fame morientur: & erunt in jusjurandum, & in miraculum, & in maledictionem, & in opprobrium.

13 Et visitabo super habitatores Terræ Ægypti, sicut visitavi super Jerusalem, in gladio, & fame, & peste.

D 14 Et non erit qui effugiat, & sit residuus de reliquiis Judæorum, qui vadunt ut peregrinentur in Terra Ægypti: & revertantur in Terram Juda, ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur, & habitent ibi: non revertentur nisi qui fugerint.

15 Responderunt autem Jeremiæ omnes viri, scientes quòd sacrificarent uxores eorum diis alienis, & universæ mulieres, quarū stabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Ægypti in Phatures, dicentes:

16 Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te:

17 Sed scientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos, & patres nostri, reges nostri, & principes nostri, in urbibus Juda, & in plateis Jerusalē: & saturati sumus panibus, & benè nobis erat, malúmq; non vidimus.

18 Et eo autem tempore, quo cessavimus sacrificare reginæ cæli, & libare ei libamina, indigemus omnibus; & gladio & fame consumpti sumus.

E 19 Quòd si nos sacrificamus reginæ cæli, & libamus ei libamina: numquid sine viris nostris fecimus ei placentas, ad colendum eam, & libandum ei libamina?

20 Et dixit Jeremias ad omnem populum, adversum viros, & adversum mulieres, & adversum universam plebem, qui responderant ei verbum, dicens:

21 Numquid non sacrificium, quod sacrificastis in civitatibus Juda, & in plateis Jerusalem, vos & patres vestri, reges vestri, & principes vestri, & populus terræ, horum recordatus est Dominus, & ascendit super cor ejus?

22 Et non poterat Dominus ultrà portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominationes, quas feciſtis: & facta est terra vestra in desolationem, & in stuporem: & in maledictum, eò quòd non sit habitator sicut est dies hęc.

F 23 Propterea quòd sacrificaveritis idolis, & peccaveritis Domino, & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in præceptis, & in testimoniis ejus non ambulaveritis: idcirco evenerunt vobis mala hæc, sicut est dies hæc.

24 Dixit autem Jeremias ad omnem populum, & ad universas mulieres: Audite verbum Domini omnis Juda, qui estis in Terra Ægypti:

25 Hæc inquit Dominus exercituum Deus Israël, dicens: Vos, & uxores vestræ, locuti estis ore vestro, & manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus vota nostra, quæ vovimus, ut sacrificemus reginæ cæli, & libemus eis libamina, implestis vota vestra, & opere perpetrastis ea.

26 Ideò audite verbum Domini omnis Juda, qui habitatis in Terra Ægypti: Ecce ego juravi in nomine meo magno, ait Dominus: quia nequaquam ultrà vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Judæi, dicentis: Vivit Dominus Deus in omni Terra Ægypti.

27 Ecce ego vigilabo super eo in malum, & G non in bonum: & consumentur omnes viri Juda, qui sunt in Terra Ægypti, gladio & fame, donec penitus consumantur.

28 Et qui fugerint gladium, revertentur de Terra Ægypti in Terram Juda viri pauci: & scient omnes reliquiæ Juda ingredientium Terram Ægypti, ut habitent ibi, cujus sermo compleatur, meus, an illorum.

29 Et hoc vobis signum, ait Dominus, quòd visitē ego super vos in loco isto, ut sciatis quia verè complebuntur sermones mei contra vos in malū.

30 Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum ejus, & in manu quærentium animam illius: sicut tradidi Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui, & quærentis animam ejus.

Caput XLV.

Deus per Ieremiam arguit Baruch, quòd quereretur se dolorem habere, & non requiem; cui tamen in ceterorum vastatione pollicetur securitatem.

1 Verbum, quod locutus est Jeremias propheta ad Baruch filium Neriæ, cùm scripsisset A verba hæc in libro ex ore Jeremiæ, anno quarto Joakim filij Josiæ regis Juda, dicens:

2 Hæc dicit Dñs Deus Israël ad te Baruch:

3 Dixisti: Væ misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu meo, & requiem non inveni.

4 Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ecce B quos ædificavi, ego destruo: & quos plantavi, ego evello, & universam terram hanc.

5 Et tu quæris tibi grandia: noli quærere: quia ecce ego adducam malum super omnem carnem, ait Dominus: & dabo tibi animam tuam in salutem, in omnibus locis, ad quæcumque perrexeris.

Caput XLVI.

Dominus per Ieremiam Pharaoni & Ægypto prænuntiat desolationem, quam inducet Nabuchodonosor; Iudæis autem & filiis Israël consolationem tandem ac liberationem: universis verò Gentibus adquas Deus illos ejecerat, vastationem.

1 Quod factum est verbum Domini ad Jere- A miam prophetam contra Gentes,

2 Ad Ægyptum, adversum exercitum Pharaonis Nachao regis Ægypti, qui erat juxta fluvium Euphraten in Charcamis, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis, in quarto anno Joakim filij Josiæ regis Juda.

3 Præparate scutum, & clypeum, & procedite ab bellum.

4 Jungite equos, & ascendite equites: state in galeis, polite lanceas, induite vos loricis.

5 Quid igitur? vidi ipsos pavidos: & terga vertentes, fortes eorum cæsos: fugerunt conciti, nec respexerunt: terror undique, ait Dominus.

6 Non fugiat velox; nec salvari se putet fortis: B Ad Aquilonem juxta flumen Euphraten victi sunt, & ruerunt.

7 Quis est iste, qui quasi flumen ascendit: & veluti fluviorum, intumescunt gurgites ejus?

8 Ægyptus, fluminis instar ascendit, & velut flumina movebuntur fluctus ejus, & dicet: Ascendens

cendens opertam terram : perdam civitatem, & habitatores ejus :

9 Ascendite equos, & exultate in curribus, & procedant fortes, Æthiopia & Libyes tenentes scutum, & Lydii arripientes & jacientes sagittas.

C 10 Dies autem ille Domini Dei exercituum, dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis: devorabit gladius, & saturabitur, & inebriabitur sanguine eorum: victima enim Domini Dei exercituũ in terra Aquilonis juxta flumen Euphraten

11 Ascende in Galaad, & tolle resinam, virgo filia Ægypti: frustrà multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi.

12 Audierunt gentes ignominiam tuam, & ululatus tuus replevit terram: quia fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt.

13 Verbum quod locutus est Dominus ad Jeremiam prophetam, super quòd venturus esset Nabuchodonosor rex Babylonis & percussurus

D Terram Ægypti.

14 Annuntiate Ægypto, & auditum facite in Magdalo, & resonet in Memphis, & in Taphnis, dicite : Sta & præpara te : quia devorabit gladius ea quæ per circuitum tuum sunt.

15 Quare computruit fortis tuus? non stetit : quoniam Dominus subvertit eum.

16 Multiplicavit ruentes, cecidítque vir ad proximum suum : & dicent : Surge, & revertamur ad populum nostrum, & ad terram nativitatis nostræ, à facie gladij columnæ.

17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti, tumultum adduxit tempus.

E 18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum nomen ejus) quoniam sicut Thabo in montibus, & sicut Camelus in mari, veniet.

19 Vasa transmigrationis fac tibi habitatrix filia Ægypti quia Memphis in solitudinem erit, & deseretur, & inhabitabilis erit.

20 Vitula elegans atque formosa Ægyptus: stimulator ab Aquilone veniet ei.

21 Mercenarij quoque ejus, qui versabantur in medio ejus quasi vituli saginati versi sunt, & fugerunt simul, nec stare potuerunt, quia dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitationis eorum.

F 22 Vox ejus quasi æris sonabit : quoniam cum exercitu properabunt, & cum securibus venient ei, quasi cædentes ligna.

23 Succiderunt saltum ejus, ait Dominus, qui supputari non potest : multiplicati sunt super locustas, & non est eis numerus.

24 Confusa est filia Ægypti, & tradita in manus populi Aquilonis.

25 Dixit Dominus exercituum Deus Israël : Ecce ego visitabo super tumultum Alexandriæ, & super Pharaonem, & super Ægyptum, & super deos ejus, & super reges ejus, & super Pharaonem, & super eos qui confidunt in eo.

G 26 Et dabo eos in manus quærentium animam eorum, & in manus Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manus servorum ejus : & post hæc habitabitur sicut diebus pristinis, ait Dominus.

* *Isa. 41.a.1. 44.e.2.* 27 * Et tu ne timeas serve meus Jacob, & ne paveas Israël : quia ecce ego salvum te faciam de longinquo, & semen tuum de terra captivitatis tuæ : & revertetur Jacob, & requiescet, & prosperabitur? & non erit qui exterreat eum.

28 Et tu noli timere serve meus Jacob, ait Dominus: quia tecum ego sum, quia ego consumam cunctas gentes, ad quas ejeci te : te verò non consumam, sed castigabo te in judicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

Vastatio prædicitur Palæstinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Ascalonis.

1 QUod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra Palæsthinos, antequam percuteret Pharao Gazam : A

2 Hæc dicit Dominus : Ecce aquæ ascendunt ab Aquilone, & erunt quasi torrens inundans, & operient terram & plenitudinem ejus urbem, & habitatores ejus : clamabunt homines, & ululabunt omnes habitatores terræ, B

3 A strepitu pompæ armorum, & bellatorum ejus, à commotione quadrigarum ejus, & multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis.

4 Pro adventu diei, in quo vastabuntur omnes Philisthiim, & dissipabitur Tyrus, & Sidon cũ omnibus reliquis auxiliis suis. depopulatus est enim Dñs Palæsthinos, reliquias insulæ Cappadociæ.

5 Venit calvitiũ super Gazam; conticuit Ascalon, & reliquiæ vallis earum: usquequò cõsidêris? C

6 O mucro Domini usquequò non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & sile.

7 Quomodo quiescet, cùm Dominus præceperit ei adversus Ascalonem, & adversus maritimas ejus regiones, ibíque condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædicit Dominus vastationem Moab & omnium urbium ejus; sed in novissimis diebus captivitatem ipsorum relaxandam : maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium suum à sanguine prohibens.

1 AD Moab hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Væ super Nabo, quoniam vastata est, & confusa : capta est Cariathaim: confusa est fortis, & tremuit. A

2 Non est ultrà exultatio in Moab contra Hesebon : cogitaverunt malum. Venite, & disperdamus eam de gente. ergo silens conticesces, sequetúrque te gladius.

3 Vox clamoris de Oronaïm : vastitas, & contritio magna.

4 Contrita est Moab : Annuntiate clamorem parvulis ejus.

5 Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu : quoniam in descensu Oronaïm hostes ululatum contritionis audierunt :

6 Fugite, salvate animas vestras: & eritis * quasi myricæ in deserto. * *Sub. 17.c.6.*

7 Pro eo enim quòd habuisti fiduciam in munitionibus tuis, & in thesauris tuis, tu quoque capieris: & ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes ejus, & principes ejus simul.

8 Et veniet prædo ad omnem urbem, & urbs nulla salvabitur: & peribunt valles, & dissipabuntur campestria: quoniam dixit Dominus. B

9 Date florem Moab, quia florens egredietur,

rodach, confusa sunt sculptilia ejus, superata sunt idola eorum.

3 Quoniam ascendit contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram ejus in solitudinem: & non erit qui habitet in ea ab homine usque ad pecus: & moti sunt, & abierunt.

4 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus: venient filij Israël, ipsi & filij Juda simul: ambulantes & flentes properabunt, & Dominum Deum suum quærent.

5 In Sion interrogabunt viam, huc facies eorum. Venient, & apponentur ad Dominum fœdere sempiterno, quod nulla oblivione delebitur.

6 Grex perditus factus est populus meus; pastores eorum seduxerunt eos, fecerúntque vagari in montibus: de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui.

B 7 Omnes, qui invenerunt, comederunt eos: & hostes eorum dixerunt: Non peccavimus eos: & quòd peccaverunt Domino decori justitiæ, & expectationi patrum eorum Domino.

8 Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egrediemini: & estote quasi hœdi ante gregem.

9 Quoniam ecce ego suscito, & adducam in Babylonem congregationem Gentium magnarum de terra Aquilonis: & præparabuntur adversùs eam, & inde capietur: sagita ejus, quasi viri fortis interfectoris, non revertetur vacua.

10 Et erit Chaldæa in prædam: omnes vastantes eam replebuntur, ait Dominus.

11 Quoniam exultatis, & magna loquimini, diripiētes hereditatem meam: quoniā effusi estis sicut vituli super herbam, & mugistis sicut tauri.

12 Confusa est mater vestra nimis, & adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce novissima erit in Gentibus, deserta, invia, & arens.

13 Ab ira Domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem: omnis, qui transibit per Babylonem, stupebit, & sibilabit super universis plagis ejus.

C 14 Præparamini contra Babylonem per circuitum omnes qui tenditis arcum; debellate eam, non parcatis jaculis: quia Domino peccavit.

15 Clamate adversus eam, ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus, destructi sunt muri ejus, quoniam ultio Domini est: ultionem accipite de ea; sicut fecit, facite ei.

16 Disperdite satorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis: à facie gladij columbæ unusquisque ad populum suum convertetur, & singuli ad terram suam fugient.

17 Grex dispersus Israël, leones ejecerunt eum: primus comedit eum rex Assur: iste novissimus exossavit eum, Nabuchodonosor rex Babylonis.

D 18 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Ecce ego visitabo regem Babylonis, & terram ejus, sicut visitavi regem Assur:

19 Et reducam Israël ad habitaculum suum: & pascetur Carmelū & Basan, & in monte Ephraïm & Galaad saturabitur anima ejus.

20 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus, quæretur iniquitas Israël, & non erit; & peccatum Juda, & non invenietur: quoniam propitius ero eis: quos reliquero.

21 Super terram dominantium ascende, & super habitatores ejus visita, dissipa, & interfice quæ post eos sunt, ait Dominus: & fac juxta omnia quæ præcepi tibi.

22 Vox belli in terra, & contritio magna:

23 Quomodo confractus est & contritus malleus universæ terræ? quomodo versa est in desertum Babylon in Gentibus?

24 Illaqueavi te, & capta es Babylon, & nesciebas: inventa es & apprehensa: quoniam Dominum provocasti.

25 Aperuit Dominus thesaurum suum, & protulit vasa iræ suæ: quoniam opus est Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum.

E 26 Venite ad eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam: tollite de via lapides, & redigite in acervos, & interficite eam: nec sit quidquam reliquum.

27 Dissipate universos fortes ejus, descendat in occisionem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis.

28 Vox fugientium, & eorum qui evaserunt de terra Babylonis, ut annuntient in Sion ultionem Domini Dei nostri, ultionem templi ejus.

29 Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum: consistite adversus eam per gyrum, & nullus evadat: reddite ei secundùm opus suum: *juxta omnia quæ fecit, facite illi: quia contra Dñm erecta est, adversum sanctum Israël. *Infr. 51. c. 49.

30 Idcircò cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri bellatores ejus conticescent in die illa, ait Dominus:

31 Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus visitationis tuæ.

32 Et cadet superbus, & corruet, & non erit qui suscitet eum: & succendam ignem in urbibus ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus.

F 33 Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam sustinēt filij Israël, & filij Juda simul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.

34 Redemptor eorū fortis, Dominus exercituum nomen ejus, judicio defendet causam eorū, ut exterreat terrā, & cōmoveat habitatores Babylonis.

35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes, & ad sapientes ejus.

36 Gladius ad divinos ejus, qui stulti erunt: gladius ad fortes illius; qui timebunt.

37 Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus, & ad omne vulgus, quod est in medio ejus: & erunt quasi mulieres: gladius ad thesauros ejus, qui diripientur.

38 Siccitas super aquas ejus erit, & arescēt: quia terra sculptilium est, & in portentis gloriantur,

39 Propterea habitabunt dracones cum faunis sicariis: & habitabunt in ea struthiones: & non inhabitabitur ultrà usque in sempiternū, nec extruetur usque ad generationem & generationem.

40 * Sicut subvertit Dominus Sodomam & Gomorrham, & vicinas ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis. *Gen. 19. c. 25.

41 Ecce populus venit ad Aquilone, & gens magna,

G magna,& reges multi consurgent à finibus terræ.
42 Arcum & scutum apprehendent: crudeles sunt & immisericordes; vox eorum quasi mare sonabit: & super equos ascendet, sicut vir paratus ad prælium contra te filia Babylon.
43 Audivit rex Babylonis famam eorum,& dissolutæ sunt manus ejus: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem.
44 *Ecce quasi leo ascendet de superbia Jor- *Sup. 49.v.19 danis ad pulchritudinem robustam: quia subitò currere faciam eum ad illam:& quis erit electus, quem præponam ei? quis est enim similis mei? *Job.41 v. 1. & quis sustinebit me?&* quis est iste pastor,qui resistat vultui meo?
45 Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem;& cogitationes ejus:quas cogitavit superterram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum:
46 A voce captivitatis Babylonis commota est terra, & clamor inter Gentes auditus est.

CAPUT LI.

Mala à regibus Medorum Babyloni imminentia prædicuntur,

A 1 HÆc dicit Dominus? Ecce ego suscitabo super Babylonem & super habitatores ejus. qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem.
2 Et mittam in Babylonem ventilatores,& ventilabunt eam, & demolientur terram ejus: quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis ejus.
3 Non tendat qui tendit arcum suum, & non ascendat loricatus, nolite parcere juvenibus ejus, interficite omnem militiam ejus.
4 Et cadent interfecti in terra Caldæorum, & vulnerati in regionibus ejus.
5 Quoniam non fuit viduatus Israël & Juda à Deo suo Domino exercituum: terra autem eorum repleta est delicto à sancto Israël.
6 Fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisque animam suam:nolite tacere super iniquitatem ejus:quoniam tempus ultionis est à Domino,vicissitudinem ipse retribuet ei.
7 Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino ejus biberunt Gentes,& ideò commotæ sunt.
*Isa.21. v. 9. Apoc. 14 v.8. 8 *Subitò cecidit Babylon,& contrita est:ululate super eam,tollite resinam ad dolorem ejus, si fortè sanetur.
9 Curavimus Babylonem,& non est sanata:derelinquamus eam, & eamus unusquisque in terram suam: quoniam pervenit usque ad cælos judicium ejus,& elevatum est usque ad nubes.
B 10 Protulit Dominus justitias nostras: venite, & narremus in Sion opus Domini Dei nostri.
11 Acuite sagittas,implete pharetras:suscitavit, Dominus spiritum regum Medorum: & contra Babylonem mens ejus est ut perdat eam,quoniam ultio Domini est,ultio templi sui.
12 Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam: levate custodes: præparate insidias:quia cogitavit Dominus,& fecit quæcumque locutus est contra habitatores Babylonis.
13 Quæ habitas super aquas multas,locuples in thesauris,venit finis tuus pedalis præcisionis tuæ.
14 *Juravit Dominus exercituum per animam *Amos 6.v.8. suam:Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, & super te celeuma cantabitur.
15 *Qui fecit terram in fortitudine sua; præ- *Gen. 1.v.1. paravit orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cælos.
16 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cælo:qui levat nubes ab extremo terræ,fulgura in pluviam fecit:& produxit ventum de thesauris suis.
17 Stultus factus est omnis homo à scientia: confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio eorum, nec est spiritus in eis.
18 Vana sunt opera,& risu digna, in tempore visitationis suæ peribunt.
19 Non sicut hæc pars Jacob: quia qui fecit C omnia,ipse est,& Israël sceptrum hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen ejus.
20 Collidis tu mihi vasa belli, & ego collidam in te Gentes,& disperdam in te regna:
21 Et collidam in te equum & equitem ejus: & collidam in te currum & adscensorem ejus:
22 Et collidam in te virum & mulierem:& collidam in te senem & puerum: & collidam in te juvenem & virginem:
23 Et collidam in te pastorem & gregem ejus: & collidam in te agricolam & jugales ejus:& collidam in te duces & magistratus.
24 Et reddam Babyloni, & cunctis habitatoribus Chaldææ,omne malum suum,quod fecerunt in Sion,in oculis vestris,ait Dominus.
25 Ecce ego ad te mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram; & extendam manum meam super te, & evolvam te de petris, & dabo te in montem combustionis.
26 Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta,sed perditus in æternum eris, ait Dominus.
27 Levate signum in terra:clangite buccina in Gentibus, sanctificate super eam Gentes:annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni & Ascenez, numerate contra eam Taphtar,adducite equum quasi brucum aculeatum.
28 Sanctificate contra eam Gentes, reges Mediæ,duces ejus,& universos magistratus ejus,cunctámque terram potestatis ejus.
29 Et commovebitur terra, & conturbabitur: D quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini,ut ponat Terram Babylonis desertam & inhabitabilem.
30 Cessaverunt fortes Babylonis à prælio,habitaverunt in præsidiis, devoratum est robur eorum,& facti sunt quasi mulieres: incensa sunt tabernacula ejus, contriti sunt vectes ejus.
31 Currens obviàm currenti veniet: & nuntius obvius nuntianti: ut annuntiet regi Babylonis,quia capta est civitas ejus à summo usque ad summum:
32 Et vada præoccupata sunt, & paludes incensæ sunt igni, & viri bellatores conturbati sunt.
33 Quia hæc dicit Dominus exercituum,Deus Israël: Filia Babylonis quasi area, tempus trituræ ejus: adhuc modicum, & veniet tempus messionis ejus.

34 Comedit

& civitates ejus desertæ erunt, & inhabitabiles.

10 Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium suum à sanguine,

11 Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requievit in fæcibus suis: nec transfusus est de vase in vas, & in transmigrationem non abiit: idcircò permansit gustus ejus in eo, & odor ejus non est immutatus.

12 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, & stratores lagunculorum, & sternent eum, & vasa ejus exhaurient, & lagunculas eorum collident.

*3. Reg. 12 g. 29 13 Et confundetur Moab à Chamos, * sicut confusa est domus Israël à Bethel, in qua habebat fiduciam.

14 Quomodo dicitis: Fortes sumus, & viri robusti ad præliandum?

C 15 Vastata est Moab, & civitates illius succiderunt: & electi juvenes ejus descenderunt in occisionem: ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

16 Propè est interitus Moab ut veniat: & malum ejus velociter accurret nimis.

17 Consolamini eum omnes, qui estis in circuitu ejus; & universi, qui scitis nomen ejus, dicite: Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus?

18 Descende de gloria, & sede in siti, habitatio filiæ Dibon: quoniam vastator Moab ascendit ad te, dissipavit munitiones tuas.

19 In via sta, & prospice habitatio Aroër: interroga fugiētem: & ei qui evasit, dic: Quid accidit?

20 Confusus est Moab, quoniam victus est: ululate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vastata est Moab.

21 Et judicium venit ad terram campestrem, super Helon, & super Jasa, & super Mephaath,

22 Et super Dibon, & super Nabo, & super domum Deblathaim,

23 Et super Cariathaim, & super Bethgamul, & super Bethmaon,

D 24 Et super Carioth, & super Bosra; & super omnes civitates terræ Moab, quæ longè, & quæ propè sunt.

25 Abscissum est cornu Moab, & brachium ejus contritum est, ait Dominus.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est: & allidet manum Moab in vomitu suo, & erit in derisum etiam ipse.

27 Fuit enim in derisum tibi Israël, quasi inter fures reperisses eum: propter verba ergo tua quæ adversum illum locutus es, captivus ducēris.

28 Relinquite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab: & estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis.

*Isa. 16 b. 6. 29 * Audivimus superbiam Moab, superbus est valdè; sublimitatem ejus, & arrogantiam, & superbiam & altitudinem cordis ejus.

30 Ego scio, ait Dominus, jactantiam ejus: &

E quòd non sit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat conata sit facere.

31 Ideò super Moab ejulabo, & ad Moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentātes.

32 De planctu Jazer plorabo tibi vinea Sabama: propagines tuæ transierunt mare, usque ad mare Jazer pervenerunt: super messem tuam & vindemiam tuam, prædo irruit.

*Isa. 16 c. 10. 33 * Ablata est lætitia & exultatio de Carmelo, & de Terra Moab, & vinum de torcularibus sustuli: nequaquam calcator uvæ solitum celeuma cantabit.

34 De clamore Hesebon usque Eleale, & Jasa, dederunt vocem suam; à Segor usque ad Oronaïm vitula consternente: aquæ quoque Nemrim pessimæ erunt.

35 Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis, & sacrificantem diis ejus. F

36 Propterea cor meum ad Moab quasi tibiæ resonabit: & cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum: quia plus fecit quàm potuit, idcircò perierunt.

*Isa. 15 a. 2. Ezec. 7. c. 18. 37 * Omne enim caput calvitium, & omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colligatio, & super omne dorsum cilicium.

38 Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus, omnis planctus: quoniam contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus.

39 Quomodo victa est, & ululaverunt? quomodo dejecit cervicem Moab, & confusus est? Erítque Moab, in derisum, & in exemplum omnibus in circuitu suo:

40 Hæc dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit & extendet alas suas ad Moab.

41 Capta est Carioth, & munitiones comprehensæ sunt: Et erit cor fortium Moab in die illa, G sicut cor mulieris parturientis.

42 Et cessabit Moab esse populus: quoniam contra Dominum gloriatus est.

43 Pavor, & fovea, & laqueus super te ô habitator Moab, dicit Dominus.

*Isa. 24 c. 18. 44 Qui fugerit à facie pavoris, cadet in foveam: & qui conscenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim super Moab annum visitationis eorum, ait Dominus.

45 In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes: quia ignis egressus est de Hesebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultu.

46 Væ tibi Moab, periisti populе Chamos: quia cōprehēsi sunt filij tui, & filiæ tuæ in captivitatē.

47 Et convertam captivitatē Moab in novissimis diebus, ait Dominus. Hucusq; judicia Moab.

CAPUT XLIX.

Desolatio Ammon, Idumææ, Damasci, Cedar, regnorumque Asor & Ælam prænuntiatur; captivitas autem filiorum Ammon ac Ælam tandem solvenda.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus: A Numquid non filij sunt Israël? aut heres non est ei? Cur igitur hereditate possidebit Melchō Gad: & populus ejus in urbibus ejus habitavit?

2 Ideò ecce dies veniunt, dicit Dominus: & auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum prælij, & erit in tumulum dissipata, filiæque ejus igni succendentur, & possidebit Israël possessores suos, ait Dominus.

3 Ulula Hesebon, quoniam vastata est Hai. clamate filij Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite & circuite per sepes: quoniam Melchom in

transmigra

transmigrationem ducetur, sacerdotes ejus & principes ejus simul.

4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in thesauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me?

B 5 Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo: & dispergemini singuli à conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes.

6 Et post hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

7 Ad Idumæam. Hæc dicit Dñs exercituum: Numquid non ultrà est sapiẽtia in Themã: Periit consiliũ à filiis, inutilis facta est sapientia eorum.

8 Fugite & terga vertite, descendite in voraginem habitatores Dedan: quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis ejus.

9 Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum:: si fures in nocte, rapissent quod sufficeret sibi.

10 Ego verò discooperui Esaü, revelavi abscõdita ejus, & celari non poterit: vastatum est semen ejus, & fratres ejus, & vicini ejus, & non erit.

C 11 Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere: & viduæ tuæ in me sperabunt.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem, bibentes bibent: & tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibens bibes.

13 Quia per memetipsum juravi, dicit Dominus, quòd in solitudinem, & in opprobrium, & in desertum, & in maledictionem erit Bosra: & omnes civitates ejus erunt in solitudines sẽpiternas.

* Abd. v. 1. 14 * Auditum audivi à Domino, & legatus ad Gentes missus est: Congregamini, & venite contra eum, & consurgamus in prælium:

D 15 Ecce enim parvulum dedi te in Gentibus, contemptibilem inter homines.

16 Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui: qui habitas in cavernis petræ, & apprehẽdere niteris altitudinem collis. * cùm exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dñs.

* Abd. v. 4.

17 Et erit Idumæa deserta omnis qui transibit per eam, stupebit, & sibilabit super omnes plagas ejus.

* Gen 19. v. 24. 18 * Sicut subversa est Sodoma, & Gomorrha, & vicinæ ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

* Inf. 50 v. 44. 19 * Ecce quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam: quia subitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? & * Iob 41 v. 1. quis sustinebit me? * & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo?

20 Propterea audite consilium Domini, quod iniit de Edom; & cogitationes ejus, quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si non dejecerint eos parvuli gregis, nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum.

21 A voce ruinæ eorum commota est terra: clamor in mari rubro auditus est vocis ejus.

E 22 Ecce quasi aquila ascendet, & avolabit: & expãdet alas suas super Bosran: & erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturiẽtis.

23 Ad Damascum: Confusa est Emath, & Arphad: quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari: præ solicitudine quiescere nõ potuit.

24 Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam: angustia & dolores tenuerunt eam quasi parturientem.

25 Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem lætitiæ?

26 Ideò cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri prœlij conticescent in die illa, ait Dominus exercituum.

27 Et succendam ignem in muro Damasci, & devorabit mœnia Benadad.

28 Ad Cedar, & ad regna Asor, quæ percussit F Nabuchodonosor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & ascendite ad Cedar, & vastate filios Orientis.

29 Tabernacula eorum, & greges eorum capient: pelles eorum, & omnia vasa eorum, & camelos eorum tollent sibi: & vocabunt super eos formidinem in circuitu.

30 Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete, qui habitatis Asor, ait Dominus: iniit enim contra vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, & cogitavit adversum vos cogitationes.

31 Consurgite, & ascendite ad gentem quietam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non ostia, nec vectes eis: soli habitant.

32 Et erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo jumentorum in prædam: & dispergam eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam: & ex omni confinio eorum adducam interitum super eos, ait Dominus.

33 Et erit Asor in habitaculum draconum, deserta usque in æternum: non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis.

34 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam adversus Ælam, in principio regni Sedeciæ regis Juda, dicens: G

35 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Ælam, & summam fortitudinem eorum.

36 Et inducam super Ælam quatuor ventos à quatuor plagis cæli: & ventilabo eos in omnes ventos istos: & non erit gens, ad quam non perveniant profugi Ælam.

37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis suis, & in cõspectu quærentiũ animã eorũ: & adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dñs: & mittam post eos gladium donec consumam eos.

38 Et ponam solium meum in Ælam, & perdam inde reges, & principes, ait Dominus.

39 In novissimis autem diebus Reverti faciam captivos Ælam, dicit Dominus.

CAPUT L.

Babylon quæ in captivitate affligit filios Israël, his in terram suam feliciter reductis, penitus vastabitur à regibus Aquilonis.

1 VErbum quod locutus est Dominus de Babylone, & de terra Chaldæorum in manu A Jeremiæ prophetæ.

2 Annuntiate in Gentibus, & auditum facite: levate signum, prædicate, & nolite celare: dicite: Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach;

34 Comedit me, devorabit me Nabuchodonosor rex Babylonis, reddidit me quasi vas inane, absorbuit me quasi draco, replevit ventrem suum teneritudine mea, & ejecit me.

35 Iniquitas adversum me, & caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion: & sanguis meus super habitatores Chaldææ, dicit Jerusalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego judicabo causam tuam, & ulciscar ultionem tuam, & desertum faciam mare ejus, & siccabo venã ejus.

37 Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor, & sibilus, eò quòd non sit habitator.

38 Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum.

39 In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut sopiantur, & dormiãt somnum sempiternum, & non consurgant, dicit Dominus.

E 40 Deducam eos quasi agnos ad victimam, & quasi arietes cum hœdis.

41 Quomodo capta est Sesach, & comprehensa est inclyta universæ terræ? quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes?

42 Ascendit super Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta est.

43 Factæ sunt civitates ejus in stuporem, terra inhabitabilis & deserta, terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis.

44 Et visitabo super Bel in Babylone, & ejiciam quod absorbuerat de ore ejus, & non confluent ad eum ultrà Gentes, si quidem & muros Babylonis corruet.

45 Egrediemini de medio ejus populus meus: ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini.

46 Et ne fortè mollescat cor vestrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno auditio, & post hunc annum auditio; & iniquitas in terra, & dominator super dominatorem.

47 Propterea ecce dies veniunt, & visitabo super sculptilia Babylonis: & omnis terra ejus confundetur, & universi interfecti ejus cadent in medio ejus.

48 Et laudabunt super Babylonem cæli terra, & omnia quæ in eis sunt: quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.

49 Et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israël: sic de Babylone cadent occisi in universa terra.

F 50 Qui fugistis gladium, venite, nolite stare: recordamini procul Domini, & Jerusalem ascendat super cor vestrum.

51 Confusi sumus quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies nostras: quia venerunt alieni super sanctificationem domus Dñi.

52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: & visitabo super sculptilia ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.

53 Si ascenderit Babylon in cælum, & firmaverit in excelso robur suum: à me venient vastatores ejus, ait Dominus.

54 Vox clamoris de Babylone: & contritio magna de Terra Chaldæorum:

55 Quoniam vastavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam: & sonabunt fluctus eorum quasi aquæ multæ: dedit sonitum vox eorum:

56 Quia venit super eam, id est super Babylonem, prædo, & apprehensi sunt fortes ejus, & emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.

57 Et inebriabo principes ejus, & sapientes ejus, & duces ejus, & magistratus ejus, & fortes ejus: & dormient somnum sempiternum, & non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus G Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, & portæ ejus excelsæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & disperibunt.

59 Verbum quod præcepit Jeremias propheta Saraiæ filio Neriæ filij Maasiæ, cùm pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus: Saraias autem erat princeps prophetiæ.

60 Et scripsit Jeremias omne malum, quod venturum erat super Babylonem, in libro uno: omnia verba hæc, quæ scripta sunt contra Babylonem.

61 Et dixit Jeremias ad Saraiam: Cùm veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc,

62 Dices: Domine tu locutus es contra locum istum ut disperderes eum: ne sit qui in eo habitet ab homine usque ad pecus, & ut sit perpetua solitudo.

63 Cúmque compleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphraten:

64 Et dices: Sic submergetur Babylon, & non consurget à facie afflictionis, quã ego adduco super eam, & dissolvetur. Hucusque verba Jeremiæ.

CAPUT LII.

Præcedentium repetitio, nempe quòd Jerusalem à Nabuchodonosor obsessa post biennium capitur, & Sedecias rex Iuda fugiens reducitur, filiisque ejus coram ipso trucidatis unà cum principibus Juda, exoculatus ac vinctus ducitur in Babylonem, & incenso templo & palatio ceterisque domibus, transferuntur omnes in Babylonem, præter paucos vinitores & agricolas: similiter & vasa templi, inter quæ describuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Judæorum in Babylonem diversis temporibus translatorum, ubi rex Ioachim post 37. annos de carcere eductus exaltatur.

1 FIlius viginti & unius anni erat Sedecias cùm A regnare cœpisset: & undecim annis regnavit in Jerusalem, & nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ de Lobna. *4. Reg. 24. d. 18. 2. Par. 36. b. 12.

2 Et fecit malum in oculis Domini, juxta omnia quæ fecerat Joakim.

3 Quoniam furor Domini erat in Jerusalem & in Juda, usquequò projiceret eos à facie sua: & recessit Sedecias à rege Babyolonis.

4 * Factum est autem in anno nono regni ejus, *4. Reg. 25. a. 1. Sup. 39. a. 1. in mense decimo, decima mense: Venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus ejus, adversus Jerusalem, & obsederunt eam, & ædificaverũt contra eam munitiones in circuitu.

5 Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regis Sedeciæ.

6 Mense autem quarto, nona mensis, obtinuit fames civitatẽ: & non erant alimenta populo terræ. B

7 Et

7 Et dirupta est civitas, & omnes viri bellatores ejus fugerunt, exierúntque de civitate nocte, per viam portæ, quæ est inter duos muros,& ducit ad hortum regis (Chaldæis obsidentibus urbem in gyro)& abierunt per viam, quæ ducit in eremum.

8 Persecutus est autem Chaldæorum exercitus regem:& apprehenderunt Sedeciam in deserto, quod est juxta Jericho : & omnis comitatus ejus diffugit ab eo.

6 Cúmque comprehendissent regem , adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath : & locutus est ad eum judicia.

10 Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis ejus: sed & omnes principes Juda occidit in Reblatha.

C 11 Et oculos Sedeciæ eruit,& vinxit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem , & posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis ejus.

12 In mense autem quinto decima mensis,ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis : venit Nabuzardan princeps militiæ qui stabat coram rege Babylonis in Jerusalem.

13 Et incendit Domum Domini,& domum regis,& omnes domos Jerusalem,& omnem domum magnam igni combussit.

14 Et totum murum Jerusalem per circuitum destruxit , cunctus exercitus Chaldæorum , qui erat cum magistro militiæ.

15 De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo,quod remanserat in civitate,& de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis,& ceteros de multitudine, transtulit Nabuzardan princeps militiæ.

16 De pauperibus verò terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores, & agricolas.

17 Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini,& bases,& mare æneum , quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tulerunt omne æs eorum in Babylonem.

C 18 Et lebetes,& creagras,& psalteria,& phialas, & mortariola, & omnia vasa ærea, quæ in ministerio fuerant, tulerunt : &

19 Hydrias,& thymiama teria,& urceos,& pelves, & candelabra,& mortaria, & cyathos:quotquot aurea,aurea;& quotquot argentea,argentea, tulit magister militiæ :

20 Et columnas duas,& mare unum , & vitulos duodecim æreos, qui erant sub basibus , quas fecerat rex Salamon in domo Domini : non erat pondus æris omnium horum vasorum.

21 De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna una , & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam:porrò grossitudo ejus quattuor digitorum,& intrinsecus cava erat.

22 Et capitella super utramque æream:altitudo E
capitelli unius quinque cubitorum:& retiacula, & malogranata super coronam in circuitu,omnia ærea.Similiter columnæ secundæ,&malogranata.

23 Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia: & omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur.

24 Et tulit magister militiæ Saraiam sacerdotem primum , & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres custodes vestibuli.

24 Et de civitate tulit eunuchum unum , qui erat præpositus super viros bellatores : & septem viros de his,qui videbant faciem regis,qui inventi sunt in civitate : & scribam principem militum, qui probabat tyrones:& sexaginta viros de populo terræ,qui inventi sunt in medio civitatis.

26 Tulit autem eos Nabuzardan magister F
militiæ , & duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha.

27 Et percussit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath:& transtatus est Juda de terra sua.

28 Iste est populus, quem transtulit Nabuchodonosor : In anno septimo , Judæos tria millia & viginti tres :

29 In anno octavodecimo Nabuchodonosor,de Jerusalem animas octingentas triginta duas :

30 In anno vigesimotertio Nabuchodonosor , transtulit Nabuzardan magister militiæ animas Judæorum septingentas quadraginta quinque omnes ergo animæ,quatuor millia sexcentæ.

31 Et factum est in trigesimo septimo anno G
transmigrationis Joakim regis Juda , duodecimo mense,vigesima quinta mensis, elevavit Elvilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Joachim regis Juda, & eduxit eum de [illegible] ceris:

32 Et locutus est cum eo bona , & posuit thronum ejus super thronos regnum,qui erant post se in Babylone.

33 Et mutavit vestimenta carceris ejus , & comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ,

34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei à rege Babylonis, statuta per singulos dies, usque ad diem mortis suæ,cunctis diebus vitæ ejus.

THRENI,
ID EST
LAMENTATIONES
JEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum est postquam in captivitatem redactus est Israël, & Jerusalem deserta est, sedit Jeremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Jerusalem, & amaro animo suspirans, & ejulans dixit:

CAPUT PRIMUM.

ALEPH.

A 1 QUOMODO sedet sola civitas plena populo: facta est quasi vidua domina Gentium: princeps provinciarum facta est sub tributo.

BETH.

* Ier. 13 & 17. 2 * Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus: non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus spreverunt eam, & facti sunt ei inimici.

GHIMEL.

3 Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem servitutis: habitavit inter gentes, nec invenit requiem: omnes persecutores ejus apprehenderunt eam inter angustias.

DALETH.

B 4 Viæ Sion lugent, eò quòd non sint qui veniant ad solemnitatem: omnes portæ ejus destructæ: sacerdotes ejus gementes: virgines ejus squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.

HE.

5 Facti sunt hostes ejus in capite, inimici ejus locupletati sunt: quia Dñs locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum ejus: parvuli ejus ducti sunt in captivitatẽ ante faciẽ tribulãtis.

VAU.

6 Et egressus est à filia Sion omnis decor ejus: facti sunt principes ejus velut arietes non invenientes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis

ZAIN.

C 7 Recordata est Jerusalẽ dierum afflictionis suę, & prævaricationis omnium desiderabiliũ suorũ, quæ habuerat à diebus antiquis, cùm caderet populus ejus in manu hostili, & non esset auxiliator: viderunt eam hostes, & derisérunt sabbata ejus.

HETH.

8 Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est: omnes, qui glorificabant eam, spreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipsa autem gemens conversa est retrorsum.

TETH.

D 9 Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui: deposita est vehementer, non habens consolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

JOD.

10 Manũ suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus: quia vidit Gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus præceperas ne intrarent in ecclesiam tuam,

CAPH.

11 Omnis populus ejus gemens, & quærens panem: dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam, vide Domine & considera; quoniam facta sum vilis.

LAMED.

12 O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus: quoniam vindemiavit me ut locutus est Dominus in die iræ furoris sui.

MEM.

13 De excelso misit ignem in ossibus meis, & E erudivit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum: posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.

NUN.

14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ sunt, & impositæ collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

SAMECH.

15 Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adversum me tempus, ut contereret electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda.

AIN.

16 * Idcircò ego plorans, & oculus meus deducens aquas: quia longè factus est à me consolator, convertens ànimam meam: facti sunt filij mei perditi, quoniam invaluit inimicus. F * Ier. 14. c. 17.

PHE.

17 Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam: mandavit Dominus adversum Jacob in circuitu ejus hostes ejus: facta est Jerusalem quasi polluta menstruis inter eos.

SADE.

18 Justus est Dominus, quia os ejus ad iracundiam provocavi, audite obsecro universi populi, & videte dolorem meum: virgines meæ, & juvenes mei abierunt in captivitatem.

COPH.

19 Vocavi amicos meos, & ipsi deceperunt me: G sacerdotes mei, & senes mei in urbe consumpti sunt: quia quæsierunt cibum sibi ut refocillarent animam suam.

RES.

20 Vide Domine quoniã tribulor, conturbatus est

est venter meus: subversum est cor meum in memetipsa, quoniam amaritudine plena sum, foris interficit gladius, & domi mors similis est.

SIN.

21 Audierunt quia ingemisco ego, & non est qui consoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, lætati sunt, quoniam tu fecisti: adduxisti diem consolationis, & fient similes mei.

THAU.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos, sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

Caput II.

ALEPH.

A 1 QUomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion: projecit de cœlo in terram inclytam Israël, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.

BETH.

2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia speciosa Jacob: destruxit in furore suo munitiones virginis Juda, & dejecit in terram: polluit regnum, & principes ejus.

GHIMEL.

3 Confregit in ira furoris sui omne cornu Israël: avertit retrorsum dexteram suam à facie inimici: & succendit in Jacob quasi ignem flammæ devorantis in gyro.

DALETH.

B 4 Tetendit arcum suum quasi inimicus, firmavit dexteram suam quasi hostis: & occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiæ Sion, effudit quasi ignem indignationem suam.

HE.

5 Factus est Dominus velut inimicus: præcipitavit Israël, præcipitavit omnia mœnia ejus: dissipavit munitiones ejus, & replevit in filia Juda humiliatum & humiliatam.

VAU.

6 Et dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum: oblivioni tradidit Dominus in Sion festivitatem, & sabbatum; & in opprobrium, & in indignationem furoris sui, regem, & sacerdotem.

ZAIN.

C 7 Repulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suæ: tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem dederunt in domo Domini, sicut in die solemni.

HETH.

8 Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum suum, & non avertit manum suam à perditione: luxitque antemurale, & murus pariter dissipatus est.

TETH.

9 Defixæ sunt in terra portæ ejus: perdidit, & contrivit vectes ejus: regem ejus & principes ejus in Gentibus: non est lex, & prophetæ ejus non invenerunt visionem à Domino.

JOD.

10 Sederunt in terra, conticuerunt senes filiæ Sion: conspersérunt cinere capita sua, accincti sunt ciliciis, abjecerunt in terram capita sua virgines Jerusalem.

CAPH.

11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea: effusum est in terra jecur meum super contritione filiæ populi mei, cùm deficeret parvulus & lactens in plateis oppidi. D

LAMED.

12 Matribus suis dixerunt: Ubi est triticum & vinum? cùm deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis: cùm exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.

MEM.

13 Cui comparabo te? vel cui assimilabo te, filia Jerusalem? cui exæquabo te, & consolabor te virgo filia Sion? magna est enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

NUN.

14 Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta; nec aperiebat iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent: viderunt autem tibi assumptiones falsas, & ejectiones. E

SAMECH.

15 Plausérunt super te manibus omnes transeuntes per viam: sibilaverunt, & moverunt caput suum super filiam Jerusalem: Hæccine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universæ terræ?

PHE.

16 Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui: sibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus: en ista est dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus. F

AIN.

17 * Fecit Dominus quæ cogitavit, complevit sermonem suum, quem præceperat à diebus antiquis, destruxit, & non pepercit, & lætificavit super te inimicum, & exaltavit cornu hostium tuorum. *Levit. 26. b. 14 Deut. 28. b. 15

SADE.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum super muros filiæ Sion: * Deduc quasi torrentem lacrymas, per diem & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. *Jer. 14 c. 17. Sap. 1. f. 16.

COPH.

19 Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

RES.

20 Vide Domine, & considera quem vindemiaveris ita: ergóne comedent mulieres fructum suum, parvulos ad mensuram palmæ? si occiditur in sanctuario Domini sacerdos, & propheta? G

SIN.

21 Jacuerunt in terra foris puer & senex: virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in gladio: interfecisti in die furoris tui: percussisti, nec misertus es.

THAU.

22 Vocasti quasi ad diem solemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur: quos educavi, & enutrivi, inimicus meus consumpsit eos.

Caput III.

ALEPH.

A 1 Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.

ALEPH.

2 Me minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

ALEPH.

3 Tantùm in me vertit, & convertit manum suam tota die.

BETH.

4 Vestutam fecit pellem meam, & carnem meam, contrivit ossa mea.

BETH.

5 Ædificavit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

BETH.

6 In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.

GHIMEL.

7 Circumædificavit adversum me, ut non egrediar: agravavit compedem meum.

GHIMEL.

8 Sed & cùm clamavero, & rogavero, excluſit orationem meam.

GHIMEL.

B 9 Concluſit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit.

DALETH.

10 Ursus insidians factus est mihi: leo in absconditis.

DALETH.

11 Semitas meas subvertit, & confregit me posuit me desolatam.

DALETH.

12 Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.

HE.

13 Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

HE.

14 Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absynthio.

VAU.

16 Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

VAU.

17 Et repulsa est à pace anima mea, oblitus sum bonorum.

VAU.

C 18 Et dixi: Periit finis meus, & spes mea à Domino.

ZAIN.

19 Recordare paupertatis, & transgressionis meæ, absynthij, & fellis.

ZAIN.

20 Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea.

ZAIN.

21 Hæc recolens in corde meo, ideò sperabo.

HETH.

22 Misericordiæ Domini quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes ejus.

HETH.

23 Novi diluculo, multa est fides tuas.

HET.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

TETH.

25 Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei.

TETH.

27 Bonum est viro, cùm portaverit jugum ab D adolescentia sua.

JOD.

28 Sedebit solitarius, & tacebit: quia levavit super se.

JOD.

29 Ponet in pulvere os suum, si fortè sit spes.

JOD.

30 Dabit percutienti se maxillam: saturabitur opprobriis.

CAPH.

31 Quia non repellet in sempiternum Dominus.

CAPH.

32 Quia si abjecit, & miserebitur secundùm multitudinem misericordiarum suarum.

CAPH.

33 Non enim humiliavit ex corde suo, & abjecit filios hominum.

LAMED.

34 Ut contereret sub pedibus suis omnes vinctos terræ.

LAMED.

35 Ut declinaret judicium viri in conspectu vultus Altissimi.

LAMED.

36 Ut perverteret hominem in judicio suo, E Dominus ignoravit.

MEM.

37 * Quis est iste, qui dixit ut fieret, Domino non jubente? * Amos 3. b. 6.

MEM.

38 Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona?

MEM.

39 Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis?

NUN.

40 Scrutemur vias nostras, & quæramus, & revertamur ad Dominum.

NUN.

41 Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos.

NUN.

42 Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcircò tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti.

SAMECH.

SAMECH.

44 Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio.

SAMECH.

F 45 Eradicationem, & abjectionem poſuiſti me in medio populorum.

PHE.

46 Apparuerunt ſuper nos os ſuũ omnes inimici.

PHE.

47 Formido & laqueus facta eſt nobis vaticinatio, & contritio.

PHE.

48 Diviſiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eò quòd non eſſet requies.

AIN.

50 Donec reſpiceret & videret Dñs de cælis.

AIN.

51 Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

SADE.

52 Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis.

SADE.

53 Lapſa eſt in lacum vita mea; & poſuerunt lapidem ſuper me.

SADE.

54 Inundaverunt aquæ ſuper caput meum: dixi: Perij.

COPH.

55 Invocavi nomen tuum Dñe de lacu noviſſimo.

COPH.

G 56 Vocem meam audiſti: ne avertas aurem tuam à ſingultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 Appropinquaſti in die, quando invocavi te: dixiſti: Ne timeas.

RES.

58 Judicaſti Domine cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59 Vidiſti Domine iniquitatem illorum adverſum me: judica judicium meum.

RES.

60 Vidiſti omnem furorem: univerſas cogitationes eorum adverſum me.

SIN.

61 Audiſti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum adverſum me.

SIN.

62 Labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum adverſum me tota die.

SIN.

63 Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum, vide, ego pſalmus eorum.

THAU.

64 Reddes eis vicem Domine juxta opera manuum ſuarum.

THAU.

65 Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

THAU.

66 Perſequêris in furore, & conteres eos ſub cælis Domine.

CAPUT IV.

ALEPH.

1 QUomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt dolor optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? A

BETH.

2 Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3 Sed & lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos: filia populi mei credulis, quaſi ſtruthio in deſerto.

DALETH.

4 Adhæſit lingua lactentis ad palatum ejus in ſiti: parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

HE.

5 Qui veſcebantur voluptuosè, interierunt in viis: nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.

VAU.

6 Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, * quæ ſubverſa eſt in momento, & non operunt in ea manus. * Gen. 19. e. 24.

ZAIN.

7 Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores. B

HETH.

8 Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.

TETH.

9 Meliùs fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ.

JOD.

19 Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum, in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

11 Complevit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

LAMED.

12 Non crediderunt reges terræ, & univerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Jeruſalem.

MEM.

13 Propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates ſacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus ſanguinem juſtorum. C

NUN.

14 Erraverunt cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cùmque non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas.

SAMECH.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe ſunt, & commoti dixerunt inter Gentes: Non addet ultrà ut habitet in eis.

PHE.

16 Facies Domini diviſit eos, non addet ut

respiciat eos: facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt.

AIN.

17 Cùm adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum, cùm respiceremus attenti ad gentem, quæ salvare non poterat.

SADE.

D 18 Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum, appropinquavit finis noster: completi sunt dies nostri, quia venit finis noster.

COPH.

19 Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cæli: super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.

RES.

20 Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris: cui diximus: In umbra tua vivemus in Gentibus.

SIN.

21 Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in Terra Hus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

THAU.

22 Completa est iniquitas tua filia Sion, non addet ultrà ut transmigret te: visitavit iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit peccata tua.

ORATIO JEREMIÆ PROPHETÆ.

Caput V.

A 1 RECordare Domine quid acciderit nobis: intuere, & respice opprobrium nostrum.

2 Hereditas nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos.

3 Pupilli facti sumus absque patre, matres nostræ quasi viduæ.

4 Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra pretio comparavimus.

5 Cervicibus nostris minabamur, lassis non dabatur requies.

6 Ægypto dedimus manum, & assyriis ut saturaremur pane. B

7 Patres nostri peccaverunt, & non sunt: & nos iniquitates eorum portavimus.

8 Servi dominati sunt nostri: non fuit qui redimeret de manu eorum.

9 In animabus nostris afferebamus panem nobis, à facie gladij in deserto.

10 Pellis nostra, quasi clibanus exusta est à facie tempestatum famis.

11 Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines in civitatibus Juda.

12 Principes manu suspensi sunt: facies senum non erubuerunt.

13 Adolescentibus impudicè abusi sunt: & C pueri in ligno corruerunt.

14 Senes defecerunt de portis, juvenes de choro psallentium.

15 Defecit gaudium cordis nostri: versus est in luctum chorus noster.

16 Cecidit corona capitis nostri: væ nobis, quia peccavimus.

17 Propterea mœstum factum est cor nostrum, ideò contenebrati sunt oculi nostri.

18 Propter montem Sion quia disperiit, vulpes ambulaverunt in eo.

19 Tu autem Domine in æternum permanebis, D solium tuum in generationem & generationem.

20 Quare in perpetuum obliviscêris nostri? derelinques nos in longitudine dierum?

21 Converte nos Domine ad te, & convertemur: innova dies nostros, sicut à principio.

22 Sed projiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

Caput Primum.

Judæi à Babylone mittunt ad eos qui erant in Jerusalem libellum Baruch unà cum collectis pecuniis ut oblatis holocaustis orent pro ipsis, & pro Nabuchodonosor, filióque ejus Baltassar: ac confitentur peccata sua.

A 1 ET hæc verba libri, quæ scripsit Baruch filius Neriæ, filij Maasiæ, filij Sedeciæ, filij Sedei, filij Helciæ, in Babylonia,

2 In anno quinto, in septimo die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldæi Jerusalem, & succenderunt eam igni.

3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniæ filij Joakim regis Juda, & ad aures universi populi venientis ad librum,

4 Et ad aures potentium filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.

5 Qui audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in conspectu Domini.

6 Et collegerunt pecuniam secundùm quod potuit uniuscujusque manus,

7 Et miserunt in Jerusalem ad Joakim filium B Helciæ filij Salom Sacerdotem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui inventi sunt cum eo in Jerusalem:

8 Cùm acciperet vasa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, revocare in Terram Juda decima die mensis Sivan, vasa argentea, quæ fecit Sedecias filius Josiæ rex Juda,

9 Posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam, & principes, & cunctos potentes, & populum terræ, ab Jerusalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.

10 Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emitte holocautomata, & thus, & facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri:

11 Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis

Babylonis, & pro vita Baltassar filij ejus; ut sint
C dies eorum sicut dies cæli super terram:
12 Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub umbra Baltassar filij ejus, & serviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspectu eorum.
13 Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro, & non est aversus furor ejus à nobis usque in hunc diem.
14 Et legite librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini, in die solemni, & in die opportuno:
* Inf. 2. b. 6. 15 Et dicetis: * Domino Deo nostro justitia, nobis autem confusio faciei nostræ, sicut est dies hæc omni Juda, & habitantibus in Jerusalem,
16 Regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris, & prophetis nostris, & patribus nostris.
* Dan. 9. a. 5. 17 * Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, & non credidimus, diffidentes in eum:
D 18 Et non fuimus subjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.
19 A die, qua eduxit patres nostros de Terra Ægypti, usque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum: & dissipati recessimus, ne audiremus vocem ipsius.
* Deut. 28. b. 15 20 * Et adhæserunt nobis multa mala, & maledictiones, quæ constituit Dominus Moysi servo suo, qui eduxit patres nostros de Terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac & mel, sicut hodierna die.
21 Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundùm omnia verba prophetarum, quos misit ad nos:
22 Et abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

CAPUT II.

Judæi in captivitate confitentur propter peccata sua contigisse sibi mala quæ Deus per prophetas suos fuerat comminatus: fusis ergo precibus petunt misericordiam, quam per Moysen fuerat pollicitus se resipiscentibus daturum.

A 1 PROpter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum, quod locutus est ad nos, & ad judices nostros, qui judicaverunt Israël, & ad reges nostros, & ad principes nostros, & ad omnem Israël, & Juda:
2 Ut adduceret Dominus super nos mala magna, quæ non sunt facta sub cælo, quemadmodum
* Deut. 28. f. 53. facta sunt in Jerusalem, * secundùm quæ scripta sunt in lege Moysi,
3 Ut manducaret homo carnes filij sui, & carnes filiæ suæ.
4 Et dedit eos sub manu regum omnium, qui sunt in circuitu nostro, in improperium, & in desolationem in omnibus populis, in quibus nos dispersit Dominus.
5 Et facti sumus subtus, & non supra: quia peccavimus Domino Deo nostro, non obediendo voci ipsius
* Sup. 1. c. 15. 6 * Domino Deo nostro justitia: nobis autem, & patribus nostris cõfusio faciei, sicut est dies hęc
7 Quia locutus est Dominus super nos omnia mala hæc, quæ venerunt super nos: B
8 Et non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque nostrum à viis nostris pessimis.
9 Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit ea super nos: quia justus est Dominus in omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis:
10 Et non audivimus vocem ipsius ut iremus in præceptis Domini, quæ dedit ante faciẽ nostram,
* Dan. 9. d. 15. 11 * Et nunc Domine Deus Israël, qui eduxisti populum tuum de Terra Ægypti in manu valida, C & in signis, & in prodigiis, & in virtute tua magna, & in brachio excelso, & fecisti tibi nomen sicut est dies iste:
12 Peccavimus, impiè egimus, iniquè gessimus, Domine Deus noster, in omnibus justitiis tuis.
13 Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos.
14 Exaudi Domine preces nostras, & orationes nostras, & educ nos propter te, & da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt.
15 Ut sciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noster, quia nomen tuum invocatum est super Israël, & super genus ipsius.
* Deut. 26. c. 15. Isa. 63. d. 15 16 * Respice Domine de domo sancta tua in nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos.
* Isa. 37. d. 17 64 c. 9 * Psal. 113 d. 17. 17 * Aperi oculos tuos, & vide: * quia non mortui, qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est à viscеribus suis, dabunt honorem & D justificationem Domino:
18 Sed anima, quæ tristis est super magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens dat tibi gloriam & justitiam Domino.
19 Quia non secundùm justitias patrum nostrorum nos fundimus preces, & petimus misericordiam ante conspectum tuum, Domine Deus noster:
20 Sed quia misisti iram tuam, & furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens:
21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrum, & cervicem vestram, & opera facite regi E Babylonis: & sedebitis in terra, quam dedi patribus vestris.
22 Quòd si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babyloniæ: defectionem vestram faciã de civitatibus Juda, & à foris Jerusalẽ,
23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudij, & vocem sponsi, & vocem sponsæ, & erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam.
24 Et non audierunt voecm tuam, ut operarentur regi Babylonis: & statuisti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco suo:
25 Et ecce projecta sunt in calore solis, & in gelu noctis: & mortui sunt in doloribus pessimis, in fame & in gladio, & in emissione.
26 Et posuisti templum, in quo invocatum est F

nomen tuum in ipso, sicut hæc dies, propter iniquitatem domus Israël, & domus Juda.

27 Et fecisti in nobis Domine Deus noster secundùm omnem bonitatem tuam, & secundùm omnem miserationem tuam illam magnam:

28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in die qua præcepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israël,

Lev. 26. b. 4. Deut 28 b 15 29 Dicens: * Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna convertetur in minimam inter Gentes, quò ego eos dispergam:

30 Quia scio quòd me non audiet populus: populus est enim dura cervice: & convertetur ad cor suum in terra captivitatis suæ:

G 31 Et scient quia ego sum Dominus Deus eorum, & dabo eis cor, & intelligent; aures, & audient.

32 Et laudabunt me in terra captivitatis suæ, & memores erunt nominis mei.

33 Et avertent se à dorso duro, & à malignitatibus suis: quia reminiscentur vitam patrum suorum qui peccaverunt in me.

34 Et revocabo illos in terram, quam juravi patribus eorum, Abraham, Isaac, & Jacob, & dominabuntur eis: & multiplicabo eos, & non minorabuntur.

35 Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum: & non movebo ampliùs populum meum, filios Israël, à terra quam dedi illis.

CAPUT III.

Perseverant confiteri peccata sua & patrum suorum, obsecrantes Deum pro misericordia: Israël in captivitatem ductus est, eò quòd dereliquerit viam sapientiæ quæ non invenitur à potentibus divitibus, aut gigantibus, sed populo Israël tradita fuerat à Deo, cui omnes suæ creaturæ obediunt: additúrque de Christi adventu in carnem.

A 1 ET nunc Domine omnipotens, Deus Israël, anima in angustiis, & spiritus anxius clamat ad te:

2 Audi Domine, & miserere, quia Deus es misericors, & miserere nostri: quia peccavimus ante te.

3 Quia tu sedes in sempiternum, & nos peribimus in ævum?

4 Domine omnipotens, Deus Israël, audi nunc orationem mortuorum Israël, & filiorum ipsorum qui peccaverunt ante te, & non audierunt vocem Domini Dei sui, & agglutinata sunt nobis mala.

5 Noli meminisse iniquitatum patrum nostrorum, sed memento manus tuæ, & nominis tui in tempore isto:

6 Quia tu es Dominus Deus noster, & laudabimus te Domine:

7 Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, & ut invocemus nomen tuum, & laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te.

B 8 Et ecce nos in captivitate nostra sumus hodie, qua nos dispersisti in improperium, & in maledictum, & in peccatum, secundùm omnes iniquitates patrum nostrorum, qui recesserunt à te Domine Deus noster.

9 Audi Israël mandata vitæ: auribus percipe ut scias prudentiam.

10 Quid est Israël quòd in terra inimicorum es?

11 Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum descendentibus in infernum.

12 Dereliquisti fontem sapientiæ.

13 Nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna.

14 Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul ubi sit longiturnitas vitæ & victus, ubi sit lumen oculorum, & pax.

15 Quis invenit locum ejus? & quis intravit in thesauros ejus.

16 Ubi sunt principes Gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram?

17 Qui in avibus cæli ludunt,

18 Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant & solliciti sunt, nec est inventio operum illorum?

19 Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum surrexerunt.

20 Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt C super terram: viam autem disciplinæ ignoraverũt,

21 Neque intellexerunt semitas ejus, neque filij eorum susceperunt eam, à facie ipsorum longè facta est:

22 Non est audita in Terra Chanaan, neque visa est in Theman.

23 Filij quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiæ & intelligentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus.

24 O Israël, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus!

25 Magnus est, & non habet finem; excelsus & immensus.

26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum.

27 Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ invenerunt: propterea perierunt.

28 Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam.

29 Quis ascendit in cælum, & accepit eam, & D eduxit eam de nubibus?

30 Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam super aurum electum?

31 Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat semitas ejus.

32 Sed qui scit universa, novit eam, & adinvenit eam prudentia sua: qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, & quadrupedibus:

33 Qui emittit lumen, & vadit: & vocavit illud: & obedit illi in tremore.

34 Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis: & lætatæ sunt:

35 Vocatæ sunt, & dixerunt: Adsumus: & luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.

36 Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius adversus eum.

37 Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, & tradidit

tradidit illam Jacob puero suo, & Israël dilecto suo.

38 Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

Caput IV.

Jerusalem suam luget desolationem; hortatúrque filios suos ut forti sint animo: nam sicut propter ipsorum peccata Deus eos tradidit adversariis, ita eis liberatis puniet hostes ipsorum.

A 1 Hic liber mandatorum Dei, & lex quæ est in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam, in mortem.

2 Convertere Jacob, & apprehende eam, ambula per viam ad splendorem ejus contra lumen ejus.

3 Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignitatem tuam genti alienæ.

4 Beati sumus Israël: quia quæ Deo placent, manifesta sunt nobis.

5 Animæquior esto populus Dei, memorabilis Israël:

6 Venundati estis Gentibus non in perditionem: sed propter quòd in ira ad iracundiam provocastis Deum, traditi estis adversariis.

B 7 Exacerbastis enim eum qui fecit vos, Deum æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo.

8 Obliti enim estis Deum, qui nutrivit vos, & contristastis nutricem vestram Jerusalem.

9 Vidit enim iracundiam à Deo venientem vobis, & dixit: Audite confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum:

10 Vidi enim captivitatem populi mei, filiorum meorum, & filiarum, quam superduxit illis æternus.

11 Nutrívi enim illos cum jucunditate: dimisi autem illos cum fletu & luctu.

12 Nemo gaudeat super me viduam, & desolatam: à multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt à lege Dei.

C 13 Justitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis ejus cum justitia ingressi sunt.

14 Veniant confines Sion, & memorentur captivitatem filiorum, & filiarum mearum, quam superduxit illis æternus.

15 Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius linguæ:

16 Qui non sunt reveriti semen, neque puerorum miserti sunt, & abduxerunt dilectos viduæ, & à filiis unicam desolaverunt.

17 Ego autem quid possum adjuvare vos?

18 Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum.

19 Ambulate filij, ambulate: ego enim derelicta sum sola.

D 20 Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis.

21 Animæquiores estote filij, clamate ad Dominum, & eripiet vos de manu principum inimicorum.

22 Ego enim speravi in æternum salutem vestram: & venit mihi gaudium à sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro.

23 Emisi enim vos cum luctu & ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio & jucunditate in sempiternum.

24 Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem vestram à Deo, sic videbunt & in celeritate salutem vestram à Deo quæ superveniet vobis cum honore magno, & splendore æterno. E

25 Filij patienter sustinete iram, quæ supervenit vobis: persecutus est enim te inimicus tuus, sed citò videbis perditionem ipsius: & super cervices ipsius ascendes.

26 Delicati mei ambulaverunt vias asperas: ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis.

27 Animæquiores estote filij, & proclamate ad Dominum: erit enim memoria vestra ab eo qui duxit vos.

28 Sicut enim fuit sensus vester ut erraretis à Deo: decies tantùm iterùm convertentes requiretis eum.

29 Qui enim induxit vobis mala, ipse rursum adducet vobis sempiternam jucunditatem cum salute vestra. F

30 Animæquior esto Jerusalem, exhortatur enim te, qui te nominavit.

31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt, & qui gratulati sunt in tua ruina, punientur.

32 Civitates, quibus servierunt filij tui, punientur; & quæ accepit filios tuus

33 Sicut enim gavisa est in tua ruina, & lætata est in casu tuo, sic cõtristabitur in sua desolatione.

34 Et amputabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium ejus erit in luctum.

35 Ignis enim superveniet ei ab æterno in longiturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in multitudine temporis. G

36 * Circumspice Jerusalem ad Orientem, & vide jucunditatem à Deo tibi venientem. *Inf. 5. b. 5.

37 Ecce enim veniunt filij tui, quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab Oriente usque ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes in honorem Dei.

Caput V.

Jubetur Jerusalem luctum exuere, eò quòd filij ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria sint ad eam reducendi.

A 1 Exue te Jerusalem stola luctus, & vexationis tuæ: & indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi est sempiternæ gloriæ.

2 Circumdabit te Deus diploide justitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni.

3 Deus enim ostendet splendorem suum in te, omni qui sub cælo est.

B 4 Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in sempiternum: Pax justitiæ, & honor pietatis.

5 Exurge Jerusalem, & sta in excelso: * & circumspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente sole usque ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes Dei memoria. *Sup. 4. g. 36.

C 6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore sicut filios regni.

7 Constituit enim Deus humiliare omnem montem excelsum, & rupes perennes, & convalles replere in æqualitatem terræ: ut ambulet Israël diligenter in honorem Dei.

D 8 Obumbraverunt autem & silvæ, & omne lignum suavitatis, Israël ex mandato Dei.

9 Adducet enim Deus Israel cum jucunditate in lumine majestatis suæ, cum misericordia, & justitia, quæ est ex ipso.

Caput VI.

Judæos apud Babylonios captivos vaticinatur Jeremias post septem generationes liberandos: hortatúrque, ut sibi caveant ab ipsorum idololatria, ostendens à plurimis effectibus imbecillia esse idola, penitúsque sensu carentia, ac vanissima.

A Exemplar epistolæ, quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis secundùm quod præceptum est illi à Deo.

* Jer. 25. 6. 9. 1 * Propter peccata, quę peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonosor rege Babylôniorum.

2 Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, usque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace.

* Isa. 44. 9. 10 3 * Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, ostentantes metum Gentibus.

4 Videte ergo ne & vos similes efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipsis.

5 Visa itaque turba de retro, & ab ante, adorantes, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Domine.

6 Angelus enim meus vobiscum est: ipse autem exquiram animas vestras.

7 Nam lingua ipsorum posita à fabro, ipsa etiam inaurata & inargentata, falsa sunt, & non possunt loqui.

8 Et sicut virgini amanti ornamenta; ita accepto auro fabricati sunt.

9 Coronas certé aureas habent super capita sua dij illorum: unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum, & argentum, & arrogant illud in semetipsos.

10 Dant autem & ex ipso prostitutis, & meretrices or[illegible] & iterùm cùm receperint illud à meretricibus, ornant deos suos.

B 11 Hi autẽ non liberantur ab ærugine & tinea.

12 Operti autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter pulverem domus, qui est plurimus inter eos.

13 Sceptrum autem habet ut homo, sicut judex regionis, qui in se peccantem non interficit.

14 Habet etiam in manu gladium, & securim; se autem de bello, & à latronibus non liberat. unde vobis notum sit quia non sunt dij.

15 Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales sunt & dij illorum.

16 Constitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere à pedibus introeuntium.

17 Et sicut alicui qui regem offendit, circumseptæ sunt januæ: aut sicut ad sepulchrum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris & seris, ne à latronibus expolientur.

18 Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre possunt: sunt autem sicut trabes in domo.

19 Corda verò eorum dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum comedunt eos, & vestimentum ipsorum, & non sentiunt.

20 Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.

21 Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant noctuæ, & hirundines, & aves etiam similiter & cattæ.

22 Unde sciatis quia non sunt dij. Ne ergo timueritis eos. C

23 Aurum etiam quod habent, ad speciem est Nisi aliquis exterserit æruginem, non fulgebunt: neque enim dum conflarentur, sentiebant.

24 Ex omni pretio empta sunt, in quibus spiritus non inest ipsis.

* Isa. 46 c. 7. 25 * Sine pedibus in humeris portantur; ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea.

26 Propterea si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt: neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit, sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27 Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, & abutuntur: similiter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque medicamenti aliquid impertiunt;

28 * De sacrificiis eorum fœtæ & menstruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dij, ne timeatis eos.

29 Unde enim vocantur dij? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis,

30 Et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam, quorum capita nuda, sunt.

31 Fugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in cœna mortui.

32 Vestimenta eorum auferunt sacerdotes, & vestiunt uxores suas, & filios suos. D

33 Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni poterunt retribuere: neque regem constituere possunt, neque auferre.

34 Similiter neque dare divitias possunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit, & non reddiderit; neque hoc requirunt.

35 Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36 Hominem cæcum ad visum non restituunt, de necessitate hominem non liberabunt.

37 Viduæ non miserbuntur, neque orphanis benefacient.

38 Lapidibus de monte similes sunt dij illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.

39 Quomodo ergo æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos?

40 Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea: qui cùm audierint mutum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui:

41 Quasi possint sentire qui non habent motum, & ipsi cùm intellexerint, relinquent ea: sensum enim non habent ipsi dij illorum.

42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent, succendentes ossa olivarum.

43 Cùm autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte

E transeunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobrat quòd ea non sit digna habita, sicut ipsa, neque funis ejus diruptus sit.

44 Omnia autem quæ illis fiunt, falsa sunt. Quomodo æstimandum aut dicendũ est, illos esse deos?

45 A fabris autẽ, & ab aurificibus facta sũt. Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt esse sacerdotes.

46 Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt ea quæ fabricata sunt ab ipsis esse dij?

47 Reliquerunt autem falsa & opprobrium posteà futuris.

48 Nam cùm supervenerit illis prælium, & mala; cogitant sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis.

49 Quomodo ergo sentiri debeant quoniam dij sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt!

50 Nam cùm sint lignea, inaurata, & inargentata, scietur posteà quia falsa sunt, ab universis Gentibus & regibus: quæ manifesta sunt quia non sunt dij, sed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis.

51 Unde ergo notum est, quia non sunt dij, sed opera manuum hominum, & nullum Dei opus in ipsis est?

52 Regem regioni non suscitant neque pluviam hominibus dabunt:

F 53 Judicium quoque non discernent, neque regiones liberabunt ab injuria: quia nihil possunt, sicut corniculæ inter medium cæli & terræ.

54 Etenim cùm inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient, & liberabuntur: ipsi verò sicut trabes in medio comburentur.

55 Regi autem, & bello non resistent. Quomodo ergo æstimandum est, aut recipiendum quia dij sunt?

56 Non à furibus, neque à latronibus se liberabunt dij lignei, & lapidei, & inaurati, & inargentati, quibus hi qui fortiores sunt,

57 Aurum, & argentum, & vestimentum, quo operti sunt, auferent illis, & abibunt, nec sibi auxilium ferent.

58 Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam; aut vas in domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud; vel ostium in domo, quod custodit quæ in ipsa sunt; quàm falsi dij.

59 Sol quidem, & luna, ac sidera cùm sint splendida, & emissa ad utilitates, obaudiunt.

60 Similiter & fulgur cum apparuerit, perspicuum est: idipsum autem & spiritus in omni regione spirat.

61 Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare universum orbem, perficiunt quod imperatum est eis.

62 Ignis etiam missus desuper ut consumat montes, & silvas, facit quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus, neque virtutibus uni eorum similia sunt. G

63 Unde neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt neque judicium judicare, neque quidquam facere hominibus.

64 Scientes itaque quia non sunt dij, ne ergo timueritis eos.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66 Signa etiam in cælo Gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna.

67 Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac prodesse sibi.

68 Nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dij: propter quod ne timeatis eos.

69 Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita sunt dij illorum lignei, & argentei, & inaurati.

70 Eodem modo & in horto spina alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter & mortuo projecto in tenebris, similes sunt dij illorum lignei, & inaurati, & inargentati.

71 A purpura quoque & murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque quia non sunt dij. Ipsi etiam postremò comeduntur, & erunt opprobrium in regione.

72 Melior est homo justus, qui non habet simulachra: nam erit longè ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus & locus quibus Ezechieli ostensa sunt visiones Dei: nempe in medio ignis similitudo quatuor animalium quæ describuntur, similiter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno sedentis igne circumdati.

A 1 ET factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cùm essem in medio captivorum * Juxta fluvium Chobar. aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei.

* Inf. 3. f. 23. 10. d. 10. 43 a 13.

2 In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Joachim.

3 Factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum, secus flumen Chobar: & facta est super eum ibi manus Domini.

4 Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone; & nubes magna, & ignis involvens, & splendor in circuitu ejus: & de medio ejus quasi species electri, id est de medio ignis: B

5 E in medio ejus similitudo quatuor animalium: & hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis:

6 Quatuor

6 Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni.

7 Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, & scintillæ quasi aspectus æris candentis.

8 Et manus hominis sub pennis eorum in quattuor partibus: & facies & pennas per quattuor partes habebant.

C 9 Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum, non revertebantur cùm incederent: sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.

10 Similitudo autem vultus eorum: facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quattuor; facies autem bovis, à sinistris ipsorum quattuor & facies aquilæ desuper ipsorum quattuor.

11 Facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ singulorum jungebantur, & duæ tegebant corpora eorum:

12 Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat: ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cùm ambularent. D

13 Et similitudo animalium, aspectus eorũ quasi carbonũ ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.

14 Et animalia ibant & revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis.

15 Cúmque adspicerem animalia, apparuit rota una super terram juxta animalia, habens quattuor facies.

16 Et aspectus rotarum, & opus earum, quasi visio maris: & una similitudo ipsarum quattuor: & aspectus earum & opera, quasi sit rota in medio rotæ.

17 Per quattuor partes earum euntes ibant, & non revertebantur cùm ambularent.

E 18 Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus: & * totum corpus oculis plenum in circuitu ipsarum quattuor. *Inf. 10 c. 13.

19 Cúmque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarentur animalia de terra: elevabantur simul & rotæ.

20 Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotæ pariter elevabantur, sequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.

21 Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant: & cum elevatis à terra, pariter elevabantur & rotæ, sequentes ea: quia spiritus vitæ erat in rotis.

F 22 Et similitudo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis, & extenti super capita eorum desuper.

23 Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum: unumquodque duobus alis velabat corpus suum, & alterũ similiter velabatur.

24 Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei: cùm ambularent quasi sonus erat multitudinis ut sonus castrorum, cúmque starent, demittebantur pennæ eorum.

G 25 Nam cùm fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant, & submittebant alas suas.

26 Et super firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni: & super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis desuper.

27 Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis, intrinsecus ejus per circuitum: à lumbis ejus & desuper, & à lumbis ejus usque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu.

28 Velut aspectum arcus cùm fuerit in nube in die pluviæ, hic erat aspectus splẽdoris per gyrum.

CAPUT II.

Roboratur propheta exterritus, ut intrepidè arguat rebelles filios Israël si quo modo tandem ab inveterato peccatis resipiscant, & jubetur comedere librum scriptum intus & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & væ.

1 HÆc visio similitudinis gloriæ Domini: & vidi, & cecidi in faciem meam, & audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum. A

2 Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi, & statuit me supra pedes meos: & audivi loquentem ad me,

3 Et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israël, ad Gentes Apostatrices, quæ recesserunt à me: ipsi & patres eorum prævaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc. B

4 Et filij dura facie, & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:

5 Si fortè vel ipsi audiant, & si fortè quiescant, quoniam domus exasperans est: & scient quia propheta fuerit in medio eorum.

6 Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est. C

7 Loquêris ergo verba mea ad eos, si fortè audiant, & quiescant: quoniam irritatores sunt.

8 Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te, & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est: aperi os tuum & comede quæcumque ego tibi. D

9 Et vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber & expandit illum coram me, * qui erat scriptus intus & foris: & scriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. * Apoc. 5. 1. 2.

CAPUT III.

Comesto libro datur propheta facies adamantina, ut intrepidè arguat durissimos filios Israël in transmigratione constitutos: missus autem constituitur speculator, qui si visum imminens malum non annuntiaverit, ejus qui perit reus efficitur; si autem annuntiaverit, animam suam liberat, etiam si alius pereat: deinde campum ingressus, visáque ibi gloria Domini, jubetur in domo sua includi, tamquam vinctus ac mutus.

1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris comede: comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israël. A

2 Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo:

3 Et dixit ad me: Fili hominis venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine isto: quod ego do tibi. * Et comedi illud: & factum est in ore meo sicut mel dulce. * Apoc. 10. d. 9 10.

4 Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Israël, & loquêris verba mea ad eos.

5 Non

5 Non enim ad populum profundi sermonis & ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Israël:

6 Neque ad populos multos profundi sermonis, & ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones:& si ad illos mitereris, ipsi audirent te.

B 7 Domus autem Israël nolunt audire te: quia nolunt audire me,omnis quippe domus Israël attrita fronte est,& duro corde.

8 Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum.

9 Ut adamantem, & ut silicem dedi faciem tuam: ne timeas eos,neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est.

10 Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos:quos ego loquor ad te,assume in corde tuo,& auribus tuis audi:

C 11 Et vade ingredere ad transmigrationem, ad filios populi tui,& loquêris ad eos, & dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: si fortè audiant, & quiescant.

12 Et assumpsit me spiritus, & audivit post me vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria Domini de loco suo;

13 Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, & vocem rotarum sequentium animalia, & vocem commotionis magnæ.

D 14 Spiritus quoque levavit me, & assumpsit me,& abii amarus in indignationis spiritus mei: manus enim Domini erat mecum,confortans me.

15 Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum,ad eos qui habitabant juxta flumen Chobar, & sedi ubi illi sedebant: & mansi ibi septum diebus mœrens in medio eorum.

16 Cùm autem pertansissent septem dies, factum est verbum Domini ad me,dicens:

*Inf.33 b.7. 17 *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israël: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me.

E 18 Si dicentes me ad impium:Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur à via sua impia, & vivat:ipse impius in iniquitate sua morietur,sanguinem autem ejus de manu tua requiram.

19 Si autem tu annuntiaveris impio,& ille non fuerit conversus ab impietate sua,& à via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti.

20 Sed & si conversus justus à justitia sua fuerit,& fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo, ipse morietur,quia non annuntiasti ei: in peccato suo morietur, & non erunt in memoria justitiæ ejus,quas fecit: sanguinem verò ejus de manu tua requiram.

F 21 Si autem tu annuntiaveris justo ut non peccet justus, & ille non peccaveris: vivens vivet, quia annuntiasti ei,& tu animam tuam liberasti.

22 Et facta est super me manus Domini, & dixit ad me:& Surgens egredere in campum,& ibi loquar tecum.

23 Et surgens egressus sum in campum:& ecce ibi gloria Domini stabat quasi gloria quam vidi *juxta fluvium Chobar: & cecidi in faciem meam.

*Sup.1. a.3.

24 Et ingressus est in me spiritus,& statuit me G
super pedes meos:& locutus est mihi,& dixit ad me:Ingredere,& includere in medio domus tuæ.

25 Et tu fili hominis,ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis: & non egredieris de medio eorum.

26 Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo,& eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est.

27 Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum,& dices ad eos:Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit,audiat:& qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.

CAPUT IV.

Jubetur prophetа figurare obsidionem Jerusalem, ac dormire super latus sinistrum 390. diebus, super dextrum verò 40. ac vilem cibum & fœdè confectum sibi præparare:quibus designet calamitatem filiorum Israël, obsidionem & afflictionem habitantium Jerosolymis.

1 ET tu fili hominis sume tibi laterem,& po- A
nes eum coram te:& describes in eo civitatem Jerusalem.

2 Et ordinabis adversus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eā castra,& pones arietes in gyro.

3 Et tu sume tibi sartaginem ferream,& pones eam in murum ferreum inter te, & inter civitatem:&obfirmabis faciem tuam ad eam,& erit in obsidionem, & circumdabis eam:signum est domui Israël.

4 Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitates domus Israël super eo, numero dierum quibus dormies super illud, & assumes iniquitatem eorum.

5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, B
numero dierum trecentos & nonaginta dies: & portabis iniquitatem domus Israël.

6 Et cùm compleveris hæc,dormies super latus tuum dexterum secundò: & * assumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus,diem pro anno diem,inquam,pro anno dedi tibi.

*Num. 14.f.34

7 Et ad obsidionem Jerusalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum: & prophetabis adversus eam.

8 Ecce circumdedi te vinculis: & non te convertes à latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tuæ.

9 Et tu sume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium & viciam: & mittes ea in vas unum,& facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum: trecentis & nonaginta diebus comedes illud.

10 Cibus autem tuus quo vesceris,erit in pon- C
dere viginti stateres in die: à tempore usque ad tempus comedes illud.

11 Et aquam in mensura bibes,sextam partem hin: à tempore usque ad tempus bibes illud.

12 Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud:& stercore,quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum.

13 Et dixit Dominus: Sic comedent filij Israël *Osee 9 a. 4.
* panem suum pollutum inter Gentes, ad quas ejiciam eos.

14 Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima

mea non est polluta; & morticinum & laceratum à bestiis non comedi ad infantia mea usque nunc, & non est ingressa in os meum omnis caro immunda.

D 15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis: & facies panem tuum in eo.

* Inf. 5. d. 16, 14 e. 13. 16 Et dixit ad me: Fili hominis: * Ecce ego conteram baculum panis in Jerusalem: & comedent panem in pondere, & in solicitudine: & aquam in mensura, & in angustia bibent:

17 Ut deficientibus pane, & aqua corruat unusquisque ad fratrem suum: & contabescant in iniquitatibus suis.

CAPUT V.

Per detonsos capitis & barbæ propheta pilos jussu Domini, variéque consumptos, designantur Judæi, propter sua peccata fame & gladio consumendi; sic ut patres filios, & filij patres comedant; reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi sint opprobrium ac stupor Gentibus, quarum superarunt scelera.

A 1 ET tu fili hominis sume tibi gladium acutum, radentem pilos: & assumes eum, & duces per caput tuum, & per barbam tuam: & assumes tibi stateram ponderis, & divides eos.

2 Tertiam partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obsidionis: & assumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus: tertiam verò aliam disperges in ventum, & gladium nudabo post eos.

3 Et sumes inde parvum numerum: & ligabis eos in summitate pallij tui.

4 Et ex eis rursum tolles, & projicies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Israël.

5 Hæc dixit Dominus Deus: Ista est Jerusalem, in medio Gentium posui eam, & in circuitu ejus terras.

B 6 Et contempsit judicia mea, ut plus esset impia quàm Gentes; & præcepta mea, ultrà quàm terræ quæ in circuitu ejus sũt, judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt.

7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Quia superastis Gentes, quæ in circuitu vestro sunt, & in præceptis meis non ambulastis, & judicia mea non feciſtis, & juxta judicia Gentium, quæ in circuitu vestro sunt, non estis operati;

8 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipse ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium.

9 Et faciam in te quod non feci, & quibus similia ultrà non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10 Ideò patres comedent filios in medio tui, & filij comedent patres suos, & faciam in te judicia, & ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum.

C 11 Idcircò vivo ego, dicit Dominus Deus: Nisi pro eo quòd sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miserebor.

12 Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui, & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam in omnem ventum dispergam, & gladium evaginabo post eos.

13 Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis, & consolabor: & scient quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cùm implevero indignationem meam in eis.

D 14 Et dabo te in desertum & in opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis prætereuntis.

15 Et eris opprobrium, & blasphemia, exemplum, & stupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, cùm fecero in te judicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus iræ.

16 Ego Dominus locutus sum: Quando misero sagittas famis pessimas in eos, quæ erunt mortiferæ, & quas mittam ut disperdam vos: & famem congregabo super vos, & *conteram in vobis baculum panis. *Sup. 4. d. 16. Inf. 14. d. 13.

17 Et immittam in vos famem, & bestias pessimas usque ad internecionem: & pestilentia & sanguis transibunt per te, & gladium inducam super te, ego Dominus locutus sum.

CAPUT VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Israël, prædicuntur eorum urbes & excelsa dissipanda. & qui pestem, gladium & famem evaserint, dispergendi inter Gentes, ubi malis pressi, convertentur ad Dominum.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis pone faciem tuam ad montes Israël, & prophetabis ad eos,

* Inf. 36. a. 1. 3 Et dices: * Montes Israël audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam super vos gladium, & disperdam excelsa vestra.

4 Et demoliar aras vestras, & confringentur simulachra vestra: & dejiciam interfectos vestros ante idola vestra.

5 Et dabo cadavera filiorum Israël ante faciem simulachrorum vestrorum & dispergam ossa vestra circum aras vestras,

B 6 In omnibus habitationibus vestris. Urbes desertæ erunt, & excelsa demolientur, & dissipabuntur: & interibunt aræ vestræ, & confringentur: & cessabunt idola vestra, & conterentur delubra vestra, & delebuntur opera vestra.

7 Et cadet interfectus in medio vestri: & scietis quia ego sum Dominus.

8 Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in Gentibus, cùm dispersero vos in terris. C

9 Et recordabuntur mei liberati vestri in Gentibus, ad quas captivi ducti sunt: quia contrivi cor eorum fornicans, & recedens à me; & oculos eorum fornicantes post idola sua: & displicebunt sibimet super malis quæ fecerunt in universis abominationibus suis.

10 Et scient, quia ego Dominus non frustrà locutus sum, ut facerem eis malum hoc.

11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Israël: quia gladio, fame, & peste ruituri sunt.

12 Qui longè est, peste morietur: qui autem propè

propè, gladio corruet, & qui relictus fuerit, & obsessus, fame morietur: & complebo indignationem meam in eis.

D 13 Et scietis quia ego Dominus, cùm fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum, in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelso, & in cunctis summitatibus montium, & subtus omne lignum nemorosum, & subtus universam quercum frondosam, locum ubi accenderunt thura redolentia universis idolis suis.

14 Et extendam manum meam super eos: & faciam terram desolatam & destitutam, à deserto Deblatha, in omnibus habitationibus eorum: & scient quia ego Dominus.

CAPUT VII.

Denuntiat propheta totius terræ Iuda extremam & inevitabilem vastationem proximè imminere propter ipsorum scelera.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:
2 Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ Israël: Finis venit, venit finis super quatuor plagas terræ.

3 Nunc finis super te, & immittam furorem meum in te: & judicabo te juxta vias tuas: & ponam contra te omnes abominationes tuas.

4 Et non parcet oculus meus super te: & non miserebor: sed vias tuas ponam super te, & abominationes tuæ in medio tui erunt: & scietis quia ego Dominus.

B 5 Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce venit.

6 Finis venit, venit finis, evigilavit adversum te: ecce venit.

7 Venit contritio super te, qui habitas in terra: venit tempus, propè est dies occisionis, & non gloriæ montium.

8 Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te: & judicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia scelera tua:

C 9 Et non parcet oculus meus, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erant: & scietis quia ego sum Dominus percutiens.

10 Ecce dies, ecce venit: egressa est contritio, floruit virga, germinavit superbia:

11 Iniquitas surrexit in virga impietatis; non ex eis, & non ex populo, neque ex sonitu eorum: & non erit requies in eis.

12 Venit tempus, appropinquavit dies: qui emit, non lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia ira super omnem populum ejus.

D 13 Quia qui vendit, ad id quod vendidit, non revertetur, & adhuc in viventibus vita eorum. visio enim ad omnem multitudinem ejus non regredietur: & vir in iniquitate vitæ suæ non confortabitur.

14 Canite tuba, præparentur omnes, & non est qui vadat ad prælium, ira enim mea super universum populum ejus.

15 Gladius foris; & pestis & fames intrinsecus: qui in agro est, gladio morietur: & qui in civitate pestilentia & fame devorabuntur.

16 Et salvabuntur qui fugerint ex eis: & erunt in montibus quasi columbæ convallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua.

17 Omnes manus dissolventur, & omnia genua fluent aquis.

18 * Et accingent se ciliciis, & operiet eos formido, & in omni facie confusio, & in universis capitibus eorum calvitium. E

19 Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit. * Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur: quia scandalum iniquitatis eorum factum est.

20 Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerũt, & imagines abominationum suarum & simulachrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam: F

21 Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædam, & contaminabunt illud.

22 Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum: & introibunt in illud emissarij, & contaminabunt illud.

23 Fac conclusionem: quoniam terra plena est judicio sanguinum, & civitas plena iniquitate.

24 Et adducam pessimos de Gentibus, & possidebunt domos eorum: & quiescere faciam superbiam potentium, & possidebunt sanctuaria eorum. G

25 Angustia superveniente, requirent pacem, & non erit.

26 Conturbatio super conturbationem veniet, & auditus super auditum: & quærent visionem de propheta, & lex peribit à sacerdote, & consilium à senioribus.

27 Rex lugebit, & princeps induetur mœrore, & manus populi terræ conturbabuntur. Secundùm viam eorum faciam eis, & secundùm judicia eorum judicabo eos: & scient quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

Ezechiel post visam Dei similitudinem, Spiritu raptus in Jerusalem, videt pessimas Judæorum idololatrias sub variis figuris quare dicit Dominus se eis non parciturum, nec orationes exauditurum.

1 ET factum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta mensis: ego sedebam in domo mea, & senes Juda sedebant coram me, & cecidit ibi super me manus Domini Dei. A

2 Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis: ab aspectu lumborum ejus, & deorsum ignis: & à lumbis ejus, & sursum, quasi aspectus splendoris, ut visio electri.

3 * Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: & elevavit me spiritus inter terram & cælum: & adduxit me in Jerusalem in visione Dei, juxta ostium interius, quod respiciebat ad Aquilonẽ, ubi erat statutum idolum zeli ad provocandam æmulationem. B

4 Et ecce ibi gloria Dei Israël, secundùm visionem quam videram in campo.

5 Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam Aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ altaris, idolum zeli in ipso introitu. C

6 Et dixit ad me: Fili hominis, putásne, vides tu quid isti faciunt, abominationes magnas, quas

* Isa. 15. a. 2. Jer. 48. f. 37.
* Prov. 11. a. 4. Sophon. 1. d. 18. Eccli. 5. c. 10.
* Dan. 14. f. 35.

domus Israel facit hîc, ut procul recedam à sanctuario meo? & adhuc conversus videbis abominationes majores.

7 Et introduxit me ad ostium atrij: & vidi,& ecce foramen unum in pariete.

D 8 Et dixit ad me: Fili hominis fode parietem. Et cùm fodissem parietem,apparuit ostium unum.

9 Et dixit ad me:Ingredere, & vide abominationes pessimas,quas isti faciunt hîc.

10 Et ingressus vidi, & ecce omnis similitudo reptilium & animalium,abominatio, & universa idola,domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum.

E 11 Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, & Jezonias filius Saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas: & unusquisque habebat thuribulum in manu sua:& vapor nebulæ de thure consurgebat.

12 Et dixit ad me:Certè vides fili hominis quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui:dicunt enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

F 13 Et dixit ad me: Adhuc conversus videbis abominationes majores:quas isti faciunt.

14 Et introduxit me per ostium portæ domus Domini,quod respiciebat ad Aquilonem:& ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem.

15 Et dixit ad me:Certè vidisti fili hominis:adhuc cõversus videbis abominationes majores his.

16 Et introduxit me in atrium domus Domini interius:& ecce in ostio templi Domini inter vestibulum & altare,quasi viginti quinque viri,dorsa habentes contra templum Domini,& facies ad Orientem:& adorabant ad ortum Solis.

G 17 Et dixit ad me: Certè vidisti fili hominis: numquid leve est hoc domui Juda, ut facerent abominationes istas, quas fecerunt hîc: quia replentes terram iniquitate,conversi sunt ad irritandum me? & ecce applicant ramum ad nares suas

18 Ergo & ego faciam in furore:non parcet oculus meus, nec miserebor: & cùm clamaverint ad aures meas voce magna,non exaudiam eos.

Caput IX.

Apparentes sex viri jubetur omnes in Ierusalem trucidare, qui à viro lineis vestito non sunt signo thau notati: quo facto Dominus exclamanti prophetæ respondet id futurum exigentibus ipsorum criminibus.

A 1 ET clamavit in auribus meis voce magna,dicens:Appropinquaverunt visitationes urbis. & unusquisque vas interfectionis habet in manu sua.

2 Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris,quæ respicit ad Aquilonem:& uniuscujusque vas interitus in manu ejus:vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis,& atramentarium scriptoris ad renes ejus: & ingressi sunt, & steterunt juxta altare æreum:

B 3 Et gloria Domini Israël assumpta est de cherub, quæ erat super eum ad limen domus: & vocavit virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis.

4 Et dixit Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem: * & signa thau super frontes virorum gementium,& dolentium super cunctis abominationibus,quæ fiunt in medio ejus. * Exod. 12.b. Apoc.7. a.3.

5 Et illis dixit, audiente me: Transite per civitatem sequentes eum, & percutite: non parcat oculus vester, neque misereamini.

6 Senem,adolescentulum, & virginem,parvulum, & mulieres, interficite usque ad internecionem: omnem autem, super quem videritis thau, ne occidatis, & à sanctuario meo incipite. Cœperunt ergo à viris senioribus, qui erant ante faciem domus. C

7 Et dixit ad eos: Contaminate domum,& implete atria interfectis:egredimini.Et egressi sunt, & percutiebant eos qui erant in civitate.

8 Et cæde completa, remansi ego: ruíque super faciem meam, & clamans aio:Heu,heu,heu Domine Deus: ergóne dispersdes omnes reliquias Israël, effundens furorem tuum super Jerusalem? D

9 Et dixit ad me: Iniquitas domus Israël & Juda, magna est nimis valdè, & repleta est terra sanguinibus,& civitas repleta est aversione:dixerunt enim:Dereliquit Dominus terram,& Dominus non videt.

10 Igitur & meus non parcet oculus,neque miserebor:viam eorum super caput eorum reddam.

11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis,qui habebat atramentarium in dorso suo,respondit verbum,dicens:Feci sicut præcepisti mihi.

Caput X.

Iubetur vir lineis vestitus accipere prunas ignis de medio rotarum,quæ sunt subtus cherubim, & super civitatem effundere: describitur visio Dei,cherubim,& quatuor rotarum.

1 ET vidi,& ecce in firmamento, quod erat super caput cherubim, quasi lapis sapphirus, quasi species similitudinis solij,apparuit super ea. A

2 Et dixit ad virum,qui indutus erat lineis, & ait ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim,& imple manum tuam prunis ignis quæ sunt inter cherubim,& effunde super civitatem.Ingressúsque est in conspectu meo:

3 Cherubim autem stabant à dextris domus cùm ingrederetur vir, & nubes implevit atrium interius.

4 Et elevata est gloria Domini desuper cherub ad limen domus: & repleta est domus nube, & atrium repletum est splendore gloriæ Domini.

5 Et sonitus alarum cherubim audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omnipotentis loquentis.

6 Cúmque præcepisset viro, qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum, quæ sunt inter cherubim,ingressus ille stetit juxta rotam. B

7 Et extendit cherub manum de medio cherubim,ad ignem,qui erat inter cherubim:& sumpsit,& dedit in manus ejus, qui indutus erat lineis:qui accipiens egressus est.

8 Et apparuit in cherubim similitudo manus hominis subtus pennas eorum.

9 Et vidi,& ecce quatuor rotæ juxta cherubim: rota una juxta cherub unum, & rota alia juxta cherub

cherub unum : ſpecies autem rotarum erat quaſi viſio lapidis chryſolythi.

10 Et aſpectus earum ſimilitudo una quatuor : quaſi ſit rota in medio rotæ.

11 Cúmque ambularent, in quatuor partes gradiebantur : & non revertebantur ambulantes, ſed ad locum, ad quem ire declinabat quæ prima erat, ſequebantur & ceteræ, nec convertebantur.

C 12 Et omne corpus earum, & colla, & manus, & pennæ, & circuli, plena erant oculis, in circuitu quatuor rotarum.

13 Et rotas iſtas vocavit volubiles, audiente me.

14 Quatuor autem facies habebat unum : facies una, facies cherub : & facies ſecunda, facies hominis : & in tertio facies leonis : & in quarto facies aquilæ.

15 Et elevata ſunt cherubim : ipſum eſt animal, quod videram juxta fluvium Chobar.

16 Cúmque ambularent cherubim, ibant pariter & rotæ juxta ea : & cùm elevarent cherubim alas ſuas ut exaltarentur de terra, non reſidebant rotæ, ſed & ipſæ juxtà erant.

17 Stantibus illis, ſtabant : & cùm elevatis elevabantur. Spiritus enim vitæ erat in eis.

D 18 Et egreſſa eſt gloria Domini à limine templi : & ſtetit ſuper cherubim.

19 Et elevantia cherubim alas ſuas exaltata ſunt à terra coram me : & illis egredientibus, rotæ quoque ſubſecutæ ſunt : & ſtetit in introitu portæ domus Domini orientalis : & gloria Dei Iſraël erat ſuper ea.

*Sup. 1. a. 1. 3. 20 Ipſum eſt animal, quòd vidi ſubter Deum Iſraël *juxta fluvium Chobar : & intellexi quia cherubim eſſent.

21 Quatuor vultus uni, & quatuor alæ uni : & ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum.

22 Et ſimilitudo vultuum eorum, ipſi vultus quos videram juxta fluvium Chobar, & intuitus eorum, & impetus ſingulorum ante faciem ſuam ingredi.

CAPUT XI.

Adverſus Iezoniam & Pheltiam qui dicebant, peſſimum tractantes conſilium, Nónne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes; vaticinatur illos & quoquot noluni reſipiſcere puniendos; & prophetante Ezechiele mortuus eſt Pheltias: reliquias autem Iſraël dicit ſe reducturum in terram ipſorum, & daturum eis cor carneum, ut colant ac timeant Dominum.

A 1 ET elevavit me ſpiritus, & introduxit me ad portam domus Domini orientalem quæ reſpicit ad ſolis ortum : & ecce in introitu portæ viginti quinque viri : & vidi in medio eorum Jezoniam filium Azur, & Pheltiam filium Banaiæ, principes populi.

2 Dixítque ad me : Fili hominis, hi ſunt viri, qui cogitant iniquitatem, & tractant conſilium peſſimum in urbe iſta.

3 Dicentes : Nónne dudum ædificatæ ſunt domus ? hæc eſt lebes, nos autem carnes.

4 Idcircò vaticinare de eis, vaticinare fili hominis.

5 Et irruit in me ſpiritus Dñi & dixit ad me : Loquere : Hæc dicit Dominus : Sic locuti eſtis domus Iſrael, & cogitationes cordis veſtri ego novi.

6 Plurimos occidiſtis in urbe hac, & impleſtis vias ejus interfectis.

7 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio ejus, hi ſunt carnes, & hæc eſt lebes : & educam vos de medio ejus. B

8 Gladium metuiſtis, & gladium inducam ſuper vos, ait Dominus Deus.

9 Et ejiciam vos de medio ejus, dabóque vos in manu hoſtium, & faciam in vobis judicia.

10 Gladio cadetis : in finibus Iſraël judicabo vos, & ſcietis quia ego Dominus.

11 Hæc non erit vobis in lebetem, & vos non eritis in medio ejus in carnes : in finibus Iſraël judicabo vos.

12 Et ſcietis quia ego Dominus : quia in præceptis meis non ambulaſtis, & judicia mea non feciſtis, ſed juxta judicia Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, eſtis operati.

13 Et factum eſt, cùm prophetarem, Pheltias filius Banaiæ mortuus eſt : & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi : Heu, heu, heu Domine Deus : conſummationem tu facis reliquiarum Iſraël ?

14 Et factum eſt verbum Domini ad me dicens :

15 Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, & omnis domus Iſraël univerſi, quibus dixerunt habitatores Jeruſalem : Longè recedite à Domino, nobis data eſt terra in poſſeſſionem. C

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia longè feci eos in Gentibus, & quia diſperſi eos in terris : ero eis in ſanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt.

17 Propterea loquere ? Hæc dicit Dominus Deus : Congregabo vos de populis, & adunabo de terris in quibus diſperſi eſtis, dabóque vobis humum Iſraël.

18 Et ingredientur illuc, & auferent omnes offenſiones, cunctáſque abominationes ejus de illa.

*Jer. 31. f. 33. Infr. 36. a. 26. 19 * Et dabo eis cor unum, & ſpiritum novum tribuam in viſceribus eorum : & auferam cor lapideum de carne eorum : & dabo eis cor carneum, D

20 Ut in præceptis meis ambulent, & judicia mea cuſtodiant, faciántque ea : & ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum.

21 Quorum cor poſt offendicula & abominationes ſuas ambulat, horum viam in capite ſuo ponam : dicit Dominus Deus.

22 Et elevaverunt cherubim alas ſuas, & rotæ cum eis : & gloria Dei Iſraël erat ſuper ea.

23 Et aſcendit gloria Dñi de medio civitatis, ſtetítque ſuper montem, qui eſt ad Orientē urbis.

24 Et ſpiritus levavit me, adduxítque in Chaldæam ad tranſmigrationem, in viſione, in ſpiritu Dei : & ſublata eſt à me viſio, quam videram.

25 Et locutus ſum ad tranſmigrationem omnia verba Domini, quæ oſtenderat mihi.

CAPUT XII.

Ezechiel ſuis factis portendit futuram Ieruſalem & regis ipſius captivitatem, reliquis gladio, peſte & fame in Ieruſalem conſumptis; oſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam futuram, nec in longum differendam.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me dicens : 2 Fili hominis in medio domus exaſperātis

tu habitas: qui oculos habent ad videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt: quia domus exasperans est.

3 Tu ergo fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, & transmigrabis per diem coram eis: transmigrabis terram de loco tuo ad locum alterum, in conspectu eorum, si forte aspiciant: quia domus exasperans est.

B 4 Et efferes foras vasa tua quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum: tu autem egredieris vespere coram eis, sicut egredietur migrans.

5 Ante oculos eorum perfode tibi parietem: & egredieris per eum.

6 In conspectu eorum in humeris portaberis, in caligine effereris: faciem tuam velabis, & non videbis terram: quia portentum dedi te domui Israël.

7 Feci ergo sicut præceperat mihi Dominus: vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem: & vespere perfodi mihi parietem manu: & in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu eorum.

C 8 Et factus est sermo Domini manè ad me, dicens:

9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israël, domus exasperans: Quid tu facis?

10 Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Super ducem onus istud, qui est in Jerusalem, & super omnem domum Israël, quæ est in medio eorum.

11 Die: Ego portentum vestrum: quomodo feci, sic fiet illis in transmigrationem, & in captivitatem ibunt.

12 Et dux, qui est in medio eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient ut educant eum: facies ejus operietur ut non videat oculo terram.

D 13 *Et extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea: & adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum: & ipsam non videbit, ibique morietur. *Inf. 17 f. 20.

14 Et omnes qui circa eum sunt, præsidium ejus, & agmina ejus, dispergam in omnem ventum: & gladium evaginabo post eos.

15 Et scient quia ego Dominus, quando dispersero illos in Gentibus, & disseminavero eos in terris.

16 Et relinquam ex eis viros paucos, à gladio, & fame, & pestilentia: ut enarrent omnia scelera eorum in Gentibus, ad quas ingredientur: & scient quia ego Dominus.

E 17 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, panem tuum in conturbatione comede: sed & aquam tuam in festinatione & mœrore bibe.

19 Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Jerusalem in terra Israël: Panem suum in solicitudine comedent, & aquam suam in desolatione bibent: ut desoletur terra à multitudine sua, propter iniquitatem omnium qui habitant in ea.

F 20 Et civitates quæ nunc habitantur, desolatæ erunt, terráque deserta: & scietis quia ego Dominus.

21 Et factus est sermo Domini ad me dicens:

22 Fili hominis, quod est proverbium istud vobis in terra Israël, dicentium: In longum differentur dies, & peribit omnis visio?

23 Ideò dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quiescere faciam proverbium istud: neque vulgò dicetur ultrà in Israël: & loquere ad eos quod appropinquaverint dies, & sermo omnis visionis.

24 Non enim erit ultrà omnis visio cassa, neque divinatio ambigua in medio filiorum Israël.

25 Quia ego Dominus loquar: & quodcumque locutus fuero verbum, fiet, & non prolongabitur ampliùs: sed in diebus vestris domus exasperãs loquar verbũ, & faciam illud, dicit Dominus Deus. G

26 Et factus est sermo Domini ad me dicens:

27 Fili hominis, ecce domus Israël dicentium visio, quam hîc videt, in dies multos, & in tempora longa iste prophetat.

28 Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Non prolongabit ultrà omnis sermo meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CAPUT XIII.

Minatur Dominus pseudoprophetis ex suo cerebro divinantibus populúmque seducentibus, falsam promittendo pacem, & parietem luto absque paleis liniendo; similiter & filiabus Israël de corde suo prophetantibus, & pulvillos sub omni cubito consuentibus.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens, A

2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israël, qui prophetant: & dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum Domini:

3 Hæc dicit Dominus Deus: * Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. *Jer. 23. a. 1. Inf. 14. c. 9. 34. a. 1.

4 Quasi vulpes in desertis, prophetæ tui Israël erant.

5 Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini.

6 Vident vana, & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cùm Dominus non miserit eos: & perseveraverunt confirmare sermonem.

7 Numquid non visionem cassam vidistis, & divinationem mendacem locuti estis? & dicitis, Ait Dominus; cùm ego non sim locutus.

8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium: ideò ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus:

9 Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium: in consilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur: nec in terram Israel ingredientur: & scietis quia ego Dominus Deus. B

10 Eò quòd deceperint populum meum, dicentes: Pax, & non est pax: & ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis.

11 Dic ad eos qui liniunt absque temperatura, quòd casurus sit: erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem.

12 Siquidem ecce cecidit pareis: numquid non dicetur vobis: Ubi est litura, quam liniistis?

13 Propterea hæc dicit Dominus Deus: & erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione

gnatione mea, & imber inundans in furore meo erit: & lapides grandes in ira in consumptionem.

C 14 Et destruam parietem, quem liniſtis absque temperamento: & adæquabo eum terræ, & revelabitur fundamentū ejus: & cadet, & consumetur in medio ejus: & scietis quia ego sum Dominus.

15 Et complebo indignationem meam in pariete, & in his qui liniunt eum absque temperamento, dicámque vobis: Non est paries, & non sunt qui liniunt eum.

16 Prophetæ Israël, qui prophetant ad Jerusalem, & vident ei visionem pacis: & non est pax, ait Dominus Deus.

17 Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde suo: & vaticinare super eas,

18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ consuunt pulvillos sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: & cùm caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.

19 Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt; mentientes populo meo credenti mendaciis.

D 20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos vestros quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis vestris: & dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum.

21 Et dirumpam cervicalia vestra, & liberabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultrà in manibus vestris ad prædandum: & scietis quia ego Dominus.

22 Pro eo quòd mœrere feciſtis cor justi mendaciter, quem ego non contriſtavi: & confortaſtis manus impij, ut non reverteretur à via sua mala, & viveret:

23 Propterea vana non videbitis, & divinationes non divinabitis ampliùs, & eruā populum meum de manu vestra: & scietis quia ego Dominus.

CAPUT XIV.

Comminatur Dominus idololatris qui veniunt ad prophetas, ut per eos consulant Dominum, dicens se illos perditurum, & prophetas decepturum, ut respondeant juxta illorum iniquitates Noë autem, Daniele & Job sua justitia liberaturos se tantùm, & non impios de fame, malis bestiis, gladio & peste, quæ in populum peccatorem immittet Dominus: additur etiam consolatio reliquiarum Israël.

A 1 ET venerunt ad me viri seniorum Israël, & sederunt coram me.

2 Et factus est sermo Domini ad me dicens:

3 Fili hominis, viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis, & scandalum iniquitatis suæ statuerunt contra faciem suam: numquid interrogatus respondebo eis?

4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Israël, qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam interrogans per eum me: ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum:

5 Ut capiatur domus Israël in corde suo, quo recesserunt à me in cunctis idolis suis.

6 Propterea dic ad domum Israël: Hæc dicit Dominus Deus: Convertimini, & recedite ab idolis vestris, & ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras.

7 Quia homo homo de domo Israël, & de proselytis quicumque advena fuerit in Israël, si alienatus fuerit à me; & posuerit idola sua in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ stuerit contra faciē suam, & venerit ad prophetam ut interroget per eum me: ego Dominus respondebo ei per me.

8 Et ponam faciem meam super hominem illum, & faciam eum in exemplum, & in proverbium, & disperdam eum de medio populi mei, & scietis quia ego Dominus. C

9 *Et propheta cùm erraverit, & locutus fuerit verbum: ego Dominus decepi prophetam illum: & extendam manum meam super illum, & delebo eum de medio populi mei Israël. *Sup. 13 a. 5.

10 Et portabunt iniquitatem suam: juxta iniquitatē interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit:

11 Ut non erret ultrà domus Israël à me, neque polluatur in universis prævaricationibus suis: sed sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum ait Dominus exercituum.

12 Et factus est sermo Domini ad me dicens: D

13 Fili hominis, terra cùm peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam super eam, & *conteram virgam panis ejus: & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & jumentum. *Sup. 4. d. 16. 5. d. 16.

14 Et si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noë, Daniel, & Job: ipsi justitia sua liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum.

15 Quòd si & bestias pessimas induxero super E terram ut vastem eam; & fuerit in via, eò quòd non sit pertransiens propter bestias:

16 Tres viri isti si fuerint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabūt sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur:

17 Vel si gladium induxero super terram illam, & dixero gladio: Transi per Terram: & interfecero de ea hominem, & jumentum.

18 Et tres viri isti fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios, neque filias: sed ipsi soli liberabuntur.

19 Si autem & pestilentiam immisero super terram illam, & effudero indignationem meam super eam in sanguine, ut auferam ex ea hominem, & jumentum. F

20 Et Noë, & Daniel, & Job fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium & filiam non liberabunt: sed ipsi justitia sua liberabunt animas suas.

21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quòd & si quattuor judicia mea pessima, gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilentiam, immisero in Jerusalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus.

22 Tamen relinquetur in ea salvatio educētium filios, & filias: ecce ipsi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones eorum, & consolabimini super malo, quod induxi in Jerusalem, in omnibus quæ importavi super eam. G

23 Et consolabuntur vos, cùm videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoscetis quòd non frustrà fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus.

Caput XV.

Sicut lignum de vite præcisum soli servit igni, ita Judæos ob inveterata peccata cum Jerusalem prædicit exurendos.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, quid fit de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum?
3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas.
4 Ecce igni datum est in escam: utramque partem ejus consumpsit ignis, & medietas ejus redacta est in favillam: numquid utile erit ad opus?
B 5 Etiam cùm esset integrum, non erat aptum ad opus: quantò magis cum illud ignis devoraverit, & combusserit, nihil ex eo fiet operis?
6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum, quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Jerusalem.
7 Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis consumet eos: & scietis quia ego Dominus, cùm posuero faciem meam in eos,
8 Et dedero terram inviam, & desolatam: eò quòd prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

Caput XVI.

Jerusalem priùs abjectissima, mirum in modum à Deo exaltata, ostendit ingratitudinem varia idololatria, in qua & Samariam & Sodomam superavit: idcircò tradet eam Dominus in vastationem & in ignominiam omnibus gentibus; servabit tamen pactum reliquis suis.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me dicens:
2 Fili hominis, notas fac Jerusalem abominationes suas.
3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jerusalem: Radix tua, & generatio tua de Terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.
4 Et quando nata es, in die ortus tui: non est præcisus umbilicus tuus, & aqua non est lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis.
5 Non pepercit super te oculus ut faceret tibi unum de his, misertus tui: sed projecta es super faciem terræ in abjectione animæ tuæ, in die qua nata es.
6 Transiens autem per te, vidi te conculcari in sanguine tuo, & dixi tibi cùm esses in sanguine tuo: Vive dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo vive.
7 Multiplicatam quasi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis effecta, & ingressa es, & pervenisti ad mundum muliebrem: ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit: & eras nuda, & confusione plena.
8 Et transivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam. Et juravi tibi: & ingressus sum pactum tecum (ait Dominus Deus) & facta es mihi.
9 Et lavi te aqua, & emundavi sanguinem tuum ex te: & unxi te oleo.
10 Et vestivi te discoloribus, & calceavi te janthino: & cinxi te byssо, & indui te subtilibus.
11 Et ornavi te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum. B
12 Et dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.
13 Et ornata es auro, & argento, & vestita es byssо & polymito, & multicoloribus: similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis: & profecisti in regnum.
14 Et egressum est nomen tuum in Gentes propter speciem tuam: quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus Deus.
15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo: & expostuisti fornicationem tuam omni transeunti, ut ejus fieres.
16 Et sumens de vestimentis tuis, fecisti tibi excelsa hinc inde consuta: & fornicata es super eis, sicut non est factum, neque futurum est.
17 Et tulisti vasa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quæ dedi tibi: & fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis.
18 Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria; & operuisti illas: & oleum meum, & thymiama meum posuisti coram eis.
19 Et panem meum, quem dedi tibi, similam, & oleum, & mel, quibus enutrivi te, posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis, & factum est, ait Dominus Deus.
20 Et tulisti filios tuos, & filias tuas, qua generasti mihi: & immolasti eis ad devorandum. C Numquid prava est fornicatio tua?
21 Immolasti filios meos, & dedisti, illos consecrans, eis.
22 Et post omnes abominationes tuas, & fornicationes, non es recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, & confusione plena, conculcata in sanguine tuo.
23 Et accidit post omnem malitiam tuam (væ, væ tibi, ait Dominus Deus)
24 Et ædificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis.
25 Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ: & abominabilem fecisti decorem tuum: & divisisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas.
26 Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: & multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me.
27 Ecce ego extendam manum meam super te, & auferam justificationem tuam: & dabo te in animas odientium te filiarum Palæstinorum, quæ erubescunt in via tua scelerata.
28 Et fornicata es in filiis Assyriorum, eò quòd necdum fueris expleta: postquam fornicata es, nec sic es satiata.
29 Et multiplicasti fornicationem tuam in Terra Chanaan cum Chaldæis: & nec sic satiata es.
30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus; cùm facias omnia hæc opera mulieris meretricis, & procacis?
31 Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelsum tuum fecisti in omni platea: D nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretiũ.

32 Sed

32 Sed quasi mulier adultera, quæ super virum suum inducit alienos.

33 Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.

34 Factúmque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio: in eo enim quòd dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum est in te contrarium.

35 Propterea meretrix audi verbum Domini.

36 Hæc dicit Dominus Deus: Quia effusum est æs tuum, & revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominationum tuarum in sanguinem filiorum tuorum, quos dedisti eis.

37 Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commista es; & omnes quos dilexisti, cum universis quos oderas: & congregabo eos super te undique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & * videbunt omnem turpitudinem tuam.

*Inf. 23. b. 10.

F 38 Et judicabo te judiciis adulterarum, & effundentium sanguinem: & dabo te in sanguinem furoris & zeli.

39 Et dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuum: & demolientur prostibulum tuum: & denudabunt te vestimentis tuis, & auferent vasa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenámque ignominia:

40 Et adducent super te mulierem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladiis suis.

*4. Reg. 25. b. 9.

41 * comburent domos tuas igni, & facient in te judicia in oculis mulierum plurimarum: & desines fornicari, & mercedes ultrà non dabis.

42 Et requiescet indignatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar ampliùs.

43 Eò quod non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, & provocasti me in omnibus his: quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci juxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis.

44 Ecce omnis, qui dicit vulgò proverbium, in te assumet illud, dicēs: Sicut mater, ita & filia ejus.

45 Filia matris tuæ es tu, quæ projecit virum suum, & filios suos: & soror sororum tuarum es tu, quæ projecerunt viros suos, & filios suos: mater vestra Cathæa, & pater vester Amorræus.

46 Et soror tua major, Samaria, ipsa & filiæ ejus, quæ habitant ad sinistram tuam: soror autem tua minor te, quæ habitat à dextris tuis, Sodoma, & filiæ ejus.

F 47 Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundùm scelera earum fecisti pauxillum minus: pænè sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis.

48 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma soror tua ipsa, & filiæ ejus, sicut fecisti tu, & filiæ tuæ.

*Gen. 19. a. 24.

49 * Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ superbia, saturitas panis & abundantia, & otium ipsius, & filiarum ejus: & manum egeno & pauperi non porrigebant.

50 Et elevatæ sunt, & fecerunt abominationes coram me: & abstuli eas sicut vidisti.

51 Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit: sed vidisti eas sceleribus tuis, & justificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es.

52 Ergo & tu porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratiùs agens ab eis: justificatæ sunt enim à te: ergo & tu confundere, & porta ignominiam tuam, quæ justificasti sorores tuas.

53 Et convertam restituens eas conversione Sodomorum cum filiabus suis, & conversione Samariæ, & filiarum ejus: & convertam reversionem tuam in medio earum.

54 Ut portes ignominiam tuam, & confundaris in omnibus, quæ fecisti consolans eas.

55 Et soror tua Sodoma, & filiæ ejus revertentur ad antiquitatem suam: & Samaria, & filiæ ejus revertentur ad antiquitatem suam: & tu, & filiæ tuæ, revertemini ad antiquitatem vestram. G

56 Non fuit autem Sodoma soror tua audita in ore tuo, in die superbiæ tuæ,

57 Antequam revelaretur malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, & cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæstinarum, quæ ambiunt te per gyrum.

58 Scelus tuum, & ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus.

59 Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, sicut despexisti juramentum, ut irritum faceres pactum:

60 Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiæ tuæ: & suscitabo tibi pactum sempiternum.

61 Et recordaberis viarum tuarum, & confunderis: cùm receperis sorores tuas te majores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi filias, sed non ex pacto tuo.

62 Et suscitabo ego pactum meum tecum: & scies quia ego Dominus,

63 Ut recorderis, & confundaris, & non sit tibi ultrà aperire os præ confusione tua, cùm placatus tibi fuero in omnibus quæ fecisti, ait Dominus Deus.

CAPUT XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata ac crescente vinea quæ prosperabitur, declaratur quòd rex Babylonis translato in Babylonem rege Ioakim, constituet pro eo regem Sedeciam, qui relicto fœdere cum Nabuchodonosor, inito, ad regem Ægypti transfugit: quapropter à Domino tradetur in manus Nabuchodonosor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dominus autem sublimi humiliato exaltabit humilem.

1 ET factum est verbum Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis propone ænigma, & narra parabolam ad domum Israël,

3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.

4 Summitatem frondium ejus avulsit: & transportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum posuit illam.

5 Et tulit de semine terræ, & posuit illud in terra pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas in superficie posuit illud.

6 Cúmque

B 6 Cúmque germinasset, crevit in vineam latiorem humili statura, respicientibus ramis ejus ad eam: & radices ejus sub illa erant, facta est ergo vinea, & fructificavit in palmites, & emisit propagines.

7 Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multísque plumis: & ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui.

C 8 In terra bona super aquas multas plantata est: ut faciat frondes, & portet fructum, ut sit in vineam grandem.

9 Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergóne prosperabitur? nónne radices ejus evellet, & fructus ejus distringet, & siccabit omnes palmites germines ejus, & arescet: & non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus?

10 Ecce plantata est: ergóne prosperabitur? nónne cùm tetigerit eam ventus urens siccabitur, & in areis germinis sui arescet?

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

D 12 Dic ad domum exasperantem: Nescitis quid ista significent? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Jerusalem: & assumet regem, & principes ejus, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem.

13 Et tollet de semine regni, feriétque cum eo fœdus: & ab eo accipiet jusjurandum, sed & fortes terræ tollet,

14 Ut sit regnum humile, & non elevetur, sed custodiat pactum ejus, & servet illud.

15 Qui recedens ab eo misit nuntios ad Ægyptum, ut daret sibi equos, & populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequatur salutem qui fecit hæc? & qui dissolvit pactum, numquid effugiet?

E 16 Vivo ergo, dicit Dominus Deus: quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, cujus fecit itritum juramentum, & solvit pactum, quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.

17 Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharao prœlium: in jactu aggeris, & in extructione vallorum, ut interficiat animas multas.

18 Spreverat enim juramentum ut solveret fœdus, & ecce dedit manum suam: & cùm omnia hæc fecerit, non effugiet.

F 19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Vivo ego, quoniam juramentum quod sprevit, & fœdus quod prævaricatus est, ponam in caput ejus.

* Sup. 12 d. 13 Inf 32. a. 3. 20 * Et expandam super eum rete meum, & comprehendetur in sagena mea: & adducam eum in Babylonem, & judicabo eum ibi, in prævaricatione qua despexit me.

21 Et omnes profugi ejus cum universo agmine suo, gladio cadent: residui autem in omnem ventum dispergentur: & scietis quia ego Dominus locutus sum.

22 Hæc dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, & ponam: de vertice ramorum ejus tenerum distringam? & plantabo super montem excelsum & eminentem.

G 23 In monte sublimi Israël plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam: & habitabunt sub ea omnes volucres, & universum volatile sub umbra frondium ejus nidificabit.

24 Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime; & exaltavi lignum humile: & siccavi lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

CAPUT XVIII.

Rejecta Judæorum parabola dicit quòd filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, sed quisque suam ipsius portabit: quòd si impius pœnitentiam agat salvabitur: justus verò si suam deserat justitiam damnabitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam & cordis innovationem.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: A

2 Quid est quòd inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israël, dicentes: * Ier. 31 c. 29. *Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt?

3 Vivo ergo, dicit Dominus Deus, si erit ultrà vobis parabola hæc in proverbium in Israel.

4 Ecce omnes animæ, meæ sunt: ut anima patris, ita & anima filij mea est: anima quæ peccaverit, ipsa morietur.

5 Et vir si fuerit justus, & fecerit judicium & justitiam,

6 In montibus non comederit, & oculos suos B non levaverit ad idola domui Israël: & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem menstruatam non accesserit?

7 Et hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: * panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento: * Isai. 58. c. 7. Mat. 25 c. 35.

8 Ad usuram non cõmodaverit, & ampliùs non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, & judicium verum fecerit inter virum & virum:

9 In præceptis meis ambulaverit, & judicia mea custodierit ut faciat veritatem: hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus.

10 Quòd si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, & fecerit unum de istis: C

11 Et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & uxorem proximi sui polluentem:

12 Egenum & pauperem cõtristantem rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem:

13 Ad usuram dantem, & ampliùs accipientem: numquid vivet? non vivet, cùm universa hæc detestanda fecerit, morte morietur, sanguis ejus in ipso erit.

14 Quòd si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quæ fecit, timuerit non fecerit simile eis:

15 Super montes non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israël, & uxorem proximi sui non violaverit;

19 Et virum non contristaverit, pignus non re- D tinuerit, & rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento:

17 A pauperis injuria averterit manum suam, usuram & superabundantiã non acceperit, judicia mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit, hic nõ morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet.

18 Pater

18 Pater ejus quia calumniatus est, & vim fecit fratri, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua.

19 Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia Filius judicium & justitiam operatus est; omnia præcepta mea custodivit, & fecit illa, vivet vita.

E 20 * Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij: justitia justi super eum erit, & impietas impij erit super eum.

* Deut. 24. c. 16. 4. Reg. 14. b. 6. 2. Par. 25. a. 4.

21 Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam: vita vivet, & non morietur.

22 Omniũ iniquitatũ ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua quã operatus est, vivet.

* Inf. g. 33. 11. 2. Pet. 3. c. 9.

23 Numquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat?

F 24 Si autem averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatẽ secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur.

* Inf. 33 11 b.

25 Et dixistis: * Non est æqua via Domini. Audite ergo domus Israël: Numquid via mea non est æqua, & non magis viæ vestræ pravæ sunt?

26 Cùm enim averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in injustitia, quam operatus est, morietur.

27 Et cùm averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit judicium & justitiam: ipse animam suam vivificabit.

28 Considerans enim, & avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, & non morietur.

G 29 Et dicunt filij Israël: Non est æqua via Domini. Numquid viæ meæ non sunt æquæ, domus Israël, & non magis viæ vestræ pravæ?

* Mat 3 a 2. Luc. 3. a. 3.

30 Idcircò unumquemq; juxta vias suas judicabo domus Israël, ait Dominus Deus. * Cõvertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinã iniquitas.

31 Projicite à vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum: & quare moriemini domus Israël?

* Sup. c. 33. Inf. 33. c. 11. 2. Pet. 3. c. 9.

32 * Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini, & vivite.

CAPUT XIX.

Parabola leænæ & leunculorum designat captivitatem regum Ioachaz & Ioacim, item præteritam civitatis Ierusalem felicitatem describit, præsentemque calamitatem, sub parabola vineæ.

A 1 ET tu assume planctum super principes Israël,

2 Et dices: Quare mater tua leæna inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos suos?

3 Et eduxit unum de leunculis suis, & leo factus est: & didicit capere prædam, hominémque comedere.

4 Et audierunt de eo Gentes, & non absque vulneribus suis ceperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in Terram Ægypti.

5 Quæ cùm vidisset quoniam infirmata est, & B periit expectatio ejus: tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum.

6 Qui incedebat inter leones, & factus est leo: & didicit prædam capere, & homines devorare:

7 Didicit viduas facere, & civitates eorum in desertum adducere: & desolata est terra, & plenitudo ejus, à voce rugitus illius.

8 Et convenerunt adversus eum Gentes undique de provinciis, & expanderunt super eum rete suum in vulneribus earum captus est.

9 Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis: miserúntque eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultrà super montes Israël. C

10 Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est: fructus ejus, & frondes ejus creverunt ex aquis multis.

11 Et factæ sunt ei virgæ solidæ in sceptra dominantium, & exaltata est statura ejus inter frondes: & vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. D

12 Et evulsa est in ira, in terrámque projecta, * & ventus urens siccavit fructum ejus: marcuerunt, & arefactæ sunt virgæ roboris ejus: ignis comedit eam.

* Os. 13. d. 15

13 Et nunc transplantata est in desertum, in terra invia & sitienti.

14 Et egressus est ignis de virga ramorum ejus qui fructum ejus comedit: & non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, & erit in planctum.

CAPUT XX.

Dominus negat se filiis Israël responsurum, quia & in Ægypto, & in deserto & in terra promissionis prævaricati sunt ipsius mandata, & idola coluerunt, quibus sæpè comminatus est mala, sed pepercit ne nomen ejus blasphemarentur inter Gentes: nunc autem post hæc omnia dicit se eos revocaturum ad terram suam, in qua sibi serviant: jubet etiam prophetare contra saltum meridianum.

A 1 ET factum est in anno septimo, in quinto, in decima mensis: venerunt viri de senioribus Israël, ut interrogarent Dominum, & sederunt coram me:

2 Et factus est sermo Domini ad me dicens:

3 Fili hominis loquere senioribus Israël, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos venistis: vivo ego quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus.

4 Si judicas eos, si judicas fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis.

5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua elegi Israël, & levavi manum meam pro stirpe domus Jacob; & apparui eis in Terra Ægypti, & levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester:

6 In die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de Terra Ægypti in Terram, quam provideram eis, fluentem lacte & melle: quæ est egregia inter omnes terras.

7 Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abjiciat, & in idolis Ægypti nolite pollui: ego Dominus Deus vester.

8 Et irritaverunt me, noluerúntque me audire B unusquisque

dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus ejus: & quæ fecit idola contra semetipsam, ut polluëretur.

4 In sanguine tuo, qui à te effusus est, deliquisti: & in idolis tuis, quæ fecisti, polluta es: & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium Gentibus, & irrisionem universis terris.

5 Quæ juxtà sunt, & quæ procul à te triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu.

6 Ecce principes Israël singuli in brachio suo fuerunt in te, ad effundendum sanguinem.

B 7 Patrem & matrem contumeliis affecerunt in te, advenam calumniati sunt in medio tui, pupillum & viduam contristaverunt apud te:

8 Sanctuaria mea sprevisti, & sabbata mea polluisti.

9 Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, & super montes comederunt in te, scelus operati sunt in medio tui.

10 Verecundiora patris discooperuerunt in te, immunditiam menstruatæ humiliaverunt in te,

* Ier. 5. b 7. 11 * Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, & socer nurum suam polluit nefariè, frater sororem suam filiam patris sui oppressit in te.

C 12 Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem: usuram & superabundantiam accepisti, & avarè proximos tuos calumniabaris: meique oblita es, ait Dominus Deus.

13 Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam, quam fecisti; & super sanguinem, qui effusus est in medio tui.

14 Numquid sustinebit cor tuum, aut prævalebunt manus tuæ, in diebus quos ego faciam tibi? ego Dominus locutus sum, & faciam.

15 Et dispergam te in nationes, & ventilabo te in terris, & deficere faciam immunditiam tuam à te.

16 Et possidebo te in conspectu Gentium: & scies quia ego Dominus.

D 17 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, versa est mihi domus Israël in scoriam: omnes isti æs, & stannum, & ferrum, & plumbū in medio fornacis: scoria argenti facti sūt.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Jerusalem,

20 Congregatione argenti, & æris, & stanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: ut succendam in ea ignem ad conflandum. sic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requiescam: &

E conflabo vos.

21 Et congregabo vos, & succendam vos in igne furoris mei, & conflabimini in medio ejus.

22 Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio ejus: & scietis quia ego Dominus, cùm effuderim indignationem meam super vos.

23 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

24 Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris.

25 Conjuratio prophetarum in medio ejus, sicut leo rugiens, rapiénsque prædam, animas devoraverunt, opes & pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

26 Sacerdotes ejus contempserunt legem meam F & polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum & profanum non habuerunt distantiam: & inter pollutum & mundum non intellexerunt: & à sabbatis meis averterunt oculos suos, & coinquinabar in medio eorum.

*Mich. 3. d. 11. Sophon. 3. a 3. 27 * Principes ejus in medio illius, quasi lupi G rapientes prædam ad effundendum sanguinem, & ad perdendas animas, & avarè ad sectanda lucra.

28 Prophetæ autem ejus liniebant eos absque temperamento, videntes vana, & divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cùm Dominus non sit locutus.

29 Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter: egenum & pauperem affligebant, & advenam opprimebant calumniâ absque judicio.

30 Et quæsivi de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam: & non inveni.

31 Et effudi super eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

Caput XXIII.

Sub figura multiplicium stuprorum duarum meretricum Oollæ & Ooliboæ ac punitionis earum, ostendit Dominus variam idololatriam Samariæ & Jerusalem, propter quam tradendi sunt in opprobrium Gentibus, quarum sunt idololatriam imitati.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris unius fuerunt,

3 Et fornicatæ sunt in Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt: ibi subacta sunt ubera earum, & fractæ sunt mammæ pubertatis earum.

4 Nomina autem earum, Oolla major, & Ooliba soror ejus minor: & habui ea, & pepererunt filios & filias. Porrò earum nomina, Samaria Oolla, & Jerusalem Ooliba.

5 Fornicata est igitur super me Oolla, & insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes,

6 Vestros hyacintho, principes, & magistratus, juvenes cupidinis, universos equites, ascensores equorum.

7 Et dedit fornicationes suas super eos electos filios Assyriorum universos: & in omnibus in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est.

B 8 Insuper & fornicationes suas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adolescentia ejus, & illi confregerunt ubera pubertatis ejus: & effuderunt fornicationem suam super eam.

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super quorum insanivit libidine.

*Supr. 16 d. 37. 10 * Ipsi discooperuerunt ignominiam ejus, filios & filias ejus tulerunt, & ipsam occiderunt gladio: & factæ sunt famosæ mulieres, & judicia perpetraverunt in ea.

11 Quod cùm vidisset soror ejus Ooliba, plusquam illa insanivit libidine: & fornicationem suam super fornicationem sororis suæ.

12 Ad filios Assyriorum præbuit impudenter ducibus

ducibus & magistratibus ad se venientibus, indutis veste varia, equitibus qui vectabantur equis, & adolescentibus formâ cunctis egregiâ.

C 13 Et vidi quòd polluta esset via una ambarum.

14 Et auxit fornicationes suas: cúmque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expressas coloribus,

15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti sunt;

16 Insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, & misit nuntios ad eos in Chaldæam.

17 Cúmque venissent ad eam filij Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, & polluta est ab eis, & saturata est anima ejus ab illis

18 Denudavit quoque fornicationes suas, & discooperuit ignominiam suã: & recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea à sorore ejus.

19 Multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescentiæ suæ, quibus fornicata est in terra Ægypti.

D 20 Et insanivit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes asinorum: & sicut fluxus equorum, fluxus eorum,

21 Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ, quando subacta sunt in Ægypto ubera tua, & confractæ sunt mammæ pubertatis tuæ.

22 Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua: & congregabo eos adversum te in circuitu;

23 Filios Babylonis, & universos Chaldæos, nobiles, tyrannósque & principes, omnes filios Assyriorum, juvenes fórma egregia, duces & magistratus universos, principes principum, & nominatos ascensores equorum:

24 Et venient super te instructi curru & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo coram eis judicium, & judicabunt te judiciis suis.

25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: nasum tuum, & aures tuas præcident: & quæ remanserint, gladio concident: ipsi filios tuos, & filias tuas capient; & novissimum tuum devorabitur igni.

26 Et denudabunt te vestimentis tuis, & tollent E vasa gloriæ tuæ.

27 Et requiescere faciam scelus tuum de te, & fornicationem tuam de Terra Ægypti: nec levabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non recordaberis ampliùs.

28 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odisti, in manus, de quibus satiata est anima tua.

29 Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam, & revelabitur ignominia fornicationum tuarum, scelus tuum, & fornicationes tuæ.

30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es post Gentes, inter quas polluta es in idolis earum.

31 In via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem ejus in manu tua.

32 Hæc dicit Dominus Deus: Calicem sororis tuæ bibes profundum & latum: eris in derisum, & in subsannationem, quæ est capacissima.

33 Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœroris, & tristitiæ, calice sororis tuæ Samariæ.

34 Et bibes illum, & potabis usque ad fœces, & fragmenta ejus devorabis, & ubera tua lacerabis: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

35 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei, & projecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum, & fornicationes tuas.

36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis F numquid judicas Oollam, & Oolibam, & annuntias eis scelera earum?

37 Quia adulteratæ sunt, & sanguis in manibus earum, & cum idolis suis fornicatæ sunt: insuper & filios suos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.

38 Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt sanctuarium meum in die illa, & sabbata mea profanaverunt.

39 Cúmque immolarent filios suos idolis suis, & ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut pollluerent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ.

40 Miserunt ad viros venientes de longè, ad quos nuntium miserunt: itaque ecce venerunt; quibus te lavisti, & circumliniisti stibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri.

41 Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa ornata est ante te: thymiama meum, & unguentum meum posuisti super eam.

42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas in capitibus eorum.

43 Et dixi ei, quæ attrita est in adulteriis: Nunc G fornicabitur in fornicatione sua etiam hæc.

44 Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem: sic ingrediebantur ad Oollam & Oolibam, mulieres nefarias.

45 Viri ergo justi sunt: hi judicabunt eas judicio adulterarum, & judicio effundentium sanguinem quia adulteræ sunt, & sanguis in manibus earum.

46 Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in rapinam:

47 Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis eorum: filios & filias earum interficient, & domos earum igne succendent.

48 Et auferam scelus de terra, & discent omnes mulieres ne faciant secundùm scelus earum.

49 Et dabunt scelus vestrum super vos, & peccata idolorum vestrorum portabitis: & scietis quia ego Dominus Deus.

CAPUT XXIV.

Sub figura ollæ, electioribus carnium partibus ac ossibus plenæ, igniq; admotæ, sub figura mortis uxoris Ezechielis, pro qua jussus est nullum facere luctum, significat Dominus domum Israël in exitium tradendam, filiósque ejus trucidandos, nullo sequente luctu præ animi stupore.

1 ET factum est verbum Domini ad me, in anno nono, in mense decimo, decima die mensis, dicens: A

unusquisque abominationes oculorum suorum non projecit, nec idola Ægypti reliquerunt: & dixi ut effunderem indignationem meam super eos,& implerem iram meam in eis, in medio Terræ Ægypti.

9 Et feci propter nomen meũ,ut non violaretur coram Gentibus,in quarum medio erant,& inter quas apparui eis ut educerẽ eos de terra Ægypti.

10 Ejeci ergo eos de Terra Ægypti, & eduxi eos in desertum.

* Lev. 18.a.5. Rom.10.a.5. 11 * Et dedi eis præcepta mea,& judicia mea ostendi eis, quæ faciens homo,vivet in eis.

* Exod 20.b 8. 31.c.13. Deut.5.b 12. 12 * Insuper & sabbata mea dedi eis,ut essent signum inter me & eos: & scirent quia ego Dominus sanctificans eos.

13 Et irritaverunt me domus Israël in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea projecerunt, quæ faciens homo vivet in eis & sabbata mea violaverunt vehementer:dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto,& consumerem eos.

14 Et feci propter nomen meum,ne violaretur coram Gentibus,de quibus ejeci eos in conspectu earum.

C 15 Ego igitur levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in Terram,quam dedi eis,fluentem lacte & melle, præcipuam terrarum omnium:

16 Quia judicia mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverũt, & sabbata mea violaverunt:post idola enim cor eorum gradiebatur.

17 Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos: nec consumpsi eos in deserto.

18 Dixi autem ad filios eorum in solitudine:In præceptis patrum vestrorum nolite incedere,nec judicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini.

19 Ego Dominus Deus vester: in præceptis meis ambulate,judicia mea custodite,& facite ea:

20 Et sabbata mea sanctificate,ut sint signum inter me & vos,& sciatis quia ego sum Dominus Deus vester.

D 21 Et exacerbaverunt me filij,in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea non custodierunt ut facerent ea:quæ cùm fecerit homo, vivet in eis: & sabbata mea violaverunt: & comminatus sum ut effunderem furorem meam super eos,& implerem iram meam in eis in deserto.

22 Averti autem manum meam,& feci propter nomen meum,ut non violaretur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earum.

23 Iterùm levavi manum meam in eos in solitudine,ut dispergerem illos in nationes,& ventilarẽm in terras:

24 Eò quòd judicia mea non feciſſent,& præcepta mea reprobassent,& sabbata mea violassent,& post idola patrum suorum fuissent oculi eorum.

25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.

26 Et pollui eos in muneribus suis, cùm offerrent omne quod aperit vulvam, propter delicta sua: & scient quia ego Dominus.

27 Quamobrem loquere ad domum Israël,fili hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc & in hoc blasphemaverunt me patres vestri,cùm spreviſſent me contemnentes.

28 Et induxiſſem eos in Terram, super quam E levavi manum meam ut darem eis:viderunt omnem collem excelsum, & omne lignum nemorosum,& immolaverunt ibi victimas suas: & dederunt ibi irritationem oblationis suæ, & posuerunt ibi odorem suavitatis suæ, & libaverunt libationes suas.

29 Et dixi ad eos:Quid est excelsum, ad quod vos ingredimini?& vocatum est nomen ejus Excelsum usque ad hanc diem.

30 Propterea dic ad domum Israël:Hæc dicit Dominus Deus: Certè in via patrum vestrorum vos polluimini,& post offendicula eorum vos fornicamini:

31 Et in oblatione donorum vestrorum, cùm traducitis filios vestros per ignem,vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie:& ego respondebo vobis domus Israël? Vivo ego dicit Dominus Deus,quia non respondebo vobis.

32 Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium:Erimus sicut Gentes, & sicut cognationes terræ,ut colamus ligna,& lapides.

33 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti:& in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos.

34 Et educam vos de populis: & congregabo vos de terris,in quibus dispersi estis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos.

35 Et adducam vos in desertum populorum, & judicabor vobiscum ibi facie ad faciem:

36 Sicut judicio contendi adversum patres ve- F stros in deserto Terræ Ægypti, sic judicabo vos, dicit Dominus Deus.

37 Et subjiciam vos sceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis.

38 Et eligam de vobis transgressores, & impios & de terra incolatus eorum educam eos,& in terram Israël non ingredientur: & scietis quia ego Dominus.

39 Et vos domus Israël, Hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate, & servite eis. Quòd si & in hoc non audieritis me, & nomen meum sanctum polluëritis ultrà in muneribus vestris, & in idolis vestris:

40 In monte sancto meo, in monte excelso Israël,ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis domus Israël; omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras, & initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris.

41 In odorem suavitatis suscipiam vos, cùm eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris, in quas dispersi estis,& sanctificabor in vobis in oculis nationum.

42 Et scietis quia ego Dominus, cùm induxero G vos ad terram Israël, in Terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris.

43 Et recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum,quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas feciſtis.

44 Et

44 Et scietis quia ego Dominus, cùm benefecero vobis propter nomen meum, & non secundùm vias vestras malas, neque secundùm scelera vestra pessima domus Israël, ait Dominus Deus.

45 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

46 Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Aphricum, & propheta ad saltum agri meridiani.

47 Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro usque ad Aquilonem.

48 Et videbit universa caro, quia ego Dominus succendi eam, nec extinguetur.

49 Et dixit: A a a, Domine Deus: ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

CAPUT XXI.

Vaticinatur horrendum ac multiplicem gladium venturum super Ierusalem, & super filios Ammon, à rege Babylonis; qui tandem etiam in terra sua judicandus est, penitúsque dissipandus.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, pone faciem tuam ad Jerusalem, & stilla ad sanctuaria, & propheta contra humum Israël:

3 Et dices terræ Israël: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ejiciam gladium meum de vagina sua, & occidam in te justum & impium.

4 Pro eo autem quòd occidi in te justum & impium, idcircò egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro usque ad Aquilonem:

5 Ut sciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem.

6 Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemisce coram eis.

B 7 Cúmque dixerint ad te: Quare tu gemis: dices: Pro auditu: quia venit, & tabescet omne cor, & dissolventur universæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.

8 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

9 Fili hominis propheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus est, & limatus.

10 Ut cædat victimas, exacutus est: ut splendeat, limatus est: qui moves sceptrum filij mei, succidisti omne lignum.

11 Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur manu: iste exacutus est gladius, & iste limatus est, ut sit in manu interficientis.

C 12 Clama, & ulula fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israël qui fugerant: gladio traditi sunt cum populo meo, idcircò plaude super femur,

13 Quia probatus est: & hoc, cùm sceptrum subverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.

14 Tu ergo fili hominis propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit,

D 15 Et corde tabescere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad cædem.

16 Exacuere, vade ad dexteram, sive ad sinistram, quocumque faciei tuæ est appetitus.

17 Quin & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam, ego Dominus locutus sum.

18 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

19 Et tu fili hominis pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis: de terra una egredientur ambæ: & manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis conjiciet.

20 Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath, E filiorum Ammon, & ad Judam in Jerusalem munitissimam.

21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quærens, commiscens sagittas: interrogavit idola, exta consuluit.

22 Ad dexteram ejus facta est divinatio super Jerusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones.

23 Eritque quasi consulens frustrà oraculum in oculis eorum, & sabbatorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.

24 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd F recordati estis iniquitatis vestræ, & revelastis prævaricationes vestras, & apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris: pro eo, inquam, quòd recordati estis, manu capiemini.

25 Tu autem profane, impie dux Israël, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita:

26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nónne hæc est, quæ humilem sublevavit, & sublimem humiliavit?

27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: & hoc non factum est, donec veniret cujus est judicium, & tradam ei.

28 Et tu fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit G Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum, & dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te ut interficias, & fulgeas,

29 Cùm tibi viderentur vana, & divinarentur mendacia, ut dareris super colla vulneratorum impiorum: quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinita.

30 Reverte ad vaginam tuam, in loco in quo creatus es in terra nativitatis tuæ judicabo te,

31 Et effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te, dabóque te in manus hominum insipientium, & fabricantium interitum.

32 Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ, oblivioni tradêris: quia ego Dominus locutus sum.

CAPUT XXII.

Varia narrat scelera Ierosolymis perpetrata, propter quæ dicit se super eos effusurum indignationem suam: narrátque scelera sacerdotum, principum, pseudoprophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus sit qui pro avertendo furore Domini se opponeret.

1 ET factum est verbum Domini ad me, dicens: A

2 Et tu fili hominis nónne judicas, nónne judicas civitatem sanguinum?

3 Et ostendes ei omnes abominationes suas, &

2 Fili hominis scribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Jerusalem hodie.

3 Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, & loquêris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam; pone, inquam, & mitte in eam aquam

4 Cóngere frustra ejus in eam, omnem partem bonam, femur & armum, electa & ossibus plena.

B 5 Pinguissimum pecus assume, compóne quoque strues ossium sub ea: efferbuit coctio ejus, & discocta sunt ossa illius in medio ejus.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati sanguinum, ollæ, cujus rubígo in ea est, & rubígo ejus non exivit de ea: per partes & per partes suas éjice eam, non cecidit super eam sors.

7 Sanguis enim ejus in medio ejus est, super limpidissimam petram effudit illum: non effudit illum super terram, ut possit operiri pulvere.

C 8 Ut superinducerem indignationem meam, & vindicta ulciscerer: dedi sanguinem ejus super petram limpidissimam ne operiretur.

* Nah. 3. 1. Hab. 2. 12. 9 Propterea hæc dicit Dominus Deus: *Væ civitati sanguinum, cujus ego grandem faciam pyram.

10 Congere ossa, quæ igne, succendam: consumentur carnes, & coquetur universa compositio, & ossa tabescent.

11 Pone quoque eam super prunas vacuã, ut incalescat, & liquefiat æs ejus: & cõfletur in medio ejus inquinamentum ejus, & consumatur rubígo ejus:

12 Multo labore sudatum est, & non exivit de ea nimia rubígo ejus, neque per ignem.

D 13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis: sed nec mundaberis priùs, donec quiescere faciam indignationem meam in te.

14 Ego Dominus locutus sum: Veniet, & faciam non transeam, nec parcam, nec placabor: juxta vias tuas, & juxta adinventiones tuas judicabo te dicit Dominus.

15 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

16 Fili hominis, ecce ego tollo à te desiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges, neque plorabis, neque fluent lacrymæ tuæ.

E 17 Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies: corona tua circumligata sit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis: nec cibos lugentium comedes.

18 Locutus sum ergo ad populum manè, & mortua est uxor mea vesperè: fecique manè sicut præceperat mihi.

19 Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis, quid ista significent, quæ tu facis?

20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus est ad me, dicens:

F 21 Loquere domui Israël: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam sanctuarium meum, superbiam imperij vestri, & desiderabile oculorum vestrorum, & super quo pavet anima vestra: filij vestri, & filiæ vestræ, quas reliquistis, gladio cadent.

22 Et facietis sicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comedetis.

23 Corona habebitis in capitibus vestris, & calceamenta in pedibus: non plangetis neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, & unusquisque gemet ad fratrem suum.

G 24 Erítque Ezechiel vobis in portentum: juxta omnia, quæ fecit, facietis cùm venerit istud: & scietis quia ego Dominus Deus.

25 Et tu fili hominis, ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animæ eorum, filios & filias eorum;

26 In die illa cùm venerit fugiens ad te, ut annuntiet tibi:

27 In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo qui fugit: & loquêris, & non silebis ultrà: eríque eis in portentum, & scietis quia ego Dominus.

CAPUT XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumææ, & Palestinæ minatur Dominus exitium, eò quòd filios Israël afflixerint; & de ipsorum afflictione exultaverint.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me dicens:

2 Fili hominis pone faciam tuam contra filios Ammon: & prophetabis de eis.

3 Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixisti: Euge, euge super sanctuarium meum, quia pollutum est, & super terram Israël, quoniam desolata est; & super domum Juda, quoniam ducti sunt in captivitatem:

4 Idcircò ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, & collocabunt caulas suas in te, & ponent in te tentoria sua: ipsi comedent fruges tuas: & ipsi bibent lac tuum.

B 5 Dabóque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Ammon in cubile pecorum: & scietis quia ego Dominus.

6 Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd plausisti manu, & percussisti pede, & gavisa es ex toto affectu super terram Israël:

7 Idcircò ecce ego extendam manum meam super te, & tradam te in direptionem Gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram: & scies quia ego Dominus.

8 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dixerunt Moab & Seir: Ecce sicut omnes Gentes, domus Juda:

C 9 Idcircò ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus, & de finibus ejus, inclytas terræ Bethiesimoth & Beelmeon & Cariathaim,

10 Filiis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam in hereditatem: ut non sit ultrà memoria filiorum Ammon in Gentibus.

11 Et in Moab faciam judicia: & scient quia ego Dominus.

12 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd fecit Idumæa ultionẽ ut se vindicaret de filiis Juda, peccavítque delinquẽs, & vindictam expetivit de eis;

13 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Extendam manum meam super Idumeam, & auferam de ea hominem & jumentum, & faciam eam desertam ab Austro: & qui sunt in Dedan, gladio cadent.

C 14 Et dabo ultionem meam super Idumæam per manum populi mei Israël: & facient in Edom juxta iram meam, & furorem meum: & scient vindictam meam, dicit Dominus Deus.

15 Hæc